

**XIV. Országos Neveléstudományi
Konferencia**
Debrecen, 2014. november 6-7-8.

Oktatás és nevelés – gyakorlat és tudomány

TARTALMI ÖSSZEFOGLALÓK

Magyar Tudományos Akadémia
Pedagógiai Tudományos Bizottsága
2014

A konferencia tudományos programbizottsága:

Benedek András
Buda András (titkár)
Csapó Benő
Falus Iván
Józsa Krisztián
Kis-Tóth Lajos
Pusztai Gabriella
Szabolcs Éva
Tóth Zoltán (elnök)

A rendezvény operatív szervezőbizottsága:

Buda András
Csépes Ildikó
Bujdosó Gyöngyi
Juhász Erika (társelnök)
Márkus Edina
Revákné Markóczi Ibolya
Tóth Zoltán (elnök)

Szerkesztette:

Buda András

A kötetben a szerzők által beküldött absztraktok szerkesztett változatai olvashatók

A konferencia honlapja: onk2014.unideb.hu

ISBN 978-963-473-742-1

Kiadó:

Debreceni Egyetem Neveléstudományok Intézete

Tisztelt Kolléganő! Tisztelt Kolléga!

A XIV. Országos Neveléstudományi Konferencia Tudományos Programbizottsága és szervezői szeretettel köszöntik az olvasót. A Magyar Tudományos Akadémia Pedagógiai Tudományos Bizottsága nevében nagy hagyományú, és ebben az évben 14. alkalommal megrendezésre kerülő szakmai rendezvényünkre invitáljuk Önöket.

Úgy gondoljuk, hogy a hazai neveléstudomány nagy tapasztalattal rendelkező elméleti és gyakorlati szakembereinek, valamint a tudományos utánpótlás képviselőinek elmélyült munkája nyomán ebben az évben is számos olyan új kutatási eredmény született, amely méltó a hazai akadémiai tudományosság legrangosabb rendezvényén történő bemutatásra.

A konferencia időpontja:

2014. november 6-7-8.

Helyszíne:

Debreceni Egyetem

4032 Debrecen, Egyetem tér 1.

A XIV. Országos Neveléstudományi Konferencia a hazai neveléstudományi kutatások mellett a közoktatás és a pedagógusképzés múltból származó legfontosabb értékeinek és a jövőbeni feladatainak számbavételét tűzi napirendjére kiemelt jelentőséget tulajdonítva a tantárgypedagógia és a természettudományos oktatás aktualitásainak. Ennek jegyében idei szakmai rendezvényünk címe:

Oktatás és nevelés – gyakorlat és tudomány

Szívélyes üdvözléssel:

Dr. Tóth Zoltán

a konferencia elnöke

Dr. Buda András

a konferencia titkára

A szervezőbizottság tisztelettel mond köszönetet azoknak a kollégáknak,
akik absztrakt bírálói munkájukkal járultak hozzá a konferencia
megrendezéséhez!

Bírálóink:

Bábosik Zoltán; Bacsá-Bán Anetta; Baska Gabriella; Benedek András; Bocsi Veronika; Bodnár Gábor; Bodóczy István; Brezsnaynszky László; Buda András; Buda Mariann; Chrappán Magdolna; Csapó Benő; Csépes Ildikó; Csíkos Csaba; Dankó-Herczegh Judit; Di Blasio Barbara; Dombi Alice; Engler Ágnes; Erdei Gábor; Feketéné Szabó Éva; Fényes Hajnalka; Fenyő Imre; Forgó Sándor; Fűzi Beatrix; Gáspár Mihály; Gaul Emil; Géczi János; Golnhofer Erzsébet; Györgyi Zoltán; Györgyiné Koncz Judit; Győri János; Győri Miklós; Győriné Stefanik Krisztina; Hajdicsiné Varga Katalin; Halász Gábor; Hegedüs Judit; Holló Dorottya; Horváth Zsuzsanna; Hunyadi Györgyné; Imre Anna; Jenei Teréz; Józsa Krisztián; Juhász Erika; Kálmán Anikó; Kálmán Orsolya; Károly Krisztina; Kéri Katalin; Kerülő Judit; Knausz Imre; Komenczi Bertalan; Kontra Edit; Kontra József; Kopp Erika; Korom Erzsébet; Kotschy Beáta; Kozma Tamás; Kurtán Zsuzsa; Lénárd András; Lénárd Sándor; Lóczi Márta; Márkus Edina; Medgyes Péter; Mesterházi Zsuzsa; Mészáros György; Mikonya György; Molnár Edit Katalin; Molnár Éva; Molnár Gyöngyvér; Nahalka István; Németh András; Nikolov Marianne; Nóbik Attila; Novák Géza Máté; Ollé János; Pálfi Sándor; Pálmainé Orsós Anna; Papp Gabriella; Perlusz Andrea; Pető Ildikó; Pletl Rita; Podráczky Judit; Polónyi István; Pornói Imre; Pusztai Gabriella; Radványi Katalin; Rapos Nóra; Rébay Magdolna; Revákné Markóczi Ibolya; Sallai Éva; Sáska Géza; Simonics István; Sujahda Csilla Judit; Sz. Molnár Szilvia; Szabó József; Szabolcs Éva; Szabóné Molnár Anna; Szijártó Imre; Tészabó Júlia; Torgyik Judit; Tóth Péter; Tóth Zoltán; Török Balázs; Trencsényi László; Turmezeyné Heller Erika; Ugrai János; Vámos Ágnes; Veressné Gönczi Ibolya; Virág Irén; Zászkaliczky Péter; Zsigmond Anna; Zsolnai Anikó

Külön köszönet Németh Nóra Veronikának áldozatos munkájáért!

TARTALOMJEGYZÉK

RÖVID PROGRAM	27
PLENÁRIS ELŐADÁSOK	35
Does identification with own ethnicity help youth from immigrant families integrate into the larger society?	36
The Academic Profession in Europe: Trends towards a Common Model or Increasing Diversity	37
SZIMPÓZIUMOK	
21. században elvárt képességek számítógép alapú mérése	
SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ.....	40
A technológiai műveltség online mérése kisiskolás diákok körében.....	41
Dinamikus problémamegoldás fejlődése és a sikerességet meghatározó problémamegoldó stratégiák változása 3-9. évfolyamon	42
Kollaboratív problémamegoldó képességet vizsgáló harmadikgenerációs mérőeszköz fejlesztése és pilot tesztelése.....	43
A kreativitás számítógép alapú értékelésének lehetőségei – divergens gondolkodást mérő feladatok pilot tesztelése.....	44
A centralizált oktatásirányítás helyi szinterei	
SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ.....	46
Többcélú kistérségi társulás vagy tankerület? Változások egy kistérség oktatásirányításában.....	47
„Ez egy civil hőstett volt tulajdonképpen” Oktatásügyi változások egy Borsod – Abaúj – Zemplén megyei kistérségben	48
Kisiskolák újraindítása.....	49
A helyi érdekek érvényesülésének lehetőségei az oktatásban.....	50
A hátrányos helyzetű tanulók oktatási lehetőségei	
SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ.....	52
Iskolapéldák- migráns gyerekek oktatása Európában és hazánkban.....	53
Az iskola hátránykompenzáló hatékonyságát befolyásoló tényezőkről	54
A hátrányos helyzet területi aspektusai.....	55

Változások a hátrányos helyzetű tanulók oktatásában	56
Lemorzsolódás vagy inklúzió	57
A képzésfejlesztés új kihívásai a felsőoktatásban, különös tekintettel a segítő szakmákra	
SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ	59
Az észlelt szülői bánásmód, a pályaválasztás és a mentális státusz összefüggései segítő szakmára készülő hallgatóknál.....	60
Hallgatói értékek, motiváció és érzelmi beállítódás mint a jóllét előjelezőinek összehasonlító vizsgálata – egy utánkövetéses vizsgálat első lépései	61
Képzésből a gyakorlatba. A segítő szakmák gyakorlati képzése és a szervezeti kultúra összefüggései.....	62
Képzési keretek felsőoktatási társadalom- és egészség tudományi képzési területeken	63
A magyar iskolarendszer alrendszereinek vizsgálata az Országos Kompetenciamérés eredményei alapján, a pedagógiai hozzáadott érték számításával	
SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ	65
A hazai iskolarendszer alrendszerei pedagógiai hozzáadott érték alapú vizsgálatának metodológiája	66
A szakképzéssel foglalkozó intézmények sajátosságai az Országos Kompetenciamérés tükrében	67
A gyakorlóiskolák sajátosságai a kompetenciamérés tükrében	68
A két tanítási nyelvű intézmények sajátosságai az Országos Kompetenciamérés tükrében	69
A 6-8 évfolyamos gimnáziumok sajátosságai az Országos Kompetenciamérés tükrében	70
A magyar neveléstudomány diszciplína jellemzőinek, szakmai diskurzusainak és kommunikációs hálójának változásai a kommunista fordulat után	
SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ	72
A magyar neveléstudomány diszciplína jellemzőinek változásai az 1950-es években.....	73

A neveléstudományos diskurzusok szerkezetváltása a kommunista fordulat idején	74
Az állampárti politika és a neveléstudomány képviselőinek diskurzusai az 1950-es évek első felében.....	75
A kommunikációs háló feltárásának lehetőségei és korlátai a neveléstörténeti kutatásokban. Lázár György esete 1945-1956	76
A magyarországi főnemesek nevelése és oktatása a dualizmus korában	
SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ	78
A magyar arisztokrácia középiskolái - makroelemzés az 1850-1918 között érettségizők személysoros adatbázisán	79
Arisztokrata jelenlét a pozsonyi királyi katolikus főgimnáziumban a dualizmus korában.....	80
Gyermekszemlélet a kalksburgi Jezsuita Gimnázium tanulóinak szabadidő-eltöltéséről készült fényképes dokumentumainak tükrében	81
Vallási értékek az arisztokrácia neveltetésében.....	82
A munka világa	
SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ	84
Aktív fiatalok a munkaerőpiacon - a Partium példája.....	85
Országosan jelentős felsőoktatási intézmények hallgatóinak mobilitása	86
A báránybőr hatás és a bolognai folyamat Magyarországon	87
Munkaparadigma örökkévalósága - munkaérték vizsgálat szociális munkások körében	88
A neveléstörténet helye és jelentősége a kompetencia alapú pedagógusképzésben	
SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ	90
Az összehasonlító neveléstörténet előzményei, eredményei és haszna	91
A felejtés kritikája. A neveléstörténet fókuszáról.....	92
Hagyományos és új források a neveléstörténet megújításában	93
A neveléstörténet oktatásának megújítási lehetőségei	94

A PISA adatok mélyebb elemzése magyar szempontból

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ.....96

Tanulói teljesítmény Magyarországon és a környező országokban a digitális szövegértés és matematika vonatkozásában.....97

A tanulási motívumok és stratégiák szerepe a magyar tanulók teljesítményében a PISA-mérések alapján.....98

A reziliens iskolák jellemzői.....99

Mi áll a tanulói teljesítmény-romlás hátterében? A OKM és PISA mérés módszertani aspektusai.....100

A sportkultúra aktuális nevelési sajátosságai különböző társadalmi környezetben

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ.....102

A mindennapos testnevelés szülői szemmel egy országos reprezentatív kutatás tükrében.....103

A mindennapos testnevelés diákszemmel Nyíregyházán.....104

Ép és fogyatékos versenysportolók a formális felnőttoktatásban.....105

A társadalmi és társas tényezők hatása a hallgatók sportolási szokásaira egy határ menti régióban.....106

Az egyetemi korú versenysportolók kiegészének okai és következményei

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ.....109

Tanár szakos hallgatók és a nyelvi eredményesség.....110

Az óvodapedagógusok és a tanítók vélekedésében megjelenő iskolakezdéshez kapcsolódó attitűdök összehasonlítása a tiszaujvárosi járásban.....111

Tanárszakos hallgatók kommunikációs képességei.....112

Pedagógusjelöltek tanulási útvonalai.....113

Előítéletességet befolyásoló tényezők vizsgálata az integrált sajátos nevelési igényű tanulókat oktató pedagógusok körében.....114

A tanodák lehetőségei az oktatási hátrányok kompenzálásában: célok, típusok, hatékonyság

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ.....116

Tanodamozgalom a célok, pályázati kiírások és indikátorok tükrében.....	117
A 2009-es és a 2013-as tanodakutatás eredményeinek az összehasonlítása	118
Korrepetálás vagy egyéni fejlesztés? Gyakorlatok a 2013-as Tanoda-vizsgálat eredményei alapján.....	119
Egésznapos iskola vagy tanoda.....	120
Tanodatípusok – tipologizálási kísérlet esettanulmányok alapján.....	121
Az eredményesség dimenziói a középfokú oktatásban	
SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ	123
A tanulói eredményesség háttértényezői	124
Az iskolai eredményesség dimenziói és háttértényezői intézményi szemmel	125
Az interakciós rend autonómiája az iskolákban	126
A középiskolai szocializációs ágensek hatása a diákok egyéni életútjára – középiskolai tanulókkal készített interjúk számítógépes tartalomelemzése.	127
Pedagógusok szerepértelmezése az iskolai szocializáció folyamatában	128
Eredményesség-értelmezések a felsőoktatásban	
SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ	130
A hallgatói eredményesség és a hallgatói habitus kapcsolata.....	131
Külföldi tanulmányi tervek a pedagógushallgatók körében.....	132
Pedagógushallgatók tanulmányi eredményessége többségi és kisebbségi viszonyok között.....	133
A szabadidő-eltöltési szokások és az egészségi állapot mint eredményességi mutató összefüggése pedagógus-hallgatók körében	134
Fogyatékos gyermekek/tanulók integrációjával kapcsolatos különböző aspektusok vizsgálata	
SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ	136
Leendő pedagógusok viszonyulása az SNI gyermekek együttneveléséhez .	137
Illúzió vagy realitás? Egy inkluzív iskolafejlesztési kísérlet tanúságai a hazai köznevelés rendszerében.	138
Változások egy integrált nevelést vállaló óvoda életében.....	139

Sajátos nevelési igényű gyermekek integrált óvodai nevelése.....140

Hagyomány és modernitás: néptanítói modellek és a jelen kor kihívásai a tanítóképzésben

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ.....142

Tanítói hivatás 1868 és az 1945-es évek között -
„nemzet napszámosa” modell.....143

A tanító mint a nemzet megtartó ereje144

Tanító-2014-modell.....145

A „nemzet katalizátora” modell.....146

Hitvallások, feladatok, értékek: felekezeti oktatás a mai Magyarországon

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ.....148

A magyarországi református közoktatás területi sajátosságai, különös tekintettel a hátrányos helyzetű térségekben működő iskolákra149

A Görögkatolikus Egyház által fenntartott iskolákban megvalósuló hátránykompenzációs törekvések elméleti gyökerei150

Egyházi szakkollégiumok közösségének belső működése151

Iskolai eredményesség a felekezeti iskolák fenntartói szerint.....152

Infokommunikációs technológiák evidencia-alapú alkalmazása a speciális nevelési igények kutatásában, felismerésében és a támogatásban

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ.....154

Társas komoly játék alkalmazhatóságának és felhasználói fogadtatásának vizsgálata tipikus és atipikus fejlődésű gyermekeknél.....155

Mobiltechnológia és viselkedésszervezés156

Személyközi konfliktusok észlelésének vizsgálata tekintetkövetéses módszertannal: a konfliktus súlyossága és az észlelői perspektíva hatása ...157

Mentálisállapot-tulajdonítás digitális alapú tesztelése tekintetkövetéses módszerrel intellektuális képességzavarban158

Oktatási portál komplex webergonómiai tesztelése tipikusan fejlődő és intellektuális képességzavarral élő személyek körében159

Innovációk az andragógiában

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ161

A nem formális tanulási környezetben szerzett tanulási eredmények mérési és elismerési rendszerének kidolgozása.....162

Szervezeti és képzésfejlesztési innováció: Egy intézményi szintű program, mint esettanulmány163

Professzionális - konstrukciók és a szakma innovációs kapacitása164

A felnőttkori tanulás kudarca, a korai iskolaelhagyás165

Fejlesztés közben – az Európai Felnőttoktatási Mesterszak és PhD program fejlesztésének eredményei és tanulságai.....166

Korai iskolaelhagyás – társadalmi-gazdasági összefüggések és egy induló európai szakpolitikai kísérlet koncepciója

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ168

A korai iskolaelhagyás tágabb társadalmi kontextusa: összefüggés az egyes tagállamok oktatási és egyéb társadalmi mutatói között.....169

A korai figyelmeztető rendszer kiépítésére és alkalmazására irányuló szakpolitikai kísérlet módszertanának és értékelési koncepciójának bemutatása170

Korai figyelmeztető rendszerek sajátosságai az Európai Unió egyes tagországaiban171

A lemorzsolódás veszélyére figyelmeztető „rendszerek” Magyarországon – Valóság és tervek.....172

Méltányosság és iskolavezetés európai kontextusban.....173

Környezetvédelem és kommunikáció

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ175

Ökoiskolák együttműködése helyi környezetükkel.....176

A környezeti etika közvetítésének lehetőségei és korlátai a közoktatásban 177

Kommunikáció a meteorológiában.....178

Tévhitek és ütőkártyák a zöldenergia kommunikációjában179

Kutatásokkal támogatott fejlesztések - Nevelési-oktatási programok fejlesztése egész napos iskolák számára

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ181

A nevelési-oktatási programok pedagógusokra és diákokra gyakorolt hatásai.....	182
Akciókutatás: fókuszban a fejlesztő szerepe.....	183
Pedagógusok reflexiói a fejlesztési folyamatra.....	184
A fejlesztés hatásai.....	185
Művészet alapú kutatás és gyakorlat fogyatékoság-ügyi, színház-pedagógiai és testtudati terápiás kontextusokban	
SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ.....	187
A művészet mint eszköz a pedagógiában: művészettel nevelés, művészetalapú tanulás, művészetalapú kutatás	188
A Defekt? Dráma és színház a fogyatékoság-ügyért című projekt eredményei a tanulókkal felvett fókuszcsoporthoz és egyéni interjúk tükrében.....	189
A Defekt? Dráma és színház a fogyatékoság-ügyért című projekt eredményei a tanulókkal felvett kérdőívek és az alkotói fókuszcsoporthoz tükrében	190
A testi tapasztalatok és a testtudat jelentősége a fogyatékos csoportokkal való mozgás- és táncterápiás munkában.....	191
Nem hagyományos tanulói csoportok a felnőttoktatásban	
SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ.....	193
Családanyák és családapák az iskolapadban.....	194
Fogyatékosággal élő személyek képzés útján történő felzárkóztatásának andragógiai kérdései.....	195
A közmunkaprogramokban résztvevők képzésének tapasztalatai.....	196
„Honnan jövünk? Mik vagyunk? Hová megyünk?” Roma szakkollégisták kvalitatív vizsgálata	197
Egy performansz-alapú kutatás tudományos és gyakorlati haszna.....	198
Nemi különbségek a felsőoktatásban	
SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ.....	200
Nemi különbségek a felsőoktatási hallgatók önkéntes munkájában	201
Társadalmi nemi különbségek a felnőttek tanulásában	202
A tanár szakos hallgatók nyelvi attitűdjeinek társadalmi nemi sajátosságai.....	203

Reziliens hallgatók a pedagógusképzésben – gender olvasat204

Nyelvtanulás és tanítás: az idegennyelv-szakos tanárképzés aktuális kérdései

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ206

Az explicit–implicit nyelvtani tudás és az olvasott szöveg értésének kapcsolata207

Fejlesszük, vagy ne fejlesszük a nyelvtanulók interkulturális kompetenciáját az idegennyelv-órán?208

KT eszközök használata az idegennyelv-szakos tanárok körében.....209

Milyen az angol nyelvtanárok nyelvtudásmérési műveltsége: elérhető-e a nyelvtanár-képzésben kitűzött célok?210

Pedagógiai jó gyakorlat

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ212

Az oktatási ágazatban működő jó gyakorlatok nemzetközi megítélése213

A jó gyakorlat koncepció kialakítása és definíciói214

Jó gyakorlat – hogyan működik az elmélet a gyakorlatban?215

Adaptációs tapasztalatok és nyomon követés a jó gyakorlatok területén216

Pedagógus kutatások a Közép-Dunántúlon

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ218

Tanárok módszertani kultúrájának vizsgálata különös tekintettel a Közép-dunántúli régióra.219

A tanári professziogrammok vizsgálata és alkalmazási lehetőségei a kompetenciamérésben.....220

Pedagógus kompetenciák mérése és mérőeszközök kidolgozása221

Tanárképző Központ - Igény és lehetőség?!.....222

Tanárok és diákok, újító szándékok és sajátosságok az elmúlt száz év nyíregyházi tanítóképzésében

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ224

A középfokú tanítóképzés utolsó éveinek szükségmegoldásai a nyírségi tanítóhiány enyhítésére.....225

Tanító-tanár szakos képzés a Nyíregyházi Tanítóképző Intézetben226

Tanárnők a nyíregyházi tanítóképzésben	227
A felsőfokúvá vált nyíregyházi tanítóképzés tanári karának átalakulása, tanulmányi karrierek és debreceni kapcsolatok	228
Tanulási utak és a továbbhaladás támogatása a szakképzésben	
SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ	230
Az előrehozott szakképzésben végzők tervei a továbbtanulás és munkába állás kapcsán	231
Hét évvel a szakképesítés után	232
A tanulás reményéért. Felzárkóztató programok és eredményességük	233
A Szakiskolai Fejlesztési Program (2003-2009) hatása a szakiskolai rendszerre	234
Tanuló régiók Magyarországon	
SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ	236
A felnőttképzési, felnőttoktatási és felnőttkori tanulási indikátorok szerepe a tanuló régió modellekben	237
Életutak és tanulói pályák. Nem tradicionális hallgatói csoportok vizsgálata	238
Párbeszéd és partnerség a középfokú szakképzésben	239
A személyes tanulás és a térségfejlesztés összefüggései az Észak-Alföldi régióban	240
A tanulást leíró statisztikai mutatók területi jellemzői Magyarországon	241
Tehetséggondozó programok az iskolán belül és kívül	
SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ	243
Tehetségpontok hálózata	244
A felsőoktatás szerepvállalása a tehetséggondozásban	245
Az Arany János Program hatásvizsgálata	246
Az Útravaló Ösztöndíjprogram programértékelése	247
Tipikusan fejlődődő és tanulásban akadályozott gyermekek készségfejlődése és -fejlesztése koragyermekkorban	
SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ	249

A rendszerező képesség fejlesztése középső csoportos óvodások esetében.....	250
A beszédhanghallás fejlesztése tanulásban akadályozott gyermekeknél	251
Tanulásban akadályozott és tipikusan fejlődő gyermekek zenei képessége.	252
Az óvodáskori elsajátítási motiváció hatása a DIFER készségek fejlődésére	253
Új eredmények a tanulási motiváció hazai kutatásában	
SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ.....	255
Az SDQ I. énkép kérdőív adaptációja online adatfelvételi környezetbe	256
A tanulási környezet motivációs jellemzőinek feltárása Likert-skálás állítások és nyílt végű kérdések kombinálásával	257
A szülő-gyermek interakció elsajátítási motivációra gyakorolt hatása.....	258
Tanulásban akadályozott és nem akadályozott tanulók olvasással kapcsolatos motívumai az olvasástanulás kezdeti szakaszában.....	259
Új kihívások a szakképzés-pedagógiában	
SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ.....	261
Tanár-diák együttműködés megteremtésének újai tanórák elemzése alapján.....	262
Nyelvi képességek fejlesztése digitális módszerekkel a szakképzésben	263
Az információfeldolgozás tapasztalatai és lehetőségei a mentortanárok képzésében.....	264
Mentortanárok módszertani kultúrája.....	265
Új tanulástámogató eszközök megjelenése a felsőoktatásban	
SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ.....	267
A tanulási eredmények szemlélet alakulása a hazai felsőoktatásban.....	268
A felsőoktatás "hangjai" a közoktatásról.....	269
Az intézményi együttműködés (új) formái a tanulási eredmények alkalmazása során.....	270
A máshol szerzett tudás beszámításáról való gondolkodás a magyar felsőoktatásban, az eredmények értékelése nemzetközi kontextusban.....	271
Képesítési követelmények meghatározása és a munka világának szerepe ...	272

Változások és eredményesség: a délutánig tartó iskola bevezetésének első tapasztalatai

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ.....	274
Az eredményesség néhány összetevője és a délutánig tartó iskola	275
A délutánig tartó iskola bevezetésének első tapasztalatai - a megvalósítás intézményi folyamatai és szereplői	276
A délutánig tartó iskola tapasztalatai a tanulók szemével	277
A szülők nézetei a délutáni iskoláztatásról.....	278

Változó tanulási környezetek és módszerek

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ.....	280
Változó tanulási környezetek és módszerek (PLE, PIM, BYOD)	281
Fejlesztő e-biblioterápia, egy pilot kutatás eredményei	282
Az animáció-készítés hatásai a tanulói készség- és személyiségfejlesztésre és a tanári szerep változására.....	283
Az animáció készítés módszertani lehetőségei és kihívásai a médiatudatosság szempontjából.....	284

TEMATIKUS ELŐADÁSOK

A 10-13 évesek térszemléletének vizsgálata online tesztkörnyezetben.....	285
A 10-13 évesek térszemléletének vizsgálata online tesztkörnyezetben.....	286
A családi neveléstől a nemzetnevelésig Erdélyi János neveléstudományi hagyatéka.....	287
A feladatmegoldási idők összefüggése a teljesítményekkel egy második évfolyamos online matematika teszten.....	288
A felnőtté válás társadalmi keretei mozgássérült emberek életútjaiban a reziliencia perspektívájából.....	289
A felnőttkori tanulás sajátos jellemzői a turizmus szektorában	290
A felsőoktatásba belépő pedagógus-jelöltek néhány kulcskompetenciájának vizsgálata	291
A felsőoktatási továbbtanulás néhány kistérségi összefüggése	292
A fogyatékoság értelmezése a zsidóság tanítása szerint.....	293

A folyamatos szakmai fejlődés pedagógusok általi megítélése és ezirányú elkötelezettsége.....	294
A gyermekmúzeumok létrejötte és történeti fejlődése	295
A jezsuiták oktatás- és neveléstörténeti szerepvállalása Bécsben a 18. század második felében.....	296
A jogszabályi megfelelés és az iskolai eredményesség kapcsolatának vizsgálata Hajdú-Bihar megyében.....	297
A kálvinista szellemű leánynevelés gyakorlata a Felsőbaranyai Református Egyházmegye Polgári Leányiskolájában 1916-1948.....	298
A kóruséneklés lehetséges hatásai az egészségre	299
A környezetpedagógia aktuális kérdése: A tanulói ismeretrendszer vizsgálata a környezeti egészség témakörében.....	300
A közéleti magatartás mintái a Debreceni Egyetem kollégistáinak körében.....	301
A kreativitás megjelenése a hazai tartalmi szabályozás rendszerében	302
A kulturális tanulás hazai dimenziói a területi egyenlenségek oldaláról....	303
A logikus gondolkodás és egyéb tanulási tényezőkkel való kapcsolatának vizsgálata vajdasági magyar középiskolások körében	304
A magyar közoktatás-politika felülnézetből.....	305
A magyarországi hallgatói önkormányzatiság az új évezredben: érdekképviselő, szervezet, vállalkozás a felsőoktatási szupermarketben	306
A netgeneráció és e-learning - a netgeneráció elektronikus tanulási szokásainak elemzése	307
A reformpedagógia és az életreform mozgalom helye és szerepe a 20. századi neveléstudományban a legújabb kutatások tükrében.....	308
A rezilienciakutatás gyermekvédelmi aspektusai	309
A szóolvasási készség személyre szabott diagnosztikus mérését megvalósító online tesztrendszer kidolgozása	310
A szülő-gyermek írásbeliséggel összefüggő közös tevékenységei és a fonológiai tudatosság fejlődésének kapcsolata az általános iskola 1-4. évfolyamán.....	311
A tanárjelöltek tanulásának támogatása páros reflektív napló segítségével.	312

A tanítási gyakorlat hallgatói értékelése	313
A tanulásban akadályozott személyek iskolai és társadalmi integrációjának néhány összefüggése.....	314
A társadalmi-állampolgári tudás jellemzői és összefüggései egyes háttérváltozókkal 7–12 éves tanulók körében végzett online vizsgálat alapján.....	315
A tudatelméleti működés és a szociálisprobléma-megoldó gondolkodás kapcsolata 4–6 évesek körében.....	316
A tudománynépszerűsítés elmélete és gyakorlata a századforduló Magyarországon nemzetközi kontextusban	317
A zenei képzés hatása a zenei percepciók képességek fejlődésére – 1-11. osztályos tanulók keresztmetszeti mérése online diagnosztikus mérőeszkővel.....	318
A zenei percepciók képességek és az elemi alapkészségek összefüggés-vizsgálata 5-6 éves gyermekek körében	319
Ami az érdemjegyek mögött láthatatlan (Egészségügyi felsőoktatásban részt vevő hallgatók tanulási attitűdjének jellemzői)	320
Átalakuló szakmák és megváltozott mérnöktanári kompetenciák a dunaújvárosi szakközépiskolákban.....	321
Az agresszív és a proszociális viselkedés vizsgálata a kortárskapcsolatokban 5. és 8. osztályos tanulók körében.....	322
Az egyéni és társas pszichológiai tényezők szerepe a középiskolások dohányzási és alkoholfogyasztási szokásaiban.....	323
Az együttműködő és a proszociális viselkedés online vizsgálata 3., 5. és 7. osztályosok körében	324
Az e-learning bevezetésének lehetőségei a mérnöktovábbképzésben	325
Az első világháború és következményei neveléstörténeti tankönyveinkben.....	326
Az emberi erőforrás tanácsadó mesterképzés tapasztalatai.....	327
Az empátia mint a természettudatos viselkedésre való nevelés lehetséges eszköze	328
Az észlelt pedagógiai kompetenciák szerepe a tanító szakos hallgatók szakmai szocializációjában.....	329

Az Európai Unió Lifelong Learning-konceptiója a német és a magyar neveléstudományi vitában (1996 és 2005 között)	330
Az ideális tanítási út meghatározása konjunktív Bayes-hálók segítségével..	331
Az idegen nyelvet tanító pedagógusok módszertani repertoárja a tanulásban akadályozott gyermekek iskoláiban	332
Az időorientáció vizsgálatának pszichológiai és neveléstudományi vonatkozásai	333
Az induktív gondolkodás fejlettségének vizsgálata 5. és 7. osztályos tanulásban akadályozott és többségi gyermekek körében.....	334
Az informatikai műveltség egyes dimenzióinak mérése.....	335
Az iskolai agresszió, függőségek felismerése és kezelése a pszichopedagógia területén.....	336
Az iskolai csalástól a korrupcióig - becsületességre nevelés a közoktatásban egy empirikus vizsgálat tükrében.....	337
Az útkeresés és kultúraváltás szervezeti feltételei	338
Befogadó közösségek szociometriai sajátosságai, fókuszban az enyhén értelmi fogyatékos fiúk és lányok társas helyzetével.....	339
Belépési motívumok és elvárások: vizsgálat a zeneiskolába járó tanulók körében.....	340
„Beszélje a mi nyelvünket!” – a pedagógusok igényeihez igazodó szaktanácsadás.....	341
Digitális szövegértési felmérés – A PISA2009 definíciós problémáiról.....	342
Educational Tradition at the Teacher Institute in Spisska Kapitula.....	343
Érzelmi- és viselkedési problémák felismerése és kezelése csecsemő- és óvodáskorban	344
Fiatal nyelvtanulók számára fejlesztett angol mint idegennyelv, szókinccsteszt eredményeinek bemutatása	345
Fiatalok tárgyai – Elemzési szempontok és esettanulmányok.....	346
Gender-kérdések alapfokon	347
Házimuzsikálás és zenetanítás a 16. század végi angol főnemesi családokban.....	348

Integrált tartalom- és kompetenciafejlesztési kutatások a magyar felsőoktatásban.....	349
Iskolai és elektronikus zaklatás egyéni dimenziók mentén való vizsgálata..	350
Karinthy Frigyes: Találkozás egy fiatalemberrel című novellájának fejlesztő biblioterápiás csoportokban történő feldolgozásának összehasonlítása	351
Kisgyermekek életeseményei mint „életsors” meghatározó tényezők	352
Komplex művészeti nevelés az iskolában – vizsgálat különböző kutatási eljárásokkal.....	353
Kooperáció, integráció vagy kompetíció? A szegedi Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola igazgató-tanácsának szerepe (1928-1932.).....	354
Közösségi kutatás - a fenntarthatóság tanulásának egyik eszköze.....	355
Közösségi tanulás a Hallgatói Mentorprogram keretében.....	356
Kvalitatív komparatív analízis az osztálytermi térstruktúra didaktikai aspektusainak vizsgálatában	357
Metaforahálók a felsőoktatásban oktatók nézeteinek vizsgálatában	358
Metakogníció a természettudományokban	359
Milyen a jó iskola? Egy, tanárjelöltek nézeteit feltáró empirikus kutatás tanulságai.....	360
Mindennapi kihívások és megoldások a pedagóguspályán	361
Miniatúrákon kibomló reneszánsz gyermekkép – Egy disszertáció tézisei..	362
Mit vár a digitális nemzedék a felsőoktatástól?.....	363
Módszertani kultúra fejlesztése: kurzustervezés és -fejlesztés lehetőségei a kaposvári egyetem oktatói körében.....	364
Motiváció és motivált tanulói viselkedés a 14-19 éves korú siketek idegennyelv-tanulásában	365
Motivációk és akadályok a felnőttkori tanulásban egy határon átnyúló régió részidős hallgatóinak a körében.....	366
Művészeti és sportoló ifjúsági közösségek hatása a magyar fiatalok társadalmi tőkéjére	367
Narratívák, gyermekképek vizsgálata a Cimbora című gyermekfolyóiratban (1922 – 1929).....	368
Nemzetközi és hazai kutatási trendek a tanulás tanulása kutatásában	369

Nevelői szerep-narratívák a 19. századi pedagógiai professzióban	370
Oktatásfejlesztési programok megvalósulása tanulószervezetekben.....	371
Olvadási előképességek online mérése óvodás és kisiskolás gyermekek körében.....	372
Online tanulói környezetben létrehozott szövegek tudásszervezettség vizsgálata a SOLO taxonómia alkalmazásával.....	373
Oral history – „elbeszélte történelem” avagy Gyógypedagógiai intézmények a dél-dunántúli régióban gyógypedagógus szemmel.....	374
Óvodások helyzetspecifikus problémamegoldó gondolkodása	375
Pedagógiai bakancslisták	376
Pedagógusjelöltek és végzett pedagógusok képzéssel való elégedettsége....	377
Pedagógusképzési hálózat a szakképzésben.....	378
Pedagógusok szakmai tanulása alulról szerveződő és felülről szervezett szakmai közösségekben	379
Pedagógus továbbképzés és értékelés: igények és eredmények.....	380
Problémaközpontúság és tanítási módszerek vizsgálata általános és közéiskolai pedagógusok körében.....	381
Projekt módszer alkalmazása a fizika oktatásában	382
Pszichológiai immunitás és a motiváció kapcsolata 14-16 éves művészetet tanulók csoportjaiban.....	383
Puha rendszerek módszertana: kutatás a kutatásról.....	384
Reflektív tanári esszék attitűd-heurisztikus vizsgálata	385
Reziliens tanulók az általános iskolában az országos kompetenciamérés adatai alapján	386
Sikertörténet lett? – TÁMOP-2.1.2: országos felnőttképzési projekt.....	387
Szakmatartalmak előrejelzése	388
Színvadi táncművészképzés Magyarországon. Intézménytörténeti vázlat ..	389
Szükségből erény. A tanári kooperáció jelentősége hátrányos iskolai kompozícióban.....	390
Tanári nézetek az Országos kompetenciamérés intézményi szintű hasznosságáról, hasznosíthatóságáról, tanítási-tanulási folyamatra gyakorolt hatásáról.....	391

Tanítók és szakirányú mesteri képzés lehetősége.....	392
Tanulási stratégiák és motívumok daganatos betegségből gyógyult gyerekek és osztálytársaik körében	393
Társadalmi kapcsolatépítés a Gábor Dénes Elektronikai Műszaki Szakközépiskola és Kollégiumban megvalósuló honvédelmi nevelés által .	394
Tényleg segít? – első tapasztalatok az új típusú tantárgygondozó szaktanácsadásról.....	395
Térszemlélet és vizuális képzetek kapcsolatrendszere egyetemi hallgatók körében.....	396
Testi nevelés a filantropistáknál.....	397
Történelemtanítás, tankönyvpiac, tankönyvhasználat a klebelsbergi időszakban	398
Trefort Ágoston munkássága – Különös tekintettel a szakképzés megújításában játszott szerepére.....	399
Út az új generációs digitális tankönyvek megvalósításához	400
Ünnepi doktoravató egyetemi közgyűlések a Debreceni Egyetemen 1914-1944.....	401
Viták a társadalmi mobilitás elősegítéséről az 1930-as évek magyar felsőoktatásában.....	402
POSZTEREK	
A fejlesztő értékelés elemei a tanárképzésben?	404
A hazafiság mint személyiségvonás kialakítása fontosságának vizsgálata az OPKM dokumentumgyűjteményének tükrében.....	405
A keresztantervek szerepe a tanulásközpontú tantervi hálóban.....	406
A kompetencia szerepének vizsgálata az ipar-egyetemi együttműködések során a hazai járműipar területén.....	407
A magyar népiskolák szociális szerepének erősítése a két világháború közötti Magyarországon.....	408
A magyar pedagógus etikai kódex elemzése a pedagógusok reflexiói alapján.....	409
A nem állami fenntartású iskolák helye és szerepe a magyar közoktatásban.....	410

A pedagógusképzés fejlődése Kárpátalján (a XIX. sz. – a XX. sz. 40-es évei között)	411
A pedagógusok tantervi önállóságának változásai a romániai magyar elemi oktatásban	412
A pszichopedagógus szerepe és eszközei a viselkedészavart mutató tanulók iskolai nevelésében, oktatásában.....	413
A reflektív pedagógusszerep kialakulásának támogatása a pedagógusok professzionális tanulásában	414
A szabadművelődés kezdete Szatmárban.....	415
A szülői kompetencia erősítése a literációs fejlődés támogatása területén..	416
A tanárok eredményességgel kapcsolatos attitűd vizsgálata és a jellemfejlesztés lehetőségei a pedagógus pályán	417
A tanulás egyes háttértényezőinek vizsgálata gyermekvédelemben nevelkedő fiataloknál.....	418
A természetismeret tankönyvekben található szöveg közé illesztett és a szövegtől elkülönített képek különbségeinek szemmozgás vizsgálata általános iskolás tanulóknál	419
A validációs klaszterek átalakulása a 21. század első évtizedében	420
A végrehajtó funkciók fejlődésének vizsgálata két tanítási nyelvű gimnáziumba járó 14-18 éveseknél.....	421
A XVI. századi protestáns énekszerzők tanítói szerepe.....	422
Általános iskolások nemzeti szimbólumokkal kapcsolatos ismereteinek mérése.....	423
Az állatasszisztált pedagógia és terápia lehetőségei.....	424
Az anyanyelvi kompetencia fejlesztése az idegennyelv-elsajátítás segítségével.....	425
Az egész napos iskola nevelési-oktatási programjainak részvételi alapú fejlesztése	426
Az egészségtudatosság megjelenése a nyíregyházi felső tagozatos diákoknál	427
Az elektromosság tan oktatása a BSC képzésben	428
Az IBST módszer meghonosítása a magyar kémiaoktatásban.....	429

Az IKSZ magyarországi bevezetésének tapasztalatai a mérések és tapasztalatok tükrében avagy Ki viszi át a diákot a túlsó partra?	430
Az inquiry based learning fogalmi keretei egy természettudományos európai projektben.....	431
Az internetes eszközök lehetőségei a középiskolás korosztály hazaszeretetre nevelésében.....	432
Az iskolai teljesítmény és a munkahelyi sikeresség viszonya - a business coach szemszögéből.....	433
Az önkéntesség iránti motivációk és az önkéntesség jelentőségének vizsgálata középiskolás korosztály körében	434
Beválásmérés modellkísérletként a természettudományos nevelés téma nyolc partnerintézményében	435
Bizonytalansági tényezők a 2014. évi matematika és történelem tantárgyak középszintű írásbeli érettségi feladatlapjainak alkalmazása kapcsán.....	436
Csillagászati fogalmak tanulói értelmezései.....	437
Élménypedagógia a felsőoktatásban – gyakorlati, innovatív, élményalapú módszerek a mérnök és pedagógus szakos hallgatók körében	438
Energiatudatosságra nevelés az ökoiskolákban	439
Érték-alapú oktatás és erkölcsi tanulás vizsgálata a felsőoktatásban, szakmai etikai oktatás, integritás és érzékenyítés a tanárképzésben?	440
Harsányi István tehetség-kiválasztási módszerének tudományos háttere ...	441
Hatodik osztályos általános iskolai tanulók internethasználati szokásai	442
Hátránykompenzáló oktatási programok komplex értékelése	443
Informális tanulási szokások a tematikus ismeretterjesztő filmek kapcsán a Debreceni Egyetem 100 hallgatója körében	444
Integráló felnőttképzés? Az általános célú felnőttképzés helyzete Magyarországon	445
Iskolaérettség és fogalmi struktúra	446
Iskolai jó gyakorlat vagy jó iskolai gyakorlat? A jó gyakorlatok szerepe a pedagógiai munka eredményességében	447
jövőkép a diák-tanár kapcsolat vonatkozásában	448

Kisebbségi státusú hallgatók élethelyzete és tanulmányi mobilitása a határtérségben	449
Koraszülöttek, mint kiemelt figyelmet igénylő gyermekek, tanulók a köznevelésben	450
Mérnökstanárok a pedagógus pályán avagy kényszerpályán?!	451
Milyen sikerkritériumok jelennek meg az egész napos iskola számára készülő természettudományos modulokban?	452
„Mindenki elkezdte valahol” - a mentor-gyakornoki program fejlesztési tapasztalatai.....	453
Módszertani újdonság kipróbálásának néhány előzetes tapasztalata a tanárképzésben.....	454
Motiváció, kísérletek, a természettudományok oktatásában, azaz alulnézetben az Új Öveges laborok országos hálózata	455
Nemzetközi vándorlásban érintett és abban aktívan részt vevő gyermekek és tanulók: tipológia és a magyar pedagógiai szaknyelv.....	456
Online tanulói környezetben alkotott és megosztott szövegek minősége és a megvitatásuk során folytatott interakciók közötti összefüggések vizsgálata	457
Óvodapedagógusok és óvodapedagógus hallgatók pályamotivációja	458
Összefüggések feltárása a nemzetközi mobilitás és a konfliktuskezelés között.....	459
Pályaszocializációs értékek az egészségtudományi képzésből kilépő hallgatóknál.....	460
Pedagógusok eredményességről alkotott képének vizsgálata	461
Pedagógusok konfliktuskezelési szokásainka vizsgálata az iskolai szervezeti kultúra tükrében.....	462
Programozásorientált táblázatkezelői függvények	463
Projekt módszer és informális tanulás a KÖN program keretében	464
Szabadidő-pedagógia és gyermekvédelem.....	466
Szakképzésben résztvevő tanulók tudásának vizsgálata a mértékegységekkel kapcsolatban	467
Szülők, iskolák, fejlesztési programok implementációja	468

Tanárok stratégiái az Országos kompetenciamérésre való felkészítésre.....	469
Tankönyvek tesztelése - eszközfejlesztés egy pilotkutatás tapasztalatai alapján.....	470
Vajdasági magyar középiskolások kognitív sajátosságainak vizsgálata a tanulási stílus nézőpontjából.....	471
Vajdasági magyar középiskolások tanulási szokásai, attitűdjei	472

RÖVID PROGRAM

November 6. csütörtök

9.30 – 17.30 Regisztráció

10.30 – 11.00 MEGNYITÓ (*Aula*)

A résztvevőket köszönti

Tóth Zoltán, a konferencia elnöke és

Falus Iván, az MTA Pedagógiai Tudományos

Bizottságának elnöke

A konferenciát megnyitja

Bartha Elek, a Debreceni Egyetem rektorhelyettese

Stratégiai együttműködési megállapodás aláírása a

Debreceni Egyetem és a Nemzeti Művelődési Intézet

között

11.00 – 11.30 HELYTÖRTÉNETI ELŐADÁS (*Aula*)

Debrecen és a Debreceni Egyetem rövid története

Előadó: *Bartha Elek*

11.30 – 12.30 PLENÁRIS ELŐADÁS (*Aula*)

Does identification with own ethnicity help youth from immigrant families integrate into the largersociety?

Előadó: *Jon Langlo*

12.30 – 13.30 Ebéd (*Egyetemi étterem*)

13.30 – 15.15 SZIMPÓZIUMOK

21. században elvárt képességek számítógép alapú mérése
(14/3. terem)

A centralizált oktatásirányítás helyi szinterei (2/4. terem)

Az eredményesség dimenziói a középfokú oktatásban
(142. terem)

A képzésfejlesztés új kihívásai a felsőoktatásban, különös tekintettel a segítő szakmákra (7-8. terem)

A magyar neveléstudomány diszciplína jellemzőinek, szakmai diskurzusainak és kommunikációs hálójának változásai a kommunista fordulat után (*Aud. Max.*)

13.30 – 15.15 **TEMATIKUS ELŐADÁSOK**

Az olvasási előképességektől az idegennyelv tanulásáig
(I. terem)

Kutatások a pedagógusképzés és pedagógus pálya területén
(X. terem)

15.15 – 15.45 **Kávészünet** (III. emelet)

15.30 – 16.30 **OSZTÁLYÜLÉS**

A Doktoranduszok Országos Szövetsége Pszichológiai és
Neveléstudományi Osztályának ülése (Aud. Max.)

15.45 – 16.45 **POSZTERSZEKCIÓ** (III. emelet)

16.45 – 18.30 **SZIMPÓZIUMOK**

A hátrányos helyzetű tanulók oktatási lehetőségei
(14/3. terem)

A neveléstörténet helye és jelentősége a kompetencia alapú
pedagógusképzésben (2/4. terem)

A tanodák lehetőségei az oktatási hátrányok
kompenzálásában: célok, típusok, hatékonyság (142. terem)

Tipikusan fejlődődő és tanulásban akadályozott gyermekek
képességfejlődése és -fejlesztése koragyermekkorban (Aud.
Max.)

16.45 – 18.30 **TEMATIKUS ELŐADÁSOK**

Az egészségnevelés és környezetpedagógia aktuális
problémái (I. terem)

Hallgatók és tanáraik – Nagyító alatt a felsőoktatás
(X. terem)

A sportkultúra aktuális nevelési sajátosságai különböző
társadalmi környezetben (7-8. terem)

18.45 – 22.00 **KULTURÁLIS PROGRAM, FOGADÁS** (Díszudvar)

November 7. péntek

9.00 – 10.45 SZIMPÓZIUMOK

A magyar iskolarendszer alrendszerének vizsgálata az Országos Kompetenciamérés eredményei alapján, a pedagógiai hozzáadott érték számításával (14/3. terem)

A PISA adatok mélyebb elemzése magyar szempontból (2/4. terem)

A munka világa (142. terem)

A tanár hivatás/professzió és a professzió gyakorlatának elemei hallgatók és a pályán lévők körében (7-8. terem)

A magyarországi főnemesek nevelése és oktatása a dualizmus korában (Aud. Max.)

Tanárok és diákok, újító szándékok és sajátosságok az elmúlt száz év nyíregyházi tanítóképzésében (5. terem)

9.00 – 10.45 TEMATIKUS ELŐADÁSOK

Informatika a tanulás és pedagógiai mérés szolgálatában (X. terem)

A tanulás és tudás különböző aspektusai (XI. terem)

Fejezetek az oktatáspolitikai és oktatásügy területéről (XIV. terem)

Tanulói kompetenciák és pedagógusképzés értékelése (XV. terem)

10.45 – 11.15 *Kávészünet* (III. emelet)

11.15 – 13.00 SZIMPÓZIUMOK

Eredményesség-értelmezések a felsőoktatásban (7-8. terem)

Hagyomány és modernitás: néptanítói modellek és a jelen kor kihívásai a tanítóképzésben (14/3. terem)

Infokommunikációs technológiák evidencia-alapú alkalmazása a speciális nevelési igények kutatásában, felismerésében és a támogatásban (2/4. terem)

Környezetvédelem és kommunikáció (142. terem)

Új eredmények a tanulási motiváció hazai kutatásában
(*Aud. Max.*)

Nemi különbségek a felsőoktatásban (*5. terem*)

11.15 – 13.00 **TEMATIKUS ELŐADÁSOK**

Fejezetek az iskolaügy és reformpedagógia történetéből
(*X. terem*)

Az osztályteremtől a pedagógusképzési hálózatiig (*XI. terem*)

Hátrányos helyzet az iskolában (*XIV. terem*)

Neveléstörténet határon innen és túl (*XV. terem*)

13.00 – 14.00 ***Ebéd*** (*Egyetemi étterem*)

14.00 – 15.00 **PLENÁRIS ELŐADÁS** (*Aula*)

The Academic Profession in Europe: Trends towards a
Common Model or Increasing Diversity

Előadó:

Ulrich Christian Teichler

15.00 – 16.45 **SZIMPÓZIUMOK**

Hitvallások, feladatok, értékek: felekezeti oktatás a mai
Magyarországon (*14/3. terem*)

Innovációk az andragógiában (*XII. terem*)

Nyelvtanulás és tanítás: az idegennyelv-szakos tanárképzés
aktuális kérdései (*142. terem*)

Pedagógus kutatások a Közép-Dunántúlon (*7-8. terem*)

Tehetséggondozó programok az iskolán belül és kívül
(*5. terem*)

15.00 – 16.45 **TEMATIKUS ELŐADÁSOK**

Kognitív fejlődés és fejlesztés különböző életkorokban
(*X. terem*)

A művészetpedagógia történeti, pszichológiai és
módszertani vetületei (*XI. terem*)

Kitekintés a különböző korok nevelésének és oktatásának világába (*XIV. terem*)

Oktatási módszerek szakmódszertan (*XV. terem*)

Fiatal tanulók a felsőoktatásban (*Aud. Max.*)

15.00 – 16.45 Az MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság Informatika Albizottságának nyilvános ülése (*2/4. terem*)

16.45 – 17.15 Kávészünet (*III. emelet*)

17.00 – 18.30 A Pedagógiai Tudományos Bizottság nyilvános ülése (*2/4. terem*)

17.15 – 18.15 POSZTERSZEKCIÓ (*III. emelet*)

19.00 – 20.00 KULTURÁLIS PROGRAM (*Nagytemplom*)

20.00 – FAKULTATÍV TÁRSAS VACSORA (*Hotel Óbester Lovagterem*)

November 8. szombat

9.00 – 10.45 SZIMPÓZIUMOK

Korai iskolaelhagyás – társadalmi-gazdasági összefüggések és egy induló európai szakpolitikai kísérlet koncepciója
(14/3. terem)

Művészet alapú kutatás és gyakorlat fogyatékoság-ügyi, színház-pedagógiai és testtudati terápiás kontextusokban
(2/4. terem)

Nem hagyományos tanulói csoportok a felnőttoktatásban
(142. terem)

Pedagógiai jó gyakorlat (7-8. terem)

Fogyatékos gyermekek/tanulók integrációjával kapcsolatos különböző aspektusok vizsgálata (I. terem)

Változások és eredményesség: a délutánig tartó iskola bevezetésének első tapasztalatai (XI. terem)

9.00 – 10.45 TEMATIKUS ELŐADÁSOK

Kognitív képességek vizsgálata (X. terem)

A szociális nevelés dimenziói (XIV. terem)

Kihívások a pedagóguspályán (XV. terem)

10.45 – 11.15 Kávészünet (III. emelet)

11.15 – 13.00 SZIMPÓZIUMOK

Kutatásokkal támogatott fejlesztések - Nevelési-oktatási programok fejlesztése egész napos iskolák számára
(14/3. terem)

Tanulási utak és a továbbhaladás támogatása a szakképzésben (2/4. terem)

Tanuló régiók Magyarországon (142. terem)

Új kihívások a szakképzés-pedagógiában (7-8. terem)

Új tanulástámogató eszközök megjelenése a felsőoktatásban
(I. terem)

Változó tanulási környezetek és módszerek (X. terem)

11.15 – 13.00 TEMATIKUS ELŐADÁSOK

Szocializáció az iskolában (*XI. terem*)

A sajátos nevelési igényű tanulók oktatási és nevelési problémái (*XIV. terem*)

A felsőoktatási kutatások (*XV. terem*)

13.00 – 13.30 A KONFERENCIA ZÁRÁSA (*X. terem*)

13.30 – Szendvicsebéd (*III. emelet*)

PLENÁRIS ELŐADÁSOK

DOES IDENTIFICATION WITH OWN ETHNICITY HELP YOUTH FROM IMMIGRANT FAMILIES INTEGRATE INTO THE LARGER SOCIETY?

Jon Lauglo

Institute of Educational Research, University of Oslo and NOVA-Norwegian Social Research
jon.lauglo@iped.uio.no

Norwegian nation-building, since its 19th-century beginning, has stressed a shared history and a common Norwegian ethnicity with much appreciation of folk culture—hence a populist kind of nationalism (Lauglo, 1995). The main minority, the Sami people, was historically subjected to assimilation pressures. Only in the 1970s were they accorded special rights as an indigenous minority. Since that time, immigration has become a major political issue. On two occasions (1972 and 1994) a majority voted ‘No’ in an advisory referendum on membership in the European Union. Norway is however part of the free flow of labour among EU/EEA-countries as member of the European Economic Area (EEA). Immigration from other countries has been tightly regulated since 1975 and is mainly confined to persons admitted as refugees or who may join family members already in Norway. A politically salient goal, also for education policy, is integration of immigrant minorities. This presentation examines whether strong ethnic identification helps or hinders the integration of secondary school students from immigrant families into the larger society. Analytic starting points are arguments in James Coleman-inspired social capital research that strong ethnic communities can help minority youth in their transition to adulthood, and Sam & Berry’s theorizing about context-dependent integration, advantages of different types of acculturation strategies among ethnic minorities. Researchers have cautioned against uncritically positive portrayal of social regulation by the family and ethnic community, because it can be resented by young people as unreasonably harsh and limit interaction with peers. Possibly, Coleman’s (1988) conceptualization of social capital might underestimate learning benefits from interaction with peers. Another possible limitation is Ogbu’s observation that what applies to immigrant communities (voluntary minorities) need not fit ‘involuntary minorities’ that historically have suffered oppression by the majority. Further, a positive association between educational achievement and ethnic identification does not suffice to show that such identification boosts achievement. Both educational success and a strong ethnic identity could plausibly result from a personal capacity to do well in school and to negotiate socio-cultural dilemmas.

THE ACADEMIC PROFESSION IN EUROPE: TRENDS TOWARDS A COMMON MODEL OR INCREASING DIVERSITY

Ulrich Teichler

*International Centre for Higher Education Research (INCHER-Kassel), University of Kassel, Germany
teichler@incher.uni-kassel.de*

Views differ substantially as regards the extent to which the academic profession becomes more similar or more diverse. This holds true regarding three dimensions: Across countries, according to types of institutions and functions and over the stage of the academic career. First, it is widely assumed that higher education systems converge across economically advanced countries, and the term “globalisation” is often for claiming that a bundle of factors implying modernisation and worldwide competition are the drivers of convergence. In contrast, many observers point out a persistence of national traditions of higher education systems. Second, many experts of higher education take for granted that the expansion over the decades was bound to lead to diversification of the institutions, the students and the academic staff – either formally to types of higher education institutions, stages of study programmes and official staff assignments or informally through reputational hierarchies or substantive profiles. In contrast, “academic drift” and “isomorphy” are widely used terms claiming convergent trends within higher education. Third, academic junior staff is often described as being clearly different from academic senior staff not only in employment and working conditions, but also accordingly in prevailing views and activities. In contrast, the ideal of junior stages of academic careers socializing towards the typical professoriate is upheld widely. Surveys of the academic profession undertaken jointly in a substantial number of countries in the 1990s - the so-called “Carnegie Study” - and in recent years - the “Changing Academic Profession” (CAP) and the “Academic Profession in Europe (EUROAC) - addressed a wide spectrum of academics’ views and activities. Major findings of these surveys are examined in order to establish the extent of similarity or variety among academics in European countries according to these three dimensions. If we believe in a strong convergence of higher education across Europe, we could describe the academics’ views and activities as substantially varied, but if we take into consideration traditional differences in the character of national higher education systems, we could consider this spread as moderate. In addition, we note that differences according to institutional types as well as according to career stages are small in some European countries but substantial in others. A comparison between the surveys in the early 1990s and those undertaken recently is possibly only for the a few European countries which were included at both stages; they show different directions of change over time across countries. Thus, the findings altogether do not support any sweeping statements about a general trend either towards a common model or towards increasing diversity.

SZIMPÓZIUMOK

21. SZÁZADBAN ELVÁRT KÉPESSÉGEK SZÁMÍTÓGÉP ALAPÚ MÉRÉSE

Elnök:

Magyar Andrea
SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Opponens:

Falus Iván
Eszterházy Károly Főiskola

A technológiai műveltség online mérése kisiskolás diákok körében

Pluhár Zsuzsa* – Molnár Gyöngyvér**

**Eötvös Loránd Tudományegyetem, Informatika Kar*

***Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet*

Dinamikus problémamegoldás fejlődése és a sikerességet meghatározó problémamegoldó stratégiák változása 3-9. évfolyamon

Molnár Gyöngyvér

SZTE Neveléstudományi Intézet, Oktatásméleti Kutatócsoport

Kollaboratív problémamegoldó képességet vizsgáló harmadik generációs mérőeszköz fejlesztése és pilot tesztelése

Pásztor-Kovács Anita

SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

A kreativitás számítógép alapú értékelésének lehetőségei – divergens gondolkodást mérő feladatok pilot tesztelése

Pásztor Attila

SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Kognitív fejlődés és fejlesztés

A gazdaságban és társadalomban végbemenő változások hatására a tudás fogalma is átértékelődött. A korábban értékesnek tartott ismeret jellegű tudás háttérbe került, és helyét a 21. századi sikeres életvezetéshez szükséges képességek, készségek vették át. A memorizálás, a tények ismerete helyett a hangsúly a flexibilitásra, a jó problémamegoldásra, a hatékony kommunikációs képességekre, a csoportmunkára, a kreativitásra, a produktív technológiahasználatra helyeződött (Molnár, 2011; Cisco, 2009). Ezeknek az az IKT használattal összefüggő, mára kulcsfontosságúvá váló készségeknek, képességeknek az oktatásbeli integrációja új elvárást és egyben kihívást jelent az iskolák számára. Világszerte fokozatosan egyre több területen kerülnek bevezetésre a technológia alapú fejlesztő és mérőeszközök, melyek számos új lehetőséget kínálnak az új készségek, képességek mérésére (innovatív itemformátumok, azonnali visszajelzés lehetősége, dinamikus itemmegjelenítés, multimédiás elemek alkalmazása) (Thompson, 2011). Amennyiben követni szeretnénk az elvárásokat és biztosítani a továbbfejlődés lehetőségét, szükséges, hogy a 21. századi képességek technológia alapú mérése és fejlesztése beépüljön az oktatási folyamatokba.

Szimpóziumunk célja e folyamat segítése a 21. századi képességek, készségek mérésére alkalmas osztálytermi környezetben alkalmazható, online mérőeszközök empirikus alkalmazására vonatkozó tapasztalataink bemutatásával.

A szimpóziumban szereplő kutatások tág intervallumon, az 1. évfolyamtól egyetemi hallgatókig vizsgálták a tanulók képességeit. Az első kutatás az 1-4. évfolyamos tanulók körében mérte, hogy a technológiai műveltségi szintjük alapján a tanulók felkészültek-e az online tesztekkel történő empirikus kutatásokra. A második vizsgálat a 3-9. évfolyamos diákok problémamegoldó gondolkodásának változását tanulmányozta dinamikusan változó ismeretlen problémahelyzetek megoldása során. A harmadik előadás egyetemisták kollaboratív problémamegoldó képességét mérte online kommunikációt megkívánó tesztkörnyezetben. Az utolsó prezentáció kisiskolás korú gyermekek divergens gondolkodásának vizsgálatára irányuló kutatás eredményeit összegzi.

A mérések az eDia rendszer használatával valósultak meg osztálytermi környezetben. Az elemzések klasszikus és valószínűségi tesztelméleti modellekkel történtek. Mindegyik kutatás esetén a tesztek reliabilitása megfelelőnek bizonyult, tehát az alkalmazott mérőeszközök alkalmasak voltak az adott konstruktumok mérésére. Mind az évfolyamokon belül, mind az évfolyamok között jelentős teljesítménybeli különbségek voltak, melyek a tanulók eltérő ütemű képességfejlődését igazolja. A tanulók számára a számítógépes műveletek elvégzése nem jelentett problémát, tehát tanulóink felkészültek az online mérőeszközökkel történő képességmérésekre.

A kutatások jelentősége, hogy irányt mutat a 21. századi elvárásoknak megfelelő innovatív mérőeszközök kifejlesztése terén.

A kutatást a TAMOP 3.1.9/11 kutatási program támogatta.

A TECHNOLÓGIAI MŰVELTSÉG ONLINE MÉRÉSE KISISKOLÁS DIÁKOK KÖRÉBEN

Pluhár Zsuzsa* – Molnár Gyöngyvér**

**Eötvös Loránd Tudományegyetem, Informatika Kar
pluharzs@inf.elte.hu*

***Szegei Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet
gymolnar@edpsy.u-szeged.hu*

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT; Kognitív fejlődés és fejlesztés

A technológia oktatási integrációja egyre nagyobb szerepet kap, ma már nem kétséges, hogy a hagyományosnak számító tesztelési módokat felváltja a technológia alapú mérés-értékelés (Mayrath és mtsai, 2012). A papír alapú tesztelésről számítógép alapú tesztelésre való átállás azonban felveti kisiskolás diákok technológiai műveltségének feltérképezése szükségességét, amely e kohorsz esetén nem feltétlen biztosított (Molnár és Kárpáti, 2012) és jelentős teljesítménybefolyásoló erővel bírhat.

Az előadás célja annak bemutatása, hogy a számítógép alapú mérés-értéklés hatékonyan alkalmazható kisiskolás diákok körében. Fő kutatási kérdéseink: (1) felkészültek-e a kisiskolás diákok az online tesztekkel történő empirikus kutatásokra, azaz a technológiai műveltségi szintjük alapján alkalmazhatóak-e számítógép alapú tesztek, (2) vannak-e olyan műveletek, melyek problémát jelentek számukra, ezért tesztbeli alkalmazásuk kerülendő, (3) hogyan változik és miként jellemezhető 1-4. évfolyamos diákok technológiai műveltségének fejlettségi szintje.

A mintát 1-4. évfolyamos diákok alkották (n=1195). A mintába bekerülő iskolák kiválasztása véletlenszerűen történt egy több mint 300 iskolát tartalmazó, a magyar iskolarendszer tekintetében reprezentatívnak tekinthető adatbázisból. A 41 ítemes teszt feladatai alapvetően két csoportba sorolhatóak: (1) egérkezelést, (2) billentyűzetkezelést tartalmazó feladatok. A feladatok szövegei meghallgathatóak voltak, ezzel kizártuk a diákok olvasási képességszintjében lévő különbségeket és annak teszteredményekre gyakorolt hatását. A begyakorlás lehetőségét a visszalépés korlátozásával zártuk ki. A feltételezett gyors fejlődési folyamatok miatt különböző, de horgony itemekkel összekötött tesztek alkalmaztunk. Az adatok közös képességskálára transzformálását a Rasch-moddal végeztük.

A 41 feladat feladatbank szintű reliabilitásmutatója (személyszeparációs reliabilitás=0,77) megfelelőnek bizonyult. A diákoknak egyik évfolyamon sem jelentett problémát az egérhasználat sikerességét mérő műveletek időkorlát nélküli elvégzése, illetve egyszerű szavak begépelése. Képességszintbeli különbségek az időkorlátos feladatok, illetve billentyűkombinációt igénylő karakterek begépelése esetén jelentkeztek. Az évfolyamokon belül jelentkező teljesítménybeli különbségek (6 logit) jelentősebbek voltak, mint az évfolyamok átlagos teljesítményében (0,24; 0,63, 0,62; 1,09 logit) történő változás mértéke. Mind a négy évfolyam kapcsán elmondható, hogy az adott évfolyam alacsonyan és magasan teljesítő diákjai az első évfolyamos átlagos teljesítmény alatt és a negyedik évfolyamos átlagos teljesítmény felett teljesítettek.

Az előadás keretében ismertetett kutatás eredményei rámutatnak arra, hogy már a kisiskolás diákok is felkészültek az online tesztekkel történő empirikus kutatásokra, ugyanis a feladatokban gyakran előforduló műveletek elvégzése nem jelentett nekik problémát.

DINAMIKUS PROBLÉMAMEGOLDÁS FEJLŐDÉSE ÉS A SIKERESSÉGET
MEGHATÁROZÓ PROBLÉMAMEGOLDÓ STRATÉGIÁK VÁLTOZÁSA 3-9.
ÉVFOLYAMON

Molnár Gyöngyvér

SZTE Neveléstudományi Intézet, Oktatásméleti Kutatócsoport
gymolnar@edpsy.u-szeged.hu

Témakörök: Kognitív fejlődés és fejlesztés; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

A problémamegoldó gondolkodás az emberiség túlélését és fejlődését leginkább meghatározó képessége. Miután lehetővé teszi az ismeretlen helyzetekben való eligazodást, a 21. század gyorsan változó társadalmában egyre fontosabb szerepet betöltő képesség (Molnár, Greiff és Csapó, 2013). Mérésére, fejlesztésére számos ország nagy hangsúlyt fektet (OECD, 2014).

A kutatás fő célja annak feltérképezése, hogyan fejlődik a diákok problémamegoldó gondolkodása dinamikusan változó ismeretlen problémahelyzetek megoldása során és azt milyen mértékben határozzák meg a mindennapi helyzetekben is alkalmazott problémamegoldó stratégiák jellemzői.

A mintát 3-9. évfolyamos diákok alkották ($n=1291$), évfolyamonként átlagosan 200 fővel. Az iskolák kiválasztása egy több mint 300 iskolát tartalmazó, a magyar iskolarendszer tekintetében reprezentatívnak tekinthető adatbázisból véletlenszerűen történt.

A MicroDYN (Greiff és mtsai, 2012) megközelítés fényében kidolgozott problémák megoldása során a diákok előzetes tapasztalataikat, tartalommal kapcsolatos ismereteiket nem tudták alkalmazni. A tág életkori intervallum miatt különböző, de horgony itemekkel összekötött tesztek alkalmaztunk. A teszt megoldása mellett a diákok kitöltöttek egy mindennapi szituációkba ágyazott problémamegoldó stratégiákra vonatkozó kérdőívet. A mérőeszközök kikövetítése az eDia platform segítségével történt.

A 15 dinamikus probléma feladatbank szintű reliabilitásmutatója (0,79) és az azokból összeállított tesztek belső konzisztenciája ($\alpha=0,75-0,87$) megfelelőnek bizonyult. A képességfejlődés mértéke relatív lassú és évfolyamonként változó, átlagosan évenként a szórás ötöde. Menete jellemezhető egy logisztikus görbével ($R^2=0,98$), melynek inflexiós pontja 6. évfolyamra tehető. Ekkor az addig gyorsuló képességfejlődés fokozatosan lelassul. A diákok között egy évfolyamon belül jelentkező képességszintbeli különbség nagyobb, mint a 3. és 9. évfolyamos diákok átlagos teljesítménye közötti különbség nagysága (134 pont). Minden egyes vizsgált évfolyamon a legalacsonyabb képességszintű diákok (300 pont) egy átlagos 3. évfolyamos diák képességszintjét sem érik el (365 pont), ugyanakkor már harmadikban is a legjobb teljesítményt mutató diákok (659 pont) szignifikánsan magasabb képességszintűek, mint egy átlagos kilencedik évfolyamos diák (500 pont). A diákok stratégiaválasztási szokásai előrejelzik problémamegoldás teszten mutatott teljesítményüket. Akik a mindennapi életben felmerülő problémák megoldása során jobban preferálják a rendszerszemléletű stratégiákat, magasabban teljesítenek dinamikusan változó ismeretlen problémahelyzetekben, míg a próba-szerencse alapú stratégiaválasztók tipikusan alacsonyabb teljesítményt mutatnak.

A kutatás nemzetközi szinten is hiánypótló, ugyanis eddig főképp 15 éves korosztály tesztelésére alkalmazták a MicroDYN modellen alapuló problémákat (l. OECD PISA), alkalmazására kisiskolás diákok körében, tág életkori intervallumban még nem került sor.

KOLLABORATÍV PROBLÉMAMEGOLDÓ KÉPESSÉGET VIZSGÁLÓ HARMADIKGENERÁCIÓS MÉRŐESZKÖZ FEJLESZTÉSE ÉS PILOT TESZTELÉSE

Pásztor-Kovács Anita

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
p.kovacs.anita@edu.u-szeged.hu

Témakörök: Kognitív fejlődés és fejlesztés; Elektronikus tanulási környezetek. IKT

A kollaboratív problémamegoldó képesség egyike azoknak az ún. 21. századi képességeknek, amelyet információs társadalmunk potenciális munkavállalóitól megkövetel (Binkley és mtsai, 2011). A képesség fejlesztéséhez a kor követelményeinek megfelelő mérőeszközökre is szükségünk van a pontos diagnózishoz (OECD, 2013; Rosen és Tager, 2013). Kutatásunkban egy harmadik generációs (Molnár és mtsai, 2014) online mérőeszközt fejlesztünk ki a képesség vizsgálatára. Jelen pilot vizsgálat célja (1) a megbízható mérőeszköz kidolgozása, (2) annak feltérképezése, hogy a vizsgálati személyek miként reagálnak a megszokottól eltérő, csoportos együttműködést és online kommunikációt megkívánó tesztkörnyezetre.

Az adatfelvételen 69 BSc hallgató oldotta meg saját fejlesztésű online tesztünket. 17 darab 3, 4 és 5 fős csoportban dolgoztak, a csoporttagok chaten kommunikáltak egymással. A teszt első felében a vizsgálati személyek megismerkedtek a problémák közös megoldásának megadási módjával, valamint kipróbálhatták a chat funkciót. A próbafeladat után négy darab, 11 itemből álló probléma következett, majd 5 fokú Likert-skálát alkalmazó zárt kérdéseket, és egy nyitott kérdést tettünk fel a résztvevőknek a tesztrel kapcsolatos attitűdjeik vizsgálatára.

A teszt reliabilitása 11 itemre, illetve a csoportok közös válaszadásának köszönhetően 17 főre nézve Cronbach- $\alpha=0,79$. Az első és második probléma között szignifikáns pozitív ($r=0,66$, $p<0,01$), a második és harmadik probléma között szintén pozitív ($r=0,47$, $p=0,05$) volt a korreláció, a negyedik probléma nem mutatott együttjárást a három másikkal. A vizsgálati személyek átlagosan 30,33 percet ($SD=6,35$) töltöttek a négy probléma megoldásával. A hallgatók élvezték a teszt megoldását ($M=3,66$; $SD=0,86$). A tesztrel kapcsolatos általános attitűdöket kifejező válaszok 93%-a pozitív véleményt tükrözött. A teszt dizájnival, ezen belül kimondottan a chatfunkcióval kapcsolatos attitűdökre vonatkozó válaszok 60%-a érdekesnek, nagyon jónak vagy modernnek ítélte a kommunikáció ilyen módját, 40%-a kevésbé hatékonynak minősítette azt az élő beszédnél, zavarónak, frusztrálónak találta.

Adataink arra engednek következtetni, hogy kollaboratív problémamegoldó tesztünk megbízhatóan mér, ugyanakkor az eredmények alapján megfontolandó a negyedik probléma átszerkesztése, illetve az itemszám csökkentése a relatíve hosszú megoldásidő redukálására, amely a fiatalabb korcsoportok teszteléskor lesz jelentős szempont. A hallgatók többnyire pozitív attitűdökkel rendelkeztek a tesztrel, annak innovatív elemeivel kapcsolatban, online kollaboratív problémamegoldó képességet mérő eszközünk tehát jól alkalmazhatónak és elfogadottnak bizonyult első kipróbálása során.

A KREATIVITÁS SZÁMÍTÓGÉP ALAPÚ ÉRTÉKELÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI – DIVERGENS GONDOLKODÁST MÉRŐ FELADATOK PILOT TESZTELÉSE

Pásztor Attila

SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola
attila.pasztor@edu.u-szeged.hu

Témakörök: Kognitív fejlődés és fejlesztés; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

A divergens gondolkodás az egyik legtöbbet kutatott területe a kreativitás vizsgálatának, az alkotó gondolatok megjelenésének egyik meghatározó kognitív faktorának számít (Runco, 2011), a kreatív potenciál indikátoraként is említik (Kim, 2006; Runco és Acar, 2012). A divergens gondolkodás mérésére irányuló tesztek felvétele és kiértékelése ugyanakkor nehézkes a papír alapú tesztelési módszerekkel. A problémák kezeléséhez nagyban hozzájárulhatnak a technológiai alapú mérés-értékelésben rejlő lehetőségek úgy mint az automatikus kiértékelés vagy az innovatív feladatmegjelenítés (Csapó, Lőrincz és Molnár, 2012).

Jelen kutatás célja (1) a kreativitás számítógép alapú mérésében rejlő lehetőségek és nehézségek bemutatása, valamint annak vizsgálata, hogy (2) alkalmazhatóak-e online környezetben a verbális választ váró divergens gondolkodás feladatok kisiskolás diákok körében, és hogy (3) van-e a gépelési képességnek teljesítménybefolyásoló hatása.

A kutatás 4-6. osztályos tanulók bevonásával történt (N=211). A tesztfeladatok kidolgozásához nemzetközi, valamint hazai mérőeszközök szolgáltak alapul (Barkóczi és Zétényi, 1981; Torrance, 1966; Wallach és Kogan, 1965). Az adatfelvételhez 12 szokatlan használat, 12 felsorolás és 9 képinterpretáció feladatot dolgoztunk ki. A feladatokat arányosan elosztva 6 tesztváltozatot hoztunk létre, melyek mindegyike 11 feladtból állt. A kiértékelés során a divergens gondolkodás teszteknél leggyakrabban alkalmazott három mutatót, a fluenciát, a flexibilitást és az originalitást alkalmaztuk. A 4 független bíráló által kiértékelte, valamint a tanulók által adott válaszok adatbázisait egy erre a célra készült szoftver hasonlította össze, ami automatikusan kiszámolta a három mutató értékeit. A gépelési képesség mérésére egy külön feladatot készítettünk, a tanulónak 14 szót kellett begépelniük 2 perc alatt.

A tesztváltozatok Cronbach α mutatói alapján megállapítható, hogy a tesztek belső konzisztenciája megfelelő mindhárom mutató esetében (fluencia: 0,90-0,94; flexibilitás: 0,85-0,91; originalitás: 0,85-0,92). A tanulók egy feladatra átlagosan 4-6 megoldást írtak, ami arra utal, hogy nem okozott gondot a válaszok generálása. A gépelési teljesítmények tekintetében az alsó és a felső kvartilisbe tartozók fluencia átlagai között nem volt szignifikáns különbség [$t(93)=1,537$ $p=0,128$], tehát a gépelési képességnek nem volt hatása arra, hogy egy diák több vagy kevesebb választ adott egy feladatra.

Eredményeink arra mutatnak, hogy számítógépes környezetben is hatékonyan alkalmazhatóak a rövid verbális válaszokat elváró divergens gondolkodást mérő feladatok kisiskolás diákok körében. A technológia alapú mérés előnye jelentősen csökkentik a tesztelés idő- és költségigényét, továbbá lehetőséget adnak interaktív, manipulációt igénylő feladatok kialakítására, innovatív beviteli eszközök kipróbálásra is, amelyek segítségével a kreatív gondolkodás eddig nem vizsgált területei is mérhetővé tehetőek.

A CENTRALIZÁLT OKTATÁSIRÁNYÍTÁS HELYI SZÍNTEREI

Elnök:

Györgyi Zoltán
Debreceni Egyetem / Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Opponens:

Imre Anna
Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Többcélú kistérségi társulás vagy tankerület? Változások egy kistérség oktatásirányításában.

Andl Helga* – Györgyi Zoltán**

*PTE BTK NTI Nevelésszociológia és Romológia Tanszék

**Debreceni Egyetem / Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

„Ez egy civil hőstett volt tulajdonképpen”. Oktatásügyi változások egy Borsod–Abaúj–Zemplén megyei kistérségben

Kovács Klára – Kardos Katalin
Debreceni Egyetem

Kisiskolák újraindítása

Jankó Krisztina Julianna
Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

A helyi érdekek érvényesülésének lehetőségei az oktatásban

Györgyi Zoltán
Debreceni Egyetem / Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

A hazai oktatásirányításban a 2010 óta eltelt időszak alapvető változást hozott. A korábbi decentralizált, az iskolai és a települési autonómiát előtérbe helyező rendszer helyett egy központosított rendszer lépett. Kétségtelen, hogy a 2010 előtti időszak nem volt problémamentes, sok volt a működési zavar, drága volt a működtetés, a tanulói teljesítmények gyengének bizonyultak a nemzetközi felmérések, mindennek előtt a PISA tükrében, a lakosság vagy legalábbis a lakosság bizonyos csoportjainak érdekei közvetlenül megjelenhettek. A fenntartók számára az oktatás fontos, kisebb települések esetében a legfontosabb politikai indikátor volt, amelyre érdemes volt áldozni. Ez részben igazodást jelentett a helyi érdekekhez, az iskolával kapcsolatos helyi elvárásokhoz, s ennyiben pozitív folyamatként értékelhető, másrészt viszont kontrollálatlansága folytán és a fenntartók eltérő gazdasági helyzete következtében indokolatlan különbségekhez is vezetett.

Az új oktatásirányítás bevezetésének indokai között egyebek mellett a stabil iskolafenntartás, az iskolák közötti indokolatlan különbségek csökkentése, az irányítás hatékonyságának növelése szerepelt. Az iskolákat működtető országos intézményrendszer működésének első tapasztalatait feltáró kutatás azt tárta, tárja fel, miként valósulnak meg ezek az elképzelések: miként képes egy európai viszonylatban nézve erősen centralizált rendszer egységes oktatási rendszert kiépíteni, egyben befogadni a helyi elképzeléseket, érdekeket.

Az előadások a kutatás területi illetve funkcionális aspektusait követve tárják fel a helyi oktatásirányítást érintő, az iskolák működését, programválasztékát, a tanulók beiskolázását érintő legújabb folyamatokat, rámutatva a folyamatok háttérére és mozgatórugóira.

TÖBBCÉLÚ KISTÉRSÉGI TÁRSULÁS VAGY TANKERÜLET? VÁLTOZÁSOK EGY KISTÉRSÉG OKTATÁSIRÁNYÍTÁSÁBAN

Andl Helga* – Györgyi Zoltán**

*PTE BTK NTI *Nevelésszociológia és Romológia Tanszék*
helga.andl@gmail.com

***Debreceni Egyetem / Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet*
gyorgyiz@ella.hu

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

Kutatásunk a helyi oktatási struktúrát és oktatásirányítást, valamint ezek 2010 után bekövetkezett változásait elemzi, alapozva a témakörhöz köthető korábbi vizsgálatokra (vö. Györgyi, 2011; Palotás - Jankó, 2011). A 2014 tavaszán lefolytatott kutatás helyszíne az ország leghátrányosabb kistérségeinek egyike, melynek különösen hangsúlyos jellemzői: (1) a munkanélküliségi mutató jelentősen meghaladja az országos átlagot; (2) az elmúlt évtizedekben végbemenő szelektív migráció hatására a helyi társadalom nagymértékű átalakulása figyelhető meg.

Az oktatásirányítás és iskolafenntartás területén végbement változások, okok és lehetséges következmények feltárását elsősorban a tankerületi és iskolai vezetőikkel készített interjúkra alapoztuk, ezt egészítette ki releváns oktatástatisztikai adatok és dokumentumok elemzése.

A kutatás során többek között a következőkre kerestük a választ: Miként alakult ki a járás és a tankerület, és ez hogyan befolyásolta az oktatás területén korábban létrejött együttműködések? Milyen szervezeti és fenntartói változások történtek a kistérségben? Az egyes változások milyen hatást gyakoroltak a térség, a települések és az iskolák életére, a pedagógusok és a – nagy arányban hátrányos helyzetű – tanulók helyzetére?

Az oktatási struktúra változása szempontjából meghatározó dátum 2013. január 1. Már önmagában a járási rendszer kialakulása is módosított a helyi oktatási struktúrán, mivel a járáshoz ekkor három új település csatlakozott, mely korábban nem tartozott a kistérséghez, és a települések egyike rendelkezik is közoktatási intézménnyel. A tankerületek létrehozása pedig értelemszerűen átrajzolta a meglévő struktúrákat: az addig döntően a többcélú kistérségi társulás fenntartásába tartozó oktatási intézmények átkerültek a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ fenntartásába, emellett mindegyik önkormányzat átadta a működtetést is a központnak. Az interjúk során az átszervezésekre vonatkozóan számos problématerületet jeleztek az interjúalanyok, ugyanakkor jól látszik az is, hogy a mindennapi pedagógiai munkát számottevően befolyásoló mechanizmusok alig változtak a fenntartóváltás következtében. Ezzel együtt az oktatási intézményrendszerhez kötődő, gyakran évtizedekre visszanyúló hagyományok és együttműködések a mai napig jelen vannak a térségben.

„EZ EGY CIVIL HŐSTETT VOLT TULAJDONKÉPPEN” OKTATÁSÜGYI
VÁLTOZÁSOK EGY BORSOD – ABAÚJ – ZEMPLÉN MEGYEI KISTÉRSÉGBEN

Kovács Klára – Kardos Katalin

Debreceni Egyetem

kovacs.klarika87@gmail.com

kardoskata1987@gmail.com

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

A sátoraljaújhelyi kistérség az Észak-Magyarországi régióban, Borsod-Abaúj-Zemplén megyében található a szlovák határ közelében, helyzete már az 1990-es évek óta igen nehéz. A városban és környezetében tartósnak bizonyult problémáknak tekinthető a foglalkoztatottság alacsony szintje, a magas inaktivitás, a munkaerő gyenge területi mobilitása. A munkahelyek alacsony létszáma és az előregedés problémája mellett, az igen nagymértékű elvándorlással is szembe kell néznie a városnak.

Kutatásunk célja az volt, hogy feltárja az utóbbi négy évben történt oktatásirányítási változásokat a sátoraljaújhelyi kistérség életében, különös tekintettel a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ megjelenéséhez kapcsolódó átalakulásokra koncentrálva, amelynek fenntartása és működtetése alatt áll a térség legtöbb intézménye.

Kvalitatív módszereket alkalmazva 13 strukturált interjút készítettünk el helyi intézményvezetőkkel, a tankerületi igazgatóval és egy önkormányzati dolgozóval. Munkánk eredményeként a több órás hanganyag interpretatív elemzése által kirajzolódott, hogy az elmúlt években bekövetkezett változások fő célja a költség hatékony működés megvalósítása, emellett kiemelt szerepet kapott az intézmények megőrzése is.

A fenntartóváltás különösebb hatással nem volt az intézmények, a pedagógusok és a diákok életére, teljesítményére. A tanulók összetételében, s így teljesítményében, elsősorban az egyházi fenntartású intézmények megjelenése gyakorol hatást. Ezek az intézmények bár fontosnak tartják a hátrányos helyzetű gyerekek támogatását, azonban iskoláikba főként a jobb társadalmi háttérrel jellemezhető gyerekek járnak, melynek hatására más oktatási intézményekbe még inkább megnőtt a hátrányos helyzetűek aránya. Az előzőekben leírtak pedig komoly problémát vetnek fel, hiszen a jelenleg kialakult helyzet hosszú távon szegregált iskolák létrejöttéhez vezethet.

További kutatási kérdéseket vet fel a költségvetéssel kapcsolatos változások vizsgálata mellett, a pedagógusokra, szakmai munkájukra vonatkozó új elemek figyelemmel kísérése, mint például az életpálya-modell és a portfólió. Érdekes lehet felderíteni a későbbiekben azt, hogy miként értékeli ezek bevezetését a pedagógusok, hogyan tudják ezeket a teendőket elvégezni, s hogyan küzdenek meg az esetlegesen felmerülő nehézségekkel. Mindez nem csak a pedagógusokat érinti, hanem az intézmények szakmai munkáját, eredményességét és a diákok teljesítményét is közvetett módon.

KISISKOLÁK ÚJRAINDÍTÁSA

Jankó Krisztina

Oktatás-kutató és Fejlesztő Intézet

krisztinajanko@gmail.com

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

A kisiskolák kérdése mindig is a politika egyik kiemelt terepe volt. Az utóbbi fél évszázad során több hullámban történt ezek megszüntetése, időnként pedig engedékenyebb volt velük az oktatáspolitikai. A 2010 után alakult kormány egyik első intézkedése volt az iskola nélküli települések esélye az iskolák újraindítására. A kormány nem csak jogi lehetőséget adott erre, hanem a Nemzeti Erőforrás Minisztérium pályázati keretek között támogatást is nyújtott ilyen iskolák létrehozására.

A kutatás célja azoknak a települési önkormányzatoknak a vizsgálata, amelyek 2011-ben újra tudták indítani a kisiskoláikat. A három esettanulmány közül kettő a pályázaton nyertes települések intézményének újjáalakulásának körülményeit tárja fel, a harmadik pedig egy olyan település, amely szintén újraindította iskoláját, de nem vett részt a pályázaton.

Az előadás során arra keressük a választ, hogy a három település önkormányzata a korábban bezárt iskoláját miért, és a közoktatás fenntartói rendszerének átalakulása (tankerületek) során hogyan tudta újraindítani. Hogyan teremtették meg az infrastrukturális és a személyi feltételeket, hogyan sikerült megnyerniük a szülőket, hogy a helyi iskolába írassák gyerekeiket annak ellenére, hogy – bár a helyben történő oktatásnak határozott előnyei vannak, de – a nagyobb központi iskola mellett is szólnak, szólhatnak érvek. Az esettanulmányok interjúkon, s helyben gyűjtött dokumentumok elemzésén alapulnak.

Feltételezésünk szerint a kistépelülési kisiskolák újraindításának lehetősége a 2010 utáni változások egyik markáns eleme. Az iskolák, de főleg a kisebb iskolák újraindításához a lakossági érdekek mellett sok esetben erős érzelmek is társulnak. Ugyanakkor az is nyilvánvaló, hogy az előző évtizedek folyamatai következtében az újjáalakulás infrastrukturális és személyi feltételei nem könnyen teremthetők meg. Ezért fontos feltárni az oktatáspolitikai és az oktatásirányítás területén dolgozó szakemberek számára, hogy melyek azok a feltételek, amelyek mellett ezek az iskolák nem csak újraindulhatnak, hanem megfelelő színvonalon működőképesek is lesznek.

A HELYI ÉRDEKEK ÉRVÉNYESÜLÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI AZ OKTATÁSBAN

Györgyi Zoltán

Debreceni Egyetem BTK Neveléstudományok Intézete / Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet
gyorgyiz@ella.hu

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

A korábbi önkormányzati iskolák irányítása ma országos és tankerületi szintre került. A rendszer jelenleg nem kiforrott, nem látható, hogy az irányítás miként oszlik meg a jövőben az országos és a járási szint között. A korábban a pedagógiai programokon keresztül megvalósuló helyi érdekek érvényesülése azonban így is, úgy is korlátozottabb lesz, mint volt korábban. Mivel az átfogó, a települések egészét érintő érdekek mellett társadalmi csoportérdekek is megjelentek korábban helyi érdekként, a centralizált rendszer egyaránt jelentheti a települési és a csoportérdekek háttérbeszorításának lehetőségét. Az előbbi a települések egészére kihathat, az utóbbi viszont korlátozhatja a társadalmi rétegekülönbségek oktatási következményeit.

Az előadás a szimpózium alapjául szolgáló kutatás helyi tapasztalatait értelmezi, összevetve a nemzetközi irányítási folyamatokkal, s összehasonlítva a helyi oktatásirányítás 2010 előtti tapasztalataival. A kutatás jelenleg is folyik. Első tapasztalatai azt jelzik, hogy az új irányítási rendszer egyelőre a helyét keresi, a helyi társadalmi folyamatokba egyelőre nem avatkozik be erőteljesen. Az előadás ennek hátterét kívánja megvilágítani, rámutatva azokra az erővonalakra, amelyek az iskolák működését a jelenlegi oktatásirányítási rendszerben meghatározzák. Részletesen foglalkozik az önkormányzatok új szerepvállalásával, informális szerepével, az iskolák mozgásterével, valamint az új fenntartó törekvéseivel és a törekvéseit segítő és keresztező folyamatokkal.

A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ TANULÓK OKTATÁSI LEHETŐSÉGEI

Elnök:

Fehérvári Anikó
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Opponens:

Forray R. Katalin
PTE BTK

Iskolapéldák- migráns gyerekek oktatása Európában és hazánkban

Kállai Gabriella – Vadász Viola
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Az iskola hátránykompenzáló hatékonyságát befolyásoló tényezőkről

Széll Krisztián
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

A hátrányos helyzet területi aspektusai

Híves Tamás
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Változások a hátrányos helyzetű tanulók oktatásában

Fehérvári Anikó
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Lemorzsolódás vagy inklúzió

Varga Aranka
PTE BTK Romológia és Nevelésszociológia Tanszék

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

A szimpózium elméleti keretét a társadalmi egyenlőtlenségek és a tanulói eredményesség kapcsolatát vizsgáló kutatások adják (Coleman, Hanushek, Bourdieu, Adler). E kutatások igyekeztek feltárni a tanulói eredményesség és kudarc mögött meghúzódó társadalmi okokat, illetve azt is, hogy milyen réteg vagy csoportspecifikus sajátosságok mutathatók ki ezen a területen.

A hátrányos helyzet gyűjtőfogalom, relatív helyzetet fejez ki, a többségi társadalomhoz képest egyes csoportok bizonyos szempontok (pl. iskolázottság, jövedelem) szerinti lemaradását, leszakadását jelzi. A hátrányos helyzet tehát többféle aspektus alapján is értelmezhető. A szimpózium két csoportra koncentrál: a migráns és a cigány/roma tanulókra. Az előadások anyagai 2013-2014-ben végzett kvantitatív és kvalitatív kutatásokra alapulnak, melyek egyaránt elősegítik az adott probléma tágabb összefüggéseinek feltárását és mélyelemzését is.

A migránsok oktatását bemutató előadás kitér a migráns gyerekeket támogató különféle európai szakpolitikákra, valamint a Magyarországra érkező migránsok helyzetére, különös tekintettel az oktatási rendszerben való részvételükre, a fogadó iskolák sajátosságaira, a magyar mint idegen nyelv oktatását célzó programokra. Bepillantást ad az iskolák pedagógiai és integrációs gyakorlatába, valamint a kultúrák mentén alakuló közösségformálás lehetőségeibe.

Az iskola hátránykompenzáló hatékonyságát bemutató előadás fókuszában annak a kutatási kérdésnek a megválaszolása áll, hogy miként vélekednek a pedagógusok és az intézményvezetők a nevelési-oktatási intézmények hátránykompenzáló szerepéről. Az előadás ennek kapcsán a pedagógusok, illetve iskolavezetők szemszögéből elemzi az óvoda, illetve az iskola hátránykompenzáló szerepét, az oktatási szegregáció elfogadottságát, valamint az esélyteremtés, a családokkal való együttműködés fejlesztésére irányuló pedagógiai tevékenységek fontosságát és intézményi megvalósulását.

A szimpózium arra is kitér, hogy Magyarországon milyen regionális jellemzők mutathatók ki a hátrányos helyzetű tanulók tanulási útjaiban az iskolarendszer minden szintjén. A földrajzi és társadalmi térszerkezet alapvetően befolyásolja a hátrányos helyzetű tanulók megoszlását. A területi aspektust középpontba állító előadás ismerteti az elmúlt évtizedek sajátosságait, összevetve a jelenlegi helyzettel.

A szimpózium utolsó két előadása ugyanazon panelvizsgálat (2006-2008 és 2014-es vizsgálatok) adataira alapoz. Célja, annak bemutatása, hogy milyen változások történtek a hátrányos helyzetű tanulók, illetve a roma tanulók oktatásában 2008 és 2014 között. A kutatási eredmények bemutatása arra is kitér, hogy valóban kimutathatók-e az inklúzióval összefüggésben a tanulói sikerek, illetve, hogy sikeres tanulói eredmények mögött inkluzív környezet áll-e.

ISKOLAPÉLDÁK- MIGRÁNS GYEREKEK OKTATÁSA EURÓPÁBAN ÉS HAZÁNKBAN

Kállai Gabriella – Vadász Viola

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

kallai.gabriella@ofi.hu

vadasz.viola@ofi.hu

Témakörök: Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás; Oktáspolitikai, EU oktatásügy

A valós és szimbolikus határok megszűnésével-átalakulásával a migráció következtében egyre több gyermek érkezik az Európai Unióba, ezáltal hazánkba is menekültként, gazdasági, politikai vagy családgyesítési okokból. Európa-szerte általános problémának tekinthető, hogy a migráns gyerekek gyakrabban tanulnak szegregált körülmények között, ami egyben azt is jelenti, hogy az intézmények több tekintetben kevesebb erőforrással rendelkeznek a gyerekek oktatásához (Dumcius et al.2013; PISA 2012 Results: Excellence Trough Equity, OECD 2013). Ennek is következménye, bár nem egyedüli oka, hogy a tanulók átlagosan gyengébben teljesítenek – ezt tükrözik a PISA mérések eredményei, valamint a korai iskolaelhagyásra vonatkozó mutatók. A különbségek oka részben a nyelvi hátrányoknak köszönhető, éppen ezért fontos kérdés, hogy miként valósul meg az újonnan érkező migráns tanulók fogadása, az adott ország nyelvének elsajátítása.

Az előadás a migráns gyerekeket támogató különféle európai szakpolitikákat mutatja be, majd kitér a Magyarországra érkező migránsok helyzetére, különös tekintettel az oktatási rendszerben való részvételükre, a fogadó iskolák sajátosságaira, valamint a magyar mint idegen nyelv oktatását célzó programokra. Bepillantást adunk az iskolák pedagógiai és integrációs gyakorlatába, valamint a kultúrák mentén alakuló közösségformálás lehetőségeibe.

Az európai modelleket egy desk research kutatás keretei közt nyertük, a hazai gyakorlat bemutatásához pedig egy több iskolára kiterjedő, kvalitatív adatgyűjtés (interjúk, fókuszcsoporthoz beszélgetések, osztálytermi és iskolai megfigyelések) eredményeire támaszkodunk.

AZ ISKOLA HÁTRÁNYKOMPENZÁLÓ HATÉKONYSÁGÁT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐKRŐL

Széll Krisztián

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet
szell.krisztian@ofi.hu

Témakörök: Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

A minőségi pedagógiai munkához a személyes adottságok, a család anyagi, társadalmi és kulturális viszonyrendszere, a társadalom, az oktatáspolitikai, és nem utolsósorban az iskola és a tanárok pedagógiai munkája is nagymértékben hozzájárul (lásd pl. Hanushek vagy Darling-Hammond munkásságát). Számos hazai és nemzetközi kutatás bizonyította, hogy a szülők, a család anyagi, szociális és kulturális körülményei erőteljesen befolyásolják a tanulók tanulmányi eredményeit (lásd pl. Coleman-jelentés vagy a PISA és az Országos Kompetenciamérés kutatási tapasztalatait). Magyarországon ez a megállapítás még hatványozottabban érvényesül, hiszen a homogén iskolai rendszer – amely többek között homogénebb tanulói összetételt is eredményez – sokkal inkább felerősíti a tanulók szociális háttérének a hatását. Ez azt is jelenti, hogy hazánkban kiemelkedő az egyes iskolák közötti különbségekből adódó teljesítményszóródás, mely szelekció határozott oktatáspolitikával számottevően mérsékelhető lehetne.

Ezzel összefüggésben kutatásunk alapvető célja, hogy feltárja a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek iskoláskor előtti szocializációs hátrányainak kompenzációs esélyeiről, lehetséges mértékéről, és az azt befolyásoló tényezőkről alkotott pedagógusi, illetve intézményvezetői véleményeket. A vizsgálat fókuszában tehát annak a kutatási kérdésnek a megválaszolása áll, hogy miként vélekednek a pedagógusok és az intézményvezetők a nevelési-oktatási intézmények hátránykompenzáló szerepéről. A vizsgálat ennek kapcsán a pedagógusok, illetve iskolavezetők szemszögéből elemzi az óvoda, illetve az iskola hátránykompenzáló szerepét, az oktatási szegregáció elfogadottságát, valamint az esélyteremtés, a családokkal való együttműködés fejlesztésére irányuló pedagógiai tevékenységek fontosságát és intézményi megvalósulását.

Az elemzés alapját egy 2013 végén járási alapú rétegzett valószínűségi mintán – amely a járások 25 százalékának teljes intézményhálózatát magában foglalja az óvodától a középiskoláig – megvalósuló online kérdőíves pedagóguskutatás tanári (N=8581) és intézményvezetői (N=886) adatbázisai adják. A vizsgált kérdésköröket különféle statisztikai próbákkal teszteltük, amelyek során figyelembe vettünk karakterisztikus háttérváltozókat is (végzettség, gyakorlati idő, képzési szint, iskola elhelyezkedése stb.). Eredményeink alapján a pedagógusok többsége szerint az iskola sokat tehet azért, hogy az eltérő szociális háttérű gyermekek jobban elfogadják egymást, ugyanakkor a szocializációs hátrányok leküzdése már kevésbé várható el az iskolától. A pedagógusok alapvetően a roma és a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek integrációja mellett állnak ki, azonban a válaszokból kiérezhető egyfajta mérsékletesség, véleményeltérés is. Általánosságban elmondható, hogy a pedagógusok inkább a szülőkre, a családra hárítják a hátránykompenzációs problémáját, ugyanakkor az iskolavezetők esetében már jobban megjelenik az iskola, a pedagógusképzés hátránykompenzáló szerepe.

A HÁTRÁNYOS HELYZET TERÜLETI ASPEKTUSAI

Híves Tamás

Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

hives.tamas@ofi.hu

Témakörök: Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás; Oktáspolitikai, EU oktatásügy

Az oktatáskutatás országos statisztikai adatelemzéseiben régóta fontos elméleti megközelítés a regionalitás. A hátrányos helyzetű tanulók vizsgálatában eddig is kiemelt szerepe volt a területi kutatásnak, ahogyan ez az elméleti kerete a most következő vizsgálatnak is. A regionális kutatás elmélete szerint ugyanis a területi elemzés különösen alkalmas a hátrányos helyzet témakörének vizsgálatára. (Forray, Kozma, Nemes Nagy)

A kutatói kérdés, hogy a mai Magyarországon milyen regionális jellemzők mutathatók ki a hátrányos helyzetű tanulók és az iskolai előrehaladásuk vizsgálatával az iskolarendszer minden szintjén. A kutatás hipotézise, hogy a földrajzi és társadalmi térszerkezet alapvetően befolyásolja a hátrányos helyzetű tanulók megoszlását, és ez a megoszlás az elmúlt évtizedekben jelentősen nem változott. A kutatás célja a hátrányos helyzet jelenlegi térképének megrajzolása és összevetése a korábbi helyzettel.

A kutatás az intézményi statisztikák alapján (KIR-STAT 2012/2013-as októberi adatbázis) járási szinten elemzi a hátrányos helyzet és az iskolai kudarc mutatóit, mint az évfolyamisméltás, mulasztás, sajátos nevelési igény, hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók stb. Minderre építve térképek és területi statisztikai elemzések készülnek. Az elemzésben a regionális kutatások módszereinek megfelelően összevetésre kerülnek a térség társadalmi hátterének mutatói (cigányság térbeli megoszlása, munkaerőpiaci adatok, gazdasági mutatók, leghátrányosabb helyzetű térség térségszerkezete stb.) a térségi tanulói adatokkal. Az így kapott kép rávetítve a régebbi területi adatokra azt is megmutatja, hogy mely térségekben és milyen mutatókban történt változás.

A hátrányos helyzetű tanulók térbeli elhelyezkedése nagymértékű átfedést mutat a 2011-es népszámlás cigányságra vonatkozó adatainak területi megoszlásával, de vannak kiugró eltérések is. A korábbi adatokkal való eddigi összevetések alapján nem látható jelentős változás a hátrányos helyzetű csoportok területi megoszlásában, de egyes térségek leszakadása folytatódott.

Az elemzések eredményeként olyan társadalmi térképeket várunk, amelyek megmutatják a hátrányos helyzetű tanulók térszerkezetét összefüggésben egyéb háttértényezővel. Az elemzés által feltárt helyzet és az elmozdulások pontosabban feltárják a beavatkozások lehetséges területeit.

VÁLTOZÁSOK A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ TANULÓK OKTATÁSÁBAN

Fehérvári Anikó

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

fehervari.aniko@ofi.hu

Témakörök: Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

Az előadás elméleti megfontolásait azok a kutatások adják, amelyek a társadalmi egyenlőtlenségek iskolai megjelenésével foglalkoznak (lásd Bourdieu elméletét), illetve azok, melyek az oktatási expanzió esélynövelő hatását vizsgálják (lásd Treiman). Emellett a cigányság oktatására vonatkozó korábbi vizsgálati eredményekre is alapozunk, mivel az alacsony társadalmi státuszú csoportok jelentős része a cigányságból kerül ki. Itt elsősorban Havas-Liskó és Kertesi-Kézdy szerzőpárosok kutatásaira hivatkozunk.

Az előadás azt a témát vizsgálja, hogy milyen változások történtek a hátrányos helyzetű tanulók, illetve a roma tanulók oktatásában 2008 és 2014 között: milyen attitűd- és szemléletváltás történt az iskolavezetők és pedagógusok körében, illetve a tanulói eredményességben kimutathatók-e eltérések a vizsgált időszakban. Az előadás egy 2006/2008 és 2014-ben zajlott kutatás összehasonlító elemzésén alapul, melynek célcsoportja, mintája azonos. Mindkét kutatásban 147 iskola iskolavezetői és pedagógusai vettek részt (a mintát három integrációt elősegítő pályázat nyertesei adják). A panelvizsgálatban mindkét időpontban a kérdőíves adatfelvétel mellett kvalitatív vizsgálati módszerek alkalmazására is sor került, így egy kisebb mintán interjú adatfelvétel és osztálytermi megfigyelés is történt. A tanulói eredményesség vizsgálatához a lemorzsolódási és továbbhaladási adatok mellett az országos kompetenciamérések tanulói adatbázisait is felhasználásra kerültek.

Az előadás bemutatja, hogy az iskolavezetők és pedagógusok milyen elképzelésekkel, attitűdökkel rendelkeznek a hátrányos helyzetű, cigány/roma tanulók oktatásával kapcsolatban, és milyen szakmai támogatást igényelnek munkájukhoz. Emellett arra is rávilágít, hogy a hátrányos helyzetű, cigány/roma tanulók eredményességét milyen mutatók mentén mérhetjük. Mindezek az eredmények arra is rámutatnak, hogy az egyenlőtlenségek mértékében történt-e változás a vizsgált időszakban.

LEMORZSOLÓDÁS VAGY INKLÚZIÓ

Varga Aranka

PTE BTK Romológia és Nevelésszociológia Tanszék
mizafe@gmail.com

Témakörök: Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

A társadalmilag hátrányos helyzetű csoportok iskolai sikertelensége háttérben álló okokat feltáró nevelésszociológia elméletekre (Bourdieu, Adler), valamint a magyarországi cigányság iskolázottsági helyzetének elemzéseire (Havas-Liskó, Forray, Neményi) támaszkodik a bemutatott vizsgálat. További felhasznált elmélet az „Inclusive Excellence” (IE), mely olyan kritériumrendszer ad meg, amely képes sikerrel kezelni az iskolai környezetben megjelenő diverzitást. (Milem et.al., William et.al.)

A kutatói kérdés, hogy a mai Magyarországon a társadalmi egyenlőtlenség újratermelődésével szemben, a bikulturális szocializációban felnövő tanulók érdekében az iskola és a pedagógus milyen módon és mértékben képes befogadó környezetet teremteni. Vannak-e olyan megfigyelhető pedagógiai gyakorlatok, melyek felülírják a hátrányokat, megakadályozzák a kizáródást az iskolai folyamatokból? A hipotézis, hogy az IE kritériumrendszere alapján beazonosíthatók a vizsgált iskolák azon befogadási fokozatai, melyek egyben valószínűsítik a társadalmilag hátrányos helyzetű tanulók iskolai sikerességét vagy kizáródását.

Az empiriát egy kutatócsoport közös kutatása jelenti, melyben az egyes kutatók más-más vizsgálati szempontot tartanak fókuszban. A komplex vizsgálatba az a 147 iskola került bevonásra, amely korábban EU-s fejlesztési forrást kapott intézménye befogadóvá tételére. 2014 tavaszán az intézményvezetők és a pedagógusok on-line kérdőívet töltöttek ki, majd májusban 30 iskolában készültek osztálytermi megfigyelések és intézményvezetői mélyinterjúk. A kutatás eszközeit a vizsgálatot végző kutatócsoport tagjai sokrétű szempontjaik alapján állították össze, majd tesztelték és kiigazították a vizsgálat előtt. A vizsgálat az adatfelvételen van túl és most következik a kapott eredmények feldolgozása. A kérdőívek SPSS-be kerülnek, a mélyinterjúk tartalomelemzésen mennek át, az osztálytermi megfigyeléseket pedig tematikus szempontok mentén rögzítik.

A kutatás-feldolgozás egyik részét jelenti az az elemzés, ahol az intézményvezetői és pedagógus kérdőívek, valamint a mélyfúrás jelentő terepmunka az inkluzivitás szempontjából kerül majd elő. Vagyis a kapott adatokat az IE kritériumrendszere alapján fogjuk tovább elemezni és besorolni öt, inkluzivitás felé tartó fokozatba. Azt is megvizsgáljuk, hogy valóban kimutathatók-e az inklúzióval összefüggésben a tanulói sikerek, illetve, hogy sikeres tanulói eredmények mögött inkluzív környezet áll-e. Mindezzel azt célozzuk, hogy a társadalmilag hátrányos helyzetű tanulók iskolai sikerességének vagy lemorzsolódásának helyzetképét úgy differenciáljuk, hogy az egyben modellálja az inkluzivitás felé vezető utat annak a lehető legtöbb részismeretével.

A KÉPZÉSFEJLESZTÉS ÚJ KIHÍVÁSAI A FELSŐOKTATÁSBAN, KÜLÖNÖS
TEKINTETTEL A SEGÍTŐ SZAKMÁKRA

Elnök:

Fabián Gergely
Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar

Opponens:

Fónai Mihály
Debreceni Egyetem Állam és Jogtudományi Kar

**Az észlelt szülői bánásmód, a pályaválasztás és a mentális státusz összefüggései
segítő szakmára készülõ hallgatóknál**

Oroszné Pál Zsuzsa
Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar

**Hallgatói értékek, motiváció és érzelmi beállítódás mint a jóllét előrejelzőinek
összehasonlító vizsgálata – egy utánkövetéses vizsgálat első lépései**

Sass Judit* – Bodnár Éva* – Kiss János**
**Budapesti Corvinus Egyetem*
***Debreceni Egyetem*

**Képzésből a gyakorlatba. A segítő szakmák gyakorlati képzése és a szervezeti
kultúra összefüggései**

Zolnai Erika
Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar

**Képzési keretek felsőoktatási társadalom- és egészség tudományi képzési
területeken**

Balogh Erzsébet – R. Fedor Anita
Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Társadalomtudományi oktatás

A felsőoktatás mennyiségi növekedése mellett a minőségfejlesztés, a képzési kínálat nemzeti és nemzetközi összehangolása is fontos szerepet kap a bolognai folyamatban (Barakonyi, 2009; Hrubos, 2006; Kozma-Rébay, 2008). A gazdaság és társadalom átalakulása a technológiai fejlődésre és értékekre nyitott, magasan képzett szakembereket vár a felsőoktatástól, ami a gyakorlat és a tudomány reflektív viszonyát kívánja.

A képzésfejlesztés során a bolognai elvek és az akadémiai elvárások mellett a kurrikulumok tartalmának a hallgatók felkészültségéhez, mentális szükségleteihez is illeszteni kell. A segítő szakma gyakorlása speciális mentális ártalmak kockázatával jár, melyeket a képzés során nem kerülhetünk meg. A bemutatott eredmények segítik a kompetencia fejlesztés hallgatói szükségletekhez és szakmai elvárásokhoz való illeszkedését, a gyakorlati szakmai képzés fejlesztését.

Hangsúlyozzuk a hallgatói vizsgálatok fontosságát, a hozott és a szerzett humántőke (Schultz, 1983; Rosen 1987) összetevőt igyekszünk összekapcsolni a szakmai professzió választással és alakulásával (Nagy, 2009; Kleisz, 2002; Kozma 2004, 2007), valamint a speciális szakmai ártalmakra való felkészítéssel (Cartwright, 1979). A szimpózium multidiszciplináris megközelítésében kvantitatív és kvalitatív kutatási eljárások is szerepet kapnak.

A szimpózium első előadása a hallgatói pályaválasztás mentális összefüggéseit, a segítő szándék motivációs hátterét vizsgálja egészségügyi és szociális szakos hallgatói körében. A kutatás rávilágít a hallgatók mentális egészségének vizsgálati lehetőségére. Az eredmények segítenek a szakmai készségfejlesztés hangsúlyainak meghatározásában.

A következő előadás a holisztikus stresszmodell elméleti hátterén igyekszik feltárni azokat az érték és személyiségtényezőket, melyek pozitív megküzdéssel, a munka élvezetével járnak. Tervezett után-követési vizsgálatuk feltárhatja, hogy a pozitív érték és affektív beállítódás milyen hatással van a munkavállalás, munkahelyi elégedettség és beválás során.

A képzésfejlesztés fontos területe a terepen végzett gyakorlat és ható tényezőinek vizsgálata. A szakmai felkészülés és szakmai professzió intézményi kultúrával összefüggő változói is megjelennek a szimpózium kínálatában. A terepgyakorlatokon mélyül el a szakmai elköteleződés, és megjelennek a szakmai ártalmak. A bemutatott kutatás eredményei a szervezeti viselkedés szerepére világítanak rá a szakmai felkészülés és mentális egészségvédelem során.

A szimpózium összefoglaló, záró előadása a képzési kereteket vizsgálja egészségügyi és szociális munka szakokon. A kurrikulumok tartalmának alakulását tárja fel a készségek, képességek fejlesztésének és a szakmai ismeretek összefüggésében, a változó hallgatói igényekhez, és a munkahelyek bővülő szakmai feladataihoz való alkalmazkodás hogyan jelenik meg a változásokban.

AZ ÉSZLELT SZÜLŐI BÁNÁSMÓD, A PÁLYAVÁLASZTÁS ÉS A MENTÁLIS STÁTUSZ ÖSSZEFÜGGÉSEI SEGÍTŐ SZAKMÁRA KÉSZÜLŐ HALLGATÓKNÁL

Oroszné Pál Zsuzsanna

Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar
oroszne.zsuzsa@foh.unideb.hu

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

Elmélet keret: Az elmúlt két évtizedben a hallgatói elvárások, motivációk megváltoztak a felsőoktatással szemben, megjelent a posztadolescens nemzedéke. Ez az az életkor, amelyet a szakirodalom az életkor feladataival összhangban többek között emering adulthood-nak (készülődő felnőtttség) (Arnett, 2007), „the boomerang age”-nek (Mitchell, 2007) neveznek, ami leginkább a felsőoktatásban lévő és onnan kikerült fiatalokra jellemző. A felsőoktatásban tanulók mentális egészségét vizsgáló hazai kutatások, (Margitics, 2006, Lisznyai, 2010), rámutatnak hogy a pályaválasztást leginkább belső motivációs tényezők befolyásolják, mint az emberek szeretete, segítség szándéka. (Piczil, Kasza, Markovic, Pikó, 2005; Kovácsné, 2008;).

Kutatási célok: Kutatásunk a hallgatói mentális státusz, a pályaválasztási attitűdök és motivációk feltérképezésére irányul, melynek célja, hogy a készségfejlesztő kurzusok adekvát fejlesztése. Jelen előadásunkban a szülői bánásmód pályaválasztásra és mentális egészségre gyakorolt hatását emeljük ki. Kutatási kérdéseink: A szülők iskolai végzettsége, valamint a szülői segítség elérhetősége az egyén számára miképpen befolyásolja a pályaválasztást? A szülői nevelési mód milyen befolyással bír a pályaválasztást meghatározó tényezőkre, a hallgatók mentális státuszára (ezen belül, a coping stratégia, depresszióra való fogékonyság, pszichológiai immunrendszer stabilitása, kognitív stílus, életstílus, elégedettség)?

A vizsgálat: Az adatfelvétel során 245 fő, a DE Egészségügyi Karán tanulmányokat folytató hallgató töltötte ki a kérdőívet. Vizsgáltuk a pályaválasztásukat befolyásoló tényezőket, a mentálhigiénés státuszt, mely feltérképezésére standardizált skálák állnak rendelkezésre. A coping stratégiák mérése Kopp és Skrabski 1995. kérdőív segítségével történt. A depresszió, (Beck Depresszió kérdőív) a diszfunkcionális attitűdök, (DAS) a pszichológiai immunrendszer, valamint a szubjektív jóllét (LSS) elemzése is jó indikátorokat szolgáltathat. Parker és mtsai (1992) által kidolgozott Szülői Bánásmód Kérdőív magyar változatát (Tóth és Gervai, 1999) alkalmaztuk a szülői nevelési minta feltérképezésére. Az adatok elemzését SPSS 15.0 statisztikai programcsomaggal végeztük.

Eredmények: Megállapíthatjuk, hogy a pályaválasztást a belső motiváció, a segítőkészség befolyásolja. A hallgatók mentális státusza jó színvonalú, problémafókuszú megküzdési módok túlsúlya figyelhető meg, kontrollfunkcióik megfelelően működnek. A kognitív stílus, és a depresszió esetében küzdenek hallgatóink nehézségekkel. A szülői bánásmód kérdőív alapján úgy tűnik, a szerető, megengedő szülői attitűd a domináns. Eredményeink lehetővé teszik a hatékony, komplex szakmai készség és személyiségfejlesztés kialakítását a DE EK segítői hivatást választó hallgatói körében.

HALLGATÓI ÉRTÉKEK, MOTIVÁCIÓ ÉS ÉRZELMI BEÁLLÍTÓDÁS MINT A JÓLLÉT ELŐREJELZŐINEK ÖSSZEHASONLÍTÓ VIZSGÁLATA – EGY UTÁNKÖVETÉSES VIZSGÁLAT ELSŐ LÉPÉSEI

Sass Judit* – Bodnár Éva* – Kiss János**

**Budapesti Corvinus Egyetem*
judit.sass@uni-corvinus.hu
eva.bodnar@uni-corvinus.hu

***Debreceni Egyetem*
kiss.janos@foh.unideb.hu

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás

Simmons és Nelson (2011) holisztikus stresszmodellje a követelmények kognitív kiértékelésében a személyiség és az elvárások moderáló szerepére hívja fel a figyelmet – ezek befolyásolják, hogy eustresszként, vagy distresszként minősíti-e a követelményeket a személy. Mindez hat arra, hogy a követelmény a munka élvezetével (savoring) vagy a lehetséges negatív kimenetek elhárításával, megküzdéssel jár-e együtt, és ezáltal arra is, hogy milyen következményekkel jár mindez a teljesítményre és a jóllétre.

Kutatási célok: Vizsgálatunk célja a modell egyes változóinak vizsgálata egyetemisták körében, figyelembe véve azon kutatásokat, amelyek az értékek és célok jóllétet és motivációt befolyásoló hatását (Sheldon, Elliot, 1999, Kasser, Ryan, 1996), valamint a személyiség érzelmi beállítódásának munkahelyi elégedettséget előrejelző szerepét (Staw, 1986, Brief, 1995, Shaw, 1999) bizonyították. Vizsgálatunk ezen első lépése két egyetemi kar hallgatóira terjedt ki, feltételezve, hogy karok szerint eltérő érdeklődés, munkaérték-prefrencia várható a hallgatóknál. Tervezzük a hallgatók utánkövetését a képzés során, vizsgálva a jóllétet alakulását a vizsgált változók függvényében. A vizsgálat másik célja a Ryff Pszichológiai Jóllét skála 84 tételes változatának hazai adaptációra történő elővizsgálata volt.

A vizsgálat: Az adatfelvétel 2013 decemberében és 2014 májusában zajlott a Budapesti Corvinus Egyetemen. Az adatfelvétel online történt, összesen 213 Gazdálkodástudományi és 106 Társadalomtudományi karos hallgató vett részt benne. A résztvevők a Ryff Jóllét skálája (Ryff, 1989) mellett a PANAS (Pozitív és Negatív Affektivitás Skála, Watson, Clark, & Tellegen, 1988. magyar változata Rózsa, Kó, 2007) érzelmi vonásokat mérő kérdőívet, Super –féle munkaérték kérdőívét (Super, 1970) és az életcélokat mérő Aspirációs index rövidített változatát (Martos, Szabó, Rózsa, 2006.) töltötték ki. Az adatok elemzését SPSS 20.0 statisztikai programcsomaggal végeztük.

Eredmények: A két minta a jóllét vonatkozásában az autonómia és a személyes növekedés területén szignifikáns eltérést mutatott a T kar hallgatóinál magasabb átlagokat tapasztaltunk. A moderáló háttérváltozóknál az alábbi eltéréseket tapasztaltuk: szignifikánsan alacsonyabb volt a T kar hallgatóinak pozitív és negatív affektivitása, az aspirációknál a közösségi érzés magasabb, míg a gazdagság alacsonyabb átlagértéket mutatott ennél a csoportnál, szemben a gazdasági képzés résztvevőivel. A munkaértékeknél mindkét karon preferált az önérvényesítés, a munkabiztonság és a társas kapcsolatok, de a T karon emellett a változatosság és a presztízs, míg a G karon az anyagiak és a fizikai környezet fontossága emelkedik ki.

A Ryff Pszichológiai Jóllét skála Kállay Éva által készített magyar változat vizsgáltuk, a skálák belső reliabilitása magas, 0,8 feletti értékkel jónak mondható.

KÉPZÉSBŐL A GYAKORLATBA. A SEGÍTŐ SZAKMÁK GYAKORLATI KÉPZÉSE ÉS A SZERVEZETI KULTÚRA ÖSSZEFÜGGÉSEI

Zolnai Erika

Debreceni Egyetem Egészségügyi kar
zolnai.erika0213@gmail.com

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Társadalomtudományi oktatás

A segítő szakmákra való felkészítés során a szakma elméleti és módszertani eszközein túl a szakmai értékrendet és az etikai kereteket is el kell sajátítani a hallgatónak. Ez nemcsak az ellátottakkal, hanem az intézménnyel való viszonyt is kijelöli ki (célok, szabályok, értékek átláthatósága és következetessége). A szakmai szerepekre való felkészülés során, a professzionalizáció jelentős alakítója a terepintézmény (Budai, 2011, Fábíán és mts. 2012). Az egészségügyi, szociális ellátás minőségét az egyéni értékrenden túl a szervezeti kultúrában integrálódó értékek, hagyományok, szokások alapozzák meg. A kutatásunk a segítő szakmai szerepek és a professzionalizáció szervezeti kultúrával kapcsolatos összefüggéseit kívánja feltárni.

A kutatás elméleti hátterét a szervezeti kultúra elméleti és a segítő szakmák professzió elméleti jelentik (Etzoni, 1964; Hesse, 1968, Parsons, 1975), melyet jól ismerhetünk Nagy Mária (1994), Kleisz Teréz (2000, 2002), Kozma Judit (2002, 2007), és Nagy Krisztina (2009) munkáiból.

A módszertani eszközök kiválasztása során, a tágabb társadalmi kultúrába való beágyazottság, és a szolgáltatási szektorok közötti összehasonlítás lehetőségét emeltük ki, a korábbi kutatásokkal összhangban. Így támaszkodunk az iskola szervezeti kultúrájának kiterjedt hazai és nemzetközi vizsgálataira (Kovács és mtsi 2007; Schwartz, 2007), továbbá a társadalmi és szervezeti kultúra hazai és nemzetközi összehasonlító vizsgálataira GLOBE (House, et al 1997 1989, Bakacsi és mtsi, 1998, 1999). A szervezeti típusok megalkotása során a quinni kultúra modellt alkalmazzuk, melyek markáns különbségeket mutatnak a szervezeti struktúra, bizalom és döntéshozatal szempontjából, ami kapcsolható a szociális munka alapértékeihez. A szervezeti bizalom összetevőinek (Sass, 2005) mérése a szervezet kohézióját, a munkavégzés biztonságát, hatékonyságát is jelzi.

Az adatfelvétel előkészítése jelenleg folyamatban van, ami szociális munkás védőnő és ápoló szakos hallgatók részvételével a terepgyakorlatokhoz kapcsolódva, Bsc, Msc nappali és levelező tagozatok hallgatók körében, valamint a terepintézmények bevonásával történik. Kíváncsiak vagyunk a képzés terepintézményeinek különbségeire és hasonlóságaira-jellegzetességeire.

A képzésfejlesztés fontos része a gyakorlattal, intézményrendszerrel való reflektív viszony, az elmélet és gyakorlat illeszkedése, és a kongruens szakmai gyakorlat kialakítása. A szakmai mentális terhek és ártalmak fontos összetevője a diszharmonikus intézményi kultúra, bizalom hiány, ellentmondásos értékrend és elvárások, melyek a kiegészítő egyik legfontosabb intézményi veszélyeztető faktorai. A szociális intézmények működésének a tanuló közösségek irányába szükséges elmozdulni a társadalmi változásokhoz való hatékony alkalmazkodás érdekében. Jelen tanulmány ehhez nyújt hasznos információkat.

KÉPZÉSI KERETEK FELŐOKTATÁSI TÁRSADALOM- ÉS EGÉSZSÉGTUDOMÁNYI KÉPZÉSI TERÜLETETEKEN

Balogh Erzsébet – R. Fedor Anita

Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar

baloghezsebet11@gmail.com

rusinaf@gmail.com

Témakörök: Társadalomtudományi oktatás; Felsőoktatás, felnőttoktatás

Kutatásunk elméleti keretét az emberi tőkeelméletek adják. Schultz (1983) és Rosen (1987) elmélete alapján, amikor hasznos szakképzettségre tudásra és ismeretre teszünk szert, tőkét alkotunk, célunk mindazon képességek megszerzése, amelyekkel jövőbeli szükséglet-kielégítésünk válik lehetővé (Lengyel és Szántó 1998). Amennyiben az emberi tőkét olyan tőkének tekintjük, amely képességekből és produktív ismeretekből áll (Rosen, 1998) lehetőségünk nyílik a képzési és kimeneti követelmények oldaláról való vizsgálatra.

Kutatásunk arra irányul, hogy milyen tudásból, ismeretekből és képességekből tevődnek össze a társadalomtudományi és egészség tudományi képzések. Továbbá azt vizsgáljuk, hogy a képzés során a segítő szakmákra készülők mennyire vannak felkészítve saját mentális egészségük megőrzésére, mivel náluk sokkal nagyobb a burn out kockázata (Cartwright, 1979).

Kutatásunkat a Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar képzéseire vonatkozóan végeztük. Első lépésként a képzési és kimeneti követelményeket vizsgáltuk meg. Előfeltételeink szerint: A felsőoktatási szakképzés szintjén a képzési és kimeneteli követelmények adminisztrációs tevékenységekre irányulnak. Az alapképzésen megszerezhető tudás, képesség, ismeretek a szakmaiság felé orientálódnak. Mesterképzési szakon a magasabb szintnek megfelelően, a munkaerő-piacon magasabb pozíció betöltéséhez szükséges tudás, ismeret, képesség szerezhető meg.

Adatgyűjtési módszerként dokumentumelemzést választottunk. Alkalmazott módszerünk a tartalomelemzés módszere volt (Krippendorff, 1995). A vizsgálati mintánk a képzési és kimeneti követelményeket meghatározó rendeletek. Az elemzést úgy tettük lehetővé, hogy tematikai egységeket határoztunk meg, amely során értelmezésünk tartalmát egy sajátos szerkezeti definíciónak feleltettük meg (Krippendorff, 1995., Babbie, 2003).

Eddigi eredményeink az mutatják, hogy a felsőoktatási szakképzés, és az alapképzés szintjén valóban a szakmai irányultság magasodik ki, de mesterképzésen ez tudományterületként megváltozik. Az egészség tudomány területén még mindig a szakmai ismeret kerül előtérbe, míg társadalomtudomány területén a szakmai tudás, ismeret képesség kissé háttérbe szorul.

Arra a kérdésünkre, hogy a képzések milyen módon segítik a segítő szakmákra készülők lelki egészségvédelmét, a tantárgyi tematikák mélyebb elemzésével, a tartalomelemzés módszerével próbálunk választ kapni. Az az elsődleges feltevésünk, hogy az elmúlt évek felsőoktatási (kreditrendszer, Bologna folyamat) változásai érintették ezt a területet is. Eredményeink várhatóan kettősséget fognak mutatni. Míközben egyre hangsúlyosabbá válik a hallgatói jóllét, aközben kevésbé hangsúlyos a képzésekben ez a terület. A segítőké egyre bővülő feladatkörrel, fizikai és mentális leterheltséggel néznek szembe a szakmában. Oktatáspolitikai szempontból kiemelt fontosságú, hogy a képzések a szakmai terhek speciális szükségleteire is reagálni tudjanak.

A MAGYAR ISKOLARENDSZER ALRENDSZEREINEK VIZSGÁLATA AZ
ORSZÁGOS KOMPETENCIAMÉRÉS EREDMÉNYEI ALAPJÁN, A PEDAGÓGIAI
HOZZÁADOTT ÉRTÉK SZÁMÍTÁSÁVAL

Elnök:

Vámos Ágnes
ELTE-PPK

Opponens:

Vidákovich Tibor
Szégedi Tudományegyetem

A hazai iskolarendszer alrendszerei pedagógiai hozzáadott érték alapú vizsgálatának metodológiája

Nahalka István – Horváth László
ELTE-PPK

A szakképzéssel foglalkozó intézmények sajátosságai az Országos Kompetenciamérés tükrében

Kurucz Orsolya Ágnes* – Rapos Nóra** – Lénárd Sándor**
**Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet*
***ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar*

A gyakorlóiskolák sajátosságai a kompetenciamérés tükrében

Szivák Judit – Csík Orsolya
ELTE-PPK

A két tanítási nyelvű intézmények sajátosságai az Országos Kompetencia mérés tükrében

Vámos Ágnes* – Zolnay Fruzsina Lili**
**ELTE/ PPK/ Neveléstudományi Doktori Iskola*
***Károlyi Mihály Magyar-Spanyol Tannyelvű Gimnázium*

A 6-8 évfolyamos gimnáziumok sajátosságai az Országos Kompetenciamérés tükrében

Tókos Katalin
ELTE-PPK

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Tanulás, tudás

Egyetemi oktatók, doktoranduszok és pedagógia szakos hallgatók kutatócsoportja tudományos műhelyt hozott létre az Országos Kompetenciamérés adatainak vizsgálatára a pedagógiai munka hozzáadott értékének (PHÉ) megragadására a köznevelési rendszer különböző alrendszerain (iskolatípusain) keresztül. A tanulók teszteredményeinek a pedagógiai munka értékelésében játszott szerepét az Amerikai Egyesült Államokban dolgozták ki az 1960-70-es években (Sanders és Rivers 1996, Wright, Horn és Sanders 1997) értelmezendő az intézmények pedagógiai tevékenységének minősége. Azóta jelentős megállapításokat tettek a pedagógusok szerepéről (Teachers make a difference – u.o. 1997) s alig foglalkoztak a szervezeti és a pedagógiai környezet hatásával. Úgy véljük, hogy az Országos Kompetenciamérés (OKM) fontos adatokkal szolgálnak az iskolarendszerre és az iskolákra vonatkozóan is.

A fenti kutatócsoport célja, hogy az intézmények, intézménycsoportok (köznevelési alrendszerek) sajátosságait vizsgálja a pedagógiai hozzáadott érték mentén, az intézményi változókat keresse, amelyek kimutathatóan hozzájárulhatnak a tanulói teljesítmény növekedéséhez. Fő kérdésfeltevés, hogy az alrendszerek milyen valódi funkcióval rendelkeznek. A válaszáért elemeztük az alrendszerek kialakulásának, formálódásának történetét és kimutatjuk a pedagógiai hozzáadott értéket. Jelen szimpóziumban (1) a szakképző intézmények, (2) a hat- és nyolcévfolyamos gimnáziumok, (3) a gyakorló iskolák, (4) a két tanítási nyelvű iskolák vizsgálati eredményeit mutatjuk be. (5) A kutatás alapvető módszereit, a pedagógiai hozzáadott érték legújabb számítását külön előadás keretében mutatjuk be. A szimpózium időkorlátai miatt nem térünk ki a nemzetiségi iskolákra, az egyházi iskolákra és az önfejlesztő iskolákra, melyeket ugyancsak kutatunk.

A kutatási eredmények a tanulói teszteljesítmények alapadataira támaszkodnak, s kitérnek az adott rendszer elhelyezésére a rendszerben, az alrendszer belső struktúrájára, a homogenitásra, az esélyegyenlőtlenségi helyzet bizonyos vonatkozásaira, az átlagos teljesítményt, illetve annak szóródását meghatározó főbb jellemzőkre, s hogy milyen meghatározó változók segítségével írhatók le a nagyon jó és a nagyon gyenge teljesítményjellemzőkkel rendelkező intézmények. Ezekkel a kutatás hozzájárul ahhoz, hogy ez a hazai neveléstudományi vizsgálatokban egyelőre kevésbé alkalmazott „eszköz” ismertebbé váljék, s hogy jobban megértsük, hogyan működik a köznevelési rendszer, annak alrendszerei, intézményei, képzési típusai. Ezek az eredmények fontos információkat szolgáltatnak a neveléstudomány, a pedagógusi szakma és az oktatáspolitikai és az oktatásirányítás számára is.

A HAZAI ISKOLARENDSZER ALRENDSZEREI PEDAGÓGIAI HOZZÁADOTT ÉRTÉK ALAPÚ VIZSGÁLATÁNAK METODOLÓGIÁJA

Nahalka István – Horváth László

Eötvös Loránd Tudományegyetem

nahalkai@gmail.com

horvath.laszlo@ppk.elte.hu

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

Az intézményes nevelés számos hatással bír a tanulók személyiségének fejlődését tekintve. Ezen eredmények közül kiemelkedő a pedagógiai hatás a tanulók egész életen át tartó tanulásra való felkészülése, a kompetenciák fejlődése, a műveltség formálódása szempontjából. A hazánkban 2003 óta működő, és 2008 óta pedig már a tanulók szintjén is követhető, összehasonlítható adatokat produkáló Országos Kompetenciamérés (OKM) fontos indikátorokkal szolgál a pedagógiai munka eredményességét illetően, az érintett évfolyamokon (6., 8. és 10.), valamint matematikából és szövegértésből közvetlenül, de áttételesen a nevelőmunka minőségének egészéről is.

A tanulók adott területen lezajló tanulási folyamataira alapvetően két tényezőrendszer van hatással, egyrészt a tanuló szociális környezete, másrészt az intézményes (iskolai) nevelési környezet. Nagy jelentősége van annak mind a neveléstudomány, mind a pedagógiai, oktatáspolitikai és irányítási gyakorlat számára, hogy az intézményes hatásrendszer mértékére vonatkozóan információkkal rendelkezünk. Ez a hatásrendszer azonban az eredményességről informáló adatok rendszerén belül nehezen elkülöníthető. Erre szolgálnak a világban ma már széles körben alkalmazott, különböző megfontolásokat érvényesítő pedagógiai hozzáadott értékek (PHÉ). Ezek az értékek valamilyen módon az intézményekben zajló pedagógiai munka hatására jellemzők, azonban problémamentes módon eddig nem sikerült a koncipiálás, „tökéletes” PHÉ a jelenleg hozzáférhető adatok alapján valószínűleg nem is számítható. Kutatásunk keretében az intézményes hozzáadott érték – meggyőződésünk szerint – nagy részét tartalmazó PHÉ-t definiálunk, amely lényegében a teszteredménynek a korábbi teszteredménnyel és a szociális helyzetet leíró mutatóval vett lineáris regressziójának reziduálisra. Az előadás bemutatja a változó képzésének alapvető módját, az OKM adataira való adaptálását, a változó bizonyos hiányosságait, az ezekből következő, az alkalmazásra ható korlátokat, és bemutatja az alkalmazás előnyeit, a belőle nyerhető információk újszerűségét.

A kutatócsoport eredményein mutatjuk be a PHÉ alkalmazásának lehetőségeit, előnyeit. E kutatás a 2010. és 2012. évi OKM-ek adataira támaszkodik, populációja az e két évben 8. és 10. évfolyamon tanulók összessége (illetve a részvizsgálatokban az intézmények), mintái pedig az egyes alrendszerekhez (intézménycsoportokhoz) sorolható tanulók, intézmények. A PHÉ számítások részben elemi statisztikai vizsgálatok (egyszerű összehasonlítások), másrészt többváltozós statisztikai elemzések. Az elemzések során a legtöbb esetben az a kérdés merül fel, hogy vajon milyen összefüggés van az eredményeket jelző abszolút teszteredmények, vagy PHÉ értékek, valamint az OKM-ek adatai alapján figyelembe vehető más fontos jellemzők között. Az oktatási rendszer természetes hierarchikussága a rendszer különböző szintjein felmerülő hatások vizsgálatát teszi szükségessé, ezért a kutatás során szerepet játszik a hierarchikus lineáris modellek alkalmazása is.

A SZAKKÉPZÉSEL FOGLALKOZÓ INTÉZMÉNYEK SAJÁTOSÁGAI AZ ORSZÁGOS KOMPETENCIAMÉRÉS TÜKRÉBEN

Kurucz Orsolya Ágnes* – Rapos Nóra – Lénárd Sándor****

**Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet*

kurucz.orsolya@ofi.hu

***ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar*

rapos.nora@ppk.elte.hu

lenard.sandor@ppk.elte.hu

Témakörök: Szakképzés; Tanulás, tudás

A rendszerváltozást követően az iskolarendszer jelentős mértékben átalakult, az iskolai expanzió megváltoztatta a középfokú intézmények szerepét és funkcióját, növelve a szakközépiskola tanulói létszámát (41%), csökkentve a szakiskolások létszámát (23%) (Lannert 2004, KSH 2014). A változással megnőtt a szakképző intézményekben a diákok lemorzsolódása, különös a szakiskolák esetében, aminek következtében egyfajta zsákutcás képzőhellyé vált (QUALL 2013). Az általános képzésben problémákkal küszködő diákok gyakran a szakképzésben folytatják tanulmányaikat. Emiatt az iskolai lemorzsolódás csökkentése terén a szakképzést nyújtó intézményekre kiemelten nagy felelősség hárul, különösen azért, mert 2010 után folyamatosan emelkedik a korai iskolaelhagyók aránya hazánkban (Eurostart, 2014). Ez nagyon fontos, mert az EU-ban Magyarországon a legkisebb arányú az alacsony végzettségűek foglalkoztatottsága (OECD 2013).

Számos kutatás és vizsgálat foglalkozik a szakképzés sajátosságaival (Lannert 2004, Fehérvári 2008, Juhász - Juhász – Borbély-Pecze 2009, Kerékyártó 2010, Tomasz 2012, Kurucz 2013, Mártonfi 2013). Jelen kutatásban – mely egy kutatócsoportban folyó munka egyik ága –, azt keressük, hogy az Országos Kompetenciamérés eredményei alapján a szakképzést folytató intézmények pedagógiai hozzáadott értéke milyen jellegzetességeket mutat. Kutatásunk célja, hogy megtaláljuk azokat a pedagógusok és az intézmények hatásait leíró változókat, amelyek hozzájárulhatnak a teljesítménynövekedéshez vagy ennek elmaradásához, stratégiaileg a pedagógiai hozzáadott érték emeléséhez. A kutatás mintája az Országos Kompetenciamérés 2012. évi 8. és 10. évfolyamai, adatai ezeknek az évfolyamoknak a matematikai és szövegértési eredményei, módszertana a szimpózium A hazai iskolarendszer alrendszerei pedagógiai hozzáadott érték alapú vizsgálatának metodológiája című előadásában bemutatottakon alapul, s a kutatás arra irányul, hogy az Országos Kompetenciamérés tanulói eredményeiben kimutassuk a leginkább az iskolától vagy az iskolatípustól függő hatásokat.

A kutatás eredményeit a szakképzés történeti sajátosságainak, finanszírozásának, speciális tantervének, az itt folyó innovációknak a kontextusában mutatjuk az évfolyameredmények különbségén alapulóan az alábbi főbb szempontok mentén: (a) a fiúk és a lányok teljesítmény-különbsége, (b) az iskola méretének és területi elhelyezkedésének hatása, (c) a tiszta és vegyes profilú intézmények közötti eltérések, (d) a szegregáció jellemzői, (e) a tanulói életutak mintázatai a szakképzésben, (f) az szakképző iskolákban lezajlott innovációk kimutatható hatásai.

A kapott eredmények nemcsak közvetlenül a szakképzés területén és közvetetten a kompetencia mérés fejlesztésében hasznosíthatók, hanem segítségére lehetnek mindazoknak, akik az intézmények pedagógiai hozzáadott értékét árnyaltabban szeretnék értelmezni.

A GYAKORLÓISKOLÁK SAJÁTOSÁGAI A KOMPETENCIAMÉRÉS TÜKRÉBEN

Szivák Judit – Csík Orsolya

ELTE-PPK

szivak.judit@ppk.elte.hu

csik.orsolya@ppk.elte.hu

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Tanulás, tudás

A gyakorlóiskolák a felsőoktatási intézményekhez kötődő, felsőoktatással összefüggő feladatokat is ellátó közoktatási intézmények, szerkezetük és tananyaguk megegyezik a mindenkori megfelelő iskolákéval. (Pedagógiai Lexikon 1998) Az első középfokú gyakorlóiskola Kármán Mór nevéhez fűződik. (Holik 2006) Már a kezdetektől fogva megjelent a „minta” vagy „elit” jelleg. Most lehetőségünk adódik ezt a percepciót objektív mutatók mentén vizsgálni. Korábbi kutatások is alátámasztják a gyakorlóiskolák kiemelkedő eredményeit különböző teljesítménymutatókban (Neuwirth 2003). Jelen kutatásban – mely egy kutatócsoportban folyó munka egyik ága –, azt keressük, hogy az Országos Kompetenciamérés eredményei alapján a gyakorlóiskolák pedagógiai hozzáadott értéke milyen jellegzetességeket mutat. Kutatásunk célja, hogy megtaláljuk azokat a pedagógusok és az intézmények hatásait leíró változókat, amelyek hozzájárulhatnak a teljesítménynövekményhez vagy ennek elmaradásához, stratégiailag a pedagógiai hozzáadott érték emeléséhez. A kutatás mintája az Országos Kompetenciamérés 2012. évi 8. és 10. évfolyamai, adatai ezeknek az évfolyamoknak a matematikai és szövegértési eredményei, módszertana a szimpózium A hazai iskolarendszer alrendszeri pedagógiai hozzáadott érték alapú vizsgálatának metodológiája című előadásában bemutatottakon alapul, s a kutatás arra irányul, hogy az Országos Kompetenciamérés tanulói eredményeiben kimutassuk a leginkább az iskolától vagy az iskolatípustól függő hatásokat.

Vizsgálatunkban 22 magyarországi gyakorlóiskola szerepel, melyek 2003 tanuló adatait fedik le. Az idősoros eredményekhez felhasználtuk a korábbi adatbázisokat is. Hipotézisünk arra irányult, hogy a gyakorlóiskolák által mutatott pedagógiai hozzáadott érték (PHÉ) szignifikánsan különbözik a többi alrendszer eredményeitől. Továbbá vizsgáltuk, hogy a gyakorlóiskolák alrendszerében minek van meghatározóbb szerepe: a szerkezetnek vagy a képzési sajátoságnak. Ezen felül megvizsgáltuk a gyakorlóiskolák, mint speciális alrendszer jellemző tulajdonságait. Az idősoros teljesítményadatok elemzéséből látható, hogy kiemelkedő teljesítményt nyújtanak a gyakorlóiskolák és az emelt évfolyamú iskolák (- a legkiemelkedőbb a 6 évfolyamos gyakorlóiskola) tendenciaszerűen. A pedagógiai hozzáadott érték áttekintése után hasonló mintázatot fedezhetünk fel. Jelentős különbség mutatkozott a lányok és fiúk PHÉ adataiban is, a fiúk javára. Az SNI tanulók aránya a legalacsonyabb a gyakorlóiskolákban, a szülők iskolai végzettsége pedig a legmagasabb a többi alrendszerhez képest. A szórások vizsgálata alapján arra jutottunk, hogy az alrendszerek fiktív különbségek, a valódi különbségek a szerkezet és a környezet hatásai következtében, a rendszeren belül jelennek meg. Az eredmények jól hasznosíthatóak a gyakorlóiskolák körében, illetve a képzési szerkezet mentén tovább árnyalhatják a kompetencia mérés eredményeit és az intézmények pedagógiai hozzáadott értékének mibenlétét.

A KÉT TANÍTÁSI NYELVŰ INTÉZMÉNYEK SAJÁTOSÁGAI AZ ORSZÁGOS KOMPETENCIAMÉRÉS TÜKRÉBEN

Vámos Ágnes* – Zolnay Fruzsina Lili**

**ELTE/ PPK/ Neveléstudományi Doktori Iskola*

vamos.agnes@ppk.elte.hu

***Károlyi Mihály Magyar-Spanyol Tannyelvű Gimnázium*

fruzsina.zolnay@gmail.com

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Tanulás, tudás

A kétnyelvű iskoláztatás eredményességének vizsgálata a kanadai immerziós programoktól datálja magát (1960-as évek). A kutatások ezt követően több országra, tudományterületre is kiterjedtek; vizsgálták a nyelvi előrehaladást, a kétnyelvűség kognitív funkciókra gyakorolt hatását, az identitást és még sok más (pl. Fishman 1976, Mackey 1978. Lewis 1981, Baker, 1993, Genesee, 1998). Előrehaladtak a nemzetközi összehasonlítások is (PISA 2000, CLIL/EMIL, 2002). Hazai kutatások irányultak az intézményi és a rendszerszintre is (Vámos, 1998, 2008, 2009, 2011, Pelles 2008, Kovács, 2008, Nikolov, Ottó és Eöveges, 2009, Trentinné 2013), de nem sikerült kimutatni, hogy az eredményességben mi az ún. „nem nyelvi hatás”.

Jelen kutatásban – mely egy kutatócsoportban folyó munka egyik ága –, azt keressük, hogy az Országos Kompetenciamérés alapján a kétnyelvű oktatást folytató intézmények pedagógiai hozzáadott értéke milyen jellegzetességeket mutat. Kutatásunk célja, hogy megtaláljuk azokat a változókat, amelyek hozzájárulhatnak a pedagógiai hozzáadott érték emeléséhez. A kutatás mintája az Országos Kompetenciamérés 2012. évi 8. és 10. évfolyamai, adatai ezeknek az évfolyamoknak a matematikai és szövegértési eredményei, módszertana a szimpózium A hazai iskolarendszer alrendszerei pedagógiai hozzáadott érték alapú vizsgálatának metodológiája című előadásában bemutatottakon alapul, s a kutatás arra irányul, hogy az Országos Kompetenciamérés tanulói eredményeiben kimutassuk a leginkább az iskolától vagy az iskolatípustól függő hatásokat.

Az eredmények azt mutatják, hogy a kétnyelvű iskolák korántsem homogének. A kétnyelvű általános iskolák esetében alacsonyabb, a középiskolák esetében átlagosan magasabb a pedagógiai hozzáadott érték. A matematika tantárgy esetében a pedagógiai hozzáadott érték átlaga nem túl magas, s nem is különbözik a két tanítási nyelvű iskolában két tanítási nyelvű osztályban vagy hagyományos rendszerű osztályban tanuló diákok között. A szövegértésben mért pedagógiai hozzáadott érték eredmények ugyanakkor azt mutatják, hogy a tantárgyakat idegen nyelven tanulók esetében ez az érték közel háromszorosa a két tanítási nyelvű iskolába járó, de azon belül nem két nyelven tanuló diákokhoz képest. Mindez azt valószínűsíti, hogy önmagában a két nyelven tanulásnak lehetnek olyan hatásai, amelyek ezt eredményezik. Az országos átlaghoz viszonyítás, a kétnyelvű iskolák területi elhelyezkedése, az iskolanagysága, a kéttannyelvűségük mikéntje, a tanulók neme, s több más változó szerinti árnyalatok segítik megérteni ennek a köznevelési alrendszernek az eredményességét befolyásoló tényezőket, a segítő és akadályozó faktorokat egyaránt.

A 6-8 ÉVFOLYAMOS GIMNÁZIUMOK SAJÁTOSÁGAI AZ ORSZÁGOS KOMPETENCIAMÉRÉS TÜKRÉBEN

Tókos Katalin

ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet
tokos.katalin@ppk.elte.hu

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

A 90-es években a középiskolai oktatásban a legszembetűnőbb változások a vertikális szerkezet átalakulásában történtek, ezek közt a legjelentősebb a 6-8 évfolyamos gimnáziumi programok elterjedése volt. A 6-8 évfolyamos képzés speciális jellegéről, súlyáról, a benne folyó pedagógiai munkáról tájékozódó korai vizsgálatok (Liskó 1993, Liskó-Fehérvári 1996, Nagy 2001) viszonylag egységesen kirajolták az iskolatípus főbb sajátosságait: a tanulók családi hátterében a magasabb szülői iskolai végzettséget, a felsőoktatásba való bekerülés magasabb arányát, jobb pedagógus-ellátottságot, s rámutattak az iskolatípus esélyegyenlőtlenséget növelő szerepére (Andor 1999, Andor-Liskó 2000, Liskó 2003, 2004). A korai hazai iskolai eredménymérések (az ún. Monitor-vizsgálatok) (Vári 1997), majd a középiskolák felsőoktatási felvételi-, illetve vizsgaeredményeinek folyamatos közzlése (a „toplítás” középiskolák) (Neuwirth 2004, 2006, 2010), az Országos Kompetenciamérések adatai pedig rendre rámutatnak ennek az iskolatípusnak az átlagnál sokkal magasabb teljesítményére, még a hozzáadott értéket tekintve is. Az újabb, hozzáadott érték típusú adatok felhasználásával születő elemzések (Horn 2009) sem adnak azonban egyértelmű magyarázatot az eredményesség hátterében álló okokra.

Jelen kutatásban – mely egy kutatócsoportban folyó munka egyik ága – azt keressük, hogy az Országos Kompetenciamérés eredményei alapján a 6-8 évfolyamos gimnáziumok pedagógiai hozzáadott értéke milyen jellegzetességeket mutat. A kutatás mintája az Országos Kompetenciamérés 2012. évi 8. és 10. évfolyamai, adatai, ezeknek az évfolyamoknak a matematikai és szövegértési eredményei, módszertana a szimpózium A hazai iskolarendszer alrendszerei pedagógiai hozzáadott érték alapú vizsgálatának metodológiája című előadásában bemutatottakon alapul, s a kutatás arra irányul, hogy az Országos Kompetenciamérés tanulói eredményeiben kimutassuk a leginkább az iskolától vagy az iskolatípustól függő hatásokat.

A kutatás eredményei közül kiemelendő, hogy a 6-8 évfolyamos gimnáziumok teljesítménye a PHÉ szempontjából a 10. évfolyamon kiugró, miközben érdekes módon a 8. évfolyamon a hat évfolyamos gimnazisták PHÉ-je negatív érték. A nyolc évfolyamos gimnazisták eredménye viszont pozitív. A 10. évfolyamosok esetében magasán a hat évfolyamos gimnáziumokban tanulók átlagos PHÉ-je a legnagyobb érték. Az elemzés egyéb szempontjai mellett – a hagyományosan 6-8 évfolyamos és az újabb, vegyes profilú intézmények közötti eltérések vizsgálata, az esélyegyenlőtlenség érvényesülésének jellemzői az iskolatípuson belül, a szelekciós mechanizmusok sajátosságai, a tanulói életutak mintázatai stb. – azt boncolgatjuk részletesebben, hogy mi áll(hat) ennek hátterében. A kutatás témája, kapott eredményei és további felvetett problémái nemcsak a kompetenciamérés fejlesztésében hasznosíthatók, de az iskolatípus tehetségnevelésben játszott szerepéről való árnyaltabb gondolkodáshoz is hozzájárulhatnak.

Á MAGYAR NEVELÉSTUDOMÁNY DISZCIPLÍNA JELLEMZŐINEK, SZAKMAI
DISKURZUSAINAK ÉS KOMMUNIKÁCIÓS HÁLÓJÁNAK VÁLTOZÁSAI A
KOMMUNISTA FORDULAT UTÁN.

Elnök:

Németh András

ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Nevtud. Intézet Pedagógiatörténeti Tanszék

Opponens:

Pukánszky Béla

Szegedi Tudományegyetem Jubász Gyula Kar

A magyar neveléstudomány diszciplína elemeinek változásai az 1950-es években

Németh András

ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet Pedagógiatörténeti Tanszék

A neveléstudományos diskurzusok szerkezetváltása a kommunista fordulat idején

Biró Zsuzsanna Hanna – Sente Dorina

ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet Pedagógiatörténeti Tanszék

**Az állampárti politika és a neveléstudomány képviselőinek diskurzusai az 1950-es
évek első felében**

Sáska Géza

ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar

**A kommunikációs háló feltárásának lehetőségei és korlátai a neveléstörténeti
kutatásokban. Lázár György esete 1945-1956**

Szabolcs Éva* – Golnhofer Erzsébet**

**ELTE Pedagógiai és Pszichológiai kar Neveléstudományi Intézet Pedagógiatörténeti Tanszék*

***ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar*

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Összehasonlító pedagógia

A neveléstudomány fejlődésének folyamatait a pedagógiai folyóiratokban zajló diskurzusok segítségével elemezhető a legdinamikusabb formában, mivel az azokban megjelenő szakmai reflexió általában „napra kész”, és széles társadalmi bázison nyugszik. Erre vállalkozik szimpóziumunk is, amely egy nagyobb – a szocialista időszak hazai pedagógiai folyóiratokban kibontakozó pedagógiai szakmai diskurzusait vizsgáló – OTKA kutatás részeredményeit összefoglalva a kommunista fordulatot követő időszak neveléstudomány-tudománytörténeti sajátosságainak, a második világháború utáni hatalmi átrendeződésnek a magyar neveléstudományra gyakorolt hatásának – makro és mikro szinten is – elemezhető empirikus adatokra épülő bemutatására vállalkozik.

Az eredmények értelmezéséhez mindenekelőtt Bourdieu-nek a tudományos mezőre, illetve a tudományos és politikai mező kapcsolatára és az akadémiai habitus kialakulására vonatkozó megállapításai, valamint a tudományos diszciplínák önmozgásáról szóló elméletek (kuhni paradigma-modell, a tudásszociológia erős elmélete, továbbá a Stichweh által megfogalmazott „diszciplína”-fogalom, mint önkonstrukciós folyamat), továbbá a pedagógiai hálózatelemzés elméleti fogalmi rendszere járult hozzá. A makro – és mikrotörténeti nézőpont egymás melletti alkalmazásából adódóan az egyes előadások gazdag szakirodalmi és levéltári adatbázis feldolgozására alapozódó elemzése a kvantitatív és kvalitatív kutatások széles módszertani eszköztárát használják fel.

Az első előadás a kutatás elméleti hátterét jelentő diszciplínafogalom felhasználásával a magyar neveléstudomány diszciplína szerkezetének az 1950-es években bekövetkező változásait elemzi. A második előadás a második előadás a projekt keretében felállított adatbázisra alapozva a neveléstudományi kommunikáció belső szerkezetére fókuszálva a pedagógiai diskurzusok strukturális változásainak makro-folyamatait elemzi két központi folyóirat (Magyar Pedagógia, Új) Pedagógiai Szemle) adatai alapján, amit a szerzők életrajzi adatai egészítenek ki a 20. század során megjelent három pedagógiai lexikon szócikkei alapján. Az ehhez kapcsolódó harmadik előadás a korábbi elemzések eredményeit tovább átnyalva azt vizsgálja, hogy a magyar neveléstudomány a kommunista időszakban miként követte a politika szempontjait és teljesítette annak megrendeléseit. A szimpóziumot záró előadás szintén a korszak mikro-folyamataira fókuszálva a hálózat kutatás eszköztárával az 1950-es évek pedagógiai kulcsszereplői kommunikációs hálójának megragadására vállalkozik.

A szimpózium a második világháború utáni hatalmi átrendeződés tudományunkra gyakorolt hatását – makro és mikro szinten is elemezhető – empirikus adatok alapján vizsgálja egyben a korszak minden eddigénél árnyaltabb képének megrajzolására vállalkozik, amely kutatási eredmények jól alkalmazhatóak a téma napjainkra vonatkozó kutatásai során is.

A MAGYAR NEVELÉSTUDOMÁNY DISZCIPLÍNA JELLEMZŐINEK VÁLTOZÁSAI AZ 1950-ES ÉVEKBEN

Németh András

ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet Pedagógiatörténeti Tanszék
nemeth.andras@ppk.elte.hu

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Összehasonlító pedagógia

Az előadás egy OTKA projekt részkutatásának, a magyar egyetemi neveléstudomány diszciplína-terében 1945 és 1960 között lejárolt változások főbb dinamikai elemeinek, az intézményi és kognitív struktúrák konfigurációi által reprezentált különböző ideáltípusos formák bemutatására vállalkozik. A vizsgálat elméleti alapjait Bourdieu mezőelmélete, továbbá Stichweh diszciplína fogalma adja. Ennek értelmében a diszciplína, mint a tudományozsziológiai elemzéshez használt alapkategória a tudományok belső differenciálódásának négy komponensét különbözteti el:

a) Intézményi bázis kialakulása – a kutatás professzionalizációja (a tudományterület műveléséhez szükséges intézményes keretek, továbbá az azokban tevékenykedő, új tudástartalmak rendszerezett formáinak megalkotására és azok közvetítésére szakosodott specialisták, b) Kommunikációs hálózat megteremtése: A diszciplína (tudományterület) annak tudósait magába foglaló homogén, közös problémák megoldására specializálódott kommunikációs közösség (scientific community), illetve annak kommunikációs hálózata, c) A tudományos megismerés különböző produktumainak létrejötte: a tudományos közösség által megalkotott folyamatosan fejlődő és megújuló elméleti modellek és koncepciók, amelyek az adott korban időszerte “tudományos” problémafelvetések elfogadott paradigmái, továbbá a tudományos paradigmák rendező elveinek szellemében folyó kutatások sikerességét biztosító, kutatás-metodológiai és metodikai eljárások, d) A tudományos utánpótlás képzése és szakmai szocializációja: a megalkotott szaktudás átszarmaztatása, saját szakembereinek ebbe történő bevezetése, kiképzése, illetve szakmai szocializációja.

Az előadás a fenti kategória rendszer felhasználásával megvalósuló elemzése a magyar egyetemi neveléstudomány diszciplínarendszerének kialakulási folyamatait, annak 1945 és 1952 közötti paradigmátikus átrendeződési, továbbá az 1950-es évek végére bekövetkező intézményesülési folyamatait rekonstruálják. Azt a folyamatot, amelynek keretében az autonóm magyar egyetemi neveléstudomány diszciplínarendszerének lebontásával kialakul az ún. szocialista neveléstudomány paradigmája, egy nomenklatúra által szabályozott quasi-diszciplína formájában.

A NEVELÉSTUDOMÁNYOS DISKURZUSOK SZERKEZETVÁLTÁSA A
KOMMUNISTA FORDULAT IDEJÉN

Biro Zsuzsanna Hanna – Szente Dorina

ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet Pedagógia-történeti Tanszék
birozszusannahanna@gmail.com
szente.dorina@gmail.com

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Összehasonlító pedagógia

Az előadás - a szocialista időszak hazai pedagógiai folyóiratokban kibontakozó pedagógiai szakmai diskurzusait vizsgáló OTKA kutatás részeredményeit összefoglaló - a Rákosi-, illetve a kora Kádár-korszak jelenségvilágával foglalkozó szimpózium előadásaként a korabeli pedagógiai diskurzusok szerkezetváltását reprezentáló makro-folyamatok bemutatására vállalkozik. Erre irányuló elemzése arra a kutatási projekt keretében felállított adatbázisra alapozódnak, amellyel a kezdetektől (1892) napjainkig (2010) nyomon követhetők a neveléstudományi diskurzusok strukturális változásai. A bibliográfiai adattár (több mint 16 ezer kommunikációs aktussal) két központi folyóirat (Magyar Pedagógia, (Új) Pedagógiai Szemle) adataira támaszkodik, amit a szerzők életrajzi adatai egészítenek ki a 20. század során megjelent három pedagógiai lexikon szócikkei alapján. (Az eddig beazonosított 3937 szerző mintegy egynegyedét érinti ez.)

A bibliográfiai és biográfiai adattárra alapozva a neveléstudományi kommunikáció belső szerkezete két dimenzióban elemezhető: a) a szerzői összetétel alapján (nemi arányok, generációs különbségek, akadémiai legitimitás foka, szervezeti pozíció stb.) illetve b) a szakmai diskurzusok központi témái és műfaji jellegzetességei szerint. (Ez utóbbi még folyamatban lévő elemzés nyár végére készül el.).

Az előadásban az eddigi elemzéseik alapján bemutatásra kerül, hogy az 1950-es évek elején megjelenő fiatal generáció nem csak leváltja az előzőt, de az 1980-as évekig domináns szerepet vállal a tudományos közélet alakításában is. Ezzel másodszor veszi kezdetét a magyar neveléstudományi közösség alpnormáinak lefektetése (az első „normaadó generáció” a dualizmus idején fejté ki illetén tevékenységét). Finom jelzései is vannak a korszakváltásnak, mint pl. az akadémiai pozíciók és általában akadémiai legitimitás szerepének erősödése, a nők jelenléte a tudományos közélet minden területén, a központi szakmai fórumok profiljának letisztulása, illetve a neveléstudományi kommunikáció jellegzetességeinek rögzülése (pl. szervezeti nyitottsága az államigazgatási és oktatási gyakorlat felé).

AZ ÁLLAMPÁRTI POLITIKA ÉS A NEVELÉSTUDOMÁNY KÉPVISELŐINEK DISKURZUSAI AZ 1950-ES ÉVEK ELSŐ FELÉBEN

Sáska Géza

ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet Pedagógia-történeti Tanszék
saskag@t-online.hu

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Összehasonlító pedagógia

Az európai és magyar oktatáspolitikát elemző szakirodalom már korábban feltárta, hogy az első világháború után a neveléstudomány a társadalom átalakítását szorgalmazó politika kapcsolatát. A neveléstudomány reprezentánsai és a politika szereplői közötti kapcsolat, illetve összefonódás az 1945 és 1961 közötti időszakban volt a legerősebb, amely egyben a második világháború utáni Magyarországon a centralizáció legmagasabb fokát is jelentette. Az előadás arra keresi a választ, hogy valóban összefonódott, hatott egymásra az állami és pártpolitika valamint a neveléstudomány? Igaz-e a feltevés, hogy a neveléstudomány nem csupán önmagára és az iskolára reflektált, hanem a politika szempontjait is követte, megrendeléseit teljesítette?

A fenti kérdések megválaszolásához több egymást kiegészítő kutatási eljárás alkalmazására kerül sor. Egyrészt, a szaksajtóban (főként a Pedagógiai Szemle és a Köznevelés hasábjain) a programadó cikkek szerzőinek és a Tanuljunk a szovjet pedagógusoktól szerkesztőbizottság tagjainak életútjának elemzésére, amivel feltárható azon személyek köre, akik életük során az állampárti (ide sorolva a Pedagógusok Szakszervezetét is) és neveléstudományi szerepet (egyetemek, főiskolák, MTA, kutatóintézetek) egyaránt betöltöttek. A két szféra átjárhatósága ugyanis kimutatható. A másik megközelítésmód az oktatásra vonatkozó MDP határozatok, valamint a szovjet (oktatás-) politikai lépések (pl. Marr-vita) neveléstudományi interpretálásában részvevő személyek kapcsolatának vizsgálata. A megválaszolandó kérdés ebben az esetben az, mennyiben követik a neveléstudományi szerzők a pártpolitika irányát, azaz pusztán „szakmásátják” az intenciókat, avagy eltérnek tőle, s ha igen, mekkora az autonómiájuk. Mindez a politikai dokumentumok (MDP határozatai, Sztálin megnyilvánulásai, Marr-vita, a párt irányítóinak nyilatkozatai, cikkei) valamint a vezető szovjet pedagógusok (Kairov, Goncsarov, Jeszipov) gondolatainak a magyarországi recepciója (pedagógiai lapok, MTA Pedagógiai Bizottságának jegyzőkönyvei) alapján feltárható. További elemzés tárgyát képezi, hogy van-e értelmezésbeli különbség a neveléstudomány képviselői között, s ha van, akkor ez politikai/állami/ideológiai (marxizmusértelmezés) vagy pedig szakmai természetű. További szempont a pártállami és neveléstudományi függőségi helyzet feltárására, hogy láthatóvá váljon az, hogy a szovjet vezető pedagógusok követik-e a szovjet állami politika változásait, és magyar kollégáik figyelik-e az eseményeket, s ha igen, ez megjelenik-e szaktudományos érvkészletükben, reflektálnak-e a szovjet mintára, és követik annak változásait.

A KOMMUNIKÁCIÓS HÁLÓ FELTÁRÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI ÉS KORLÁTAI A NEVELÉSTÖRTÉNETI KUTATÁSOKBAN. LÁZÁR GYÖRGY ESETE 1945-1956

Szabolcs Éva* – Golphofer Erzsébet**

**ELTE Pedagógiai és Pszichológiai kar Neveléstudományi Intézet Pedagógiatörténeti Taszék*
szabolcs.eva@ppk.elte.hu

***ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar*
golphofer.erzsebet@upcmail.hu

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Összehasonlító pedagógia

A hazai és a nemzetközi neveléstörténeti kutatásokban is egyre több olyan projekttel találkozhatunk, amelyek a különböző diktatúrákban a neveléstudomány sajátosságainak megismerését a politika és a pedagógia összefonódásának feltárásához (is) kapcsolja. E kutatásokban többféle megközelítés érvényesül elméleti és módszertani szempontból is, amelyek közül az utóbbi időben az egyik legjelentősebb irány a vizsgált korban hosszabb vagy rövidebb ideig meghatározó személyek élettörténetén keresztül próbálja megragadni a fent jelzett összefonódást. Vizsgálódásaink során egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy a negyvenes évek végétől a kommunista hatalomátvétel éveiben az előzőekben jelzett probléma konkrétabb, árnyaltabb megismeréséhez szükség lenne arra, hogy feltárjuk az akkori kulcsszemélyek kommunikációs hálóját. Jelenlegi kutatásunk „a pedológia elleni per” egyik főszereplője, Lázár György kommunikációs kapcsolatainak feltérképezésére irányul az 1945-1956 közötti időszakban. E cél realizálása kapcsán számos módszertani probléma is felmerült, amelyeknek vizsgálata, megoldása önálló kutatási célként fogalmazódott meg a kutatás során, s ezek közül az egyik legfontosabb, hogy milyen módon alkalmazható a hálózatkutatás Lázár György, tágabban a pedagógiai kulcsszereplők kommunikációs hálójának megragadásában. Szakirodalmi tájékozódásunk és forráselemzéseink eredményeként megállapítható, hogy a hálózatkutatás sokirányú elméleteinek, módszertanának felhasználását csak korlátozottan tudjuk alkalmazni (ebben) a történeti kutatásban: 1. Nem nyílik lehetőség társadalmi hálózatok elemzésére, hanem az ún. énhálózat feltérképezésére, Lázár György kommunikációs kapcsolatainak leírására az ún. individuálisrelációs ismérvek alapján (l. Takács Károly, 2011). Ezek az ismérvek a Lázár Györgyhez fűződő magánéleti, munkahelyi, politikai és tudományos kapcsolatok tartalmára utalnak. Az így leírt kommunikációs kapcsolati háló ún. multiplex viszonyokat mutat (két hálózati pont között többféle tartalmú kapcsolat), hiszen a hálózatban Lázár Györgyhez kapcsolható személyek többféle kapcsolati tartalommal jellemezhetők. A kapcsolat intenzitását a multiplicitás foka is jellemzi. 2. A „felfedezett” kommunikációs hálózat részlegesnek mondható, ti. csak a fellelt források alapján azonosított személyeket foglalja magába. 3. Nem vállalkozhatunk arra, hogy a Lázár Györgyhez köthető személyek hálózatát matematikai modellek, esetleg gráfok formájában jelenítsük meg, megelégszünk azzal, hogy leíró jelleggel mutassuk meg e kommunikációs háló szereplőit, lehetséges jellemzőit, és Lázár Györgyhez viszonyított kapcsolatuk mikéntjét. 4. A téma történeti jellegből adódóan a hálózatba beemelt személyek különböző típusú forrásokban kerülnek említésre, és ennek rögzítése érdemi információ a kommunikációs háló leírásakor. E kutatómódszertani megfontolásokra, eredményekre figyelő történeti forráselemzések, a hálózatelemzés korlátait nem felejtve, optimálisan kiaknázhathatják a módszerben rejlő lehetőségeket, s elkészíthető egy olyan kommunikációs háló, amely énhálózat multiplex tartalmú kapcsolatokkal.

Á MAGYARORSZÁGI FŐNEMESEK NEVELÉSE ÉS OKTATÁSA A DUALIZMUS
KORÁBAN

Elnök:

Rébay Magdolna

Debreceni Egyetem BTK Neveléstudományok Intézete Pedagógia Tanszék

Opponens:

Virág Irén

Eszterházy Károly Főiskola Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar Pedagógia Tanszék

**A magyar arisztokrácia középiskolái - makroelemzés az 1850-1918 között
érettségizők személysoros adatbázisán**

Biró Zsuzsanna Hanna

ELTE PPK Neveléstudományi Intézet

**Arisztokrata jelenlét a pozsonyi királyi katolikus főgimnáziumban a dualizmus
korában**

Rébay Magdolna

Debreceni Egyetem BTK Neveléstudományok Intézete Pedagógia Tanszék

**Gyermekszemlélet a kalksburgi Jezsuita Gimnázium tanulójának szabadidő-
eltöltéséről készült fényképes dokumentumainak tükrében**

Támba Renátó

Debreceni Egyetem BTK

Vallási értékek az arisztokrácia neveltetésében

Boruzsné Bűdi Katinka – Óváry Zoltán

Debreceni Egyetem BTK Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Program

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Tanulás, tudás

A dualizmus korában az arisztokrácia a társadalom polgári átalakulása ellenére vagyonának és politikai szerepvállalásának köszönhetően megőrizte presztízst. Mint önálló társadalmi csoport sajátos tradíciók alapján, céljainak megfelelően nevelte és iskoláztatta gyermekeit. A szimpóziium előadói azzal a kérdéssel foglalkoznak, vajon a polgári oktatási rendszer kiépülésének az időszakában a hagyományok mely elemei maradtak meg és milyen új sajátosságokkal egészült ki e réteg nevelése és oktatása.

Az előadások a magyarországi arisztokrácia iskolázásával foglalkozó projektbe* ágyazódnak bele. A megszólalók – egy kivétellel – a 2013 októberében létrejött kutatócsoport tagjai. Az első előadás makroszintű elemzés eredményét mutatja be, az 1850–1918. között érettségizők személyes adatbázisát elemezve ismerteti a magyarországi főnemesi családok által preferált középiskolákat. Vizsgálja ezen intézmények diákjainak szociokulturális összetételét, jellemzi a tanári kart és megállapítja, milyen szerepet vállalt az iskola a korabeli elitképzésben. Ezt követően az egyik preferált iskola, a pozsonyi királyi katolikus főgimnázium elemzése következik. A kutató az arisztokrácia jelenlétére mutat rá, az egyes tanulmányi utakat vizsgálja: mely családok, mely tagjai, mennyi ideig tanultak az iskola falai közt, s milyen szerepet vállaltak az iskola életében (egyesületi tisztség). A harmadik és a negyedik előadás szintén mikroszinten foglalkozik a kutatási problémával. A „született elit” egyik külföldi – a makroszintű elemzésből ezért hiányzó – intézményében készült korabeli fényképek alapján a nevelési gyakorlat jellemzőit foglalja össze az előadó. Tárgyalásra kerülnek a téli életképek, a sporttevékenységeket, a társasági szokások gyakorlását, az ünnepeket, illetve a diákszínházi életet ábrázoló fényképek. Végül az iskolai értesítőket és a fényképeket követően egy újabb forráscsoport, az arisztokraták memoárjainak a felhasználásával a vallásos nevelés jellemzőivel foglalkoznak az előadók. Arra kíváncsiak, az előrehaladó szekularizáció időszakában mennyiben tükrözte a főnemesi családokban a nevelés az egyes felekezetek tanítását, illetve hogy az iskolaválasztást befolyásolta-e a felekezeti hovatartozás.

A szimpóziium előadói különböző szinteken (makró- és mikro-) mozogva, eltérő források felhasználásával kívánják tehát árnyalni a hagyományos elit neveltetéséről és iskoláztatásáról kialakult képet hiánypótló kutatást végezve.

* A kutatás a TÁMOP-4.2.4.A/2-11/1-2012-0001 azonosító számú Nemzeti Kiválóság Program – Hazai hallgatói, illetve kutatói személyi támogatást biztosító rendszer kidolgozása és működtetése konvergencia program című kiemelt projekt keretében zajlott. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

A MAGYAR ARISZTOKRÁCIA KÖZÉPISKOLÁI - MAKROELEMZÉS AZ 1850-1918 KÖZÖTT ÉRETTSÉGIZŐK SZEMÉLYSOROS ADATBÁZISÁN

Bíró Zsuzsanna Hanna
ELTE PPK Neveléstudományi Intézet
birozszusannahanna@gmail.com

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Tanulás, tudás

A magyarországi neveléstörténeti kutatásokban – még ha nem is a kutatások fő irányát jelentik – jelentős prozopográfiai adatgyűjtő és adatfeldolgozó munkák indultak el az utóbbi tíz évben (Ugrai János a 18-19. századi lelkésztanítókkal, Szögi László az 1918 előtti peregrinusokkal és Karády Viktor és Nagy Péter Tibor a történeti Magyarország középiskolásaival és diplomásaival foglalkoztak behatóan). E kutatások jelentőségét egyrészt a források sokszínűsége és eredetisége, másrészt a személysoros adatbázisok volumene adja. Ez utóbbi különösen igaz Karády és Nagy középiskolai és főiskolai adattáaira, melyek ma már lehetővé teszik, hogy bármely, a magyar társadalomban jól elkülönülő csoport iskolázási szokásait, érvényesülési stratégiáit leírjuk. Az adattárak listája itt elérhető: <http://elites08.uni.hu/databases.htm>.

Egyike a kiemelt társadalmi csoportoknak a magyar arisztokrácia, mely történelmi súlyánál, gazdasági, társadalmi szerepvállalásánál fogva (még ha az érintett családok száma nem is túl magas) mindenképpen több figyelmet érdemel a neveléstörténet részéről is. A szimpóziumon ezt a hiányt azzal szeretném pótolni, hogy felhasználva az 1850-1950 között érettségizők személysoros adatbázisát (melynek adatrögzítési munkálatait jómagam koordináltam 2009-2012 között) makroszintű leírást adok a magyarországi főnemesi családok által preferált középiskolákról.

Az elemzés differenciáltságát elsősorban az biztosította, hogy az iskolai iratanyagokból származó demográfiai adatok mellett a családnevek alapján az érettek családjának státuszáról is információkat nyerhettünk egyéb forrásokból. Így az arisztokrata családok között – a rangbeli különbségen túl, amit a hercegi és a bárói vagy grófi címek jeleztek – külön kategóriában vizsgáltam: a) a régi és új arisztokráciát (1848 előtt és után szerzett nemesség); b) a jelentősebb vagyonnal (földbirtokkal) rendelkező családokat; c) a tudás- és lexikon-elitbe került személyeket. Az arisztokrata származással szembe nem csak a teljes középiskolát végzett népességet helyeztem (1850-1918 között 205.393 férfi, 5.795 nő, ebből 877 férfi és 15 nő volt arisztokrata), hanem más elitcsoportokkal is összehasonlítottam a főnemesek iskolaválasztási preferenciáit (pl. a doktorált orvos/ügyvéd/tudós vagy a nagybirtokos, de nem arisztokrata családfővel rendelkező családokkal).

Az iskolaválasztás szempontjából is differenciált az elemzés: a hagyományos fenntartói besorolás mellett a főnemesi családok által preferált intézményeket abból a szempontból is vizsgáltam, a) milyen a tanulás szociokulturális összetétele, b) hogyan jellemezhető a tanári kar (doktorik, habilitációk aránya, szakvizsga minősítések), valamint c) milyen szerepet vállalt az iskola a korabeli elitképzésben (érettek egyetemi tanulmányai). Ezek a középiskolákra kidolgozott változók a későbbiekben a különböző történelmi korszakok összehasonlításában is új dimenziót nyithatnak az egyes társadalmi csoportok iskolázási útjának feltérképezéséhez.

ARISZTOKRATA JELENLÉT A POZSONYI KIRÁLYI KATOLIKUS
FŐGIMNÁZIUMBAN A DUALIZMUS KORÁBAN

Rébay Magdolna

Debreceni Egyetem BTK Neveléstudományok Intézete Pedagógia Tanszék
rebay@ella.hu

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Tanulás, tudás

A magyarországi arisztokrácia dualizmus kori iskoláztatásával foglalkozó vizsgálatunkban három város (Bécs, Budapest, Pozsony) négy intézményét kutatjuk. A három település kiválasztását az itteni oktatási intézményhálózat fejlettsége, a kiemelkedő középiskolák jelenléte mellett az indokolta, hogy mindegyiket – politikai, gazdasági, kulturális jelentőségük miatt – az arisztokrácia nagyobb számban választotta (téli lakhelyéül. A XIX. század első felével szemben (vö. Virág Irén 2013) a főrangú családok a felsőoktatási beiskolázás feltételül előírt középiskolai végzettség megszerzésének helyszínéül a vizsgált időszakban az otthoni nevelés helyett már egyre inkább a nyilvános iskolát választották. A státuszuk pedig többé nem egyértelműen a magántanulói volt.

A vizsgált intézmények egyike az 1626-ban alapított, jezsuita, bencés, 1850-től a Tanulmányi Alap fenntartásban működő pozsonyi királyi katolikus főgimnázium volt. Előadásunkban az iskola társadalomtörténeti elemzését kívánjuk nyújtani. Az a kérdés foglalkoztat minket, hogy az arisztokrata családok miért ezt az iskolát választották gyermeküknek, milyen iskoláztatási stratégiákat alakítottak ki: hány évesen jelentkeztek, meddig maradtak az iskola tanulói, mi lehetett az oka „az idő előtti” távozásnak. Vizsgálni szeretnénk továbbá, hogy milyen szerepet vállaltak (egyesületi tisztség) az iskola életében. Fő forrásaink az iskolai értesítők. Emellett felhasználunk visszaemlékezéseket, életrajzi összefoglalókat, s támaszkodunk a genealógiákra, valamint Schönvitzky Bertalan 1896-ben megjelent iskolatörténetére. A tartalomelemzés mellett egyszerűbb statisztikai elemzéseket végzünk el.

Az eddigi eredmények bizonyították, hogy az iskola a társadalmi elit kedvelt intézménye volt. Az iskolát – a katolikusok felvételi előnye miatt – a katolikus arisztokrácia választotta. Ennek másik oka, hogy a főnemes tanulók között elsősorban Magyarország északi (pl. gr. Apponyi, gr. Pálffy, gr. Szapáry) és nyugati területén (pl. gr. Erdődy, gr. Esterházy) birtokkal rendelkezőket találunk. De kivétellel is találkoztunk (pl. gr. Wenckheim). Ebben az iskolában is megfigyelhető a családi tradíciók továbbélése, azaz hogy a szülő a családban már bevált iskolát választja. A főrangú tanulók nagy százalékban magántanulók voltak.

Kutatásunk jelentősége – véleményünk szerint – abban rejlik, hogy több iskola egységes módszertant alkalmazó elemzésével e társadalmi réget iskoláztatásáról árnyaltabb képet alkothatunk, s ezzel az arisztokrácia neveléséről és oktatásáról alkotott sematikusnak tekinthető képen változtatni tudunk.

A kutatás a TÁMOP-4.2.4.A/2-11/1-2012-0001 azonosító számú Nemzeti Kiválóság Program – Hazai hallgatói, illetve kutatói személyi támogatást biztosító rendszer kidolgozása és működtetése konvergencia program című kiemelt projekt keretében zajlott. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

GYERMEKSZEMLÉLET A KALKSBURGI JEZSUITA GIMNÁZIUM TANULÓINAK
SZABADIDŐ-ELTÖLTÉSÉRŐL KÉSZÜLT FÉNYKÉPES DOKUMENTUMAINAK
TÜKRÉBEN

Támba Renátó

Debreceni Egyetem BTK Neveléstudományok Intézete
trenato87@gmail.com

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Művészeti nevelés, vizuális kultúra

Előadásomban a kalksburgi Jezsuita Gimnázium tanulói szabadidő-eltöltésével foglalkozó fényképek elemzésén keresztül kívánom érzékeltetni az intézmény nevelési gyakorlatának olyan jellemzőit, melyek a tantermi felvételeken és a csoportképeken nem jelennek meg, így aztán e képek jelentős többlettartalmakra világítanak rá az iskola diákéletének mikroklimájával, gyermekszemléletével kapcsolatban. A több ezer képből álló képanyag, amelyből a témához kapcsolódókat válogattuk ki, a Jézus Társaság Ausztriai Rendtartományának Levéltára engedélyével kerül bemutatásra. Elemzéseim során külön tárgyalásra kerülnek a téli életképek, a sporttevékenységeket, a társasági szokások gyakorlását, az ünnepeket, illetve a diákszínházi életet ábrázoló fényképek. Szemléim megírásához – Piotr Sztompka (2009) szempontrendszere nyomán – olyan szempontokat igyekeztem követni, mint amilyen az emberi egyedek jellemzői (testbeszéd, arc kifejezés, viselet), az oktatási aktivitások (rítusok és rutinok) és a társadalmi interakciók tényezői (elhelyezkedés). Következtetéseket teszek a megfigyelték mögött munkálkodó nevelői attitűdökre, érzületekre és gyermekideológiákra, s ezeket összehasonlítom az általam már vizsgált tantermi felvételekkel és csoportképekkel.

Az iskola értékrendjében fontos volt az önkontroll, a külső ellenőrzés, a szorgalom és a kötelességtudat, ahogyan a keresztényi jóindulat és a hazafiasság is. Ugyanakkor az önállóságra, büszkeségre és becsvágyra nevelés is meghatározó volt, ami összefüggésben állt a diákok származásával és katonatiszti vonzerejével. Eppen ez utóbbi miatt volt oly jellemző a testi nevelés és a sport: a séta, a kirándulás, a labdajáték, a síelés, a vívás és a lovaglás. A nevelők mindezt a főlös feszültség levezetése, s az oldottabb légkör megteremtése végett is fontosnak tartották.

Ugyanakkor az oldottabb mikroklima megteremtésére volt hivatott a Rauchtempel nevű egyesület is, melymódot adott a rekreációra, illetve bizonyos polgári magatartásformák előkészítésére. Az egyesületnek már a neve („A füst [értsd: dohányzás] temploma”) is a felnőtt életre való előkészületekre, előgyakorlatokra utal. A Rauchtempel házigazdáivá a VII-VIII. osztály tanulói válhattak, s itt töltötték szabadidejüket is – többek között teáztak, uzsonnákat rendeztek, biliárdoztak. A képeken megfigyelhető pedagógiai rítusok alapján összességében elmondható, hogy bár az iskola padsoraiban a diákok társadalmi karakterét a felnőtt tekintélynek való alávetettség határozza meg, az egyesületi élet jó lehetőséget nyújtott a hétköznapi tanulóélet kissé feszes – ám nem rigorózus – rendjének ellensúlyozására, s egyszersmind a polgári életmodell magatartásmintáinak, értékeinek belsővé tételére.

VALLÁSI ÉRTÉKEK AZ ARISZTOKRÁCIA NEVELTETÉSÉBEN

Boruzsné Búdi Katinka* – Óváry Zoltán**

**Rajkó-Talantum Alapfokú Művészetoktatási Intézmény*

katyusa88@gmail.com

***Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola -Zeneiskola AMI*

zoltan.ovary@gmail.com

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Alternatív pedagógiák, egyházi nevelés

A 19. században felgyorsult a társadalom rendjének átalakulási folyamata, így a polgárosodás eredményeképpen a különféle társadalmi csoportok közötti különbségek csökkentek. Az arisztokrácia azonban igyekezett megőrizni azokat a speciális tradíciókat, amelyek a történelem során meghatározóvá váltak, így földbirtokaik révén továbbra is jelentős gazdasági illetve politikai befolyással bírtak. A főúri nevelés hagyományinak megfelelően a gyermekek nevelésében jelentős szerepe volt a házitanítóknak, akik az általános ismereteken túl idegen nyelveket, művészeteket is oktattak. A tankötelezettség előírásával az arisztokrata családok körében is megjelent a nyilvános iskolaválasztás kérdése, azonban legtöbb esetben magántanulóként tettek eleget kötelességüknek. Az arisztokrácia neveltetéséről, művelődéséről Virág Irén kutatásaiból értesülünk, aki a 19. század első felének neveltetési szokásait vizsgálta. A XX. századi erdélyi főúri nevelésről Kornis Gabriella tanulmányából kaptunk értékes információkat.

Kutatásunk célja az arisztokrácia neveltetésének vizsgálata, melyben elsődleges szempont a vallásos nevelési elvek megjelenésének és gyakorlásának áttekintése. Az arisztokrata családok több helyen támogatták az elemi iskolák működését, kisebb településeken az egyházi szolgálat megvalósulását is elősegítették, így vizsgáltuk a hagyományok szerepét és hatásait az egyes családok életében. A kutatás során továbbá arra kerestünk válaszokat, hogy a vallási értékeket (mint szeretet, önzetlenség, segítőkészség, becsület), valamint a hittételeket kitől, mily módon tanulták a főúri családok gyermekei és hatásai hogyan jelentek meg az emigráció során, valamint későbbi életükben.

A vizsgálat során a dokumentumelemzés módszerét alkalmaztuk, melyek alapját elsősorban memoárok képezték, így többek között elemeztük Jankovich-Bésán András, Dessewffy Gyula, Degenfeld-Schonburg Sándor, Károlyi Mihályné és Bánffy Katalin visszaemlékezéseit. A kutatás során a forráskritika kiemelt jelentőségű volt a szubjektív források által közölt információk szempontjából.

A kutatás bizonyította, hogy a vizsgált családok életében döntően meghatározó volt az egyházi nevelés, melynek hatására a szeretet, a családi összetartás, a tisztelet és megbecsülés életre szóló értékrendet alakított ki bennük. A kutatás során láthatóvá vált, hogy az arisztokrata családok erős egyházi kötődést mutatnak az iskoláztatás szempontjából is, így sok esetben egyházi intézményekben taníttatták gyermekeiket. Az elbeszélések tanúskodnak továbbá az egyes családok szellemiségének vallásos szempontból meghatározó értékeiről.

A MUNKA VILÁGA

Elnök:

Polónyi István
DE BTK Neveléstudományok Intézete Pedagógiai Tanszék

Opponens:

Györgyi Zoltán
DE BTK Neveléstudományok Intézete Andragógia tanszék

Aktív fiatalok a munkaerőpiacon – a Partium példája

Szőcs Andor
DE BTK Neveléstudományok Intézete

Országosan jelentős felsőoktatási intézmények hallgatóinak mobilitása

Hegedűs Roland
DE BTK Neveléstudományok Intézete

A báránybőr hatás és a bolognai folyamat Magyarországon

Kun András István
Debreceni Egyetem Közgazdaság- és Gazdaságtudományi Kar

Munkaparadigma örökkévalósága - munkaérték vizsgálat szociális munkások körében

Birinyi Márk
KRE-TFK Szociális munka és Diakónia Intézet

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Szakképzés

A Munka világa című szimpóziium négy igen érdekes témát dolgoz fel. Mind a négy a felsőoktatási hallgatók illetve a felsőoktatás végzettjeinek munka világával kapcsolatos jellemzőit elemzi.

Az „Aktív fiatalok a munkaerőpiacon – a Partium példája” című előadás a Partium térség nappali tagozatos hallgatóinak egyetemi tanulmányok melletti munkavégzéséről, annak jellemzőiről szól. A vizsgálat a HERD 2012 Partium térségi kutatás adatbázisának tanulás és munka, illetve munkaattitűdök dimenziójára kiterjedő elemzése adja.

Az „Országosan jelentős felsőoktatási intézmények hallgatóinak mobilitása” című előadás a (Diplomás Pályakövetési Rendszer) adatbázis információira támaszkodva lehatárolja azokat a területeket, amelyekre a nagyobb magyarországi felsőoktatási intézmények vonzáskörzete kiterjed. Az így kirajzolódott vonzáskörzetek további vizsgálata további elemzéseket tesz lehetővé például a kvalifikált munkaerő-felvevőképességről, vagy a hátrányos helyzetű régiók fejlesztéséről, de a vizsgált felsőoktatási intézmények képzési kínálat-fejlesztési lehetőségeiről is.

„A báránybőr hatás és a bolognai folyamat Magyarországon” című előadás ugyancsak a DPR adatbázisra támaszkodva elemzi a diplomák keresetnövelő hatását, összevetve a kétszintű képzés bevezetése előtti és az azt követő (főiskolai/egyetemi, illetve alap/mesterképzési) oklevelek keresetnövekedésre gyakorolt befolyását.

A „Munkaparadigma örökkévalósága - munkaérték vizsgálat szociális munkások körében” című előadás a munkanélküliséghez kapcsolódó jóléti juttatásokkal összefüggő értékdimenziókat elemzi. Országos és nemzetközi statisztikák alapján áttekinti a jóléti juttatások volumenét, majd a hazai szociális munka szakos hallgatók reprezentatív mintáján végzett empiria alapján vizsgálja a jóléti ellátásokhoz kapcsolódó attitűdöket.

AKTÍV FIATALOK A MUNKAERŐPIACON - A PARTIUM PÉLDÁJA

Szócs Andor

Debreceni Egyetem

szocs.andor.phd@gmail.com

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Felsőoktatás, felnőttoktatás

Az előadás elsődleges célja felhívni a figyelmet egy újszerű jelenségre, nappali tagozatos hallgatók egyetemi tanulmányok melletti munkavégzésére, annak jellemzőire, a Partiumi térségre vonatkozóan. Másodlagos célunk annak bemutatása, hogy milyen eltérések tapasztalhatók a nappali tagozatos dolgozó és nem dolgozó hallgatók munkához való hozzáállásában, munkaattitűdjeiben.

A hazai országos (Ifjúság 2000, 2004, 2008, Magyar Ifjúság 2012), és regionális (Campus-lét 2010, HERD 2012) ifjúság-kutatási eredményekből tudjuk, hogy a tanulás melletti munkavégzés egyre több nappali tagozatos hallgatót érint. A folyamatos világgazdasági változások, a munkaerőpiac átalakulása egyre inkább a gyors alkalmazkodást várja el a társadalmi aktortól. A változások érintik a még tanulmányaikat folytató fiatalokat is, akik az új kihívásokra különböző módon válaszolnak; jól mutatja ezt az a tény, hogy egyre többen (15% körül a nappalis hallgatói populációban) próbálják ki magukat a különböző munkaerőpiaci szegmensekben.

Az előadás törzsét a HERD 2012 Partium térségi kutatás adatbázisának tanulás és munka, illetve munkaattitűdök dimenziójára kiterjedő elemzése adja. A kvantitatív (survey) empirikus adatokból megtudhatjuk, hogy az egyetemisták körében a pénz és értékorientáltság hasonló mértékben jellemző, hogy a munkát vállaló és nem vállaló hallgatók munkaattitűdjei szignifikáns eltérést mutatnak, és nem utolsó sorban arra is fény derül, hogy a rendszeresen munkát vállalók munkaattitűdjeire - a különböző háttértényezők között - a vallásos, élő hit hat legerőteljesebben. Az eredményeket csoportos interjúk adataival támasztjuk alá, amelyekből az egyetemisták munkamotivációira is fény derül: a felelősségteljes munka, a csapatban való dolgozás és a társadalom számára végzett hasznos munka jelentős (kétharmad) hallgatói populáció számára fontos, azonban figyelemreméltó azok száma is, akik közömbösek (egyharmad) fentiek tekintetében.

Témánk fontosságát a társadalmi mobilitásra vonatkozó nemzetközi és regionális kutatási eredmények, illetve szakirodalmak adják.

ORSZÁGOSAN JELENTŐS FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK HALLGATÓINAK MOBILITÁSA

Hegedűs Roland

Debreceni Egyetem

hegedusroland1989@gmail.com

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

A felsőoktatási intézmények hatást gyakorolnak a közvetlen környezetükre, a településekre, vagy nagyobb területi egységekre. Az ilyen jellegű kutatásokban általában egy-egy felsőoktatási intézmény kerül a vizsgálatok középpontjába (M. Császár, Teperics), a kutatásom eredményeként viszont több intézmény egymáshoz viszonyított hatásai láthatóak. A városok vonzáskörzetét több szempont szerint lehet vizsgálni, melyek közül az egyik az oktatás (Süli-Zakar, Bujdosó). Céloom az, hogy a DPR (Diplomás Pályakövetési Rendszer) adatbázis információira támaszkodva megpróbáljam lehatárolni azokat a területeket, amelyekre a nagyobb magyarországi felsőoktatási intézmények vonzáskörzete kiterjed, majd az eredmények függvényében ezeket a vonzáskörzeteket kívánom tovább vizsgálni.

A 2012-es DPR adatbázisban két olyan kérdés található, mely a hallgatók területi adataira vonatkozik (14 éves kori lakóhely és a jelenlegi munkahely települése). Az adatokat SPSS program keresztábra funkciójával nyertem ki, Microsoft Excel programban rendeztem, majd ezeket a MapInfo programmal térképen ábrázoltam, így képi információt kaptam a számadatokból, melynek köszönhetően könnyen átláthatóvá váltak az eredmények.

A 14 éves kori lakóhely esetében a települési hierarchia alsóbb szintjein lévő települések nagy száma jellemző, míg a jelenlegi munkahely települése esetében a kistelepülések száma lecsökken a magasabb szintek javára, következésképpen megállapítható, hogy a diplomások migrációja jellemzően a nagyobb városok felé irányul. A nagyobb intézmények vonzáskörzete általában a saját régiójának területére terjed ki, ez alól a budapesti nevesebb egyetemek képeznek kivételt. A Nemzeti Közzolgálati Egyetem speciális képzési repertoárjának köszönhetően egyedi képet mutat a két vizsgált kérdés tekintetében, mivel hallgatói az ország teljes területéről érkeznek, a diplomások pedig nem csak Budapesten maradnak, hanem a megyeszékhelyek irányába mozdulnak. Az ország észak-nyugati területén felsőoktatási hiátus érzékelhető, melyre abból következtethetünk, hogy erről a területi egységről több hallgató érkezik a nagyobb felsőoktatási intézmények felé, mint az ország többi részéről.

A kutatásom eddigi eredményeként kirajzolódott vonzáskörzetek további vizsgálata feltárhat árnyaltabb, kevésbé evidens összefüggéseket, melyeket így már nem csak az oktatásszervezésben vagy kvalifikált munkaerőt felvevő, munkahelyteremtő beruházásoknál lehetne hasznosítani, hanem például a hátrányos helyzetű régiók fejlesztésében is szerepet játszhat. Továbbá az eredmények felhasználhatók például a vizsgált felsőoktatási intézmények által indítandó képzések racionalizálására és a diplomás pályakezdők alkalmazásához is segítséget nyújthat.

A BÁRÁNYBŐR HATÁS ÉS A BOLOGNAI FOLYAMAT MAGYARORSZÁGON

Kun András István

Debreceni Egyetem

andras.kun@econ.unideb.hu

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Felsőoktatás, felnőttoktatás

A báránybőr hatás léte, vagyis az iskolai bizonyítványok, diplomák azon tulajdonsága, hogy a tanulással töltött évek számán felül is képesek növelni az egyéni kereseteket, empirikusan is megerősített tény. Az is tény ugyanakkor, hogy ez a hatás nem mindig és nem mindenhol, különösen pedig nem azonos mértékben érhető tetten. Nagysága eltérhet az időbeli és geográfiai dimenziókon kívül az egyes oktatási szintek esetében is. Jelen előadás arra vállalkozik, hogy ezt a jelenséget Magyarországon is leírja, még hozzá a bolognai folyamat eredményeképp létrejött kétciklusú felsőoktatásban. Regressziós modellek segítségével becslést ad az alap- és a mesterképzésben megjelenő, a főállás nettó órabérével mért báránybőr-hatásra és összeveti ezt a Bologna előtti felsőoktatás főiskolai és egyetemi képzésében megjelenő hatással. A modellek a végzettség meglétét kétértékű (dummy) változóként tartalmazzák, mely elkülöníti azokat, akik csak abszolutóriummal, illetve – azon felül – diplomával is rendelkeznek. A diploma-változó hatását a fontosabb demográfiai változók (nem; életkor; képzési terület és munkarend; képzés és munkahely földrajzi régiója; lakhely régiója; munkahely mérete és ágazata), illetve olyan befolyásoló tényezők mellett vizsgálja az elemzés, mint a végzés éve, álláskeresés ideje, regionális munkaerőpiaci mutatók. Sajátosságai miatt külön kerülnek bemutatásra a jelenleg is osztatlan formában működő képzések (orvosi és jogi képzések).

A vizsgálat alapjául a magyar Diplomás Pályakövető Rendszer 2011-2013 közti adatai szolgálnak. A jelenleg is rendelkezésre álló 2011-2012-es adatbázison a báránybőr hatás szignifikáns jelenlétét az előzetes vizsgálatok alátámasztják, várhatóan a 2013-as adatbázissal (mely jelen absztrakt írásakor még nem elérhető) kibővített elemzés hasonló eredményt hoz. A teljes minta elemszáma az egyes képzési szintek esetében várhatóan 1000-5000 közt lesz.

Az előadás hozzájárulása a szakirodalom korábbi eredményeihez a báránybőr hatás egyéb magyarázó változók figyelembe vétele mellett történő kimutatása Magyarországon, több felsőoktatási szinten, illetve ez által annak alátámasztása, hogy a bolognai rendszerre való átállás a kredencializmus létezésére nem, csak e jelenség számosságára volt hatással, azaz a több oktatási szint több szinten megjelenő ilyen hatást hozott létre.

MUNKAPARADIGMA ÖRÖKKÉVALÓSÁGA - MUNKAÉRTÉK VIZSGÁLAT
SZOCIÁLIS MUNKÁSOK KÖRÉBEN

Birinyi Márk

Károli Gáspár Református Egyetem Tanítóképző Főiskolai Kar
birinyimark@gmail.com

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Felsőoktatás, felnőttoktatás

A munkaparadigma és a munka társadalmi paradigmaként való értelmezése végigkísérte az emberiség modern történetét az ipari társadalom kialakulásától fogva egészen napjainkig. Előadásunkban a munka, mint fő központi elosztás elv sokrétűségén keresztül vizsgáljuk meg a munkanélküliséghez kapcsolódó jóléti juttatások világához kapcsolódó értékdimenziókat.

Kutatásunkban egyik részében a statisztikai adatbázisokra támaszkodunk (ESS; OECD Statistics), és ezek segítségével tekintünk rá a jóléti kiadások volumenére. Előadásunkban helyet kap a szociális munka szakos hallgatók körében készített survey, amely a hallgatók jóléti ellátásokhoz kapcsolódó attitűdjét hivatott vizsgálni.

A mintavétel során a magyarországi szociális munkás képző intézmények hallgatói alkotják a mintát. Kutatásunk során nagyban támaszkodunk a Magyarországi Szociális Munkás Képző Intézményekért Egyesületre (Iskolaszövetség), melynek, mint ahogyan a neve is mutatja tagja minden magyarországi szociális munkás képző intézmény. A teljes körű intézményhálózati lefedettség után egy rétegzett valószínűségi mintavételi eljárás folyamán választjuk ki a kutatásunk alanyait képző csoportot. A rétegzett mintavételhez az évfolyamokat fogjuk alapulvenni, hiszen így egy szempontból viszonylag homogén csoportot kapunk. Ezzel az eljárással csökkentjük a mintavételi hiba mértékét, így nagy valószínűséggel javul a mintareprezentativitása.

Adatgyűjtési módszerként a survey, kvantitatív típusú módszert tartjuk választottuk. A hallgatók elérésében és a kérdőívek kitöltésében a képzőintézményekre számítottunk nagymértékben.

A NEVELÉSTÖRTÉNET HELYE ÉS JELENTŐSÉGE A KOMPETENCIA ALAPÚ
PEDAGÓGUSKÉPZÉSBEN

Elnök:

Kéri Katalin
Pécsi Tudományegyetem

Opponens:

Pukánszky Béla
SZTE JGYPK

Az összehasonlító neveléstörténet előzményei, eredményei és haszna

Kéri Katalin
Pécsi Tudományegyetem BTK OTDI

A felejtés kritikája. A neveléstörténet fókuszáról

Galántai László
Pécsi Tudományegyetem BTK OTDI

Hagyományos és új források a neveléstörténet megújításában

Dárdai Ágnes
PTE Egyetemi Könyvtár / PTE OTDI

A neveléstörténet oktatásának megújítási lehetőségei

Vörös Katalin
Pécsi Tudományegyetem BTK OTDI

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Neveléstörténet, reformpedagógia

A neveléstörténet napjainkban helyét és funkcióját keresi az új típusú, osztatlan, kompetencia alapú pedagógusképzésben. A szimpózium áttekintést nyújt arról, hogy milyen új, elméleti kutatásokkal és gyakorlati innovációkkal alátámasztott törekvések, fejlesztések és eredmények jellemzik a neveléstörténet megújítását.

A szimpózium bevezető előadása röviden áttekintést nyújt az elmúlt évek külföldi és hazai, a neveléstörténet megújítására és kiteljesítésére vonatkozóan tett törekvésekről és eredményekről. Ezekben belül a forrástani és kutatómódszertani szempontból, valamint (különösen) szemléletmódjában új összehasonlító neveléstörténet előzményei, eredményei és haszna kerül részletes bemutatásra.

A szimpózium második előadása újszerű, a neveléstörténeti szakmai párbeszédben ritkán tapasztalható módon fejt ki, hogy miért fontos a neveléstörténeti alapozás a közoktatási rendszer mostani és leendő szakemberei számára. A filozófiai-történetfilozófiai valamint nyelvtudományi és pszichológiai ismeretekre alapozott témakifejtés, melynek középpontjában a kompetencia fogalmának árnyalt és sokoldalú értelmezése áll, a neveléstörténeti tudást, a tárgy hasznosságát és aktualitását is a konstruktivista neveléstudomány és a tudásszociológia kategóriái szerint igyekszik megvilágítani.

A szimpózium harmadik előadása a neveléstörténet megújulása, pedagógusképzésben való hasznosítása szempontjából fontos téma kifejtését nyújtja: a hagyományos és az új neveléstörténeti források, illetve az azok elemzéséhez szükséges módszertanok áttekintését adja. A szintetizáló áttekintés kiindulópontja az, a történettudományi kutatások szempontjából is döntő jelentőségű állítás, hogy 'múlt' csupán egy volt, ám a múlt értelmezése többféle lehet, és a kutatói kérdéseket mindig formálják a jelen megoldandó problémái, válaszra váró kérdései. A pedagógiai múlt rekonstruálása is többek között éppen emiatt nyer létjogosultságot a megújuló, kompetencia alapú pedagógusképzésben.

A neveléstörténet oktatásának megújítási lehetőségeiről szól a szimpóziumot záró előadás, hangsúlyozva azt, hogy a tartalmi-módszertani-forrástani megújulás mellett a felsőoktatás-didaktika területén tapasztalható fejlesztések is szükségesek ahhoz, hogy ez a tudományterület, maga a történeti szemléletmód valóban eredményesen járuljon hozzá a kompetencia-alapú pedagógusképzéshez. Az előadás fő mondanivalója, hogy a neveléstörténeti kurzusokat – reflektálva a tudományterület legújabb fejlődési tendenciáira és a módszertani eredményekre (projekt módszer, kooperatív technikák stb. bevezetése) – újra kellett gondolni. Az előadás egy már megvalósult, teljesen új szemléletű neveléstörténeti kurzus tapasztalatainak a bemutatásával mintát is kínál a továbblépéshez.

AZ ÖSSZEHASONLÍTÓ NEVELÉSTÖRTÉNET ELŐZMÉNYEI, EREDMÉNYEI ÉS HASZNA

Kéri Katalin

Pécsi Tudományegyetem, OTDI

keri.katalin@pte.hu

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Neveléstörténet, reformpedagógia

Már a 20. század végén megfogalmazásra került Magyarországon is, hogy a művelődéstörténeti keretek között értelmezett neveléstörténet a neveléstudományok globális értelmezéséhez szükséges terület, melynek vizsgálata bármely pedagógiai diszciplína esetében megkerülhetetlen: minden esetben szükség van a történeti dimenzió áttekintésére. (Zsolnai J. 1997) A neveléstörténet hazai megújulása (támaszkodva és reflektálva a nemzetközi törekvésekre) az elmúlt években meggyőző eredményekkel szolgált tematikai és módszertani szempontból is ahhoz, hogy a közoktatásban tevékenykedő (már pályán lévő és a jövőben pedagógusnak készülő) tanítók, tanárok és gyógypedagógusok számára is hasznos és nélkülözhetetlen szemléletmódot és ismereteket nyújtson.

Az előadás bevezetőjében röviden bemutatjuk azokat a törekvéseket, amelyek a neveléstörténetben az utóbbi időben megjelentek, Depaepe, Nóvoa, Tenorth, Mayer és más külföldi, valamint Németh András, Pukánszky Béla, Szabolcs Éva és további hazai szerzők művei alapján. Az előadás fő részében kiemelten tárgyaljuk ezeken a törekvéseken belül az összehasonlító-interkulturális neveléstörténet művelésének lehetőségeit és jelentőségét, az összehasonlító történettudomány kibontakozásának bemutatásán keresztül valamint a neveléstörténet historiográfiája tükrében. E gondolatmenet felvázolását széles körű, külföldi és hazai művekre épülő historiográfiai adatgyűjtés és -elemzés előzte meg.

Az előadás a szintetizáló elemzés módszerével mutatja néhány, az összehasonlító neveléstörténettel foglalkozó, az elmúlt években meghatározó művekkel jelentkező külföldi kutató (Larroyo (1944), Dodde és Salimova (2000), Reagan (2005), Sifuna és Otiende (2006)) kutatásainak eredményeit. Az előadás befejezéseként ezekre, valamint a hazai történészek, neveléstörténészek, összehasonlító neveléstudományal foglalkozó kutatók (Nguyen Luu (2003), Tomka Béla (2004), Gordon Győri János és mások) eredményeire építve vázoljuk a térben és időben komparatív szemléletmódnak a tanári kompetencia-fejlesztésben igazolható hasznát, a neveléstudományi kutatásokban való alkalmazásának további lehetőségeit.

A FELEJTÉS KRITIKÁJA. A NEVELÉSTÖRTÉNET FÓKUSZÁRÓL

Galántai László

Pécsi Tudományegyetem BTK OTDI

galantailasz@gmail.com

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Neveléstörténet, reformpedagógia

Az előadás kiindulópontja az a tapasztalat, hogy a neveléstörténeti kurzusok kiszorultak a hazai tanárképzésből. A jelenséget a neveléstörténet fókuszvesztéseként értelmezzük. A neveléstörténet oktatása kevésbé tűnik fontosnak, mert izolált információk halmazává vált. A neveléstörténet fókusza, a tartalom igazolása túnt el, a neveléstörténeti tudás legitimitása vált töredékessé, miközben a tanárképzés kompetencia alapon fogalmazódott újra.

A kompetencia alapú tanárképzést röviden elhelyezzük a felsőoktatás munkaerőpiaci megfelelésének foglalkoztathatósági diskurzusai között. A foglalkoztathatósági diskurzus, felsőoktatás és munkaerőpiac kapcsolatának piacorientált diskurzusa, amely a munkaszervezetek (itt: a köznevelési munkaszervezet, az iskola) igényeinek minél eredményesebb és hatékonyabb kiszolgálását jelenti. A tanárképzésben ennek megjelenési formája a kompetencia alapú tanárképzés, amely tehát az iskola igényeinek minél jobb kielégítésére törekszik. De mi ez a kompetencia, amire alapozódik a tanárképzés? Feltárjuk a kompetenciafogalom kognitív tudományos gyökereit, részben pszichológiai, részben nyelvészeti alapokon, hogy belássuk, a fogalom kognitív tudományos használata szerint nincs átváltás kompetencia és tudás között. Az alapvető tájékozódást az elmekutatás tekintetében Frederic C. Bartlett és Noam Chomsky jelenti, kettejük együttes tárgyalásának relevanciáját a kompetenciafogalom értelmezésében Pléh Csaba vetette fel kifejezetten neveléstudományi vonatkozásban. A konstruktivista pedagógia hazai szakirodalmában Csapó Benő és Nahalka István alapján tájékozódunk.

Kutatásunk módszertana szerint deduktív kutatás, ebben a kognitív tudományok chomskyánus programját követi, ahogyan azt Noam Chomsky a Nyelv és elmében meghirdette. Kutatásunk kiindulópontját a kognitív elmekutatás pszichológiai és nyelvészeti eredményei jelentik, ezek kompetencia-fogalmából vonunk le következtetéseket a fogalom tudományos értelmezhetőségére vonatkozóan, de nem tévesztjük szem elől a kompetencia szó hétköznapi használatát sem. A kutatás azonban nem csak alapkutatás, hiszen célunk a köznevelés és az egyetempedagógia tekintetében egyaránt praktikus javaslatok megfogalmazása, a következtetések levonása

Az előadás végén a neveléstörténeti tudást igyekszünk a tudáselméletek kategóriái szerint megérteni, újból visszautalva a fókuszvesztés tényére, illetve annak lehetséges okaira. Az előadás célja, hogy ráirányítsuk a figyelmet a neveléstörténet aktualitására, és bizonyítsuk hasznosságát.

HAGYOMÁNYOS ÉS ÚJ FORRÁSOK A NEVELÉSTÖRTÉNET MEGÚJÍTÁSÁBAN

Dárdai Ágnes

*PTE Egyetemi Könyvtár PTE BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
dardai@lib.pte.hu*

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Előadásunkban a neveléstörténeti kutatások forrásait vizsgáljuk abból a szempontból, hogy azok műfaja, típusa, feldolgozása hogyan változott az elmúlt időszakban. Kiindulópontunk a történettudományban elfogadott állítás, és az ennek konzekvenciájaként eredeztethető kutatási logika, hogy múlt csak egy van, a dolgok egyszer történnek meg visszavonhatatlanul, viszont a múlt értelmezése – azaz a történelem – többféle lehet. A múlttól való diskurzust erősen befolyásolja az a mód, ahogy a múlt történéseihez viszonyulunk, ahogyan kérdezzük, milyen forrásokat keresünk, ahogy azokat értelmezzük. A múlt értelmezésére irányuló kutatói kérdéseket mindenekelőtt a mában gyökerező problémáink, a jelen számára releváns élethelyzetek formálják, továbbá maguk a kutatók is, akik felkészültségükkel, szubjektív érdeklődésükkel orientálják a múlt feltárását (Romsics, 2002).

A neveléstörténeti kutatások eredményeként „narráció”, azaz történeti elbeszélés születik, melynek eredményeként egyrészt elmúlt korok pedagógiai világát jelenítjük meg, másrészt gazdagítjuk a társadalmak kollektív emlékezetét (Gyáni, 1997).

A pedagógiai múlt rekonstruálásának folyamatában hagyományosan azokra az írott, tárgyi és szellemi forrásokra támaszkodunk, amelyeket elődeink ránk hagyományoztak. Meg kell azonban vizsgálnunk azt, hogy vajon elegendő-e kizárólag csak a „forrásképes” társadalmi szereplők által létrehozott forrásokat számba vennünk. Ezek a források vajon autentikusak-e, tartalmaznak-e korabeli értelmezéseket, amelyek dekódolását el kell végezni?

Előadásunkban röviden áttekintjük a neveléstörténeti kutatások eddigi (hagyományos) forrásbázisát (pedagógiai, filozófiai gondolkodók művei, az egyes népek vallásos iratai, a jogalkotás szövegei, az iskolai világ írásos dokumentumai stb.), valamint e források feltárásának, kritikai elemzésének legfontosabb módszereit. Számba vesszük azokat a további forrástípusokat, amelyek a neveléstörténeti kutatások újszerű kérdésfelvetéseihez járulhatnak hozzá (naplók, memoárok, visszaemlékezések, interjúk, rádió-, és tv-felvételek, tankönyvek, taneszközök, tankönyv-jóváhagyási dokumentumok, tanulói és tanári portfóliók, tanári szakdolgozatok, képek, hanganyagok, filmek, digitális tartalmak stb.)

A releváns források megtalálása, szelektálása, az értő forráskritika elsajátítása a kompetencia alapú tanárképzés egyik kiemelt feladata. A cél az, hogy a leendő tanárok képesek legyenek a forrásismeret és forráshasználát alapjait tanítási gyakorlatukba beemelni, és hogy a pedagógia minden mozzanatát átható történeti dimenzió forrástani alapjaival rendelkezzenek.

A NEVELÉSTÖRTÉNET OKTATÁSÁNAK MEGÚJÍTÁSI LEHETŐSÉGEI

Vörös Katalin

PTE "Oktatás és Társadalom" Neveléstudományi Doktori Iskola

xvoros.kata@gmail.com

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Neveléstörténet, reformpedagógia

A változó társadalmi-gazdasági és kulturális környezet újabb és újabb kihívásokat intéz az „iskola világa” felé, melynek következtében a tanárképzésről és ezen belül a tanári kompetenciákról szóló diskurzus az elmúlt években a pedagógiai-szakmai közélet egyik meghatározó kérdése lett. (Pukánszky 2011.) A felsőoktatásnak, az egyes diszciplínáknak, és természetesen a tanárképzésben nagy szerepet játszó neveléstörténetnek is meg kell találniuk a maguk adekvát válaszait a digitális nemzedék oktatásának módszertani kihívásaira.

A felsőoktatás-didaktika és a tanárképzés területén már számos fejlesztés, korszerűsítés történt a pedagógusképzés hazai műhelyeiben is; ennek eredményeként a kooperatív tanulásszervezési stratégiák (l. pl. Arató – Dévényi – Mrázik – Varga 2011.) és a kompetencia alapú interaktív, kritikai gondolkodást segítő elméletek, valamint a hozzájuk kapcsolódó módszerek (l. pl. Bárdossy – Dudás – Pethőné – Priskinné 2002.) különböző pedagógiai kurzusokra való adaptálása is több esetben megtörtént.

A neveléstörténet a pedagógusképzés szerves részét képezi annak intézményesülése óta, de funkciója, a képzésben elfoglalt helye fejlődésével időről időre változott, illetve szerepével kapcsolatban új értelmezések merültek fel. A neveléstörténet tanárképzésben betöltött szerepe napjainkra erősen leértékelődött, ezért újra kell definiálnia önmagát. (Baska – Hegedűs – Nóbik 2013.) Az előadás célja, hogy bemutassa azokat a lehetőségeket és tanulásszervezési eljárásokat, amelyek révén a pécsi tanárképzésben a neveléstörténet oktatása a kompetencia alapú pedagógusképzés szerves részévé válhatott. A neveléstörténeti kurzusokat ugyanis – reflektálva a tudományterület legújabb fejlődési tendenciáira és a felsőoktatás-didaktikai eredményekre (projektmódszer, kooperatív technikák stb. bevezetése) – újra kellett gondolni. Az előadásban egy konkrét – „A dualizmus kori oktatástörténet és kutatása” című – kurzus tanulságai alapján bemutatjuk, hogy a multiperspektivikus, probléma- és forrásközpontú, komparatív szemléletet érvényesítő neveléstörténet-oktatás miért lehet különösen alkalmas az (ön)reflektív, autonóm tanári személyiség kialakulásának előmozdítására.

A PISA ADATOK MÉLYEBB ELEMZÉSE MAGYAR SZEMPONTBÓL

Elnök:

Lannert Judit
T-Tudok Tudásmenedzsment és Oktatáskutató Intézet

Opponens:

Halász Gábor
ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Felsőoktató-menedzsment Intézeti Központ

Tanulói teljesítmény Magyarországon és a környező országokban a digitális szövegtérés és matematika vonatkozásában

Lannert Judit
T-Tudok Tudásmenedzsment és Oktatáskutató Intézet

A tanulási motívumok és stratégiák szerepe a magyar tanulók teljesítményében a PISA-mérések alapján

D. Molnár Éva
SZTE Neveléstudományi Intézet

A reziliens iskolák jellemzői

Papp Z. Attila
MTA Kisebbségkutató Intézet

Mi áll a tanulói teljesítmény-romlás háttérében? A OKM és PISA mérés módszertani aspektusai

Németh Szilvia
T-Tudok Tudásmenedzsment és Oktatáskutató Intézet

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Motiváció, önszabályozás

Egyre nagyobb figyelmet kap itthon és külföldön is a tanulói teljesítmények mérése és elemzése. Az OECD PISA nemzetközi tanulói teljesítménymérésében egyre több ország vesz részt és így az itt kapott eredmények egyre több információval szolgálnak az adott országok oktatáspolitikai számára. Magyarországon ezen felül 2002 óta létezik az Országos Kompetenciamérés, amely néhány éve már az adott évfolyamok teljes populációjának teljesítményét méri fel több területen. Míg a PISA vizsgálat eredményei a nemzetközi összehasonlítást, addig az OMK tanulói szinten az időbeli fejlődés mérését is lehetővé teszi. Az OECD és az OH is rendszeresen jelentéseket ad ki a vizsgálatok eredményeiről. Amivel viszont a magyar oktatáskutatók igencsak adósak, az az adatbázisok mélyebb és összetettebb vizsgálata. Habár az OECD igen alapos elemzéseket közöl több kötetben is, de ezek érthető módon egyformán kezelik az országokat, a nemzeti sajátosságokat minden ország maga értékeli ki. A PISA adatok magyar sajátosságokra fókuszáló elemzése nem igen áll a magyar oktatáskutatók horizontjában. A szimpóziум arra tesz kísérletet, hogy bemutassa a PISA adatok magyar szempontból végzett legfrissebb kutatási eredményeit. Ezek a kutatások olyan izgalmas kérdéseket helyeztek a középpontba, mint a romló magyar matematika és digitális szövegértés eredmények okai, a magyar tanulók motivációinak és stratégiáinak alakulása a környező országok tanulóihoz viszonyítva, a reziliens, vagyis a hátrányokat kompenzálni tudó iskolák jellemzője és a PISA és az OMK mérések mögötti eltérő módszertanok.

TANULÓI TELJESÍTMÉNY MAGYARORSZÁGON ÉS A KÖRNYEZŐ
ORSZÁGOKBAN A DIGITÁLIS SZÖVEGÉRTÉS ÉS MATEMATIKA
VONATKOZÁSÁBAN

Lannert Judit

T-Tudok Tudásmenedzsment és Oktatóiskutató Intézet
lannert.judit@t-tudok.hu

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Motiváció, önszabályozás

A 2012-es PISA adatok a magyar közoktatás romló teljesítményét mutatja több területen is. Szignifikánsan romlott a 15 éves tanulók teljesítménye a matematika területén és az európai országok közt az utolsók közt találhatjuk magunkat a digitális szövegértés és a problémamegoldó képesség terén. A több területen is tapasztalható romlás mögött több és egymással összefüggő tényező bujkál. Az előadás egyrészt az OH által kiadott Hatások és különbségek kötetben megjelent tanulmányra, másrészt a Digitális pedagógus konferencián elhangzott előadásra épít. A magyar tanulók matematika és digitális szövegértési teljesítményét négy másik, hasonló iskolaszervezettel és tradíciókkal rendelkező közép-európai ország tanulójának teljesítményével vetettük össze. Az eredmények azt mutatják, hogy a családi háttér mellett az iskolában zajló oktatás minősége is nagy mértékben befolyásolja a teljesítményt. Többváltozós módszerekkel (faktoranalízis, lineáris regresszió) kísérletet teszünk az eltérő mintázatok és az okok feltárására az adott kompetenciaterületeken.

A vizsgált öt országban (Cseh Köztársaság, Szlovákia, Lengyelország, Németország és Magyarország) nagy különbségeket tapasztalunk a matematika tanulásra szánt időt tekintve. A legkevesebb tanórát matematikából a magyar tanulók kapnak, míg ők heti három, addig a többi ország tanulói heti öt órától számoltak be. Az iskolán kívül viszont a magyar tanulók foglalkoznak a lengyel diákok mellett a legtöbbit a matematikával. A magyar tanulók és szülei nagy erőfeszítése viszont nem igazán eredményes, ami betudható a nem megfelelő tanulási stratégiáknak. A kevés tanóra és zsúfolt tananyag kombináció nem ad lehetőséget a pedagógusnak arra, hogy a több időt igénylő kognitív és a diák saját gondolkodásmódját is akceptáló módszereket használjon. Erre utal, hogy a magyar tanulók a lengyelekhez és a németekhez képest kisebb arányban jelezték, hogy a matematika órákon a gondolkodást serkentő feladatokat kapnak.

A digitális szövegértés rossz eredménye mögött nem az internethez való korlátozottabb hozzáférés, vagy a számítógép hiánya áll. A magyar diákok hasonló arányban jutnak hozzá a számítógéphez és internethez (habár kevésbé modern géppark a jellemző), mint a környező országok tanulói. Ráadásul viszonylag sokat is számítógépeznek, ugyanakkor a számítógép használatuk eltér a környező országok diákjaitól. Míg ott inkább jellemző a számítógép és internet tanulási célra való használata, vagy az információkeresés és hírek olvasása, addig a magyar gyerekek elsősorban kommunikációra és játékokra használják a számítógépeket. Mind a matematika mind a digitális szövegértés terén feltűnő, hogy a magyar tanulók annak ellenére teljesítenek rosszul, hogy sok időt töltenek matematikatanulással és számítógépezéssel. Ez arra utal, hogy a magyar oktatás nagyfokú hatékonysági problémával áll szemben, ennek is tudható be, hogy a legnagyobb csökkenés a motivációk terén éppen az önhatékonyság területén következett be.

A TANULÁSI MOTÍVUMOK ÉS STRATÉGIÁK SZEREPE A MAGYAR TANULÓK TELJESÍTMÉNYÉBEN A PISA-MÉRÉSEK ALAPJÁN

D. Molnár Éva

SZTE Neveléstudományi Intézet
medu@edpsy.u-szeged.hu

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Motiváció, önszabályozás

A 2000-től Magyarország részvételével is zajló PISA-mérésekben a tanulási motívumokat és stratégiákat a teljesítmények mögött meghúzódó háttértényezők fontos elemeként tartják számon (OECD, 2000). A különböző motívumok és stratégiák a hároméves ciklusokban megvalósuló vizsgálatok állandó elemeként szerepelnek, amelyek az egyes mérések kapcsán kiegészültek, vizsgálatuk egyre komplexebbé vált. A tanulói teljesítményekkel való összefüggésük pedig rendre beigazolódott (OECD, 2003, 2012), és a különböző országokban sajátos képet mutatott.

A jelen vizsgálat célja a tanulási motívumok és stratégiák matematikai teljesítményre gyakorolt hatásának ellenőrzése a magyar és a környező országok eredményei alapján. Feltételezésünk szerint a magyar tanulók teljesítményromlásának hátterében a fejletlen motívumok és az alacsony, nem hatékony stratégiahasználat áll.

A vizsgálat a 2003-as és 2012-es PISA-mérés adatbázisának másodelemzésére épül. A tanulói kérdőívekben (A,B,C) szereplő itemekből képzett indexekkel végzünk további összefüggés-elemzéseket. A tanulási motívumokat és stratégiákat a 2012-es PISA-mérésben négy csoportba sorolták: (1) Iskolai elköteleződés (2) Hajtóerő és motiváció, (3) Matematikai meggyőződések, hajlandóság és részvétel a matematikai tevékenységekben, (4) Tanulási stratégiák. A másodelemzésben a magyar tanulók mellett olyan környező országokat (pl. Lengyelország, Németország, Szlovákia) is bevontunk, amelyek egyrészt a 2003-as mérésben hozzánk hasonló eredményeket mutattak, másrészt a 2012-es mérésben hasonló vagy éppen ellenkezőleg, teljesen más irányú változást mutattak.

Az eredmények azt mutatják, hogy a magyar tanulók iskolához való viszonya alapvetően pozitív ($m=0,11$, $s=0,96$), az iskola szerves részének tekintik magukat, és úgy gondolják, hogy ($m=0,10$, $s=0,98$) érdemes iskolába járniuk. Ugyanakkor az intrinzik motiváció terén negatív értékekkel találkozhatunk ($m=-0,18$, $s=0,98$), ami a matematika iránti alacsony érdeklődést mutatja. A matematikai meggyőződések csoportjához tartozó változóknál egy esetben, az önhatékonyság esetében mutattak tanulóink pozitív értéket ($m=0,36$, $s=0,99$). A regresszió-elemzés azt mutatta, hogy a nem, a családi háttérindex önmagában csak 21%-ban magyarázza a matematikai teljesítményt, az önhatékonyság és énkép változók bevonásával pedig kétszeresére (45%) nő a magyarázóerő.

Az eredmények összességében azt jelzik, hogy a magyar tanulók matematikai motívumai alacsonyak és nem elég hatékony stratégiát alkalmaznak tanulásuk során. Ugyanakkor az eredmények azt is jelzik, hogy azok a tanulók, akik magas önhatékonysággal rendelkeznek, jobb matematikai teljesítményt érnek el, mint társaik. A gyakorlat szempontjából fontos információk ezek, amelyek arra hívják fel a figyelmet, hogy érdemes több időt szentelni a tanulók saját képességeinek, tanulási stratégiáinak megismerésére, fejlesztésére.

A szerző a tanulmány megírása alatt Bolyai János Kutatói Ösztöndíjban részesült.

A REZILIENS ISKOLÁK JELLEMZŐI

Papp Z. Attila

MTA TK Kisebbségkutató Intézet

pappza@yahoo.com

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Motiváció, önszabályozás

Az iskola mint társadalmi intézmény nem érthető meg pusztán belső jellemzői által, hiszen környezetéhez ezer szállal kapcsolódik. Megközelítésében tehát az iskola nem „sziget”, ezért céloz megvizsgálni azt, hogy milyen intézményen belüli és kívüli, a közvetlen és a tágabb társadalmi környezet viszonyaival összefüggő okai vannak annak, hogy egy iskola eredményes tud lenni a tudásátadásban és a kompetenciafejlesztésben, az alacsony státusú diákok társadalmi mobilitásának előmozdításában, illetve a különböző társadalmi helyzetű gyerekek és szülők együttműködésének megteremtésében.

A nemzetközi kompetenciamérések (akárcsak a hazaiak) telephelyi, és tanulói háttérkérdőíveik adatait tartalmazó adatbázisok lehetővé teszik a reziliencia problémáját körüljárni (OECD 2010a:62-64). Noha a reziliencia eredetileg az egyének rugalmas alkalmazkodóképességére, a hátrányos helyzetből származók sikeres mobilitására utal (Werner 1982, Masten 2001, Reid – Botterrill, 2013), előadásomban intézményi szintre koncentrálok. Egyrészt kiválasztom a hátrányos helyzetű iskolákat a családi háttér-index alapján (az alsó kvartilisbe eső telephelyek), másrészt meghatározom a sikeres iskolákat a kompetenciaeredmények (és esetleg más, az adatbázisban elérhető 'siker-elemek' (továbbtanulás, iskolai jegyek stb.) alapján. Reziliens iskoláknak azok számítanak, amelyeknek tanulói összetétele a családi háttér index alapján az alsó negyedbe tartoznak, ám eredményeik az iskolai szintre aggregálva a felső kvartilisbe kerülnek. Ezzel párhuzamosan természetesen beazonosíthatjuk a kockázatnak kitett (a családi-háttér index becsüléséhez képest alulteljesítő, ún. „ireziliens”) intézmények körét is. A reziliens (és ireziliens) iskolák beazonosítása után a PISA adatbázis háttérváltozói alapján Magyarország vonatkozásában statisztikai leírásukra törekszem. Mivel a nemzetközi mérés értelemszerűen lehetővé teszi más országok elemzését is, egy közép-kelet-európai regionális összehasonlítás beépítése a magyar sajátosságokat még inkább kidomboríthatja.

MI ÁLL A TANULÓI TELJESÍTMÉNY-ROMLÁS HÁTTERÉBEN? A OKM ÉS PISA MÉRÉS MÓDSZERTANI ASPEKTUSAI

Németh Szilvia

T-Tudok Tudásmenedzsment és Oktató Kutató Központ Zrt
szilvia.nemeth@t-tudok.hu

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Motiváció, önszabályozás

2012-ben Magyarország ötödik alkalommal vett részt a PISA mérésben, amely rávilágított arra, hogy a magyar 15 éves tanulók átlageredménye szövegértésből a jelenlegi 34 OECD országból a 18–27, természettudományból 19–26, matematikából pedig a 26–30. helyezésre volt elég. A magyar tanulók átlageredménye mindhárom területen alacsonyabb volt az OECD-átlagnál. Annak ellenére, hogy a szövegértés átlageredmény statisztikai értelemben a 2000–2009. évi eredmények egyikétől sem különbözik, a matematikai és a természettudományi eredmények a korábbiakhoz képest szignifikánsan alacsonyabbak lettek. Magyarországon a 2012-es mérésben az alulteljesítők aránya a szövegértés területén 19,7%, a matematika területén 28,1%, természettudományból 18,0% volt, tehát ismét megerősítést nyert az a tény, hogy Magyarországon nagyok a különbségek a gyengébb és jobb háttérű tanulók eredményeiben, és más országokkal szemben kevesebb az olyan tanuló, aki gyenge szociális, gazdasági és kulturális háttere ellenére is jó eredményt képes elérni.

2013. májusában tizenegyedik alkalommal került sor az Országos Kompetenciamérésre. A felmérés célja a tanulók szövegértési képességének és matematikai eszköztudásának felmérése mellett a pedagógiai mérés-értékelés módszereinek terjesztése, valamint az iskolák, és fenntartók számára a helyi szintű értékeléshez szükséges adatok biztosítása volt. A 2014 májusában megjelent, az országos eredményeket bemutató jelentés szerint, az adatok a közoktatás teljesítményének időbeli alakulásában nem tanúskodnak semmilyen, statisztikailag alátámasztható változásról, sem a fejlődésre sem a teljesítményromlásra vonatkozó következtetéseket nem lehet érvényesen alátámasztani. Tehát a tanulók teljesítménye egyfajta stagnálására utal.

Az eredmények megjelenése után mind a sajtóban, mind bizonyos szakmai portálokon felbukkantak olyan vélekedések, amelyek megkérdőjelezték a PISA által mért eredmény-romlás hitelességét, hivatkozva arra, hogy a kompetenciamérésben ez nem volt szignifikánsan tetten érhető. Így a jelen előadás célja az, hogy összehasonlítsa a két kompetencia alapú vizsgálat módszertani bázisát, rámutasson a vizsgálatok módszertani különbségeire, valamint kiemelve és körüljárja annak a háttértényezőnek a vizsgálati módját és eredményét, amely történetesen mindkét esetben drámai befolyásról tett tanúbizonyságot a tanulói teljesítmény vonatkozásában: a tanulók szociokulturális háttérét felmérő kérdéssorokat, beemelve a diskurzusba az eredményesség mellett a méltányosság kérdéskörét is.

Á SPORTKULTÚRA AKTUÁLIS NEVELÉSI SAJÁTOSÁGAI KÜLÖNBÖZŐ
TÁRSADALMI KÖRNYEZETBEN

Elnök:

Nagy Ágoston
Debreceni Egyetem

Opponens:

Perényi Szilvia
Debreceni Egyetem

A mindennapos testnevelés szülői szemmel egy országos reprezentatív kutatás tükrében

Borbély Szilvia
Debreceni Egyetem

A mindennapos testnevelés diákszemmel Nyíregyházán

Fintor Gábor János
Debreceni Egyetem

Ép és fogyatékos versenysportolók a formális felnőttoktatásban

Németh Petra
Debreceni Egyetem

A társadalmi és társas tényezők hatása a hallgatók sportolási szokásaira egy határ menti régióban

Kovács Klára
Debreceni Egyetem

Az egyetemi korú versenysportolók kiegészének okai és következményei

Nagy Ágoston
Debreceni Egyetem

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Egészségnevelés, sportpedagógia; Felsőoktatás, felnőttoktatás

A szimpózium célja a sport területének különböző színterein zajló kutatások eredményeinek szintézise, mellyel ráirányíthatjuk a figyelmet a testmozgás fontosságára különböző életkorok és sportolási szokások terén. Az időben elkezdett egészséges életmódra nevelés és a másodlagos szocializációs közeg nevelő hatásának eredményeképpen kialakul az egészséggel kapcsolatos tudás készség szintű elsajátítása. A vizsgálatok közös kiindulópontja az a tény, hogy a magyar lakosság a nemzetközi viszonyokat figyelembe véve kevés időt tölt megfelelő fizikai aktivitással. Kutatások alátámasztják, hogy a rendszeres testmozgásnak nagyon sok kedvező életteni és pszichológiai hatása van. Elősegíti a pozitív gondolkodást, fejleszti az önbizalmat, jó közérzetet hoz létre, szerepet játszik a depresszió feloldásában, hosszútávon hozzájárul az egészség megőrzéséhez.

A szimpózium előadásiban a sport színterein keresztül arra keressük a választ, hogy a mindennapos testnevelés keretei között, a versenysportolóknál, felsőoktatásban és a fogyatékosok sportjának területén, milyen demográfiai, szociokulturális tényezők befolyásolják a mintába kerültek sportolási szokásait.

A szimpózium előadásiban, eredményeken keresztül bemutatjuk, hogy a 2012 szeptemberétől bevezetett mindennapos testneveléssel összefüggő pozitív és negatív attitűdök, milyen értékkel jelennek meg a diákok és a szülők szemszögéből. Megmutatjuk, hogy az egészség szempontú nevelésnek milyen esélyei, lehetőségei vannak a testnevelés és sport műveltségterületein belül. Bebizonyítjuk, hogy a felsőoktatás területén kapott eredményekkel a hazai egyetemeken olyan programokat dolgozhatnak ki, mellyel a hallgatók számára megfelelő sportolási lehetőségeket lehet biztosítani, amellyel fizikai aktivitásuk növelhető. Továbbá, hogy a fogyatékkal élő versenysportolók formális felnőttoktatásban való részvételének milyen okai, hátterei és megvalósulási formái vannak. Különleges az a tanulmány, mely az egyetemi korú sportolók kiegészével kapcsolatos kutatásokat és elméleteket tekinti át abból a célból, hogy beazonosíthassuk a versenysportoló hallgatók kiegészésének okait és következményeit. A sportban is a tehetségkutatás eredménye - a beválás -, mely ebben a korosztályban valósul meg szignifikánsan, de ugyanekkor szembesülünk a sporttevékenység abbahagyásának második nagy hullámával is.

A MINDENNAPOS TESTNEVELÉS SZÜLŐI SZEMMEL EGY ORSZÁGOS
REPREZENTATÍV KUTATÁS TÜKRÉBEN

Borbély Szilvia

Debreceni Egyetem, Bölcsész-tudományi kar, Humán Tudományok Doktori Iskola
urbinnenstilvi@gmail.com

Témakörök: Egészségnevelés, sportpedagógia; Felsőoktatás, felnőttoktatás

Napjainkban a gyermekek szabadidős tevékenysége között a sport egyre inkább háttérbe szorult (Keresztes, Pluhár és Pikó, 2003). Az ismeretek átadásának első színteréként az oktatási és nevelési intézmények kerülnek előtérbe (Goleman, 1997). A mindennapos testnevelés 2012 szeptemberétől felmenő rendszerben történő (1., 5., 9. évfolyamon) bevezetésével a tantárgyak között ismét kiemelt szerepet kapott az iskolai sport (Réti, 2009), ám a diákok sportválasztásában és a sportolás gyakoriságában elsődlegesen a szülő jelenik meg motiváló erőként (Tari-Keresztes, 2009). A sportolási szokások esetében prediktornak nevezhető a szülők fizikai aktivitása, a sporttal szembeni támogatása és a sportról alkotott véleménye is (Stucky-Ropp és DiLorenzo, 1993). A diákoknak a sport melletti elköteleződésében a testnevelő tanárok iránti szeretet is meghatározó szerepet tölt be (Mikulán 2013). A kötődési elmélet (Howes, 2000) szerint a szignifikáns felnőttel (pedagógus, testnevelő) való kapcsolat által a diáknál nagyobb fokú motiváció, elköteleződés mutatható ki az iskolai munka iránt.

Kutatásunkban a felnőtt lakosság körében végeztünk adatfelvételt (saját kérdőív kitöltése) a TÁRKI Társadalomkutatási Intézet Zrt. 2014 januári országos Omnibusz kutatás keretei között. Az adatfelvétel során a mintába 1007 fő (55% nő, 45% férfi) került be. Lakhely szerint 18 %-uk megyeszékhelyi, 34%-uk él városban, 30% községben és 18% Budapesten. A minta sportolási gyakoriságára jellemző, hogy a gyermekkorukban nem sportolók aránya 30,8% , ami az életkor előrehaladtával 73,6%-ra nőtt. A hetente legalább háromszor sportolók aránya a gyermekkori sportoláshoz képest (17,3%) harmadára esett vissza (6,3%).

Célunk annak vizsgálata volt, hogy a felnőtt lakosság (szülők) körében választ kapjunk arra a kérdésre, hogy mennyire tartják fontosnak a mindennapos testnevelés bevezetését, milyen szerepet tulajdonítanak a testnevelőnek gyermekük sportolási gyakoriságára, illetve mennyire tartják fontosnak, hogy gyermekeik szeressék a testnevelésórákat. A mindennapos testnevelés bevezetésének szükségességével a megkérdezett lakosság 70%-a ért egyet vele, vagyis a felnőtt lakosság (potenciálisan a szülők) is szükségét érezte a mindennapos testnevelés bevezetésének. A testnevelők szerepét gyermekük sportolási gyakoriságánál, és a testnevelés tantárgy kedveltségét (73,5%), mindkét esetet egyaránt fontosnak ítélték meg a szülők.

Kutatásunk azt bizonyítja, hogy a szülők szükségesnek tartották a mindennapos testnevelés bevezetését. A vizsgálatok eredményei azt mutatják, hogy a gyermekkori sportolási gyakoriság nagyban meghatározza a sporthoz (esetünkben a mindennapos testneveléshez) való felnőttkori viszonyulást, illetve a kis településeken még mindig érződik a szorosabb attitűd a testnevelés tantárgy és a testnevelő felé.

A MINDENNAPOS TESTNEVELÉS DIÁKSZEMMEL NYÍREGYHÁZÁN

Fintor Gábor János

Debreceni Egyetem

fintor.gabor@gmail.com

Témakörök: Egészségnevelés, sportpedagógia; Felsőoktatás, felnőttoktatás

Az iskolán kívüli aktivitás fontosságára már többen felhívták a figyelmet (Kozma, 2001). Ebbe a körbe tartozik a szórakozás, szervezett programokon való részvétel (Juhász - Forray, 2008, Pusztai, 2009), mint például a rendszeres fizikai aktivitás, a sportolás, melynek számtalan jótékony fizikai és életteni hatása van (Pikó-Keresztes 2007, Héjjas 2006), fejleszti az önbizalmat, elősegíti a pozitív gondolkodást (Baker-Little-Brownell, 2003).

Azonban a nemzetközi ajánlásokat figyelembe véve (Strong és mtsai, 2005) a magyar fiatalok nem mozognak eleget (Halmi-Németh 2010).

Egyetértünk azokkal a kutatókkal, akik szerint a testmozgás megszerettetését fiatal korban, az iskolában kell elkezdni, hiszen a testnevelésnek döntő hatása van a későbbi felnőttkori fizikai aktivitás minőségére (Bognár és társai, 2005). Aki gyerekkorában megfelelő élményeket és tapasztalatokat szerez a sport terén, legtöbbször felnőttkorában is aktívabban, egészségesebben él (Neulinger, 2007).

A testnevelés óra kedveltségét már többen kimutatták (Hamar 2008, Neulinger 2009), ugyanakkor arra is rávilágítottak, hogy ez az életkor előrehaladtával, csakúgy, mint a sportolási gyakoriság, csökken (Perényi, 2010).

A mindennapos testnevelés bevezetése jelentős mérföldkő a testnevelés oktatásában. A célok sikeres megvalósítása esetén a tanulók teljesítményére a testnevelés segítségével kedvezően változhat (Mikulán, 2013).

Kutatásunk célja egyrészt feltérképezni, hogy a mindennapos testneveléssel összefüggő pozitív és negatív attitűdök, milyen értékkel jelennek meg a vizsgált mintában. Másrészt, mennyire tartják fontosnak a testnevelést más tárgyakhoz képest. Hipotézisünk, hogy a tanulók többsége szereti a mindennapos testnevelést, főleg azért, mert ennek keretében több sportággal is megismerkedhetnek és így egyre nagyobb szerepet kap a testmozgás. További feltételezésünk, hogy a tanulók ugyanolyan fontosnak tartják a testnevelést, mint a többi tantárgyat, azonban a nem és az évfolyam tekintetében szignifikáns különbségek mutathatóak ki.

A kutatás önkitöltős kérdőíves módszer segítségével történt négy különböző fenntartói intézményben Nyíregyházán (N=285), 2014 májusában, a kiértékelés során többváltozós függvényanalízist is alkalmaztunk a kereszttábla és gyakorisági vizsgálatok mellett.

Eredményeink szerint a mindennapos testnevelés bevezetéséhez kapcsolható pozitív állításokkal (például „elkezdtem sportolni (,69,9%)”, „sokat ügyesedtem” (71,8%) „több mozgásformát ismerhetek meg” (75%)) szignifikánsan többen értenek egyet, mint a negatívakkal (például „kevesebb idő jut másra” (36,1%)). A mintában lévők nagy mértékben ugyanolyan fontosnak tartják a testnevelés órát, mint a többi tárgyat, ugyanakkor a fiúk szignifikánsan fontosabbnak tartják azt, mint a lányok (Pearson Chi-Square=0,000).

ÉP ÉS FOGYATÉKOS VERSENYSPORTOLÓK A FORMÁLIS FELNŐTTOKTATÁSBAN

Németh Petra

Debreceni Egyetem

nemeth.petra003@gmail.com

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Felsőoktatás, felnőttoktatás

Kutatásom témájaként egy sokrétű, számos tudományterületet –neveléstudomány, andragógia, sporttudomány - érintő témát, problémakört választottam, ép és fogyatékkal élő versenysportolók formális felnőttoktatásban való részvételének okait, hátterét és megvalósulásának formáit vizsgáltam. A szakirodalmi elemzést követően, tettem meg hipotéziseimet, miszerint: a para sportolók alacsonyabb, kevesebb végzettséggel rendelkeznek, szemben az ép versenysportolókkal. Második hipotézisem, hogy az ép sportolók a sporttal kapcsolatos képzéseket részesítik előnyben szemben fogyatékkal élő, versenysportoló társaikkal, végül pedig harmadik hipotézisem a felsőoktatási intézmény, illetve a képzések kiválasztásának motivációira terjed ki; a para sportolók pályaválasztási döntéseit nem érdeklődési körük határozza meg – szemben az ép versenysportolókéval -, hanem későbbi elhelyezkedési lehetőségeik. Fő kutatási kérdéseim továbbá, hogy a sport miként járul hozzá az egyén személyiségfejlődéséhez, szociális hálójának alakulásához, miként tudják a versenysportolók a tanulást és a sportot összeegyeztetni, milyen tapasztalatokkal rendelkeznek a felsőoktatási intézményben eltöltött évekről; támogatások, akadálymentesítés, mentor-program jelenléte, milyen jövőképpel rendelkeznek. Céloom, hogy kvalitatív kutatásommal közelebb kerüljek a fogyatékkal élő és ép versenysportolók pályaválasztási döntéseinek okához, illetve a sport kedvező hatásaihoz az egyén testi-lelki egészségére nézve, társas kapcsolataira, szociális kompetenciáinak fejlődésére. Az adatfelvétel személyes interjúk formájában történt meg, négy paralimpikonnal és öt ép versenysportolóval. A mélyinterjúk kiértékelését követően az eredmények – többek között – két fontos tényezőre világítottak rá. Az első a felsőoktatási intézmények fogyatékkal élővel kapcsolatos gyakorlatára tekint negatív vetülettel, hiszen a nem anyagi támogatás – információáramlás, mentor-program, akadálymentesítés - csekély mértékével felerősítik annak a lehetőségét, hogy a fogyatékkal élők tanulmányai ne menjenek gördülékenyen. Négyből négyen gondolták úgy, hogy akadálymentesítés, ami nemcsak a tárgyat foglalja magába, egyáltalán nincs jelen a választott felsőoktatási intézményében. Második fontos pont eredmények tekintetében, hogy mekkora a sportnak az integráló ereje. Egyik interjúalanyom szavaival élve a sport rekreációs hatással van rájuk, ösztönöz, segít nekik a tanulásban. További konklúziói a kutatásnak, hogy a fogyatékkal élő versenysportolók tovább maradnak az oktatási rendszerben – a fent említett okok miatt-, valamint pályaválasztási motivációjuk a későbbi elhelyezkedésük alapján történik. Így három hipotézisem közül kettő beigazolódott, az első pedig kettősséget mutat, hiszen nem rendelkeznek alacsonyabb és kevesebb végzettséggel, csak tanulmányuk elhúzódik. Az eredmények alapján látható a sport, mint szociális intézmény meghatározó szerepe az egyén életében, és a felsőoktatás rendszerében kiküszöbölésre váró tényezők fontossága.

A TÁRSADALMI ÉS TÁRSAS TÉNYEZŐK HATÁSA A HALLGATÓK SPORTOLÁSI SZOKÁSAIRA EGY HATÁR MENTI RÉGIÓBAN

Kovács Klára

Debreceni Egyetem, CHERD-H
kovacs.klarika87@gmail.com

Témakörök: Egészségnevelés, sportpedagógia; Felsőoktatás, felnőttoktatás

Előadásunkban Bourdieu (1991, 1994) tőke- és habitus-, Hardil (1991) miliő- és Bandura (1989) szociális tanulás elméletéből kiindulva arra keressük a választ, hogy milyen demográfiai, szociokulturális és társas tényezők befolyásolják a hallgatók sportolási szokásait egy magyarországi és romániai határ menti régióban. E kérdés kutatásának relevanciája abban rejlik, hogy megtalálhatjuk azokat a tényezőket, melyek meghatározzák, hogy egy hallgató sportol-e vagy sem, s milyen formában tanulmányai alatt, illetve azokat az okokat is, amelyek megmagyarázzák az inaktív életmódot is. Kérdésünk, hogy vajon melyik elmélet igazolódik és milyen formában hallgatóink körében. Az vizsgálatot egy nemzetközi kutatási projekt keretében végeztük. A mintát egy magyar - román régió felsőoktatási intézményeinek hallgatók képezték (N=2619).

A sportolási szokások mentén négy hallgatói típust különítettünk el: verseny-, szabadidő-, alkalmi és nem sportolók. A kétváltozós eredmények azt mutatják, hogy a romániai hallgatók inkább a verseny és alkalmi sportot preferálják, míg magyarországiak a szabadidősportot, a férfiak inkább versenyszerűen vagy alkalmilag, a nők pedig szabadidejükben vagy egyáltalán nem sportolnak. A sportolás szintjének növekedésével a hallgatók magasabb gazdasági és kulturális tőkével rendelkeznek, ami alátámasztja Bourdieu elméletét. A lineáris regresszió eredményei azt mutatják, hogy az objektív társadalmi háttérváltozóknak nincs hatása, ha beemeljük az elemzésbe a társadalmi miliők és társas tényezők hatását. A sportos családi, baráti, középiskolai és egyetemi körrel rendelkező (diáktársakat és a tanárokat is beleértve), a vallásos, közösségorientált és a sportos-elitista, sok civil tagsággal jellemezhető miliőbe tartozó hallgatók inkább sportolnak valamilyen formában. Nagyobb valószínűséggel versenysportolnak a sportoló szülőikkel, testvérekkel, legjobb baráttal, középiskolai tanár(ok)kal rendelkező hallgatók. A rendszeres, rekreációs szabadidő-sportolók közé nagyobb eséllyel kerül be egy vallásos, közösségorientált, vagy sportos-elitista, civil kezdeményező miliővel, sportoló partnerrel és legjobb barát/barátokkal jellemezhető hallgató, míg az alkalmi sporthoz az egyetemi oktatók sporttevékenysége járul hozzá. A regresszió eredményei alapján azt mondhatjuk, hogy Bourdieu tőke- és habituselmélete nem érvényesül az általunk vizsgált hallgatók körében, így a megfelelő társadalmi miliők és a sportos személyek az egyének környezetében képesek nivellálni a diákok társadalmi háttéréből adódó hátrányokat, ami a sportolást illeti. A konferencia témájához illeszkedően kutatási eredményeink hozzájárulnak ahhoz, hogy az egyetemek a gyakorlatban is hasznosítva ezeket olyan programokat dolgozzanak ki, amelyek segítségével az egyes sportolási szokásokkal jellemezhető hallgatók számára a megfelelő sportolási lehetőségeket biztosítsanak. Ezzel hozzájárulhatunk ahhoz, hogy a hallgatók számára élete fontos részévé váljon a sportolás.

AZ EGYETEMI KORÚ VERSENYSPORTOLÓK KIÉGÉSÉNEK OKAI ÉS KÖVETKEZMÉNYEI

Nagy Ágoston
Debreceni Egyetem
gusti@med.unideb.hu

Témakörök: Egészségnevelés, sportpedagógia; Egészségnevelés, sportpedagógia

A legtöbb sportágra igaz, hogy a legsikeresebb sportolók a 18-25 éves korosztályban érik el tehetségük révén a legkiugróbb sportteljesítményt. A tehetségkutatás eredménye - a beválás - ekkor valósul meg szignifikánsan, de ebben a korosztályban szembesülünk a sporttevékenység abbahagyásának második nagy hullámával is. Mindezek jelentős sportnevelési kérdéseket vetnek föl.

Tízévnyi, vagy 10 000 órányi kitarító edzésre van szükség ahhoz, hogy a tehetség - az élet bármilyen területén, így a sportban is - kifejlődhessen (Ericson 1996). Hatékonyan eltöltött időre, áldozatra és erőfeszítésre van szükség, hogy a sportoló mesterré, szakértővé váljon, ezért nem meglepő, hogy számos kutató vizsgálja a versenysportolók kiégését. (Cresswell & Eklund, 2006; Goodger, Gorely, Lavalle, & Harwood, 2007; Gould & Dieffenbach, 2002) Miközben a kiégést több módon is definiálják, úgyis tekinthetjük, mint egy fizikai, szociális, és érzelmi kilépést egy korábbi - élményt jelentő - tevékenységből, ami a krónikus stressz, az érzelmi kimerülés, a teljesítménycsökkenés és a személytelenné és értéktelenné válás eredménye.

E tanulmány a sportolók kiégésével kapcsolatos kutatásokat és elméleteket tekinti át abból a célból, hogy beazonosíthassuk az egyetemi korú sportolók kiégésének okait és következményeit.

A felsőoktatási sport a magyar utánpótlás sportkoncepció, így a sportipar meghatározó szegmense, ahol olyan képességek tanítása, fejlesztése történik, mint például a hatékony csapatmunka, vagy a vezetés.

Számos modell és elmélet született a sportolói kiégések tanulmányozása során, A hazai egyetemi sport hasonló problémáinak megértéséhez elengedhetetlen eredményekről van szó. Ezek többek között a Kognitív hatású stressz modell, Smith 1986, az Egyirányú személyiségfejlesztés és külső kontroll modell, Coakley 1992, a Negatív edzés válasz modell Kentta és Hassmen 2001, és több más motivációs elmélet.

A sportbeli kiégés gyakoriságával foglalkozó sporttudományos kutatások alapján megállapítható, hogy a kiégések mögött pszichológia, demográfiai és szituációs korrelációk vannak.

Kiégési veszélyben vannak azok a sportolók, akik korábban rendkívül sikeresek voltak és ebben a korosztályban is extra energiákat fordítanak arra, hogy sportkarrierjük kifizetődjön, ha nincs egyensúlyban a maximalizmusuk, az önértékelésük és a körülmények.

Összegzés

Nem csak a túlzó edzőmunkától következhet be kiégés. A kiégésnek lehetnek fizikai, érzelmi és szociális okai is, amennyiben nem jut elegendő idő a helyreállásra, regenerálódásra.

Nagyon fontos, hogy jól képzett edzői stáb dolgozzon és csapatmunkában végezzék tevékenységüket. Jobb teljesítményhez vezethet, ha időben felismerjük a stresszhelyzeteket és a kiégést is kezelni tudjuk. Ezért minden edzőnek érzékenyen kell reagálnia a kiégéssel kapcsolatos információkra. A sportolók kiégésének megelőzésére: a tervezett edzés, stressz kezelés, pihenés, táplálkozás, kiegyensúlyozott életmód a kiinduló programcsomag. Tanítanunk, nevelnünk kell a sportolókat a sportos, egészségtudatos viselkedésre.

A TANÁR HIVATÁS/PROFESSZIÓ ÉS A PROFESSZIÓ GYAKORLATÁNAK ELEMELI
HALLGATÓK ÉS A PÁLYÁN LÉVŐK KÖRÉBEN

Elnök:

Fónai Mihály
DE ÁJK

Opponens:

Engler Ágnes
DE BTK

Tanár szakos hallgatók és a nyelvi eredményesség

Nagy Zoltán
DE BTK Neveléstudományi Doktori Program

**Az óvodapedagógusok és a tanítók vélekedésében megjelenő iskolakezdéshez
kapcsolódó attitűdök**

Pálnokné Pozsonyi Márta
DE BTK Neveléstudományi Doktori Program

Tanár szakos hallgatók kommunikációs képességei

Sebestyén Krisztina
DE BTK Neveléstudományi Doktori Program

Pedagógusjelöltek tanulási útvonalai

Stark Gabriella
DE BTK Neveléstudományi Doktori Program

**Előítéletességet befolyásoló tényezők vizsgálata az integrált sajátos nevelési igényű
tanulókat oktató pedagógusok körében**

Szabó Diána
DE BTK Neveléstudományi Doktori Program

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A tanár professziók a több évszázados múltú professziók közé tartoznak. Évszázados múltjuk következtében a professzió számos dimenzióban jól leírható, így a tanárképzés is világosan definiálható. Ugyanakkor a társadalom és az oktatás gyors változásai és ezzel összefüggésben a tanárképzés változásai miatt a „pedagógus”, vagy tanár szakmák, hivatások műveléséhez szükséges tudás és kompetenciák meghatározása és a tanárképzés során történő átadása folyamatos kihívást jelent. Ez különösen a kompetencia elemek esetében jelent problémát, ami e professziók esetében együtt jár a professzionalizációs folyamatok bizonytalanságával, hisz ezek jelentős része (pl. a „karizmatikusság”) nehezen alakítható a képzés során (Etzioni 1969, Kuczi 2001). Ez a szakmaiság mellett a tanár professziók elengedhetetlen összetevőjével, a „ki a jó tanár” problémájával függ össze, és azzal, hogy ez mennyiben alakítható a képzés során (Szabó 1998, Fodor 2001).

Szimpóziumunk a hallgatók és a pályán lévő tanárok tudásának és szakmai életútjának néhány elemét vizsgálja. A „szakmához szükséges tudás”, mint a professzió egyik lényeges kritériuma, a hallgatók anyanyelvi képességeinek a fejlesztése esetében jól definiáltnak és szervezettnek, a professzióhoz szükséges tudás szempontjából meghatározottnak tűnik. Az ezzel foglalkozó előadás azt vizsgálja, hogy valóban „definiált-e” ez a terület, jól körülhatárolt-e az tudás és kompetenciakör, ami a tanári professziók műveléséhez szükséges. Szorosan összefügg ezzel a kérdéssel a tanárszakos hallgatók nyelvi képességeinek, a beszélt idegen nyelveknek a kérdésköre. A hallgatókkal foglalkozó egyik előadás a romániai tanárszakos hallgatók tanulási útvonalaival tárja fel, a pályaválasztás, az elkötelezettség és az elhivatottság oldaláról. Ezek az elemek hagyományosan a tanár professziók lényegi vonásait jelentik évszázadok óta, ám az elmúlt évtizedekben épp e területeken ment végbe egy jelentős változás, az „elkötelezettség” és az „elhivatottság” visszaszorulása – ám ezek az elemek a kisebbségek esetében nem erodálódtak, a tanár professziók lényegi meghatározói maradtak.

A szimpózium további két előadása a tanár professziók nehezen, vagy alig professzionalizálható területeivel foglalkoznak. Az egyik ilyen kérdés az iskolakezdéssel függ össze, ami két pedagógus hivatás érintkező területeként értelmezhető. Izgalmas kérdés, hogy hogyan kommunikálják a különböző pedagógushivatások az „átmenet” kérdését, és ez hogyan „professzionalizálható”, illeszthető be az óvodapedagógusok és a tanítók szakmai tudás-és kompetencia készletébe. Hasonlóan komoly konfliktusokat gerjeszt a különböző tanár professziók között a sajátos nevelési igényű tanulók helyzete, és a velük foglalkozó pedagógus szakemberek, és a többi tanár kapcsolata, a tanárok vélekedése ezekről a tanulókról, és ennek a „tudásnak”, de főként kompetenciáknak az átadása és kialakítása a képzésben.

TANÁR SZAKOS HALLGATÓK ÉS A NYELVI EREDMÉNYESSÉG

Nagy Zoltán

Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Program

zoltann.88@gmail.com

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Oktatási módszerek, szakmódszertan

Az anyanyelv-pedagógia helyzete Magyarországon meglehetősen bizonytalan: nem tisztázott a viszonya az egyébként is bizonytalan státuszú tantárgypedagógiához (Tóth és szerzőtársai 2011). Nehézséget jelent továbbá, hogy az anyanyelv-pedagógia művelői szinte kizárólag a nyelvészek közül kerülnek ki, ráadásul a nyelvtudomány legkülönbözőbb irányzatait képviselik. Ebből a helyzetből kitörési pontként szolgálhat, ha az anyanyelv-pedagógiát a neveléstudomány elméleti keretei között értelmezzük. A nevelésszociológia szerint a társadalomban nem elszigetelt egyének élnek, hanem az egyének és közösségek összetett kapcsolatrendszeréről van szó (Pusztai 2011). Az anyanyelv-pedagógia egyik fókuszpontja annak vizsgálata lehet, hogy mi szükséges nyelvi szempontból ahhoz, hogy az egyén jól boldoguljon az őt körülvevő közösségekben. Vizsgálatunk középpontjában ezért a nyelvi eredményesség fogalma áll: az előadásban ennek értelmezésére teszek kísérletet, és egy empirikus kutatás adatainak segítségével mutatom be a megfogalmazott állítások jelentőségét. A vizsgálatot 2013 tavaszán végeztük a Debreceni Egyetem tanár szakos hallgatói körében (N=660, n=166, a minta nemek és szakterületek szerint reprezentatív), zárt kérdéseket tartalmazó papíralapú, de EvaSys rendszerrel elektronikusan feldolgozott kérdőívek segítségével. Kutatásunk során vizsgáltuk a hallgatók anyanyelvi attitűdjeit, s a megfogalmazott állítások alapján keresztábra-elemzést és varianciaanalízist végeztünk. Eltéréseket kerestünk a hallgatók neme, szakja és tanítási tapasztalatai alapján, s eredményeink szerint a nők, természettudományos szakokon tanulók és tanítási gyakorlattal rendelkezők szignifikánsan nagyobb arányban helyezik előtérbe az irodalmi nyelv normáit, amely elsősorban az iskolai nyelvtanoktatás és nyelvi szocializáció következménye. Az előadásban rámutatok arra, hogy az eredmények hogyan járulhatnak hozzá az anyanyelv-pedagógia és a tanárképzés sikeresebb tételéhez.

AZ ÓVODAPEDAGÓGUSOK ÉS A TANÍTÓK VÉLEKEDÉSÉBEN MEGJELENŐ
ISKOLAKEZDÉSHEZ KAPCSOLÓDÓ ATTITŰDŐK ÖSSZEHASONLÍTÁSA A
TISZAÚJVÁROSI JÁRÁSBAN

Pálnokné Pozsonyi Márta

Debreceni Egyetem Humándoktori Iskola / Tiszaújvárosi Pedagógiai Szakszolgálat

palnokne.pozsonyi.marta@gmail.com

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Óvodapedagógia

Az alapkutatás kérdése, hogy egy egyszeri bekövetkező változás – amely váratlanul éri az óvodai és az iskolai környezetet egyaránt – hogyan hat az iskolakezdésre, az iskolát kezdő gyermekek életkorát és fejlettségét figyelembe véve. A vizsgálat a nevelésszociológia, oktatásszociológia megközelítései alapján egyrészt a gyermek életkorát (Education at a Glance 2013; Mihályi 2001), másrészt a gyermek fejlettségét (Ackerman-Barnett 2005) illetve a gyermek kognitív fejlődése mellett a tanárok véleményét is figyelembe veszi (Road-Phillips 2001).

A téma vizsgálata során induktív és összefüggés feltáró stratégiát alkalmaztunk (Falus 2000), mivel azt kívántuk elemezni és megvizsgálni, hogy az óvodapedagógusok és a tanítók hogyan vélekednek a gyermekek iskolakezdésére vonatkozóan, milyen tényezőket, tulajdonságokat társítanak a szakmai gyakorlatuk és elméleti felkészültségük alapján a gyermekek iskolakezdéséhez szükséges fejlettség megítéléséhez (Klein 2002).

A kérdés, hogy az iskolakezdéshez szükséges életkor és fejlettség milyen kapcsolatban van a gyermek későbbi iskolai bevalásával. Az éretlenül iskolát kezdőknél a részképességek éretlensége vajon tanulási nehézséget okoz? (Porkolábné 2009, Gyarmathy 2007)

A vizsgálat hipotézise: A gyermekek hat éves életkorukra elérik az iskolakezdéshez szükséges fejlettséget (Nagy 1974), de az óvodapedagógusok az iskolai tanítókhöz képest inkább úgy vélik, hogy a hét éves korban iskolát kezdők részképességei érettebbek (Gyarmathy 2007), ezért később kezdik az iskolát (Vajda 2005) és az iskolai bevalásuk eredményesebb (Porkolábné 2009, Gyarmathy 2007)

Az iskolakezdés a gyermekeket érinti, az erre vonatkozó adekvát válaszokat a pedagógusoktól, ezen belül is az óvodapedagógusoktól és az alsó tagozaton tanítóktól kaphatjuk. A felmérést a tiszaujvárosi járás keretében végeztük el, ami hasonlóságot, nagymértékű egyezést mutatott az országos alapsokasággal a pedagógusok végzettsége és neme mentén.

A felmérés során alkalmazott eszköz a kérdőíves felmérés, amelyben a tiszaujvárosi járás általános iskoláinak alsó tagozatán tanító pedagógusok és az óvodapedagógusainak teljes körű lekérdezése valósult meg. A kérdőívek anonim módon kerültek kitöltésre. Összesen a megkérdezett 196 (N) pedagógusnak kiküldött kérdőívből 172 (n) visszaérkezett került feldolgozásra, értékelésre a leíró statisztikai elemzés alapján.

Az eredmények egy járás eredményeit mutatják, de az országos tendencia is hasonló irányokat jelez – azaz a hét évesek iskolakezdését (Híves Tamás 2010) - ezért a kapott eredmények választ adnak a kérdésre, de a minta kis száma miatt általános törvényszerűségek megfogalmazása nem megalapozott.

TANÁRSZAKOS HALLGATÓK KOMMUNIKÁCIÓS KÉPESSÉGEI

Sebestyén Krisztina

Debreceni Egyetem

kriszti.se@gmail.com

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya, Idegen nyelvi oktatás

Az európai politikai intézmények azt a célt tűzték ki, hogy az európai polgárok a jövőben legalább három nyelven ki tudják fejezni magukat (Kommission der Europäischen Gemeinschaften 2005). Az anyanyelv és az idegen nyelv(ek) kölcsönhatásairól több szakirodalom (Gailberger – Wietzke 2013, Szénay 2005), illetve kutatás szól, például a DESI (Hesse – Göbel – Hartig 2008). Ez a kutatás is rámutat arra, nem mindegy milyen sorrendben sajátítják el a tanulók az egyes idegen nyelveket, vagyis milyen sorrendben kerülnek be az agy mentális lexikonjába (Barabás 2009), ahol a nyelvek kölcsönhatása kihat mind a négy nyelvi képességre: olvasás, hallott szövegértés, írás, beszéd.

Felmerül a kérdés, a négy nyelvi képesség sikeres művelésének területén van-e összefüggés a beszélt idegen nyelvek számával, az anyanyelvvvel egy tanárszakos hallgatók által alkotott mintában. Ez azért lényeges, mert a tanár legfontosabb eszköze a nyelv, így fontos annak kidolgozottsága, használhatósága. A téma vizsgálatához előadásomban a Kovács – Nagy (2013) anyanyelvet és kommunikációt vizsgáló kutatásából származó adatok elemzésének eredményeit ismertetem. A kutatás során valószínűségi mintavétel történt, a Debreceni Egyetem 660 tanár szakos hallgatója közül 166 töltötte ki a papír alapú kérdőívet, melynek adatait SPSS program alkalmazásával dolgoztam fel. A kitöltők nemek és szakok tekintetében reprezentatívak.

A mintában 65 főnek legalább az egyik szakja idegen nyelv. Az adatokból kiderül, hogy szignifikáns összefüggés van a szakmai szövegek olvasása és a hallgatók által beszélt idegen nyelvek száma között, ami az egy idegen nyelvet beszélők 53,7 %-a, míg a két vagy több nyelvet beszélők 23,2 %-a számára nem okoz ez gondot. Hasonló összefüggés tapasztalható a helyesírás tekintetében is. Az egy idegen nyelvet beszélők 43 %-a, míg a két vagy több nyelven beszélők 32,7 %-a gondolja, az átlagosnál jobb helyesírással rendelkezik. A kérdőív tartalmazta a következő állítást is: „A diákok nyelvi hibáit fontosnak tartom azonnal javítani” (Kovács – Nagy 2013). Ezzel az egy nyelven beszélők 41,5 %-a, míg a két vagy több nyelvet ismerők 26,2 %-a ért egyet. Az adatbázison futtatott lineáris regresszió eredményeiben szignifikáns összefüggés mutatkozik az egyenként, függő változóként bevont idegen nyelvek ismeretére, a diákok nyelvi hibáinak javítására vonatkozó, valamint a bölcsész vagy természettudományos szakot megállapító kérdésekkel, és a független változóként használt 14 éves kori elektronikus olvasás mértékével.

Az eredményekből kiderül, a minél több idegen nyelv ismerete pozitív hatással van több, anyanyelven és idegen nyelven is végzendő tevékenységre, így még lényegesebb az európai politikai intézmények által megfogalmazott célok elérése. Fontosak továbbá az ismeretsajátítással, valamint a diákok nyelvi hibáinak azonnali javításával kapcsolatos összefüggések, amik egyrészt a jó helyesírásra vannak hatással, azonban a túlzott korrigálás nyelvi gátat is jelenthet egyes diákok számára.

PEDAGÓGUSJELÖLTEK TANULÁSI ÚTVONALAI

Stark Gabriella Mária

*Debreceni Egyetem, Neveléstudományi Doktori Program; BBTE, Szatmári Tagozat
ngabriella77@gmail.com*

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

Vizsgálatunk célja a folyamatosan változó romániai magyar pedagógusképzési rendszer több szempontú elemzése. A következő kérdésekre kerestük a választ: Milyen sajátosságai vannak a kisebbségi pedagógusképzésnek Romániában? Hogyan illeszkedik be a pedagógusképzés a kisebbségi tanulási útvonalakba? Milyen tényezők befolyásolják a pedagóguspálya, illetve a kisebbségi tanulási útvonal választását? Kutatásunk értelmezési keretét a kisebbségi tanulási útvonalak képezik (Sorbán –Dobos 1997, Gyurgyik 2002, Imre 2003, Marián – Szabó 2003, Sorbán – Nagy 2006, Papp 2012a, Sorbán 2012), ezeket az útvonalakat a kisebbségi oktatás etnicitással átszótt mezoszintű magyarázó tényezőjeként közelítjük meg (Papp 2012a, 2012b).

A vizsgálat survey módszerére épül, a lekérdezésre 2014. május-június folyamán kerül sor. Kisebbségi pedagógusképzésben érintett oktatókkal készítettünk interjút a pedagógusképzés rendszerének sajátosságait, hatékonyságát vizsgálva. Kérdőíves lekérdezés keretében kisebbségi tanulási útvonal-mintázattal rendelkező hallgatókat kérdeztünk meg. Oktatói interjúk, illetve hallgatói kérdőívek tükrében körvonalazzuk a magyar nyelvű pedagógusképzés sajátosságait, a pedagógusjelöltek tanulási útvonalainak sajátosságait, továbbá a pedagóguspálya választásának indítékait. Mintaként a Kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Pedagógia és Alkalmazott Didaktika Intézetének oktatótestületét (N=23) és hallgatóit (N=370) választottuk.

Vizsgálatunk során arra a következtetésre jutottunk, hogy az oktatók szerint a pedagógusképzés rendszerét érintő változások negatívan befolyásolják a kisebbségi hallgatók eredményességét, ennek ellenére a kisebbségi pedagóguspályát választó hallgatók elkötelezettebbek többségi társaiknál. A pedagógusjelöltek körében általában tisztán kisebbségi tanulási útvonalak rajzolódnak ki, kevés a váltó tanulási útvonal. A váltó tanulási útvonalak választását munkaerőpiaci és mikroközösségi hatások befolyásolják. A pedagóguspálya választásában az elhivatottság (a pedagóguspálya és kisebbségi közösség iránt) és valódi érdeklődés jelentős mozgatórugók. Csökkent a kisebbségi mikroközösségek befolyásoló szerepe, a családi modell-követő attitűd is kevésbé jellemző. A pedagóguspálya választását a regionális hatások is befolyásolják.

ELŐÍTÉLETESSÉGET BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK VIZSGÁLATA AZ INTEGRÁLT SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ TANULÓKAT OKTATÓ PEDAGÓGUSOK KÖRÉBEN

Szabó Diána

Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola
szabo.diana86@gmail.com

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

A fogyatékossgal élő személyek társadalmi elfogadása, integrációjának gyakorlati megvalósítása évtizedek óta összeurópai társadalmi feladat (Education and Equity in OECD Countries, 1997; Special Eurobarometer, 2008; European Report, 2011). Az előadás témájának az aktualitását adja, hogy az Európai Fogyatékossgügyi Stratégia 2010-2020 kiemelt célkitűzése között szerepel a fogyatékossgal élő személyekkel kapcsolatos előítéletesség felszámolása (European Commission, 2010). Számos kutatási eredmény igazolta, hogy az egyéni kapcsolati tőke függvénye a társadalmi integráció (Katona, 2012; Csapó, 2002), továbbá, hogy az iskolai és a társadalmi integráció szoros összefüggést mutat egymással (Szabó, 2014). Az oktatási rendszer, az iskolák minősége, és szocializációs tevékenysége nagyban meghatározza a következő generáció értékrendjét, jelentősen befolyásolja a különböző társadalmi csoportok esélyét az életben való boldogulásra. Ezért fontos, hogy milyen az iskolákban dolgozó pedagógusok szemlélete, viszonyulása a sajátos nevelési igényű tanulókhoz.

Kutatási kérdések: 1) Milyen ismeretekkel rendelkeznek a pedagógusok a fogyatékossgáról? Melyik sérüléstípusú tanulókkal szemben vannak nagyobb előítéletek? 2) Van-e összefüggés az előítélet és a társadalmi nem között, továbbá az előítélet és fogyatékossgáról való ismeretek között? Hipotézisek: 1) Az integrált oktatásban részt vevő pedagógusok nem rendelkeznek kellő ismeretekkel a fogyatékossgáról, az értelmileg akadályozott tanulókkal szemben a legnagyobb az előítéletesség (Bánfalvy és mtsai, 2008). 2) Az előítéletesség társadalmi nemtől független, és befolyásolja az ismeretek.

Az előadás célja feltárni, hogy fellelhető-e a fogyatékos tanulókkal szembeni előítéletesség az őket tanítók körében, különösen a férfi-női beállítódásokban a Közép-magyarországi Régió településeiben.

Az előadás alapját jelentő kutatási módszer: kérdőíves vizsgálat az integráló köznevelési intézményekben dolgozó pedagógusok körében (n=120), melynek feldolgozása SPSS programcsomaggal történik. A kérdőív a következő területek vizsgálatára fókuszál: ismeretek a fogyatékossgáról, különböző sérüléstípusú tanulókkal szembeni előítéletesség, és megnyilvánulási formái. Adatfelvételre 2014. augusztus és október között kerül sor.

A kutatás forrásai: hazai szakirodalomban fellelhető empirikus vizsgálatok (Újfalussy, 2014), valamint nemzetközi fogyatékossgügyi dokumentumok, statisztikák.

A vizsgálat eredményeként képet kaphatunk az integrált oktatásban résztvevő pedagógusok sajátos nevelési igényű gyermekekkel kapcsolatos attitűdjéről, továbbá a változók közötti összefüggések feltárása révén az előítélet okairól, valamint segítheti az előítéletesség leküzdésére irányuló program kidolgozását.

A TANODÁK LEHETŐSÉGEI AZ OKTATÁSI HÁTRÁNYOK KOMPENZÁLÁSÁBAN:
CÉLOK, TÍPUSOK, HATÉKONYSÁG

Elnök:

Fejes József Balázs
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

Opponens:

Papp Z. Attila
MTA Kisebbségkutató Intézet

Tanodamozgalom a célok, pályázati kiírások és indikátorok tükrében

Fejes József Balázs
SZTE Neveléstudományi Intézet

A 2009-es és a 2013-as tanodakutatás eredményeinek az összehasonlítása

Németh Szilvia
T-Tudok Tudásmenedzsment és Oktatáskutató Központ Zrt.

Korrepetálás vagy egyéni fejlesztés? Gyakorlatok a 2013-as Tanoda-vizsgálat eredményei alapján

Zágon Bertalanné
Fejlesztő, közoktatási szakértő

Egésznapos iskola vagy tanoda

Lannert Judit
T-Tudok Tudásmenedzsment és Oktatáskutató Központ Zrt.

Tanodatípusok – tipologizálási kísérelt esettanulmányok alapján

Szűcs Norbert
SZTE Felnőttképzési Intézet

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

A tanodák hátrányos helyzetű, kiemelten roma tanulókat támogató komplex hátránykompenzáló kezdeményezések, amelyek az iskolai sikeresség elősegítése érdekében jöttek létre, és általában a civilszférához köthetők. A tanodák megalakulása mögött álló alapvető feltételezés, hogy a „hagyományos” iskola a hátrányos helyzetű és roma tanulók sajátos szükségleteihez nem alkalmazkodik megfelelően, amit egy eltérő szemléletű intézmény ellensúlyozhat. Ebből következően a tanoda általában az iskolától független, legtöbbször térben is elkülönülő kezdeményezés, amelyet délután, hétfőként, illetve iskolai szünetekben látogathatnak a tanulók.

Közel két évtizede működnek tanodák hazánkban, ugyanakkor e kezdeményezésekkel összefüggésben számos alapvető kérdéstről nem folyt eddig párbeszéd. Ezek közül e szimpózium a következőkre fókuszál: milyen szerepe lehet a tanodáknak a hátránykompenzálásban, hogyan viszonyulnak a pályázati kiírások a kitűzött célokhoz, a tanodák mely területeken segíthetik a tanodába járó gyermekek, fiatalok fejlődését, milyen célból, szakmai háttérrel jönnek létre, milyen jellemző tanodatípusok azonosíthatók.

Az első előadás, amely a Tanodamozgalom a célok, pályázati kiírások és indikátorok tükrében címet viseli, az oktatási hátránykompenzációval foglalkozó szakirodalom és a pályázatokhoz kapcsolódó dokumentumok alapján egy áttekintést kínál a tanodamozgalom történetéről, céljairól, valamint a tanodák eredményességének bizonyos kérdéseiről, megalapozva ezzel a további előadások mondanivalóját.

A 2009-es és a 2013-as tanodakutatás eredményeinek az összehasonlítása című előadás a Roma Oktatási Alap megbízásából készült eddigi két legátfogóbb hatásvizsgálat összevetése alapján arra a kérdésre keresi a választ, hogyan változott a tanodák működése a két adatfelvétel közötti időszakban, főként a tanodák iskolásítási törekvéseinek következményeire fókuszálva.

A harmadik előadás a Korrepetálás vagy egyéni fejlesztés? Gyakorlatok a 2013-as tanoda-vizsgálat eredményei alapján címmel a tanodák többségében tapasztalt egyéni fejlesztő próbálkozások gyakorlatát, a fenntartható tanulási sikerhez, eredményességhez szükséges feltételek megteremtésének lehetőségeit, valamint szervezeti és tanulásszervezési-módszertani variánsok bemutatását helyezi a középpontba.

Az Egésznapos iskola vagy tanoda című előadás ugyancsak a 2013-as tanodakutatásra épül, empirikus adatok alapján elemzi a tanodák tanulók fejlődését, ugyanakkor rendszerszintű következtetéseket fogalmaz meg a tanodakutatás eredményei, valamint a nemzetközi mérések hátránykompenzációval kapcsolatos tapasztalatai alapján.

A Tanodatípusok – tipologizálási kísérlet esettanulmányok alapján című előadás jelenleg működő tanodák munkatársaival készült interjúk alapján kíván különböző profilú tanodákat megkülönböztetni, amely segítséget kínálhat többek között a tanodák hatékonyságának pontosabb megítéléséhez, valamint megalapozhat egy differenciáltabb pályázati kiírást.

TANODAMOZGALOM A CÉLOK, PÁLYÁZATI KIÍRÁSOK ÉS INDIKÁTOROK TÜKRÉBEN

Fejes József Balázs
SZTE Neveléstudományi Intézet
fejesj@edpsy.u-szeged.hu

Témakörök: Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

Az első tanodák a kilencvenes évek közepén jelentek meg, fenntartásuk elsősorban adományokhoz kötődött. Az ezredforduló után megtörtént a tanodák legitimációja, a közoktatási törvényben nevesítik, és több pályázatot is kiírnak finanszírozásuk érdekében. E pályázati források következtében egyre növekvő számban szerveznek tanoda típusú kezdeményezéseket hazánkban. A tanodák többsége e pályázati forrásokra támaszkodik, így a kiírások elvárásai alapvetően meghatározzák a tanodák működését, ugyanakkor a célokról és működés feltételeit meghatározó szabályozásról eddig nem folyt szakmai párbeszéd.

Az előadás az oktatási hátránykompenzálással foglalkozó szakirodalom és a pályázatokhoz kapcsolódó dokumentumok alapján áttekinti a tanodamozgalmat történetét, céljait és az eredményesség meghatározásához kapcsolódó témakörök közül néhányat.

A tanoda főként a családi erőforrások hiányából adódó nehézségek enyhítése felől kíván beavatkozni, a célcsoport iskolai karrierjét érintő legsúlyosabb probléma megoldásához, az extrém mértékű szelekciós mechanizmusok enyhítéséhez alig járulhatnak hozzá. Ugyanakkor számos olyan település létezik, ahol hiányoznak az integrált oktatás megvalósításához szükséges feltételek, e településeken különösen fontos szerepet játszhatnak a tanodák az oktatási hátrányok kompenzálásában. A tanodapályázatok nyerteseinek áttekintése alapján kirajzolódó kép szerint a tanodák többsége rövid életű, egy-egy projektcikluson keresztül működik. A folyamatosság hiánya vélhetően nem kedvez a pedagógiai munka hatékonyságának, többek között a felhalmozott tapasztalatokat, a különböző intézményekkel és a családokkal kialakított együttműködést vagy a működési rend kialakítását tekintve, de a költséghatékonyság kérdése is felvethető. A pályázati kiírások céljai között az érettségire való felkészítés, a felsőoktatásba való bejutás lehetőségének megteremtése központi helyet foglal el, azonban az adatok tükrében hangsúlyosabban szükséges megjelölni, ösztönözni a szakiskolában tanulók támogatását, valamint a lemorzsolódás megakadályozását mind a szakiskolában, mind az érettségire adó középfokú intézményekben. A pályázati kiírások szerint rendkívül széles körű, látszólag a formális iskolai oktatás céljait messze meghaladó feladatok ellátására alkalmas a tanoda. A rendelkezésre álló időt figyelembe véve kérdéses, hogy egy tanoda meg tud-e felelni az elvárt feladatok mindegyikének úgy, hogy az iskolában töltött idő töredékét tölthetik az érintett tanulók a tanodában.

Az előadás a tanodapályázatok kiírása, megvalósítása és eredményességének megítélése kapcsán fogalmaz meg olyan javaslatokat, amelyek hozzájárulhatnak e kezdeményezések hatékonyságának növeléséhez. Az áttekintett témakörök közül több ugyanakkor általános érvényű, a hazai oktatási hátránykompenzáló programok többsége esetében felvethető.

A 2009-ES ÉS A 2013-AS TANODAKUTATÁS EREDMÉNYEINEK AZ ÖSSZEHASONLÍTÁSA

Németh Szilvia

T-Tudok Tudásmenedzsment és Oktatókutatási Központ Zrt
szilvia.nemeth@t-tudok.hu

Témakörök: Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

2008 és 2013 között két esetben került sor a Roma Oktatási Alap (ROA) megbízásából tanoda-vizsgálatra. A 2008/2009-es tanévben zajló, kvantitatív és kvalitatív módszereket egyaránt felhasználó kutatás elsődleges célja a magyarországi tanodák teljes körű kérdőíves lekérdése volt. A kutatási terv azzal a nem titkolt szándékkal (is) született, hogy a vizsgálat adatgyűjtése és elemzése által meghatározhatók legyenek a tanoda-működés eredményességének kritériumai, mintegy adalékkul szolgálva a majdani tanoda-támogatási pályázatok tervezéséhez. A kutatás teljeskörű volt, összesen 64 tanodajellegű tevékenységet folytató szervezet megkeresése történt meg.

A 2012/2013-as tanévben a ROA által támogatott 19 tanoda szakmai-pedagógiai munkáját követtük nyomon. A tanodások körében (19 helyszínen) három időpontban történt kompetenciamérés: bemeneti mérés októberben, időközi mérés februárban, és kimeneti mérés májusban. A kutatási terv alapján a programba bekerült 19 tanoda mindegyikében monitoring-látogatást tettünk, hogy kvalitatív módszerekkel gyűjtött adatokkal gazdagítsuk az elemezhető információk körét.

A két kutatás között eltelt öt év alatt, markáns változás ment végbe a tanodák vonatkozásában. A tanodaműködtetés a pályázati források hektikus hozzáférhetősége miatt veszélybe került, évről évre drámaian csökkent a még működő tanodák száma. A 2008-ban feltárt sokféleséget, mind célrendszer, mind módszertan, mind célcsoport vonatkozásában egy sokkal homogénebb tanodai kör váltotta fel. A jelen előadás célja, annak körüljárása, hogy milyen következményekkel járt a tanulók és a szülők vonatkozásában a tanodák iskolásítási törekvése? Azaz milyen következményei vannak annak, ha a többnyire civil szervezetek által foglalkoztatott önkéntes munkaerőt a helyi iskola pedagógusai váltják fel, s ha rajtuk keresztül a helyi iskola pedagógiai kultúrája szivárog át a helyi tanodába is? Milyen változást okoz, ha a tanulási teljesítménynövelés indirekt eszközeit, mint például aktív, tartalmas szabadidős tevékenységek biztosítása, egy tanítás-tanulás központú, az iskolai teljesítménynövelést azonnali célként előtérbe állító gyakorlat váltja fel? Miként támogatható a hátrányos helyzetű, főként roma tanodások identitás erősítése e megváltozott térben? S miként viszonyul a szülő ehhez az új tanulási környezethez? Mi a szülő szerepe egy ilyen tanodai modellben?

KORREPETÁLÁS VAGY EGYÉNI FEJLESZTÉS? GYAKORLATOK A 2013-AS TANODA-VIZSGÁLAT EREDMÉNYEI ALAPJÁN

Zágon Bertalanné
zsofru@t-online.hu

Témakörök: Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

A tanodák nagy részének kiemelt feladata a tanulási sikeresség, a tanulás eredményességének növelése. Ez elsősorban a bukás, évismétlés, lemorzsolódás, kimaradás, megelőzését, az osztályzatok megőrzését, kisebb mértékben emelkedését jelenti. A tanodákban folyó tanulást segítő munka ehhez alkalmazkodva a legcélravezetőbb megoldásként az aktuális tananyag megértését, gyakoroltatást, a klasszikusnak nevezhető korrepetálás jellegű foglalkozásokat alkalmazza. A hiányok, az el és lemaradás okainak felderítésére, folyamatos, szisztematikus megszüntetésére sem idő, sem felkészültség, sem eszközök nem, vagy hiányosan állnak rendelkezésre. Pedig az okok között az ismert, általánosan jellemzők mellett nagyon sok és sokféle egyéni különbség is van. A tanulás sikerességét biztosító képességek, a kompetenciák helyzetének feltárása, tudatos fejlesztése nélkül tartós siker nem érhető el. Gátolja ennek kialakulását az iskola mindent és mindenkor minősítő-osztályozó gyakorlata, amelyhez a tanodának szükséges alkalmazkodnia, hiszen a folyamatos számonkérés különböző formái miatt nincs lehetőség az egyéni fejlődési-haladási ütem „kiváráására”. Hiányzik a fejlesztéshez szükséges belső és külső szakértelem, elsősorban az anyagi erőforrások szűkössége, hektikussága, a szakképzett fejlesztőpedagógusok kevés száma, valamint a pedagógusok ilyen irányú tudásának hiányossága miatt. Az ún. fejlesztő gyakorlat kialakulásához, a mindent uraló frontális mellett, gyakran helyette olyan tanulásszervezési eljárások alkalmazására is szükség lenne nemcsak a tanodában, hanem a vele együtt dolgozó iskolában is, amelyekkel lehetőség nyílik az egyéni, kiscsoportos fejlesztésre. Gyakran gátja a tanoda korszerű tanulást segítő-fejlesztő munkájának a vele párhuzamosan dolgozó iskola konzervatív gyakorlata is.

Az előadás a tanodák többségében tapasztalt egyéni fejlesztő próbálkozások gyakorlatát, a fenntartható tanulási sikerhez, eredményességhez szükséges feltételek megteremtésének lehetőségeit, szervezeti, tanulásszervezési-módszertani variánsok bemutatását helyezi a középpontba.

EGÉSZNAPOS ISKOLA VAGY TANODA

Lannert Judit

T-Tudok Tudásmenedzsment és Oktatókutatató Központ Zrt.

judit.lannert@t-tudok.hu

Témakörök: Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

A magyar közoktatás eredményessége az elmúlt években több területen is romlott. A PISA adatoknak a T-TUDOK által az OH megbízásából végzett mélyebb elemzése rámutatott arra, hogy a nem megfelelő iskolai tanítást nem tudja kompenzálni az iskolaidőn túli mechanikus és extenzív korrepetálás. A sikeres országok az oktatási rendszeren belül érik el azt, hogy a hátrányos helyzetű tanulók is megfelelő tudáshoz jussanak. Magyarországon az iskolai problémákat exportálni szokás az iskolán kívüli és gyakran civil szférába, az egyik ilyen iskolán kívüli hátránykompenzáló intézmény a tanoda. A tanodák annak idején sokféle céllal és civil alapon indultak, mára viszont szinte mindegyik a tanulási eredmények javítását tűzte ki maga elé célként.

A T-TUDOK a REF megbízásából a 2012/2013-as tanévben 19 támogatott tanoda szakmai-pedagógiai munkáját követte nyomon, ahol az egyik cél a tanodai munka eredményességének feltárása volt. Az adatfelvétel eredményeként elkészült tisztított adatbázis 342 tanodás (69%) és 154 kontroll csoportos (31%) diákot tartalmazott. Elemzésünk egyik kulcskérdése az volt, hogy a tanodába járás összefüggésben áll-e a kompetenciaeredményekkel, képes-e kompenzálni a hátrányos helyzetű diákok lemaradásait. Ez implicite azt a feltevést is tartalmazza, hogy a tanodák célja a tanulók kompetenciáinak fejlesztése. Az eredmények azt mutatják, hogy a tanodák hatása kimutatható ugyan, de elsősorban a mechanikus ismétlést alkalmazó korrepetálások által javítható alapszintű matematikai ismeretek terén. A bonyolultabb problémamegoldó készségeket igénylő feladatok terén javulás nem volt kimutatható. A tanodás és nem tanodás gyerekek közötti különbség nem volt számottevő, ugyanakkor kompetenciáik szintje meglehetősen alacsonynak bizonyult. A tanodák eredményessége jól láthatóan nem függetleníthető el a környező iskolák minőségétől.

Kutatások sora bizonyítja, hogy a koragyermekkori nevelés minősége kulcsfontosságú a későbbi iskolai eredményesség tekintetében. A nemzetközi példák azt mutatják, hogy az eredményes országokban az iskolai problémákat nem az iskolán kívül, hanem az iskolán belül próbálják megoldani. Az egyik ilyen gyakorlat a kisebb gyermekek bioritmusát és életkori sajátosságait jobban figyelembe vevő egésznapos iskolai oktatás. Ma Magyarországon viszont nemcsak hogy egyszerre létezik két egymásnak ellentmondó elképzelés, mint az egésznapos iskola és a tanoda, de ezek gyakorlati megvalósulása éppen, hogy a rendszer eredménytelenségét konzerválja.

TANODATÍPUSOK – TIPOLOGIZÁLÁSI KÍSÉRLET ESETTANULMÁNYOK ALAPJÁN

Szűcs Norbert

Szegedi Tudományegyetem JGYPK Felnőttképzési Intézet
szucs.z.norbert@gmail.com

Témakörök: Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

Két évtizedes múltra tekint vissza a hazai tanodamozgalom, amely eddig öt nagyobb pályázati körben igényelhetett támogatást központi forrásokból. E pályázatokból közel 250 tanoda típusú kezdeményezés részesült már támogatásban, napjainkban mintegy 130 tanoda működik TÁMOP-finanszírozásból (Fejes, 2014). Bár a tanodák ismertek és elismertek az oktatási hátránykompenzálás területén, illetve egyre növekvő központi támogatásban részesülnek, viszonylag keveset tudunk a tanodák működésének részleteiről (kivétekelként l. Németh, 2008; Lannert, Németh és Zágonné, 2013). Ebből következően a tanoda jellegű kezdeményezések támogatása, a tanodák mindennapi pedagógiai gyakorlatán, szükségletein alapuló valóságos igények és a pályázati kiírások szinkronizálása is nehézkes.

Kutatásunk keretében a TanodaPlatform szakértői csoport tagjai 20 tanodáról készítettek esettanulmányt tanodavezetőkkel és tanodai munkatársakkal felvett interjúkra támaszkodva. Az interjúvázlat témakörei a (1) tanodát fenntartó szervezetre és a kezdeményezés előzményeire, (2) a település oktatási és szociális helyzetére, valamint a (3) tanoda működésére (pl. célok, célcsoport, munkatársak, napi működés, beágyazottság) irányultak.

Eredményeink szerint a tanodák társadalmi környezete, célcsoportja, prioritásai és pedagógiai munkája rendkívüli heterogenitást mutat. A rendelkezésre álló információk szerint profiljukat a következő szempontok határozzák meg leginkább: célcsoport, településméret, a szervezet korábbi tapasztalatai a célcsoport kapcsán, a szervezet társadalmi beágyazottsága az adott településen, valamint a működést biztosító források. Interjúkutatásunk tapasztalatai alapján megfogalmazható, hogy a különböző profilú tanodák eredményeinek megítéléséhez, fejlesztésének támogatásához, valamint a pályázati rendszer finomhangolásához eltérő szempontrendszer kidolgozása javasolható, amely szükségessé teszi a különböző típusú tanodák figyelembe vételét már a pályázati kiírások során.

Eredményeink segítséget nyújthatnak a tanodák hatékonyságának pontosabb megítéléséhez, egy referenciatanoda-hálózat kialakításához, a tanodák által kifejlesztett jó gyakorlatok összegyűjtéséhez és terjesztéséhez, valamint megalapozhatnak egy differenciáltabb pályázati kiírást.

AZ EREDMÉNYESSÉG DIMENZIÓI A KÖZÉPFOKÚ OKTATÁSBAN

Elnök:

Szemerszki Marianna
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

Opponens:

Sági Matild
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

A tanulói eredményesség háttértényezői

Ercsei Kálmán – Szemerszki Marianna
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

Az iskolai eredményesség dimenziói és háttértényezői intézményi szemmel

Bander Katalin – Galántai Júlia
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

Az interakciós rend autonómiája az iskolákban

Török Balázs
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

A középiskolai szocializációs ágensek hatása a diákok egyéni életútjára – középiskolai tanulókkal készített interjúk számítógépes tartalomelemzése

Szabó Zoltán András
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

Pedagógusok szerepértelmezése az iskolai szocializáció folyamatában

Kurucz Orsolya Ágnes – Nikitscher Péter
Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Tanulás, tudás; Szociális képességek, szociális tanulás

A közoktatási rendszerek minősége, eredményessége a fejlett országokban fontos oktatáspolitikai kérdéskörre nőtte ki magát az utóbbi évtizedekben. Az egyes országok, így hazánk is egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek azokra a mutatókra, kimeneti eredményekre, amelyek visszajelzéssel szolgálnak az oktatási rendszer teljesítményének működéséről. Az oktatáseredményességi kutatások néven jegyzett diszciplína (Reynolds, 2010, Teddlie, 2010, Creemers és mtsai, 2010) fő kutatási kérdése azoknak a változóknak az azonosítása és vizsgálata a tanítási-tanulási folyamatban, amelyek közvetlen vagy közvetett hatással vannak a tanulók teljesítményének mérhető különbségeire az oktatási rendszer különböző szintjein (osztálytermi, iskolai és az iskolánál magasabb szintek).

Az eredményesség dimenziói ugyanakkor sokfélék lehetnek, amelyek között a tanulási eredmények nagyon fontosak, de nem egyedüliek. Szimpóziumunkban tehát az eredményesség kérdéskörét járjuk körül, de nem kizárólag a tanulmányi eredményességre koncentrálva, hanem érintve más területeket, így kiemelten az iskolai szocializáció kérdéskörét. Előadásaink a középfokú oktatás területét fókuszba helyezve kitérnek a tanulói és az intézményi szintre egyaránt: egyéni szinten vizsgálva a tanulási attitűdöt, motivációt és az osztálytermi tanulás és szocializáció folyamatát, továbbá a hatékony tanítási, tanulási gyakorlatot, olyan elemeket keresve, amelyek pozitív hatással lehetnek a tanulói teljesítményre, a sikeres iskolai előmenetelre. Merítünk ugyanakkor az eredményes iskola jellemzőit vizsgáló kutatások eredményeiből is, amennyiben az intézményi folyamatokra koncentrálva kvalitatív és kvantitatív módszerek együttes használatával kívánjuk megragadni a jól teljesítő illetve a kevésbé jól teljesítő, előnyösebb illetve hátrányosabb helyzetben lévő iskolák jellemzőit és az intézményi belső folyamatokat.

A TANULÓI EREDMÉNYESSÉG HÁTTÉRTÉNYEZŐI

Ercsei Kálmán – Szemerszki Marianna

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

ercsei.kalman@ofi.hu

szemerszki.marianna@ofi.hu

Témakörök: Tanulás, tudás; Szociális képességek, szociális tanulás

Napjainkban az oktatás, mint egyéni és közjó fokozottan felértékelődik, s ezzel összefüggésben a tanulók iskolai eredményességének a növelése a legtöbb fejlett országban kiemelt oktatáspolitikai célkitűzéssé vált. A nemzetközi tanulói teljesítménymérések, illetve az egyes országok saját mérési rendszerei fokozottan ráirányítják a figyelmet erre, s az ezekből származó eredmények még akkor is fontosak, ha a tanulók eredményessége nem szűkíthető le kizárólag a szigorúan vett tanulmányi eredményességre. A külső sztenderdizált mérések magas megbízhatósága, objektivitása nem kérdéses, azonban azok túldimenzionálása, esetleges egyoldalúsága akadályul szolgálhat más, az oktatási eredményesség szempontjából ugyancsak fontos dimenziók vizsgálatának. Egy OECD jelentés szerint a 21. századi készségek közé olyanok tartoznak, mint a kritikus gondolkodás, a kreativitás, a problémamegoldás, a kommunikáció, az info-kommunikációs eszközhasználat, továbbá a szociális és állampolgári készségek (Synergies ... 2013), amelyek iskolai fejlődése azonban jelenleg kevésbé mérhető. Az utóbbi időben az oktatáseredményességi kutatásokban megjelentek az ún. hozzáadott érték típusú modellek, amelyek a tanulói és iskolai teljesítmények vizsgálatakor figyelembe veszik a bemeneti tényezőket is, tanulói szinten például a korábbi eredményeket, a családi és az iskolai háttértényezőket (Sammons és mtsai 1997; Saunders 1999; Creemers és mtsai 1998).

Előadásunkban a tanulói eredményesség többféle megközelítést járjuk körbe, s azt vizsgáljuk, hogy milyen tényezők játszanak szerepet a középfokon tanulók iskolai előmenetelében, életútjuk alakulásában. Az Országos kompetenciamérés eredményei alapján jól körvonalazódik az, hogy a tanulói eredmények alakulására a családi háttérnek igen jelentős hatása van, amint az is, hogy az iskolarendszer erőteljes szelektivitása ezt a hatást tovább erősíti. Az eddigi kutatásokban kevesebb figyelem jutott az iskolai tényezők, az iskolai, osztálytermi környezet és társas kapcsolatok tanulásban játszott szerepének vizsgálatára, továbbá az iskolához, a tanúláshoz való viszony, a tanulói motiváció, a tanítási/tanulási folyamatot befolyásoló egyéb tényezők, így például az új típusú tanulási eszközök szerepének feltárására. Előadásunkban ezek tanulói eredményességre gyakorolt hatását kívánjuk körbejárni egy frissen végzett tanulói adatfelvétel eredményeinek elemzésével, remélve, hogy ezzel közelebb kerülünk a középfokon tanuló fiatalok körében a tanulási folyamatot segítő és akadályozó tényezők feltárásához.

AZ ISKOLAI EREDMÉNYESSÉG DIMENZIÓI ÉS HÁTTERTÉNYEZŐI INTÉZMÉNYI SZEMMEL

Bander Katalin – Galántai Júlia

Oktatóskutató és Fejlesztő Intézet

bander.katalin@ofi.hu

galantai.julia@ofi.hu

Témakörök: Tanulás, tudás; Szociális képességek, szociális tanulás

Az oktatási eredményesség értelmezésének különböző megközelítéseit ismerjük. Legtágabb értelemben akkor beszélünk eredményes iskoláról, ha az intézmény képes elérni a maga elé kitűzött célokat (Madaus - Airasian – Kellaghan 1980). Ez a definíció az eredményesség fogalmának relativitását, az iskola céljaitól és az egyes szereplők elvárásaitól való függését tükrözi. Napjainkra ugyanakkor jellemző az eredményesség objektív megragadására, intézményi, ill. rendszerszintű összehasonlítására irányuló törekvés, amelynek hatására a tanulói teljesítménymérések eredményei és a továbbtanulási arányokon alapuló középiskolai rangsorok váltak az iskolai eredményesség leginkább használt fokmérőivé. Ezek egyik problémája, hogy az iskoláknak csak egy szűkebb körére nézve relevánsak, és nem tükrözik az eredményesség dimenzióinak sokféleségét (pl. bizonyos iskolák számára a szociokulturális hátrányok mérséklése jelenti az eredményességet). Másrészt ezek a mutatók nem csak az iskola hozzájárulását mutatják a tanulói teljesítményhez, hanem a tanulók kulturális és anyagi hátterének és tágabb környezetének a jellemzőit is (Lannert 2006). Az oktatáseredményességi vizsgálatok leggyakrabban a hozzáadott értéket használják az iskola hozzájárulásának és az egyéb tényezők hatásának elkülönítésére. Hozzáadott értékről akkor beszélhetünk, ha a tanulók valamilyen háttértényező és iskolai végzettségek meg nem léte ellenére jobb eredményt érnek el, mint ami elvárható (Creemers 2007).

Kutatásunk során célunk annak felderítése, hogy saját iskolájuk vonatkozásában miként értelmezik a hazai középfokú intézmények vezetői és pedagógusai az eredményességet, valamint a tanulói teljesítményméréseken különböző eredményt elérő iskolák milyen hozzáadott értékkel jellemezhetők, és ez milyen háttértényezőkre vezethető vissza. Kvalitatív vizsgálatunk során mintegy 20 iskola igazgatójával egyéni, pedagógusokkal pedig fókuszcsoportos interjúkat készítettünk. A mintába kerülő iskolákat úgy választottuk ki, hogy minél jobban reprezentálják a képzési típusok, a regionális elhelyezkedés és a településtípus szerinti sokféleséget. Az interjúk tartalomelemzése alapján elmondható, hogy az iskolai, tanulói és tanári eredményességet több tényező, pl. a tanulók szociokulturális háttere, a pedagógusok felkészültsége, motiváltsága, a tanár-diák viszony és az igazgató vezetési elképzelései is befolyásolják. Az interjúkon alapuló kutatás árnyaltabb képet adhat az iskolai eredményesség nehezebben mérhető, szubjektív dimenzióiról, hozzájárulhat a magas, illetve alacsony hozzáadott értéket befolyásoló intézményi tényezők azonosításához, és ahhoz, hogy a középiskolák tágan értelmezett eredményességének rendszerszintű különbségeit megragadjuk, és ennek alapján az intézményeket tipizáljuk. Elemzésünk további célja ráirányítani a figyelmet azoknak a középiskoláknak a tevékenységére, amelyek a hagyományos eredményességi mutatók tekintetében kevésbé sikeresek, de magas pedagógiai hozzáadott értékkel dolgoznak.

AZ INTERAKCIÓS REND AUTONÓMIÁJA AZ ISKOLÁKBAN

Török Balázs

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

torok.balazs@ofi.hu

Témakörök: Szociális képességek, szociális tanulás; Tanulás, tudás

A kutatás Niklas Luhmann és Margaret Archer elméleti munkássága alapján írja le az oktatási rendszert. Az iskolák vizsgálatában az Ervin Goffmantól eredő interakciós rend fogalmát alkalmazza. A kutatás az iskola interakciós rendjét - emergens - határokkal definiálható autonóm társas rendszerként kezeli, két típusát különíti el:

Szervezetileg szabályozott interakciós rend. Jellemzői: tanári vezérlés témaadások, feladatok és értékelő distinkciók alapján felépítve. A szabályozott interakció tanulási céljait a diákok elköteleződése nélkül nem lehet elérni. A tanulói elkötelezettség szervezetileg nem kikényszeríthető, ezért a tanár ráutalttá válik az őt észlelő – vagy az észlelést színlelő – diákok interakciós rendjére.

Strukturálatlan (szabályozatlan) interakciós rend. Ez a tanulók által vezérelt interakciós rend, mely a tanárok (szülők) elvárásaira válaszul eltérő tanulói reakciókat alapozhat meg. Bázisán a tanulók iskola-konform viselkedést is megalapozhatnak - reagálhatnak például rendkívül jó tanulmányi teljesítménnyel. Ugyanakkor „kilépesi” (nonkonform) stratégiákat is felépíthetnek. (A tanulók nem kötelezhetők az idősebb generációk kultúrájának internalizálására.) A tanulók által alakított interakciós rend a sajátjuk, tanári oldalról nem kontrollálható, így lehetőség ad arra, hogy a diákok az iskolai elvárásoktól eltérő viselkedésben bontsák ki individualitásukat.

Hipotézisünk, hogy az oktatás folyamata és annak tanári programozhatósága a két interakciós rend egymásra hatásától függ. Alhipotézisünk szerint a tanár az oktatás sikere érdekében a tanulók által kontrollált interakciós rendre utaltan dolgozik, ezért az oktatás során az irányító válik irányítottá: a tanár az, akit a tanulók irányítanak. (Vanderstraeten)

Cél a hagyományos szocializációs modellek frissítése. Figyelmünk az interakciókban résztvevő individuumok (ön)reflexivitására is kiterjedt (M. Archer). Miközben vizsgáltuk, hogy miként észlelik egymást az interakciós rendek szereplői (tanár/diák), aközben feltártuk, hogy az interakciós rendek működése következtében az egyes szereplők miként értelmezik önmaguk változását. Kerestük, hogy a tanár által kontrollált, és a tanulók strukturálatlan interakciós rendje hogyan játszik szerepet a tanulók habitusának és énképének alakulásában. (Archer 2000:162)

Az interakciós rendeket osztályközösségek története és egyéni tanulási életrajzok alapján vizsgáltuk. 15 intézményben egyéni és csoportos interjú készült diákokkal és pedagógusokkal (osztályfőnökökkel). A mintát a képzéstípus, a fenntartó és az iskolai eredményesség figyelembe vételével alakítottuk.

A kutatás az interakcióra és az individualításra koncentrálna az atipikus – (reziliens vagy védtelen) - tanulói életutakat érthetőbbé teszi. Az interakciós rend autonómiája alapján pontosíthatók a szervezett oktatási interakció lehetőségei és korlátai.

A KÖZÉPISKOLAI SZOCIALIZÁCIÓS ÁGENSEK HATÁSA A DIÁKOK EGYÉNI ÉLETÚTJÁRA – KÖZÉPISKOLAI TANULÓKKAL KÉSZÍTETT INTERJÚK SZÁMÍTÓGÉPES TARTALOMELEMZÉSE

Szabó Zoltán András
Oktatás-kutató és Fejlesztő Intézet
szabo.zoltan.andras@gmail.com

Témakörök: Szociális képességek, szociális tanulás; Tanulás, tudás

Az iskolák megváltozott szerepkörben és társadalmi környezetben végzik tevékenységüket, az iskola, mint szervezet, továbbá mint szakmai (pedagógiai, tanulói) közösség is jelentős átalakuláson megy át. Az iskolában végbemenő, az iskolát érintő változások az oktatás minőségét és eredményességét is erőteljesen meghatározó tényezők. A kérdéskör előzményeit jelentik többek között a PISA tanulási eredményességvizsgálatok részeként megvalósult kutatások a tanulók iskolai elköteleződésére, összetartozás-tudatára, iskolai aktivitására és részvételi hajlandóságára vonatkozóan (OECD 2000).

Jelen vizsgálat egy nagyobb – az iskolai szocializáció kérdéskörét körbejáró – kutatás részét képezi, melyből előadásunkban a mikro- (egyéni) szintre helyezük a hangsúlyt, és melynek részletes elméleti háttérét a szimpózium egy másik előadása (Az interakciós rend autonómiája az iskolákban) mutatja be. A vizsgálatba bevont két nézőpont (pedagógus, illetve diák) közül az utóbbival összefüggő főbb eredményeket értelmezzük. A kutatás célja annak feltárása, hogy a vizsgált intézményekben a különböző szocioökonómiai státuszú diákok esetében milyen faktorok játszanak szerepet a tanulói iskolai életutak alakításában, a tanulók iskolához fűződő viszonyában, illetve az oktatási intézményrendszerbe való szocializációjukban. A vizsgálat során a teljes iskolai életút (sajátos keresztmetszetek alapján történő) rekonstrukciójára törekedtünk. A kutatás főbb vizsgálati szempontjait az osztálystruktúrában betöltött szerep változása, a pedagógusok és a diákok viszonyrendszere, a középiskolába való átmenet közvetlen és indirekt hatásai, valamint a továbbtanulási vagy szakmai orientáció kialakulása képezik.

A kutatáshoz kapcsolódó adatfelvétel 2014 májusában és júniusában zajlott, melynek során 12 intézményben 24 egyéni, illetve 12 fókuszcsoportos félig strukturált interjú készült 11. évfolyamra járó diákokkal. A tanulókat (az osztályfőnökök javaslatátétele alapján) iskolakonform és iskola-nonkonform típusok szerint válogattuk. Az országos kiterjedésű kutatási mintába bekerült intézmények kiválasztásakor figyelembe vettük a képzéstípust, a fenntartót, valamint az iskolai eredményesség egyes mutatóit (ld. Országos kompetenciamérés) is. A mintából ezt követően kiválogattuk a gimnáziumokat, valamint a szakközépiskolákat, majd az így kapott vizsgálati csoport interjúinak szövegét számítógépes tartalomelemzésnek vetettük alá.

Az elemzések alapján kirajzolódnak a pedagógusok, az iskolai közösség, valamint a szülői szerepvállalás hatásai a diák-pedagógus és diák-intézmény kapcsolatok alakulására, a diákok iskolához, tanuláshoz fűződő viszonyára, valamint jövőképük, szakmai ambícióik alakulására. A részeredmények alapján meghatározó elem a középiskola választásának mikéntje, majd később a tanuláshoz való (akár általános, akár egyes tantárgyakhoz fűződő) viszony változása, a diák-pedagógus kapcsolat minősége, valamint a jövőbeni szakmai elképzelések kiforratlansága, esetlegessége és a kapunyitási pánik jelensége.

PEDAGÓGUSOK SZEREPÉRTÉLMÉZÉSE AZ ISKOLAI SZOCIALIZÁCIÓ FOLYAMATÁBAN

Kurucz Orsolya Ágnes – Nikitscher Péter

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

kurucz.orsolya@ofi.hu

nikitscher.peter@ofi.hu

Témakörök: Szociális képességek, szociális tanulás; Tanulás, tudás

Az oktatási intézmények akkor tudják az általuk vallott értékeket, tudástartalmakat a leghatékonyabban közvetíteni, ha diák-tanár és diák-intézmény kapcsolatok minél mélyebbek, minél zökkenőmentesebbek. A hatékony iskolai szocializáció a nevelési-oktatási munka sikerességének nem csak fontos dimenziója, hanem előfeltétele is, e szocializációs folyamat két legfontosabb szereplője a diák és a pedagógus (Artur-Bailey 2000, Réthy 2003, Leliugiene-Juodeikaite-Jankuniene 2005, Fejes-Józsa 2007, Messing 2013).

Előadásunk egy, az iskolai szocializáció jelenségkörét feltáró, nagyobb kutatás eredményeiből merít, fókuszában pedig a pedagógusok iskolai szocializációban betöltött szerepeivel kapcsolatos narratívái állnak.

Kutatásunk során 12 intézményben mintegy 70 pedagógus bevonásával készítettünk egyéni és fókuszcsoportos interjúkat. Az egyéni interjúkon osztályfőnökök, a fókuszcsoportos beszélgetéseken a vizsgálatba bevont osztályok pedagógusai vettek részt. Az intézmények kiválasztásánál törekedtünk a minél nagyobb fokú heterogenitásra, ennek érdekében a minta tartalmaz állami és egyházi fenntartású elit gimnáziumokat, szakközépiskolákat és hátrányos helyzetű térségben található szakiskolákat egyaránt.

Az elemzések során kirajzolódik, hogy az eltérő szociokulturális háttérű tanulókkal dolgozó pedagógusok hogyan látják az iskola szocializációs illetve nevelő szerepét a különböző intézményekben, milyen kihívásokkal, problémákkal szembesülnek a mindennapi munkájuk során. A kutatás arra is választ kíván adni, hogy milyen pedagógiai eszközök és módszerek állnak a pedagógusok rendelkezésére, és hol húzódnak lehetőségeik és nem mellékesen szándékaik határai.

Vizsgálatunkban az iskolai szocializáció egyik horizontját az osztálytermi szint képezi, amelynek fókuszában az osztályközösségek fejlődési dinamikája és szocializációs szerepe áll. Ily módon feltárulnak azok a dimenziók is, amelyek megmutatják a tanulói közösség és kortárs csoport hatását a diákok egyéni iskolai életútjára, illetve az osztályfőnökök feladatát, lehetőségeit annak érdekében, hogy az osztályközösség és az egyes tanulók formálásával hozzájáruljanak a tanulói teljesítmények növeléséhez, a tanulói értékorientáció kedvező irányú változásához.

Az eredmények egyrészt lehetővé teszik azoknak a beavatkozási pontoknak a feltárását, amelyek mélyebb megismerésével az iskolai szocializáció és a közép-fokú intézmények nevelő-oktató munkájának hatékonysága és eredményessége növelhető, másrészt gazdagítják a témához kapcsolódó eddigi elméleti és empirikus kutatások tárházát.

EREDMÉNYESSÉG-ÉRTELMEZÉSEK A FELSŐOKTATÁSBAN

Elnök:

Pusztai Gabriella
Debreceni Egyetem

Opponens:

Szemerszki Marianna
Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

A hallgatói eredményesség és hallgatói habitus kapcsolata

Bocsi Veronika
Debreceni Egyetem

Külföldi tanulmányi tervek a pedagógushallgatók körében

Dusa Ágnes Réka
Debreceni Egyetem

Pedagógushallgatók tanulmányi eredményessége többségi és kisebbségi viszonyok között

Márkus Zsuzsanna
Debreceni Egyetem

A szabadidő-eltöltési szokások és az egészségi állapot mint eredményességi mutató összefüggése pedagógus-hallgatók körében

Kovács Klára
Debreceni Egyetem

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás, Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A felsőoktatás intézményi eredményességi rangsorait korábban megkérdőjelezhetetlennek véltük, azonban az utóbbi évek nemzetközi és hazai felsőoktatás-kutatása rámutatott, hogy az egyetemek, főiskolák minőségi rangsorai, sőt a hallgatók eredményességi koncepciói egyaránt konstrukciók, melyek nem nyugszanak vitathatatlan, objektív szempontrendszeren és ismérveken (Hrubos 2008, 2012). Miközben ezen konstrukciók eredetét és alternatíváit kutattuk, szembe kellett néznünk azzal a felismeréssel, hogy a kutatók felsőoktatással kapcsolatos eredményesség-felfogása is egyéni vagy társas (pl. diszciplináris, regionális) értékpreferenciák, elméleti előfeltevések, episztemológiai orientációk, méréstechnikai iskolákhoz tartozás eredménye. A felsőoktatási intézményi missziók sokszínűségét igazoló kutatási eredmények arra ösztönözték kutatócsoportunkat, hogy a hallgatói siker közzájón forgó, ámde tudományos konszenzusra nem támaszkodó fogalmának konceptualizálási lehetőségeit és magyarázatmodelljeit vegyük szemügyre. A nemzetközi kutatások eredményeit megvizsgálva arra derült fény, hogy a mérés tárgya és módszerei tekintetében jelentős sokféleség uralkodik a szakirodalomban. Az eredményességi indikátorok egy részét affektív-pszichológiai és affektív-magatartási dimenzióba sorolják a kutatók, más részüket pedig kognitív-magatartási és kognitív pszichológiaiaknak (Astin 1993, Pascarella–Terenzini 2005). Számon tartanak objektív és szubjektív, sőt relatív eredményességet is. Jelen szimpóziumban a szűkkeblű eredményesség-modellek jelentéstartományát tágítva a tanulmányokhoz való viszony, a hallgatói elkötelezettség, a nemzetközi mobilitás és a testi-lelki egészség elérésének esélye került elemzésünk fókuszába. A különbözőképpen felfogott eredményesség magyarázatainak összevetésén keresztül speciális kihívásokkal szembenező hallgatói csoportok eredményessé válásának esélyeit is latolgatjuk. Ezzel utat kívánunk nyitni új, szélesebb körben is érvényes indikátorok vagy eredményességi komponensek megfogalmazása előtt.

A HALLGATÓI EREDMÉNYESSÉG ÉS A HALLGATÓI HABITUS KAPCSOLATA

Bocsi Veronika

Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar
bocsiveron@gmail.com

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Motiváció, önszabályozás

Az előadás célja, hogy olyan területeket vonjon be a hallgatói eredményesség kutatásába, amelyek a habituális jegyekhez és az ezekhez kapcsolódó gyakorlatokhoz kapcsolódnak. A hallgatói eredményesség kérdéskörét a magyar szakirodalom több kemény változó segítségével is vizsgálta. Ezáltal ismert azoknak a háttérváltozóknak a jelentős része, amelyek a sikerességet előre jelezhetik (Pusztai 2011, Fényes 2010). Az eredményesség értékekhez és attitűdökhöz kapcsolódó háttere azonban kevésbé feltárt terület – miközben az tehetséggondozás során az ezen a területen lefolytatott vizsgálatoknak gyakorlati haszna elvitathatatlan.

Az eredményesség és a diákok magas teljesítménye sok tényező függvényében kialakuló jelenség, amelynek okai rendkívül összetettek, s bizonyos szálak felgöngyöltéséhez el kell távolodnunk a társadalomtudományok hagyományos és bevett magyarázó változóinak körétől. Mindehhez az oktatáshoz és a tanulmányokhoz való viszonyon (akadémiai habitus, tanulási stratégiák), a szakmai identitáson, a munkára irányuló motiváción, illetve a jóllét egy speciális aspektusán keresztül is eljuthatunk (Braun, 2012, Hirschi 2011, Komarraju és Nadler 2013, Whiting 2009). A nemzetközi vizsgálatok már korábban megerősítették a kapcsolatot az eredményesség és az előbb felsorolt területek között.

A kvantitatív elemzéshez egy országhatáron átvívelő kutatás adatbázisának debreceni almintáját használtuk fel (2012, N=1118). Az eredményességet egy 18 itemet tartalmazó kérdéssorral mértük fel. A felhasznált technikák korrelációs elemzés, klaszteranalízis, variancia-analízis és keresztábrás elemzés voltak. Az eredmények arra utalnak, hogy a nemzetközi szakirodalom során megismert rajzolatok a magyar mintában is kimutathatók, s szoros kapcsolat található az akadémiai habitus, a tanulási stratégiák, illetve a munkára irányuló intrinzik motiváció, valamint az általunk vizsgált terület között. Sikeresült elkülönítenünk az eredményesség egy akadémiai, illetve egy praktikusabb típusát is, amelyeknek szociokulturális és habituális hátterei eltérő sajátosságokat mutatnak.

KÜLFÖLDI TANULMÁNYI TERVEK A PEDAGÓGUSHALLGATÓK KÖRÉBEN

Dusa Ágnes Réka

Debreceni Egyetem

agnesdusa@gmail.com

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A felsőoktatás nemzetköziesedésének egyik leginkább elemzett területe a nemzetközi hallgatói mobilitás. A diákok külföldi tanulmányi tapasztalata számos tanulmányban eredményességi tényezőként jelenik meg. Ráadásul a nemzetközi empirikus kutatásokban nem egyszerűen csak a nyelvtudás fejlődését mutatták ki (Norris – Steinberg 2008), hanem olyan személyiségbeli változásokat is, mint az interkulturális kompetencia fejlődése (Savicki 2010), a szélesebb látókör kialakulása, a nagyobb önállóság és erősebb önbizalom (Sutton – Rubin 2004), valamint nyitottság társadalmi problémák felé. További konkrét munkaerőpiaci előnyként jelenik meg a gyors elhelyezkedés vagy a magasabb kezdő fizetés (Franklin 2010; Messer és Wolter 2007). A tanulmányi eredményességben is kimutatható a hallgatói mobilitás hatása: a külföldön tanulók hazatérve több tudományterületen is kipróbálják magukat, több diplomát is szereznek, s nyitottabbak a posztgraduális képzések felé (Dwyer 2004).

Az empirikus eredményeket a mobilitási tőke elmélet támasztja alá: az elmélet szerint a földrajzi mobilitás következtében a diákok olyan tudásokat, viselkedésmintákat sajátítanak el, s olyan készségeket és képességeket fejlesztenek, melyek mind a felsőoktatásban, mind a munkaerőpiacon tőkeként funkcionál (Kaufmann; Murphy-Lejeune). A mobilitási tőke ráadásul – hasonlóan a bourdieu-i tőkefajtákhoz – átváltható: a mobilitási tőke megszerzése erősen támaszkodik a hallgató (vagy a szülei) gazdasági és kulturális tőkéjére, míg a megszerzett mobilitási tőke később gazdasági és kulturális tőkévé alakítható.

Kutatásunkban a széles és általános elméleti keretet és a korábbi empirikus vizsgálatokat egy speciális hallgatói bázis, a pedagógia szakos diákok mobilitási terveivel vetjük össze. Általánosságban elmondható, hogy a pedagógushallgatók mobilitási tervei és megvalósuló hallgatói mobilitása is alacsonyabb más tudományterületekhez képest. Vizsgálatunkban egy online kérdőíves vizsgálat adatbázisát használtuk. Az alanyok elsőéves, alapképzéses, pedagógia képzési területen tanuló hallgatók voltak, az adatfelvétel 2014. májusában zajlott.

Azt vizsgáltuk meg, hogy kirajzolódnak-e jellegzetes hallgatói csoportok, akik nyitottak a külföldi tanulmányokra, illetve akik határozottan elzárkóznak tőle; kimutatható-e összefüggés az eredményesség és a mobilitási tervek között; illetve hogy milyen okok húzódnak meg a pedagógushallgatók alacsony arányú hallgatói mobilitási részvétele mögött.

PEDAGÓGUSHALLGATÓK TANULMÁNYI EREDMÉNYESSÉGE TÖBBSÉGI ÉS KISEBBSÉGI VISZONYOK KÖZÖTT

Márkus Zsuzsanna

Debreceni Egyetem

zsu.markus@gmail.com

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

A kisebbségi közösségek életében, fennmaradásában három kulcsfontosságú, egymással szorosan összefüggő tényező játszik döntő szerepet: a nyelv, az oktatás és a politika. Jelen előadásban a kisebbségi oktatás kérdéseivel foglalkozunk a romániai magyar közösségekben. A kisebbségi iskola színvonalát, hatékonyságát több tényező befolyásolja, de alapvetően a kisebbségi pedagógus személye, szakmai, nevelői felkészültsége, alkalmassága az, ami eredményessé teszi. Emiatt a pedagógusképzés kiemelt terepet jelent a kisebbségi felsőoktatás oktatás sokszínűvé váló világán belül. Annál is inkább mert a pedagógusképzés az oktatás önmagát reprodukáló része, alacsony vagy magas színvonala az oktatás többi területét is meghatározza. Ebből kiindulva kutatási kérdésünk az, hogy milyen tényezők mentén vizsgálhatjuk a pedagógushallgatók tanulmányi eredményességét, valamint, hogy milyen tényezők befolyásolják ezt a többségi-kisebbségi kulturális és társadalmi környezetében. Empirikus elemzésünket egy olyan adatbázison végeztük, mely lehetőséget kínált a nemzetközi és a kisebbségi-többségi státus mentén való összehasonlításokra, mivel a kutatás román és magyar tannyelvű felsőoktatás intézményeiben tanuló pedagógushallgatók vizsgálatára is kiterjedt 2014 tavaszán. A hallgatók eredményességét a nemzetközileg széles körben alkalmazott, a felsőoktatási tanulmányok iránti elkötelezettséget mérő skálával mértük. Annak érdekében, hogy minél inkább megragadhassuk a kisebbségi meghatározottságot és a többségi-kisebbségi környezet sajátos viszonyrendszerét, összehasonlító elemzéseket végeztünk a többségi és a kisebbségi pedagógushallgatók tanulmányi eredményességére vonatkozóan. Eredményeink azt mutatják, hogy különböző tanulmányi életút rajzolódik ki a hallgatócsoportok között, sajátosan eltérő tanulmányi életutakat azonosítottunk. A kisebbségi és a többségi hallgatók felsőoktatási tanulmányi eredményességét a vizsgált faktorok szintén különböző mértékben befolyásolják: a kisebbségi magyar hallgatókra elsősorban a különböző közösségekbe való beágyazottságukból eredő társadalmi tőkéjük és vallási, felekezeti meghatározottságuk fejt ki pozitív hatást, míg a román hallgatók esetében a szociokulturális helyzetük, valamint a családon belüli társadalmi tőkéjük.

A SZABADIDŐ-ELTÖLTÉSI SZOKÁSOK ÉS AZ EGÉSZSÉGI ÁLLAPOT MINT EREDMÉNYESSÉGI MUTATÓ ÖSSZEFÜGGÉSE PEDAGÓGUS-HALLGATÓK KÖRÉBEN

Kovács Klára

Debreceni Egyetem, CHERD
kovacs.klarika87@gmail.com

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Egészségnevelés, sportpedagógia

Előadásukban arra keressük a választ, hogy 1. milyen szabadidő-eltöltési szokásokkal és 2. egészségi állapottal jellemezhetők az első éves pedagógusjelöltek egy határ menti régióban, illetve 3. befolyásolják-e a szabadidőben végzett tevékenységek mintázata a hallgatók egészségi állapotát mint hallgatói eredményességi mutatót. Kutatásunk elméleti háttéréhez, s e kérdések megválaszolásához ún. pozitív nevelésszociológiai megközelítést alkalmaztunk, melynek lényege, hogy olyan társadalmi tényezők – védőfaktorok – felkutatására irányul (Seligman, Csikszentmihalyi 2000), amelyek hozzájárulnak az egyén jóllétéhez, s ezáltal egészségéhez. Ilyen védőfaktor lehet esetünkben a sportoláshoz vagy társas tevékenységekhez kapcsolódó szabadidő-eltöltés. A pedagógusjelöltek egészségének vizsgálata több szempontból is releváns. Korábbi kutatási eredmények igazolják, hogy körükben bár alacsonyabb az egészség-károsító magatartásformák előfordulásának gyakorisága, de mentális állapotuk sokkal kedvezőtlenebb, mint a hasonló korú átlagpopulációé (Veresné Balajti 2010). Emellett aggodalomra ad okot, hogy pedagógusjelöltek is sokkal kevesebb figyelmet fordítanak az egészséges életmódra (Bodóczy 1993, Rajki 1996, Hratl 2001), miközben bizonyított, hogy a tanároknak, s köztük leginkább a testnevelőknek van a legnagyobb hatása az iskolákban diákjaik egészséges életmódra való nevelésében (Ménesi et al. 2013). Emellett a pedagógusjelölt hallgatók egészség-magatartásának vizsgálata nem tanulmányi eredményesség szempontjából is érdekes, ugyanis ennek egyik központi kérdése a nem formális tanuláshoz kötődő viselkedés- és magatartásformák vizsgálatához kapcsolódik. Ezek megmutathatják a preskriptív vagy a proskriptív normák érvényesülését. Az elemzéshez három ország határ menti régiójában lévő felsőoktatási intézmények hallgatóit vizsgáló kérdőíves felmérés adatbázisát használtuk fel. Az egészségi állapotot a General Health Questionnaire - 12 (Örkény 2005) kérdőívvel, a szabadidős tevékenységeket pedig a Leisure Time Activities hallgatói kérdőív kiegészített változatával mértük. A hallgatók szabadidő-eltöltési szokásait vizsgálva faktorelemzéssel elkülönítettük a sportos, társas, magaskultúra-fogyasztó és magányos szabadidős tevékenységeket. A sportos, és társas tevékenységek pozitívan járulnak hozzá a pedagógusok testi, lelki, mentális és szociális egészségéhez, így védőfaktornak tekinthetők, míg a magányos tevékenységek negatívan befolyásolják ezt. A sportos, társas tevékenységek pozitív hatásai a regressziós elemzések során is megmaradtak a legfontosabb társadalmi háttérváltozók hatásának kontrollálása mellett. Eredményeinket az érintett felsőoktatási intézmények a gyakorlatban is hasznosítani tudják: ezek alapján olyan, akár prevenció, szabadidős programokat tudnak szervezni, amelyek hozzájárulnak pedagógusjelölt hallgatók egészségéhez, s ezáltal az egészséges életmód megszilárdulásához körükben.

FOGYATÉKOS GYERMEKEK/TANULÓK INTEGRÁCIÓJÁVAL KAPCSOLATOS
KÜLÖNBÖZŐ ASPEKTUSOK VIZSGÁLATA

Elnök:

Papp Gabriella
ELTE BGGYK

Opponens:

Pukánszky Béla
Szegedi Egyetem

Leendő pedagógusok viszonyulása az SNI gyermekek együttneveléséhez

Kolozsi Katalin – Szekeres Ágota
ELTE BGGYK

Illúzió vagy realitás? Egy inkluzív iskolafejlesztési kísérlet tanúságai a hazai köznevelés rendszerében.

Báncs-Szendrődi Szilvia – Horváthné Storczner Adrienn
Nyitott Iskolákért Alapítvány

„...a feladat gyógyító erejűnek is bizonyult...” Változások egy integrált nevelést vállaló óvoda életében

Tamás Katalin
ELTE BGGYK

Sajátos nevelési igényű gyermekek integrált óvodai nevelése

Ther-Illéssy Zsuzsanna – Tamás Katalin
ELTE BGGYK

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Óvodapedagógia

Magyarországon 1993. óta fokozatosan bővülő jogszabályi környezet támogatja a sajátos nevelési igényű óvodások, iskolások különböző csoportjainak befogadását a köznevelés intézményeiben. Számos kutatás is folyik ennek a folyamatnak az elemzésére. A jelen szimpózium négy előadása olyan egyéni kutatói kérdéseket igyekeznek megválaszolni, amelyekkel a befogadó környezet különböző feltételei azonosíthatóak. Oktatáspolitikai jelentőségű valamennyi bemutatott eredmény. Bár az előadások egymástól független kutatási eredményeket mutatnak be, valamennyi szerző ugyanazon kutatói műhelyben tanulta az együttnevelés világának elméletét, gyakorlatát, tudományos igényű, evidencia alapú vizsgálatát.

Az első előadás a leendő fogadó pedagógusok (óvodapedagógus és tanító) vélekedését, attitűdjét mutatja be sajátos nevelési igényű gyermekekkel, tanítókkal kapcsolatban. Régóta kutatott és ismert tény, hogy az integrált nevelés optimális megvalósulásában fontos szerepet játszik a fogadó pedagógus, aki ideális esetben megfelelő gyógypedagógiai alapismeretekkel rendelkezik, és elfogadó magatartással viszonyul a sajátos nevelési igényű gyermekekhez. Igen jelentős és oktatáspolitikai megoldásért kiáltó eredmény, hogy a hallgatók többsége még mindig nem rendelkezik elegendő ismerettel az együttneveléssel kapcsolatban, és nincs megfelelően felkészítve az SNI gyermekek befogadására.

A második előadás az Inklúziós Index alkalmazásának hatását mutatja be egy iskolán belüli akciókutatásban. Az előadásban megismerhető az iskolafejlesztési folyamat, amelynek eredménye egy olyan befogadó iskola, ahol érték a tanulók közötti különbség, adaptív módon teremtik meg mindenki számára a minőségi oktatást, ezzel is a figyelmet az integráció/inklúzió megvalósításának lehetőségeire és nehézségeire fókuszálva a köznevelés jelenlegi keretei között.

A harmadik előadás egy óvodában vizsgálja a befogadóvá válás folyamatát, mozgatórugóit, magát a változás mérföldköveit abban az esetben, ha az intézmény vállal sajátos nevelési igényű gyermeket. A trianguláció elvét követve több módszertani eszköz segítségével azonosíthatóvá vált a kapcsolati háló bővülése, a szülőkkel alkalmazott kommunikációs eszköztár változása vagy a pedagógiai professzió alakulása.

A negyedik előadás szintén az óvodáról szól. Az intézmény dolgozói, a gyermekek és a szülők hálójában vizsgálja a szerző a nyitott és elfogadó óvodai légkör hátterében álló tényezőket. Az óvodás korú gyermekek elfogadását. A kutatási eredmények oktatáspolitikai, gyakorlati jelentősége abban is megmutatkozik, hogy példaként szolgálnak a hatékony, az inklúzió felé mutató integrált nevelési stratégia kialakításához.

LEENDŐ PEDAGÓGUSOK VISZONYULÁSA AZ SNI GYERMEKEK EGYÜTTNEVELÉSÉHEZ

Kolozsi Katalin – Szekeres Ágota

Eötvös Loránd Tudományegyetem - Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

kolozsikatalin@gmail.com

szekeres.agota@barczi.elte.hu

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Az integrált nevelés optimális megvalósulásában fontos szerepet játszik a fogadó pedagógus, aki ideális esetben megfelelő gyógypedagógiai alapismeretekkel rendelkezik, és elfogadó magatartással viszonyul a sajátos nevelési igényű gyermekekhez. (Réthy, 2002) Megfelelő ismeretek és tapasztalatok hiányában azonban a pedagógusok gyakran még mindig idegenkednek az SNI gyermekek együttnevelésétől. (Csányi és Perlusz, 2001; Némethné, 2009) Számos kutatási eredmény igazolja, hogy a pedagógusok befogadó attitűdje nem tekinthető általánosnak, vagyis nagymértékben függ az integrált gyermek fogyatékoságának típusától és súlyossági fokától is. (Csányi és Perlusz, 2001; Avramidis és Norwich, 2002, id. Gebhardt és mtsai, 2011; Dumke és Eberl, 2002, id. Gebhardt és mtsai, 2011; Horváthné, 2006; Fischer, 2009; Gmeiner, 2009)

A kutatás során leendő pedagógusok együttneveléssel kapcsolatos vélekedésének, hozzáállásának feltérképezésére került sor, a mintát óvodapedagógus és tanító szakos hallgatók alkották (N=243). Az adatfelvétel saját készítésű online kérdőív segítségével történt, amely nyílt és zárt kérdéseket egyaránt tartalmazott.

A hallgatók közel 80%-a rendelkezik fogyatékos személyekhez fűződő tapasztalatokkal, a legtöbben értelmileg akadályozott, mozgáskorlátozott és/vagy autizmus spektrumzavarral élő személyekkel állt kapcsolatban. Szakmai gyakorlata során azonban csak a megkérdezettek 43%-a találkozott SNI gyermekekkel. A válaszadók több mint háromnegyede szerint tapasztalatai pozitív hatást gyakorolnak az együttnevelés iránti hozzáállására. A leendő pedagógusok mindössze 23%-a vett részt a képzés során SNI gyermekek integrációjával kapcsolatos kurzuson, és csupán 22%-uk érzi magát valamelyest felkészültnek az együttnevelés megvalósítására. Az egyes fogyatékosági típusba tartozó gyermekek elfogadottsága általában a tanító szakos hallgatók körében magasabb, közülük legtöbben mozgáskorlátozott gyermeket, míg a leendő óvodapedagógusok inkább beszéd fogyatékos gyermeket látnának szívesen a csoportjukban. A legkevésbé elfogadottak pedig az autizmus spektrumzavarral élő, illetve az értelmileg akadályozott gyermekek. A hallgatók többsége helyesen méri fel saját szerepét és az SNI gyermekekhez való viszonyulásának fontosságát az együttnevelés során, ám a gyógypedagógus tevékenységét, illetve a differenciálás szükségességét már sokkal kevesebben tartják igazán fontosnak.

A kapott eredményeket a korábbi kutatások eredményeivel összevetve megfigyelhető, hogy a leendő pedagógusok hozzáállása több tényező tekintetében (pl. integrációval kapcsolatos ismeretek, fogyatékosági csoportok elfogadottsága) hasonló képet mutat a már pályán lévő, gyakorló pedagógusokéhoz. Megállapítható az is, hogy a hallgatók többsége nem rendelkezik elegendő ismerettel az együttneveléssel kapcsolatban, és nincs megfelelően felkészítve az SNI gyermekek integrált nevelésének megvalósítására.

ILLÚZIÓ VAGY REALITÁS? EGY INKLUZÍV ISKOLAFEJLESZTÉSI KÍSÉRLET TANÚSÁGAI A HAZAI KÖZNEVELÉS RENDSZERÉBEN.

Báncs - Szendrődi Szilvia – Horváthné Storczer Adrienn

Nyitott Iskolákért Alapítvány

bancsszilvi77@gmail.com

storczeradrienn@gmail.com

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Pedagógiai értékelés

Magyarországon a Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint (Statisztikai Tükör, 2012) a 2011/2012-es tanévben a sajátos nevelési igényű tanulók 64%-a integrált oktatásban vett részt, és ez az arány évek óta – szerencsére – növekvő tendenciát mutat. A sajátos nevelési igényű (SNI) tanulók több mint fele ma már együtt tanulhat „ép” társaival, mindez azonban számos kihívás elé állítja a többségi általános iskolákat. A fogyatékos gyermek igényeihez igazodó, akadálymentes tanulási környezetet, a kéttanáros modellt, a kooperatív tanulási módszereket és a differenciált tanulásszervezési módokat alkalmazó valódi inkluzív szemlélet széleskörű elterjedése ma Magyarországon még várat magára.

A Nyitott Iskolákért Alapítvány 2013-ban azért jött létre, hogy támogassa az inklúzió fogalmának és szemléletének megismertetését és bevezetését a hazai általános iskolákban. Ennek egyik eszközeként az Inklúziós Index iskolafejlesztési programot alkalmazzuk. Az Inklúziós Indexet a korábbi, inkluzív oktatással kapcsolatos kutatási tapasztalatok alapján az 1990-es évek végén, Angliában dolgozta ki egy, az inkluzív oktatásban jártas pedagógusokból, szülőkből, iskolaszéki tagokból, kutatókból, és fogyatékos emberek érdekvédelmi szervezeteinek képviselőiből álló csoport (Booth, Ainscow 2002).

A megjelenése óta eltelt időben több mint 37 nyelvre lefordították, a világ számos pontján alkalmazzák, egyes országokban kötelező jelleggel be is vezették. Az Inklúziós Index 2002-es kiadása 2009 óta magyar nyelven is elérhető. A szerzők az alkalmazás során összegyűlt gyakorlati tapasztalatok beépítésével 2011-ben megjelentették az Index kibővített változatát (Booth, Ainscow 2011).

Alapítványunk 2013 tavaszán kezdett együtt dolgozni a Budajenői Általános Iskola tantestületével. Az Index (Booth, Ainscow 2002, 2011) útmutatásai alapján segítettük az iskolafejlesztési folyamat egyes lépéseinek megvalósítását a koordinációs csoport megalakításától az iskolafejlesztési terv kidolgozásáig. Ennek keretében 2013 májusában megtörtént a szülők és a tanulók iskolaműködéssel kapcsolatos véleményének feltárására kérdőíves formában. 144 szülői és 179 tanulói kérdőívet értékeltünk ki. A pedagógusok véleményének feltérképezésére egy iskolafejlesztési nap keretében került sor.

A kérdőívek és az iskolafejlesztési nap eredményei és tapasztalatai alapján a pedagógusok reális képet kaptak az iskola jelenlegi működéséről, kijelölték azokat a területeket, amelyeken fejlődést tartottak szükségesnek, és elkészítették az iskola fejlesztési tervét. Ennek célja, hogy hosszútávon egy olyan befogadó iskolát hozzanak létre, mely értéknek tekinti a tanulók közötti különbségeket, és képes azokhoz hatékonyan alkalmazkodni, mindenki számára minőségi oktatást biztosítva. Az iskolafejlesztési terv megvalósítása elkezdődött, az első iskolafejlesztési ciklus a 2014/15-ös tanév végén zárul le.

Az előadás célja, hogy ismertesse az iskolafejlesztési folyamat lépéseit, az elért eredményeket, és ráirányítsa a figyelmet az integráció/inklúzió megvalósításának lehetőségeire és nehézségeire a köznevelés jelenlegi keretei között.

VÁLTOZÁSOK EGY INTEGRÁLT NEVELÉST VÁLLALÓ ÓVODA ÉLETÉBEN

Tamás Katalin

ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

tamas.katalin@barczi.elte.hu

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Óvodapedagógia

Kutatásom a fogyatékos személyek társadalmi beilleszkedését célzó folyamatba illeszkedik. Az inkluzív nevelés és oktatás ebből a szempontból kulcsfontosságú (Kókayné, 2007; Papp, 2008; Perlusz, 2008; Papp és Mile, 2012; Zászkaliczky, 2013). Nemzetközi és magyar vizsgálatok középpontjában azok a körülmények és módszerek állnak, amelyek a sajátos nevelési igényű kisgyermek óvodai nevelését a fősorban lehetővé és eredményessé teszik (többek között Kőpatakiné, 2008; Kron, Papke és Windisch 2010).

Kutatásom fókuszában az a kérdés áll, hogy milyen változásokat generál egy óvoda életében, ha vállalja a sajátos nevelési igényű gyermekek együttnevelését, milyen hozzáadott értéke van az intézmény számára ennek az innovatív lépésnek (Papp és Perlusz, 2013).

A kutatás terepe egy budapesti óvoda, amely 2003 óta foglalkozik integrációval. A befogadó nevelés folyamatát a 2007 és 2014 közötti időszakban követtem nyomon.

Kutatási módszerek: 1. Dokumentumelemzés: az intézményi identitás fontos forrása a helyi óvodai nevelési program, amely tartalmazza azokat az értékeket, amelyeket munkájuk során képviselnek, valamint az éves beszámolók, munkaköri leírások, óvodaismertető, kiadványok, egyéb dokumentumok. A dokumentáció elemzésének szempontjai: jelen lévő feltételek (tárgyi, jogi, személyi, szervezési); a szülők bevonására irányuló kezdeményezések, kapcsolati háló. 2. Félig strukturált interjúk készültek az óvodavezetővel, óvodapedagógusokkal, gyógypedagógusokkal, asszisztensekkel, dajkákkal.

Kutatási kérdések:

- Hogyan változott az óvoda szervezeti kultúrája az integrációs-inklúziós folyamat (Booth és Ainscow, 2009) során?
- Milyen adminisztratív lépések voltak szükségesek az integráció vállalásával?
- Miben látják az óvodai dolgozók a befogadó nevelés előnyeit és nehézségeit?

A kutatás eredményeként kirajzolódó folyamat során pozitív változások következtek be az óvoda szervezeti kultúrájában. A spontán integrációt követte annak rögzítése a dokumentumokban. Gazdagodott az óvoda kapcsolati rendszere, professzionális segítséghez jutottak a sajátos nevelési igényű gyermekekkel kapcsolatban (Papp és Mile, 2012). A saját erőforrásokra való rábredés, önképzés, a módszertani eszköztár változása segítette az óvodában természetes módon nevelkedő eltérő fejlődésmenetű de nem diagnosztizált gyermekekkel végzett munkát is (Szekeres, Perlusz és Takács 2013). A vizsgált időszakban minőségbiztosítási rendszert vezetett be az intézmény. Az új helyzet a szülőkkel való kommunikáció új formáit hozta, és jobb elfogadást eredményezett a részükről. A közös új feladat az együttnevelést vállaló óvoda dolgozói számára a kiegészi szindróma elleni eszközként is működött.

SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYERMEKEK INTEGRÁLT ÓVODAI NEVELÉSE

Ther-Illessy Zsuzsanna – Tamás Katalin

ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

ther.illessy@gmail.com

tamas.katalin@barczi.elte.hu

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Óvodapedagógia

A sajátos nevelési igényű személyek felnőttkori társadalmi beilleszkedése nagyban függ a korai életszakaszban szerzett kognitív, érzelmi, szociális tapasztalatok mennyiségétől és minőségétől (Herczog, 2008; Kóptaki, 2008; Zászkaliczky, 2012). A jól megvalósuló óvodai integráció, inklúzió biztosítja mind a sajátos nevelési igényű gyermekek mind tipikus fejlődésmenetű társaik számára azt, hogy közös élményekkel, mindenki számára fejlesztő környezetben éljék meg a gyermekkort, e meghatározó szenzitív időszakot (Garai és Kron, 2009).

A statisztikai adatok szerint Magyarországon a sajátos nevelési igényű gyermekeket integráltan nevelő óvodai csoportok száma az elmúlt tíz évben több mint háromszorosára nőtt. Az együttnevelést vállaló óvodák motivációja változatos képet mutat: ilyen a spontán kialakuló helyzet hivatalossá tétele, az óvodát fenntartó önkormányzattól érkező megoldandó feladat vagy a csökkenő gyerekszám miatti egzisztenciális nyomás, de előfordul az elhivatottság mint fő motiváció is (Vágó, 2008; Bánfalvy, 2008).

Kutatásunkban egy 26 éve integráló budapesti óvoda integrációs gyakorlatát vizsgáltuk. Az itt megvalósuló együttnevelés erősségeire, esetleges hátrányaira kívántunk rávilágítani. Azonosítani akartuk azokat a feltételeket, amelyek sikeres együttneveléshez vezetnek.

A kutatás során háromféle kvalitatív eljárást alkalmaztunk. Résztvevő megfigyelőként vizsgáltuk a gyermekek közti interakciót, személyes interjút készítettünk nyitott kérdésekkel tizenkét óvodai dolgozóval (intézményvezető, óvodapedagógusok, gyógypedagógusok, dajkák, pedagógiai asszisztensek). Papíralapú önkitöltős kérdőívvel térképeztük fel a szülők véleményét (69/32 db kiosztott/beérkezett kérdőív). A részben eldöntendő részben nyitott végű kérdések az integrált nevelés előnyeire és hátrányaira és az óvodapedagógusokkal való kommunikációra vonatkoztak.

- Hipotéziseink:
- Az integráció mindenki számára előnyös: az óvoda dolgozói, a gyermekek és a szülők is kedvezően ítélik meg.
- A nyitott és elfogadó óvodai légkör háttérben a pedagógusok közti rendszeres kommunikáció és a szülőkkel való intenzív kapcsolattartás áll. (Békési és Kasza, 2008)
- Az óvodás korú gyermekek könnyen elfogadják sajátos nevelési igényű kortársaikat, szívesen választanak közülük játszótársat. (Mayer, 2008)

A kutatási eredmények egy hatékony, az inklúzió felé mutató integrált nevelési stratégiáról tanúskodnak, melynek alapját képezi az óvónők nagyfokú elhivatottsága, a harmonikus és együttműködő pedagógusi közösség, a szülőkkel kiépített aktív, bizalomteljes kapcsolat, a differenciált foglalkoztatás elsődlegessége és az ehhez szükséges kreativitás.

Ezt a stratégiát a sokéves tapasztalat folyamatosan formálta, s alkalmazott módszerei alappillérként szolgálhatnak más, integrálni kívánó óvodák számára is.

HAGYOMÁNY ÉS MODERNITÁS: NÉPTANÍTÓI MODELLEK ÉS A JELEN KOR
KIHÍVÁSAI A TANÍTÓKÉPZÉSBEN

Elnök:

Mikonya György
ELTE Tanító és Óvóképző Kar

Opponens:

Breznay László
Debreceni Egyetem

Tanítói hivatás 1868 és az 1945-es évek között - „nemzet napszámosa” modell

Aggóné Pírka Veronika
ELTE Tanító és Óvóképző Kar

A tanító mint a nemzet megtartó ereje

Endrődy-Nagy Orsolya
ELTE Tanító és Óvóképző Kar

Tanító-2014-modell

Lénárd András
ELTE Tanító és Óvóképző Kar

A „nemzet katalizátora” modell

Mikonya György
ELTE Tanító és Óvóképző Kar

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A szimpóziium résztvevői arra vállalkoznak, hogy a néptanítói hagyományokból kiindulva felvázolják a modern tanítóképzés felé vezető utak legfontosabb állomásait. Ennek során olyan metodikai eljárásokat kerestünk, amelyek lehetővé tették a folytonosságok és a törések dinamikájaként megjeleníthető csomópontok, azaz a lényegi mozzanatokat összefogó modellek koncipiálását és ezek részletező elemzését. A modellalkotás módszere a hosszú időszakokat átfogó kutatások tervezése során a megismerő tevékenység egyik lehetősége. Amikor modellekben gondolkozunk ez értelemszerűen egyfajta redukcióval jár együtt. A tudományos elemzések lényege ugyanis a szegmektálás, azaz az empirikusan megismerhető részelemek és a közöttük fennálló összefüggések feltárása oly módon, hogy közben az egészlegességből adódó perspektíva váltás hozadéka megmaradjon. Ilyen értelemben a modellezés feltételezi és igényli a részelemek összeadódásából eredően a perspektívaváltást, azaz a nagyobb léptékű, apró részleteken túlmutató általánosítást. A tanítói hivatásra és annak összetevőire koncentrálna a modellképző tényezők két csoportjával számolhatunk: az egyik csoport a tanítói életpálya teljességének alakulására vonatkozhat, a másik a pedagógiai képességek alakulását vizsgálja. A tanítói életpálya alakulását determináló tényezők:

- Szocio-kulturális adottságok – származás
- Tanulmányok – helyszíne, időtartama, költsége, tartalma, bizonyítvány
- Pedagógusképző intézmények tanárainak hatása
- Pályakezdés - elhelyezkedési esélyek
- Munkakörülmények – az iskolai élet külső alakító tényezői és belső rendje
- Kiegészítő/mellékes tevékenységek sora, azok szükségessége
- Továbbképzési lehetőség - perspektíva
- Tipikus konfliktushelyzetek
- Társadalmi elismertség, presztízs – jövedelmek
- A pedagógiai készségek, képességek vizsgálata, úgy mint:
- szaktudás
- kommunikációs képesség
- gazdag és rugalmas viselkedés repertoár
- pedagógiai tapasztalat
- gyors helyzetfelismerés, pedagógiai helyzetek elemzésének képessége
- erőszakmentesség és kreativitás a konfliktusok megoldásában
- együttműködés igénye a diákokkal, a szülőkkel és a kollégákkal
- mentális egészség

A modellképzés alapját a levéltári kutatások, továbbá az ikonográfiai elemeket és primer forrásokat is magukban foglaló dokumentumelemzés, hermeneutikai szövegelemzés, oral-history anyagok tartalomelemzése jelentette. Ezek alapján a következő négy fő modell ismertetésére kerül sor, ezek a tanító, mint:

- 1) a nemzet napszámosa – modell
- 2) a nemzet megtartó ereje – modell
- 3) tanító 2014 - modell
- 4) a nemzet katalizátora – modell

TANÍTÓI HIVATÁS 1868 ÉS AZ 1945-ES ÉVEK KÖZÖTT - „NEMZET NAPSZÁMOSA” MODELL

Aggné Pirka Veronika

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar
pirka.veronika@tok.elte.hu

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Kutatásunk célja a tanítói pálya neveléstörténeti vizsgálata 1868-tól az 1945-es évekig, a magyar tanítói pálya modellalkotása, a magyar tanítóképzés feltérképezése. Hipotézisünk szerint a „nemzet napszámosa” modell alapvetően az 1868-1945 közötti időszakot jellemzi. Ennek klasszikus reprezentánsa a néptanító vagy a kántortanító.

Kutatásunkban a következő kérdésekre kerestük a választ:

- Kik választották a tanító pályát?
- Milyen tanulmányok folytatására volt lehetőségük?
- Hogyan lehet tipologizálni a tanítóképzőket?
- Vajon a tanítói pályát választották-e a képző után?
- Milyen elemeket hordozott az iskolai élet a vizsgált időszakban?
- Milyen szerepet töltött be a saját életükben és a társadalom életében a pedagógus lét?
- Milyen modellek vagy almodellek képezhetők a tanítóképzés fejlődéstörténeti elemeinek ismeretében?
- Hogyan változnak a tanítói életpályát determináló tényezők a 70 év alatt, miközben az oktatást egyre hatékonyabban segítik az újonnan alapított pedagógiai folyóiratok és egyesületek?

Kérdésfeltevésünkre ösztönzően hatottak Hayden White történész gondolatai, melyek szerint a történeti kutatásban kulturális tények megmutatása mellett arról van szó, hogy a tudományos adatokat azok a kérdések konstruálják, amelyekkel a kutató az általa feltárni kívánt jelenségekhez fordul. Metodikai szempontból nagyon tanulságosnak tartom White négy lépésből álló szintetizáló koncepcióját, amelynek lépései a következők:

1. Az események sorozatának, mint tényeknek létrehozása.
2. A tények sorának sorozattá alakítása a cselekményesítés segítségével.
3. E sorozat tudományosan vagy kulturálisan magyarázhatóvá alakítása.
4. Végül annak a diskurzusnak a kialakítása, amelyből ideológiai következtetések is levonhatók. (White, 1997. 21. o.)

A megjelölt időszakban a tanítók kiegészítő feladatai igen változatosak voltak, a leggyakoribb a mellékjövedelmet is nyújtó kántori teendők ellátása volt, de vezettek egyesületeket, olvasóköroket, foglalkoznak selyemhernyó-tenyésztéssel, méhészettel, növényneveléssel is. Hagyományosan a tanítók feladata a népszámlálásokon a számlálóbiztosi feladatok ellátása. Az 1900 évi népszámlálás 32.187 számlálóbiztosának csaknem felét 15.111 főt adták a tanítók. (Baska 2001, 11. o.)

A kutatás módszere az elsődleges- és másodlagos források elemzése.

A kutatás szekunder forrásként használja fel Donáth Péter tanítóképzésről szóló két kötetes munkáját (2008), és Németh Andrásnak a pedagógusképzés professzionalizációs folyamatait bemutató műveit (1990, 2005, 2013). Elsődleges forrásként pedagógiai folyóiratokat és egyesületi élet dokumentumait vizsgáljuk. Nekrológok elemzésére, megmaradt vázlatkönyvek, kidolgozott óratervezetek, tanmenetek, esetenként tanítói publikációk elemzésére vállalkozunk.

A kutatás hozzájárul ahhoz, hogy bemutassa a tanítói pálya modelljeinek és almodelljeinek fejlődéstörténetét a nevelés elméletében és gyakorlatában.

A TANÍTÓ MINT A NEMZET MEGTARTÓ EREJE

Endrődy-Nagy Orsolya

Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

endrodyorsolya@gmail.com

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A szimpóziumon ebben az előadásban az 1945-1989 közti időszak tanítóképét tárjuk fel. A tanítókép feltárását elsősorban képi dokumentumok segítségével valósítjuk meg. Ennek indoklásaként álljon itt a módszer alátámasztása. A képanyagot az OPKM képtárából kölcsönözzük, valamint hallgatóink családi hagyatékából.

Az ikonográfia a művészettörténet segédtudományaként vált elismert diszciplínává. Azt vallja, hogy a műalkotás rejtett jelenségek hordozója, amit különféle módszerekkel kell megfejteni. Atyjának Erwin Panofskyt tekinthetjük, de az ő munkásságát számos kortárs művészetelméleti szakíró, így Meyer Schapiro, vagy Edgar Wind művei több ponton kiegészítik. „A művészet leglényegibb vonása, hogy csak szakavatott kézben kel életre.” (Wind, 1990, 47.o.) Minden esetben a vizuális rögzítés karakterét próbáljuk megfogni és mintázatok után kutatva értelmezni. (Collier, 2010) Mindezekből következik, hogy a fotók és az egyéb vizuálisan rögzített képek, információs tárolók, s bár azt az illúziót kelthetik, hogy csupán a szépséget, vagy egyéb bemutatási célt szolgálnak, mindig hordoznak mélyebb jelentést és általuk mélyebb ismeretre tehetünk szert például egy esemény kapcsán.

Nick Peim szerint (Peim, 2005) a történelem a történész interpretációja alapján bontakozik ki. A dokumentumok, így a festmények, fotók is mozaikok, a történelem darabjai; a mozaikok, vagy darabkák közt hézagok vannak, melyeket a történész munkája áthidalni, összeilleszteni. A kép hermeneutikai módszerekkel feltárható reprezentáció. A történész feladata a hiátusokat a fennmaradt tárgyi reprezentációk (pl. fotók, festmények) segítségével pótolni és jelentést adni nekik. Néha ezek a dokumentumok csak töredékek és az a feladat, hogy ebből a történész rekonstruálja a többé vagy kevésbé koherens történelmi folyamat teljességét. (uo., 2005). Így tehát egy festmény vagy fotó is jelenthet fontos utalást egy történelmi eseményre.

Az előadás során az ikonográfia módszerén kívül a 2013/2014-es tanév során a neveléstörténet szeminárium keretében elkészült tanítói pályaképre fókuszáló hallgatói interjúkat is elemezzük (n=450). Ezen két halmaz összehasonlításából feltételezésünk szerint árnyalt tanítókép bontakozhat ki. A kutatás részét képezi még az interjúkhoz kapcsolódó fogalmi térképek elemzése, melyek arra a kérdésre fókuszálnak, hogy milyen személyiségjegyekkel rendelkezik az ideális tanító. Az interjúk a következő kérdéskörökre koncentrálnak:

- Motiváció és elkötelezettség
- Pályaorientáció és pályakép: elvárások, sikerélmények és nehézségek egyenlege
- Tanítói erények, tulajdonságok, személyiségjegyek
- Meghatározó pedagóguskép
- Emlékek és hasznosság
- Hivatástudat és elhivatottság
- Presztízs
- Változások az értékrendben a pálya során és ezek hatása a pályára

A kutatás ezen alprojektjében az várható, hogy igazolódik hipotézisünk, mely szerint az 1945 és 1989 közti időszak meghatározó tanítóképe a nemzet megtartó erejét reprezentálja. Ez a kutatás támogatja az ikonográfia módszerének neveléstörténeti használatát, valamint útmutatóul, tanulságul szolgálhat a jelenleg képzésben résztvevő tanítószakos hallgatóknak.

TANÍTÓ-2014-MODELL

Lénárd András
ELTE TÓK
lenarda@elte.hu

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Neveléstörténet, reformpedagógia

A Tanító-2014-modell napjaink tanítóját reprezentálja. Ebből a szempontból egyrészt pillanatnyi állapotot, másrészt egy folyamat részét képezi. A legnehezebb annak megítélése, hogy ez a pillanatnyi állapot hol helyezkedik el az információs társadalom tanítóképének kialakulási folyamatában.

Előadásomban azokra a társadalmi és gazdasági jelenségekre koncentrálok, melyek a tanító szerepének változásának irányába mutatnak. E kísérletben kiemelt feladatomnak tekintem, hogy a tanítóságot a maga specifikumában, mint a pedagógustársadalom egy jól jellemezhető részalmazát vizsgáljam. A szakirodalmi források a legtöbb esetben globálisan pedagógusokról beszélnek, ám több szempontból is léteznek olyan jellemzők, melyek abba az irányba mutatnak, hogy érdemes a tanítóságot elkülönítve is vizsgálni. A modell jellemzőit nem statikus szempontok mentén, hanem egy változási folyamat összetevőiként mutatom be.

A mai tanító elmozdulni látszik a „mindent tudó” ismeret-forrás és -közlő szerepéből a tanulásban segítő és aktívan résztvevő facilitator társ irányába. E folyamat részeként felbomlóban van a minden tárgyat ugyanolyan színvonalon és aktivitással oktató tanító eszménye is. Érdemes elemezni, milyen, sokszor a nem professzionális nézetekből táplálkozó elvárások, partikuláris elképzelések vannak jelen napjaink pedagóguseszményeiben, kezdve a megbízható „jó iparostól” a kutató- ill. tudóstanítón (tanáron) keresztül a versenyekre felkészítő „sztáredzőn” át a „minden szempontból mintáig”.

Rendkívül érdekes kérdés lehet az is, hogy a tanító élete, szakmai munkája, mindennapjai, az önmagáról alkotott illetve közvetíteni kívánt képe hogyan kerül egyre inkább előtérbe, és válik a tanulók és a szülők számára is folyamatosan nyomon követhetővé a közösségi hálók jóvoltából.

A tanítóképzés szempontjából talán a leglényegesebb az, hogy hogyan alakul, alakul-e valamilyen irányba a tanítók pedagógiai tudása, miféle didaktikai tudás él bennük, és ez a tudás változik-e az említett társadalmi, technológiai és pedagógiai változásoknak megfelelően.

A kutatásban segítségemre voltak az információs társadalom pedagógiai hatásait bemutató szakirodalmi források mellett a tanítóképzés különféle dokumentumai (tantervek, akkreditációs anyagok, szakdolgozatok, óravázlatok, önreflexiók), valamint a tanító pályakövetés vizsgálatának kérdőívei is. Személyes tapasztalataimat a tanítás gyakorlatok, szemináriumi munkák, tudományos diákköri munka, hallgatói projektek, konferenciák, pedagógus-továbbképzések és egyéb hallgatói-tanítói aktivitások megfigyelése, valamint dokumentumainak elemzése során szereztem.

A modellalkotás egyik nem titkolt szándéka az, hogy általa nem újabb pedagóguseszmény születik, mint a neveléstörténet korszakai alatt már annyiszor, hanem a folyamatok és tendenciák közötti ok-okozati összefüggések feltárásával elő tudjuk segíteni a tanítóképzés megújítását, ugyanis a kutatás egyik fő konklúziója az, hogy a jelenlegi képzés nem igazán követi a fent vázolt változásokat.

A „NEMZET KATALIZÁTORA” MODELL

Mikonya György

ELTE Tanító- és Óvóképző Kar

mikonya.gyorgy@tok.elte.hu

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A posztmodern társadalomban számos új kihívásnak kell megfelelnie a kisgyermekkorú nevelés szakértőjének a tanítónak. Előzetes tájékozódásunk során arra a felismerésre jutottunk, hogy a társadalom számos megoldatlan vagy félig megoldott probléma kezelését – így például a hátrányos helyzet megszüntetését vagy az iskolai agresszió kezelését - a tanítókra hárítja, így „a nemzet katalizátora” metafora használata jogos lehet. Kutatásunk során dokumentumelemzéssel és szakértői jelentések tartalomelemzésével tártuk fel három meghatározó determinánsra – a családra, a „gyorsuló időre” és a gyermekek érzelmi és intellektuális változásaira – koncentrálván az új kihívásokat. Az így összeállított listát kérdőíves vizsgálattal és félig strukturált interjúval pontosítottuk, majd összevettük a jelenlegi pedagógusképzési terület tanítós képzési és kimeneti követelményeivel, a tanítóképzők párhuzamos akkreditációjának hozzáférhető jelentéseivel. Folytatásként számba vettük azokat az „új kihívásokat” amelyekre nem, vagy csak részlegesen készítik fel a képző intézmények a leendő tanítókat. E szerint a 21. század kihívásaiként a következő tulajdonságokat neveztük meg: 1) sokoldalúság és nyitottság, mint alapfeltétel a minőségi oktatáshoz 2) élményszerűség, mint komplex képesség semleges tartalmak (tények) élményszerűvé tételére 3) készség, felkészülés váratlan / szokatlan helyzetek kezelésére 4) tapasztalatok a kortárs agresszió és a tanítók iránti agresszió kezelésére 5) a szülőkkel való kapcsolattartás fontosságának tudata. A továbbiakban - a teljesség igénye nélkül - felsorolunk néhány gyakorlati kompetenciát, amelyekre a jövőben kiemelt figyelmet kellene fordítani, ilyenek:

- A pályázati írás, a menedzselés – a működési feltételek jobbá tétele érdekében.
- IKT eszközök használatában a tanító legyen képes lépést tartani a „tanulókkal”, továbbá legyen gyakorlata és tapasztalata ezen eszközök célszerű használatában.
- Törekedjen a „felhasználói szintű tudás” ok-okozati összefüggésekkel történő helyettesítésére.
- Legyenek ismeretei egyes betegségek így a diabetesz, az epilepszia, a lisztérzékenység stb. iskolai hatásáról.
- Tudja, hogy a tanulóval kapcsolatos nehézségek jelentős része mögött családi gondok húzódnak meg, fontos, hogy képes legyen a szülőkkel való kapcsolat alakítására szélsőséges helyzetekben is.
- Legyenek ismeretei a kiegészítő terápiás lehetőségekről (zeneterápia, lovasterápia, agilitás)
- A társadalom megoldatlan problémái sajátosan - összetettségükben, ellentmondásosságukban, megoldatlanságukban szivárognak be az iskolába pl. környezetvédelem – hulladék-felhasználás, egészségügyi várólisták, fekete munka, adózási és számla ügyek stb. – amiről a tanítót adott esetben kérdezik a gyerekek és neki illik erre válaszolni.
- Különösen szembetűnő az ellenérdekeltség a fenntartható fejlődés és gyermek, mint reklámok özönével és ravasz kedvezményekkel megcélzott fogyasztó között.

HITVALLÁSOK, FELADATOK, ÉRTÉKEK: FELEKEZETI OKTATÁS A MAI
MAGYARORSZÁGON

Elnök:

Bocsi Veronika
Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar

Opponens:

Pusztai Gabriella
Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

A magyarországi református közoktatás területi sajátosságai, különös tekintettel a hátrányos helyzetű térségekben működő iskolákra

M. Császár Zsuzsa
Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar

A Görögkatolikus Egyház által fenntartott iskolákban megvalósuló hátránykompenzációs törekvések elméleti gyökerei

Inántsy-Papp Ágnes
Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola

Egyházi szakkollégiumok közösségének belső működése

Kardos Katalin
Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Iskolai eredményesség a felekezeti iskolák fenntartói szerint

Morvai Laura
Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Alternatív pedagógiák, egyházi nevelés; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

Az egyházi oktatás palettája a rendszerváltás utáni Magyarországon jelentős mértékben bővült, s a különböző felekezetekhez tartozó intézmények az iskolarendszer és a köznevelés minden szintjén megjelentek. A bővülés okai rendkívül összetettek, s a lakossági igényektől az oktatáspolitikáig vezetnek bennünket. Az egyházi intézmények sajátos életvilágokat képviselnek, hiszen – mint azt a szimpózium előadásai is alátámasztják – eltérő merítési bázissal bírnak, eltérő hatásmechanizmusokkal dolgoznak, és eltérő feladatokat is tűznek ki maguk elé. Az egyházi fenntartású oktatási intézményekkel foglalkozó kutatási eredmények alapján kijelenthetjük, hogy ebben a speciális nevelési környezetben a tanulóhoz való viszony és az eredményességi mutatók sajátos rajzolatokat produkálnak. A szimpózium aktualitását alátámasztja, hogy az egyházi fenntartású iskolák hálózata az utóbbi években is tovább bővült. A bemutatásra kerülő eredmények mindegyike, bár eltérő kutatási technikák segítségével születtek meg (oktatási statisztikák, térinformatikai kutatások, dokumentumelemzés, interjúk, survey), ennek a sajátos nevelési környezetnek a bemutatására vállalkoznak.

Az első előadás a településföldrajz eszköztárával vizsgálja meg a református iskolahálózat demográfiai és szociális beállítottságát, s hívja fel a figyelmet arra, hogy az ide kapcsolódó intézmények az ország hátrányosabb helyzetű járásaiban találhatóak. A második előadás a felekezeti oktatás hálózatának 2010 óta lezajlott bővülését tekinti át, s az eredményeket nemzetközi statisztikákhoz illeszti. A saját kutatás terepét Borsod-Abaúj-Zemplén megye képezi; a szerző a vizsgálata során interjúk technikát használt fel. A harmadik előadás a Görögkatolikus Egyház által fenntartott intézmények hátránykompenzációs törekvéseit vizsgálja dokumentum-elemzés segítségével a European Committee for Catholic Education és a II. Vatikáni Zsinat dokumentumainak tükrében. A negyedik előadás kutatási terepe a felsőoktatáson belül működő egyházi szakkollégiumok. A prezentáció az eredményesség kérdéskörét járja körül, s azt a tényt, hogy a vallási közösségek nyújtotta kapcsolatrendszerek milyen pozitív változásokat indukálnak a hallgatók gondolkodásában, életvezetésében. A szimpózium utolsó előadása az eredményesség-konceptiók felekezetenkénti eltéréseit tárja fel, s mutat rá az egyes fenntartók értelmezésének sajátos jegyeire.

A MAGYARORSZÁGI REFORMÁTUS KÖZOKTATÁS TERÜLETI SAJÁTOSságAI,
KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ TÉRSÉGEKben MŰKÖDŐ
ISKOLÁKRA

M. Császár Zsuzsa

Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar
cszsuzsa@gamma.ttk.ptc.hu

Témakörök: Alternatív pedagógiák, egyházi nevelés; Személyiségfejlődés és –fejlesztés

Az előadásban a 2014 első felében elindított oktatás-, és vallásföldrajzi kutatásunk azon eredményeit kívánjuk bemutatni, amelyek a református oktatási intézményekre és azok társadalmi környezetére vonatkoznak. Az elemzések és az empirikus vizsgálat egyes eredményeit térinformatikai módszerekkel készített térképeken ábrázoltuk.

A KSH népszámlálási adatbázisából leválogattuk a református közoktatási intézményeknek helyet adó 149 településen élő református lakosság népmozgalmi adatait. Ezentúl a jelenleg feldolgozás alatt lévő, az oktatási intézmények számára készített kérdőívben, többek között az intézmények területi sajátosságait, és a diákok szociális helyzetét is feltérképeztük. Megállapítottuk, hogy a 149 településen élő reformátusság földrajzi elhelyezkedése egyenlőtlen, s igazodik Magyarország református lakosságának területi elhelyezkedési trendjeihez. A fenti településeken élő református népességen belül kiemelkedik a 15-39 éves korosztály aránya (29,1%), ami Magyarország népességstruktúrájával való összehasonlításban (34,01%) viszont alacsonyabb értéket mutat. Ugyanakkor jelentősen magasabb a 60 éven felüliek aránya (32,88%), míg a 14 éven aluliaké jóval alacsonyabb (11,83%), ez az oktatási intézmények jövőbeli működését befolyásolja. A legmagasabb befejezett iskolai végzettséget tekintve elmondható, hogy kimondottan magas az általános iskolai vagy annál alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők aránya (39,6%). A foglalkoztatottsági ráta a szóban forgó 149 település református népességének körében rendkívül alacsony, a 2011. évi 55,8%-os országos átlaggal ellentétben csupán 36,10%-os. Megállapítottuk, hogy a fenti országostól elmaradó adatok mögött az a tényező áll, hogy a református felekezethez tartozók jelentős része az ország legelmaradottabb kistérségeiben összpontosul, amelyek periférián helyezkednek el. Ezekben a településeken működő óvodák, iskolák feladatai között a többféle értelemben vett hátrányos helyzet kezelése, leküzdése és a társadalmi integráció megvalósítása kiemelt célként jelenik meg.

A GÖRÖGKATOLIKUS EGYHÁZ ÁLTAL FENNTARTOTT ISKOLÁKBAN
MEGVALÓSULÓ HÁTRÁNYKOMPENZÁCIÓS TÖREKVÉSEK ELMÉLETI
GYÖKEREI

Inántsy-Papp Ágnes

Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola
inantsypapagnes@googlemail.com

Témakörök: Alternatív pedagógiák, egyházi nevelés; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

A XX. században a Katolikus Egyház oktatási és nevelési szemléletében a legerőteljesebb szemléletformáló változást a II. Vatikáni Zsinat hozta. A zsinat dokumentumainak tanulsága szerint a Katolikus Egyháznak egyre inkább a külvilág felé is kell fordulni. Ez a buzdítás, illetve tény nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a katolikus iskolák missziója is változott. Már nemcsak a katolikus fiatalok nevelése lett a cél, hanem sokkal szélesebb célcsoport és elsődlegesen nem a hitvédelem lett a cél, hanem a szegények, illetve a marginalizálódott csoportok megsegítése. A katolikus iskolák, így a görögkatolikus iskolák is egyre inkább elköteleződtek a társadalmi igazságosság és a szolgálat irányába.

A Görögkatolikus Egyháznak a 2011-es népszámlás adatai szerint 179.176 híve van, akik nagyrészt csak az ország északi és keleti részén, a leghátrányosabb kistérségekben vannak jelen. A Görögkatolikus Egyház által fenntartott iskolák szinte mindegyike a rendszerváltozás után kezdte meg működését, mint nem állami fenntartású iskola, jelenleg alap-, közép-, és felsőfokon is folyik képzés.

Előadásom célja, hogy a görögkatolikus iskolákban a közösség, illetve a társadalmi felelősség kialakításához kapcsolódóan megvizsgáljam - a European Committee for Catholic Education iránymutatásának megfelelően - 9 egyházi dokumentum elemzésén keresztül a katolikus iskolák „község”, „befogadó község” fogalmainak értelmezését egyházi, nevelési és társadalmi szempontokból.

Az említett elméleti háttér a görögkatolikus intézményekben tanító kollégákhoz a Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola konferenciáin, továbbképzésein keresztül, a fenntartók által szervezett lelkigyakorlatokon, illetve lelkinapokon tartott előadások révén jut el az érintettekhez, kit jobban, kit kevésbé megérintve.

EGYHÁZI SZAKKOLLÉGIUMOK KÖZÖSSÉGÉNEK BELSŐ MŰKÖDÉSE

Kardos Katalin

Debreceni Egyetem

kardoskata1987@gmail.com

Témakörök: Alternatív pedagógiák, egyházi nevelés; Felsőoktatás, felnőttoktatás

Napjainkban számos kutatás foglalkozik azzal a ténnyel, hogy az oktatási expanzió hatásának következtében újabb hallgatói csoportok lépnek be a felsőoktatásba (Kozma 2004, Pusztai 2011), amitől annak karaktere a folyamatosan bővülő igényekhez formálódik. Az ezredfordulót követő években az elsőgenerációs hallgatók problémái mellett előtérbe került az etnikai és vallási kisebbségek felsőoktatási beilleszkedésének problematikája (Pusztai 2013, Pusztai et al 2012). Belátható tehát, hogy a hallgatói populációban olyan mértékű változatosság lett tapasztalható, amit a továbbiakban nem írhatunk le egységes jellemzőkkel. Így kerültek érdeklődésünk középpontjába a felsőoktatási intézményekhez kötődő egyes közösségek (Pusztai 2011; Ceglédi et al 2012).

Jelen vizsgálatunk középpontjában olyan tanulóközösségek (Bordás-Ceglédi 2012) állnak, amelyek rendkívül hatékony és jól működő tanulási lehetőségeket rejtnek magukban. Ezek a közösségek olyan alkalmakra adnak lehetőséget, amelyek az egyetemi oktatás keretei között nem, vagy kevéssé megvalósíthatóak (Ceglédi et al 2012). A hallgatók tanulóközösségként való tevékenysége a tanulmányi rendszerben, felsőoktatás-pedagógiai szempontból jóval hatékonyabb, mint a hallgatók elszigetelt, egyéni teljesítménye (Tinto 2003). A tanuló közösségekhez való tartozás számos pozitívuma közül érdemes kiemelni a hallgatók figyelmének kölcsönös egymásra fordítását, ösztönző erejét, a közösség iránti elkötelezettséget, ami Tinto (2003) koncepciója alapján egyenesen a társadalmi tőkébe való befektetésnek minősül (Pusztai 2011).

A hazai szakkollégiumok és egyházi szakkollégiumok épp az ehhez hasonló törekvéseik révén váltak számos kutatás központi szereplőjévé (Erős 2010; Ceglédi 2011; Kardos 2011).

Vizsgálatunk elemző szakaszában egy 2011 őszi végzett szakkollégiumi kérdőíves kutatás adatbázisát használtuk fel (N= 632), amelyben összehasonlító elemzés révén arra törekedtünk, hogy különbséget tegyünk a felekezeti és egyéb, nem felekezeti szakkollégiumok hallgatósága között, kitekintve a hallgatók tanulmányi orientációjára és a szakkollégiumok belső működési rendjének bemutatására.

Elemzéseink során két- és többváltozós statisztikai módszereket alkalmazva arra az eredményre jutottunk, hogy a hallgatók tanulmányi orientációja nem mutat egységes képet a vizsgált intézménytípusokban. A vallási közösségi kapcsolatok pozitív attitűdöket erősítenek meg a hallgatókban, amelyek támogatják az iskolai sikert és a szakkollégiumok hallgatók optimista előrelátását tanulmányaik jövőbeni hasznosíthatóságát illetően. Eddigi kutatásaink alapján a felekezeti szakkollégiumokban erős közösségi életnek lehettünk tanúi, mégis a szakkollégiumok belső működési rendjének vizsgálatakor azt tapasztaltuk, hogy a szakkollégiumi hallgatói közösségnek nincs beleszólása az intézmény működését befolyásoló döntésekbe.

ISKOLAI EREDMÉNYESSÉG A FELEKEZETI ISKOLÁK FENNTARTÓI SZERINT

Morvai Laura

Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Program

morvailaura@gmail.com

Témakörök: Alternatív pedagógiák, egyházi nevelés; Tehetséggondozás, speciális fejlesztés

A középiskolai eredményesség kérdéseivel számos tanulmány igyekezett foglalkozni (Ercsei-Nikitscher 2013; Fényes 2009; Halász-Faragó 2010; etc.). Magyarországon nyilvánosan is elérhetőek azok a mutatók amelyekkel a középiskolai eredményességet országos viszonylatban mérik. Azonban az ezen mutatók alapján körvonalazódó eredményesség fogalom nem teljesen egyezik meg az egyházi intézmények ezzel kapcsolatos koncepciójával. Kifejezetten a felekezeti iskolák eredményességével többek között Neuwirth (2005) és Pusztai (2004, 2005, 2011) foglalkoztak. A felekezeti iskolák pedagógusai a 2007-es pedagógusvizsgálat eredményei alapján egymással egyenrangú célként tekintettek a tudásbővítésre és a lelkiekben való gazdagodásra, sőt fontosak voltak számukra azok a tartalmak, amelyek megkönnyítették a társadalmi integrációt, valamint azok az értékek, amelyek elősegítették az emberek közötti kooperációt (Pusztai 2011). Jelen kutatásunkban nem a pedagógusokat vagy az iskolaigazgatókat kérdeztük meg arról, mit tekintenek eredményességnek, hanem a fenntartókat. Kíváncsiak voltunk arra, milyen eltérések vannak a különböző felekezetek felfogásai között. 2014 tavaszán interjút készítettünk a Miskolci Apostoli Exarchátus, a Tiszántúli Református Egyházkerület, a Piarista Rend Magyar Tartomány, a Hajdúdorogi Egyházmegye, a Tiszáninneni Református Egyházkerület és az Egri Főegyházmegye képviselőivel. Minden iskolafenntartó esetén egy a szakpolitikai eredményesség-felfogáson túlmutató értelmezést találtunk, azonban a felekezetek között eltérések is megfigyelhetők. Míg a református iskolafenntartók a széleskörű világlátással rendelkező keresztény fiatalok nevelését emelték ki, addig a görögkatolikusok főként a hátrányok kompenzálásában látták a sikeresség kulcsát. A római katolikus és a szerzetesrend általi iskolában az előző kettőnél nagyobb szerepet kapott a felsőfokú oktatásba bekerülők aránya, mint a református és a görög katolikus fenntartók esetén.

INFOKOMMUNIKÁCIÓS TECHNOLÓGIÁK EVIDENCIA-ALAPÚ ALKALMAZÁSA A
SPECIÁLIS NEVELÉSI IGÉNYEK KUTATÁSÁBAN, FELISMERÉSÉBEN ÉS A
TÁMOGATÁSBAN

Elnök:

Győri Miklós
ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet

Opponens:

Szekeres Ágota
ELTE BGGYK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet

**Társas komoly játék alkalmazhatóságának és felhasználói fogadtatásának vizsgálata
tipikus és atipikus fejlődésű gyermekeknél**

Győri Miklós* – Borsos Zsófia* – Stefanik Krisztina**

**ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet*

***ELTE BGGYK Tanulásban Akadályozottak és Értelmileg Akadályozottak Pedagógiája
Tanszék*

Mobiltechnológia és viselkedésszervezés

Stefanik Krisztina* – Havasi Ágnes* – Csákvári Judit**

**ELTE BGGYK Tanulásban Akadályozottak és Értelmileg Akadályozottak Pedagógiája
Tanszék*

***ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet*

**Személyközi konfliktusok észlelésének vizsgálata tekintetkövetéses módszertannal:
a konfliktus súlyossága és az észlelői perspektíva hatása**

Billédi Katalin – Győri Miklós

ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet

**Mentálisállapot-tulajdonítás digitális alapú tesztelése tekintetkövetéses módszerrel
intellektuális képességzavarban**

Csákvári Judit

ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet

**Oktatási portál komplex webergonómiai tesztelése tipikusan fejlődő és intellektuális
képességzavarral élő személyek körében**

Csákvári Judit – Győri Miklós

ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Elektronikus tanulási környezetek

HÁTTÉR ÉS CÉLOK: Kutatócsoportunk empirikus munkáit mutatjuk be, melyek közös mozzanata, hogy (1) infokommunikációs technológiák felhasználási lehetőségeit vizsgálják, (2) speciális nevelési igények összefüggésében, s (3) komplex empirikus kutatásmódszertanokat alkalmaznak.

ELŐADÁSOK: Az 1. előadás fejlesztés alatt álló digitális társas komoly játék előtesztelését mutatja be. A játék célja az atipikus szociokognitív fejlődéssel összefüggő speciális nevelési igények korai szűrése. Kvantitatív és kvalitatív elemeket tartalmazó, többszörös esettanulmányokon alapuló módszer keretében tipikusan fejlődő (TF), autizmus spektrum zavarral (ASD) élő, és nyelvi zavaros gyermekeket (n=12) vontunk be, kisiskoláskortól óvodáskorig visszafelé haladva. Az eredmények megerősítik a játék alkalmazhatóságát szűrés helyzet kialakítására. A 2. előadás edukációs-asszisztív mobil alkalmazás tesztelését mutatja be, melynek célja ASD-vel élő tanulók integrált iskolai környezethez történő adaptációjának támogatása. ASD-vel élő felső tagozatos és középiskolás diákok (n=10), ill. életkorban és osztályfokban illesztett, TF tanulók (n=10) csoportjain végzett tesztelés eredményei alapján az eszközzel csökkenthető a strukturálatlanságból fakadó stressz és szorongás iskolai környezetben, javítható a viselkedésszervezés mindkét csoportban. A 3. előadás tekintetkövetéses módszerrel vizsgálta gyógypedagógus-hallgatók (n=51) konfliktusészlelési folyamatait, azzal a távlati céllal, hogy konfliktushelyzetek tudatosabb elemzésének elsajátításához és a szakmai készségfejlesztés hatékonyabbá tételéhez járuljon hozzá. A kvantitatív eredmények szerint az eljárás alkalmas a konfliktushelyzetek észlelésekor megjelenő sajátos letapogatási mintázatok feltárására. A 4. előadás szintén tekintetkövetéses módszerű tanulmányt mutat be arról, miként észlelnek és értenek meg társas helyzeteket TF (n=35) és intellektuális képességzavarral (IKZ) élő (n=22) személyek. Eredményeink árnyalt képet adnak az IKZ-val élők társas megértésének sajátosságairól, s hozzájárulhatnak a társasan mediált tanulási helyzetek hatékonyabbá tételéhez e csoportban. Az 5. előadásban bemutatott kutatás egy oktatási webportál használhatóságát és a felhasználói élményeket vizsgálta TF tanulók és pedagógusok (n=120) és IKZ-val élő fiatalok (n=15) körében. Webhasználati és médiafogyasztási kérdőívek egészítették ki a tekintetkövetéses módszert. Eredményeink alapján a használati stratégiák életkori változása fontos szempont az oktatási portálok tervezése során, s az IKZ csoport igényei e területen is jelentős eltérést mutatnak a tipikustól.

MEGVITATÁS: Eredményeink közös mozzanata, hogy nemzetközi trendekbe illeszkedve demonstrálják: a gyors technológiai fejlődés mellett szükség van a szisztematikus kutatásokra e technológiák lehetséges alkalmazási módjainak pontos feltárása érdekében a speciális nevelési igények kontextusában, s e területen a szisztematikus és komplex kutatásmódszertanok látszanak eredményesnek.

TÁRSAS KOMOLY JÁTÉK ALKALMAZHATÓSÁGÁNAK ÉS FELHASZNÁLÓI
FOGADTATÁSÁNAK VIZSGÁLATA TIPIKUS ÉS ATIPIKUS FEJLŐDÉSŰ
GYERMEKEKNÉL

Győri Miklós* – Borsos Zsófia* – Stefanik Krisztina**

**ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet*

gyorimiklos@elte.hu

borsos.zsofia@barczy.elte.hu

***ELTE BGGYK Tanulásban Akadályozottak és Értelmileg Akadályozottak Pedagógiaja Tanszék*

krisztina.stefanik@barczy.elte.hu

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Elektronikus tanulási környezetek

HÁTTÉR: Kutatás-fejlesztési projektünkben számítógépes környezetben futó interaktív, társas komoly játékon alapuló szűrőrendszer létrehozását tervezzük atipikus szociokognitív fejlődés detektálására óvodáskorban. Korábbi publikációinkban bemutattuk a rendszer evidencia-alapú tervezési folyamatát. Létrehoztuk a társas komoly játék alapját képező forgatókönyvet és a játék első prototípusát. Azonos célú kutatás-fejlesztési projektet nem ismerünk a nemzetközi szakirodalomban, így mind módszertanunk, mind eredményeink bizonyos mértékig úttörő jellegűek. A más fejlődési területekre fókuszáló analóg projekteket illusztratív céllal röviden áttekintjük.

CÉLOK: Az első prototípus előtesztelése a játék szűrési helyzetben való alkalmazhatóságát és a motivációs szempontból döntő felhasználói élményeket vizsgálta. A cél empirikus adatokra alapozva megerősíteni/cáfolni a társas komoly játék alkalmazhatóságát szűrési helyzet kialakítására, és azonosítani mind a következő prototípusban megtartandó, mind a megváltoztatandó mozzanatokat.

MÓDSZER: Komplex, kvantitatív és kvalitatív elemeket is tartalmazó, többszörös esettanulmányokon alapuló módszertan keretében tipikusan fejlődő, autizmus spektrum zavarral élő, valamint nyelvi zavaros gyermekeket vontunk be (n=12), kisiskoláskortól óvodáskorig visszafelé haladva. A tesztelés humán-számítógép interakcióban zajlott tekintetkövető eszköz használatával. Adatként felhasználtuk a rögzített viselkedéses és verbális válaszokat, szemmozgás regisztrátumokat, és egy Noldus Observer keretben alkalmazott megfigyelői szempontrendszert.

EREDMÉNYEK: Eredményeink megerősítették a társas komoly játék alkalmazhatóságát szűrési helyzet kialakítására: a gyermekeket mindhárom csoportban bevonta a játék, kellő motivációs alapot teremtve, és számos a szűrési cél szempontjából értelmezhető viselkedést váltott ki. Míg a verbális válaszok változatos mennyiségű és relevanciájú adattal szolgáltak, a tekintetkövetéses, egér-akció és megfigyeléses adatok jól kijelölték a tervezési hibákat: egyes inger-időzítéseket és grafikai elemek egyes sajátosságait. Az alkalmazott módszertan számos ponton jól konvergáló adatokat szolgáltatott.

MEGVITATÁS: Mivel ez a humán erőforrás-igény enyhítésével, az eredmények megbízhatóságának fokozásával és a pedagógiai módszerek finomabb hangolásának lehetőségével kecsegtet, mind hazai, mind nemzetközi szinten intenzív fejlesztések folynak komoly játékok felmérési, szűrési és diagnosztikus célú alkalmazására pedagógiai kontextusban. Kutatásunk módszertani tanulságai és eredményei megerősítéssel szolgálnak arra vonatkozóan, hogy ez az atipikus szociokognitív fejlődés detektálása területén is reális célkitűzés. Eredmények fényében megkezdjük a társas komoly játék első prototípusának módosítását a validálási folyamat folytatáshoz.

MOBILTECHNOLÓGIA ÉS VISELKEDÉSSZERVEZÉS

Stefanik Krisztina* – Havasi Ágnes* – Csákvári Judit**

**ELTE BGGYK Tanulásban Akadályozottak és Értelmileg Akadályozottak Pedagógiája Tanszék*
krisztina.stefanik@barczi.elte.hu

havasi.agnes@barczi.elte.hu

***ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet*
csakvari.judit@barczi.elte.hu

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Elektronikus tanulási környezetek

HÁTTÉR: Az infokommunikációs technológia, s különösen a mobil eszközök alkalmazása az autizmussal élő emberek támogatásában az elmúlt 20 évben került a kutatás-fejlesztési projektek előterébe. Míg ma Magyarországon csak néhány elszórt próbálkozást találunk, nemzetközi szintéren hatalmas és gyorsan változó a kínálat támogató és oktatást segítő szoftverekből, mobil alkalmazásokból, web-alapú szolgáltatásokból (Gyori, et al., 2012; Boser et al., 2014). Jellegzetes probléma, hogy (1) az eszközök legnagyobb részének hatása és hatékonysága nem ellenőrzött, (2) autizmus-specifikussága megkérdőjelezhető, valamint, hogy (3) nem az adott gyermek/felnőtt individuális szükségleteire reflektálnak.

Kutatás-fejlesztési projektünkben integráltan tanuló, autizmussal élő fiatalok önállóságát iskolai környezetben támogató, evidenciákon alapuló, egyéni szükségletekhez igazítható, mobil és web-alapú szolgáltatásra építő rendszer kialakítását tervezzük.

CÉLOK: Az első prototípus előtesztelése az iskolai helyzetekben való alkalmazhatóságot térképezte fel. A cél empirikus adatokra alapozva vizsgálni a mobil támogató-eszköz hatásait, valamint kiszűrni a prototípus esetleges hibáit.

MÓDSZER: Az előtesztelést integrációban tanuló, felső tagozatos és középiskolába járó, autizmussal élő diákok (n=10), valamint életkorban és osztályfokban illesztett, tipikusan fejlődő tanulók (n=10) csoportjain végeztük. Komplex, kvantitatív és kvalitatív elemeket is tartalmazó módszertanunk keretében prospektíven vizsgáltuk a mobil-eszközzel nyújtott átlátható struktúra stresszt és szorongást csökkentő, problémás viselkedéseket megelőző, valamint az önállóságra, feladatszerzésre gyakorolt hatásait. A tanulói, tanári és szülői interjúk, kérdőíves adatgyűjtés, strukturált megfigyelés mellett felhasználtuk a felhasználói tevékenységet rögzítő log-fájlok adatait is.

EREDMÉNYEK: Eredményeink alapján a mobil támogató-eszközzel az iskolai környezetben csökkenthető a strukturálatlanságból fakadó stressz és szorongás, javítható a viselkedésszervezés. Utóbbi hatást nem csak autizmussal élő fiataloknál, de a tipikusan fejlődő kontrollcsoportnál is azonosítottuk. Mindemellet a log-fájlok elemzéséből kiderül: jelentősen befolyásolja a hatást a használat gyakorisága.

MEGVITATÁS: Elővizsgálatunk alapján megállapíthatjuk, hogy a mobil infokommunikációs technológiai támogatás javíthatja az autizmussal élő tanulók életminőségét és iskolai adaptációját. Ugyanakkor hangsúlyozzuk, hogy ez nem lehetséges autizmus-szakértelem nélkül. A kifejlesztett támogató rendszer „csupán” keretet biztosít, amelyet a hozzáértő szakembernek individuális tartalmakkal kell megtöltenie. A továbbiakban a rendszer hosszabb távú, utánkövetéssel, nagyobb elemszámú mintán való tesztelését tervezzük.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS: A kutatást a “XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció)” II. szakasz (TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001) projekt finanszírozta.

SZEMÉLYKÖZI KONFLIKTUSOK ÉSZLELÉSÉNEK VIZSGÁLATA
TEKINTETKÖVETÉSES MÓDSZERTANNAL: A KONFLIKTUS SÚLYOSSÁGA ÉS AZ
ÉSZLELŐI PERSPEKTÍVA HATÁSA

Billédi Katalin – Győri Miklós
ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet
billedi@yahoo.com
gyorimiklos@elte.hu

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Felsőoktatás, felnőttoktatás

HÁTTÉR: A konfliktushelyzetek hatékony kezelése alapvető fontosságú, különösen a segítő hivatásra készülő szakemberek esetén. Pedagógusoknak, gyógypedagógusoknak nemcsak saját interperszonális helyzetekben kell megfelelő stratégiával reagálni, hanem mások közötti konfliktusok eredményes megoldását is elő kell segítenie. Az előnyös stratégia kiválasztása feltételezi a helyzet, a szereplők jellemzőinek pontos észlelését. A gyógypedagógus hallgatók képzésének egyik célja, hogy e szakmai készség tekintetében (is) tudatos hozzáértés alakuljon ki. A tekintetkövetéses technika széles körben alkalmazott kutatási eszköz annak vizsgálatára, milyen figyelmi-letapogatási stratégiákat követünk egyes ingerkörnyezetekben, helyzetekben. Így lehetőség nyílik arra is, hogy konfliktusos szituációk észlelését, feldolgozását vizsgáljuk segítségével.

CÉLOK: A kutatás hosszú távú célja, hogy nyomon követhetővé váljon a konfliktuskezelési készség alakulása a képzés során. Korábban bemutatott elővizsgálataink biztató eredményeinek szisztematikusabb megerősítése érdekében választ keresünk arra, hogy miként befolyásolják a helyzet jellemzői, a személy perspektívája az észlelésben megmutatózó letapogatási fókuszokat. Jelen előadásban a tovább finomított módszertannal (nagyobb minta, kiegyensúlyozott design) feltárt összefüggésekről számolunk be.

MÓDSZEREK: Két statikus képet mutattunk be vizsgálati személyeinknek, mindkettőn két személy interakciója látható. A képeket (semleges bemutatás után) verbális instrukciók segítségével helyeztük konfliktusos vagy megoldódó értelmezési keretbe. A vizsgálati személyeknek a válaszokat kétféle perspektívából (belehelyezkedő vs. külső szemlélő) kellett megfogalmazniuk. Sztenderd tekintetkövetéses technikát alkalmaztunk, a verbális válaszokat diktafonnal rögzítettük. A vizsgálati személyek gyógypedagógus hallgatók voltak (N=51). A rögzített adatokat a szokásos adattisztítási eljárások után kvantitatív elemzésnek vetettük alá, ezek a fixációk alapvető jellemzőire (száma, átlagos ideje) irányultak.

EREDMÉNYEK: A kiemelten fókuszált területek a várakozásnak megfelelően jól azonosíthatóak. Az interakció szereplői közül a „célszemély” szignifikánsan nagyobb figyelmet kapott. A kontextus nem, de a perspektíva szignifikáns hatást gyakorolt a fixációk számára és az átlagos fixációs időre.

MEGVITATÁS: Eredményeink valószínűsítik, hogy kidolgozott és tesztelt vizsgálati eljárásunk alkalmas a konfliktushelyzetek észlelése során megjelenő vizuális letapogatási mintázatok feltárására. Kutatásunk eredményei közvetlenül felhasználhatóak a konfliktushelyzetek észlelési folyamatainak és így dinamikájának szisztematikus vizsgálatában, e vizsgálatok eredményein keresztül pedig a konfliktushelyzetek tudatosabb elemzéséhez és a szakmai készségfejlesztés hatékonyabbá tételéhez járulhatnak hozzá.

MENTÁLISÁLLAPOT-TULAJDONÍTÁS DIGITÁLIS ALAPÚ TESZTELÉSE
TEKINTETKÖVETÉSES MÓDSZERREL INTELLEKTUÁLIS KÉPESSÉGZAVARBAN

Csákvári Judit

ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet
csakvari.judit@barczi.elte.hu

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Elektronikus tanulási környezetek

HÁTTÉR: A társas környezetben történő eligazodás és tanulás egyik fontos háttértényezője, hogy képesek vagyunk másoknak mentális állapotot tulajdonítani. Intellektuális képességzavarban (IKZ) az átfogó kognitív sérülés vizsgálata mellett egyre hangsúlyosabbá válik a szociális kogníció vizsgálata is. Fontos kérdés, hozzájárulnak-e a társas megértés korlátai az átfogó tanulási korlátokhoz. E népszerűcsoportban a kutatási és diagnosztikai eljárások alkalmazása is módszertani problémákat vet fel: a feladatmegértés és válaszadás nehézsége gyakran ellehetetleníti a hagyományos módszereket. A mentálisállapot-tulajdonítás vizsgálatára kidolgozott ún. Frith-Happé animációk tekintetkövetésre képes monitoron exponálva akár verbális megértés és válaszadás nélkül is, digitális környezetben alkalmazhatók.

CÉLOK: Az animációkra adott vizuális fixációs mintázatokon és verbális válaszokon keresztül vizsgáltuk a mentálisállapot-tulajdonítást IKZ-val élő és tipikus fejlődő (TF) felnőttek körében.

MÓDSZER: 22 IKZ-val élő és 35 TF felnőtt Frith-Happé animációkra adott verbális és tekintetkövetéses válaszait elemeztük. Egy kis és egy nagy háromszög között zajló szociális interakciót (4 klip) és random mozgást (4 klip) bemutató animációkat exponáltunk, véletlen sorrendben. Minden animáció után el kellett döntenit, hogy volt-e kapcsolat a háromszögek között. A szociális interakciót bemutató animációk után a lehetséges mentális állapotokra vonatkozó listából kellett a legmegfelelőbbet kiválasztani. A tesztelést egyéni helyzetben végeztük, sztenderd tekintetkövetéses eszközt alkalmaztunk, a verbális válaszokat diktafonra rögzítettük. A TF és IKZ csoportok közti és csoporton belüli, feltételek közti statisztikai összehasonlításokat végeztünk.

EREDMÉNYEK: A verbális válaszokban az interakció-tulajdonítás és a mentálisállapot-tulajdonítás is gyengébb volt az IKZ csoportban ($t=-9,6$ $p<0,001$ és $t=-13,31$ $p<0,001$). Az átlagos fixáció időtartam mindkét feltételben különbséget mutatott az IKZ és a TF csoport között ($t=-3,34$ $p<0,001$ és $t=-4,07$ $p=0,001$). A fixáció-időtartamok mintázata azonban ugyanaz volt a két csoportban: a random mozgás esetén rövidebb, a társas interakciót bemutató mozgás esetén hosszabb.

MEGVITATÁS: Noha a verbális válaszok szerint az IKZ csoportban gyengébb a mentálisállapot-tulajdonítás és a fixáció időtartam is eltéréseket mutat, ám a társas interakciók során a letapogatásban - mindkét csoportban - tapasztalt megnövekedett fixációs idő mégis rámutat a mélyebb kognitív feldolgozás jelenlétére. A digitális környezetben, tekintetkövetéses eljárással támogatott adatgyűjtés így ígéretes módszertannak tűnik az IKZ személyek vizsgálatában, és perspektívikusan akár technológiai alapú adaptív tanítórendszerek fejlesztésének alapja lehet.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS: A kutatást a TÁMOP 4.2.1/B-09/1/KMR-2010-0003 sz. pályázat támogatta .

OKTATÁSI PORTÁL KOMPLEX WEBERGONÓMIAI TESZTELÉSE TIPIKUSAN
FEJLŐDŐ ÉS INTELLEKTUÁLIS KÉPESSÉGZAVARRAL ÉLŐ SZEMÉLYEK
KÖRÉBEN

Csákvári Judit – Győri Miklós

ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet

csakvari.judit@barczy.elte.hu

gyorimiklos@elte.hu

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás;

Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények

HÁTTÉR: Az interneten hozzáférhető portálok felhasználóbarát tervezése és webergonómiai tesztelése alapkövetelmény a használhatóság és hozzáférhetőség optimalizálása érdekében. Az egyetemes tervezés koncepciója szerint minden felhasználói szükséglethez igazodó portálok tervezése kívánatos az adaptáció helyett. Ehhez partícipatív kutatásokra van szükség, melyekbe a felhasználók széles köre (életkor, nem, speciális szükségletek) kerül bevonásra. A fenti követelmények különösen fontosak az oktatással kapcsolatos, széles közönségnek szánt tartalmakat kínáló portálok esetében

CÉLOK: Jelen vizsgálat célja egy oktatási célokat szolgáló portál tesztelése volt annak használhatósága és a felhasználói élmények tekintetében. Exploratív és összehasonlító elemzések keretében különböző életkorú és tapasztalati háttérű tipikusan fejlődő és intellektuális képességzavarral (IKZ) élő személyek letapogató szemmozgásait, webhasználati stratégiáit és médiafogyasztási szokásait elemeztük.

MÓDSZER: 120 tipikusan fejlődő személyt (három életkori sávban tanulókat és egy pedagógus csoportot) és 15 IKZ-val élő sajátos nevelési igényű tanulót vontunk be a vizsgálatba. Az adatgyűjtés egyéni helyzetben, tekintetkötésre alkalmas asztali számítógépen történt. Az oktatási portált exponáltuk szabad navigációs és 3 feladathelyzetben. Webhasználati és médiafogyasztási kérdőívek egészítették ki a navigációs és szemmozgás adatokat. Kvalitatív és kvantitatív elemeket elemzési módszereket is használtunk. Nagy mennyiségű változót (fixáció és szakkád jellemzők, téri és idői paraméterek, érdeklődési területek) részben csoport összehasonlításokkal (a tipikus mintán belül életkori csoportok között, illetve a tipikus és atipikus tanulócsoporthoz), részben korrelációs módszerekkel elemeztünk.

EREDMÉNYEK: Elemzéseink számos ponton mutattak statisztikailag szignifikáns, de mérsékelt eltéréseket a tipikusan fejlődő felhasználói csoportok között. A tipikus és atipikus csoport között jelentős eltéréseket tapasztaltunk. A letapogatósi jellemzők nem mutattak összefüggést a web-, illetve médiahasználati szokásokkal. Az IKZ-ban korábbi vizsgálatainkban kimutatott sajátos fixációjellemzők újabb megerősítést nyertek a webhasználati kontextusban, s más változóknál (letapogatósi mintázatok, érdeklődési területek) is azonosításra kerültek atipikus felhasználói stratégiákkal.

MEGVITATÁS: Eredményeink alátámasztják a komplex módszertan alkalmazásának szükségességét az oktatási célú webes tartalmak kialakítása során. A letapogatósi és webhasználati stratégiák életkori változása fontos szempont lehet a portálok tervezése során, de az atipikus csoportok speciális igényei e területen is jelentős eltérést mutatnak a tipikustól, s ezt hangsúlyosan figyelembe kell venni.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS: A kutatást a “XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció)” II. szakasz (TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001) projekt finanszírozta.

INNOVÁCIÓK AZ ANDRAGÓGIÁBAN

Elnök:

Németh Balázs
Pécsi Tudományegyetem

Opponens:

Szabó Péter
Kodolányi János Főiskola

A nem formális tanulási környezetben szerzett tanulási eredmények mérési és elismerési rendszerének kidolgozása

Farkas Éva
Szegedi Tudományegyetem

Szervezeti és képzésfejlesztési innováció: Egy intézményi szintű program, mint esettanulmány

Szabó Péter
Kodolányi János Főiskola

Professzionális - konstrukciók és a szakma innovációs kapacitása

Kleisz Teréz
Pécsi Tudományegyetem

A felnőttkori tanulás kudarca, a korai iskolaelhagyás

Kerülő Judit
Nyíregyházi Főiskola

Fejlesztés közben – az Európai Felnőttoktatási Mesterszak és PhD program fejlesztésének eredményei és tanulságai.

Németh Balázs
Pécsi Tudományegyetem

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

A szimpóziium keretében felvonultatott előadások arra vállalkoznak, hogy az andragógia területén jelentkező néhány aktuális innovációról számoljanak be sajátos nézőpontokból. Az előadások a felnőttoktatás és -képzés egy-egy sajátos kérdését ragadják meg, melyek együtt és külön is meghatározóak a hazai andragógia hatékonyságának és eredményességének növelése, valamint szakmai és tudományos reputációjának előremozdítása szempontjából. A szimpóziium résztvevői megismerheti az előzetes tudásmérés problematikájához kapcsolódóan a nem-formális környezetben szerzett tanulási eredmények mérési és elismertetési rendszerének fejlesztését övező lépéseket. A második előadás a képzések fejlesztésének egy sajátos program-alapú lépéseit, környezetét, továbbá a szervezetben szükségszerűen indukált innovációkat vonultatja fel. A professzió értelmezésével kapcsolatos konstrukciókat értelmezi a harmadik előadás a felnőttoktatási szakma innovációs kapacitásai tükrében, melyhez különösen izgalmas felvetések és következtetések kapcsolódnak. A negyedik előadás az európai és a szélesebb nemzetközi környezetben sokféleképpen felértékelődő témát vizsgál, jelesül a felnőttkori tanulás kudarcaira és a korai iskolaelhagyás közötti összefüggéseket. Ezért az ezen összefüggések kontextusait megjelenítő téma izgalmas reflexiókat rejt. A szimpóziium utolsó előadása az európai közösségi ESRÁLE projekt-együttműködésben formálódó MA és PhD szintű képzés eredményeit vizsgálja és kitér a konkrét szaktudományos területen kezdeményezett angol nyelvű ún. „Joint Degree programok” innovációjának lehetőségeire és korlátaira is. A szimpóziium kiváló lehetőséget nyújt a fenti témák megvitatására, reflexiók gyűjtésére egyaránt.

A NEM FORMÁLIS TANULÁSI KÖRNYEZETBEN SZERZETT TANULÁSI EREDMÉNYEK MÉRÉSI ÉS ELISMERÉSI RENDSZERÉNEK KIDOLGOZÁSA

Farkas Éva

Szegedi Tudományegyetem
feva@jgypk.u-szeged.hu

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

Előadásomban a nem formális tanulási környezetben szerzett „learning outcomes” méréséhez és elismeréséhez szükséges rendszermodell kidolgozására és alkalmazására irányuló kutatásom eredményeit mutatom be. A 2013. szeptember és 2014. augusztus között megvalósuló kutatás célja a nem formális tanulási környezetben szerzett tanulási eredmények értékelésének, érvényesítésének, elismerésének és dokumentálásának módszertani vizsgálata, a mérés és értékelés sztenderdjeinek és modelljének kidolgozása a felnőttkori tanulás szektorában.

Az elismerési eljárás lényege a különböző kontextusokban megszerzett tudás szabályozott eljárás során történő újraértékelése és beemelése a formális képzési program illetve a foglalkozási standardok értelmezési keretei közé. A módszertan alapja a „learning outcomes”, amely új, eddig nem használt fogalom a magyar szak- és felnőttképzési terminológiában. Ebben a kontextusban a kompetenciák értékelése nem az input-tényezők alapján, hanem a meghatározott és elvárt tanulási eredmények mérése alapján történik.

Kutatásom során desk-research módszerrel feldolgoztam és összegeztem a nem-formális és informális tanulás eredményének érvényesítéséhez kapcsolódó, uniós és hazai szak- és felnőttképzésre vonatkozó jogi és stratégiai szabályozási helyzetképet. 10 európai ország validációs gyakorlatát vizsgáltam annak érdekében, hogy összegyűjtssem a nem formális úton szerzett tanulási eredmények elismerésére vonatkozó jó és működő gyakorlatokat. A nemzetközi példák elemzése azt mutatja, hogy az elismerési rendszerek ott működnek hatékonyan, ahol teret nyert a tanulási eredmény alapú megközelítés és létrejött a nemzeti képesítési keretrendszer.

20 interjút készítettem a felnőttképzési rendszer működtetésében részt vevő érdekelt felekkel (minisztérium és háttérintézményei, kamara, szakmai érdekképviselők, képző intézmények képviselőivel) azzal a céllal, hogy megismerjem a témával kapcsolatos gondolkodásukat, véleményeiket, artikulált igényeiket.

A nem formális tanulási környezetben szerzett tanulási eredmények elismerési eljárásához nélkülözhetetlen módszertan kidolgozását követően modellezem az elismerési eljárást, és javaslatot teszek annak nemzeti szintű bevezetésére, amely lehetővé teszi, hogy a felnőttek az iskolarendszeren kívül szerzett tudásukat elfogadtathassák a munkaerőpiacon. A rendszer kialakítása ösztönzi az egész életen át tartó tanulásban való részvételt, vonzóbbá teszi a képzést, második esélyt biztosít, növeli a foglalkoztathatóságot, segíti a szakpolitikai célok elérését.

SZERVEZETI ÉS KÉPZÉSFEJLESZTÉSI INNOVÁCIÓ: EGY INTÉZMÉNYI SZINTŰ PROGRAM, MINT ESETTANULMÁNY

Szabó Péter

Kodolányi János Főiskola
szpf@t-email.hu

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

A föld országai az oktatásuk megreformálásán fáradoznak két alapvető ok miatt.

Az első ok közgazdasági: Megpróbálunk rájönni, hogyan oktassuk gyerekeinket, hogy azok el tudjanak helyezkedni a XXI. század gazdaságában. Ezt hogyan érjük el úgy, hogy azt sem tudjuk, milyen lesz a gazdaság a következő hét végén?

A második ok kulturális: Hogyan oktassuk gyermekeinket, hogy azok felnőttként rendelkezzenek kulturális identitással? Mindezt úgy, hogy mégis részei legyenek a globalizáció folyamatának (Sir Ken Robinson)

Paradigmaváltásra van szükség a felsőoktatásban is, ami nem működik struktúraváltás nélkül. Mindezt romló gazdasági és társadalmi környezetben kell megoldani.

Megoldás lehet a tudatos minőségorientáltság, a kutatás, az oktatás és az azt körülölelő szervezet területén egyaránt.

A felsőoktatás környezete a bolygó egészén folyamatosan és dinamikusan változik az 1960-as évektől. Ez a változás felgyorsult a globalizáció előrehaladtával és a tempó elkerülhetetlenné teszi ennek a több száz éves társadalmi alrendszernek a megújulását. Ennek a változásnak vannak politika által irányított elemei és van, amit a működés társadalmi környezetének megváltozása gerjeszt. Politikai elem pl. az ún. bolognai folyamat; a másik elemre jó példa a szűkülő források miatti változási kényszer.

Az előadás során egy intézmény tíz éves fejlesztésének példáját áttekintve betekintést nyerhetünk egy egyszerre zajló szervezeti korszerűsítés, valamint oktatási és tudományos területen zajló minőségi fejlesztésbe. A programnak vannak általánosítható tapasztalatai, tehát feltárul egy lehetséges modell, amelyben működőképese válaszokat találhat akár egy intézmény is a kihívásokra.

PROFESSIONALITÁS - KONSTRUKCIÓK ÉS A SZAKMA INNOVÁCIÓS KAPACITÁSA

Kleisz Teréz

Pécsi Tudományegyetem

kleisz.terez@feek.pte.hu

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

Az előadás az elmúlt időszakban újra felerősödő diskurzusokat és feszültségeket jelentő vitás pontokat rajzolja fel, milyen aktorok, miként conceptualizálják a professzionalizáció témakörét, s mely területeket tekintenek innoválandónak. Ehhez anyagot a nemzetközi (elsősorban európai) szakmai folyóiratokban és tematikus konferenciákon megjelenő cikkek szolgáltatnak.

A prezentáció megvilágítani kívánja az Európai Unió - a felnőttek egész életen át tartó tanulását ösztönző - versenyképességre és tudásgazdaságra orientált szakpolitikai dokumentumaiban leképeződő felfogásmódot az andragógiai professzionalitásról. Ez az értelmezés a minőség fogalmát hangsúlyozza, s elsősorban a szakemberi kompetenciák és a kvalifikációk fejlesztését állítja középpontba, különösen szembesülve a 2008.évi és 2010. évi Research voor Beleid kutatócsoport által bemutatott európai összképpel a felnőttoktatók és a felnőttoktatás területei vonatkozásában. A szakemberek individuális fejlesztésének látószögébe teret nyit – halványan ugyan – a szakmai és képző szervezetek szerepének is.

A felnőtt-tanulási szféra heterogenitása és változó kontextusai azt is jelentik, hogy bizonyos szakmai mezők erőteljesebben professzionalizálódnak, más szegmensek ellentétes tendenciákat jeleznek, azaz a deprofesszionalizálódás jegyeit mutatják, ill. tudatosan elutasítják a professzionalizáció neo-weberi modelljét.

A tanulási folyamatok támogatásának erősödő paradigmája az andragógiai szakemberektől innovatív jellegű módszertani fejlesztést kíván, s e participációs–kommunikációs formák és technológiák változatos köre állandó eleme az andragógiai innovációk fejléc alatt tárgyalandó témáknak.

Az elmúlt időszak domináns vonulata: a minőségre orientálódó menedzsment-innovációk világa, amely a piaci erők, a konzumerizmus , s a menedzsment-serializmus hatásrendszerére alakult át, s amely a felnőttek tanulásának programtervezését, lebonyolítását és értékelését koherensen és hatékonyan megszervező szerveződési mintázatokat állítja középpontba, önálló projektként vagy integrálva más szélesebb szervezeti célokhoz. A szervezet-típusok és a professzió regulációs módjai is nagy eltérést mutatnak a Saks által leírt metaforikus képeket felhasználó ún. állatkerti, cirkusz és szafari park-modell szerint.

Végezetül a prezentáció foglalkozik azzal, hogy milyen szakmai erőter és professzionalizációs szerveződés kell ahhoz, hogy képes legyen a professzió szakpolitikát befolyásoló innovációra, diskurzus-konstruálásra, programok hirdetésére, amelyek finanszírozási és egyéb feltételek biztosításával járnak.

A FELNŐTTKORI TANULÁS KUDARCA, A KORAI ISKOLAEELHAGYÁS

Kerülő Judit
Nyíregyházi Főiskola
keruloj@gmail.com

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

Egy képzőintézmény számára nélkülözhetetlen, hogy releváns ismeretekkel rendelkezzen arról, hogy tanulói, hallgatói hogyan vélekednek az ott folyó munkáról. Ezek az információk fontosak a mindennapi munkához, a tervezéshez, a stratégia kialakításához, a minőségi oktatás megvalósításához. Referátumomban azokra a kérdésekre fókuszálok, amelyekről nem szívesen beszélnek az intézmények: azt elemzem, miért adják fel terveiket azok, akik már egyszer eldöntötték, hogy tanulni szeretnének.

A lemorzsolódás problémájának elsősorban pedagógiai vonatkozású irodalma ismert. Az általános iskoláskorú gyerekek tanulási kudarcairól bőszeges szakirodalom áll rendelkezésre. Ugyanakkor keveset olvashatunk a felnőttek lemorzsolódásáról. Ennek egyik oka módszertani: nehéz elérni, válaszadásra ösztönözni azokat, akik megszakították a kapcsolatukat a képzőintézményekkel. Jellemző, hogy a sikerekről sokkal szívesebben beszélünk, mint a kudarcokról, rossz döntésekről vagy félbe maradt tervekről.

Előadásomban a Nyíregyházi Főiskola művelődésszervező, andragógia valamint kommunikáció és médiatudomány alapszakára járó levelező tagozatos hallgatói közül a végzettséget nem szerettekkel készült interjúk feldolgozása alapján elemzem, melyek azok az okok, amelyek a tanulás feladására kényszerítik a felnőtteket. 2006 és 2013 között azokat a volt hallgatóinkat kerestük meg, akik intézményünkbe beiratkoztak, tanulmányaikat megkezdték, de végzettséget nem szereztek

Az elemzett időszak alatt 45 interjú készült el. A kimaradás okainak és tendenciáinak megismerésén túl, célunk az volt, hogy az esetleges visszatérés esélyeit, lehetőségeit is meg tudjuk beszélni. Ily módon kilenc esetben sikerült a lemorzsolódottak re-integrációját megvalósítani.

A felnőtt tanuló nem kapja meg azt a figyelmet és megbecsülést, amit megérdemelne, ezt a magyarországi felnőttoktatásban résztvevők statisztikai adatai jól szemléltetik. A tanulás teremt meg a lehetőséget a felnőttek számára, hogy helyzetükön javítani tudjanak, munkát szerezzenek, pozícióikat megerősítsék.

Referátumomban elemzem, milyen prevenció, integrációs vagy korrekciós eszközökkel csökkenthető a lemorzsolódás, továbbá, hogy melyek azok a lehetőségek, amelyek segíthetik a beiratkozott tanulókat kitűzött céljuk elérésének hosszú folyamatában.

FEJLESZTÉS KÖZBEN – AZ EURÓPAI FELNŐTTOKTATÁSI MESTERSZAK ÉS PHD PROGRAM FEJLESZTÉSÉNEK EREDMÉNYEI ÉS TANULSÁGAI.

Németh Balázs

Pécsi Tudományegyetem

nemeth.balazs@feek.pte.hu

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

Az előadás részletezi az Európai Bizottság által támogatott ún. LLP Erasmus ESRALÉ (European Studies in the Education and Learning of Adults) 2013. őszen indult kutató-fejlesztő projekt első évének eredményeit.

Tíz európai egyetem – köztük a PTE - a Német Felnőttoktatási Intézet (DIE) és a holland VPL (Előzetes Tudásmérő Fejlesztő Vállalkozás) együttműködésével azt a célt tűzte ki célul, hogy egy angol nyelvű közös Európai Felnőttoktatási Mesterszakot (MA in Adult Education) egy korábbi, ún. EMAE projekt eredményeire támaszkodva, továbbá kidolgozza a szak hatékony alkalmazásához kapcsolódó előzetes tudásmérő eszközt. Ugyanakkor, a projekt célja, hogy 2013- és 2016 között e tudományterületen egy közös doktori (PhD) – program tervezetét is kimunkálja.

A projektben közreműködő egyetemek megkezdték az új Felnőttoktatási Mesterszak fejlesztését, melynek során a közelmúlt számos tudományos eredményére, valamint az európai, a nemzetközi felnőttoktatás-politika trendjeire tekintettel kell lenni. Olyan lényeges modulok kerültek a curriculum-fejlesztés fókuszába, mint az elméleti keretek (Theoretical Framework), tanítás és tanulás (Learning and Teaching), menedzsment és PR (Management and Public relations), szakpolitika és gazdaság (Policy and Economy), tanácsadás és értékelés (Counselling and Evaluation) és az ún. Transnational Project.

Az előadás kitér a Mesterszak és a PhD-program innovációjának néhány fontosabb tartalmi projekthez kapcsolódó, a brno-i Massaryk Egyetem Andragógiai Kutatóközpontja (CIAS) által 2014. szeptember 15-21. között lebonyolításra kerülő ún. Summer Academy eredményeiről is.

KORAI ISKOLAEELHAGYÁS – TÁRSADALMI-GAZDASÁGI ÖSSZEFÜGGÉSEK ÉS
EGY INDULÓ EURÓPAI SZAKPOLITIKAI KÍSÉRLET KONCEPCIÓJA

Elnök:

Szegedi Eszter
Tempus Közalapítvány

Opponens:

Kállai Gabriella
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

A korai iskolaelhagyás tágabb társadalmi kontextusa: összefüggés az egyes tagállamok oktatási és egyéb társadalmi mutatói között

Szegedi Eszter
Tempus Közalapítvány

A korai figyelmeztető rendszer kiépítésére és alkalmazására irányuló szakpolitikai kísérlet módszertanának és értékelési koncepciójának bemutatása

Setényi János
Expanzió Humán Tanácsadó Kft.

Korai figyelmeztető rendszerek sajátosságai az Európai Unió egyes tagországaiban

Mihályi Krisztina – Juhász Judit
Tempus Közalapítvány

A lemorzsolódás veszélyére figyelmeztető „rendszerek” Magyarországon – Valóság és tervek

Mártonfi György
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Méltányosság és iskolavezetés európai kontextusban

Révai Nóra
Tempus Közalapítvány

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

A szimpóziium célja az Európai Unió oktatással kapcsolatos célkitűzései között szereplő új benchmark, a korai iskola elhagyási mutató vizsgálata társadalmi-gazdasági kontextusban, európai összehasonlításban, valamint a probléma hazai értelmezési kereteinek felvázolása. Az Európa 2020 stratégia a korai iskolaelhagyók (azon 18-24 év közti fiatalok, akik nem rendelkeznek középfokú végzettséggel) arányának 10% alá csökkentését tűzte ki célul közösségi szinten, és annak ellenére, hogy a tagállamok mutatói javulnak, továbbra is nagyok az egyenlőtlenségek. Az Európai Bizottság a Magyarország számára megfogalmazott országspecifikus ajánlásokban kijelöli egy korai iskolaelhagyás csökkentését célzó kormányzati stratégia elkészítését. A Bizottság számos ösztönzőt is alkalmaz: 2012 óta célzott forrásokat biztosít olyan szakpolitikai projektek tagállami szintű és nemzetközi együttműködésben megvalósuló támogatására, melyek kifejezetten a korai iskolaelhagyás csökkentésére irányuló átfogó szakpolitikai intézkedéseket megelőző kisebb programok kipróbálására, tesztelésére irányulnak.

A szimpóziium során egy hazai és egy nemzetközi partnerségben megvalósuló projekt, illetve egy tematikailag szorosan kapcsolódó interjúsorozat kutatási eredményei kerülnek bemutatásra, továbbá egy 2014 májusában induló európai szakpolitikai kísérlet koncepciójának és kutatási tervének megismertetését tervezzük.

A 2014 májusában megjelent Végzettséget mindenkinek! – Kutatási eredmények, esetleírások, helyi kezdeményezések a korai iskolaelhagyás témájában című kötet bemutatja azokat a társadalmi-gazdasági folyamatokat és összefüggéseket, valamint szakpolitikai kezdeményezéseket, amelyek közösségi szinten érvényesek, továbbá részletesen elemzi a hazai rendszer legégetőbb problémáit. Rövid konklúzióként három kulcselem kiemelendő, mely a szimpóziium szakmai kereteit is megadja: azokban a tagállamokban sikerült érdemi eredményt elérni a korai iskolaelhagyás csökkentése terén, ahol erős politikai elköteleződés volt a téma iránt, ahol működtettek korai figyelmeztető rendszert a veszélyeztetett tanulók azonosítása érdekében, valamint a beavatkozások szektorközi együttműködésben valósulnak meg. Ez utóbbi két elem képezi az alapját a bemutatásra kerülő randomizált-kontrollált kísérlet koncepciójának is, melyet folyamatba ágyazott tényellentétes hatásvizsgálattal értékelünk. A több országban véletlenszerűen kiválasztott iskolákat egységes módszertan alapján előzetesen felkészítjük korai figyelmeztető rendszer kiépítésére, valamint a szakemberek közötti együttműködésen alapuló beavatkozások tervezésére. A kísérlet módszertanához felhasználtuk két további kutatás eredményeit. Az egyik egy harmadik éve zajló európai hálózati együttműködés az iskolavezetés és méltányosság összefüggése témában, a másik egy hazai interjú vizsgálat a lemorzsolódás veszélyét jelző figyelmeztető rendszerekről, mely kiterjed az szabályozási-szakigazgatási, fenntartói és intézményi szintre is. Ezek a kutatások jelenleg zajlanak és 2014 őszén már konkrét eredményeket tudunk bemutatni.

A KORAI ISKOLAEHAGYÁS TÁGABB TÁRSADALMI KONTEXTUSA:
ÖSSZEFÜGGÉS AZ EGYES TAGÁLLAMOK OKTATÁSI ÉS EGYÉB TÁRSADALMI
MUTATÓI KÖZÖTT

Szegedi Eszter
Tempus Közalapítvány
eszter.szegedi@tpf.hu

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

Az Európai Tanács 2011. június 28-án jelentette meg ajánlását a korai iskolaelhagyás csökkentését célzó szakpolitikákról (EC 2011/C 191/01), melyben a következőt fogalmazza meg: „A korai iskolaelhagyás csökkentése alapvető fontosságú az Európa 2020 stratégiában meghatározott több fő célkitűzés megvalósításához is. A korai iskolaelhagyás csökkentése az iskolázottsági és képzettségi szintek javításával az „intelligens növekedést”, a munkanélküliség, a szegénység és a társadalmi kirekesztettség egyik legnagyobb kockázati faktorának leküzdésével pedig az „inkluzív növekedést” célozza.”

Az előadás értelmezni kívánja, hogy miért éppen a korai iskolaelhagyás lett kiemelt uniós benchmark. A nemzetközi kutatások azt igazolták, hogy e mutató egyértelmű összefüggésben áll az egyes országok fejlettségét meghatározó társadalmi-gazdasági tényezőkkel és folyamatokkal. A középfokú végzettség hiánya nagyon gyakran – Magyarországon pedig fokozottan – az egyén életútjában egy spirált indít el, munkanélküliséghez, majd romló pszichés állapotához vezet, amelynek súlyos egészségügyi következményei lehetnek (OECD, 2013: Education at a Glance). Ennek társadalmi szempontjából is súlyos vonzata, hogy a növekvő szociális és egészségügyi kiadások és kieső adóbevételek mellett a kilátástalanság nagyobb eséllyel sodorja bűnözésbe is az egyéneket. (Szegedi, Mihályi, Juhász (szerk.), 2014: Végzettséget mindenkinek! – Kutatási eredmények, esetleírások, helyi kezdeményezések a korai iskolaelhagyás témájában)

Az Európa 2020 stratégia öt kiemelt elerendő célértéke közé bekerült a korai iskolaelhagyás arány 10% alá csökkentése, mely a közösségi szakpolitika-alkotás logikája alapján egyértelművé teszi, hogy az egyénre való koncentráció mellett az uniós ösztönözni kívánja az egyes tagállamok társadalmi alrendszerének újragondolását is a probléma csökkentésének érdekében.

Deklarált cél a tudatosítás, a probléma felismerése és a fejlesztési utak azonosítása, az erőforrások egy irányba való mozgósítása. Ez nem csak oktatási kérdés, hanem tágabb értelemben összefüggésben áll a társadalmi szolidaritás, távolabbi perspektívában akár az ország demokratikus berendezkedésének szintjével is. A bizalomra alapozott társadalmi összetartás jellemzően modern jelenség: a rendszerbe vetett bizalom (confidence) és az emberek egymás iránti bizalma (trust) egyformán fontos tényezők. A társadalom tagjainak egymásba vetett bizalma leképeződik az állami intézményrendszerek működésében és viszont, azok diszfunkcionalitása visszahat az egyénekre és meghatározza az adott társadalom normáit.

Az előadás példákat mutat be néhány fejlett oktatási vagy szociális rendszerrel rendelkező ország fejlődési útjáról és megkísérel összefüggést találni néhány oktatási mutató (korai iskolaelhagyás aránya, NEET fiatalok száma, PISA eredmények) és különböző társadalmi-gazdasági mutatók (HDI, CCI, korrupciós indexek) egyes tagállamokra jellemző értékei között. Noha az előadás alapját nemzetközi és hazai elemzések, valamint statisztikai összehasonlítások képezik, lényegi mondanivalója inkább társadalomfilozófiai rátekintés az iskolarendszer, a társadalmi szolidaritás és a demokrácia összefüggéseire.

Á KORAI FIGYELMEZTETŐ RENDSZER KIÉPÍTÉSÉRE ÉS ALKALMAZÁSÁRA IRÁNYULÓ SZAKPOLITIKAI KÍSÉRLET MÓDSZERTANÁNAK ÉS ÉRTÉKELÉSI KONCEPCIÓJÁNAK BEMUTATÁSA

Setényi János

Expanzió Humán Tanácsadó Kft.

setenyi@expanzio.hu

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

Az előadás egy 2014 májusában induló három éves, iskolákban végzett szakpolitikai tudásbővítést szolgáló kísérlet koncepcióját mutatja be. A pilot projekt hat ország nemzetközi együttműködésében valósul meg, melyben két ország szakértői tanácsadó szerepet töltenek be (Dánia, Hollandia), négy kelet- és közép-európai országban pedig egységes módszertan alapján zajlik a kísérlet (Magyarország, Szlovénia, Szerbia, Szlovákia), melyen folyamatba ágyazott tényellentétes hatásvizsgálatra épülő értékelést végzünk.

A projekt célja, hogy előmozdítsa a tényeken alapuló szakpolitikai intézkedések bevezetését a tagállamokban a korai iskolaelhagyás csökkentésének érdekében. A projekt randomizált-kontrollált kísérlet módszertant alkalmaz. (Carole Torgerson & David Torgerson, 2013: Randomised Trials in Education)

A pilot projekt főbb elemei a következők: korai figyelmeztető rendszer kialakítása és hozzá tartozó módszertani útmutató és eszközrendszer kidolgozása; az iskolák munkáját támogató mentorok felkészítése; folyamatos szakmai támogatás nyújtása a kísérletbe bevont iskolák számára, hogy a kipróbálásra kerülő korai figyelmeztető rendszert működtetni tudják, az értékelést lehetővé tévő módon gyűjtsenek adatokat, valamint a beavatkozásokba a módszertani útmutató alapján vonjanak be iskolán belüli és kívüli partnereket.

A kísérlet két szakmai alappillére a korai figyelmeztető rendszer kiépítése, valamint a beavatkozások tervezésénél és megvalósításánál a szektorközi együttműködések erősítése, különböző tudású szakemberek bevonása, szerepeik és felelősségük előzetes azonosítása, mely nagymértékben támaszkodik a korábbi Európai Bizottsági ajánlásokra. (Early warning systems in Europe: practice, methods and lessons, ICF GHKI, Thematic Working Group on Early School Leaving, 2012.)

Mind a pilot program módszertanának, mind a tényellentétes hatásértékelésnek, valamint a megfelelő intézmények kiválasztási kritériumainak részletes kidolgozása 2014 nyarán történik meg nemzetközi együttműködésben.

Az előadás során a következő kérdésekre igyekszünk választ adni:

- Melyek legyenek a modellbe beemelt azonosítható, a tanárok által könnyen észlelhető és az iskolában mérhető korai figyelmeztető jelek, amelyekre olyan beavatkozási módszertan dolgozható ki, amelynek hatása mérhető, az adatok idősorosan összehasonlíthatók?
- Mennyire támaszkodjunk a korai figyelmeztető jelek azonosításakor az iskolák által statisztikailag felvett szociális háttéradatakra és milyen mértékben a viselkedésben észlelhető tünetekre? Az egyes országok eltérő oktatási rendszerei mennyire teszik lehetővé egységes modell kialakítását?
- Milyen beavatkozások szolgálhatnak válaszként a jelek azonosítása után? Hogyan definiáljuk és milyen módszertannal mérhető a hatás? Mely tényezőket tudjuk kvantitatívan (pl. hiányzások számának csökkenése) és melyeket kvalitatívan (pl. attitűdskálán való elmozdulás) mérni és értékelni?
- Hogyan vonjuk be a kontroll csoportot, milyen adatok vehetők fel a tényellentétes hatáskülönbőség későbbi meghatározása érdekében, milyen etikai szempontok merülhetnek fel?

KORAI FIGYELMEZETŐ RENDSZEREK SAJÁTÓSSÁGAI AZ EURÓPAI UNIÓ EGYES TAGORSZÁGAIBAN

Mihályi Krisztina – Juhász Judit

Tempus Közalapítvány

krisztina.mihalyi@gmail.com

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

A középfokú végzettség megszerzése mára a munkaerőpiacon történő érvényesülés alapvető feltétele lett. Ezen végzettség hiányában a fiatalok minimális eséllyel találnak munkát és tudnak minőségi életet élni, így súlyos társadalmi és gazdasági következményei vannak annak, ha valaki a középfokú végzettség megszerzése nélkül lép ki az oktatási rendszerből. A készségigényekre vonatkozó előrejelzések szerint (CEDEFOP, 2014: Skills forecast) a következő évtizedben tovább növekszik a magasan képzett munkaerő iránti kereslet. A gazdasági szempontokat és a társadalmi igazságosság szempontjait előtérbe helyezve az Európai Unió kiemelt figyelmet fordít a korai iskolaelhagyás kérdéskörének.

Az Európai Bizottság korai iskolaelhagyással foglalkozó tematikus munkacsoportja (Thematic Working Group on Early School Leaving – TWG, működött 2011 és 2013 között) jelentéseiben rávilágít arra, hogy a szakpolitikai beavatkozási szintek, prevenció-intervenció-kompenzáció hármasában a leginkább megtérülő befektetéseket a preventív intézkedések adják. Minél korábbi szakaszban tudunk beavatkozni a fiatalok lemorzsolódási folyamatába, annál nagyobb az esély arra, hogy az adott fiatal középfokú végzettséget szerez. Fontos tehát idejekorán azonosítani a lemorzsolódásban veszélyeztetett gyermekeket, tanulókat és szükséges kellő időben segítséget adni számukra. (Early warning systems in Europe: practice, methods and lessons, ICF GHKI, Thematic Working Group on Early School Leaving, 2012.)

A lemorzsolódást valószínűsítő tényezőket – amelyek a korai figyelmeztető rendszerek alapját képezhetik – számos tanulmány bemutatja (pl. NESSE 2010; TWG on EWS 2013 etc.). A tényezőket többnyire az egyénhez, a családhoz, az intézményi, illetve a rendszer szintekhez csoportosítva közlik. A TWG korai figyelmeztető rendszerről szóló jelentése rávilágít arra, hogy bár számos kezdeményezés működik a különböző európai országokban, az országok egyike sem működtet valójában átfogó és teljességben átgondolt, szektorközi együttműködésen alapuló jelzőrendszert. Kérdésként fogalmazódik meg, hogy melyek lehetnek egy átfogó, szektorközi alapokra épülő, gyorsan és hatékonyan reagálni tudó figyelmeztető rendszer elemei.

A fentiek megválaszolására az Európa-szerte létező gyakorlatok feltérképezését és az ezek alapján kidolgozott korai figyelmeztető rendszer alapelveinek megalkotását és tesztelést célozza az a fejlesztés, amelynek keretében nemzetközi kutatást végeztünk a korai figyelmeztető rendszerekről.

Az előadásban ezen, 2014-ben zajló nemzetközi kutatás eredményeit mutatjuk be, amelynek alapját online kérdőíves adatfelvétel, Európa-szerte felvett szakértői interjúk és nemzetközi tanulmányutak tapasztalatai adják. A kutatás különös figyelmet fordít a szektorközi együttműködések megalapozó feltételrendszer, lehetőségek és akadályozó tényezők azonosítására. A kutatásban arra is törekszünk, hogy ne csupán a veszélyeztetettség azonosítási lehetőségeit tárjuk fel, hanem a tipikus problémák mellé beavatkozási mechanizmusokat is rendelhessünk.

A LEMORZSOLÓDÁS VESZÉLYÉRE FIGYELMEZTETŐ „RENDSZEREK” MAGYARORSZÁGON – VALÓSÁG ÉS TERVEK

Mártonfi György

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet
martonfi.gyorgy@gmail.com

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

Egy fiatalnak az iskolából való kimaradását mindig megelőzi egy, általában hosszú évekig tartó folyamat, amely utólag elég pontosan rekonstruálható. Aki a folyamatot közelről látja, az a kimaradást megelőzően is mindig szembesül azzal, hogy a fiatal olyan fejlődési pályára került, aminek lehetséges kimenetele az iskolából idő előtt történő kimaradás. Minél korábban észleli ezt a környezet, és minél korábban próbál beavatkozni a lemorzsolódás megelőzése érdekében, annál jobb esélye van annak, hogy a diák végül végzettséghez jut. Nem véletlen, hogy a korai iskolaelhagyás megelőzésének szakpolitikai támogatására alakult uniós szakértői munkacsoport (Thematic Working Group on Early School Leaving) zárójelentésében nagy hangsúlyt kapnak a veszély korai észlelését és a gyors beavatkozást célzó eszközök, rendszerek, mely a szakpolitikai ajánlásoknak is hangsúlyos eleme.

A veszély észlelése különböző szinteken lehetséges. Az iskolában a diák személyes fejlődéséért legnagyobb felelősséget viselő, azt legközelebről követő osztályfőnök az, akinek a veszély korai felismerésére lehetősége van, és aki személyesen alkalmazott korai jelzőrendszerét kialakíthatja. Van, aki beszélget a diákkal, más egy kockás füzetben vezeti a legfontosabbnak ítélt tényeket.

Intézményi szinten a gyermek- és ifjúságvédelmi felelős vagy egy vezető lehet az, aki az iskolai jelzőrendszert gondozhatja. Ezen a szinten már elválhat a konkrét fenyegetett fiatalokra irányuló figyelem és a felismerés biztosításának elősegítését szolgáló mechanizmus kialakítása.

A fenntartó mindig tudja, hogy mely iskoláiban jelentősebb a probléma, és egyrészt lehetősége van a fenntartott intézmények teljes körében, vagy konkrét iskolákban kezdeményeznie és támogatnia korai jelzőrendszereket a lemorzsolódás visszaszorítása érdekében.

Végül az országos szakigazgatás jogszabályokkal vagy országos programok keretében hozhat létre és működtethet korai jelzőrendszereket, amilyen például az igazolatlan hiányzások következményeinek szabályozása, vagy a bizonyos mutatók alapján rosszul teljesítő iskolák azonosítása. Az elfogadás előtt álló, a korai iskolaelhagyás csökkentésére irányuló stratégia is megfogalmazza korai jelzőrendszer kialakításának szükségességét.

2014-ben két, a lemorzsolódást, illetve a tankötelezettség változásainak következményeit feltáró kutatás keretében készítettünk összesen ötvennél több interjú tankerületi vezetőkkel és referensekkel, általános és középfokú iskolák vezetőivel és osztályfőnökeivel. Az interjúk tematikájában szerepelt a létező korai jelzőrendszerekről való információkérés, a helyi gyakorlat ismertetése, valamint az ezzel kapcsolatos tervek.

Az előadásban ezen empiria alapján vázoljuk fel, hogy a négy említett szinten – az osztályfőnök, az iskola, a fenntartó és az országos szakpolitika szintjén – milyen jelzőrendszerek léteznek, ezek hogyan viszonyulnak egymáshoz, és milyen személyes és intézményi tervek vannak jelzőrendszerek létrehozására, továbbfejlesztésére és működtetésére.

MÉLTÁNYOSSÁG ÉS ISKOLAVEZETÉS EURÓPAI KONTEXTUSBAN

Révai Nóra

Tempus Közalapítvány
norarevai@gmail.com

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

Az esélyegyenlőségről, a társadalmi igazságosságról, az inklúzióról, a méltányosságról szóló vita eredményeképpen világossá vált, hogy a távlati cél a méltányos oktatás megteremtése, azaz, a strukturális akadályok és diszkrimináció felszámolása annak érdekében, hogy minden tanuló megszerezhesse azt a tudást, azokat a készségeket és attitűdöket, melyek birtokában egyénileg sikeres és a társadalom számára is értéket jelentő életutat alapozhatnak meg. Az ehhez kapcsolódó nemzeti és európai szakpolitikai célokba ágyazódtak be a 2020-ig elérendő benchmarkok is, mint pl. a korai iskolaelhagyás 10% alá csökkentése.

Az oktatás minőségének javításában a hatékony iskolavezetés kulcsfontosságú szerepet játszik (Pont, B., Nusche, D, Moorman, H: *Improving School Leadership*. OECD, 2008), ez pedig nem egy személy (az iskolaigazgató) emberfeletti teljesítményét tételezi fel, hanem – az iskolavezetést szakmaként értelmezve – sokkal inkább azt a stratégiai gondolkodást jelenti, amely a tanárok, tanulók, szülők és egyéb partnerek tudását a közös célok elérésére tudja összpontosítani. A 2011-ben Európai Bizottsági támogatással létrejött Európai Szakpolitikai Hálózat az Iskolavezetésről (European Policy Network on School Leadership – EPNoSL) célja, hogy tagjai közötti tudásmegosztással és közös tudásépítéssel segítse a szakpolitikát az iskolavezetés fejlesztésében. A hálózat tevékenységének fő fókusza a méltányos oktatás, így az iskolavezetés különböző területeit is e cél elérésének aspektusában vizsgálja. (Lumby, 2013: *How can we understand educational leadership for equity and learning?*)

A hálózat 2012-13-ban az iskolavezetésnek öt főbb területét – az iskolai autonómiát, az elszámoltathatóságot, a megosztott vezetést, a különböző szakpolitikai kezdeményezések implementálását, valamint az iskolavezetők szakmai fejlesztését – vizsgálta részletesen, és arra a kérdésre kereste a választ, hogy ezek hogyan befolyásolhatják az oktatás méltányosságát. Az előadás a méltányosság fogalmát járja körbe az iskolavezetés kontextusában, és ízelítőt ad az EPNoSL által felszínre hozott tudásbázisból.

KÖRNYEZETVÉDELEM ÉS KOMMUNIKÁCIÓ

Elnök:

Mika János
Eszterházy Károly Főiskola

Opponens:

Bocsi Veronika
Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar

Ökoiskolák együttműködése helyi környezetükkel

Saly Erika – Könczey Réka – Varga Attila – Néder Katalin
Okotudományi és Fejlesztő Intézet

A környezeti etika közvetítésének lehetőségei és korlátai a közoktatásban

Tóth Angelika
Eszterházy Károly Főiskola

Kommunikáció a meteorológiában

Buránszkiné Sallai Márta
Országos Meteorológiai Szolgálat

Tévhitek és ütőkártyák a zöldenergia kommunikációjában

Mika János
Eszterházy Károly Főiskola

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Környezetpedagógia; Környezetpedagógia

A négy előadást egységbe fűző szimpózium tágabban értelmezi mind a kommunikációt, mind a környezetvédelmet. Az előbbit annyira, hogy két előadás szól az iskolában és azon keresztül a tanulók családjához- illetve az iskola környezetéhez eljutó kommunikációról, de ugyanennyi foglalkozik a média közvetítésével megvalósuló neveléssel. A környezetvédelmet sem korlátozzuk a kémiai összetételre, vagy a tájidegen elemek (pl. szemét) kiküszöbölésére, inkább tágabban, a környezeti fenntarthatóság és a (ma még ebben nem beleértett) környezeti kockázatok csökkentése a szimpóziumban tárgyalt kommunikáció tartalma.

Az első előadás fontos tanulsága, hogy az ún. ökoiskolák nemcsak maguk foglalkoznak a fenntarthatósági kritériumok teljesítésével, hanem a jó példákat igyekeznek megmutatni, sőt megtanítani a tanulókon keresztül a szülőknek és mindenkinek, aki velük kapcsolatba kerül. Ehhez az előadók környezetszociológiai módszerekkel vizsgálták az ökoiskolák települési kapcsolati hálózatát, összehasonlítást végezve az egyes település típusok– falu, város, nagyváros – ökoiskoláiban elért eredmények között.

A szimpózium második előadása a környezeti etika iskolai szerepét mutatja be a NAT, a Kerettantervek és az új erkölcsstan tantárgy vizsgálatán keresztül. Az előadás alaptézise, hogy a környezet védelme elsősorban morális kérdés, amit azért kell már a fiatal generációkban tudatosítani, hogy később ellent tudjanak állni az ezt sértő partikuláris érdekeknek. Az előadás abban is állást foglal, hogy a friss közoktatási változások elegendőek-e ennek biztosítására.

A harmadik előadás az időjárással kapcsolatos kommunikációs feladatokat foglalja össze. Ezek nem csupán a mindenkori várható időjárás jól felfogható közvetítését jelentik, hanem azoknak a háttér-információknak a megadását is, amik nélkül nehezebb a prognózisok helyes megértése és alkalmazása, valamint azoknak a viselkedés-mintáknak a közvetítése is, amelyek nélkül egy-egy időjárési szélsőség valóban veszélyes lehet.

Végül, a negyedik előadás a megújuló energiaforrásoknak a mainál tágabb használatát szorgalmazó kommunikáció nehézségeit és a sikernek esélyt adó lehetőségeit foglalja össze. Mind az esélyeket túl, illetve alulbecslő beállítások, mind a zöldenergia környezeti hatásaitól való indokolatlan félelem korlátozza a felhasználás bővülését. Az előadás rámutat, hogy a témakör kommunikátorai hogyan gyengíthetik ezen akadályozó tényezők hatását.

A négy előadás szerzői mind más-más életút nyomán kerültek a neveléstudomány közelébe. A szimpózium előadásai után rövid kérdésekre-, a négy előadás után pedig az elhangzottakhoz (kimaradt, kapcsolódó témákhoz) való hozzászólásra is marad néhány perc.

ÖKOISKOLÁK EGYÜTTMŰKÖDÉSE HELYI KÖRNYEZETÜKKEL

Saly Erika – Kőnczey Réka – Varga Attila – Néder Katalin

Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

saly.erika@ofi.hu

konczey.reka@ofi.hu

varga.attila@ofi.hu

neder.katalin@ofi.hu

Témakörök: Környezetpedagógia; Oktatási módszerek, szakmódszertan

Magyarország mintegy 4800 iskolájából közel 700 ökoiskola. Az ökoiskolák a fenntarthatóságot alapértéknek tekintik, többségük hazai és nemzetközi környezeti nevelési, környezetvédelmi projektekbe is bekapcsolódik.

A Fenntarthatóság Tanítása Évtizedében - kiemelt feladatként – ökoiskolák hatékony működését támogató nevelési-oktatási program kidolgozásával, fejlesztésével foglalkozunk. A fejlesztés irányvonalát, az előzetes kutatásokkal megállapított, a hazai ökoiskolai gyakorlatok – nemzetközi jó gyakorlatokhoz viszonyított és feltárt – hiányterületei határozták meg. A tíz hiányterület közül négy egyértelműen az iskola és helyi környezet közötti kapcsolat fejleszthetőségének lehetőségeire mutat rá.

Míndezek alapján az ökoiskolák részére készülő nevelési-oktatási program fejlesztési irányvonalait pontosítottuk, illetve a fejlesztésben résztvevő 10 partnerintézmény és 53 pedagógus részére javaslatokat fogalmaztunk meg az általuk kidolgozásra kerülő tanítási - tanulási egységek – un. modulok – tartalmi részére vonatkozóan.

Az időközben elkészült 100 modul közül több is egyértelműen az iskola külső kapcsolataira épül, a helyi környezettel és helyi témával foglalkozik, ill. szoros együttműködést és folyamatos kommunikációt feltételez az iskola és a helyi közösségek között.

A fejlesztés érdekében környezetszociológiai módszerekkel vizsgáltuk az ökoiskolák települési kapcsolati hálózatát is: összehasonlítást végeztünk a különböző településtípusokon – falu, város, nagyváros – levő ökoiskolák elért eredményeiben. A vizsgálat alapját az elmúlt 3 év ökoiskolai címre beadott pályázati anyagok, az önértékelési táblázatban megfogalmazott, e célt szolgáló kritériumok adták.

Az ökoiskolai pályázat alapjául szolgáló kritériumrendszert az elmúlt évben megújítottuk. A megújítás alapját a megváltozott köznevelési törvény és fenntartói háttér valamint a Delphi-módszerrel végzett kutatások adták. A megújult kritériumrendszerben új kritériumok fogalmazódtak meg az ökoiskolák külső - helyi közösséggel, közvetlen környezettel - együttműködéseinek és kapcsolatrendszerének kiépítésével, kommunikációs elvárásaival kapcsolatosan.

Reményeink szerint a kidolgozott modulok és az új kritériumok eredményeként az ökoiskolákban a jövőben nagyobb hangsúlyt kapnak a diákok fenntarthatósággal, környezetvédelemmel kapcsolatos pozitív élményei, a tanárok sokszínű módszertana és a helyi közösségekkel való együttműködés.

A KÖRNYEZETI ETIKA KÖZVETÍTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI ÉS KORLÁTAI A KÖZOKTATÁSBAN

Tóth Angelika

Eszterházy Károly Főiskola
angelika.toth.88@gmail.com

Témakörök: Környezetpedagógia; Oktatási módszerek, szakmódszertan

A környezeti válsággal kapcsolatos problémák hosszú távú megoldása érdekében számos kezdeményezés született. Az eddig alkalmazott legismertebb megoldások például új technológiák bevezetése és szigorodó jogszabályok az ipar számára, hangzatos programok a politikában, konferenciák és világtalálkozók a tudományos életben minden eredményük ellenére nem tudtak lépést tartani a rohamosan népesedő, globalizálódó, iparosodó világ, környezetkárosító hatásaival.

Ma már tudjuk, hogy ennek egyik oka az, hogy a környezeti válság valójában egy morális válság eredménye, ezért az első lépés a hosszú távú megoldáshoz a környezetetikában és a jövő generációjának megszólításában rejlik.

A feljük irányuló kommunikáció számos csatornán keresztül lehetséges, nagyobb súlyban azonban az iskolán keresztül történik. Az iskolai kommunikációt befolyásolja az intézmény profilja, a tanár személyisége, az adott tankönyv, az osztály összetétele és még sok más tényező. A Nemzeti Alaptanterv (NAT) és a Kerettantervek azok a dokumentumok, amik minden közoktatási intézményben egyformán betartandóak, követendőek és erősen hatnak a tanítás-tanulás folyamatára, a diákok és a pedagógusok közötti interakciókra. Ezért ezek vizsgálatával kaphatunk általános, a legtöbb iskolára érvényes eredményeket.

Ezért előadásomban a fent említett dokumentumok, környezetetika oktatására vonatkozó tartalmainak elemzését mutatom be. A kutatás során felmerült az erkölcsstan és etika tanárok környezetetikai felkészültségének kérdése is, így egyes intézmények, különböző tanárképzési formákhoz kapcsolódó mintatanterveinek környezetetika tartalmait is megvizsgáltam. Előadásomban a NAT, a kerettantervek és a tanárképzési mintatantervek elemzésének eredményeit, az ezekből levonható következtetéseket és a kutatás során szerzett tapasztalatokat kívánom bemutatni. A kutatás eredményei szerint a NAT-ban megfogalmazott célkitűzések, fejlesztendő kompetenciák nincsenek egyensúlyban az előírt óraszámokkal. A téma, csupán 2 évenkénti megjelenése az órakon, azzal ellentétes attitűdöt kommunikál a diákok felé, mint, amit szeretnénk kialakítani bennük. Az etika és erkölcsstan tanárképzések nehezen átláthatóak, a környezetetikai tartalmak képzési típustól (osztatlan tanárképzés, tanári mesterszak, egyetemi tanárképzés főiskolai tanári diplomával rendelkezőknek) függően igen eltérőek. A kutatás tehát a környezetetika iskolai közvetítésének egyes hiányosságait mutatja be, ezzel felhívva a figyelmet a fejlesztendő területekre és azok fontosságára.

KOMMUNIKÁCIÓ A METEOROLÓGIÁBAN

Buránszkiné Sallai Márta
Országos Meteorológiai Szolgálat
sallai.m@met.hu

Témakörök: Környezetpedagógia; Természettudományi oktatás

Az ember ósidők óta alkalmazkodik a helyi éghajlati, időjárás viszonyokhoz, amelyek alapvetően befolyásolják életét. A mai kor embere számára már korszerű időjárás mérő- és megfigyelő berendezések, a légkör viselkedésének számítógépes modellezésén alapuló eljárások állnak rendelkezésre, amelyek eredményei a tapasztalt meteorológus szakember döntéseivel támogatva időjárás jelentések, előrejelzések és figyelmeztetések formájában jutnak el az emberekhez. Az időjárás információk felhasználásának fontos szerepe van mindennapi döntéseink meghozatala mellett a testi épségünket és javainkat is fenyegető időjárás veszélyhelyzetek elkerülése érdekében is.

A mindennapi életben a felnőtt lakosság körében az ismeretek, attitűdök és kompetenciák területén is tapasztalhatók a meteorológiai információk gyakorlati alkalmazását hátráltató problémák: a ténybeli tudás hiánya, az érdektelenség, a túlzott elvárások az előrejelzésekkel, veszélyjelzésekkel szemben, a szükséges háttérismeretek hiányában az információk helytelen értelmezése, a veszélyes időjárás helyzetek idején követendő magatartás-minták elsajátításának hiánya, az információforrás rossz megválasztása. Hogy az időjárás információk felhasználásának hatékonyságát növelni lehessen, egy olyan kommunikációs stratégia kialakítására van szükség, amely az ismeretbővítést és a szemléletformálást egyaránt szolgálja.

Előadásomban először azoknak a hazai és nemzetközi felméréseknek az eredményeit ismertetem, amelyek azt vizsgálják, hogy az emberek honnan informálódnak, hogyan értelmezik ezeket az információkat, és miként vélekednek az időjárás jelentések használhatóságáról a mindennapi döntéseik során. Ezt követően, elsősorban a felnőtt lakosságot megcélzó tudatformálásra fókuszálva azt mutatom be, hogy melyek azok a területek, ahol a kommunikáció javítását célul lehet kitűzni az információk jobb megértése és azok hatékonyabb alkalmazása érdekében és milyen módszereket, eszközöket lehet erre alkalmazni. Ennek keretében először az ismeretterjesztés fontosságára térek ki, melynek szerepe az, hogy közelebb hozza, érthető formában tárja az emberek elé az időjárás megfigyelésének és előrejelzésének korszerű módszereit, egyben segítséget adjon a meteorológiai tudomány lehetőségeinek és korlátainak megértéséhez. A kommunikáció másik kiemelt területe az időjárás előrejelzések és veszélyjelzések megfogalmazása és az ezekben közölt információk értelmezése. A legtöbb értelmezési problémát az előrejelzésekben rejlő objektív bizonytalanság okozza, így előadásomban – egyrészt a Meteorológiai Világszervezet ajánlását, másrészt a döntéshozatal pszichológiájának kutatási eredményeit felhasználva - olyan kommunikációs technikákat is bemutatok, amelyekkel ezeket a problémákat mérsékelni lehet. Végül az információforrások tárgyalására térek rá, rámutatva az egyes időjárás információkat közvetítő médiumok használatának előnyeire és sok esetben veszélyeire.

TÉVHITEK ÉS ÜTŐKÁRTYÁK A ZÖLDENERGIA KOMMUNIKÁCIÓJÁBAN

Mika János

Eszterházy Károly Főiskola

mika.jancsi@gmail.com

Témakörök: Környezetpedagógia

Aki a megújuló energiaforrások minél szélesebb körű használatát kívánja segíteni, annak számos előítéllettel kell megküzdenie. E tévhiteknek csak kisebb hányada és kevésbé elterjedten értékeli túl a zöldenergia szükségességét és lehetőségeit. Nagyobb- és tapasztalataink szerint mélyebben gyökerező hányada olyan indokolatlan félelem, amit mindenképpen érdemes eloszlatni. Mindkét kategória valamennyi elemére rendszerezünk a példákat. A megújuló energiaforrásokat túlzó módon támogató érvelés például eltúlozza a klímaváltozás gyorsaságát, kapcsolatát a szélsőséges időjárással. Ugyanígy, gyakori hogy nullának veszik ezen energiaforrásának az előállításával és a szállítással kapcsolatos, indirekt energiaigényét és kibocsátásait. Az indokolatlan tartózkodás elsősorban az indokolatlan, tudományosan nem megalapozott félelmek például a szélenergia okozta madárpusztulástól, ártalmas hanghatástól, a megfelelő helyre telepített vízenergiától, stb. Valamelyest indokoltabb ezeknél a meglévő szabályok be nem tartásának vélelme például a föld mélyében levő meleg víz kitermelésével szemben elmaradó vízutánpótlással, vagy a geotermikus hő kitermeléséhez használt vízcsövek nem megfelelő anyagból készítésével kapcsolatban. Az ütőkártyák között felsorolható a klímaváltozástól való, reális félelem, a fiatalok változtatni akarása és a lakosság – csak bizonyos keretek között kihasználható – főként a kedvezőtlenebb környezetű városokban tapasztalható igénye a környezetkímélő életvitelre. Az előadás szerzői a témakör főiskolai oktató, egyben a közmédia gyakori szakértő nyilatkozói, illetve esetenként szerkesztő riporterei.

KUTATÁSOKKAL TÁMOGATOTT FEJLESZTÉSEK - NEVELÉSI-OKTATÁSI
PROGRAMOK FEJLESZTÉSE EGÉSZ NAPOS ISKOLÁK SZÁMÁRA

Elnök:

Sinka Edit
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Opponens:

Szabó Mária
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

A nevelési-oktatási programok pedagógusokra és diákokra gyakorolt hatásai

Lippai Edit – Majer Anna – Veréb Szilvia – Kalocsai Janka
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Akciókutatás: fókuszban a fejlesztő szerepe

Réti Mónika
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Pedagógusok reflexiói a fejlesztési folyamatra

Mayer József – Kőpatakiné Mészáros Mária – Schnellbach-Sikó Dóra
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

A fejlesztés hatásai

Kalocsai Janka – Bukovics István – Varga Attila
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Oktatási módszerek, szakmódszertan; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

A szimpóziium előadásai nevelési-oktatási programok fejlesztési munkálatait követő és értékelő kutatásokat mutatnak be. A 2013/2014-es tanévben hat nevelési-oktatási program fejlesztése zajlott azonos kutatás-fejlesztési keretrendszer alkalmazásával 55 partnerintézmény bevonásával, a programok tartalmi elemeinek iskolai kipróbálásával, a visszajelzések gyűjtésével és hasznosításával. A nevelési oktatási programok tanórán kívüli tevékenységek számára készülnek az egész napos iskola esetében a kerettantervek által le nem kötött időkeretre. Az alsó és a felső tagozat számára készül egy-egy keretprogram, melyek fő fókusza az iskolai leszakadás megelőzése, a felzárkóztatás segítése, ezen kívül készül egy természettudományi, egy komplex művészeti nevelési, és gyakorlati életre nevelési és egy ökoiskolai nevelési-oktatási program.

Az első előadás a programelemek iskolai kipróbálásának diákokra gyakorolt hatásait kérdőívek segítségével, kontrollosportok bevonásával felmérő bemeneti és kimeneti mérések eredményeiről számol be.

A második előadás a kipróbálás folyamatát követő többlépcsős participatív akciókutatás menetébe és eredményeibe ad betekintést a természettudományos program fejlesztésének példáján keresztül.

A harmadik előadás a pedagógusok reflexiói és a fejlesztésben résztvevő szakemberek megfigyelései alapján mutatja be a fejlesztésbe bekapcsolódó pedagógusok pedagógusszerepéhez, fejlesztői szerepekhez való viszonyulásában a fejlesztés egy éve alatt bekövetkezett változásokat.

A negyedik előadás a fejlesztés iskolai szintű hatásait és a fejlesztési folyamat sikerének hátterében álló tényezőket, illetve a fejlesztési folyamat során felmerült nehézségeket mutatja be a fejlesztő intézményekben végzett fókuszcsoportos és egyéni interjúk eredményei alapján.

A NEVELÉSI-OKTATÁSI PROGRAMOK PEDAGÓGUSOKRA ÉS DIÁKOKRA GYAKOROLT HATÁSAI

Lippai Edit – Majer Anna – Veréb Szilvia – Kalocsai Janka

Oktatás-kutató és Fejlesztő Intézet

lippai.edit@ofi.hu

A.Majer.Anna@ofi.hu

Vereb.Szilvia@ofi.hu

Kalocsai.Janka@ofi.hu

Témakörök: Oktatási módszerek, szakmódszertan; Motiváció, önszabályozás

A projekt keretében az iskolák szakmai munkájának támogatása céljából hat területen zajlik komplex nevelési-oktatási programok kidolgozása. A projekt célkitűzése, hogy a kidolgozott nevelési-oktatási programok használatával az egész napos iskolák eredményesen működve, sikeres alternatívát kínálnak a hagyományos iskolák mellett mindazokon a területeken, amelyeken a pedagógiai gyakorlat megújítására a legegésőbb szükség van.

A fejlesztési folyamat megkezdése előtt és a folyamat végén öt témában (gyakorlati életre való nevelés, természettudományos nevelés, komplex művészeti nevelés, alsó tagozat és felzárkóztatás, ökoiskola program) bemeneti- és kimeneti kérdőíves felvételekre került sor a partneriskolák vezetői, valamint a programban résztvevő pedagógusok és diákok körében. A bemeneti mérések célja volt, hogy még az intézkedés előtt képet adjanak a programmal kapcsolatos elvárásokról, a lehetséges hatásokról, az érintettek fő motivációiról. Az előzetes kutatások így főként a tématerületek elhelyezését, a felhasználói igények megismerését, a program elfogadottságának megismerését célozták. A fejlesztési folyamat végén az érintettek körében újabb adatfelvételeket végeztünk, melyek elsősorban a programmal kapcsolatos attitűdöket, reflexiókat, a fejlesztési folyamat során kifejlesztett modulok diákokra gyakorolt hatását vizsgálták - leginkább a tanulásában lényeges szerepet játszó affektív elemekre és a szociális tanulást meghatározó tényezőkre koncentrálnak. A diákok esetében mindkét felvétel kontrollcsoport bevonásával zajlott.

Az előadásban egyrészt az projekt során végzett fejlesztő munka feltételeinek rögzítésére szolgáló keretrendszer, másrészt az öt tématerületen a fejlesztés eredményeinek és beválásának feltárását célul kitűző bemeneti- és kimeneti mérések lépései és jelentősebb eredményei kerülnek bemutatásra.

AKCIÓKUTATÁS: FÓKUSZBAN A FEJLESZTŐ SZEREPE

Réti Mónika

Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

reti.monika@ofi.hu

Témakörök: Oktatási módszerek, szakmódszertan; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

A nevelési-oktatási programok fejlesztése során hat területen folytattunk akciókutatásokat, amelyek a programfejlesztés K+F+I keretrendszerében több célt szolgáltak. Az innovációk felismerésén és megerősítésén túl, a fejlesztés szemszögéből a minőségbiztosítást segítették, ami a fejlesztési folyamatba ágyazott kipróbálások esetén kulcsfontosságú. Kutatási elemként a későbbi hatásvizsgálatokat alapozták meg (Guba, Lincoln, 1990, Patton, 2008), és a majdani bevalásmérések részévé is válhatnak (Halász, 2010, Fazekas, Halász, 2012). Az akciókutatások a résztvevők (esetünkben a partnerintézmények) közösségfejlesztését is előmozdítják (Stoecker, 2005, Dick, 2013), ezért a hasonló programfejlesztésekben több szempontból hasznosak.

A programfejlesztés során az akciókutatásokat a szövetkezés szakaszában lehetőség szerint participatív jelleggel alakítottuk úgy, hogy a participáció mértékét az előkutatások (így a fókuszcsoportos és strukturált interjúk), és a helyszíni látogatások (tanulási-környezet-vizsgálat) nyomán, a fejlesztésbe vont pedagógusokkal egyeztetve terveztük meg. Egyes esetekben csak a pedagógusok, más esetekben a tanulók, sőt szülők is megfigyelőként részt vettek a kutatásokban.

Ez az előadás a komplex fejlesztésből a természettudományos nevelés téma területét kiemelve mutatja be az akciókutatások folyamatát és eredményeit. Az akciókutatások ciklusai a Deakin-modell alapján (Dick, 2012) négy szakaszból épültek fel. A tervezés szakaszában a tanítási-tanulási rekonstrukció modelljét követtük (Duit és mtsai, 2005), majd a cselekvést (a tanulási ciklus kipróbálását) követően a megfigyelés nyomán adatokat vettünk fel, és ezekre reflektálva végeztük az újratervezést. Az adatfelvételt háromféle reflektív visszajelző lap (egy a tervezés célmeghatározásáról, kettő a cselekvés-megfigyelés szempontjairól) irányította. Emellett fényképek és egyes esetekben videófelvételek is készültek a megtartott foglalkozásokról. A dialógus-módszerrel történő fejlesztés, és az így nyert szövegek elemzése diverz környezetekben a kvalitatív elemzés hatékony eszköze (Guba, Lincoln, 1990), ezért az adatfelvételt a konvergens interjú módszer (Dick, 1990) pontosította. Az akciókutatást ebben a témában összesen 8 partneriskolában folytattuk le. Intézményenként egy saját készítésű tanulási-tanítási programelem (modul) és egy adaptált modul kipróbálását követtük két hullámban, hullámonként 3-3 ciklussal.

Az akciókutatás elsődleges célja és eredménye annak feltárása volt, hogy hogyan jelennek meg a nevelési-oktatási program horizontális prioritásai és témaspecifikus szempontjai a modulokkal folytatott munkában. Emellett az együttműködő pedagógusok fejlődéséről is értékes információkkal szolgált. Az előadás mindezeket a természettudományos nevelés téma példáján mutatja be, kiemelve azt a négyféle jellegzetes tanulási utat, amelyet a pedagógusok az egyéves közös fejlesztés során bejártak.

PEDAGÓGUSOK REFLEXIÓI A FEJLESZTÉSI FOLYAMATRA

Mayer József – Kópatakiné Mészáros Mária – Schnellbach-Sikó Dóra

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

mayer.jozsef@ofi.hu

kopataki.maria@ofi.hu

siko.dora@ofi.hu

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Szociális képességek, szociális tanulás

Az egész napos iskola alsó és felső tagozat területeken történő fejlesztése során összesen 16 intézmény 85 pedagógusával történt együttműködés. A pedagógusok három szerepben (modulíró, belső multiplikátor és külső hálózatépítő) jelentek meg a folyamatban, ezen szerepeknek természetesen és minden szereplőnek számos motivációja, célja volt a közös munka kezdetén. A folyamat elején a szereplők írásban rögzítették elvárásaikat, elképzeléseiket az egész napos iskola koncepciójával kapcsolatban. A fejlesztés során középponti elemként kezeltük a pedagógusok önreflexiójának támogatását: a kommunikáció, együttműködés alakulása az program számára létrehozott intranetes felület és levelezőlista bejegyzései által, az egyéni, iskolai és hálózati szintű szerepfelfogások, ezek változásai és az egyes kölcsönhatások a modulkidolgozás során, valamint a pedagógusok által vezetett reflexiós naplókban és önreflektív jelentésekben követhetőek nyomon.

Az előadásban bemutatásra kerül a fejlesztés kezdetén végzett írásbeli narratívák tartalomelemzése, az egész napos iskolai modellhez fűződő vélekedések kiemelésével. A reflexiós naplók és önreflektív jelentések tartalomelemzésének eredményei rávilágítanak a mikro és a makro szintű tervezés közötti feszültségekre, az adaptációban való gondolkodás nehézségeire épp úgy, mint az egymástól való tanulás kreativitást serkentő mivoltára. A fejlesztés lezárultával készült interjúkra építve, a modul- és programfejlesztés lépésein keresztül esettanulmány-szerűen kerülnek bemutatásra egyes intézmények és intézménycsoportok gyakorlatai. A vizsgált példák által megismerhető egy top-down reform iskolai valóságba ágyazott alakulása a bevezetéstől az pilot-programok első tanévének lezárultáig.

A FEJLESZTÉS HATÁSAI

Kalocsai Janka – Bukovics István – Varga Attila

Oktatóskutató és Fejlesztő Intézet

Kalocsai.Janka@ofi.hu

Bukovics.Istvan@ofi.hu

Varga.Attila@ofi.hu

Témakörök: Oktatási módszerek, szakmódszertan; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

A projekt a köznevelés területén bevezethető komplex nevelési-oktatási programok kidolgozására, valamint – az elsősorban tanórán kívüli foglalkozásokon kialakult – jó gyakorlatok átvételével történő fejlesztés továbbgondolására és korszerűsítésére vállalkozott. Az egész napos iskola, mint tanulásszervezési forma támogatására hat témában, 55 iskolában kerül kidolgozásra nevelési-oktatási program. E programok a kerettantervek által le nem kötött időkeretre nyújtanak pedagógiai és szakmai támogatást az intézmények számára.

A fejlesztési folyamat végén a különböző témákhoz kapcsolódóan tizenkét iskola került kiválasztásra, ahol a programban résztvevő partneriskolák vezetőivel, pedagógusaival, valamint a fejlesztési folyamatban közreműködő szakemberekkel egyéni-, illetve fókuszcsoportos interjúk készültek. A kutatásba bevont iskolák kiválasztása során törekedtünk arra, hogy minél változatosabb ismérvekkel (településtípus, intézménynagyság stb.) rendelkező intézmények kerüljenek a mintába. A vizsgálat elsődleges célja volt a nevelési-oktatási programok fejlesztési feltételeinek, bevezetési folyamatának vizsgálata. A kutatás során kiemelt szerepet kapott annak feltérképezése is, hogy a program egyes lépései milyen mértékben és hogyan járultak hozzá a fejlesztés sikerességéhez, milyen nehézségekkel találkoztak az érintettek, illetve milyen megoldások születtek ezek orvoslására. Az interjúk keretében a fejlesztési munka eredményeinek és az ezzel kapcsolatos reflexióknak az összegyűjtése is meghatározó szerepet kapott, különösen fókuszálva arra, hogy a fejlesztési folyamat során kidolgozott modulokat miként lehetne más iskolák pedagógiai gyakorlatába is sikeresen beépíteni.

Az előadás keretein belül az egyéni- és fókuszcsoportos interjúk tapasztalatait három kérdéskör mentén mutatjuk be: (1) a fejlesztéssel kapcsolatos vélemények és észrevételek, (2) a program pedagógusokra és tanulókra gyakorolt hatásai, valamint (3) a nevelési-oktatási programok disszeminációjának lehetőségei.

MŰVÉSZET ALAPÚ KUTATÁS ÉS GYAKORLAT FOGYATÉKOSSÁG-ÜGYI,
SZÍNHÁZ-PEDAGÓGIAI ÉS TESTTUDATI TERÁPIÁS KONTEXTUSOKBAN

Elnök:

Novák Géza Máté

ELTE BGGYK

Opponens:

Trencsényi László

ELTE PPK

A művészet mint eszköz a pedagógiában: művészettel nevelés, művészetalapú tanulás, művészetalapú kutatás

Kiss Virág

Mozgássérültek Pető András Nevelőképző és Nevelőintézete

A Defekt? Dráma és színház a fogyatékoság-ügyért című projekt eredményei a tanulókkal felvett fókuszcsoporthoz és egyéni interjúk tükrében

Novák Géza Máté

ELTE BGGYK

A Defekt? Dráma és színház a fogyatékoság-ügyért című projekt eredményei a tanulókkal felvett kérdőívek és az alkotói fókuszcsoporthoz tükrében

Katona Vanda

ELTE BGGYK

A testi tapasztalatok és a testtudat jelentősége a fogyatékos csoportokkal való mozgás- és táncterápiás munkában

Horváth Zsuzsanna

ELTE PPK NDI

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Művészeti nevelés, vizuális kultúra

Testtudati és művészetterápiás alkalmakon, színház-pedagógiai programokon gyakran tapasztaljuk, hogy eltérő módszertannal dolgozunk nagyon hasonló célok elérésének érdekében. Azt is látjuk, hogy a vizualitás, mozgás, dráma és színház alkalmazása a csoporttagok történeteinek keresztül megalkotott, testhez kötött tapasztalatokból megoldozásra váró, valós életproblémákat tár föl. A terápiás és művészetpedagógiai folyamat eredményeként a sajátélmény olyan érzelmek-kapukat képes kinyitni, amelyeken átlépve a játzó személyes élményeit már a szavak szintjén is képes lesz megjeleníteni. Így kapva esélyt arra, hogy saját életének kontextusába helyezze át mindazt, amit látott és megélt. Ezzel indítva az újabb, de immár egyszemélyes reflexiók sorozatát, mely utat nyit a szituációk, történések, jelenségek differenciáltabb megértéséhez. Az alkalmazott drámán és színházon keresztül a résztvevőknek lehetőségük nyílik különböző társadalmi és erkölcsi problémák fényében saját viszonyulásaik, attitűdjeik vizsgálatára.

A 21. Színház színész-drámatanárral csapata 2013. szeptember 12-dike és 2014. január 10-dike között az Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft. kísérleti képzésében résztvevő osztályoknak az életkori sajátosságok figyelembevételével, a tanulócsoporthoz számára összesen 15 alkalommal színházi nevelési foglalkozást tartott. Kutatócsoportunk a drámát és színházat mint művészetalapú kutatást (Art Based Research) alkalmazva 14 fókuszcsoporthoz és hat egyéni, félig strukturált interjút vett föl további empirikus kutatás céljából.

Kutatásunkban kevert módszert alkalmaztunk (kérdőívek a tanulókkal, fókuszcsoporthoz interjúk a diákokkal és külön az alkotókkal, egyéni interjúk), hogy minél átfogóbb képet kapjunk arról, hogy milyen problémákat látnak az általunk megkérdezett fiatalok a mai magyar társadalomban, hogyan viszonyulnak ezekhez a problémákhoz, hol helyezik el ebben a rendszerben a társadalmi különbözőségeket, azon belül is a fogyatékoság kérdéseit és milyen megoldásokat, válaszokat tudnak megfogalmazni ezekre a kérdésekre.

A bevonódás, az együttgondolkodás élménye a legtöbb csoportnál explicit módon is megfogalmazódott, mint pozitív hozadék az alkalmaknak. Az interjúk minden esetben arra is lehetőséget biztosítottak, hogy kutatóként a résztvevők folyamatos visszajelzéseiből, spontán reakcióiból kiindulva újraértelmezzük a kutatási célokat. A színházpedagógiai munkában egy jól fókuszált tanulási tartalom érdekében facilitáljuk a résztvevőket. Az osztálytermi diskurzus kinyitásával, a szerepbélés erejével egyetlen célt szolgálunk: a fogyatékoság kontextualitásának példák általi megtapasztalását.

Szimpóziumunkban a művészetalapú tanulás és kutatás általános bemutatása mellett egy fogyatékoság-ügyben érzékenyítő színházi nevelési projekt kutatási eredményeit, valamint a sajátos nevelési igényű csoportokkal végzett pszichodinamikus mozgás- és táncterápiás módszer hatásvizsgálatának kutatási tapasztalatait közöljük.

A MŰVÉSZET MINT ESZKÖZ A PEDAGÓGIÁBAN: MŰVÉSZETTEL NEVELÉS, MŰVÉSZETALAPÚ TANULÁS, MŰVÉSZETALAPÚ KUTATÁS

Kiss Virág

Mozgássérültek Pető András Nevelőképző és Nevelőintézete
mitiszi@t-online.hu

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Művészeti nevelés, vizuális kultúra

A művészet a személyiségfejlesztés és a tanulás sajátos eszközeként is alkalmazható. Bár a gondolat régi, a kortárs művészeti és pedagógiai környezetben újszerű formákat vesz föl. A holisztikus pedagógiai szemlélet, például Howard Gardner többszörös intelligencia-elmélete és művészetpedagógia-felfogása is új jelentőséget adhat a témának. Előadásom doktori kutatásom alapján a művészetet mint pedagógiai eszközt mutatja be, kitérek néhány kortárs alkalmazására, és konkrét példára is, mely a dráma és testtudati munka mellett kitekint a képzőművészet területére is.

Művészeti részről Joseph Beuys, a kortárs képzőművészet iskolateremtő alakja az antropológiai művészet-fogalom mentén a minden emberben meglévő kreatív erők mozgósítása mellett áll ki. Megalkotta a szociális plasztika fogalmát, mely szerint a művészet társadalomformáló erőnek is tekinthető. Pedagógiai részről John Dewey a művészetet, mint tapasztalati lehetőséget ragadja meg. Rudolf Steiner és Herbert Read (művészettörténész) a művészettel nevelés fogalmának megalkotói. Read Dewey-hoz hasonlóan holisztikus szemléletű, és a művészet teljes személyiséget megmozgató jellegét hangsúlyozza, Steiner pedig a konkrét tanításban tekint a művészetre, mint módszerre, azaz megjelenik nála a művészetalapú tanulás gondolata. Viktor Löwenfeld sérültekkel végzett művészetpedagógiai munkája során szintén a holisztikus fejlesztést, a teljes személyiség elérését helyezte előtérbe a művészet segítségével.

A művészetalapú tanulás (Arts Based Learning) a mai pedagógiai kontextusban is jelen van, a világ egyes tájain művészetalapú iskolák (Arts Based School) is épülnek rá. Legismertebb példa talán a tanításban alkalmazott dráma, de a többi művészeti ág is lehet művészetalapú tanulás eszköze. Magyarországon is találunk példát művészetalapú tanulási módszerek alkalmazására a drámán túl is, például a berettyóújfalui Igazgyöngy Művészeti Iskolában L. Ritók Nóra munkássága révén.

A művészetalapú tanulás mellett egyre ismertebb a művészetalapú kutatás (Arts Based Research), mely a tudományos megismerésben is alkalmaz művészet-alapú módszereket, és amiben szintén a dráma területe jár elől hazai viszonylatban. Előadásomban a tudományos (kvalitatív jellegű) és az iskolai tanulmányi kutatásokban alkalmazható művészetalapú módszerekre is hozok néhány példát a hazai és nemzetközi gyakorlatból.

A DEFEKT? DRÁMA ÉS SZÍNHÁZ A FOGYATÉKOSSÁG-ÜGYÉRT CÍMŰ PROJEKT
EREDMÉNYEI A TANULÓKKAL FELVETT FÓKUSZCSONPORTOS ÉS EGYÉNI
INTERJÚK TÜKRÉBEN

Novák Géza Máté
ELTE BGGYK
mate.geza.novak@gmail.com

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Művészeti nevelés, vizuális kultúra

A Defekt? projekt előzménye gyógypedagógus hallgatók tehetséggondozása volt a művészeti nevelés és a színházterápia területein. A csoportunk által kidolgozott program kísérleti jellegű. Egyrészt tekinthető oktatási módszernek, mely egy az iskolákban kevésbé tematizált, ám társadalmi szempontból érvényes problémát jár körül, másrészt kutatási módszernek, mivel a program során nyert eredményeken keresztül láthatóvá válik a csoportnak a mássághoz, az előítéletességhez való viszonyulása egyéni és csoportszinten egyaránt. Az érzékenyítést központi célként megjelölve, az alkalmazott drámán és színházon keresztül vizsgálunk társadalmi, erkölcsi problémákat. Az eredmények tükrében reflektálhatunk arra is, hogy mely témák, másságok milyen keretben tematizálhatóak iskolai környezetben, melyek távolítják és melyek érintik különösen érzékenyen a fiatalokat.

A sajátélménynek a színházi nevelési projektben való alkalmazása során a játzó-résztevő esélyt kap arra, hogy saját életének kontextusába helyezze át mindazt, amit látott és megélt. Ezzel a csoportban megtapasztalt dramatikus tudásból kimozdulva a résztvevő megindítja az újabb, de immár egyszemélyes reflexiók sorozatát, s utat nyit a situációk, történések, jelenségek differenciáltabb megértéséhez. Ehhez a projekt kutatási szakaszában az interjúhelyzetek biztosítottak védeltséget. Az alkalmazott drámán és színházon keresztül a résztvevőknek lehetőségük nyílt különböző társadalmi és erkölcsi problémák fényében saját viszonyulásaik, attitűdjeik vizsgálatára.

A művészet alapú módszer (Art Based Research) alkalmazása során a kutató a fiatalok bevonódásán keresztül teremti meg az esélyt annak, hogy a közösség problémaorientált dialógusait kibontsa. Célja, hogy a színház hatásmechanizmusa a résztvevő tapasztalatain keresztül értelmeződjen.

A színházi esemény értelmezési kísérletei elindítják az újabb reflexiók sorozatát, s utat nyitnak situációk, történések, jelenségek egy differenciáltabb megértésének. Az elemzés során ezek az attitűddinamikák, és természetesen a drámaprogram vállalt nevelési céljai, hatásmechanizmusa kerülnek terítékre.

A program lehetséges további kisugárzásaként a tanulók pozitív hatásként írják le, hogy elképzelhetőnek tartják a segítő attitűdnek a beépülését a mindennapok cselekvéseibe és a fogyatékosággal kapcsolatos sztereotípiák átkeretezését olyan osztálytársak esetében is, akikre ez az attitűd korábban épp, hogy nem volt jellemző. Kiemelendő a tanulóknak a dráma és színház pedagógiai szerepére tett reflexiói, a nevelési kérdésekkel kapcsolatos érzékenységük. Figyelemre méltó annak a reprezentálódása az interjúkban, hogy szerintük a gyerekek és fiatalok nevelésében a művészetpedagógiának, a színháznak, drámának minél korábbi életszakaszban elkezdve, az edukációba fokozatosan bevezetve van igazán értelme és az egész személyiség fejlődésére, pozitív formálódására ható módszertani alaposággal bemutatva lehetne hozadéka.

A DEFEKT? DRÁMA ÉS SZÍNHÁZ A FOGYATÉKOSSÁG-ÜGYÉRT CÍMŰ PROJEKT
EREDMÉNYEI A TANULÓKKAL FELVETT KÉRDŐÍVEK ÉS AZ ALKOTÓI
FÓKUSZCSONPORTOK TÜKRÉBEN

Katona Vanda

ELTE Bárczy Gusztáv Gyógypedagógiai Kar
vandakatona87@gmail.com

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Művészeti nevelés, vizuális kultúra

A Defekt? Dráma és színház a fogyatékoság-ügyért című projektet több kutatási módszerrel kísértük végig. Jelen előadás a hallgatók körében végzett kvantitatív, kérdőíves vizsgálatot, és a projekt alkotói körében végzett kvalitatív, fókuszcsoporthoz tartozó vizsgálatot mutatja be. A diákok körében a foglalkozások előtt és után felvett kérdőívek segítségével lehetőségünk nyílt a másság, defekt, illetve fogyatékosággal kapcsolatos kifejezésekre való asszociációk összehasonlítására. A kérdőíves módszer csak korlátozott módon alkalmas a diákok attitűdjében történt hatások kimutatására a foglalkozások eredményeképpen, viszont néhány felszínre került gondolatot kvantitatív módon is tudunk elemezni. A három központi fogalomra adott szöveges válaszokból a kódolás során jól elhatárolható kategóriák rajzolódtak ki, amely az elő- és utókérdőívekben nagyságrendileg is összehasonlításra kerültek. A kérdőíves vizsgálat leghangsúlyosabb eredményei, hogy a másság kifejezéssel kapcsolatos asszociációk az utókérdőívekben kevésbé kötődnek csoport-specifikus, külső jegyekhez, és jellemzőbbek az általános különbséget, átlagtól való eltérésre utaló kifejezések, amelyek egy tágabb perspektívára is utalhat. Ez hasonló a fogyatékoság kifejezés kapcsán is, amellyel kapcsolatban lehet némi eltávolodást látni a medikális modelltől. A kérdőívek eredményei jól párhuzamba állíthatóak az Ifjúság 2012 eredményeivel. Ezek közül is megjelenik a diákok közötti passzivitás a közösségi tevékenységekben, illetve az érdektelenség a társadalmi problémák iránt, ami egy erőteljes kiábrándultsággal társul.

A folyamat tanulmányozásában elengedhetetlen az alkotók nézőpontjának bevonása, akik egyfajta résztvevői, insider szemszögből is ráláttak az eseményekre. A fókuszcsoporthoz tartozó interjú során pedig lehetőség nyílt a közösségi identitás alakulásának tanulmányozására. Az egyéni interjúk helyett ezért ezt a módszert választottuk, mert elsősorban az alkotói diskurzus, az alkotókból kialakult csoport kollektív, közösen formált véleményére voltunk kíváncsiak. A fókuszcsoporthoz tartozó helyzet pedig megteremtí az egymásra reflektálás, a közös gondolatszövés lehetőségét. A pre- és a post- fókuszcsoporthoz tartozó interjúk összehasonlítása során jól látszik az alkotók magasabb szintű bevonódása, ami abban is megnyilvánul, hogy az outsider és insider szerepek elmosódottakká váltak, mindenki kompetens mind szakmailag, mind a saját érintettségét beépítve. Az alkotók is hangsúlyozzák, hogy a kutatás során a hatás kimutatásának a lehetősége korlátozott, hiszen lehet, hogy csak évek múlva, és csak a fejekben történik változás. Viszont egyértelműen látszik, hogy némi változást már abban is láthatunk, ami a verbalizálás szintjére került, tehát bizonyos szinten a foglalkozások által megmozdult valami a diákok gondolkodásában.

A TESTI TAPASZTALATOK ÉS A TESTTUDAT JELENTŐSÉGE A FOGYATÉKOS CSOPORTOKKAL VALÓ MOZGÁS- ÉS TÁNCTERÁPIÁS MUNKÁBAN

Horváth Zsuzsanna

ELTE PPK NDI

suzie.horvath@gmail.com

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Művészeti nevelés, vizuális kultúra

Az előadás során olyan elméleti és módszertani szempontok kifejtésére lesz lehetőség, melyek segítik az ép vagy fogyatékos személyek testi tapasztalatainak elmélyülését és ezáltal saját testképük és énképük elfogadását.

A fiziológiai, érzelmi és kognitív fejlődés egymástól elválaszthatatlan folyamatok. A mozgás az idegrendszer és a személyiség fejlődésének, valamint az egészséges identitás kialakulásának elengedhetetlen feltétele. A testkép a beszéd megjelenése után az én-fogalommal összekapcsolódva az én hordozójává válik, mely testképnek az azonosságtudatban is kiemelt szerepe van. Segíti az én és a külvilág szétválasztását, a személyiség integritásának és az énhatárok kialakulását. A legtöbb hétköznapi tapasztalás testi szinten nem tudatos és nem figyelemmel kísért állapot, holott tapasztalataink nagy részét testi érzetekkel szerezük meg. A testtudat magába építi és túlmutat a testséma és testkép fogalmakon, mely folyamat során a saját test fizikai minőségeinek részletes tudatosítása történik meg. A testtudati munka alapja a konkrét mozgásra és testre irányuló figyelem, a test aktív érzékelése és állapotváltozásainak követe.

A fogyatékosággal élő személyekre specializálódott gyógypedagógiai fejlesztések és terápiák alapelemét képezi a komplexitás elve, mely szerint a gyermek nem kizárólagosan fogyatékosága mentén fejleszthető, hanem egyedi sajátosságaira és személyisége egészére is figyelmet kell fordítani fejlesztés során. A mozgásterápia ennek megfelelően egyszerre öleli fel azokat a képességeket és fejlesztési területeket, melyekre egy fogyatékosággal élő gyermeknek vagy egy fogyatékos gyermekekből álló csoportnak szüksége van, figyelembe véve a készségek integritásának lehetőségét. Központjában a testtudati fókusz áll, mely az alkalmak egymásra épülésével és a tapasztalással teszi teljessé a testről alkotott képet. Ez a sajátos figyelmi állapot elősegíti a folyamatos önértékelés és önfelfedezés élményét és a testtel való kísérletezés lehetőségeit.

A kutatás célja a pszichodinamikus mozgás- és táncterápiás módszer hatásvizsgálata az egyéni affektív képességek és a kognitív architektúrák feltérképezése, illetve a csoportok alakulása (csoportkohézió, csoportközi viszonyok, az egyén helye a csoportban) mentén sajátos nevelési igényű csoportoknál. A mozgásterápia hatása a személyiségre és a személyiség fejlődésére szociometriai módszerekkel és viselkedési kérdőívek segítségével térképezhető fel. A kérdőívek hasonló, egymást jól kiegészítő tételkkel dolgoznak, előtérbe helyezve az agressziót, szorongást, társas kapcsolatokat, valamint figyelmi problémákat. Ez utóbbira, illetve a téri emlékezetre vonatkozó kognitív, neuropszichológiai vizsgálatok szintén a kutatás részét képezik. Az eddigi terápiás folyamatok tapasztalatai alapján körvonalazható a módszer hatékonysága a csoportkohézió növekedése, a testtudat, testkép fejlődése, illetve az agresszió és szorongás csökkenése terén.

NEM HAGYOMÁNYOS TANULÓI CSOPORTOK A FELNŐTTOKTATÁSBAN

Elnök:

Engler Ágnes
Debreceni Egyetem

Opponens:

Farkas Éva
Szégedi Tudományegyetem

Családanyák és családapák az iskolapadban

Engler Ágnes
Debreceni Egyetem

Fogyatékosággal élő személyek képzés útján történő felzárkóztatásának andragógiai kérdései

Hangya Dóra
Szégedi Tudományegyetem

A közmunkaprogramokban résztvevők képzésének tapasztalatai

Kerülő Judit – Nyilas Orsolya
Nyíregyházi Főiskola

„Honnan jövünk? Mik vagyunk? Hová megyünk?” Roma szakkollégisták kvalitatív vizsgálata

Bocsi Veronika – Kardos Katalin
Debreceni Egyetem

Egy performansz-alapú kutatás tudományos és gyakorlati haszna

Di Blasio Barbara
Pécsi Tudományegyetem

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Motiváció, önszabályozás

A felsőoktatásban résztvevő, nem hagyományos hallgatói csoportokkal foglalkozó, egyre bővülő elméleti és empirikus kutatások megkísérik definiálni ezen csoportokat, feltárják tanulmányi háttérüket, eredményességüket, vizsgálják motivációikat és egyetemi integrációjukat. (Többek között Bean-Bradley 1986, Kozma 2004, Hrubos 2009, Pusztai 2011, Engler 2011) A szerteágazó képzési módjait és alanyait magába foglaló felnőttoktatásban és felnőttképzésben szoros értelemben véve nem beszélhetünk nem hagyományos csoportokról, azonban a társadalmi konszenzus felől közelítve meghatározhatunk speciális tanulói közösségeket. A felnőttek oktatásával, képzésével foglalkozó tudományterületek közül különösen a módszertan érinti a megszokottól eltérő tanulási utakat igénylők ismérveit. (Blair et al. 1995, Breloer et al. 2001, Helfferich 2006, Graessner et al. 2009).

A szimpóziium előadásaiban olyan speciális társadalmi helyzetben lévő felnőtteket mutatunk be, akik számára a tanulás többet jelent tudás vagy képességek megszerzésénél. A speciális helyzetük különböző eredetű, adódhat a munkaerő-piaci helyzetükből, a társadalmi elszigeteltségükből, fakadhat a kisebbségi helyzetükből, egészségügyi állapotukból vagy a családi háttérükből. A közös nevezőt a tanulás mint lehetőség adja, a szakmai és egyéni életútjukon olyan helyzetben, amelyben különleges jelentőséget kap az ismeretszerzés öröme, a kompetenciafejlesztés hasznossága, a tanulói közösség ereje.

Az előadásokban bemutatjuk a (nagy)családosok, a fogyatékkal élők, a közmunkások, a romák és az elítéltek oktatását, képzését. Választ keresünk arra, hogyan készíthetjük el ezeknek az igen eltérő felnőtt tanulói csoportoknak a tanulói motivációs térképét? Milyen eredményességgel bírnak csoportonként, illetve egymáshoz viszonyítva? Milyen felnőttoktatási minőség szükséges képzésükhöz? A kérdések megválaszolásához kvalitatív és kvantitatív adatfelvételek készültek, az egyes előadások tartalmi összefoglalóiban részletezett strukturált interjúk, kérdőíves megkeresések, illetve résztvevő megfigyelés módszerével.

Előzetes eredményeink szerint az egymástól nagyon eltérő tanulói csoportok tanulási attitűdjében, eredményességében éppúgy található közös vonás, mint a tanulási akadályokban vagy igényekben. Kiemelkedő a társadalomba (mikro és makroközösségek) és a gazdaságba (munkaerőpiac) történő integráció igénye, illetve a tanárok (pedagógusok, andragógusok, szakképzők) szerepének fontossága.

CSALÁDANYÁK ÉS CSALÁDAPÁK AZ ISKOLAPADBAN

Engler Ágnes

Debreceni Egyetem

engler.agnes@gmail.com

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

Előadásunkban, amely a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával valósul meg, a felnőttoktatásban és a felsőoktatásban zajló tanulási folyamatokat egy különleges ponton kapcsoljuk össze, mégpedig a család mellett tanuló hallgatók eredményességét vizsgálva. A felsőoktatás világában a felnőtteket a nem hagyományos hallgatói társadalom tagjainak tekintjük, amikor tanulmányi teljesítményüket, eredményességüket, jellegzetességeiket és hallgatói integráltságukat vizsgáljuk (Ladányi 1994, Wolter 2000, Schuetze-Slowey 2002, Kozma 2004, Heuser 2007, Pusztai 2011, Engler 2011). A felnőttoktatás tudományterületéről szemlélve a formális képzésben résztvevők között speciális helyzetben vannak a család és munka mellett tanulók, hiszen különböző szerepeik hatékony összehangolására van szükség az eredményes tudásgyarapításhoz és képességfejlesztéshez, amelyhez a felnőttoktatók megfelelő professziója is szükséges. (Wolfgang-Dowling 1981, Breloer 2001, Hubig 2002, Maróti 2002, Kraiciné 2004) A családos tanulók vizsgálatára ugyan kevés kutatás született, de ezek alapján megállapítható, hogy a tanulási eredményesség és a családi életben megszerzett kompetenciák erős kölcsönhatásban állnak egymással (Abrahamsson 1984, Breloer 2001, Bratti 2002, Engler 2013).

Kérdésünk, hogy a család mellett tanuló hallgatók esetében kimutatható-e ez a sajátos kölcsönhatás, valóban tapasztalható-e esetükben objektív és szubjektív szempontból eredményes tanulás. Alaphipotézisünk szerint – amelyet korábbi vizsgálatok eredményei alapján fogalmaztunk meg –, a saját családban élő hallgatók tanulói útja szakaszosabb jellegűt, ugyanakkor a permanens tanulás hiányát magasabb eredményességgel kompenzálják.

A hipotézis vizsgálatához országos és regionális adatokat használtunk. Az Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft által 2010-ben készített Diplomás kutatás 2010 című országos vizsgálatban 4511 alumnusz vett részt, az általunk vizsgált válaszadók száma 1715. A Tanuló régiók Magyarországon: Az elmélettől a valóságig című kutatás keretében készült, OTKA (K-101867) által támogatott kutatásban 1092 levelező tagozatos hallgatót kérdeztünk meg az Észak-alföldi régióban. Mindkét adatfelvétel standard kérdőíves kutatás, egyszerű véletlen mintavétellel.

Eredményeink alapján elmondható, hogy a család mellett tanulók valóban eredményesebbnek mondhatók az egyedülálló felnőtt tanulókhöz képest. Az összevont eredményességi mutatók, amelyek mindkét adatbázisban a tanulói sikerességet mérő objektív és szubjektív itemek felhasználásával készültek, szignifikáns eltérést mutattak a különböző tanulási motivációk és teljesítmény mentén. A kutatás eredménye felhívja a figyelmet a tanulás és magánélet eredményes összehangolásának lehetőségére (demográfiai vetület), illetve újabb támpontot ad a felnőttoktatás és felsőoktatás közös vizsgálati területeihez.

FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ SZEMÉLYEK KÉPZÉS ÚTJÁN TÖRTÉNŐ FELZÁRKÓZTATÁSÁNAK ANDRAGÓGIAI KÉRDÉSEI

Hangya Dóra

*Síketek és Nagyothallók Országos Szövetsége (SINOSZ), SZTE JGYPK FI
hangyadora@gmail.com*

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

A mai magyar társadalom előtt nagyon aktuális és nagy horderejű feladatok állnak – gazdaság versenyképessége, (hátrányos helyzetű) munkanélküliek visszajuttatása a munka világába – melyek ráirányítják a figyelmet azokra az andragógiai szempontból speciális célcsoportokra, melyek képzése az EU-s és hazai dokumentumokban is kiemelt feladatként jelenik meg. (KRAICINÉ, 2012)

A 2011. évi népszámlálás adatai alapján megállapítható, hogy Magyarországon bevallottan 456.638 fő él fogyatékossgal, míg 1 millió 648 ezer fő pedig tartós betegséggel. A fogyatékossgal élő személyek alacsonyabb iskolai végzettsége kihat a munkaerő-piaci lehetőségeikre és ennek következtében a megváltozott munkaképességű emberek nemzetközi összehasonlításában alacsonyabb foglalkoztatási rátájára.

2012. január 1-től jelentősen átalakult a megváltozott munkaképességű emberek támogatási rendszere Magyarországon. Az ezzel szinkronban hozott kormányzati intézkedések azt mutatják, hogy a foglalkoztatási célkitűzések között kiemelt szerepe van a megváltozott munkaképességű személyek foglalkoztatásának elősegítésének. A megváltozott rendszer kapcsán kiemelt partnerekként kezelendőek a felnőttképzési intézmények, hiszen az új szakmai ismeretek elsajátításában, a meglévők frissítésében, az át- és továbbképzésben, a készségek és kompetenciák fejlesztésében hangsúlyos feladatuk van. Azonban felmerül a kérdés: fel vannak-e készülve erre a feladatra?

Az ombudsman 2012-ben indított „A Munka Méltósága” c. projektje során megkérdezett különböző fogyatékossgai csoportok érdekvédelmi szervezetei kivétel nélkül arról számoltak be, hogy tapasztalataik szerint az integráltan megvalósuló képzések szükséges személyi és tárgyi feltételei nem állnak rendelkezésre. Ebből az következik, hogy a különböző jogszabályok és rendeletek által biztosított integrált és egyenlő eséllyel történő képzésben való részvétel lehetősége mindenki számára nyitva áll, de inkább egy elvi lehetőség marad. Kutatóként hasonló következtetéseket kell tennem az akkreditált felnőttképzési intézmények működési jellemzőit vizsgáló, 2012-ben lefolytatott strukturált kérdőíves országos kutatás eredményei alapján, melynek életre hívó gondolata a felnőttképzési rendszer fejlesztése volt, fókuszba állítva az egyenlő esélyű hozzáférés biztosításának kritériumait.

Előadásom során kutatási eredményeim bemutatásával igazolni kívánom, hogy értelmezési zavarok tapasztalhatók a felnőttképzés jogszabályi környezetében jelentkező, az intézmények számára előírt kötelezettségek kapcsán, valamint inkongruencia fedezhető fel a biztosítandó feltételek és az érintett célcsoportokhoz tartozó személyek valódi szükségletei között. Nem csak problémákat szeretnék feltárni, hanem módszertani támpontokat kívánok nyújtani ahhoz, hogy az oktatási és képzési rendszer hogyan tudja biztosítani a célcsoport felnőttképzéshez történő egyenlő esélyű hozzáférését.

Kerülő Judit – Nyilas Orsolya

Nyíregyházi Főiskola

keruloj@gmail.com

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

Előadásomban a munkaerő-piactól több éve távol lévő inaktívak és munkanélküliek TÁMOP programban megvalósult képzését vizsgálom. A program résztvevőit joggal tekinthetjük a felnőttoktatás speciális csoportjának, hisz többségük korábbi iskolai kudarcaik hatására a tanúlással kapcsolatban negatív attitűddel rendelkezik.

Az alacsony magyarországi foglalkoztatási ráta, jelentős összefüggést mutat az alacsony képzettségűek csekély munkaerő-piaci jelenlétével. A diplomával rendelkező és érettségizett munkaerő foglalkoztatottsága alig marad el a nemzetközi átlagtól, amíg a legfeljebb általános iskolai végzettségűeké több mint fele a fejlett országok átlagának (Halmos, 2010). A hátrányos helyzetű, alacsony iskolai végzettségűek képzésével foglalkozó szakirodalom a tanulási motiváció hiányát tartja a legnehezebben megoldható feladatnak. (Kerülő 2000, Mayer 2003, Óry 2005, Varga 2013) Nélküle nem következhet be a képzettség iránti igény folyamatos fenntartása, de befolyásolja a tanulási készségeket is, figyelembe véve, hogy ezek a felnőttek komoly ismerethiánnyal rendelkeznek. A hiányzó alapismeretek pótlása nélkül sikeres tanulás nem képzelhető el.

Az 1704 (2013) (X.8) Kormányhatározatban a Nemzetgazdasági Miniszter a Türr István Képző és Kutató Intézetet jelölte ki a téli közfoglalkoztatás keretében alapkompenciák fejlesztésének lebonyolítására. Ennek keretében 2013 decembere és 2014 áprilisa között 50 ezer felnőtt képzését tervezték és bonyolították le jellemzően hátrányos helyzetű régiókban.

Vizsgáltam a megvalósult programok tartalmát, célcsoportjainak jellemzőit, a résztvevők tájékoztatásának módszereit. Vizsgálati módszerként dokumentumelemzést, megfigyelést alkalmaztam, interjúkat készítettem a projektek lebonyolításáért felelősökkel, a képzésben oktatókkal és résztvevőkkel. Miskolcon, Kisvárdán, Balmazújvárosban, Mezőtúron, Anaracson és Nyíregyházán megvalósult programokat vizsgáltam, elemeztem a lemorzsolódás okait.

Eredményeink alapján elmondható, a program tartalma jól átgondolt volt, segítette a kitűzött cél elérését, az elhelyezkedéshez szükséges alapkompenciák fejlesztését. Nagyvárosokban a résztvevők tudásának előzetes felmérése segítségével valóban sikerült a csoportbontás, azaz a közel hasonló előzetes ismeretekkel rendelkezők kerültek egy csoportba. Nagy gondot jelentett mindez a kisebb településeken, ahol legfeljebb egy csoportot tudtak indítani. Ennek következtében nagyon heterogén előzetes ismerettel rendelkező felnőttek tanultak együtt. Hiányzott továbbá a felnőttoktatási és módszertani ismerettel rendelkező andragógusok részvétele. A kutatás eredménye felhívja a szakemberek figyelmét a hátrányos helyzetű, alacsony iskolai végzettségű felnőttek tanulási motivációjának szerepére illetve újabb támpontot ad az andragógus szakemberek képzéséhez.

„HONNAN JÖVÜNK? MIK VAGYUNK? HOVÁ MEGYÜNK?” ROMA
SZAKKOLLÉGISTÁK KVALITATÍV VIZSGÁLATA

Bocsi Veronika* – Kardos Katalin**

**Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar
bocsiveron@gmail.com*

***Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar
kardoskata1987@gmail.com*

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

Az oktatás talán a leginkább járható mobilitási csatorna egy olyan fiatal számára, akinek családja hátrányos helyzetű, s a „normál” társadalomtól még etnikai háttere is távolabbra sodorja. Igaz ez a kijelentés még akkor is, hogyha a roma családok oktatáshoz és az iskolához fűződő viszonya gyakran disszonáns jegeket is tartalmaz (Forray R. 1998, 2003), s a roma fiatalok nagy része előtt ezek a mobilitási csatornák továbbra is rejtve maradnak. A felsőoktatás eltömegesedése, illetve a roma értelmiség kiformalódása azonban egyre inkább elérhető közelségbe hozza – még ebből az élethelyzetből is – az ide kapcsolódó kiterjesztési pontokat. Az egyetemeken belül működő közösségek hallgatói szocializációra, eredményességre gyakorolt hatásai ismertek (Pusztai 2012), s ezek a formális csoportok nagyban segíthetik a roma fiatalok beilleszkedését és karrierjét (Bordás – Ceglédi 2012, Forray R. – Boros 2009, Kardos 2011, Lukács 2013, Pusztai – Bacskai és Kardos 2012). Különösen igaz ez a kijelentés a felsőoktatásban működő roma szakkollégiumokra (Varga 2013).

Az elemzésünk terepét képező egyetemen két roma szakkollégium is működik (egy egyházi, illetve egy nem egyházi jellegű szervezet). Kutatásunk eredményeit kvalitatív technikával nyertük: roma szakkollégistákkal készítettünk életút-, illetve félig strukturált interjúkat. Elemzésünk kérdésselvetése a diákok kibocsátó közösségének leírására, a tanulási motivációkra, a befolyásoló életeseményekre, illetve a felsőoktatásban szerzett tapasztalatokra vonatkozik. A kibocsátó közeg leírásakor, illetve az oktatás, a mobilitás, és a távlati tervek leírásakor értékszociológiai kereteket használtunk fel (Schwartz 2003) – ezek rámutatnak arra, hogy az oktatás mobilitási csatornaként való használata a beállítottságoknak egy olyan halmazát igényli, amelyet az egyetemre bekerülő diákok fel tudtak mutatni, miközben a hallgatók szerint a magyarországi cigányság egy jelentős részénél ezek a távlati tervek, életvezetési elvek és gondolkodási sémák kevésbé jelennek meg. Az életútinterjúk fő tanulsága, hogy a sikeres iskolai pályafutás számos tényező együttes eredménye, mint például a szűkebb családi és tágabb baráti, vallási közösség, a támogató iskolai légkör, illetve a meghatározó pedagógusszemélyiségek.

Eredményeink segíthetik a felsőoktatási intézményekben működő roma szakkollégiumok működését, illetve roma hallgatókat tanító oktatók munkáját, míg az életutak áttekintése a közoktatás különböző szintjein fontos adalékokat adhat a tehetséggondozás, illetve a hátrányos helyzet kezelése szempontjából.

EGY PERFORMANSZ-ALAPÚ KUTATÁS TUDOMÁNYOS ÉS GYAKORLATI HASZNA

Di Blasio Barbara
Pécsi Tudományegyetem
diblasio.barbara@pte.hu

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Szociális képességek, szociális tanulás

Előadásunkban a marginalizálódott közösségekért működő társadalmi színházról lesz szó, amely olyan helyeken működik, ahol a valóság átélése nem hétköznapi. A börtönszínház olyan kísérlet, amely a szegénység és elidegenedés kihívásaira reagál. A művészetek világában maga is marginális helyzetű, de a határvonalon működése az extrém helyzetekhez való könnyebb alkalmazkodást eredményezi. A társadalmi színház egy reflexió, amely új formát ad a veszteséggel, az anyagi javak hiányából eredő frusztrációkkal való emberi találkozásoknak. A forma társadalmi szerepek felkínálását jelenti, amelyek a közösségek hálózatában léteznek, és ellenpólusai lehetnek az igazságtalanságok és az erőszak okozta mély traumáknak (Meldolesi, 2001).

A társadalmi színház tevékenységében nem a művészi elemek a vezérelvek, hanem a közösség tagjai a színházi tevékenységekből nyernek autonómiát, erőt merítenek a társadalmi szerepvállaláshoz. A szociális és kognitív kompetenciák indirekt fejlesztési módja. A kompetenciák fejlődése összefügg a test teatralitásával (P. Müller, 2009). A színész az inautentikus létezésének a határára érkeve tapasztalja meg a saját fejlődését.

Kutatásunk performansz-alapú résztvevő kutatás, amely Fiaatalkorúak Regionális Büntetés-végrehajtási Intézetében zajlik. A társadalomtudományokhoz, az etnográfiahoz és a kulturális antropológiához áll közel. A színházban élettörténetekből merítő performanszok létrehozása zajlik. A performanszban öltének testet a színházi interpretáció segítségével azon kulturális akciók, amelyek egyes kultúrákat vagy szubkultúrákat jellemeznek. Kutatási szempontból a performansz keletkezése egyben kulturális elemek összeillesztése, adatok felhalmozása, rendszerezése. Esetünkben a performansz interpretációs eszköz, amelynek segítségével a hétköznapi élet kulturális elemei, történetei válnak érthetőbbé. A performansz során a résztvevők egyidőben szereplői a jelentésteremtésnek és -megosztásnak, a társas interakciók által tapasztalatokat halmoznak fel, amely a világhoz való pozitív viszonyulásukat segíti. Kulturális kódokat azonosítunk, a nyelvhasználatot és az azzal összefüggő magatartást ismerjük meg, illetve mutatjuk be előadásunkban. Tevékenységünkben elméleti modellek (Kögler, 1999) kerülnek kipróbálásra gyakorlat közben. A performansz, mint szociális és kognitív kompetenciák fejlesztő módszere kerül kipróbálásra, nehezített környezetben. A deviáns és magatartászavaros gyermekek és fiatalok esetén sikerrel alkalmazható tanulást segítő módszerként.

Támogatók:

Az Európai Unió és Magyarország támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával a TÁMOP 4.2.4.A/2-11-1-2012-0001 azonosító számú „Nemzeti Kiválóság Program – Hazai hallgatói, illetve kutatói személyi támogatást biztosító rendszer kidolgozása és működtetése konvergencia program” című kiemelt projekt keretei között valósult meg.

TÁMOP-4.2.2.C-11/1/KONV-2012-0005, Jól-lét az információs társadalomban

NEMI KÜLÖNBSÉGEK A FELSŐOKTATÁSBAN

Elnök:

Fényes Hajnalka
Debreceni Egyetem

Opponens:

Kéri Katalin
PTE

Nemi különbségek a felsőoktatási hallgatók önkéntes munkájában

Fényes Hajnalka
Debreceni Egyetem

Társadalmi nemi különbségek a felnőttek tanulásában

Engler Ágnes
Debreceni Egyetem

A tanár szakos hallgatók nyelvi attitűdjeinek társadalmi nemi sajátosságai

Kovács Edina
Debreceni Egyetem

Reziliens hallgatók a pedagógusképzésben - gender olvasat

Ceglédi Tímea
Debreceni Egyetem

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Felsőoktatás, felnőttoktatás

Szimpóziumunkban egy vidéki egyetem felsőoktatással foglalkozó gender kutatóműhelye mutatkozik be, most már hagyományszerűen, az ONK konferencián. A nők a felsőoktatásban már az 1980-as években felzárkóztak a férfiakhoz, sőt napjainkban többségben vannak, és társadalmi mobilitásuk is nagyobb, a lányok rosszabb háttérük ellenére megjelennek a képzésben (Fényes 2010). Azonban a felsőoktatásban lévő nemi különbségek vizsgálata a nők felzárkózása ellenére is aktuális kutatási téma. A nemi különbségek önmagukban is érdekesek, nemcsak ha a nők hátrányaival foglalkozunk, sőt esetenként a férfiak hátrányait is érdemes kutatni. Az oktatáspolitikusoknak hasznos lehet, ha felhívjuk a figyelmet a nemi különbségekre, eredményeinket a felsőoktatási tananyagfejlesztésben és oktatásmódszertanban is hasznosítani lehet. A szimpóziumunk minden előadása a partiumi régió felsőoktatási nagymintás vizsgálataira épül, és a térség speciális jellemzőire is felhívjuk a figyelmet. A szimpózium előadóinak kutatási módszere is egységes, kvantitatív kérdőíves kutatások adatait elemezzük. Első előadásunkban a felsőoktatási hallgatók önkéntes munkájának nemi különbségeivel foglalkozunk, melynek jelentősége abban ragadható meg, hogy az önkéntes munka a felsőoktatási hallgatói eredményesség egyik mutatója is egyben. Második előadásunk a levelező képzésben résztvevő hallgatók tanulási aktivitásának és motivációinak nemi különbségeit tárja fel, különös figyelemmel a családi életben szerzett képességek és kompetenciák konvertálhatóságának lehetőségére a tanulás világában. Harmadik előadásunkban a tanárszakosok nyelvi attitűdjeit vizsgáljuk, a tanári beszéd és a tanárok anyanyelvhez való viszonyát ragadjuk meg nemi bontásban. Köztudott, hogy a nők kommunikációs képességei jobbak a férfiakénál, jobbak a retorikai készségeik, és ennek következtében könnyebben alkalmazkodnak újabb nyelvváltozatokhoz, bár fontosnak tartják a standard nyelv használatát is a tanári munka során. Utolsó előadásunkban a hátrányos helyzetűek ellenére sikeres (reziliens) hallgatókkal foglalkozunk a felsőoktatásban. A nemi különbségek itt is megragadhatóak, hiszen a fiúk eleve csak jobb háttérrel jelennek meg a felsőoktatásban, a lányok viszont hátrányos helyzetük ellenére a felsőoktatást választják. Érdekes annak vizsgálata is, hogy a pedagógus és nem pedagógus valamint a fiús-lányos szakok mennyiben különböznek a reziliens hallgatók arányát tekintve. Összességében a nemi különbségek vizsgálata a felsőoktatásban számos dimenzió mentén képzelhető el, és ezek közül csak néhányat foglalkoznak előadásaink. Azonban rámutatnak arra, hogy a nők felzárkózása ellenére érdemes kutatásokat végezni a nemi különbségekről a felsőoktatásban, és érdekes eredményekkel gazdagodhatunk ennek az aspektusnak a kiemelésével.

NEMI KÜLÖNBBSÉGEK A FELSOÓKTATÁSI HALLGATÓK ÖNKÉNTES MUNKÁJÁBAN

Fényes Hajnalka

DE

fenyesh@gmail.com

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Felsőoktatás, felnőttoktatás

Kutatásunkban a felsőoktatási hallgatók önkéntességének nemi különbségeit vizsgáljuk három adatbázis eredményei alapján. Napjainkban a felsőoktatási hallgatók körében egyre népszerűbb az önkéntes munka, és a tradicionális önkéntesség mellett megjelent az életrajzba beírható, munkatapasztalat-szerző önkéntesség is (Handy et al. 2010). Az önkéntesség segíti a diákok szakmai fejlődését, tanulmányi előrehaladását, fejleszti az életben szükséges készségeket (pl. munkára szocializál, és főleg az új típusú önkénteseknek később könnyebb az elhelyezkedés), valamint fejleszti az állampolgári tudatosságot és felelősségvállalást is, és ennyiben felsőoktatási eredményességi mutatónak is tekinthető (Astin, Sax 1998, Hesser 1995, Eyster, Giles és Braxton 1997, Mabry 1998). Az önkéntesség nemi különbségeivel a felsőoktatásban viszonylag kevesen foglalkoznak. Hazai lakossági vizsgálatok (Bartal 2010) szerint általában nincs különbség nemenként az önkéntesség gyakoriságában. Kimutatható az is, hogy a vallásosság növeli az önkéntes aktivitást (Fényes Pusztai 2012), és mivel a nők a vallásosabbak, körükben gyakoribb lehet az önkéntesség is. Hipotéziseink szerint: (1) a nők gyakrabban végeznek önkéntes munkát a felsőoktatásban, de a vallásosság bevonása után már eltűnhet a nemi különbség; (2) a hallgatónők körében valamivel gyakoribb lehet a tradicionális típusú önkéntesség, a férfiakra pedig inkább az új típusú önkéntesség a jellemző.

Empirikus vizsgálatunkban egy 2005-ös (N=940) és egy 2012-es (N= 2728) - a Partiumi régióban folyó - kutatás adatait, valamint egy 2010-es debreceni egyetemista online vizsgálat (N=2384) adatait használjuk fel. Vizsgálatunkban egyszerű megoszlásokat, keresztábrákat, logisztikus regressziókat és clusterelemzést futtatunk az SPSS program segítségével.

A 2005-ös kutatásban vizsgáltuk a munkaattitűdők nemi eltéréseit is a felsőoktatási hallgatók körében. Eredményeink szerint a nőknél szignifikánsan gyakoribb motiváció a társadalmilag hasznos munka végzése és a másokon segítség. A 2010-es kutatás eredményei szerint az is kimutatható, hogy a segítő szolgálat (karitatív munka) és önkéntes csoporttagság szignifikánsan gyakoribb a lányoknál. Emellett 2010-ben a tradicionális férfias képzési területeken (műszaki, TTK, informatika) átlagos vagy átlag alatti az önkéntesség, viszont a tradicionális segítő szakmáknál (óvónő, egészségügyi, orvosi, gyógyszerészeti) átlag feletti az önkéntesség. A 2010-es és a 2012-es kutatás logisztikus regressziós modelljei szerint azonban az önkéntesség ugyan gyakoribb a lányok körében a társadalmi háttér bevonása előtt és után is, de ha a vallásosságot is bevonjuk, eltűnik a nemi különbség. A 2012-es kutatásunkban rákérdeztünk az önkéntesség okaira is. Hipotézisünkkel szemben a nemek aránya nem tér el szignifikánsan az önkéntesség motivációi alapján képzett klaszterekben, bár a tradicionális motivációjú klaszterben a lányok aránya valamivel magasabb.

TÁRSADALMI NEMI KÜLÖNBSEGEK A FELNŐTTEK TANULÁSÁBAN

Engler Ágnes

Debreceni Egyetem

engler.agnes@arts.unideb.hu

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

A felsőoktatásban tanuló felnőttek tanulmányi életútját, jellemzőit a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával vizsgáljuk, előadásunkban a társadalmi nemi különbségekre hívva fel a figyelmet. A férfiak és nők közötti tanulási különbségek több okra vezethetők vissza. DiMaggio (1998) a nemi szocializációs folyamatnak tulajdonítja a fiúk és lányok eltérő teljesítményét. Leathwood (2006) a sikeres és független felnőtt tanulók sajátosságait vizsgálja. Severiens és Ten Dam (1998) tanulási stratégiával összefüggő kutatásai során megállapítják, hogy a nők sokkal inkább megoldási mintákban gondolkodnak, nyitottak más perspektívák befogadására, még a férfiak saját tanulói folyamatokra koncentrálnak. Berggren (2006) hívja fel a figyelmet arra, hogy a gazdasági recesszió becsatornázza az iskolarendszerbe az alacsonyabb státuszú fiatalokat. A válság végeztével a férfiak ismét a szakmaszerzés felé fordultak, még a nők növelték beruházásaikat a felsőfokú tanulmányokba. Fényes (2010) felsőoktatásban végzett kutatása ugyanakkor a férfiak hátrányát mutatta ki, különös tekintettel a férfiak kisebb társadalmi mobilitására.

A Tanuló régiók Magyarországon: Az elmélettől a valóságig című kutatás (OTKA K-101867) formális tanulásra vonatkozó felmérésében Magyarország egyik régiójának (Észak-Alföld) három nagy felsőoktatási intézményének részidős hallgatói társadalmát vizsgáltuk kvantitatív eszközökkel. A teljes körű kérdőíves megkeresés során a Debreceni Egyetem, a Nyíregyházi Főiskola és a Szolnoki Főiskola levelező tagozatainak tanulókat értük el 2013 tavaszán. A visszaérkezett, érvényesen kitöltött kérdőívek száma 1092. A felnőttek tanulási aktivitását és motivációját vizsgálva próbáltunk körülhatárolni olyan életeseményeket, tanulói mérföldköveket, amelyek a pályaválasztást és a továbbtanulást meghatározták. Feltételezzük, hogy a nők esetében a tanulási döntésekhez nagyban hozzájárulnak a magánéleti tervek és események.

A felsőfokú tanulmányokat az életpálya későbbi szakaszában megkezdők esetében azt tapasztaltuk, hogy a különböző magánéleti és szakmai események határozzák meg a tanulás beiktatását az életútba. Különösen igaz ez a nők esetében, akik különböző szerepköreiket (társ, anya, munkavállaló) igyekeznek összehangolni az emberi tőkékükbe történő beruházással. A felnőtt tanulók életpályáján kimutatható a különböző életterek és szerepek során elsajátított kompetenciák konvertálhatósága. A családi életben megszerzett képességek kiválóan felhasználhatóak a tanulás világában, gyaníthatóan a munka világára is igaz ugyanez. Az élethosszig tartó tanulás szemléletének kialakítása kapcsán fontos eredmény, hogy a felnőtt tanulók sikere gyermekeik számára is jó példát szolgálhat. Végül, de nem utolsó sorban eredményeink demográfiai üzenete is lényeges: a karrier és a magánélet jól összehangolhatóvá válik, a családalapítás nem kizáró vagy hátráltató oka a sikeres szakmai pálya kiépítésének.

A TANÁR SZAKOS HALLGATÓK NYELVI ATTITŰDJEINEK TÁRSADALMI NEMI SAJÁTOSSÁGAI

Kovács Edina

Debreceni Egyetem

kovacs.edina.12@gmail.com

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Mind a hazai, mind a nemzetközi szakirodalomban viszonylag kevés kutatás foglalkozik a tanári beszéddel. Arra pedig, hogy a pedagógusok kommunikációját vagy nyelvi attitűdjét nemük is befolyásolja, az általunk ismert kutatások nem térnek ki. Holott a szociolingvisztikai szakirodalomból évtizedek óta tudható, hogy a társadalmi nemek között jelentős eltérések mutathatók ki a nyelvi attitűdöt illetően (Wardhaugh 1995).

A hazai kutatások, amennyiben a pedagógus és az anyanyelv viszonyát, a tanári kommunikációt vizsgálják, elsősorban a dialektusokhoz fűződő attitűdre kíváncsiak. A pedagógiai kommunikáción belül főként a tanári kérdezéstechnikával foglalkoznak, esetleg a szép beszéddel, a vokális eszközök használatával (Dálnokné 2001; Tarján 1991).

Előadásunk empirikus része a Debreceni Egyetemen, 2013 tavaszán végzett kutatásunk eredményeit mutatja be. A kutatás közvetlen apropóját az adta, hogy 2013 őszétől, az osztatlan tanárképzés keretében a hallgatóknak anyanyelvi ismereteket, ezen belül pedagógiai kommunikációt, retorikát, helyesírást, valamint beszédtechnikát is tanulniuk kell. Am a téma kutatása ettől függetlenül is időszerű: miközben az idegen nyelvekkel, azok oktatásával összefüggésben számos tanulmányt olvashatunk, addig a tanári beszéddel, a tanárok anyanyelvhez fűződő viszonyával viszonylag keveset foglalkozik a tudomány.

A kutatás célcsoportját a nappali tagozatos, tanárképzésben részt vevő hallgatói alkották, a mintavételi keret $N = 660$ fő, a minta elemszáma: $n = 166$. Vizsgáltuk a megkérdezett hallgatók képzési igényeit, anyanyelvi kompetenciáik önmegítélését, és anyanyelvi attitűdjeiket, köztük a társadalmi nemekkel kapcsolatos elvárásait is. Hipotézisünk az volt, hogy a tanárnak készülő hallgatók csoportja viszonylag egységes lesz, és inkább feminin attitűdöket mutat. Ugyanakkor különbségek várhatóak a férfiak és a nők között a képzési igényekben és a saját készségek megítélésében: vélhetően a nők jobbnak tartják saját kommunikációs készségüket, de így sem utasítják el annak további fejlesztését.

Eredményeink azt mutatják, hogy a tanárképzést választó hallgatók csoportja sok tekintetben homogén, és ez nyelvi attitűdjeikben, illetve saját nyelvi és kommunikációs készségük megítélésében is jelentkezik. Ugyanakkor markánsan megmutatkozik néhány, a társadalmi nemi elvárásoknak vagy sztereotípiáknak megfelelő különbség a férfiak és a nők között. Bár saját készségeiket hasonlóan értékelik, a lányok mégis szignifikánsan több anyanyelvi képzést tartanak elfogadhatónak, mint a fiúk. A társadalmi nemekhez fűződő attitűd jelentősen eltér a férfiak és a nők esetében: előbbiek jobban ragaszkodnak a sztereotíp nyelvi viselkedéshez, utóbbiak pedig, ha különbséget tesznek is a nemek között, jellemzően csak a felnőttek vonatkozásában.

Ceglédi Tímea
CHERD-Hungary
t.cegledi@gmail.com

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Elemzésünkben olyan atipikus hallgatókat vizsgálunk, akik alacsony szocioökonómiai státusuk ellenére kimagasló eredménnyel kerültek be a felsőoktatásba – őket tekintjük reziliensnek. A nemzetközi szakirodalomban elsősorban Masten, Sameroff, valamint a Waxman–Gray–Padrón szerzőtársak munkái világitottak rá a reziliencia fontosságára és háttértényezőire. Előadásunkkal a téma hazai szociológiai diskurzusához kapcsolódunk, kiemelt figyelmet szentelve a reziliens pedagógusjelölteknek és a nemi különbségeknek.

Kérdések: 1) Melyik nem tekinthető inkább reziliensnek a nőtöbblettel bíró felsőoktatásban, ahova a kevésbé mobil férfiak eleve jobb háttérrel jelentkeznek? 2) A felsőoktatás belső rétegzettsége mentén hol sűrűsödnek a reziliensek? A férfias vagy a nőies karokon jelennek meg inkább? Vonzó számukra a pedagógusképzés mint értelmiségi pálya? 3) Milyen külső és belső rizikó-, valamint kompenzáló tényezők különböztetik meg a rezilienseket azoktól, akikre igazak a sokszor igazolt sztohasztikus összefüggések a szocioökonómiai státus és az eredményesség között? E tényezők mentén miben különböznek a nők a férfiaktól? Miben a pedagógusjelöltek a többi hallgatótól?

Vizsgálatunkban egy 2012 tavaszán lefolytatott hallgatói kérdőíves kutatás részadatbázisát elemezzük (N=1295). A célcsoportot minden képzési szinten a belépő és kilépő nappali tagozatos évfolyamok jelentették két magyarországi egyetemen és egy főiskolán. A minta karonként, évfolyamonként és képzési szintenként reprezentatív.

A rezilienseket több lépésben, indexképzés, faktoranalízis és klaszteranalízis segítségével azonosítottuk. A tipikus és atipikus csoportok összehasonlításához, a nemi különbségek és a pedagógusképzésben résztvevők bemutatásához keresztábrákat (Pearson-féle χ^2 próbával) és egyszempontos variancia analízist alkalmaztunk.

Eredmények: 1) A korábbi kutatásokkal összhangban a férfiak alulreprezentáltak a reziliens hallgatók között. 2) Ugyanakkor a férfias és nőies karok mentén egyenletlenül sűrűsödnek a reziliensek. A hagyományos értelmiségi pályákat (kivéve a pedagógusképzést) kevésbé választják a reziliensek, mint a jobb háttérű hallgatók, ami összecseng a felsőoktatás belső rétegzettségét hangsúlyozó kurrens hazai diskurzussal. 3) A reziliencia jelenség szakirodalmi magyarázataival összhangban a reziliensek védettebb életutat tudhatnak maguk mögött a külső rizikótényezők vonatkozásában, mint a szintén rossz háttérű, de kevésbé eredményes egyetemisták. Ugyanakkor a jó háttérűekkel összehasonlítva már inkább veszélyeztetettnek tekinthetőek, és ez fokozottan igaz belső rizikótényezőikre. A kompenzáló tényezőkben egy eddig feltáratlan dimenzió bukkant felszínre a nemi különbségek vizsgálatakor: A nőkre jellemzőbb, közvetlenül a tanulás köré csoportosuló belső és külső mutatók ugyanis eltérő képet mutattak, mint például a kulturális tőke kompenzálásához kötődő mutatók. A pedagógusjelöltek körében a rizikó- és kompenzáló tényezők egy sajátos mintázata rajzolódott ki.

NYELVTANULÁS ÉS TANÍTÁS: AZ IDEGENNYELV-SZAKOS TANÁRKÉPZÉS
AKTUÁLIS KÉRDÉSEI

Elnök:

Csépes Ildikó
Debreceni Egyetem, Angol-Amerikai Intézet

Opponens:

Bárdos Jenő
Eszterházy Károly Főiskola

Az explicit–implicit nyelvtani tudás és az olvasott szöveg értésének kapcsolata

Mónos Katalin
Debreceni Egyetem Angol-Amerikai Intézet

Fejlesszük, vagy ne fejlesszük a nyelvtanulók interkulturális kompetenciáját az idegennyelv-órán?

Fekete Adrienn
Debreceni Egyetem, Angol-Amerikai Intézet

IKT eszközök használata az idegennyelv-szakos tanárok körébe

Barnucz Nóra
Nyíradonyi Kölksey Ferenc Gimnázium és Általános Iskola

Milyen az angol nyelvtanárok nyelvtudásmérési műveltsége: elérhető-e a nyelvtanár-képzésben kitűzött célok?

Csépes Ildikó
Debreceni Egyetem, Angol-Amerikai Intézet

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Idegen nyelvi oktatás; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A szimpóziumi előadások az idegennyelv-szakos tanárképzés jelenlegi tartalmának egyes aspektusait és azok lehetséges megújítását vizsgálják. A négy előadás négy különböző területhez kapcsolódik, de közös bennük, hogy mindegyik fontos és aktuális kérdéseket elemez.

A tudatos tanulási folyamat eredményeképpen megszerzett és a tudatos tanulás nélküli (explicit-implicit) nyelvtani tudás a nyelvtanárképzésben fontos szerepet játszik, hiszen a jelenlegi tantervi hálóban több olyan tanegység is megtalálható, ami a nyelvtan mindkét formában történő elsajátítását célozza. Ugyanakkor a nyelvhasználó szempontjából a nyelvi készségmérés esetén nem a nyelvtan elsajátításának formája, hanem az adott nyelvi teljesítményt jellemző nyelvi pontosság és megfelelés számít. Az első kutatási beszámoló azt vizsgálja, hogy milyen természetű összefüggés található a nyelvtan elsajátításának előbb megnevezett két formája és a nyelvi teljesítmény között, pontosabban milyen kapcsolat áll fenn az explicit–implicit nyelvtani tudás és az olvasott szöveg értése között.

A második kutatási beszámoló a tanári mesterképzésben résztvevő angol szakos hallgatók hozzáállását vizsgálja az interkulturális kompetencia idegennyelv-órán történő fejlesztéséhez. Az adott kérdés vizsgálatának az ad aktualitást, hogy mind a hazai, mind a külföldi empirikus kutatások azt igazolják, hogy a nyelvi órán a nyelvi kompetencia fejlesztése mellett még mindig nem jut elég idő arra, hogy a diákok a különböző kultúrák közötti hatékony közvetítést, illetve kommunikációt gyakorolhassák. A feltételezések szerint az okok részben a nyelvtanárok attitűdjével is magyarázhatók.

A harmadik kutatási beszámoló az idegennyelv-szakos tanárok információs és kommunikációs technológia (IKT) eszközparkját, az eszközök használatának gyakoriságát és az IKT használathoz kapcsolódó attitűdöket térképezi fel egy észak-kelet magyarországi tankerületben. Az adott vizsgálatnak az ad jelentőséget, hogy a nyelvtanár-képzés megújításának a modern IKT mára megkérdőjelezhetetlen elemévé vált, azonban a gyakorlati megvalósítás oldaláról, azaz a felhasználókról csak kevés információ áll rendelkezésre.

A negyedik kutatási beszámoló tanári mesterképzésben résztvevő angoltanárok nyelvtudásmérési műveltségét vizsgálja, melynek elsősorban az ad aktualitást, hogy a hazai nyelvtanárképzés képzési és kimeneti követelményei az osztatlan tanárképzés 2013-as életbelépésével módosultak, és új, alternatív értékelési formák elsajátítása is megjelent a követelmények között. A felmérés során a megkérdezettek véleményezték saját nyelvtudásmérési műveltségüket és a tanulóközpontú értékeléshez (pl. tanulói portfólió, önértékelés, tanulóársak általi értékelés) való hozzáállásukat. Az eredmények alapján az idegen nyelvi értékelés területén a szemléletváltás lehetőségéről is képet kapunk.

AZ EXPLICIT–IMPLICIT NYELVTANI TUDÁS ÉS AZ OLVASOTT SZÖVEG ÉRTÉSÉNEK KAPCSOLATA

Mónos Katalin

Debreceni Egyetem Angol-Amerikai Intézet
monos.katalin@arts.unideb.hu

Témakörök: Idegen nyelvi oktatás; Pedagógusképzés, pedagógus pályá

A második nyelv-elsajátítás megértésének, a nyelvoktatás hatékonyabbá tételének egyik alappillére az explicit (tudatos tanulási folyamat eredményeként megszerzett) és implicit (tudatos tanulás nélküli) tudástípusok nyelvhasználatban betöltött szerepének megismerése. Az explicit–implicit paradigmát magába foglaló Interface Theory (Interfész Elmélet) (Ellis, 1994) három határterülete eltérő szerepet tulajdonít az egyes tudástípusoknak a második nyelv-elsajátításban. A 'Non-interface' elmélet elutasítja az explicit tudás implicitté válásának lehetőségét (Krashen 1981; Hulstijn, 2002). A 'Weak Interface' (Enyhe kapcsolat) elmélet bizonyos feltételek mellett elfogadja annak lehetőségét (N. Ellis 1994), míg a 'Strong Interface' (Jelentős kapcsolat) elmélet értelmében a két tudás közti átjárhatóság biztosított (DeKeyser, 1998, 2007). Kutatásunkban elsősorban arra a kérdésre keressük a választ, hogy milyen természetű összefüggés áll fenn az olvasott szöveg értése és az explicit–implicit nyelvtani tudás között.

A nyelvoktatás hatékonyságának növelése érdekében elengedhetetlen az egyes készségek alapjául szolgáló tudástípusok ismerete. Korábbi kutatási eredményeket (Marsden Study, 2005) valamint a válaszüdő és önmonitorozás faktorokat figyelembe véve feltételezzük, hogy (i) az egyes nyelvi készségek eltérő tudástípusokon alapulnak, és, ebből következően, (ii) a magas explicit tudás, valamint a hatékony szövegértés közt szignifikáns összefüggés mutatható ki.

A kutatásban a Debreceni Egyetem 86 elsőéves angol szakos hallgatója vett részt. Az explicit–implicit nyelvtani tudás mérése a Rod Ellis (2009) által kifejlesztett explicit (Untimed Grammaticality Judgement Test, Metalinguistic Knowledge Test) és implicit tudást mérő tesztekkel (Elicited Oral Imitation Test, Metalinguistic Knowledge Test) történt, míg az olvasott szöveg értésének mérésére az Angol-Amerikai Intézet saját fejlesztésű nyelvi alapvizsgájának megfelelő részét használtuk. A kétféle teszteredmény közötti összefüggés elemzésére az SPSS statisztikai program segítségével kerül sor.

Feltételezésünk szerint az explicit nyelvtudás és a hatékony olvasott szöveg értése közt szignifikáns összefüggés áll fenn. További feltételezésünk, hogy a nyelvi alapvizsga olvasott szöveg értését mérő két feladattípusán (lyukas szövegbe történő behelyettesítés megadott készletből és négyopciós, feleletválasztós feladat) elért eredmények közt is lesz eltérés: a jó explicit tudással rendelkezők jobban teljesítenek a behelyettesítési feladatban, mert itt nagyobb a szerepe a nyelvi tudatosságnak, különösen a morfo-szintaktikai ismereteknek, míg a feleletválasztós részben nagyobb a találgatási lehetőség és a szókincs szerepe. Mindezekből következik, hogy úgy az alapképzés, mint az osztatlan tanárképzés tantervében fontos, hogy megfelelő teret biztosítsunk a nyelvi és nyelvtani tudatosságot növelő tárgyakkal.

FEJLESSZÜK, VAGY NE FEJLESSZÜK A NYELVTANULÓK INTERKULTURÁLIS KOMPETENCIÁJÁT AZ IDEGENNYELV-ÓRÁN?

Fekete Adrienn

Debreceni Egyetem

adrienn.fekete00@gmail.com

Témakörök: Idegen nyelvi oktatás; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A mai multikulturális világban egyre nagyobb hangsúlyt kap a különböző kultúrák, társadalmi és etnikai csoportokhoz tartozó egyének közötti hatékony közreműködés és kommunikáció. A nyelvtanítás egyik kulcsfontosságú küldetése tehát, hogy 'interkulturális beszélőket' (Byram, 1997) neveljen, akik nyitottak a kulturális különbségeket felé, kezelni tudják azokat, így képesek idegen nyelven közvetíteni a különböző kulturális és nyelvi héttérrel rendelkező egyének között (Byram, 1997; Kramsch, 1998; CEFR, 2001; House, 2008). Ebből következik, hogy a nyelvtanár legfőbb feladata, hogy magára öltse az interkulturális mediátor szerepét, és kulturális szempontból (is) tudatos, érett és érzékeny idegennyelv-használót neveljen. Ezzel szemben mind a hazai, mind a külföldi empirikus kutatások azt mutatják, hogy a gyakorlatban a nyelv kulturális dimenziójának kiaknázása háttérbe szorul a nyelvtanításon (Nikolov 2003; Lázár 2007), mivel a nyelvtanárok többsége még mindig a nyelvi kompetencia fejlesztését tartják a nyelvtanulás elsődleges célkitűzésének, noha nyitottak a nyelvtanítás és interkulturális kompetencia fejlesztés integrálásának irányába (Sercu et. al 2005).

Byram és kollégái (1991) szerint az, hogy a gyakorlatban milyen mértékben ötvözik a nyelvtanárok a nyelvtanítást a kultúra közvetítéssel, elsősorban a célnyelvi kultúrához kapcsolódó személyes tapasztalataiktól függ. Ezzel a megállapítással szoros összefüggésben Lázár (2011) kiemeli a nyelvtanárok nyelvtanítással kapcsolatos általános, személyes meggyőződésének befolyásoló erejét.

Jelen kutatás arra vállalkozik, hogy a fentiekre alapozva felmérje a Debreceni Egyetem Angol-Amerikai Intézetének angol szakos nyelvtanár-képzésében résztvevő mesterszakos hallgatóinak a hozzáállását az interkulturális kompetencia idegennyelv-órán történő fejlesztéséhez, illetve rávilágítson azokra a tényezőkre, amelyek befolyásolják attitűdjüket.

Az adatfelvétel kérdőív formájában történt, amit 40, tanári mesterszakos hallgató töltött ki 2014 májusában. A kérdőív attitűdvizsgálatra vonatkozó része a Sercu és munkatársai (2005) által kidolgozott kérdőívet vette alapul, amely egy nemzetközi kutatás részeként az idegen nyelvet oktató tanároknak a nyelv kulturális dimenziójához való hozzáállását mérte fel. Az adatok az SPSS statisztikai program segítségével kerülnek feldolgozásra.

Felélézéseink szerint a várható eredmények megerősítik, hogy a tanár szakos hallgatók többsége elismeri a nyelvtanítás és a kultúra átadás integrálásának fontosságát, viszont az interkulturális kompetencia nyelvtanításon történő fejlesztésével kapcsolatos hozzáállásuk eltérést mutat majd. Feltételezzük továbbá, hogy attitűdjüket elsősorban külföldön szerzett tapasztalataik, életkoruk és tanítási tapasztalataik fogja a leginkább befolyásolni. Az eredmények továbbá rávilágíthatnak olyan összefüggésekre is, melyek segíthetnek a nyelvtanárképzés megújításában.

KT ESZKÖZÖK HASZNÁLATA AZ IDEGENNYELV-SZAKOS TANÁROK KÖRÉBEN

Barnucz Nóra

Nyíradonyi Kölcsey Ferenc Gimnázium és Általános Iskola
barnucznora@gmail.com

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek; Idegen nyelvi oktatás

Az információs és kommunikációs technológia (IKT), mint fogalom mára beépült a köztudatba. Az IKT eszközök a 21. század társadalmának mozgatórugói, és óriási hatással vannak az országok gazdasági-társadalmi fejlettségére. Ezt jól bizonyítják az IKT pedagógiai innováció hatását vizsgáló hazai és nemzetközi kutatások is (Balanskat és mtsai, 2006). Nem csak a technikai feltételrendszer megalapozásának támogatása a cél, hanem olyan eljárások is szükségesek, amelyek megkívánják mind az intézményvezetőket, mind a pedagógusok új feltételekhez való igazodását. Nemzetközi kutatások (Condie és Munro 2007; Kozma és Anderson, 2002; Gibson, 2002) az oktatási reformok megvalósítását az IKT eszközök tanulásba-tanításba bevont szerepében látják.

Jelen kutatásunkat kérdőíves módszerrel 2014 tavaszán a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ (KLIK) Nyíradonyi Tankerületében végeztük azzal a céllal, hogy az idegennyelv-szakos tanárok körében (40 fő) feltárjuk a rendelkezésre álló IKT infrastruktúrát, az eszközhasználat jellemzőit és az IKT használathoz kapcsolódó attitűdöket. A kérdések három főbb területet érintettek. Az 1. csoportba tartozó kérdések az iskolai és személyes IKT eszközökre, azok iskolai és otthoni használatára vonatkoztak. A 2. csoportba tartozó kérdések a tanárok által használt IKT eszközökre és használatuk gyakoriságára irányult. A kutatás 3. részében a tanárok attitűdjét vizsgáltuk az IKT eszközök oktatásban betöltött szerepével kapcsolatban.

A kapott válaszok alapján megállapítható, hogy az iskolák IKT felszereltsége változó, és hogy az otthoni infrastrukturális háttér tekintetében a tanárok otthoni számítógéppel való ellátottsága nem teljeskörű. A megkérdezettek 6%-nak jelenleg nincs se számítógépe, se laptopja. Az IKT eszközök gyakoriságának vizsgálata többek között azt mutatta, hogy a megkérdezettek nagy része gyakran használja az interaktív táblát, illetve mindenki használ legalább havonta multimédiás CD-t a tanórán, de senki nem használ már lemezjátszót a nyelvtanításhoz. A többség egyértelműen az újgenerációs eszközöket részesíti előnyben.

Az attitűd vizsgálat során tíz állítást fogalmaztunk meg és tartalmi alapon az attitűdök faktorizálásával jutottunk a kapott eredményekhez. Jóllehet eltérések mutathatók ki az attitűdökben, a tanárok összességében pozitívan viszonyulnak az IKT eszközök oktatási használatához, motiváltak és igénylik az IKT kompetenciájuk fejlesztését. Egyes eszközök használatának gyakoriságát alátámasztó okokat további kutatás során kívánunk vizsgálni. Jelen kutatásunk, illetve a további felmérések eredménye hasznos visszacsatolás lehet a nyelvtanár-képzésben.

MILYEN AZ ANGOL NYELVTANÁROK NYELVTUDÁSMÉRÉSI MŰVELTSÉGE: ELÉRHETŐK-E A NYELVTANÁR-KÉPZÉSBEN KITŰZÖTT CÉLOK?

Csépes Ildikó

Debreceni Egyetem, Angol-Amerikai Intézet
csepes.ildiko@arts.unideb.hu

Témakörök: Idegen nyelvi oktatás; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Az elmúlt két évtizedben a nyelvtudásmérési szakma egyre nagyobb figyelmet fordított az osztálytermi értékelés kutatására (Rea-Dickins, 2001; Davison és Leung, 2009; Poehner, 2009; Hill és McNamara, 2012), és ennek kapcsán arra is, hogy meghatározza, hogy a nyelvtanároknak milyen elméleti és gyakorlati tudásra van szükségük az értékelés területén. Ennek a tudás és képesség területnek az elnevezéseként manapság a nyelvtudásmérési műveltség (Language Assessment Literacy – LAL) kifejezés használatos, melynek értelmezésében az elmúlt években jelentős hangsúlyáthelyezés történt. A nyelvtanulók eredményességének megítélése már nem csak a teljesítmények összevethető mérésén alapszik, hanem olyan értékelési formákra is kiterjed, melyek a tanulók előrehaladását alternatív értékelési módszerek segítségével közvetlenül, egyénre szabottan támogatják. Az értékelésnek ezt a fajtáját gyakran nevezik a tanulás érdekében történő értékelésnek (assessment for learning – Black és Wiliam, 1998). A tanulói portfólió, az önértékelés és tanulóársak általi értékelés ilyen típusú értékelési formáknak tekinthetők. A hazai nyelvtanárképzés képzési és kimeneti követelményeiben a 2006-os OM Rendeletben még nem, de a 2013-as EMMI Rendeletben már egyértelműen megjelenik az alternatív értékelési módszerek elsajátításának követelménye.

Jelen kutatásunkban arra a fő kérdésre kerestük a választ, hogy az elmúlt négy évben a Debreceni Egyetemen mesterszakot végzett angol nyelvtanárok hogyan ítélik meg saját nyelvtudásmérési műveltségüket: milyen tudáselemek és készségek használatában biztosak, milyen területen van szükségük továbbképzésre, illetve hogyan viszonyulnak az alternatív értékelési módszerekhez. A megkérdezettek egy része már gyakorló nyelvtanárként vett részt a képzésben, így annak hatékonyságáról, szemléletformáló hatásáról a képzést megelőző és az azt követő időszak tapasztalatai alapján is véleményt tudott alkotni. Ez utóbbi benyomások alapján arra a kérdésre is választ kerestünk, hogy a válaszadók attitűdje különböző értékelési módszerekre vonatkozóan mennyiben változtatható meg a képzés során. Az adatfelvétel kérdőív formájában történt, melyet 58 fő töltött ki. Az adatok elemzésére (keresztábra és t-próba) az SPSS statisztikai program segítségével került sor.

A kapott eredmények azt mutatják, hogy a válaszadók döntő többsége elégedett a nyelvtudásmérési műveltségükkel és a képzés szemléletformáló hatása is erősnek tűnik. Azonban érdekes ellentmondás figyelhető meg az alternatív értékelési módszerek tekintetében: a hasznosságukat a válaszadók többnyire elismerik, de a napi gyakorlatban csak ritkán alkalmazzák őket. Az okok feltárása mindenképpen további kutatásra érdemes és a tanárképzésben is újra kell gondolni bizonyos tartalmakat a sikeresebb tanulóközpontú osztálytermi értékeléshez.

PEDAGÓGIAI JÓ GYAKORLAT

Elnök:

Bodó Márton
Oktatóskutató és Fejlesztő Intézet

Opponens:

Wolfné Borsi Julianna Edit
Oktatóskutató és Fejlesztő Intézet

Az oktatási ágazatban működő jó gyakorlatok nemzetközi megítélése

Vörös Andrea
Oktatóskutató és Fejlesztő Intézet

A jó gyakorlat koncepció kialakítása és definíciói

Darvas Mátyás
Oktatóskutató és Fejlesztő Intézet

Jó gyakorlat gyűjtés és tanulságai

Molnár Karolina
Oktatóskutató és Fejlesztő Intézet

Adaptációs tapasztalatok és nyomon követés a jó gyakorlatok területén

Bodó Márton
Oktatóskutató és Fejlesztő Intézet

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Tanulás, tudás

A kutatás egy tisztázó, összetevőket meghatározó munkával kezdődött, melynek során a témára vonatkozó nemzetközi és hazai szakirodalom feltárása, 10 jó gyakorlat-gyűjtemény, 20 nemzetközi online felület, 2227 általános iskolának kiküldött 669 iskola által egészében kitöltött egész napos iskola online kérdőív, 72 kiválasztott iskolának kiküldött jó gyakorlat online kérdőív, konferencia kérdőívek, szakmai műhelyek eredményeinek feldolgozásával kialakult a jó gyakorlatokat meghatározó tényezők köre, valamint a jó gyakorlat-definíció típusai, leírásának célszerű módja. A munkacsoport ezután a leírást segítő szempontsor-kialakítását végezte el. Ennek tesztelését követően valósult meg a szigorúbb értelemben vett adatgyűjtés az iskolai műhelyfoglalkozásokon, újabb kérdőíven és a helyszíni szemléken keresztül. Az elemzések során kvantitatív és kvalitatív kutatási módszereket egyaránt alkalmaztunk.

A kutatás célcsoportja az egész napos iskolai oktatás formáit megvalósító intézmények pedagógusai és vezetői voltak. Regionális szempontok, tantárgyi és tantervi illeszkedések, kompetenciák fejlesztésére irányuló célkitűzések, életre hívó probléma-típusok és funkció figyelembe vételével került meghatározásra az elemzésre kerülő minta. Mindebben az Educatio jó gyakorlat-felülete és a szakmai konzultációk szakemberekkel nagy segítséget jelentettek. A jó gyakorlatokkal kapcsolatos háttértényezők és összefüggések feltárásához kialakított szempontsor témacsoportjai ezután kerültek kidolgozásra. Az elkészült 20 jó gyakorlat leírás, nemzetközi esettanulmány csiszolták tovább a teoretikusan kialakított koncepciót és leírásmintáinkat.

A szimpóziум előadásai egymásra épülnek ugyanakkor a kérdéskör más és más megközelítését adják a nemzetközi kérdéscímkéktől, a szakmai koncepció kialakításán, a gyakorlati tapasztalatok elemzése alapján a koncepció csiszolásán keresztül az adaptációs tapasztalatokig. Arra is kísérletet tett a munkacsoport, hogy a jó gyakorlat típusok felhasználására, rendszerbe illesztésére javaslatot tegyen a köznevelés rendszere számára. A rendszerváltás óta kísérletek születtek már a jó gyakorlat meghonosítására Magyarországon, de máig nem alakult ki ennek megfelelő kerete. Mígözben a jó gyakorlatok egyéni és intézményi szinten is minőségi elemei lehetnének a köznevelési rendszernek. A folyamat ívét mutatjuk be a szimpóziум keretében a kezdeti lépésektől az elkészült leírásokig, az elmélettől a gyakorlatig.

AZ OKTATÁSI ÁGAZATBAN MŰKÖDŐ JÓ GYAKORLATOK NEMZETKÖZI MEGÍTÉLÉSE

Vörös Andrea

Oktatókutató és Fejlesztő
voros.andrea@ofi.hu

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Tanulás, tudás

Jó gyakorlat munkacsoportunk kiemelt feladatának a jó gyakorlatok tipizálását, a tanórán kívüli foglalkozások jó gyakorlatainak gyűjtését, a jó gyakorlatok új struktúrájának kialakítását, az egész napos iskolára vonatkozó jó gyakorlatok közzétételét, valamint a jó gyakorlatok adaptációjának a nyomon követését tekinti. A szimpózium e téma körbejárására vállalkozik.

Az oktatási ágazat szereplői általában egyetértenek abban, hogy a pedagógiai jó gyakorlatok megosztása, átadása igen fontos, mivel jelentősen és hatékonyan hozzájárulhat az oktatás-képzés minőségének javításához. Ez evidenciának tűnik egy olyan európai közösségben, ahol a lisszaboni stratégia már 2000-ben célul tűzte ki, hogy „az Európai Uniónak a világ legversenyképesebb és legdinamikusabb tudás alapú társadalmává kell válnia.” Az EU 2020 stratégiája, amely az előző célokra építve ismét az oktatást, az innovációt és a humán erőforrások hatékony felhasználását emeli ki, mint Európa sikerének alappilléreit. Ezek a célok pedig kizárólag hatékony tudásmenedzsmenten keresztül valósulhatnak meg, aminek mindenképpen része a különböző rendszerekben, így az oktatásban felmerülő kérdésekre, problémákra adott innovatív és hatékony megoldások minél szélesebb körben való terjesztése, átadása. Ha ehhez még hozzáteszük, hogy az Európai Unióban az oktatást, mint nemzeti politikát, a nyitott koordináció eszközével (Open Method of Coordination) kívánják közösségi szinten fejleszteni, akkor az oktatásfejlesztés és a jó gyakorlatok kérdésköre még inkább elválaszthatatlannak tűnhet.

A jó gyakorlatok kérdésköre az általában pozitív megítélésen túlmenően számos kérdést felvet (szellemi tulajdon, minőségbiztosítás, alkalmazhatóság, stb.). Érdemes megvizsgálni és áttekinteni, hogy egy olyan uniós tematikában, mint amilyen a „jó gyakorlat kultúrája”, milyen további megfontolásokat fogalmaznak meg a hazaitól eltérő oktatási szereplők, annak érdekében, hogy az átadott-átvett tudás valóban hatékonyan járulhasson hozzá az oktatás eredményességének növeléséhez.

A vonatkozó szakirodalom és nemzetközi online gyűjtemények bemutatásával alapoztuk meg a hazai rendszerben a kérdéseinket, amelyekre választ kerestünk. Kutatásunk fókuszában állt az a kérdéskör is, hogy a megoldások és akadályok esetében milyen mértékben jelennek meg általános, illetve a nemzeti oktatási rendszerek egyéb elemeivel összefüggő jellemzők.

Ha elfogadjuk, hogy a jó gyakorlatok eredményesen járulhatnak hozzá rendszerek fejlesztéséhez, úgy mindenképpen ismernünk kell magával a jó gyakorlatok elterjesztésével, adaptálásával, megosztásával kapcsolatos nemzetközi szempontrendszereket is – azaz a jó gyakorlatok alkalmazásának nemzetközi jó gyakorlatát. Az előadás ennek kereteit vázolja fel a nemzetközi szakirodalom eredményeinek összegzésén, elérhető adatbázisok másodelemzésén keresztül.

A JÓ GYAKORLAT KONCEPCIÓ KIALAKÍTÁSA ÉS DEFINÍCIÓI

Darvas Mátyás

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

darvas.matyas@ofi.hu

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Tanulás, tudás

Munkacsoportunk célja, hogy segítse a Nemzeti köznevelési törvényt követő tartalmi szabályozás átalakításának folyamatába illeszteni az iskolák által kifejlesztett jó gyakorlatokat. Az oktatást érintő fejlesztések hatékony felhasználására már nagyon sokféle megoldás született, és ahol az ezekből fogant különböző új módszerek és technikák meghatározzák az iskolák mindennapi életét, ott az intézmények komoly versenylőnybe kerülhetnek a többi intézményhez képest.

A munkacsoport tapasztalata, hogy sok sikeres innovatív program működik országszerte, de a mindennapi oktatás során használható gyakorlati leírások e programok hiányaként jelentkeznek a fejlesztést szívesen alkalmazó, adaptáló iskolák számára. A munkacsoport célja, hogy a jó gyakorlatok minél szélesebb körben legyenek ismertek, és a szereplőkre az oktatási rendszer minden szintjén pozitív hatást gyakorolhassanak.

A széleskörű felhasználhatóság, illetve a létező gyakorlatok heterogenitása miatt a jó gyakorlat definíciót három praktikus kategóriába sorolta a jó gyakorlat munkacsoport: ötlet, jó gyakorlat, bevált gyakorlat.

A kategóriák eltérő kimenetei lehetővé teszik a jó gyakorlatok formai majd tartalmi minősítését, a különbözőségének kezelhetőségét, és segítségükkel a lehető legtöbb oktatási gyakorlat válik elérhetővé a felhasználók számára a legegyszerűbb ötlettől a rendszerszintű folyamatig.

A kategorizálás, és a hozzá kapcsolódóan a jó gyakorlat munkacsoport által a nemzetközi szakirodalmon alapuló kritériumrendszer kidolgozása lehetővé teszi, hogy a köznevelési rendszer intézményeiből gyűjtött jó gyakorlat leírásokat egy online felületen könnyen és gyorsan kereshető, felhasználóbarát módon mindenki számára hozzáférhetővé tegyünk. A jó gyakorlatok kategorizálása a minőségi rendszer irányába mutató továbblépés lehet, mely komoly segítség lehet a TÁMOP 3.1.4. keretében létrehozott színes és gazdag jó gyakorlat gyűjtemény kategóriákba sorolásában is.

A köznevelési rendszerbe így tehát minősített módon épülhetnek be az iskolák által fejlesztett és fenntartott jó gyakorlatok a továbbiakban.

A jó gyakorlatok horizontális elterjedése pozitívan formálhatja a tanári attitűdöt, gazdagíthatja a módszertani eszköztárat, javíthatja az iskola belső és külső kapcsolatrendszerét, így eredményesen valósulhat meg az egymástól való tanulás azon gyakorlata, melyben az adaptálási lehetőségek leírása, az adaptáció támogatása a jó gyakorlatok megismerését, széles körű implementációját teszi lehetővé. A kutatás részét képezték intézményvezetőkkel és pedagógiai fejlesztőkkel készített fókuszcsoportos interjúk, kérdőívek, amelyek elemzése képet ad a jó gyakorlat fogalmával kapcsolatos hazai vélekedésről.

JÓ GYAKORLAT – HOGYAN MŰKÖDIK AZ ELMÉLET A GYAKORLATBAN?

Molnár Karolina

Oktatás-kutató és Fejlesztő Intézet

molnar.karolina@ofi.hu

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Tanulás, tudás

Napjaink pedagógiai célkitűzéseinek egyik meghatározó törekvése az a szándék, hogy az iskolában elsajátított tudás alkalmas legyen a gyorsan változó világ kihívásainak való megfelelésre. Az ehhez kapcsolódó változtatás szükségessége egyértelművé vált, s az irányt ez a világ a minőségi fejlesztésben jelölte ki. A minőségfejlesztési törekvések kulcselemei a jó gyakorlatok – legalábbis ezt várják tőlük. Kutatásunk alapvető célja ennek az elvárásnak, illetve a valóban működő jó gyakorlatok sikertényezőinek feltérképezése.

A fentieket keretnek tekintő vizsgálódás célja egy, a munkacsoport által kidolgozott koncepció eredményeképpen létrejövő, a pedagógusokat támogató jó gyakorlat-leírás standard kidolgozása volt, melyet tesztelés után kívántunk véglegesíteni. A jó gyakorlatokat leíró standard egyes elmeinek meghatározásához az egész napos iskolához kapcsolódó online-kérdőív válaszait, az Educatio adatbázisát és különböző szakmai fórumok, műhelyek tapasztalatait használtuk fel. Következő lépésként az elemek véglegesítéséhez, illetve teljesülésükhöz/teljesíthetőségükhöz egy, célzottan a jó gyakorlatra irányuló on-line kérdőív segítségével gyakorlati igazolást kerestünk. A leírás standardjának valódi tesztelése a hozzánk érkező részinformációk elemzése után kiválasztott jó gyakorlatok működését érintő, megfigyelésen alapuló, illetve az érintettek (pedagógus, intézményvezető, diák, szülő) interjú-vizsgálatát jelentette.

Mindezek alapján a leírás standard nyolc lényegi összetevőjének tartott eleme három csomópont-hoz kapcsolódóan körvonalazódott: tartalmi leírás, beváltást igazoló megfelelés és az elemek egymásra hatása. Idetartozik még, hogy a kutatáshoz tartozó feladatok részeként és a gyűjtés – főként az interjúk - során szerzett tapasztalatok alapján a jó gyakorlatok minőségét is érintő javaslatok fogalmazódtak meg.

A vizsgálódás eredménye egy olyan nemzetközi és hazai elméleti alapokból kiinduló, gyakorlatban kipróbált leírás standard, amely a meghatározott elvárások mellett beépített rugalmasságával a jó gyakorlatok heterogenitását is kezelni tudja. Mindezzel további célokat is megvalósított a munkacsoport: egyfelől megalapozta egy, a pedagógusokat támogató jó gyakorlat-adatbázist alapjait a tesztelés során született leírásokkal. Másrészt a gyűjtés során a korábban kialakított jó gyakorlat-koncepciót is tovább tudtuk finomítani. A kérdőíves, on-line adatfelvételek segítettek abban, hogy a jó gyakorlat-fogalom köznevelési rendszeren belüli megítélésén túl a kapcsolódó folyamatokat is feltárjuk, illetve a pedagógiai hasznosíthatóságra vonatkozó tervezéseket segítsük.

ADAPTÁCIÓS TAPASZTALATOK ÉS NYOMON KÖVETÉS A JÓ GYAKORLATOK TERÜLETÉN

Bodó Márton

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet
bodo.marton@ofi.hu

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Tanulás, tudás

A pedagógiai jó gyakorlatok közzététele, terjesztése, átvétele csak a pedagógusok jó gyakorlat kultúrájának meghonosításán keresztül valósulhat meg. Ennek a kultúrának a meghonosítása a jó gyakorlatok átadásának-átvételének természetessé tételén keresztül valósulhat meg.

A tapasztalatok alapján a legfontosabb elemnek a jó gyakorlat fejlesztés során az adaptálási lehetőségek leírását, megfogalmazását tekintette a munkacsoport. Így az egész napos iskolával kapcsolatban, illetve az egész napos iskolától függetlenül is kialakított nevelési-oktatási programok fejlesztésének, kipróbálásának nyomon követése és annak leírása nélkül hálózatosodás nem tud megvalósulni. Néhány konkrét példán keresztül mutatjuk be, hogy milyen csomópontjai lehetnek az átvételnek. A legtökéletesebb jó gyakorlat is mennyire különbözhet az adaptációs helyszín paramétereitől, amely a jó gyakorlat átalakítását elengedhetetlenül magával vonja. Néhány típus kerül bemutatásra, amelyek értelmezhetik, hogy milyen variációi lehetségesek az átvételnek. Mindez segíthet abban, hogy a magyar köznevelési rendszerben megszülető fejlesztések és jó gyakorlat átvételek során az adaptálási tapasztalatok hasznosuljanak, minden iskola és minden fejlesztő számára. A jó gyakorlatok ugyanis nem egyszer és mindenkorra készülnek, nélkülözhetetlen a rugalmasság, az innovatív szemlélet és az időről-időre megtörténő felülvizsgálat. Csak addig érvényesek ezek a modellek, míg hatékonyságuk meg nem kérdőjeleződik. A fejlesztést kiváltó probléma azonossága nem jelenti feltétlenül ugyanazon módszerek használatát is, az adaptálási változatokra készen kell állnia fejlesztőnek és átvevőnek egyaránt. Ez jelenti azt, hogy párhuzamosan szülehetnek más-más válaszok egy problémára vonatkozóan.

Feltételezhető, hogy főként az adaptációs gyakorlattal még nem rendelkező intézmények esetében jelenhet meg egy olyan valós igény, mely a minősítő szervezettől is várja az adaptációs folyamat támogatását. Ehhez viszont szükséges annak ismerete, hogy az átvevő mit is szeretne csinálni, sok esetben ez nem elegendően körvonalazott. Ha az adott átvevő és átadó (intézet/csoport/szakember) körütekintő, valódi segítséget tud nyújtani, akkor ezzel is elősegítheti az önálló fejlesztésekhez szükséges attitűd és gyakorlat, az önfejlesztés, önálló intézményi tanulás kialakítása. Ezért is helytálló az a megállapítás, mely szerint a jó gyakorlatok gyűjtése elsősorban a pedagógusoknak szól. A gyűjtésből származó eredmény pedig optimális esetben a tanárt és a diákot is segíti, a tanítás egészét és részleteit és a tanulás folyamatát támogatja. Az adaptáció leírásához egyaránt gyűjtöttünk tapasztalatot kérdőíveken, interjúkon, jó gyakorlat gyűjtő terepmunkán keresztül is. A referencia intézményi minősítés dokumentációját is felhasználtuk a tapasztalatok megfogalmazásához.

PEDAGÓGUS KUTATÁSOK A KÖZÉP-DUNÁNTÚLON

Elnök:

Cser Valériusné Adermann Gizella
Dunaújvárosi Főiskola

Opponens:

Kocsis Mihály
PTE Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar

Tanárok módszertani kultúrájának vizsgálata különös tekintettel a Közép-dunántúli régióra

Kadocsa László – Gubán Gyula – Cser Valériusné Adermann Gizella
Dunaújvárosi Főiskola

A tanári professziogrammok vizsgálata és alkalmazási lehetőségei a kompetenciamérésben

Bognárné Kocsis Judit – Langerné Buchwald Judit – Zsolnai Józsefné
Pannon Egyetem

Pedagógus kompetenciák mérése, mérőeszközök kidolgozása

Langerné Buchwald Judit – Bognárné Kocsis Judit – Zsolnai Józsefné
Pannon Egyetem

Tanárképző Központ- Igény és lehetőség?!

Bacsa Bán Anetta – Szabó Csilla Marianna – Juhász Levente – Balázs László
Dunaújvárosi Főiskola

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Felsőoktatás, felnőttoktatás

A szimpóziumon bemutatandó kutatások a TÁMOP-4.1.2.B.2-13/1-2013-0011 Pedagógusképzés, pedagógus-továbbképzés megújítása a Közép-dunántúli régióban című projekt keretében zajlanak. A vizsgálatok és fejlesztések ennek a megújulási folyamatnak a részét képezik. Az előadók annak a konzorciumnak a résztvevői, ami a fenti projekt végrehajtására szerveződött. Mivel a résztvevők közös célja a pedagógusképzés optimalizálása, az osztatlan pedagógusképzés kiteljesedésének támogatása, a pedagógus életpályamodellben való előrehaladás segítése, a valós szükségletekre épülő pedagógus továbbképzések kidolgozása, a bemutatandó témák is a cél eléréséhez vezető út lépéseit tükrözik.

Az előadások több nagy területet ölelnek fel:

- Feltérképezik egy nagyobb kérdőíves kikérdezés eredményeként a gyakorló pedagógusok, szakmai és közismereti tárgyakat tanítók módszertani és egyéb pedagógiai kompetenciáit, attitűdjeit, a képzésről alkotott véleményét elsősorban a konzorcium tevékenysége által lefedett régióban, de kitekintenek a régió kívülrre, a végzett pedagógusjelöltek elhelyezkedési, működési területének megfelelően.
- Foglalkoznak az előadók továbbá a tanári professziógrammok hitelesítésével kapcsolatos mikro-kutatásokkal, megvizsgálják, hogy a professziógrammokban elvárt és a gyakorló tanárok által birtokolt tudás és kompetenciák milyen viszonyban vannak egymással.
- A pedagógusképzés és továbbképzés hatásosabbá tétele érdekében fontos a pedagógiai kompetenciák minél alaposabb mérése. A kompetenciák vizsgálatára kialakított mérőeszközök továbbfejlesztésével és kipróbálásával foglalkozó kutatás szintén bemutatásra kerül a szimpóziumon.
- A nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény tanárképző központ létrehozását rendeli el, a projekt pedig a tanárképző központok mellé rendeli a térségi pedagógiai szolgáltató központokat. A tanárképző központ funkcióinak bemutatása mellett beszámolunk arról az empirikus kutatásról is, ami bemutatja a partnerek igényeit a pedagógusképzéssel (is) foglalkozó felsőoktatási intézmények új szervezeti egységei iránt.

A szimpózium képet kíván nyújtani arról is, hogy miképpen működnek együtt az egy régióban működő pedagógusképzést folytató felsőoktatási intézmények és kutatóműhelyek.

TANÁROK MÓDSZERTANI KULTÚRÁJÁNAK VIZSGÁLATA KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A KÖZÉP-DUNÁNTÚLI RÉGIÓRA.

Kadocsa László – Gubán Gyula – Cserné Adermann Gizella

Dunaiújvárosi Főiskola

kadocsa@mail.duf.hu

guban@mail.duf.hu

CSERVANE@mail.duf.hu

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Felsőoktatás, felnőttoktatás

A tanári felkészítés, a módszertani kultúra fontosságát számos hazai és nemzetközi kutatás hangsúlyozza. Az Európai Unió oktatáspolitikai szakembereinek tanulmányaiban kiemelten jelennek meg a 21. század pedagógusaitól elvárt kompetenciák, közöttük a tanítással összefüggő módszertani ismeretek. Előadásunkban bemutatunk egy kutatást, amelynek hipotézise az volt, hogy a közismereti és szakmai tanárok nagy része zömmel a „hagyományos” tanárközpontú módszereket alkalmazza, kevésbé ismeri a differenciált fejlesztéshez szükséges újszerű módszertani megoldásokat, vagy ha ismeri, nem alkalmazza a gyakorlatban. A kutatás során országos és regionális adatokra támaszkodva több mint 3000 pedagógus kollégát kerestünk meg az on-line kérdőív segítségével. A kiküldött kérdőívre összesen 539 válasz érkezett.

A kutatás keretében egy olyan modell módszereit, eszközeit válogattuk össze, amely egy további reprezentatív kutatás végrehajtásához annak megszervezéséhez is tapasztalatokat nyújt.

Előadásunkban kiemelt figyelmet kívánunk fordítani a kutatás gerincét jelentő alkalmazott tanítási módszerek, a csoportmunka, a projektmunka, a problémamegoldással kapcsolatos módszerek alkalmazásával kapcsolatos tapasztalatok bemutatására. Bemutatjuk a tanórai differenciálás, a tanóra eredményessége, a tanítás infrastruktúrájával, a tanulási környezet alakításával a tanári értékeléssel kapcsolatos véleményeket. Kitérünk azokra a válaszokra amelyek a válaszadók korábbi oktatási tapasztalatairól -hogyan, milyen módszerekkel történt képzésük- szólnak.

Kutatásunk eredményei alapján nemcsak nagyobb mintán fogunk további vizsgálatokat végezni, hanem a kapott válaszokat felhasználjuk a tanárképzés tartalmainak, módszereinek hatékonyabbá tételére, a tanárképzés kimeneti eredményeinek optimalizálására.

Á TANÁRI PROFESSZIOGRAMMOK VIZSGÁLATA ÉS ALKALMAZÁSI LEHETŐSÉGEI A KOMPETENCIAMÉRÉSBN

Bognárné Kocsis Judit – Langerné Buchwald Judit – Zsolnai Józsefné

Pannon Egyetem

bkocsisj@almos.uni-pannon.hu
buchwald@almos.uni-pannon.hu
matyasi@almos.vein.hu

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Felsőoktatás, felnőttoktatás

Zsolnai József több évtizeden át tartó kutatómunkája eredményeként elsőként dolgozta ki az ideális magyar nyelv- és irodalomtanár professziogramját. A tanári professziogramok vizsgálatára irányuló kutatásunk ezt a professziogramot tekinti kiindulási alapnak.

A professziogram hét nagy tevékenységi kör köré rendezi a kompetenciákat: a szakra vonatkozó kultúráközvetítő tevékenységek, szocializációs tevékenységek, perszonalizációs tevékenységek, kapcsolattartási tevékenységek, ügykezelési és információszolgáltatási tevékenységek, érdekképviseleti tevékenységek, önmegvalósítási tevékenységek.

A TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0007 projekt során további tanári professziogramok kerültek kidolgozásra: biológiatanár, angoltanár, politológia és ökonómiatanár, történelemtanár, emberismeret és etikatanár, filozófia-, vallásismeret- tanár, énektanár, idegennyelv-tanár, magyartanár, népismerettanár, olasztanár, matematikatanár, rajztanár, táncanár, informatikatanár, könyvtárostanár esetében.

Míndegyik professziogram Zsolnai József felosztását követte, így az elkészült anyagok tartalmi elemei, szakmai szempontjai könnyen összehasonlíthatóak.

A TÁMOP-4.1.2.B.2-13/1-2013-0011 projektben megvalósuló kutatás célja többek között annak feltárása, hogy milyen hasonlóságok, illetve különbözőségek jelennek meg a professziogramok vizsgálata, elemzése során, továbbá miként alkalmazhatóak, hogyan hasznosíthatóak a kompetenciamérések alkalmával. A pedagógusképzés számára fontos minél több szakra vonatkozóan a szaktanárok kompetenciáinak széleskörű, alapos ismerete annak érdekében, hogy milyen kompetenciák fejlesztését kell kitűzni a pedagógusképzésben, illetve továbbképzésben, továbbá milyen tartalmi és módszertani változásokra, változtatásokra van szükség a hatékonyság növelése érdekében.

PEDAGÓGUS KOMPETENCIÁK MÉRÉSE ÉS MÉRŐESZKÖZÖK KIDOLGOZÁSA

Langerné Buchwald Judit – Bognárné Kocsis Judit – Zsolnai Józsefné

Pannon Egyetem Neveléstudományi intézet

buchwald.judit@gmail.com

bkocsisj@almos.uni-pannon.hu

matyasi@almos.vein.hu

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Felsőoktatás, felnőttoktatás

A TÁMOP-4.1.2.B.2-13/1-2013-0011 Pedagógusképzés, pedagógus-továbbképzés megújítása a Közép-dunántúli régióban című projekt egyik célja a pedagógusképzés és pedagógus-továbbképzés modernizációja, a törvényi szabályozókban meghatározott előírásoknak való megfeleltetése. Ennek egyik feltétele, hogy a pedagógusképzés és -továbbképzés aktorai minél szélesebb körű tudással rendelkezzenek a gyakorló pedagógusok kompetenciáról, hogy ezek ismeretében megvalósulhasson a pedagógusképzés és a pedagógus-továbbképzés olyan irányú tartalmi és módszertani átalakítása, ami egyrészt a törvényi szabályozók előírásain alapszik, másrészt pedig a pedagógus kompetenciák jelenlegi állapota adja a kiindulópontját.

A fentiek megvalósítása érdekében vállalkoztunk a projekt keretében egy a gyakorló pedagógusok kompetenciáinak mérésére alkalmas mérőeszköz kidolgozására és gyakorlatban való bevalásának kipróbálására. A mérőeszköz kidolgozását megelőzően áttekintettük és összehasonlító elemzéssel vizsgáltuk az elmúlt időszakban végzett pedagógus kompetenciákat vizsgáló kutatásokat a következő fő szempontok mentén: hogyan értelmezik a pedagógus kompetenciákat, milyen mérőeszközt alkalmaztak a pedagógus kompetenciák mérésére, milyen kompetencia, illetve kompetenciaelemek mérésére alkalmas a mérőeszköz összefüggésben a pedagógus kompetenciák értelmezésével, valamint milyen területen lehet a kompetenciamérés eredményeit a gyakorlatban alkalmazni.

A pedagógus kompetenciák mérésére alkalmas mérőeszköz kidolgozásánál a TÁMOP-4.1.2-08/1/B-2009-0007 A Közép-Dunántúli Régió pedagógusképzést segítő szolgáltató és kutatóhálózat kialakítása” című projekt során létrejött tanári professziogramok alapján értelmeztük a pedagógus kompetenciákat, és a professziogramokban meghatározott, a pedagógus professzió ellátáshoz szükséges tudásból és képességekből kiindulva alakítottuk ki mérőeszközünket, amire a professziogramok pedagógus kompetenciák tevékenység- és feladatközpontú megközelítésmódja jellemző.

A kutatás elején meghatározott kompetencia-terület mérésére alkalmas mérőeszköz egy kismintás vizsgálat keretében került kipróbálásra, amelynek eredménye alapján megfogalmaztuk a mérőeszköz erős és gyenge pontjait, valamint a módosítási javaslatokat és a mérőeszköz továbbfejlesztésének irányait. Hosszútávon a célunk egy olyan tevékenység- és feladatközpontú kompetenciamérésre alkalmas mérőeszköz kidolgozása, amelynek segítségével állapotfelmérést készíthetünk a pedagógusok kompetenciáiról, és az eredmények alapján megfogalmazhatjuk azokat a fejlesztendő kompetenciákat és kompetencia-területeket, amelyek a jövőbeli pedagógusképzésben és pedagógus-továbbképzésben megjelenhetnek.

TANÁRKÉPZŐ KÖZPONT - IGÉNY ÉS LEHETŐSÉG?!

Bacsa-Bán Anetta – Balázs László – Juhász Levente Zsolt – Szabó Csilla Marianna

Dunaiújvárosi Főiskola

bana@mail.duf.hu

balazsl@mail.duf.hu

juhaszle@mail.duf.hu

szabocs@mail.duf.hu

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Felsőoktatás, felnőttoktatás

A nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény tanárképző központ létrehozását rendeli el azokban a felsőoktatási intézményekben, ahol a tanárképzés legalább két szakon folyik; ezen intézmények a tanárképzési rendszer megújításának egyik kulcselemévé válnak, e feladatot erősíti és eszközeivel támogatja is a 2014-ben induló TÁMOP 4.1.2 B 2. projektek sora.

Valamennyi - a projekt keretében létrejövő - intézmény kutatásokat indukál a tanárképzés bemeneti és kimeneti tényezőinek feltáráshoz, azaz a képzésbe belépők, belépni szándékozók és azok igényeinek megismeréséhez, valamint a képzést elvégzett hallgatók képzési hasznosulásáról és bevalásáról is információt gyűjt.

A projekt a tanárképző központok mellé rendeli a térségi pedagógiai szolgáltató központokat, így módon a képzési terület egy szolgáltatási palettával is színesedik.

Az előadásban ismertetett kutatás célja, hogy bemutassa és elemezze az intézményünk vonzáskörzetében lévő képzési, továbbképzési és szakmai szolgáltatásokkal kapcsolatos igényeket.

A vizsgálat központi kérdése: Kvantitatív módszerekkel feltárni, hogy a megkérdezett pedagógusoknak milyen igényei vannak pedagógusi életpályájuk és előmenetelük tekintetében; mely szolgáltatások azok, amelyek hiánypótlóak lehetnek számukra, milyen pedagógiai problémákkal szembesülnek, amelyeknek megoldását a szakmai szolgáltatókra bíznák. A kutatás kezdetekor feltételeztük, hogy a legtöbb pedagógus igénybe venne szolgáltatásokat, melyek egyrészt saját szakmai előmenetelüket segítenék, másrészt amelyek hozzájárulnának kompetenciáik fejlesztéséhez, hogy még jobban megfeleljenek jelen korunk kihívásainak.

A kérdőíves vizsgálat eredményei azt mutatták, hogy a közoktatási intézmények pedagógusai szívesen részt vennének szakmai programokon, illetve örömmel fogadnának szakmai segédanyagokat. Sokan úgy vélik, hogy a jelenlegi pedagógusképzés nem fókuszál kellőképpen a módszertani kérdésekre, illetve a konfliktuskezelés technikáira, ezért fontosnak tartanak a módszertannal és a konfliktuskezeléssel kapcsolatos konzultációkat. A 2011. évi CXCV. köznevelési törvénnyel összhangban a megkérdezettek lényegesnek változtatásnak vélik a gyakorlati rendszert, ugyanakkor igényelik a mentortanárok megfelelő képzését.

Az igényelt képzések és szolgáltatások beiktatásával a Tanárképző és a Pedagógia Szolgáltató Központ tevékenységébe, intézményünk képzési portfóliója, amely korábban a műszaki pedagógusképzés palettáját ölelte fel, új elemekkel bővül mind a projekt, mind a tanárképzés átalakulása nyomán tett előrelépések hatására.

TANÁROK ÉS DIÁKOK, ÚJÍTÓ SZÁNDÉKOK ÉS SAJÁTOSSÁGOK AZ ELMÚLT
SZÁZ ÉV NYÍREGYHÁZI TANÍTÓKÉPZÉSÉBEN

Elnök:

Breznysnyánszky László

Debreceni Egyetem

Opponens:

Mikonya György

ELTE Tok

**A középfokú tanítóképzés utolsó éveinek szükségmegoldásai a nyírségi tanítóhiány
enyhítésére**

Vincze Tamás

Nyíregyházi Főiskola

Tanító-tanár szakos képzés a Nyíregyházi Tanítóképző Intézetben

Jenei Teréz

Nyíregyházi Főiskola

Tanárnők a nyíregyházi tanítóképzésben

Kissné Rusvai Julianna

Nyíregyházi Főiskola

**A felsőfokúvá vált nyíregyházi tanítóképzés tanári karának átalakulása, tanulmányi
karrierok és debreceni kapcsolatok**

Breznysnyánszky László

Debreceni Egyetem

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A szimpóziium a nyíregyházi tanítóképzés utóbbi száz évének történetéből meríti a témáját. Számos tanulmány született a középfokú, majd felsőfokúvá lett tanítóképzés intézményi történetéről, az alapításról, a változó szabályozási környezetről, az állami és felekezeti fenntartású képzők múltjáról.

Jelen szimpóziium tematikája olyan felsőoktatás-kutatók előadásaira épül, akik a képzés megvalósítóinak szempontjait képviselik és jelenítik meg történeti elemzésükben.

Az előadások közös eleme a sajátos képzési formák, innovációk és az oktatói testület összetételének vizsgálata. Kutatásmódszertani eszköztár a levél- és irattári dokumentumok elemzése, az intézményi statisztikák értelmezése történeti nézőpontból.

Az előadások négy tematikus metszetét képviselik a tanítóképzés helyi történetének.

A felsőfokúvá válás előtt kifutó tanító évfolyamok normál és rövidített képzésének sajátosságait mutatja be első előadás. Arra keres választ, hogy mi indokolta a magasabb presztízsű diplomát ígérő változást megelőző „gyorsítást” a hallgatói kibocsátásban. A szakemberigény vagy az intézményi érdekek, megfontolások motiválták-e ezt a képzési közzjátékot?

A második előadásban „nyíregyházi modellként” emlegetett integrációs kísérlet tíz évének történetét a megvalósítás érdekében életre hívott kutatócsoport és a főiskola dokumentumai alapján. Az eredmények számbavételekor a képzési forma oktatásszervezési tapasztalatai mellett az előadás rámutat a megvalósítók innovációs attitűdjeinek változásaira.

A nyíregyházi tanítóképzésben az idők során növekvő arányban vállaltak szerepek a képzős tanárnők. A harmadik előadó ezeknek a női oktatóknak a szakmai pályáját követi nyomon, alkalmazásuk sajátosságait mutatja be irattári és levéltári anyagok alapján. A szakmai emancipáció csomópontjait, folyamatának társadalmi és intézményi körülményeit tárja fel.

A negyedik előadás a tanárképző főiskola szervezetébe beintegrált tanítóképzés tantestületének összetételét és átalakulását követi a tanulmányi karrierek vizsgálata alapján. A felsőfokúvá vált tanítóképzés és a megváltozott intézményi környezet az első pedagógus végzettség többszöri kiegészítésére, ill. tudományos kvalifikáció megszerzésére ösztönözte az oktatókat. A továbblépések típusait és az intézményi kötődéseket tárta fel az előadás alapját képező kutatás.

A KÖZÉPFOKÚ TANÍTÓKÉPZÉS UTOLSÓ ÉVEINEK SZÜKSÉGMEGOLDÁSAI A NYÍRSÉGI TANÍTÓHIÁNY ENYHÍTÉSÉRE

Vincze Tamás

Nyíregyházi Főiskola

tamvincze@freemail.hu

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Az 1950-es évek végén, amikor formálódóban volt hazánkban a felsőfokú tanítóképzés, a kifutó középfokú képzésben különböző intézkedésekkel próbálták a hiányzó tanítói utánpótlást biztosítani. Szabolcs-Szatmár megyében volt a legégetőbb a tanítóhiány: az 1958/59-es tanév kezdetén 299 helyet nem tudtak képzett tanítóval betölteni. Kétféle megoldást működtetett az átalakulófélben lévő nyíregyházi tanítóképző: egyrészt érettségizett tanulók számára indított párhuzamos (bentlakásos) negyedik osztályokat, másrészt képesítés nélküli tanítók gyorsított felkészítésére tettek kísérletet. Az első megoldás egy régebben (az ötéves képzés idején) már bevált eljárás kissé módosított változata volt, a képesítés nélküliek számára felkínált képzés azonban egy új (rövid életű) próbálkozás volt: ennek a résztvevői kéthetes nyári tanfolyam után kezdték el a tanítói működést, miközben munka mellett, önállóan dolgozták fel a különbözőzeti vizsga anyagát, amihez évközi konzultációkon kaptak segítséget. A sikeres különbözőzeti vizsga után gyakorlóévesként folytatták munkájukat, s a gyakorlóév után képesítőztek. Kétféle olvasata is volt ezeknek a kényszer szülte megoldásoknak. A tanítóképzés egyes szakemberei progresszív intézkedésnek tekintették őket, a felsőfokú képzés főpróbáját, „elővételezést”, egy szinte félfelsőfokú képzést láttak benne, hiszen érettségizett tanulók kerültek be ebbe a képzési formába. Mások ezzel szemben regresszív megoldásként értékelték ezt a formát, különösen a képesítés nélküliek gyorstalpalóját. Egy olyan, már többszörösen meghaladott XIX. századi modellt felélesztését ismerték fel benne, amelyre az volt a jellemző, hogy a szakmai felkészítés helyszíne maga az iskolai gyakorlat volt, az elméleti tudnivalók elsajátítása pedig önálló tanulás útján történt. Előadásomban ezeket az olvasatokat kívánom árnyalni, a források segítségével új megvilágításba helyezni.

Kutatásomban levéltári forrásokra támaszkodtam, s közben kiemelt szerepet juttattam egy olyan forrástípus vizsgálatának, amelyre az eddigi, hasonló jellegű kutatások nem fordítottak figyelmet: górcső alá vettem az intézmény és az érdeklődő jelentkezők, valamint a képzésben résztvevő tanulók közötti levelezést. A tanulói levelekből egyrészt kiviláglottak a képzésnek azok a problémái, gondjai, amelyekről a hivatalos jelentések nem tettek említést, másrészt képet kaptam arról is, hogy mely rétegek láttak kiváló kitörési, továbbtanulási lehetőséget a rövid ideig futó gyorsított képzési formában. Az is kirajzolódott a megközelítően száz tétéles szövegtörzset áttanulmányozása után, hogy egy elmaradott régió közvéleménye mit érzékelt a tanítóképzés felsőfokúvá válásának folyamatából, és hogyan értékelté ezt a változást.

Az értelmiségivé válásnak ez a hátsólépcsője leginkább azt a veszélyt hordozta magában, hogy az ilyen módon képzett tanítók jobbára szakmájuk gyakorlati fogásaiból nyertek felkészítést, ez pedig könnyen csábíthatta őket a tanítói munka leszűkített, „kézmű szintű” értelmezésére.

TANÍTÓ-TANÁR SZAKOS KÉPZÉS A NYÍREGYHÁZI TANÍTÓKÉPZŐ INTÉZETBEN

Jenci Teréz
Nyíregyházi Főiskola
jencit@nyf.hu

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A nyolcvanas évek közepére szinte az egész szakmai és felhasználói (közoktatási) közvélemény egyetértett a pedagógusképzés megváltoztatásának szükségességével. Az országban sokfajta – részletekre és a képzési rendszer megújítására irányuló – próbálkozás indult el. A színvonalasabban képzett és rugalmasabban alkalmazható pedagógusok nevelése, kibocsátása érdekében különböző integrációs modelleket dolgoztak ki, többnyire együtt tervezve a szerkezeti és tartalmi változtatásokat. Ekkor született például az a modell, amelyben négy év alatt két szakági képzés, a tanári + tanítói kapcsolódott össze, s amely a legtartósabbnak bizonyult a munkacsoport által kipróbált hat modell közül (vö. Fábíán 1989, Hunyadyné, 2012)

A felsőfokú tanítóképző intézetnek a tanárképző főiskolával történt fúzióját követően kialakult a Pedagógiai lexikon által nyíregyházi modellnek nevezett képzési forma. A nyíregyházi kísérlet az általános iskola tartalmi igényeiből kiindulva kívánta létrehozni az egységes általános iskolai pedagógusképzés rendszerét. Ezekben az években a nyíregyházi tanárképző főiskolán nemcsak tanító- és tanárképzés, hanem óvóképzés is folyt. Ez az adottság a tanítóképzés számára kedvező lehetőséget teremtett mindkét átmenet tanulmányozásához egy intézményen belül.

A nyíregyházi főiskolán az egységes pedagógusképzést kutató csoport munkájának köszönhetően indult meg az 1984/85. tanévben kísérletként a tanító-tanár szakos képzés. Kezdetben csak a matematika szakkal, később ehhez csatlakozott a magyar, angol, német, ének, rajz, hittanár szak is.

Az előadásban főiskolai irattári anyagok, évkönyvek, tantervek, a kutatócsoport publikációi alapján rekonstruáljuk a tanító-tanár szakok elindításának körülményeit, működését. Bemutatjuk a képzési program sajátosságait, valamint a szakpár népszerűségét a jelentkezési adatok függvényében.

Az adatok és a megvalósítókkal folytatott interjúk igazolják a fejlesztő kutatás pozitív eredményeit, amelyek a modell sikeressége mellett az oktatók szakmai fejlődésében, az önfejlesztésre való hajlandóságuk növekedésében is megmutatkoztak.

A modellkísérlet körülményeinek részletes és értékelő feldolgozása, publikálása még nem történt meg, jóllehet haszonnal járna a pedagógusképzés meg-megújuló útkereséseiben.

TANÁRNŐK A NYÍREGYHÁZI TANÍTÓKÉPZÉSBEN

Kissné Rusvai Julianna

Nyíregyházi Főiskola Tanítóképző Intézet

rusvai@nyf.hu

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A tanítóképzés gyökerei Nyíregyházán a 19. századig nyúlnak vissza. Megszakítás nélkül folyik tanítóképzés 100 éve, ugyanis 1914-ben létesült az állami tanítóképző, ahová fiúk jelentkezhetek. 1928-ban kezdte meg működését a Kálvineum Nyíregyházi Református Tanítóképző Intézet; ettől az évtől kezdve jelennek meg a leendő tanítók képzésében a tanárnők. A 14 fős „alapító gárda” tagjai között mindössze hat nőt találunk, mindannyian óraadók. Többségük csupán néhány évig marad az intézmény kötelékében, kevesen vállalkoznak arra, hogy huzamosabb ideig oktassanak. Mi történt velük, hogyan alakult pályájuk? Jelen munka – elsősorban a rendelkezésre álló levéltári anyag alapján – azt veszi szemügyre, hogyan hatottak a társadalmi változások a tanárnők alkalmazására. A következő kérdésekre keressük még a választ: Hogyan befolyásolták a történelmi-társadalmi változások a nők munkába állását a Kálvineum keretein belül? Kik és milyen végzettséggel, szakmai háttérrel kerülhettek be az oktatói gárdába? Milyen tárgyak oktatását bízták a tanárnőkre? A háborús körülmények majd az államosítás mennyiben változtatta meg a nők oktatásban való részvételét? Az 50-es évektől kezdve az egyenjogúsítási törekvések, a nők jogaiért folytatott harc eredményezett-e változásokat a tanárnők alkalmazásában? A tanítóképző felsőfokúvá válása (1959), majd a tanítóképző és tanárképzés fúziója (1970) hogyan osztotta meg a tanítóképzős tanárnők további munkavállalását? Kik vállalták a megnövekedett követelményekkel járó kihívásokat a tudományos pályán? Erősítették-e vagy gyengítették a munkavállalói pozíciójukat a felsőoktatás változásai?

A kutatás egy intézmény mintáján mutatja be a tanítóképzés történetében azt a küzdelmes utat, amely a megtúrt női tanerők helyzetétől az oktatói összetétel női többségéhez vezetett.

A FELSŐFOKÚVÁ VÁLT NYÍREGYHÁZI TANÍTÓKÉPZÉS TANÁRI KARÁNAK ÁTALAKULÁSA, TANULMÁNYI KARRIEREK ÉS DEBRECENI KAPCSOLATOK

Breznyszászky László

Debreceni Egyetem

brezsl@gmail.com

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Az 1914-ben alapított nyíregyházi állami tanítóképző működésének több mint fele olyan időszakra esik, amikor a középfokút felváltotta a felsőfokú képzés. A szabályok és a képzési programok mellett a tanári kar is átalakult. Megváltoztak a képzős tanárok végzettségével kapcsolatos követelmények. A gyorsított státusemelkedés előnyeivel értékvesztések is együtt jártak.

A referátum azoknak a végzettségi adatait vizsgálja, akik a felsőfokúvá vált, majd az 1972-es fúzió során a tanárképző főiskola részévé lett tanítóképzés munkatársaiként a Tanítói Tanszék/Intézet oktatói voltak. Külön kezeltük azokat, akik a tanárképző főiskola alapítását (1962) követő években igazoltak át a főiskolára, de más szervezeti egységben találták meg a helyüket.

Arra is választ kerestünk, milyen tanulmányi és kvalifikációs kapcsolat fűzte a tanítói tantestület tagjait a szomszédos egyetemhez. Az évkönyvek, irattári és levéltári források, életrajzok és interjúk adataiból tanulmányi karrier-típusokat olvastunk ki. A besoroláskor az első pedagógus végzettségből és annak továbbépítési folyamatából indultunk ki. Az egymásra épülő képzések, a tanulmányi karrier tartalmi összetétele és íve trendek rajzolatát adja:

A huzamosabb ideig a testületben dolgozók többségének tipikus karrierútja a többszöri diplomaszerezésen át vezetett az egyetemi doktori címhez. Ezen belül is a főiskolán szerzett első tanári oklevél a leggyakoribb indulás.

Generációs sorba rendezve a mindenkor tanári kar tagjainak tanulmányi karrierjét, egyértelmű az egyetemi végzettség és a tudományos kvalifikáció szerzésének kiteljesedő trendje, ezzel párhuzamosan a tanítói végzettség (és gyakorlat) gyors ütemű háttérbe szorulása.

A fenti csoportokat abból a szempontból vizsgálva, hogy a tanulmányok és a minősítések megszerzése milyen módon és arányban kötődik a debreceni egyetemhez, megállapíthatjuk, hogy a tanítóképzésben oktatók döntően az egyetem graduális és/vagy posztgraduális képzéseiből építkeztek.

A kutatás számára további fontos kérdések adódnak. Az egyetemi hozzáférés szempontjából mit is jelentett mindez? Mit eredményezett a tanítóképzésben oktatók személyes életútja, és mit a főiskolán folyó tanítóképzés számára?

Az elemzésekből annyi bizonyosnak tűnik, hogy a tanítók tanulmányi útja beépült a felsőfokú diplomaszerezés rendszerébe, de az is, hogy képzők képzésének rendje inkább illeszkedett az akadémiai vonal igényeihez, mint a pedagógusképzés sajátosságaihoz.

TANULÁSI UTAK ÉS A TOVÁBBHALADÁS TÁMOGATÁSA A SZAKKÉPZÉSBEN

Elnök:

Ercsei Kálmán
Oktatóskutató és Fejlesztő Intézet

Opponens:

Fehérvári Anikó
Oktatóskutató és Fejlesztő Intézet

Az előrehozott szakképzésben végzők tervei a továbbtanulás és munkába állás kapcsán

Ercsei Kálmán
Oktatóskutató és Fejlesztő Intézet

Hét évvel a szakképesítés után

Tomasz Gábor
Oktatóskutató és Fejlesztő Intézet

A tanulás reményéért. Felzárkóztató programok és eredményességük

Györgyi Zoltán – Szabó Zoltán András
Oktatóskutató és Fejlesztő Intézet

A Szakiskolai Fejlesztési Program (2003-2009) hatása a szakiskolai rendszerre

Mártonfi György
Oktatóskutató és Fejlesztő Intézet

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Szakképzés; Tanulás, tudás

A nyugati és európai gazdaságok változásaival (az ipari szektor leépülése, a termelés kihelyezése), illetve ennek következtében a foglalkozásszerkezet átalakulásával az európai, és ezen belül a magyar szakképzést is folyamatos kihívások érik.

A hazai szakképzés a kilencvenes évektől kezdődően gyökeres átalakuláson ment át, s bár az oktatáshoz való hozzáférés esélye hasonlóan alakul más fejlett országokhoz képest, az oktatás minősége jelentősen eltér az oktatási rendszeren belül, ami tetten érhető az iskolák közötti nagy teljesítménykülönbségekben, illetve a tanulói teljesítményt erősen befolyásoló a család háttér vonatkozásában.

A magyar munkaerőpiacot vizsgáló kutatások rámutatnak arra, hogy bár a magasan képzett, minőségi munkaerő és tudás felértékelődött, a szakképzésben szükséges változások és reformok csak részben vagy egyáltalán nem valósultak meg (ld. Liskó 1996, Farkas 2013, Fehérvári 2013, OECD 2014). A szakképzés a társadalmi egyenlőtlenségek újratermelődése szempontjából, azaz esélyegyenlőségi szempontból problematikus szegmens: leginkább a szakiskolai képzésben koncentráltan jelennek meg a közoktatás minőségi problémái. A szakiskolában van a legtöbb alulteljesítő tanuló, a legtöbb lemorzsolódó, a legtöbb hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű. A szelekció nem csak a tanulók körében teljesül, hanem a tanárok között is. Így éppen azoknak kellene megoldani a legnehezebb nevelési-oktatási feladatot, akik a legkevésbé felkészültek erre. (ld. Kertesi-Varga 2005, Liskó 2008, OECD 2008)

Az utóbbi évtizedben több strukturális beavatkozás történt, továbbá különböző programok is indultak a lemorzsolódás csökkentése, illetve a munkaerőpiacra való sikeresebb felkészítés érdekében.

A szimpóziium előadásai egyrészt a munkaerő-piaci érvényesülés kérdéskörével, másrészt pedig a továbbhaladást, felzárkóztatást támogató programok sikerességével foglalkoznak. Az első előadás keretében a szakképzősök végzés utáni (továbbtanulási, munkába állási) terveit ismerhetjük meg egy 2014 tavaszán végzett kérdőíves kutatás eredményei alapján. A második előadásban egy longitudinális kvalitatív kutatásról számolunk be, amely a szakképzésben végzettek munkaerő-piaci érvényesülésével foglalkozott. A szimpóziium harmadik előadása általánosan tekinti át a felzárkóztató programok eredményességét, a negyedik előadásban pedig a 2003-2009 között működő Szakiskolai Fejlesztési Program eredményeit, illetve szakiskolai rendszerre kifejtett hatását ismerhetjük meg.

AZ ELŐREHOZOTT SZAKKÉPZÉSBEN VÉGZŐK TERVEI A TOVÁBBTANULÁS ÉS MUNKÁBA ÁLLÁS KAPCSÁN

Ercsei Kálmán

Oktatóskutató és Fejlesztő Intézet
ercsei.kalman@ofi.hu

Témakörök: Szakképzés; Tanulás, tudás

Előadásunkban az ún. „előrehozott” szakképzésben végző tanulók motivációinak, aspirációinak feltérképezése és elemzésére vállalkozunk egy 2.400 főt meghaladó országos mintán gyűjtött kérdőíves adatfelvétel alapján, mely egy longitudinális vizsgálat első fázisa, ugyanekkor pedig egy korábbi, 2007-ben elkezdett a végzős fiatalok utánkövetését célzó kutatássorozat része.

Az előrehozott szakképzés a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 2009. évi XLIX. törvénnyel történő módosításával jelent meg új képzési formaként, amelyet a módosított törvény 27. §-ának (4) új bekezdése határozott meg.

Az előrehozott szakiskolai szakképzésben, - amelynek megszervezése a fenntartók és az iskolák számára nem bírt kötelező jelleggel - a képzési idő 3 évben került meghatározásra, amelyből egy tanév óraszámát lehetett az általános műveltséget megalapozó pedagógiai szakasz követelményeire épülő, a szakképzés gyakorlásához szükséges elméleti és gyakorlati tudáselemek átadására fordítani. Az iskolák a helyi tantervüket az említett bekezdés szerinti előrehozott szakképzéshez készülő, nem kötelező kerettanterv és központi program alapján készíthették el.

A korai életkorban kezdődő szakképzés előnyeit sokan abban vélték felfedezni, hogy az általános iskolát végzett tanulók a szakiskolában három szakképző évfolyam elvégzését követően szakmai vizsgát tehettek, szakképesítést szereztek. E mellett további előny jelenthetett az, hogy tizenhatodik életév betöltését követően a tankötelezettség kérelem alapján megszüntethető volt azok esetében, akik államilag elismert szakképesítést szereztek.

Az előadásunk alapjául szolgáló kutatás és elemzés okfejtése egyrészt a klasszikus „Ki lép előre és miért?” kérdéssel foglalkozó vizsgálatok tárgykörébe sorolható, másrészt pedig az ezzel összefüggő „az oktatásból a munka világába” témakörrel kapcsolatos kérdéseket érinti a szakképzés vonatkozásában.

Kutatásunk mostani, első fázisában többek között arra kerestünk választ, hogy különböző tényezők (családi háttér, tanulmányi eredmények, az iskolához, a szakmához, a szakmacsoporthoz való viszonyulás stb.) hogyan hatnak a végzés utáni továbbtanulási és munkavállalási tervekre, elképzelésekre, a felsorolt tényezők hatását tekintve mennyiben körvonalazódnak tanulói szegmensek, a tanulmányi eredmények függvényében milyen (élet)stratégiák figyelhetők meg a végzősök körében.

A kutatási kérdéseket kontingenciatábla-elemzés, illetve regressziós modellbecslések révén vizsgáljuk figyelve a korábbi kutatások eredményeikre.

HÉT ÉVVEL A SZAKKÉPESÍTÉS UTÁN

Tomasz Gábor

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

tomasz.gabor@ofi.hu

Témakörök: Szakképzés; Tanulás, tudás

A mai modernizációs elméletek abból indulnak ki, hogy a strukturális változások olyan gyorsak, hogy az egyének képtelenek jövőre vonatkozó terveiket aprólékosan kidolgozni, mint tették azt korábban szüleik, nagyszüleik. Emiatt a jövő helyett fontosabbá válik a jelen. Ennek a jelenre irányultságnak egyesek a felszabadító oldalát hangsúlyozzák, mások a jövő bizonytalanságát, a kockázatokat emelik ki. A modernkori változások a fiatalok pályakezdését sem hagyják érintetlenül. A legújabb szociológiai kutatások jellegzetes ifjúsági „életciklus-foglalkozásokról” beszélnek, értve ezen pl. azt, hogy a fiatalok tanulmányaikat befejezve eleinte sokszor részmunkaidőben, határozott időre szóló szerződéssel kezdenek el dolgozni, esetleg csak alkalmi munkákat vállalnak, nem szakmájukban helyezkednek el, gyakran váltanak munkahelyet.

A kockázat és a bizonytalanság korántsem egyformán érint mindenkit, bizonyos társadalmi rétegek, csoportok kiszolgáltatottabbak a többinél. Ebben az iskolai végzettségnek meghatározó szerepe van: alacsony iskolai végzettség köztudottan csökkenti az elhelyezkedés esélyeit, a jövedelem nagyságát, nehezebbé teszi a személyes boldogulást. Hazánkban ma már nemcsak a korai lemorzsolódás, de a szakiskolai végzettség is hátrányos helyzetre utal. A szakmunkás-bizonyítványt szerzők kezdeti munkapiaci próbálkozásainak, végzettség utáni első éveinek feltárása emiatt kiemelt figyelmet érdemel.

Ezt kíséreltük meg 2010-ben, amikor 40 olyan fiatallal készítettünk strukturált mélyinterjút, akik három évvel korábban szereztek szakmát. A vizsgálat során arra kerestük a választ, hogy mihez kezd ma egy szakképzésből kikerült fiatal, milyen elképzelések, tervek mentén vág neki az iskola utáni első éveknél, milyen sikereket és kudarcokat könyvelhet el ezek megvalósítása során, milyen családi és iskolai tényezők, külső hatások befolyásolják szakmai pályafutásának kezdeti időszakát.

Ezt a 40 fiatalt 2014-ben újra felkerestük, és 18-ukat másodszor is sikerült beszélgetésre bírunk. A használt interjúvázlát nagyjából megegyezett a négy évvel korábbival, még ha a súlypontot értelemszerűen a 2010 óta eltelt eseményekre helyeztük is. A kutatás módszertanilag is érdekesnek tekinthető, hisz ritka, hogy ugyanazokkal a személyekkel két különböző időpontban (jelen esetben: négy év különbséggel) készítsenek interjút. A hasonló kérdésekre adott eltérő válaszok korból és egyéb okokból adódó szemléletváltozásokra is fényt deríthetnek.

A TANULÁS REMÉNYÉÉRT. FELZÁRKÓZTATÓ PROGRAMOK ÉS EREDMÉNYESSÉGÜK

Györgyi Zoltán – Szabó Zoltán András

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

gyorgyiz@ella.hu

szabo.zoltan@ofi.hu

Témakörök: Szakképzés; Tanulás, tudás

A korai iskolaelhagyás vagy akárcsak az alacsony iskolai végzettség könnyen munkaerő-piaci és ezen keresztül társadalmi kirekesztettséghez vezet. Az Európai Unió 2010-re és 2020-ra is megfogalmazott ezzel kapcsolatos indikátort. Ez önmagában is lépésre készítheti a hazai szakpolitikát, de az különösen, hogy nemzetközi összehasonlításban az alacsony iskolai végzettségűek hazai helyzete kiemelkedően rossz: munkához is alig jutnak, s ha mégis, akkor keresetük is lényegesen kevesebb a középfokú végzettséggel rendelkezőkhöz képest. Európa más országaiban vagy az egyik, vagy a másik mutató kiegyensúlyozottabb viszonyokra utal. A helyzet nem új, s a törekvés is régi: mind többeket benntartani az iskolarendszerben, s ha kihullottak, akkor vagy visszavezetni őket oda minél előbb, vagy pedig olyan programokba vezetni őket, amelyek megkönnyítik munkaerő-piaci boldogulásukat. A megoldások szerteágazóak, az intézményesültség eltérő szakaszában járnak, de nincsenek olyan programok, amelyek ha csak a diákok egy életkori, iskolai fázisában is, de intézményesen, s területileg is lefedetten segítenék a probléma megoldását. A megoldások jellemzően tradicionálisak (iskolai korrepetálás), illetve projektalapúak. Az előbbi hátránya, hogy eszközrendszerében az iskolában már egyszer kudarcot vallott módszerekkel és személyekkel, s a többnyire komplex problémaháttér ellenére együttműködő intézményi háttér nélkül működik, szigorúan a tudáshiány csökkentésére koncentrálna. Az utóbbi megközelítés esetében az jelent nehézséget, hogy egyrészt ki van szolgáltatva a projektfinanszírozás bizonytalanságainak, másrészt az intézményesülési algoritmus teljes hiánya miatt esélye sincs, hogy önálló életre kelve kezelje a kérdést.

2014-ben kezdődő kutatásunk azt a célt tűzte ki, hogy a tanulási nehézségekkel küzdő, a lemorzsolódás veszélyének kitétt, vagy már lemorzsolódott fiatalok számára kidolgozott, a hálózatszerű működés alapjait már lerakó, a sztenderdizáltság jeleit mutató programok tevékenységének eredményeit egységes rendszerben kezelő hatásvizsgálati koncepció alapjait megfogalmazza. E munka keretében nem reprezentatív körben hatásvizsgálatokat készítünk. Az előadás a kutatás során szerzett tapasztalatok összegzése, a tudáshátrányok leküzdését célzó, de annak hátterét is kezelni kívánó programok alapján törekszünk a felzárkóztató célt (is) megfogalmazó tevékenység elemző bemutatására, jelezve a társadalmi igények és az adott válaszok közötti összhang mértékét, a programok eredményességére vonatkozó ismereteinket, s utalva a jellegzetes válaszhányokra.

A SZAKISKOLAI FEJLESZTÉSI PROGRAM (2003-2009) HATÁSA A SZAKISKOLAI RENDSZERRE

Mártonfi György

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet
martonfi.gyorgy@ofi.hu

Témakörök: Szakképzés; Tanulás, tudás

Az 1998-ban bevezetett, a korábbi egységes 3 éves helyett a 2+2 éves szakképzési struktúra tartalmi-pedagógiai fejlesztését elhanyagolta a szakpolitika. Az új struktúrát az egyes iskolák önerőből csak ritkán tudták funkcionálisan megfelelő tartalommal kitölteni. A volumenében visszaszoruló, egyre inkább a középiskolákból kiszoruló, nem saját döntés alapján ide kerülő fiatalokat fogadó szakiskolák egyre több konfliktussal terhelve, egyre kisebb társadalmi elfogadottság mellett dolgoztak.

A szakpolitika ezért 2003-tól elindította az ún. Szakiskolai Fejlesztési Programot (SZFP), amely két szakaszban, összesen 160 (90+70), pályázaton nyertes iskolát bevonva 2009 végéig tartott. A program számos célkitűzést megfogalmazott, alapvetően a szakiskolai képzés teljes szakmai-módszertani, oktatásszervezési megújítását célozta.

Az itt bemutatott kutatás az SZFP retrospektív vizsgálatára vállalkozott. Elsősorban a szakiskolai vezetők és a programban résztvevő pedagógusok értékelő-visszaemlékező véleményének 2014 tavaszán történő összegyűjtésén és elemzésén alapszik. Ennek eszközei: 100 interjú, egy személyesen lekérdezett vezetői, valamint egy online pedagógus kérdőív. Interjúk elsősorban a programban részt vett iskolákban készültek, főleg vezetőkkel, részben beosztott, a program idején is az iskolában dolgozó, az SZFP-ben szerepet betöltő pedagógusokkal. A személyesen lekérdezett vezetői kérdőívvel a résztvevő iskolák teljes körét megcéloltuk, valamint egy ehhez az intézményi körhöz több paraméter által illeszkedő, hasonló nagyságú mintát a részt nem vevő iskolákból. Az online pedagógus kérdőív kitöltésére a résztvevő intézményeknek a program idején is aktív pedagógusait kértük meg egy az igazgatónak küldött e-mailben. Az interjúk és kérdőíves véleményfeltárás mellett sort kerítünk a 2004-2012 közötti KIR adatbázisokból egy olyan adatbázis kigyűjtésére. Ez lehetővé teszi a három intézménycsoport – az SZFP I. és az SZFP II. szakaszában résztvevők, és a részt nem vevő iskolák – eredményességi és más mutatóinak összehasonlítását, egyes trendek alakulásának vizsgálatát.

Az adatfelvétel nagy része 2014. május végére megtörtént. Az első eredmények azt mutatják, hogy – megerősítve a kutatási koncepcióban megfogalmazott hipotézist – a három intézményi kör határozottan különbözik egymástól méretében, tanulói összetételében, innovativitásában, eredményességében. A résztvevő intézmények a 2004-2009 közötti monitoring jelentésekkel összhangban igen pozitív véleményt formálnak sok év elteltével is a programról, annak korszerűségéről és hatásáról. Ha a túlzott várakozásoknak, az irreális célkitűzéseknek nem is felelhetett meg a program, úgy tűnik, pozitív hatása erős volt és mindmáig érzékelhető. Erősen megoszlanak a vélemények abban a vonatkozásban, hogy a 2010 után radikálisan átalakított szakiskolai struktúrában az SZFP idején megfogalmazott törekvéseknek, céloknak mennyire maradt tere, illetve hogy a most folyó átalakulás mennyiben folytatása, vagy éppen visszafordítása az egy évtizeddel korábban elindított folyamatoknak.

TANULÓ RÉGIÓK MAGYARORSZÁGON

Elnök:

Kozma Tamás
Debreceni Egyetem

Opponens:

Németh Balázs
Pécsi Tudományegyetem

A felnőttképzési, felnőttoktatási és felnőttkori tanulási indikátorok szerepe a tanulói régió modellekben

Erdei Gábor
Debreceni Egyetem

Életutak és tanulói pályák. Nem tradicionális hallgatói csoportok vizsgálata

Engler Ágnes – Bocsi Veronika – Dusa Ágnes – Kardos Katalin
Debreceni Egyetem

Párbeszéd és partnerség a középfokú szakképzésben

Benke Magdolna
OFI

A személyes tanulás és a térségfejlesztés összefüggései az Észak-Alföldi régióban

Juhász Erika – Márkus Edina – Szabó József
Debreceni Egyetem

A tanulást leíró statisztikai mutatók területi jellemzői Magyarországon

Teperics Károly – Márton Sándor
Debreceni Egyetem

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Tanulás, tudás; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

Melyek az ország ún. “tanuló régiói”? Ennek a kutatásnak az a célja, hogy megállapítsa / körvonalazza Magyarország e térségeit.

A kutatás előzményei az ún. “tudástérképekre” nyúlnak vissza (lásd például Nemes Nagy 1986; Kozma, Schwertner 1984; Kozma és mtsai 2000; Forray, Kozma 2011). Ezek a “tudástérképek” részben oktatásügyi, részben népesedési statisztikák alapján az ország ún. “művelődési városközpontjait” próbálták megtalálni, ill. kijelölni. A fordulattól (1989-90) kezdve az oktatásökológiai kutatások (Forray, Kozma szerk. 1998) hosszabb időre háttérbe szorultak. Csupán a “tanuló régió” viták nyomán elevenedtek föl az 1990-2000-es évtized fordulóján.

A tanuló régió kutatást az oktatás kiterjedése indokolja, mert az oktatás kilépett az iskola kereteiből, és ma már magában foglalja a formális tanuláson kívül a nem formális, a közösségi, illetve a személyes tanulást is. Egy teljesebb “tudástérkép” tehát nem támaszkodhat csupán az oktatásügyi (iskolázottsági) adatokra, hanem a tanulás valamennyi területének helyzetét tükröztetnie kell. A LeaRn-kutatásról (Learning Regions in Hungary, Tanuló régiók Magyarországon) már az ONK 2013-on beszámoltunk. A kutatás természetesen folytatódik, és azóta újabb eredményeket értünk el. Ezen a szimpóziumon a 2013 óta elért eredményeket is figyelembe véve számolunk be a LeaRn-kutatás jelen állásáról.

- Az elméleti munkacsoport munkája alapján Erdei Gábor a tanuló régió megközelítések különböző modelljeit mutatja be (CLA, CEDEFOP, ELLI, DLA, Unesco, MASON). Azt keresi, hogy melyik modell segítségével lehet leginkább megközelíteni a Magyarország tanuló régióit.
- A formális tanulás munkacsoport újabb eredményeit Engler Ágnes és mtsai foglalják össze. Kutatásuk jelen szakaszában a nem tradicionális hallgatók pályafutásával foglalkoznak, amely fontos része a formális tanulás térszerkezte megértésének.
- A nem formális tanulás kutatásának újdonságát Benke Magdolna mutatja be. A szakképzés nem egyszerűen szakmát tanít, hanem egyúttal művelődési centruma is valamely adott közösségnek, amelynek egyéb oktatási-kulturális intézménye nincs.
- A személyes tanulás munkacsoportja (Juhász Erika és mtsai) bemutatja a szabad idő művelődési alkalmak és szervezetek szerepét a térségfejlesztésben.
- A statisztikai-kartográfiai munkacsoport (Teperics Károly és mtsai) pedig kartogramokon mutatják be, hogyan módosul Magyarország “tudástérképe”, ha az iskolázottság és oktatás mutatóin kívül a táhan értelmezett tanulás további indikátorainak térbeli eloszlását vizsgáljuk.

A FELNŐTTKÉPZÉSI, FELNŐTTOKTATÁSI ÉS FELNŐTTKORI TANULÁSI INDIKÁTOROK SZEREPE A TANULÓ RÉGIÓ MODELLEKBEN

Erdei Gábor

Debreceni Egyetem

erdei.gabor@arts.unideb.hu

Témakörök: Tanulás, tudás; Felsőoktatás, felnőttoktatás

A tanuló régió, tanuló közösség, tanuló város megközelítések a legkülönbözőbb módon megvalósuló tanulások térbeli megjelenését holisztikus módon igyekeznek megragadni. Ennek megfelelően az oktatás, képzés és tanulás minden lehetséges színterét és minden értelmezhető módját vizsgálják, szükség szerint különböző módszerekkel. Az elmúlt két évtizedben különböző intézmények, szervezetek és országok megalkották saját megközelítéseiket, melyeket mintegy modellként értelmezhetünk.

A kutatás célja: Jelen kutatás célja összehasonlítani és elemezni az OECD, CEDEFOP, CLI, ELLI, DLA modelleket, valamint vizsgálni az UNESCO programjának, továbbá a MASON projektnek azon elemeit, amelyek a különböző felnőttképzési- és oktatási, valamint a felnőttkori tanulás mérésére szolgálnak. A kutatás második lépésében ezeket az eredményeket saját, LeaRn projektünk azon indikátoraival és mérőszámaival vetjük össze, amelyek az andragógia keretében megvalósuló tanulásokat vizsgálják.

A kutatás módszere: A vizsgálat a dokumentumelemzés módszerén alapul. Ennek során nemcsak a rendelkezésre álló tanuló régió megközelítések indikátorait, mérőszámait vizsgáljuk, hanem ezek felépítését és kialakításuk módszertanát, valamint konceptualizációját is.

A kutatás eredményei: A kutatás eredményeként a fent meghatározott és megvizsgált modelleken belül a felnőttkori tanulások szerepét, ezek hangsúlyosságát tapasztaljuk. Másfelől elhelyezhetjük saját kutatási projektünk ezen indikátorait és mérőszámait a nemzetközi szakirodalom által bemutatott eredmények között. Egyben tapasztaljuk, az Európai Unió által innovációs indikátorként definiált felnőttkori tanulás, mint a tanuló régió katalizátorának jelentőségét.

ÉLETUTAK ÉS TANULÓI PÁLYÁK. NEM TRADICIONÁLIS HALLGATÓI CSOPORTOK VIZSGÁLATA

Engler Ágnes – Bocsi Veronika – Dusa Ágnes – Kardos Katalin

Debreceni Egyetem

engler.agnes@arts.unideb.hu

bocsiveron@gmail.com

agnesdusa@gmail.com

kardoskata1987@gmail.com

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

A tradicionális és nem tradicionális hallgatók összehasonlító vizsgálatával foglalkozó korábbi kutatási eredményekre támaszkodva kívánjuk görcső alá venni egy hazai régió felsőoktatási intézményeinek hallgatói társadalmát. (Wolter 2000, Schuetze-Slowey 2002, Kozma 2004, Forray-Kozma 2005, Pusztai 2011) A kurrens szakirodalom rámutat arra, hogy az eltömegesedés, illetve a felsőoktatás diverzifikálódása miatt a diákok egy jelentős hányada eltávolodott az ún. akadémiai értékektől, illetve nem olyan szociokulturális háttérrel bír, hogy az egyetemek szervezetéhez könnyen tudjon adaptálódni. Ennek eredményeképpen a hallgatók többségét egy jóval praktikusabb, vagy éppen semleges beállítottság jellemzi (Harland és Pickering 2011, Veroszta 2010). Mindezen változások a felsőoktatás gazdasági-társadalmi kontextusába is beágyazottak (Bok 2003, Ward 2007), s átalakítják a diploma megszerzésének motivációs bázisát is.

Célunk, hogy ezeket a hallgatói csoportokat két vizsgálati csomópont mentén hasonlítsuk össze előadásunkban. Az egyik vizsgált kérdéskör a tanulói életúthoz kapcsolódik: milyen tanulói életpályát jellemzi a hallgatókat, milyen iskolatípusból jöttek, klasszikus vagy attól eltérő akadémiai utat jártak be, milyen oktatási élményekkel, tapasztalatokkal rendelkeznek. A másik kérdéskör szorosan ehhez kapcsolódik, és a bemeneti, kezdeti motivációt járja körül, firtatva a tanulmányi döntés okait és körülményeit, a regionális adottságok szerepét, a döntési körülményeket.

A Tanulói régiók Magyarországon: Az elmélettől a valóságig című kutatás keretében készült, OTKA (K-101867) által támogatott kutatás adja vizsgálatunk alapját. A vizsgálat alapját az egyes hallgatói csoportokban végzett kvalitatív és kvantitatív kutatások képezik. A migráns, a roma és a versenysportoló nem tradicionális hallgatók körében hallgatói interjúk készültek. A részdíjs képzéseken résztvevők között kérdőíves adatfelvétel zajlott, csakúgy, mint a „hagyományos” hallgatók esetében. Minden hallgatói csoport körében végzett kutatásunk eredményeinek elemzése tehát a fent említett kérdések mentén történik. Feltételezzük, hogy az egyes hallgatói populációk összehasonlítása során a tanulói életútnak és a tanulói környezetnek hangsúlyos szerepe lesz a továbbtanulási döntéseknek. Feltételezzük azonban, hogy a nem hagyományos hallgatók esetében az egyéni döntések környezeti befolyásolása felerősödik, és a regionális kötődés is meghatározóbbá válik.

Előzetes eredményeink szerint elmondható, hogy a nem hagyományos hallgatók körében igen erős a személyes környezet motiváló hatása, amely hatékonyan párosul a hallgatók tanulás útján történő kiemelkedésnek szándékával. Az intézményi integrációt nem gyengíti az erős külső kötődés, ugyanakkor a hagyományos hallgatóknál sokkal erősebb a kifelé húzó hatás. Esetükben, a várakozással ellentétben, kevésbé tapasztalhatóak a klasszikus akadémiai értékek a tanulási aspiráció tekintetében.

PÁRBESZÉD ÉS PARTNERSÉG A KÖZÉPFOKÚ SZAKKÉPZÉSBE

Benke Magdolna

Debreceni Egyetem CHERD
magdolna.benke@gmail.com

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

A kutatás előzménye

A tanuló régió téma kutatása során arra a felismerésre jutottunk, hogy a tanuló régió koncepciók csak az egyetemeket tekintik innovációs partnernek, a szakképzést, a középfokú oktatást és képzést mellőzik. Komoly kihívás, hogy a szakképzésnek egyszerre kellene eleget tennie az alulról, a tanuló közösségek felől érkező nyomásnak és a felülről vezérelt politikai utasításoknak. A szakképzési piac rövid távú követelménye és a bizalmon alapuló közösség hosszú távú igénye között szignifikáns feszültség húzódik.

A kutatás célja

Empirikus vizsgálattal mérjük fel a középfokú szakképzésben az aktorok között a párbeszéd és a partnerség jelenlétét, s a szakképzés szerepét a helyi közösségek fejlődésében. Ezáltal közelebb kerülhetünk annak a kutatási kérdésnek a megválaszolásához, hogy a szakképzés miként tud hozzájárulni a tanuló közösségek, s - mivel a tanuló közösségeket potenciális tanuló régió csiráknek tekintjük - tágabban a tanuló régiók kialakulásához.

A kutatás módszere

On-line kérdőívet küldtünk 2014 elején a néhai Magyar Szakképzési Társaság közel hatszáz tagjának, zárt kérdésekkel (feleletválasztós és skálás), kötelező válaszok nélkül. A válaszadás közel 27 % volt. A felmérés új mintán folytatódik a nyáron. Szakértői interjúk előkészítése folyik, ezeket ősszel szakmai viták követik.

A kutatás eddigi főbb eredményei

Sokan üdvözölték a kérdések új szemléletét s várják a kutatás folytatását. A válaszadók közel 90 %-a szerint a szakképző intézményeknek a tanításon túl is fontos szerepe lehet a helyi közösségek életében. 98 % fontosnak tartja a helyi közösségekben a partnerség fejlesztését az oktatás és képzés területén. 85 % szívesen részt venne helyi közösségében szakképzési problémák megvitatásában. A közös érdekek felismerésének hiányát tekintik legtöbben (77 %) felelősnek a szakképzésben a gyenge partnerségért. A mélyebb statisztikai elemzés a nyáron folytatódik.

A SZEMÉLYES TANULÁS ÉS A TÉRSÉGFEJLESZTÉS ÖSSZEFÜGGÉSEI AZ ÉSZAK-ALFÖLDI RÉGIÓBAN

Juhász Erika – Márkus Edina – Szabó József

Debreceni Egyetem

juhasz.erika@arts.unideb.hu

markus.edina@arts.unideb.hu

szabo.jozsef@arts.unideb.hu

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

Kutatócsoportunk a Kozma Tamás által vezetett, OTKA által támogatott (K-101867) „Tanuló régiók Magyarországon: Az elmélettől a valóságig” című kutatás keretében a nonformális és informális tanulási aktivitásokat vizsgáló „Személyes tanulás” munkacsoport. A kutatásunk módszertani alapját az országos mintára építő Német Tanulási Atlasz (Deutscher Lernatlas) ún. Persönliches Lernen dimenziója jelenti, ami személyes tanulásként is fordítható. A munkacsoport ezt az informális tanulás és az általános nonformális tanulás dimenziójaként határozta meg, amely elkülönül a formális tanulási rendszerektől, és a szakmai nonformális tanulástól, azaz a szakképzéstől. Ezeket a dimenziókat más nemzetközi kutatások is vizsgálták kisebb-nagyobb eltérésekkel (pl. Composite Learning Index – Kanada, European Lifelong Learning Indicators stb.), amelyek eredményei alapján bővítettük a Német Tanulási Atlasz vizsgálati dimenzióit, és ezek alapján alakítottuk ki a hazánkban vizsgálható dimenziókat.

A jelenlegi előadásunkban a kutatásunk empirikus eredményeit kívánjuk bemutatni, amelyben az Észak-Alföldi régióban vizsgáltunk olyan tanulási színtereket, amelyek a nonformális és informális tanulás lehetőségeinek széles spektrumát nyújtják: akkreditált felnőttképző intézményeket, közművelődési intézményeket, zeneiskolákat, helyi televíziókat és sportegyesületeket. A vizsgálati mintába 200 szervezet került be, amelyek körében az általános, intézményi jellegű és a specifikus, az intézmény tartalmi irányultságához kötődő kérdések mellett elsősorban a személyes tanuláshoz kapcsolódó mutatókat vizsgáltuk. Ilyen mutató a személyes tanulás formáinak (pl. klub, ismeretterjesztő előadás, kiállítás stb.), célcsoportjainak és témaköreinek vizsgálata. Az eredményeink arra irányulnak, hogy láthatóvá tegyük a személyes tanulás lehetőségeinek sokszínűségét, és kapcsolatot keressünk ezek igénybevétele és az adott térség társadalmi-gazdasági mutatói között. Ezzel kívánjuk igazolni azt a hipotézisünket, hogy a személyes tanulás lehetőségei hozzásegítik az egyes hátrányos helyzetű térségeket ahhoz, hogy ezeket a hátrányaikat könnyebben tudják megélni a mindennapjaikban, és rávilágítsunk arra, hogy ezekre építve innovációkat, térségfejlesztéseket, közösségfejlesztéseket tudnak kialakítani.

A TANULÁST LEÍRÓ STATISZTIKAI MUTATÓK TERÜLETI JELLEMZŐI MAGYARORSZÁGON

Teperics Károly – Márton Sándor

Debreceni Egyetem

teperics.karoly@science.unideb.hu

marton.sandor@arts.unideb.hu

Témakörök: Tanulás, tudás; Szociális képességek, szociális tanulás

Kutatásunk során a tanulórégiók magyarországi nyomainak feltárására teszünk kísérletet. A „tanulásról” szóló (Központi Statisztikai Hivatal által gyűjtött, „kemény”) statisztikai adatok települési szintű feldolgozása (azok területi elterjedése) alapján olyan területeket próbálunk azonosítani, amelyek egyedi (egymáshoz hasonló) tulajdonságokkal bírnak. A tanulás különböző formáihoz való viszonyulást megjelenítő komplex mutató segítségével az értékek települési szinten megjeleníthetők, területi csomósodásuk pedig a tanulóhoz való egyedi (egyedien jó vagy rossz) viszonyt érzékelteti. Amennyiben egymás melletti településeken jellemzően hasonló értékeket találunk a térképi megjelenítéskor, azok pozitív vagy negatív volta az így körülhatárolható „régio” tanulási jellemzőit adja vissza. Elképzelésünk szerint ezeket a térségeket (településeket, település-együtteseket) tekinthetjük „tanulórégióknak”.

Célkitűzésünk szerint feladatunk többszintű. Jelen előadásban az országosan gyűjtött, települési szintű, 2011-es adatok segítségével áttekintő képet próbálunk felrajzolni. A munka későbbi fázisában ezt felhasználva választunk kutatási területet, amit (kisebb területi egység révén) saját adatgyűjtéssel próbálunk mélységében feldolgozni.

Kulcskérdés a tanulóhoz való viszony indikátorokkal, elérhető adatokkal történő megjelenítése. A „tanulásról szóló mutatók” vonatkozásában felhasználjuk a nemzetközi kutatási előzményeket. A Jacques Delors gondolatait továbbvivő pillérszerkezettel megjelenített CLI, illetve a belőle kifejlesztett ELLI mutatói, valamint a DLA sokrétűségükkel közel állnak elképzeléseinkhez. Az oktatás folyamatának intézményekben zajló formális (közoktatás, szakképzés) és nonformális elemei mellett a közösségi/társadalmi és az otthoni/kulturális tanulás jelenségét is kezelik az indikátorok között. A vizsgálatba bevont mutatók sokszínűsége egybevágy elképzeléseinkkel, de adatszerű megjelenítésük több problémát is felszínre hoz.

Módszertani vonatkozásban az országosan gyűjtött, eltérő jellegű adatok együttes kezelése jelent feladatot. A regionális tudományban alkalmazott indexalkotási tapasztalatok (HDI, HI mutatók), matematikai statisztika módszerek (klaszteranalízis, területi autokorreláció) felhasználásával végeztük számításainkat, kerestük a területi jellemzőket. Local Moran I statisztikával elért eredményeink biztatóak.

TEHETSÉGGONDOZÓ PROGRAMOK AZ ISKOLÁN BELÜL ÉS KÍVÜL

Elnök:

Kállai Gabriella
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Opponens:

Singer Péter
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Tehetségpontok hálózata

Galántai Júlia – Szemerszki Marianna
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

A felsőoktatás szerepvállalása a tehetséggondozásban

Derényi András
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Az Arany János Program hatásvizsgálata

Fehérvári Anikó
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Az Útravaló Ösztöndíjprogram programértékelése

Kállai Gabriella
Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Tehetség gondozás, speciális fejlesztés; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

A hazai közoktatás egyik nagy problémája, hogy nem foglalkozik elég eredményesen az átlagostól eltérő képességű, illetve helyzetű tanulókkal, a bennük rejlő tehetségpotenciál kibontakoztatásával. Sem a nemzetközi, sem a hazai szakirodalom nem ad egyértelműen elfogadott definíciót a tehetség meghatározására, sőt egyes szerzők szerint a tehetség fogalma társadalmi képződmény (Csikszentmihályi), a tehetségek kibontakoztatásához pedig elsősorban a megfelelő, segítő-támogató környezet kialakítása szükséges (Mönks, Renzulli, Ziegler). A tehetségigéretnek felkarolása terén az utóbbi években már megvalósultak különböző programok, melyek többszintű tehetséggondozó rendszerként értelmezhetőek, azaz felfedezhető bennük a széles rétegek számára biztosított elemek, valamint az elmélyültebb érdeklődők, kiemelkedően teljesítők számára nyújtott programok. Azonban ezek a programok térben, időben nem fedik le teljesen az országot, és a programkínálat tekintetében feltételezhető, hogy a tehetségterületeknek, fejlesztendő területeknek csak bizonyos típusaira koncentrálnak. Az iskolában is leképeződő társadalmi különbségek (Coleman, Bourdieu) a tehetséggondozás területén is megjelennek, kompenzálásukkal különféle programok foglalkoznak. A szimpózium különös hangsúlyt helyez a hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók képességeit kibontakoztató programokra, foglalkozásokra.

Az előadások a hazai és nemzetközi szakirodalom elméleti kereteire épülve kvalitatív és kvantitatív adatfelvételek eredményeinek felhasználásával mutatják be a különböző programok által használt eszközöket és módszereket, különös tekintettel néhány, már évek óta működő program vizsgálatára (Arany János Programok, Tehetségpontok, Útravaló Ösztöndíjprogram, Tehetségútlevél és más fejlesztések).

A kutatások fontos része a fentebb leírt programokban részt vevő és azokból kikerülő (végzett vagy lemorzsolódó) tanulók vizsgálata valamint nyomon követése. Fontos elem a tanulókkal foglalkozó pedagógusok véleményének megjelenítése is, valamint az intézményvezetők tapasztalatainak bemutatása interjúk, kérdőívek, fókuszcsoporthozos beszélgetések elemzésének segítségével.

TEHETSÉGPONTOK HÁLÓZATA

Galántai Júlia – Szemerszki Marianna

Okatás-kutató és Fejlesztő Intézet

galantai.julia@ofi.hu

szemerszki.marianna@ofi.hu

Témakörök: Tehetséggondozás, speciális fejlesztés; Tanulás, tudás

Az utóbbi években hazánkban a tehetséggondozás hagyományos, iskolában és iskolán kívül megvalósuló formái mellett egyre nagyobb szerepet kapnak azok a szervezeti formák, amelyek az intézményi önszerveződésre építve kívánnak könnyen elérhető, hatékony segítséget nyújtani a kíváncsi, érdeklődő, motivált fiatalok számára tehetségük felismeréséhez és kibontakoztatásához. Az elmúlt években regisztrált tehetségpontok egy része természetesen nem újonnan foglalkozik tehetséggondozással, ugyanakkor a program, tekintettel a hálózatépítésre (Barabási; Christakis-Fowler; Granovetter) való tudatos törekvésre, számukra is kiváló lehetőséget jelenthet arra, hogy mások munkáját megismerjék, a hálózatba való bekapcsolódás révén eredményeiket másoknak is megmutassák, és a fiatalok tehetségének kibontakozását spontán és mesterséges hálózatok támogatásával (Ziegler, Csikszentmihályi) valósítsák meg.

De vajon mennyire sikerül ez, s mi szükséges ahhoz, hogy a tehetségpontként regisztrált szervezetek valóban eredményesen működjenek? Erre kerestük a választ kutatásunkban, részben a szervezetek alapadatai (területi elhelyezkedésük, célcsoportjaik, az általuk gondozott tehetségterületek), részben a saját maguk által megfogalmazott célkitűzéseik elemzése révén, harmadrészt pedig azon interjúk alapján, amelyeket körükben készítettünk. Ez utóbbi munka még folyamatban van, az alapadatok elemzése viszont azt mutatja, hogy az alapítás első évében még területileg és településtípusok szerint is eléggé egyenetlen kép az újonnan csatlakozó szervezetek révén egyre jobban kiegyenlítődik: a korábban inkább a nagyobb városokra koncentrált hálózatba egyre nagyobb arányban csatlakoznak be kisebb településeken lévő intézmények és határon túli szervezetek. Ugyancsak színesedik a szervezeti formák szerinti összetétel, a hagyományos intézményi formák (óvodák, iskolák) mellett a civil szervezetek is egyre nagyobb arányban jelennek meg. A célcsoport is bővülni látszik a kezdő évhez képest: az utóbbi években egy-egy szervezet többféle, a korábbinál heterogénebb célcsoportot igyekszik megszólítani. Mindezek a változások és a kapcsolódó programok utat nyithatnak a Tehetségpontok hálózatos működésének irányába is, aminek eredményeire és nehézségeire ugyancsak kitérünk előadásunkban.

A FELSŐOKTATÁS SZEREPVÁLLALÁSA A TEHETSÉGGONDOZÁSBAN

Derényi András

Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

andras@derenyi.net

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tehetséggondozás, speciális fejlesztés

A felsőoktatásban – különösen annak, illetve a közoktatásnak az eltömegesedése nyomán – egyre aktuálisabb témává vált, majd kitüntetett figyelem irányult a tehetségek megtalálásának és gondozásának lehetőségeire és kihívásaira. A tehetségekkel kapcsolatos kutatások elsősorban a tehetséggondozás közoktatásban, tanórai keretben vagy azon kívül megvalósuló megoldásokra és eredményekre irányulnak, beleértve a tehetségek felismerésének és kibontakozásuk segítésének kérdéseit (Shavinina, 2009, Freeman 2010). Amikor a tehetséggondozás eredményeiről beszélünk (pl. hazai és nemzetközi versenyeredmények), nem lehet eltekinteni a tehetséggondozási aktivitásoknak attól a távlati értelmet nyújtó aspektusától sem, hogy a gondozott tehetséges fiatalok utat találnak-e a felsőoktatásba, illetve aztán felsőfokú tanulmányaik során kamatoztatni tudják-e sajátos képességeiket. Azaz a két oktatási alrendszer közötti átmenet sikeressége, a felsőoktatásból való lemorzsolódás megelőzése és a tehetséges fiatalok kibontakozásának támogatása fontos aspektusa a tehetséggondozásnak.

Az előadás a felsőoktatás szerepvállalásával foglalkozó kutatás keretében lezajlott dokumentum- és adatelemzés, interjúk eredményei alapján mutatja be azokat az akadémiai tudás elmélyítését támogató tehetséggondozó programokat, amelyek lehetőséget teremtenek a közoktatási és felsőoktatási szereplők számára az együttműködésre, ezáltal is segítve a tanulók átvezetését a felsőoktatás és a kutatás világába (pl.: Útravaló, Tehetségútlevél, Kutató Diák mozgalom). Bemutatjuk ezen programok céljait, működését, az alkalmazott sajátos módszereket, nehézségeket és eredményeket, igyekszünk feltárni a pillanatnyilag még lefedetlen területeket.

AZ ARANY JÁNOS PROGRAM HATÁSVIZSGÁLATA

Fehérvári Anikó

Okatás-kutató és Fejlesztő intézet

fehervari.aniko@ofi.hu

Témakörök: Tehetség-gondozás, speciális fejlesztés; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

Az előadás elméleti keretét azok a korábbi kutatások adják, amelyek az oktatás társadalmi meghatározottságára hívják fel a figyelmet (Coleman, Bourdieu), vagyis arra, hogy az iskola világában leképződnek a társadalmi egyenlőtlenségek, a szülők társadalmi-gazdasági státusza alapvetően meghatározza gyermekük iskolai útját. A magyar oktatási rendszerben is tetten érhető az egyenlőtlenségek említett dimenziója. Az oktatáspolitikai számos beavatkozással igyekezett enyhíteni ezeken, lehetővé téve az alacsony társadalmi státuszú csoportok gyermekei számára a társadalmi mobilitást. Ilyen beavatkozás az Arany János Programok, amelyek 2000-ben indultak tehetség-gondozó programként, ezt követte 2004-ben a Kollégiumi program, majd 2007-től a Kollégiumi-Szakiskolai program.

Az előadás a programokat vizsgáló empirikus kutatások legfontosabb eredményeit mutatja be. Célunk annak elemzése, hogy a megfelelő célcsoportok kerülnek-e be az egyes alprogramokba (valóban az alacsony társadalmi státuszú csoportok gyermekei jutnak-e be), valamint mennyiben tekinthető eredményesnek a program (milyen kimeneti és lemorzsolódási mutatókat ért el). A kutatás többféle empirikus eszközön alapul: 2014-ben teljes körű kérdőíves adatfelvétel történt a program valamennyi tanulójának és intézményének körében, emellett interjú és fókuszcsoportos vizsgálatra is sor került egy kisebb mintán iskolavezetőkkel, pedagógusokkal és diákokkal.

Az előadás ismerteti, hogy az iskolavezetők és pedagógusok milyen elképzelésekkel és attitűdökkel rendelkeznek a hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű oktatásával kapcsolatban, illetve milyen szakmai támogatást igényelnek munkájukhoz. Emellett arra is rávilágít, hogy a programok mennyiben érik el céljaikat. Bemutatásra kerül a programból kikerülő fiatalok további útja, elhelyezkedési esélye. Az eredmények alapján arra vonatkozóan is következtetéseket fogalmazunk meg, hogy e programok mennyiben járultak hozzá a hátránykompenzációhoz, az egyenlőtlenségek csökkentéséhez és a társadalmi mobilitás esélyének növeléséhez.

AZ ÚTRAVALÓ ÖSZTÖNDÍJPROGRAM PROGRAMÉRTÉKELÉSE

Kállai Gabriella

Okatás-kutató és Fejlesztő Intézet

kallai.gabriella@ofi.hu

Témakörök: Tehetséggondozás, speciális fejlesztés; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

A tehetséggondozás területén önálló, fokozott figyelmet igénylő problématerületként jelennek meg a hátrányos helyzetű (etnikai származás, szociális státusz, kulturális különbségek nem stb.) csoportok tagjai (Wallace-Eriksson, 2006), és a velük való munka. Számukra az iskolarendszeren belül és kívül is különböző támogatási formák szükségessé válnak ahhoz, hogy képességeik ki tudjanak bontakozni. Ilyen támogatás lehet az ösztöndíjak biztosítása, mentorálás, vagy komplexebb jellegű programok kidolgozása (Mönks-Pflüger, 2005). Az egyéni (face-to-face), páros vagy csoportos mentorálás gyakorlata a tehetséggondozási formák igen elterjedt formája, előnye, hogy a tevékenység jellegéből adódóan nem csupán egy-egy tehetségterület elmélyítésére ad lehetőséget, hanem szociális beavatkozásként is felfogható (Egan, 1986; Rhodes-Eby 2007), és jól alkalmazható a veszélyeztetett fiatalokkal való munka során is (Herrera-DuBois-Grossman, 2003). Rhodes (2005) modellje szerint a tevékenység számos területen fejleszti a fiatalok kompetenciáit, így szociális, érzelmi, kognitív és önértékelési területeken várható változás. A hazánkban is alkalmazott módszer csaknem tíz éve országos programként van jelen a közoktatás világában anyagi ösztönzőkkel kiegészítve, bár az Útravaló ösztöndíjrendszer deklarált célja nem a tehetséggondozás, hanem a hátrányok kompenzálása, a tanulók szakmához vagy érettséghez juttatása – széles réteghez eljutva egyénre szabott formában segíti képességeik kibontakozását, az esélyegyenlőség növelését, értelmezésünkben egy többszintű tehetséggondozó program részeként is felfogható.

Az előadás a programhoz tartozó dokumentumok és adatbázisok elemzésére, valamint empirikus, kvalitatív és kvantitatív adatfelvétellel (interjúk, kérdőívek mentorok és mentoráltak körében) támaszkodva mutatja be az ösztöndíj-programban tanuló fiatalok jellemzőit, énképének, jövőképének, tanulmányi eredményének, érdeklődési körének, magatartásának kortársakkal és nem kortársakkal (pl. szülők, pedagógusok) való viszonyban való változását önértékelésük és mentoraik értékelése alapján. Ugyancsak megjelenítjük a mentorok munkáját, vagyis a tanulókkal való egyéni foglalkozást, mint a program kulcselemét, ezen túlmenően a szülőkkel, családdal való munkát, valamint ezek hatását az adott pedagógus és intézmény pedagógiai kultúrájára.

Mivel a program egyik alprogramja felfogható a korai iskolaelhagyás és lemorzsolódás elleni küzdelem egyik prevenció intézkedéseként is, bemutatjuk a programból való lemorzsolódás mélyebb okait, és azt is vizsgáljuk, hogy a gyengébb tanulmányi eredménnyel bekerülő tanulók iskolarendszerben tartását mennyiben segíti elő a mentorálás és ösztöndíj kombinációja.

TIPIKUSAN FEJLŐDŐ ÉS TANULÁSBAN AKADÁLYOZOTT GYERMEKEK
KÉSZSÉGFEJLŐDÉSE ÉS -FEJLESZTÉSE KORAGYERMEKKORBAN

Elnök:

Józsa Krisztián

Szegedi Tudományegyetem, BTK, Neveléstudományi Intézet

Opponens:

Szabó Ákosné

ELTE Bárczy Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

A rendszerező képesség fejlesztése középső csoportos óvodások esetében A

Zentai Gabriella

SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

A beszédhanghallás fejlesztése tanulásban akadályozott gyermekeknél

Fazekasné Fenyvesi Margit* – Zentai Gabriella**

**KRE Tanítóképző Főiskolai Kar*

***SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola*

Tanulásban akadályozott és tipikusan fejlődő gyermekek zenei képessége

Janurik Márta* – Józsa Krisztián**

**Szegedi Tudományegyetem Zeneművészeti Kar*

***Szegedi Tudományegyetem, BTK, Neveléstudományi Intézet*

Az óvodáskori elsajátítási motiváció hatása a DIFER készségek fejlődésére

Józsa Krisztián* – Zentai Gabriella**

**SZTE Neveléstudományi Intézet*

***SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola*

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Kognitív fejlődés és fejlesztés; Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények

A koragyermekkorai kutatások (early childhood, 1–8 éves kor), és az ezekre alapozódó fejlesztések mind a nemzetközi, mind a hazai szakirodalomban egyre nagyobb hangsúlyt kapnak. Növekvő számban jelennek meg a gyakorlatban is a meglapozott elméleti háttérre épülő intervenciós programok. Szimpóziumunk e kutatási problémavilághoz kapcsolódik: a készségek fejlődésének és fejleszthetőségének a kérdésével foglalkozunk óvodás- és kisiskolás korban. A szimpózium keretében bemutatott négy empirikus kutatásból kettő vizsgálat óvodásokat, kettő pedig tanulásban akadályozott iskolásokat helyezett a fókuszpontba.

Első előadásunk keretében óvodáskorú gyermekek gondolkodási képességeinek a fejlesztési lehetőségeivel foglalkozunk. Egy olyan kontrollcsoportos kísérlet eredményeit ismertetjük, amelyben a gyermekek rendszerező képességének a fejlesztését valósítottuk meg játékos módszerekkel középső csoportban. Eredményeink szerint ez a képességfejlesztő program kifejezetten hatékonynak bizonyult a fejlődésben társaikhoz képest jelentősen megkésett gyermekek esetében.

Második előadásunkban egy olyan fejlesztő program eredményeit adjuk közre, melynek a módszertani háttérét korábbi kutatásunk részeként tipikusan fejlődő gyermekek számára dolgoztuk ki. Ezt jelen kutatásunk keretében adaptáltuk tanulásban akadályozott gyermekekhez, majd a hatékonyságát két évet kitevő program keretében első és második osztályban próbáltuk ki. A fejlesztett készség ez esetben a beszédhanghallás volt.

Mind az első, mind a második előadáson bemutatott program keretében kipróbált készségfejlesztési anyagok alkalmazására a pedagógusok rövid idő alatt felkészíthetők. Eredményeink alapján javasolható, hogy ezeket az eszközöket, módszereket szélesebb körben alkalmazzák a pedagógusok az óvodai, iskolai munkájuk során.

A szimpózium következő két előadása elsősorban alapkutatói kérdések megválaszolására tesz kísérletet. Harmadik előadásunk a tanulásban akadályozott gyermekek zenei képességét elemzi. Összevetjük a tipikusan fejlődő és a tanulásban akadályozott gyermekek zenei képességének a fejlettségét. Tudomásunk szerint kutatásunk az első hazai vizsgálat, amely ezt a területet célozza meg.

A szakirodalom meghatározónak tételezi az elsajátítási motivációt az értelmi fejlődésben, ennek ellenére a nemzetközi kutatások között sem találunk olyat, amely hosszmetzeti vizsgálatban elemezné az elsajátítási motiváció prediktív erejét. Utolsó előadásunk keretében az elsajátítási motiváció és a készségfejlődés kapcsolatát vizsgáljuk óvodás korban és első osztályban. Két évet átfogó longitudinális kutatásunk igazolta, hogy a készségfejlődésben az elsajátítási motivációnak legalább akkor a súlya, mint az intelligenciának.

Szimpóziumunk keretében új kutatásainkról adunk számot. Egyrészt új, alapkutatói eredményekre kívánjuk felhívni a figyelmet, másrészt szeretnénk rámutatni ezek gyakorlati alkalmazásának a lehetőségeire is.

A RENDSZEREZŐ KÉPESSÉG FEJLESZTÉSE KÖZÉPSŐ CSOPORTOS ÓVODÁSOK ESETÉBEN

Zentai Gabriella

SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola
zentaigabi@gmail.com

Témakörök: Kognitív fejlődés és fejlesztés; Óvodapedagógia

A készség- és képességfejlődés szempontjából az óvodáskor szenzitív időszaknak tekinthető. Számos alapkészség intenzíven fejlődik ebben az életkorban, a fejlesztőprogramok hatékony változásokat eredményezhetnek. Kisgyermekkorban a kognitív készségek fejlesztése a játékba, mesehallgatásba, a gyermekek által kedvelt tevékenységekbe integrálva valósítható meg leghatékonyabban. Előadásunkban egy játékos óvodai fejlesztő program módszereit és eredményeit mutatjuk be, mely az óvodás gyermekek rendszerező képességének fejlődését segíti elő. A fejlesztés során a gyermekek játék közben halmazokkal és tárgyak közötti viszonyokkal tevékenykednek.

A játékos fejlesztő módszer hatékonyságát kísérleti úton igazoltuk. A kontrollcsoportos fejlesztő kísérlet a 2012/2013. nevelési évben zajlott, a kísérleti csoportba 85, a kontrollcsoportba 145 középső csoportos gyermek tartozott. A fejlesztő módszer hatékonyságának igazolására az elő- és utóméréskor az elemi rendszerező képesség tesztet (34 item, Cronbach- α az előméréskor: 0,86, az utóméréskor: 0,94) használtuk. A gyermekekkel az óvodapedagógusok felvették még a DIFER Programcsomag tesztjeit és egy háttérkérdőívet is. A kísérleti és a kontrollcsoport előmérés kori fejlettségi szintje azonos volt, a szülők iskolázottságában sem volt kimutatható különbség.

A vizsgált időszak alatt mind a kísérleti, mind a kontrollcsoportba tartozó gyermekek rendszerező képessége fejlődött. A kísérleti csoport fejlődése (22 %pont) ugyanakkor jelentősen meghaladja a kontrollcsoportét (15 %pont). Az adatok alátámasztják, hogy az egy nevelési éven át tartó irányított fejlesztés eredményes volt (Cohen- $d=0,23$). Megvizsgáltuk, hogy a különböző fejlettségi szintről induló gyermekek esetén milyen mértékű fejlődés valósult meg, ennek érdekében az előmérés kvartilisei szerint bontottuk fel a mintát. A kísérleti hatás az első és második kvartilisekhez tartozó gyermekek esetén kiugróan magas (Első kvartilis: $d=0,83$; második kvartilis: $d=1,11$), míg a harmadik kvartilisekben közepes ($d=0,53$), a negyedikben alacsony ($d=0,18$).

Az eredmények alátámasztják, hogy a program az alacsonyabb fejlettségi szintről induló gyermekeknél kifejezetten erős fejlesztő hatással bír, fejlődési lemaradásuk nagymértékben csökkenthető. A magasabb fejlettségi övezetbe tartozó gyermekek fejlődése csak kismértékben növelhető, de a játékokba való bekapcsolódás számukra is motiváló, fejlesztő hatású tevékenység, ami a szabad játékhoz hasonlóan más kognitív és szociális készségek fejlődését is segítheti. A program alkalmazását elsősorban az óvodák számára javasoljuk, de eredményes lehet iskolában a megkésett fejlődésű és a tanulásban akadályozott gyermekek fejlesztésében is.

A BESZÉDHANGHALLÁS FEJLESZTÉSE TANULÁSBAN AKADÁLYOZOTT
GYERMEKEKNÉL

Fazekasné Fenyvesi Margit* – Zentai Gabriella**

**KRE Tanítóképző Főiskolai Kar*

fenyvesim@yahoo.com

***SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola*

zentaigabi@gmail.com

Témakörök: Kognitív fejlődés és fejlesztés; Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények

Számos hátrányos helyzetű gyermekekkel foglalkozó kutatás alátámasztotta, hogy többségük esetében eredményesen alkalmazhatóak a különböző fejlesztő, hátránykompenzáló programok. E munkákból kiindulva kíváncsiak voltunk arra, hogy egy tipikusan fejlődő tanulóknál jól működő fejlesztő program milyen feltételekkel és módosításokkal alkalmazható tanulásban akadályozott tanulók körében. Homogén típusú (szegregáló) iskolákat vontunk be a kipróbálásba, ahol a valóban speciális nevelési-oktatási eljárásokat igénylő, éppen ezért nehézkesen integrálható tanulók képzése folyik. A készségfejlesztő programokból kiemeltük a beszédértés szenzitív és extenzív területeinek fejlesztését célzó programot azzal az indoklással, hogy ezen terület elmaradása minden más kognitív működését hátrányosan befolyásolja. A kísérletet hét Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény (EGYMI) 60 elsős tanulójaival indítottuk el. Hasonló intézményekből választottuk a kontrollcsoportot, ahol a tanulók nem részesültek ilyen típusú fejlesztésben (48 fő). Az irányított fejlesztés két tanéven keresztül zajlott. A gyógypedagógusok mindkét év elején és végén felvették a rövid DIFER-t és a beszédhanghallás teszt diagnosztikus változatát (60 item, reliabilitás 0,89). A gyógypedagógusok a beszéd formai oldalára vonatkozóan logopédiai vizsgálatot is végeztek. A szakértői bizottságok vizsgálati adatait (IQ, diagnózis, előzmények) háttérváltozóként használtuk fel, elsősorban a szociokulturális jellemzőkre és az esetleges kísérő fogyatékoságokra koncentráltunk.

Az adaptált fejlesztő programot eredetileg többségi középső csoportos óvodás gyermekek fejlesztésére készítettük, melyet a tanulásban akadályozott gyermekek sajátosságaihoz igazodva módosítottunk. A fejlesztés során a gyógypedagógusok naponta alkalmazták a beszédértés fejlesztését célzó játékokat, melyhez egy tanmenetszerű, napokra lebontott tervet kaptak segítségül.

A logopédiai vizsgálat eredményei szerint a beszéd formai oldalának javulása egyértelműen igazolható. A beszédhanghallás képességének fejlődése jelentősen meghaladja a kontrollcsoportét. A gyógypedagógusok tapasztalatai alapján elmondhatjuk, hogy a fejlesztett tanulók fonológiai tudatossága javult, sokkal biztosabban rendelték hozzá az eltérő hívóképekhez ugyanazokat a hangokat. Értékelésükből kiderült, hogy a fejlesztő program megkönnyítette az olvasás dekódoló fázisát, ami hozzájárulhat a későbbiekben a szóolvasás és a szövegértés fejlődéséhez. A fejlesztő játékok jelentős motiváló hatással bírtak a tanulókra.

Előadásunkban a fejlesztő kísérlet eredményeiről és a fejlesztő program hatékonyságáról számolunk be. Összehasonlítjuk a kísérleti és a kontrollcsoportba tartozó tanulók fejlődését a beszédértésben és a beszéd formai részének alakulásában. Részletezzük azokat az ismert és kevésbé ismert tényezőket, amelyek a speciális nevelésben részesülő tanulók képzési és ellátási sajátosságaikból adódnak. A két éves fejlesztő program adaptációjából szerzett tapasztalatainkat további készségfejlesztő programok kidolgozásában kamatoztatjuk.

TANULÁSBAN AKADÁLYOZOTT ÉS TÍPIKUSAN FEJLŐDŐ GYERMEKEK ZENEI KÉPESSÉGE

Janurik Márta* – Józsa Krisztián**

**Szegei Tudományegyetem Zeneművészeti Kar*
janurikmarta@gmail.com

***Szegei Tudományegyetem, BTK, Neveléstudományi Intézet*
jozsa@sol.cc.u-szeged.hu

Témakörök: Kognitív fejlődés és fejlesztés; Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények

Az elmúlt években több hazai vizsgálat is foglalkozott a tanulásban akadályozott és a tipikusan fejlődő gyermekek képességeinek összehasonító elemzésével. E munkák rámutattak, hogy az elemi alapkészségekben, a matematikai, az olvasási képességekben jelentős, átlagosan 6-8 évnyi fejlődésbeli megkésettség jellemzi a tanulásban akadályozott gyermekeket. Nincsenek ugyanakkor empirikus adatok tanulásban akadályozott gyermekek zenei képességeinek a fejlettségéről. Nem ismert, hogy ez a képesség milyen mértékű fejlődésbeli eltérést mutat. A tanulásban akadályozott gyermekek zenei képességének vizsgálata a nemzetközi szakirodalomban sem kapott ez idáig számottevő hangsúlyt.

Kutatásunk célja a tanulásban akadályozott és a tipikusan fejlődő gyermekek zenei képességének összehasonító elemzése. Mintánkat e két populációba tartozó gyermekek alkották. Az adatfelvételben 59 harmadikos tanulásban akadályozott gyermek vett részt. A tipikusan fejlődő tanulók mintáját középső és nagycsoportos óvodások, valamint elsős, második és harmadikos gyermekek képezték, összesen 1023 fő.

A zenei képességek vizsgálatára saját mérőeszközt fejlesztettünk, amely a zenei észleléshez kapcsolódó következő területeket méri: dallamhallás, harmóniahallás, ritmushallás, hangszínhallás. A teszt feladatainak egy része hallás utáni megkülönböztetést kér (azonosság-különbség felismerése), amit implicit szintnek nevezünk. A többi feladat pedig hallás utáni reprodukciót vizsgál (éneklés és ritmustapsolás), ez az explicit szint. A zenei észleléshez kapcsolódó képességek általános fejlettségi mutatóját is meghatároztuk. A teszt összesen 85 ítemet tartalmazott, a Cronbach-a reliabilitása a tipikusan fejlődő tanulók esetében 0,91 a tanulásban akadályozott gyermekekénél 0,92. A tanulásban akadályozott és tipikusan fejlődő harmadik osztályos gyermekekkel RAVEN IQ tesztet vettünk fel.

Eredményeink szerint a tipikusan fejlődő gyermekek zenei képességének átlaga középső csoportos korban 38%p, ami harmadik osztályra 61%p-ra fejlődik. A harmadikos tanulásban akadályozott gyermekek zenei képességének fejlettsége 47%p, ami nem különbözik szignifikánsan a tipikusan fejlődő nagycsoportosok 45%p-os átlagától. A tanulásban akadályozott gyermekek zenei képességének fejlettsége átlagosan négyévnnyi fejlődésbeli megkésettséget mutat többségi társaikhoz képest. A zenei képességek és az IQ között a tanulásban akadályozott gyermekek esetében nincs szignifikáns összefüggés, tipikusan fejlődő harmadik osztályos gyermekekénél 0,20, szignifikáns korrelációs együtthatót kaptunk.

Megállapíthatjuk, hogy a zenei képességek mérésére kidolgozott tesztünk alkalmas mindkét populáció fejlettségének megbízható mérésére. Vizsgálatunk első hazai kutatásként hasonlította össze a tipikusan fejlődő és a tanulásban akadályozott gyermekek zenei képességének a fejlettségét. Az eredményeinket a zenei nevelés gyakorlata, és az integráció kérdésköre szempontjából egyaránt hasznosnak véljük.

AZ ÓVODÁSKORI ELSAJÁTÍTÁSI MOTIVÁCIÓ HATÁSA A DIFER KÉSZSÉGEK FEJLŐDÉSÉRE

Józsa Krisztián* – Zentai Gabriella**

**SZTE Neveléstudományi Intézet*

jozsa@sol.cc.u-szeged.hu

***SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola*

zentaigabi@gmail.com

Témakörök: Kognitív fejlődés és fejlesztés; Motiváció, önszabályozás

Előadásunkban egy olyan longitudinális kutatást elemzünk, amelyben azt vizsgáltuk, hogy az elsajátítási motiváció erőssége milyen mértékben befolyásolja a gyermekek készségfejlődést. Barrett és Morgan (1995) definíciója szerint az elsajátítási motiváció önjutalmazó (intrinzik) pszichológiai ösztönző, ami arra készteti az egyént, hogy kitartó legyen olyan készségek elsajátításában, olyan feladatok megoldásában, amelyek legalább kisfokú kihívást jelentenek számára. Az eddigi széleskörű nemzetközi kutatások elsősorban a 0-3 éves gyermekek vizsgálatára összpontosítottak. Nem ismertek óvodáskorú gyermekekre vonatkozó longitudinális eredmények.

Kutatásunkban összefüggéseket keresünk az elsajátítási motiváció középső csoportban mérhető fejlettsége, valamint az egyidejűleg és a később időpontban mérhető készségfejlettség között. Az elsajátítási motiváció vizsgálatára a H-DMQ kérdőívet alkalmaztuk, mellyel a szülők és az óvónők adtak jellemzést a gyermek motiváltságáról (45 Likert-állítást, reliabilitása mindkét értékelőnél 0,80 feletti). Középső csoportban, nagycsoportban, valamint első osztály elején is felvettük a gyermekekkel a DIFER Programcsomag hét tesztjét (összesen 254 item, reliabilitása 0,93) és a RAVEN IQ-t. A két évet kitevő longitudinális vizsgálatban 220 gyermek vett részt.

A pedagógusok értelmi elsajátítási motívumról alkotott megítélése a középsős DIFER-indexszel 0,61, a nagycsoportossal, 0,62, az első osztályossal pedig 0,57 korrelációban áll. A szülői megítélés esetében a korrelációk rendre: 0,16, 0,24, 0,22. A pedagógusok és a szülők összevont értékelése alapján 0,50, 0,55, 0,53 erősségű korrelációs együtthatókat kaptunk. Az összevont értékelők megítélése alapján a középső csoportos értelmi elsajátítási motívum fejlettsége a középső csoportos készségfejlettség egyéni különbségeiből 25%-ot, a nagycsoportosból 30%-ot, első osztályosból 28%-ot magyaráz meg.

Regresszió-analízissel vizsgáltuk meg, hogy a középső csoportos értelmi elsajátítási motívum és az intelligencia milyen hatással bír a középső csoportos és a későbbi időpontban felvett alapkészségek magyarázatában. A középső csoportos készségfejlettség magyarázatában az értelmi elsajátítási motívum 22%-ban, az IQ 6%-ban, a nagycsoportos készségfejlettség esetén az értelmi motívum 24%-ban, az IQ 14%-ban, első osztályban 19%-ban és 18%-ban vesz részt.

Eredményeink igazolták, hogy az elsajátítási motiváció számottevő mértékben befolyásolja a készségek későbbi fejlettségét. Az elsajátítási motiváció prediktív ereje legalább akkora, mint az intelligenciáé. A kutatás empirikusan megerősítette az elsajátítási motiváció elméleti modelljét. Munkánk gyakorlati jelentőségét abban látjuk, hogy felhívja a figyelmet az elsajátítási motivációt erősítő, fejlesztő programok fontosságára.

ÚJ EREDMÉNYEK A TANULÁSI MOTIVÁCIÓ HAZAI KUTATÁSÁBAN

Elnök:

Józsa Krisztián
SZTE Neveléstudományi Intézet

Opponens:

D. Molnár Éva
SZTE Neveléstudományi Intézet

Az SDQ I. énkép kérdőív adaptációja online adatfelvételi környezetbe

Józsa Krisztián* – Szenczi Beáta** – Kis Noémi***

**SZTE Neveléstudományi Intézet*

***ELTE BGGYK Tanulásban Akadályozottak és Értelmileg Akadályozottak Pedagógiája
Tanszék*

****SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola*

A tanulási környezet motivációs jellemzőinek feltárása Likert-skálás állítások és nyílt végű kérdések kombinálásával

Fejes József Balázs* – Rausch Attila** – Török Tímea**

**SZTE Neveléstudományi Intézet*

***SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola*

A szülő-gyermek interakció elsajátítási motivációra gyakorolt hatása

Kis Noémi

SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Tanulásban akadályozott és nem akadályozott tanulók olvasással kapcsolatos motívumai az olvasástanulás kezdeti szakaszában

Szenczi Beáta

*ELTE BGGYK Tanulásban Akadályozottak és Értelmileg Akadályozottak Pedagógiája
Tanszék*

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Motiváció, önszabályozás; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

Az elmúlt néhány évtizedben a tanulási motivációval foglalkozó nemzetközi kutatások egyre intenzívebbé és kiterjedtebbé váltak. Ennek hatása a hazai neveléstudományi kutatásokban is érezhető. Egyre több hazai kutató foglalkozik ezzel a területtel, számos új kutatási téma és módszer jelent meg itthon. Szimpóziumunk keretében négy olyan empirikus vizsgálatot mutatunk be, amelyek tartalmi és módszertani szempontból új irányt jelentenek a hazai motivációkutatásban.

Első előadásunk keretében kutatómódszertani jellegű kérdéssel foglalkozunk. Azt vizsgáljuk, hogy a számítógéppel, online körülmények között felvett Likert-típusú kérdőív adatai milyen mértékben tekinthetők megbízhatónak. A Likert-skálához egy vizuális megjelenítési technikát dolgoztunk ki. A kutatásban az iskoláskorúak énképének vizsgálatára alkalmas SDQ I. kérdőívet elemeztük. A tanulási énképet a szakirodalom a legmeghatározóbb jelentőségű tanulási motívumok között tartja számon.

Második előadásunk a célorientációs elmélet kereteit felhasználva az osztálytermi környezet motivációs jellemzőinek megismerését célozza 7. évfolyamos tanulók bevonásával. A vizsgálatban az osztálytermi környezet motivációs hatásának holisztikus jellemzésére alkalmazott célstruktúrák-kérdőív Likert-skálás állításaihoz nyílt végű kérdések kapcsolódnak. E megoldás lehetőséget biztosít arra, hogy a célstruktúrák globális mutatói mögött meghúzódó részletekről gyűjtsünk információkat, amelyek egy későbbi kérdőívfejlesztés alapjául szolgálhatnak.

Harmadik előadásunkban azt vizsgáljuk, hogy a szülő és az óvodáskorú gyermek interakciója miként befolyásolja a gyermek elsajátítási motivációjának a fejlődését. A családlátogatásokra alapozó vizsgálatához két nemzetközileg jól ismert mérőeszközt használtunk (HOME-leltár, H-DMQ kérdőív). Eredményeink rámutatunk, hogy mely családi tényezők gyakorolnak leginkább hatást a motiváltságra.

Negyedik előadásunk kutatása kvalitatív és kvantitatív módszereket egyaránt alkalmaz. Ennek során olyan interjúkat elemzünk, amelyekkel tanulásban akadályozott és tipikusan fejlődő tanulók olvasási motivációjáról gyűjtöttünk adatokat az olvasástanulás kezdeti szakaszában. Elemezzük a gyermekek által fontosnak vélt olvasási motívumokat, rámutatunk a két vizsgált populáció közötti eltérésekre.

AZ SDQ I. ÉNKÉP KÉRDŐÍV ADAPTÁCIÓJA ONLINE ADATFELVÉTELI KÖRNYEZETBE

Józsa Krisztián* – Szenczi Beáta – Kis Noémi*****

**SZTE Neveléstudományi Intézet*

jozsa@sol.cc.u-szeged.hu

***ELTE BGGYK Tanulásban Akadályozottak és Értelmileg Akadályozottak Pedagógiája Tanszék*
szenczi-bea@gmail.com

****SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola*

kisnoemimi@gmail.com

Témakörök: Motiváció, önszabályozás; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

Az énkép az egyén önmagával kapcsolatos vélekedéseit, meggyőződéseit foglalja magában. Többdimenziós, hierarchikus rendszer. Alapvetően meghatározza a mentális egészséget. Jelentős mértékben befolyásolja a gyermekek iskolai tanulásának, társas kapcsolatainak sikerességét. Az ausztrál énképkutató központ (SELF Research Centre) által kidolgozott SDQ (Self Description Questionnaire) kérdőíveket a világ számos nyelvére lefordították, pár évvel ezelőtt az iskoláskorú tanulók számára fejlesztett SDQ I. hazai adaptációja is megtörtént.

Az SDQ I. 76 ötfokú Likert-kérdőívtételből áll. Olyan önértékelő kérdőív, mely az énkép sokösszetevős, hierarchikus modelljén alapul, és ennek megfelelően a következő alskálák vizsgálatára alkalmas: (1) fizikális képességek énkép, (2) testkép, (3) olvasás énkép, (4) matematika énkép, (5) kortársakkal való kapcsolat énkép, (6) szülőkkel való kapcsolat énkép, (7) általános énkép, (8) iskolai énkép.

Jelen kutatásunk célja az SDQ I. kérdőív adaptálása online adatfelvételi környezetbe. Megvizsgáljuk az online környezetben felvett kérdőív pszichometriai mutatóit, ezeket összehasonlítjuk a korábbi papír-alapú mutatókkal. Az adatfelvétel az eDIA szoftver felhasználásával valósult meg 2014 áprilisában. A keresztmetszeti vizsgálatban összesen 2160 tanuló vett részt, akik 2., 4., 6., 8. és 10. évfolyamra jártak.

Az adatfelvétel során a tanulók egyidejűleg olvashatták az állításokat a monitoron, és hallhatták azokat fülhallgatón. Az ötfokú Likert-skála értékeit különböző színű és méretű körök jelenítették meg a képernyőn. Az 1-es értéknek kicsi világos kör felelt meg. A skálaértékek növekedésével a körök mérete nőtt, színük pedig sötétedett. Az 5-ös érték választása esetén a tanulók nagy, sötétkék körre kattintottak. A különböző méretű köröket használó elvet Harter intrinzik motivációt mérő kérdőívéből vettük át. Az adatfelvétel elején egy rövid videó magyarázta el a gyermekeknek az online kérdőív kitöltését.

Eredményeink szerint a faktoranalízis igazolta az online SDQ I. kérdőív struktúráját, a KMO-index értéke 0,969. A kérdőív skáláinak a Cronbach- α reliabilitása 0,847–0,937 közötti. Az iskolai évek előrehaladtával az énkép összetevői csökkenést mutatnak, ez a csökkenés kifejezetten erőteljes az iskolához kapcsolódó összetevők esetében. Mind a pszichometriai mutatók, mind az énkép életkori csökkenésének a tendenciája összhangban van a korábbi papír-alapú adatgyűjtés esetében kapott mutatókkal.

Adatfelvételi módszerünk alkalmazásával a fiatalabb, olvasni kevésbé tudó gyermekek is részt vehetnek a kérdőíves mérésben. Ugyancsak segítség ez a mérési módszer azon tanulók számára, akiknek a Likert-skála megértése problémát jelent a hagyományos adatfelvételi körülmények között. Az énképet vizsgáló kérdőív online környezetben a korábbi papír-alapú vizsgálatokkal azonosan magas megbízhatóságúnak bizonyult. A későbbi vizsgálatokban az online adatfelvételek ekvivalens módon helyettesíthetik a papír-alapút.

A TANULÁSI KÖRNYEZET MOTIVÁCIÓS JELLEMZŐINEK FELTÁRÁSA LIKERT- SKÁLÁS ÁLLÍTÁSOK ÉS NYÍLT VÉGŰ KÉRDÉSEK KOMBINÁLÁSÁVAL

Fejes József Balázs* – Rausch Attila – Török Tímea****

**SZTE Neveléstudományi Intézet*

fejesj@edpsy.u-szeged.hu

***SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola*

rausch@edu.u-szeged.hu

medicne@gmail.com

Témakörök: Motiváció, önszabályozás; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

A célorientációs elmélet a tanulók motivációs jellemzői és a tanulási környezet közötti összefüggések tanulmányozásának egyik domináns megközelítése. Az elmélet keretei között a tanulók motivációs jellemzőire a célok, a tanulási környezet holisztikus motivációs hatására a célstruktúrák utalnak. Mind a célok, mind a célstruktúrák esetében elsajátítási és viszonyító típust különböztetnek meg, és az elsajátítást tekintik előnyösnek. A célstruktúrákról Likert-skálás állításokkal gyűjtenek információt, elsősorban a Midgley és munkatársai (2000) által kifejlesztett Patterns of Adaptive Learning Scale segítségével. Turner és Patrick (2008) e kérdőív elsajátítási célstruktúrákat mérő skálájához kapcsolt nyílt végű kérdéseket, hogy további információt gyűjtsön a tanulási környezet motivációs hatásáról.

Jelen kutatás Turner és Patrick vizsgálatának kiterjesztése, egyfelől a megoldást az elsajátítási mellett a viszonyító célstruktúrára is alkalmazza, másfelől a tanárra (mit tesz vagy mond a tanár) és az osztályterem egészére fókuszáló instrukciókat (mi történik az osztályteremben) egyaránt felhasznál. A felmérésben 450 hetedik osztályos tanuló vett részt. A célstruktúrák kérdőív két skálájának (Cronbach- $\alpha=0,86$; $0,87$) 11 állításához egy-egy nyílt végű kérdést kapcsoltunk, és azt kértük a diákoktól, hogy miután egyetértésük mértékét kifejezik a számok bekarikázásával, magyarázzák meg, milyen történetre gondoltak az állítások értékelésekor. A válaszok kategorizálását három kódoló végezte, 71-89% közötti egyezéssel.

Eredményeink szerint a nemzetközi szakirodalomban megjelenített kategóriák többsége a magyar tanulók körében is felbukkan, ugyanakkor új kategóriákat is azonosítottunk, főként a viszonyító célstruktúra esetében (osztályközösségről kialakított kép, pedagógiai célú interakció az osztálytársakkal, osztálytársak elismerése, tanulmányi verseny). A tanulók gyakran utaltak arra, hogy a Likert-skálás állítások értékelését az osztályközösség heterogenitása és a szituációk eltérése jelentősen meghatározza, így ezek elkülönítésére külön kategóriákat hoztunk létre. Az előbbibe állításoktól függően a válaszok 4-33%, utóbbiba 1-16% tartozott. Elemzésünk alapján elmondható, a válaszokat nem befolyásolta, hogy a tanári tevékenységekre vagy az osztályterem egészére fókuszált az instrukció.

Munkánk a célorientációs elmélet alapján az osztálytermi környezet motivációs jellemzőit tekintve kínál új eredményeket, továbbá az elmélet keretei között felhalmozódott tudás hazai alkalmazását alapozza meg.

A kutatás a TÁMOP 4.2.4.A/2-11-1-2012-0001 Nemzeti Kiválóság Program című kiemelt projekt keretében zajlott. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

A SZÜLŐ-GYERMEK INTERAKCIÓ ELSAJÁTÍTÁSI MOTIVÁCIÓRA GYAKOROLT HATÁSA

Kis Noémi

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
kisnoemimi@gmail.com

Témakörök: Motiváció, önszabályozás; Motiváció, önszabályozás

A családi háttér személyiségfejlődésre gyakorolt hatását számos kutatás kimutatta. A konkrét hatásmechanizmusáról azonban kevés empirikus adat áll rendelkezésre. A szülők iskolai végzettsége és a szocioökonomiai státusz a leggyakrabban használt családi háttérváltozók, a tanulási motivációra gyakorolt hatásuk a korábbi kutatások alapján mégsem egyértelmű. Szükségessé vált tehát e két változó alkalmazását meghaladva a családi háttér összetettebb vizsgálata, melyben a szülő-gyermek interakció, illetve szocio-emocionális tényezők is figyelmet kapnak. Indokolt továbbá ennek befolyását elemezni a tanulási-, és annak meghatározó összetevőjére, az elsajátítási motivációra vonatkozóan.

Kutatásunkban óvodáskorú gyermekek körében (n=100) tárjuk fel elsősorban az anya-gyermek interakció és a gyermek fejlődésében kiemelt szerepet játszó tárgyak és események elsajátítási motivációra gyakorolt hatását. Azt feltételezzük, hogy a gyermek fejlődése szempontjából megfelelő támogatást és ingereket nyújtó otthoni környezet pozitívan hat a gyermek elsajátítási motivációjának alakulására. Vizsgálatunkban az Elsajátítási Motiváció Kérdőívet (H-DMQ) és a HOME-leltár (Home Observation for the Measurement of the Environment) 3-6 éves kori változatát alkalmazzuk. A H-DMQ esetében 45 kijelentésre vonatkozóan ötfokú skálán kell kifejezni, hogy egy-egy állítást milyen mértékben tart jellemzőnek a szülő gyermekére vonatkozóan. Az eszköz öt elsajátítási motívumot vizsgál: elsajátítás öröm, értelmi-, motoros-, kortársakra- és felnőttekre vonatkozó szociális elsajátítási motívumok. A HOME esetében a gyermek otthonában egy 55 itemet tartalmazó 8 alskálába rendeződő szempontsor alapján történik megfigyelés és készül interjú a szülővel. A mérőeszközök Cronbach- α értékei 0,7–0,9 közöttiek.

Vizsgálati eredményink szerint a családi tényezők hatással vannak a gyermek motiváltságára, mind szociális, mind értelmi területen. Elsősorban azok a jellemzők mutatnak pozitív kapcsolatot, amelyek stimulálóak, a szülői ösztönzésre vonatkoznak, illetve a korlátozás és fizikai büntetés elkerülésére utalnak. A gyakori pozitív interakciók hatására magasabb elsajátítási motiváció alakul ki a gyermekben. Aki így nagyobb fokú kitartásról ad számot egy-egy feladat elsajátítása során és az aközben átélt örömet is nagyobb intenzitással fejezi ki.

Az elsajátítási motivációra a család által kifejtett befolyásoló erő megragadására a HOME-leltárban alkalmazott mutatók alkalmasak lehetnek. Feltételezhető, hogy a gyermek fizikai-, érzelmi-szociális környezetének befolyásolásával, a szülői támogatás és ösztönzés szintjének emelésével, illetve a korlátozás és büntetés szintjének csökkentésével az elsajátítási motívumok alakíthatóak, adott esetben fejleszthetőek.

TANULÁSBAN AKADÁLYOZOTT ÉS NEM AKADÁLYOZOTT TANULÓK
OLVASÁSSAL KAPCSOLATOS MOTÍVUMAI AZ OLVASÁSTANULÁS KEZDETI
SZAKASZÁBAN

Szenczi Beáta

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar
szenczibea@gmail.com

Témakörök: Motiváció, önszabályozás; Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények

Az olvasás számos rutin, készség és ismeret együttes működtetését feltételezi. Ezek elsajátítása hosszú, fáradságos folyamat a tipikusan fejlődő tanulók számára is, tanulásban akadályozott gyermekek esetében pedig a kognitív feltételek elmaradottsága miatt még nehezebb. Az elsajátítás során a tanulók számos meggyőződést alakítanak ki magukban az olvasásra és saját képességeikre vonatkozóan, amelyek motívumként funkcionálnak. Meghatározzák, mennyi energiát fektetnek az olvasás további gyakorlásába, így a teljesítménnyel is szoros összefüggésben állnak.

Kutatásunk célja tanulásban akadályozott és nem akadályozott tanulók hét olvasási motívumának megismerése az iskola korai szakaszában: (1) olvasás iránti attitűdök; (2) szociális motívumok; (3) önhatékonyság; (4) olvasási énkép; (5) az olvasásnak tulajdonított érték; (6) olvasás órán átélt flow és (7) antiflow élmények. Kérdéseink a következők voltak: (1) Vizsgálhatók-e az olvasás motívumai az iskolázás korai szakaszában a választott módszerrel a két tanulócsoport esetében? (2) Mi jellemzi a tanulásban akadályozott és nem akadályozott tanulók olvasási motívumait az iskola kezdeti szakaszában? (3) Fellelhetők-e különbségek a két tanulócsoport motívumaiban?

Mintánkat 36 tanulásban akadályozott és 135 nem akadályozott második osztályos tanuló alkotta. Az olvasási motívumok vizsgálatára strukturált és félig strukturált egyéni interjúk keretében került sor. A négyfokú Likert skálán történő válaszadást piktogramokkal tettük egyszerűbbé, a nyílt végű kérdésekre adott válaszokat hangfelvételen rögzítettük.

Eredményeink szerint a faktoranalízis részben támasztotta alá a motívumok rendszerét. A hét skála közül öt egyértelműen megfeleltethető, az olvasás iránti attitűdök és a szociális motívumokhoz tartozó kérdések azonban aszerint rendeződtek két faktorba, hogy aktív olvasásról vagy hallgatásról van-e szó. A létrejött skálák megbízhatósági mutatói mind a két részmintában elfogadhatók, bár az érték és a hallgatás iránti attitűdök skálák alacsonyabb megbízhatósággal rendelkeznek (Cronbach- α tan.ak.=0,61-0,83; Cronbach- α nemtan.ak.=0,53-0,76). Összességében a tanulásban akadályozott és nem akadályozott tanulók is inkább pozitív attitűdökkel, valamint magas énképpel és önhatékonysággal rendelkeznek, azonban a tanulásban akadályozott tanulók között nagyobb egyéni különbségek vannak. A nem akadályozott gyerekek több flow és kevesebb antiflow élményt élnek át olvasás órán, magasabb értéket tulajdonítanak az olvasásnak és pozitívabb attitűdökkel rendelkeznek a hallgatás iránt. A két minta énképének és önhatékonyságának átlagában nincsen szignifikáns eltérés, azonban saját képességeikkel kapcsolatos meggyőződéseiket eltérő módon alakítják ki.

Kutatásunk rámutatott, hogy már az iskola korai szakaszában eltérések vannak a tanulásban akadályozott és nem akadályozott tanulók olvasás iránti motivációjában. Az egyes motívumokkal kapcsolatos eredményeink hozzájárulhatnak a hatékony motívumfejlesztés tervezéséhez.

ÚJ KIHÍVÁSOK A SZAKKÉPZÉS-PEDAGÓGIÁBAN

Elnök:

Tóth Péter
Óbudai Egyetem Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ

Opponens:

Tóth Béláné
Óbudai Egyetem Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ

Tanár-diák együttműködés megteremtésének újtjai tanórák elemzése alapján

Fűzi Beatrix
Óbudai Egyetem Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ

Nyelvi képességek fejlesztése digitális módszerekkel a szakképzésben

Fülöp Márta Marianna
Informatika-Számítástechnika Tanárok Egyesülete

Az információfeldolgozás tapasztalatai és lehetőségei a mentortanárok képzésében

Simonics István – Holik Ildikó
Óbudai Egyetem Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ

Mentortanárok módszertani kultúrája

Makó Ferenc
Óbudai Egyetem Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Szakképzés

A hazai szakképzés komoly problémákkal küszködik. Amíg a társadalom felső és középrétegei számára az érettségit adó középfokú képzés vált perspektivikus továbbtanulási formává, addig a szakiskolákba leginkább a hátrányos helyzetű tanulók kerülnek. E tanulók körében igen magas a súlyos tudás-, készség-, motivációs, valamint szocializációs deficittel, a tanulási, magatartási és beilleszkedési zavarral küzdők aránya. Ezek következményeként a tanulási eredmények messze elmaradnak hazai viszonylatban a szakközépiskolákban és a gimnáziumokban, míg nemzetközi összehasonlításban az OECD országok hasonló iskolatípusában tanulókéhoz képest. A helyzet súlyosságát mutatja, hogy a szakiskolai tanulók közel háromnegyede mind az olvasás-szövegértés, mind pedig a matematika tekintetében funkcionális analfabétának tekinthető.

A fenti probléma megoldása jelentős kihívást jelent az oktatásirányítás számára, egyrészt a munkaerő-piaci igényekhez jobban alkalmazkodó szakképzési rendszer megalkotása, tartalmi korszerűsítése, másrészt pedig a szakmai tanárképzés fejlesztése terén.

Egy színvonalas szakmai tanárképzési program kidolgozásakor figyelembe kell venni a szakképzésben tanulók egyéni indikátorait és a tantervi követelmények sajátosságait. Ezek ismeretében leszünk csak képesek olyan szakmai pedagógusok képzésére, akik fejleszteni tudják saját tanulóik személyiségét és ezzel egyidejűleg megvalósítani a tantervi elvárásokat.

Jelen szimpózium előadói különböző nézőpontból ugyan, de a szakmai pedagógus tanári szerepre való hatékonyabb felkészítését tűzték ki célul.

Az első kutatási beszámoló szenzitív tanításelemzéssel arra keresi a választ, hogy a tanár - tanuló viszonylatban miként identifikálhatók a kapcsolatteremtési nehézségek, a tanári viselkedés és kommunikáció mely elemei segítik, illetve gátolják az együttműködést.

A szakképzésben tanulók jelentős hányada fejletlen literális képességekkel rendelkezik, ugyanakkor náluk a zenei-, a társas- és a téri-vizuális képességterületek prioritása igazolt, ezért a második kutatás olyan tanítási-tanulási módszereket (pl. kooperatív tanulás, projektmunka, stratégiai játékok) mutat be, melyek az előnyöket kihasználva hatékonyan bizonyultak a nyelvi, valamint a matematikai-logikai képességek fejlesztésére.

A gyakorlatvezető mentortanár szakképzésbeli tapasztalatai révén fontos szerepet játszik a tanárjelöltek szerepre való felkészítésében, éppen ezért kiemelten fontos, hogy a tanárképző központok olyan mentorképző programokat indítsanak, melyek tartalmi elemei összhangban állnak a szakmai tanárképzésük stratégiájával és tartalmával. A harmadik előadás a mentortanárok digitális kompetenciája fejlesztésének szükségességét hangsúlyozza, rámutatva az ez irányú hiányosságokra.

A negyedik kutatás kvantitatív és kvalitatív módszerek alkalmazásával tárja fel a mentorálás során felmerülő problémákat, illetve a megoldás során alkalmazott módszereket. Ezen eredmények fontos visszacsatolást jelentenek a tanári felkészítés számára.

TANÁR-DIÁK EGYÜTTMŰKÖDÉS MEGTEREMTÉSÉNEK ÚTJAI TANÓRÁK ELEMZÉSE ALAPJÁN

Fűzi Beatrix

Óbudai Egyetem Trefort Agoston Mérnökpedagógiai Központ
fuzi.beatrix@tmpk.uni-obuda.hu

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Szakképzés

A pedagógiai pszichológia evidenciaként kezeli, hogy a hatékony neveléshez, oktatáshoz nevelő és növendéke között legalább tárgyilagos, de inkább elfogadó, pozitív viszony kialakítása szükséges. (Sutton, 2005) Az elmúlt években végzett tanári minőség vizsgálatára irányuló kutatásaink is ennek fontosságára hívták fel a figyelmet. A szerény eredménnyel, a diákok elutasításától övezve dolgozó pedagógusok eseteit elemezve megállapítottuk, hogy a problémák bár igen sokfélék és egyediek lehetnek, de gyökereik csaknem minden esetben a tanár-diák kapcsolat minőségéhez, a tanár tanulókkal kapcsolatos attitűdjeihez és emberi viszonyokról alkotott érzelmi-kapcsolati mintáihoz vezetnek vissza. (Suplicz, 2011a; Fűzi, 2011) Kiegészítésként felmerült és súlyosan sikertelen tanárok mentorálása akkor hozott eredményt, ha ezen a területen és mélységben jött létre vagy idéztünk elő – a Watzlawick-féle értelemben vett – változást. (Fűzi, 2012) Tekintve, hogy a sikertelen tanári munka okait ebben kell keresni, célszerű a tanárképzésben ezek mielőbbi felismerésére szolgáló módszerek kidolgozása és alkalmazás megteremtése, hogy mielőbb segítséget nyújthassunk.

A 2011 és 2014 között lezajlott és most bemutatásra kerülő kutatásunkban erre tettünk kísérletet az Óbudai Egyetem mérnök-tanár-képzésében részt vevő tanárjelöltek első osztályfőnöki óráinak megfigyelésével.

Két kérdés megválaszolására törekedtünk:

1. A tanárjelöltek első tantermi órái során előforduló kapcsolatteremtési nehézségek esetén jól elkülöníthető-e, hogy azok az érzelmi-kapcsolati minták hibájából vagy a tapasztalatlanságból erednek-e?
2. A tanári viselkedés és kommunikáció mely elemei segítik elő a tanár-diák kapcsolat és együttműködés kialakulását és melyek blokkolják azt?

A kutatás keretében 50 tanárjelölt első osztályfőnöki óráját figyeltük meg és elemeztük ún. szenzitív tanításelemzéssel (Suplicz, 2011b). A tanóra látogatás során a pszichológiából jól ismert szabadon lebegő figyelemmel dolgoztunk: az események ránk gyakorolt érzelmi és kognitív hatásának tudatosítására törekedtünk. Az elemzéseket azonnal a megfigyelt tanórák után végeztük az órát megfigyelő tanárjelöltek csoportjával közösen. Megállapításaink elsősorban kvalitatív feldolgozás eredményei. Az észrevételekről helyben feljegyzéseket készítettünk, melyek évekre visszamenő, utólagos összevetése lehetővé tesz bizonyos szintű kvantifikálást is.

Az eredmények közül kiemelendő, hogy az órákon markánsan – az esetek több mint 80%-ában – elkülöníthetőek egymástól a gyakorlatlanságból, tapasztalatlanságból és a sérült érzelmi-kapcsolati mintákból fakadó kapcsolatteremtési nehézségek. A diákokkal való együttműködés kialakításának e két okból származó elakadása tanárjelöltenként egyedi vonásokkal, mégis jól definiálható viselkedéses és kommunikációs elemekkel jellemezhető. Az összegyűjtött jó gyakorlatok segíthetik a kiegyensúlyozott érzelmi-kapcsolati modellel rendelkező, de még tapasztalatlan tanárjelölteket tanítványaikkal való kapcsolatuk megalapozásában.

NYELVI KÉPESSÉGEK FEJLESZTÉSE DIGITÁLIS MÓDSZEREKKEL A SZAKKÉPZÉSBEN

Fülöp Márta Marianna

Informatika-Számítástechnika Tanárok Egyesülete
fulopmm@gmail.com

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Szakképzés

A digitális eszközök következtében a gyorsan változó életmód a gyerekek szocializációját és képességszerkezetének fejlődését is átalakította, ezáltal a régi oktatási-nevelési megoldások egyre kevésbé hatékonyak. A beilleszkedési és tanulási zavar diagnózisok megszorodása tünet, a változás szükségességét jelzik.

A diszlexia az egyik legszembetűnőbb jele a problémának. Minthogy éppen a literális, az írásbeliséghez kapcsolódó képességeket érinti leginkább a kulturális változás, az olvasási készség hangsúlyosan jelenik meg. A diszlexia olyan jelenség, amely egyre inkább általánosan jellemző, az intelligenciától független problémákat vet fel, mint például lassú, nehézkes olvasás, szövegértési gyengeség, olvashatatlan, lassú kézírás, és ezek nyomán a diákok felmentéseket, könnyítéseket kapnak.

A szakképzésben tanuló diákok 30%-a úgynevezett funkcionális analfabéta, vagyis ott jelennek meg nagyobb számban azok a tanulók, akiknél a literális képességek gyengesége a legerőteljesebb.

Az általunk alkalmazott Érdeklődés Térképe módszer feltárja ezt a gyenge oldalt, de emellett azt is jelzi, hogy mely területeken keresztül tudnának tanulni ezek a diákok.

A felmérésünk jól mutatja a zenei-, a társas- és téri-vizuális képességterületek jelentős előnyét, így igazolja, hogy miért hatékony a mozgásos és zenei, de főleg a társas helyzetű tanítás a szakiskolásoknál; miért célravezetőbb a több érzékszerv bevonására épülő tanítás a szakiskolában.

A digitális technika a több csatornás információfeldolgozás terepe. A szakiskolai képzésben a több csatorna bevonásával történő tanulás igénye így éppen találkozik a digitális korszak nyújtotta új tanulási formák kialakításának lehetőségével. Ezért a digitális módszerek használata a szakiskolában még hatékonyabb fejlődést eredményez. A tanulók számára új lehetőségek nyílnak a saját ütemben történő egyéni és csoportos tanuláshoz.

A nyelvi készségek fejlesztésére olyan digitális technikákra épülő tanítás/tanulási módszereket használunk, amelyek építenek a felméréssel megmutatott előnyben részesített tevékenységekre, és az IKT eszközök (laptopok, okos telefonok, interaktív tábla, feleltető rendszer), valamint multimédiás szoftverek (pl. a fájlkonvertáló RoboBraille, hangszerkesztők, Literacy) bevonásával új tanulási környezetet és új tanulási formákat nyújtanak. A digitális technikákra épülő új tanulási környezet biztonságot és szabadságot ad, fokozza a tanuló önállóságát és felelősségét saját tanulása iránt.

A felmérés mutatja a társas készségek előnyét. A fejlesztés meghatározó módszere lehet a kooperatív tanulás és a projektkészítés. Projektkészítéskor előtérbe kerül a tervezés, a rendszerezés, míg a kivitelezésben a közös on-line szerkesztés pl. Prezi-vel.

A matematikai-logikai képességek fejlesztésére papír és on-line táblás és stratégiai játékokat használunk. A játékok fejlesztik az elemző-sorbarendező és holisztikus gondolkodást. Segítségükkel erősíthető a szabálykövetés, a problémamegoldás, a konfliktuskezelés.

AZ INFORMÁCIÓFELDOLGOZÁS TAPASZTALATAI ÉS LEHETŐSÉGEI A MENTORTANÁROK KÉPZÉSÉBEN

Simonics István – Holik Ildikó

Óbudai Egyetem Trefort Agoston Mérnökpedagógiai Központ

simonics.istvan@tmpk.uni-obuda.hu

holik.ildiko@tmpk.uni-obuda.hu

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Szakképzés

Intézményünkben 2011-ben indult el a gyakorlatvezető mentortanár pedagógus szakvizsgára felkészítő továbbképzés, mely keretein belül a hallgatók a tanári mesterszak iskolai gyakorlatainak vezetéséhez és gyakornok kollégáik támogatásához szükséges kompetenciákat sajátíthatják el. Az elméleti anyagrészek megtanulásához számos szakirodalmi forrás áll a hallgatók rendelkezésére, azonban ezek feldolgozása gyakran nehézséget okoz számunkra, mivel igen sok információt tartalmaznak és a nyelvezetük gyakran nehezen érthető. Ezt a problémát hidaltuk át azon korszerű és elektronikus tanulással is támogatott módszerek alkalmazásával, amelyek érdekessé, vonzóvá és könnyen tanulhatóvá tehetik a tananyagokat.

A képzés második félévében, a „Közoktatási intézmény- és környezete” tantárgy keretein belül a hallgatók a különböző témaköröket csoportmunkában dolgozzák fel és a megszerzett információkat megosztják hallgatótársaikkal is. Ezáltal megismerkedhetnek a hatékony információ keresés és feldolgozás módszereivel.

Longitudinális vizsgálatunkban, amelynek kérdőíveit a 2012/2013. tanév I. és II. félévében, valamint a 2013/2014. tanév II. félévében töltötte ki 89 gyakorlatvezető mentortanár szakos hallgatónk, az információfeldolgozás hatékonyságát és lehetőségeit vizsgáltuk.

Kutatási kérdésként merült fel, hogy a vizsgált leendő mentortanárok milyen mértékben és eredményességgel éltek a modern technikai eszközök által nyújtott lehetőségekkel a tananyag tervezése, feldolgozása és prezentálása tekintetében, milyen korábbi tapasztalatokkal rendelkeztek e téren, mennyire voltak elégedettek bemutatójukkal és az alkalmazott információfeldolgozási technikával, és hasznosnak valamint a gyakorlatban alkalmazhatónak találták-e az elsajátított információkat.

Az első két félév adatai igazolták hipotézisünket, mely szerint az informatikai és technikai ismeretek alkalmazása pozitív mértékben befolyásolta az információfeldolgozást és az elkészített bemutatók hatékonyságát. A leendő mentortanárok viszonylag kevés előismerettel és tapasztalattal rendelkeztek a bemutatók készítése és prezentálása területén (6 fokú skálán értékelve 3,53 volt az adott pontszámok átlaga, 12%-uk egyáltalán nem rendelkezett korábbi gyakorlattal a bemutatók tervezésében, 26%-uknak pedig csak kevés előzetes tapasztalata volt a prezentációk bemutatása terén). Ennek ellenére igyekeztek kihasználni a modern IKT eszközök által nyújtott lehetőségeket (az internetet 100%-uk, az eLearninget 40%-uk). Elégedettek voltak bemutatójukkal (az adott pontszámok átlaga 4,46), a megkérdezettek 66%-ának örömet és sikert hozott a tananyag prezentálása.

A kutatás eredményei megerősítettek bennünket abban, már a mentortanárok képzése során hangsúlyt kell helyezni arra, hogy fejlesszük digitális kompetenciájukat, és megismertessük őket a hatékony információfeldolgozás lehetőségeivel, hiszen a pozitív attitűd ellenére még alapvető hiányosságokkal rendelkeznek e téren.

MENTORTANÁROK MÓDSZERTANI KULTÚRÁJA

Makó Ferenc

Óbudai Egyetem

mako.ferenc@tmpk.uni-obuda.hu

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Szakképzés

A szakképző intézményekkel szemben támasztott dinamikus változó társadalmi és ágazati munkaerő-piaci igények olyan hatékony oktatási stratégiák, módszertanok alkalmazását igénylik a szakmai pedagógusoktól, amelyek a szakközépiskolai és szakiskolai oktatás intézményrendszerében is eredményesen funkcionálnak. A hagyományos oktatás eddigi dominánsan rendszerkövetítő tanulási környezete mellett, egyre erősebb szükségletek mutatkoznak a tanulás rendszerkialakító (szituatív) tanulási környezete iránt.

A szakképzés minősége, valamint a szakoktatási reformok és innovációk sikere döntő módon a szakmai pedagógusok felkészültségén múlik. A szakelméleti, pedagógiai-pszichológiai felkészültséget, a szakmódszertani tudást, az oktatási tapasztalatot azonban nem lehet csupán az elméleti képzés során megszerezni, a szakértelem a gyakorlatban tapasztalatok halmozódásával alakul ki. Ezért is töltenek be kiemelt szerepet a tanárképzésben közreműködő nagy tapasztalátú, modell értékeket közvetítő mentortanárok.

A tanárjelöltek pedagógiai és szakmódszertani iskolai gyakorlata, továbbá összefüggő oktatási-nevelési gyakorlata során a mentortanárok által preferált pedagógiai nézetek, didaktikai stratégiák és a módszertani kultúra alapvetően határozza meg a pályára készülő kompetenciáit, önazonosságát, pályaidentitását. A mentortanárok metodikai preferenciái így a legközvetlenebb módon szolgálnak mintaként, működnek közvetített személyes és formáló hatású módszertani paradigmaként.

Az empirikus kutatás, a gyakorlatvezető mentortanárok által (2010-2014 között) megvalósított mentorprogramokhoz kapcsolódóan, a tanári kompetenciafejlesztő munkájuk során alkalmazott képzési stratégiák vizsgálatával tárja fel a mentortanárok módszertani kultúráját. A kutatásban n=90 fővel, 90 mentorálási, 40 kompetenciafejlesztési és további 40 gyakorlati program elemzésével kerül bemutatásra – a tanárképzés mentori spektrumfolyamatát követve – az alkalmazott módszerek köre.

Kvantitatív és kvalitatív módszerek alkalmazásával kerül feltárásra, hogy a vizsgálatban résztvevő pedagógusok - mentori szerepeikhez kötődően-, mely módszereket preferálják leginkább és milyen problémák megoldására alkalmazzák azokat. Az adatfeldolgozás és adatelemzés alapján kialakított módszertani paradigma-modelljeik mentén: az kerül értékelésre, hogy mely módszertani sajátosságok, attitűdök jellemzik dominánsan a mentorjelölteket és a gyakorló mentortanárokat. A tanári képzési és kimeneti követelmények tükrében azt is vizsgáljuk, hogy a mentorjelöltek, vezetőtanárok módszertani paradigma modelljei milyen módon járulnak hozzá a szükséges kibocsátási kompetencia szintek eléréséhez. További elemzési tárgya, hogy egy-egy kompetencia területen (pl. digitális taneszköz-használat) milyen minőségben valósul meg a fejlesztés. A kutatás eredménye a szakmai tanárképzésben közreműködő mentortanárok képzésének fejlesztéséhez, továbbá a tanárképzés tantervi programjainak optimalizálásához egyaránt hozzájárul.

ÚJ TANULÁSTÁMOGATÓ ESZKÖZÖK MEGJELENÉSE A FELSŐOKTATÁSBAN

Elnök:

Kopp Erika

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Opponens:

Derényi András

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

A tanulási eredmények szemlélet alakulása a hazai felsőoktatásban

Kálmán Orsolya – Czető Krisztina

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

A felsőoktatás "hangjai" a közoktatásról

Seres-Busi Etelka

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Az intézményi együttműködés (új) formái a tanulási eredmények alkalmazása során

Kovács Zsuzsa* – Tókos Katalin**

**Kaposvári Egyetem, Pedagógiai Kar*

***ELTE, Pedagógiai és Pszichológiai Kar*

A máshol szerzett tudás beszámításáról való gondolkodás a magyar felsőoktatásban, az eredmények értékelése nemzetközi kontextusban

Vámos Ágnes – Benkei-Kovács Balázs

ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Képesítési követelmények meghatározása és a munka világának szerepe

Kopp Erika

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

A szimpózium egy olyan felsőoktatási kutatás és fejlesztés eredményeiből mutat be meghatározó részeket, mely a tanulási eredmények meghatározásának felsőoktatási programok fejlesztésére tett hatásait vizsgálta.

A magyarországi felsőoktatás külső szabályozása átalakulásának meghatározó eleme a tanulási eredmények szemlélet megjelenése a képzési programok leírásában. A fejlesztés során a nemzeti képesítési keretrendszer és az Európai Képesítési Keretrendszer harmonizációja történi meg. A fejlesztés támogatása és monitorozása során számos olyan vizsgálat készült, mely e komplex folyamatok feltárására irányult, ezek eredményeiből válogatnak az előadások. A tanulási eredmények meghatározása szükségessé teszi a képzésbe érkező hallgatók megismerését, a munka világa elvárásainak ismeretét, a fejlesztés folyamata szükségszerűen befolyásolja az intézményi együttműködés formáit. A tanulási eredmények meghatározása emellett a validáció egyik lehetséges bázisát is jelenti. A szimpózium egésze e szempontok mentén mutatja be a vizsgálatok eredményeit.

Elemzéseink két hasonló fókuszú, de egymástól független kutatás eredményeire épülnek. Az egyik egy tanulási eredmények alkalmazását feltáró nagymintás kérdőíves vizsgálat, melynek célja annak feltárása volt, hogyan határozzák meg az intézmények a tanulási eredményeket, valamint mindez hogyan szabályozza az intézményekben folyó munkát. A másik adatforrás egy felsőoktatási fejlesztési projekt során született esettanulmányok és interjúk anyaga. Az egyes elemzések az első vizsgálat kérdőíves válaszai esetében a zárt kérdések eredményeit gyakoriságvizsgálattal, keresztábrás elemzéssel, különbözőség-vizsgálattal és összefüggés-vizsgálattal elemezték. A kérdőív nyílt kérdése, az interjúk és az esettanulmányok vizsgálata nyílt kódoláson alapuló szövegelemzéssel történt.

Az egyes előadások a vizsgált területen belül azokat az eltéréseket, lehetséges csoportokat írják le, melyek az intézmények és az egyes oktatók között - akár a tanulási eredményekhez, akár képzési területekhez, szakmai tapasztalatokhoz kötve – meghatározhatóak. A teljes kutatás alapján megállapítható, hogy a tanulási eredmények alapú képzésfejlesztés a magyarországi felsőoktatási intézménynek többsége oktatási hagyományaitól eltér, szemléletváltást tesz szükségessé. Bár a megközelítéssel kapcsolatban kimutatható nyitottság a megkérdezettek és a fejlesztésben résztvevők között, azonban e tekintetben képzési területenként jelentős eltérés figyelhető meg. Az akciókutatás, mint a fejlesztések szervezeti kerete megfelelőnek bizonyult, a fejlesztést végző intézmények egy része elindult a szakmai tanulóközösséggé válás útján, azonban ez a fejlődés még nem ágyazódott szervesen a szervezetek működésébe. Az eredmények azonban arra utalnak, hogy további fejlesztések esetében feltétlenül szükséges a szemléletváltást is ösztönző, a fejlesztési folyamat egészéhez kapcsolódó komplex támogató rendszer működtetése.

A TANULÁSI EREDMÉNYEK SZEMLÉLET ALAKULÁSA A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN

Kálmán Orsolya – Czető Krisztina

ELTE PPK Neveléstudományi Intézet

kalman.orsolya@ppk.elte.hu

czeto.krisztina@ppk.elte.hu

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

A tanulási eredmények szemlélet megjelenése a felsőoktatás számára új feladatokat és elvárásokat jelent, egyúttal viszont különböző értelmezési lehetőségeket is felkínál; nemcsak a szűken vett tanulásszervezés kérdéseit érinti, hanem átértelmezheti a képzések egészét és a minőség, eredményesség fogalmát is. Kutatásunk célja éppen ezért annak feltárása, hogy 1) a hazai felsőoktatási intézmények hogyan gondolkodnak, hogyan értelmezik a tanulási eredmények alapú oktatást; és hogy 2) milyen módon jelennek meg a tanulási eredmények az oktatási gyakorlatukban. Elemzéseink két hasonló fókuszú, de egymástól független kutatás eredményeire épülnek. Mindkét mintánál kiemelkedő fontosságú volt az intézmények képzési területeinek különbözősége, valamint, hogy a szervezetek a vizsgálatot megelőzően is eredményes fejlesztésekben vettek részt, jógyakorlatokat alakítottak ki. Az első vizsgálatban négy képzési terület kiválasztott intézményi egységek oktatóival és vezetőivel félig strukturált interjúkat készítettünk (n=20), a második fejlesztési-kutatási projektben pedig öt esetelemzést: különböző képzési terület felsőoktatási intézményi egységében vezetői, oktatói kérdőívet és félig strukturált interjút vettünk fel, illetve a fejlesztés és monitorozásának dokumentumait elemeztük (pl. reflexiók, napló), megfigyeléseket folytattunk. Mindkét kutatás adatainak feldolgozását a következő elemzési szempontok szerint végeztük: a tanulási eredmények 1) értelmezési keretei 2) oktatásban betöltött szerepe 3) komponensei és hangsúlyai és végül 4) a képzés mely szintjeihez kötöten jelennek meg. Eredményeink azt mutatják, hogy a tanulási eredmények értelmezése körül nem rajzolódik ki egy koherens értelmezés, az első vizsgálatban gyakori a tanulási eredmények és a tanulmányi eredmények fogalmainak keveredése is; a fejlesztéshez kötődő kutatásban pedig két jól kirajzolódó irány látszódik: egyfelől a tanulási eredmények képzésfejlesztés mozgatórugóivá, másfelől a kimenetorientáltság, piaci pozíciók erősítésének eszközeivé válnak. A tanulási eredmények szemlélet elsősorban az oktatók gondolkodására hat, a tanítást, tervezést, értékelést érinti az oktatók szerint, s csak kisebb mértékben gondolnak arra, hogy a hallgatók tanulási folyamatait is átalakítja. A tanulási eredmények komponensei közül mindkét vizsgálatban erős az ismeret komponens, a képességek és attitűdök fejlesztése, formálása esetében inkább az oktatás felkészületlenségei jelennek meg. A fejlesztések erőteljesen a képzés szintjén értelmezik a tanulási eredményeket, s ez csak lassan hat vissza a kurzus szintű folyamatokra. Jellemző továbbá, hogy szinte minden szempontból különbségek mutathatók ki a képzési területek szerint. A kutatási eredményeink hozzájárulhatnak annak megértéséhez, hogy az oktatók hogyan gondolkodnak a tanulási eredmények szerepéről a felsőoktatási képzésekben, milyen kisebb lépésekben változik gyakorlatuk az új pedagógiai tudások megjelenésének, a fejlesztések és a fejlesztés támogatásának hatására.

A FELŐOKTATÁS ”HANGJAI” A KÖZOKTATÁSRÓL

Seres-Busi Etelka

Eötvös Loránd Tudományegyetem PPK Neveléstudományi Intézet

busi.etelka@ppk.elte.hu

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

Régóta érzékelt lehet azokat a felsőoktatásból érkező hangokat, melyek a közoktatásból bekerülő hallgatók tudásának, motivációinak csökkenéséről szólnak, azonban erre vonatkozóan a vélemények, nézetek kevésbé lettek rendszerezetten feltárva. A korábbi adatbázisban a nyílt végű kérdésre adott válaszokban számos helyen tetten érhetőek közoktatással kapcsolatos tartalmak annak ellenére, hogy a kérdés megfogalmazásában nem a közoktatáshoz való viszonyulás volt a fókusz, ezért másodelemzést végeztünk ezeken a tartalmakon. Különösen azért fontos ez a kérdés, mert a különböző nézetek nemcsak a bonyolult jelenségek strukturálásában, megértésében segítenek, hanem a gyakorlati tevékenységekre is erősen kihathatnak (Falus, 2001, 23.).

A 822 fős oktatói minta 30%-a említett a beérkező hallgatókkal kapcsolatos, 27%uk pedig a felsőoktatásba kerüléssel közvetlenül összefüggő tartalmakat. A vezetői mintában (n= 324) a közoktatással kapcsolatban véleményt alkotók válaszaiban a felsőoktatásba kerüléssel kapcsolatos tartalmak szerepeltek nagyobb gyakorisággal (29%- ban), ezt követte válaszgyakoriságban az általános színvonalcsökkenés detektálása (20%).

Az oktatók közoktatásra vonatkozó reflexiói közül kiemelkedő gyakorisággal jelent meg a hallgatók tudására, felkészültségére vonatkozó negatív megállapítás, a felvételi szükségessége és több különböző állásfoglalás arról, hogyan képzelik az aktuális problémák megoldását (pl. óraszám-emeléssel a természettudományos tárgyak esetében).

Elmondható, hogy néhány jellegzetes szektorális kapcsolat azonosítható az egyes szakterületek oktatói által adott válaszok gyakorisága alapján (pl. a természettudományok, gazdaságtudomány és bölcsészettudományok területén is).

Bemutatásra kerülnek a megjelenő tartalmak összefüggései a tanulási eredményekről, és a validációról való gondolkodással, illetve a szerepidentitással is. (Pl. azok az oktatók, akik az oktatói feladatokat nagymértékben fontosnak gondolják, a beérkező hallgatókkal kapcsolatos tartalmakat kevésbé említik, azonban gyakrabban a reformok szükségességét.)

A munkacsoportos interjúk és az esettanulmányok alapján megfogalmazható, hogy a korábbi kérdőív „hangjaihoz” képest a fókusz a közoktatásról átkerült a felsőoktatásban való tennivalókra. A hallgatókra (és köztük a beérkező hallgatókra) való reflektálás során sokkal inkább a tanári tevékenységek kerültek elő (a validáció, a tananyag, a tudás rendezésének szempontjai), és nem a hiányok keresése, a közoktatásból érkezés értékelése a hangsúlyos. A továbblépés irányai azonban intézményenként eltérőek.

A téma az expanzió (és hatásai); a közoktatás, illetve a felsőoktatás minősége, eredményessége; a tanári, oktatói attitűdök, nézetek és alakulásuk; valamint – az ezek nyomán – a megvalósuló felsőoktatási gyakorlat felől is megközelíthető és a tanulási eredményekre orientált szemlélet változásában, a támogatás különböző formáinak kidolgozásában is megragadható.

AZ INTÉZMÉNYI EGYÜTTMŰKÖDÉS (ÚJ) FORMÁI A TANULÁSI EREDMÉNYEK
ALKALMAZÁSA SORÁN

Kovács Zsuzsa* – Tókos Katalin**

**Kaposvári Egyetem, Pedagógiai Kar
kovacs.zsuzsa@ke.hu*

***ELTE, Pedagógiai és Pszichológiai Kar
tokos.katalin@ppk.elte.hu*

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Felsőoktatás, felnőttoktatás

A tanulási eredményekre épülő megközelítés mára a felsőoktatás általános elvárásává vált (Halász, 2011), de az alkalmazás feltételét jelentő együttműködési kultúra megeremtése igazi kihívást jelent a felsőoktatási intézmények számára. Nemzetközi és hazai kutatások is rámutatnak, hogy a felsőoktatás tanulási eredmények alapú világát leginkább az ún. sziget-szerű működés veszélyezteti (UNILLO, 2011, Fischer-Halász, 2009, Vámos, 2010), a sikeres kezdeményezésekhez, többszintű együttműködések létrejöttéhez viszont olyan nyitott szervezeti kultúrára lenne szükség, amely egyaránt ösztönzi formális és informális szervezeti mechanizmusok, együttműködések kialakulását (Halász, 2012, Lénárd, 2012).

Kutatásunk célja éppen ezért annak feltárása, hogy: 1) a hazai felsőoktatási intézményekben a szervezeti együttműködés mely szintjei, formái, módjai azonosíthatók, tekinthetők eredményesnek a tanulási eredmények alapú oktatás megvalósítása során 2) melyek azok az intézményi jellemzők, amelyek ösztönzik, vagy éppen gátolják az együttműködések létrejöttét, fennmaradását. Elemzésünk egy nagymintás, 2010-ben lezajlott országos vizsgálat és egy 2012-2013 között futó, a tanulási eredmények alapú képzési program-felülvizsgálathoz kapcsolódó fejlesztési-kutatási projekt eredményeire épül. A minta kialakításánál mindkét esetben elsődleges szempont volt, hogy az intézmények különböző szakterületeket képviseljenek. Az adatok feldolgozásának közös elemzési szempontjai voltak: 1) az együttműködések szintjei 2) az együttműködések módjai, formái, 3) az együttműködést segítő, nehezítő szervezeti jellemzők 4) új együttműködési formák megjelenése.

Eredményeink alapján a kialakuló mintázat szorosan kapcsolható a hazai felsőoktatási gyakorlat egyedi jellemzőihez: 1) a nemzeti és nemzetközi szinten megjelenő együttműködések szinte teljességgel hiányoznak az intézmények repertoárjából, a kollaboráció jellemzően kisebb csoportok szintjén és tanszéki/intézeti szinten jelenik meg 2) az azonos tárgyak oktatása mentén megjelenő egyeztetést, illetve a kutatási feladatokhoz kapcsolódó közös munkát nevezhetjük tipikus együttműködési formáknak 3) a tanulási eredmények alkalmazását a tanszékek archaikus, tradicionális működése nehezíti, jellemző, hogy az oktatói kör atomizálódik, az együttműködések főként a formális szervezeti feladatok köré épülnek 4) a szakmai közösségekben, keresztmetszeti oktatói munkacsoportokban történő együttműködés, fejlesztő munka, műhelymunka többnyire újszerűnek, olykor idegenszerűnek számít a hagyományosan diszciplináris közösségekben dolgozó intézmények, működés számára, valódi tanuló szakmai közösség működésére csak elszórtan találni példát. A kutatás eredményei, a megfogalmazott javaslatok segíthetik a felsőoktatási intézményeket, programfejlesztésben érintettek a tanulást támogató, együttműködést ösztönző szervezeti kultúra létrehozásában.

A MÁSHOL SZERZETT TUDÁS BESZÁMÍTÁSÁRÓL VALÓ GONDOLKODÁS A
MAGYAR FELSŐOKTATÁSBAN, AZ EREDMÉNYEK ÉRTÉKELÉSE NEMZETKÖZI
KONTEXTUSBAN

Vámos Ágnes – Benkei-Kovács Balázs

ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar

vamos.agnes@ppk.elte.hu

benkeikovacs.balazs@ppk.elte.hu

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Oktáspolitikai, EU oktatásügy

A validáció problémaköre vagy az előzetesen megszerzett tudás rendszerszintű beszámításának implementációja világszerte jelen van az oktatás-fejlesztés területén. A terület kutatása a 20. század végén megjelent, intenzívebb vizsgálata az ezredforduló utánra tehető, majd az utóbbi években kifejezetten felgyorsult a felsőoktatási szektorban (Fox, 2005; Corradi-Evans-Valk, 2006; Andersson-Fejes, 2005; Murphy, 2008; Tribby, 2009; Valk, 2009; Andersson-Sandberg, 2011.) Az implementációs kutatási irányzat (Wurzburg, 2010.) szempontjából értelmezve, sajátos mintázatok fedezhetők fel a rendszerfejlesztés sikertényezőinek és akadályainak komparatív elemzésekor. Ehhez új inputot adhat, hogy az elmúlt évtized átfogó nemzetközi kutatásai (Oecd, Cedefop, Unesco) lezárultak, azok aktuális eredményeire építeni lehet ugyan, de rendszerszintű modell a legtöbb országban nem született. Az Európa 2020 Stratégia részeként az Unió 2012 decemberében új ajánlásokat fogadott el, mely megerősíti a korábbi oktatáspolitikai irányt, nevezetesen a különböző tanulási utak egyenrangúságát, és a tanulási eredményeket feldolgozni és beszámítani képes oktatási rendszerek szükségességét. A hazai implementáció első eredményei néhány felsőoktatási intézményben megjelentek, miután a validációs rendszerfejlesztés két országos programja lezárult hazánkban (2009/2011 és 2012/2014).

Kutatásunk célja a felsőoktatásban zajló rendszerszintű változások és az itt dolgozó oktatók nézőpontja közötti távolság feltárása eredményesebb rendszer-innováció menedzselése érdekében. Kérdés, hogy a szereplők támogatói vagy akadályozói-e a szándékolt folyamatoknak, s miért? Empirikus kutatásunk egy csoportos kutatás részeként erre a kérdésre kereste a választ két önálló adatgyűjtési fázisból nyert adatokkal (2010 és 2014). Az elsőben a felsőoktatásban dolgozó 820 oktató és 320 vezető online kérdőívre adott választ dolgoztuk fel összefüggés-vizsgálati statisztikai módszerekkel, a másodikban 80 interjút elemeztünk tartalom-elemzéssel. A kvalitatív és a kvantitatív vizsgálatok egyaránt kimutatják, hogy az oktatók és vezetők nézetei különböznek a máshol szerzett tudás elismeréséről, mely mögött a felelősség és az érintettség különbözősége, valamint a felsőoktatás funkciójáról szóló különböző látens elméleteik állnak. A kutatás eredményének tekinthető, hogy a rendszerfejlesztés egyik legfontosabb ágenseinek, az oktatóknak attitűdbeli sajátosságaihoz jutottunk közelebb. Ez nemzetközi összehasonlításban is figyelemreméltó, hiszen más kutatások is kimutatták, hogy a validáció kérdésével kapcsolatban még olyan országokban is erősen differenciált ez az attitűdskála, mint Dél-Afrika vagy Ausztrália, ahol e reformokra már a 90-es évek közepén sor került. Rávilágítottunk a szükséges és elégséges elemekre, amelyek a nemzeti validációs rendszerek mögött állnak, és megvizsgáljuk ezeket hazai kontextusban, mint a rendszerfejlesztést meghatározó módon befolyásoló tényezőket.

KÉPESÍTÉSI KÖVETELMÉNYEK MEGHATÁROZÁSA ÉS A MUNKA VILÁGÁNAK SZEREPE

Kopp Erika

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet
kopp.erika@ppk.elte.hu

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

Az előadás két vizsgálat eredményei alapján készült elemzést foglal össze, mely a tanulási eredmény fogalma munka világával kapcsolatos vonatkozásainak megjelenését vizsgálja a magyarországi felsőoktatásban.

Az Európai Felsőoktatási Térség kialakítását célzó harmonizáció meghatározó elemét jelenti a tanulási eredmények leírását segítő képzési keretrendszer. A tanulási eredmények meghatározása során fontos szempont az egyes végzettségek értelmezésének megkönnyítése a munka világának szereplői számára, emellett a fejlesztési folyamat indirekt módon arra kívánja serkenteni az intézményeket, hogy képzésük kialakítása során figyelembe vegyék a munka világának elvárásait is.

A két kapcsolódó adatforrás, melyen az elemzés alapul, egymástól független, de azonos fókuszú: az első egy 2010-es, a felsőoktatásban dolgozó oktatók és vezetők nézeteinek vizsgálatára irányuló nagymintás kérdőíves vizsgálat, a második pedig egy felsőoktatási fejlesztési projekt során született esettanulmányok és interjúk anyaga. A kérdőíves vizsgálat eredményeinek vizsgálata leíró statisztikai módszerekkel, illetve a rangsorok esetében Kruskal-Wallis-próbával történt, a szöveges válaszok, illetve a projekt során született dokumentumok elemzése nyílt kódolást követően tartalomelemzéssel zajlott.

Az elemzés elméleti keretét a foglalkoztathatóság elméletei (Haley 2001; Yorke 2006; Derényi, 2010; Green és mtsai, 2013) és a munka világa és a felsőoktatás összekapcsolásának lehetséges modelljei (Berde, 2010; Dávid, 2010.; Derényi, 2010.; Melink és Pavlin, 2010, Artesse 2011; Green és mtsai, 2013; Humburg, 2013.) képezik.

A vizsgálat a következő kérdésekre irányult:

- Milyen szerepet kapott a munka világának szempontja az intézményekben a képzési és kimeneti követelmények kialakításának folyamatában?
- Milyen kontextusban jelent meg a felsőoktatásban oktatók és szakfelelősök nézeteiben a munka világa?
- Kimutathatók-e különbségek a vonatkozó nézetek között más változók mentén?
- Milyen szerepet kapott a munka világának szempontja a fejlesztési folyamatban és milyen területekhez kapcsolódva?

Az előzetes vizsgálat eredményeiből kirajzolódó kép alapján megállapíthatjuk, hogy az oktatók és szakfelelősök többsége már a bologna-folyamat bevezetését követően is fontosnak tartotta a munka világa szempontjainak megjelenését a képzésekben. A munka világához történő kapcsolódás főként problémaként, nehézségként, hiányként fogalmazódik meg a vonatkozó válaszelemekben, azonban olyan problémaként, melyre a felsőoktatásnak válaszokat kell adnia. A kimenetek meghatározásának problémája kapcsán az eredmények között megjelent a munkaerőpiaci elemzések, kimenetek, megfelelések vizsgálatának szükségessége illetve a szükséges elemzések hiánya. Ezzel a problémával a fejlesztések során több intézmény fejlesztő munkacsoportja is szembesült: számos esetben éppen a tanulási eredmények kidolgozásának folyamata indukált olyan változásokat a szervezetben, mely a pályakövetés valamilyen intézményesült formájának kidolgozását segíti elő.

VÁLTOZÁSOK ÉS EREDMÉNYESSÉG: A DÉLUTÁNIG TARTÓ ISKOLA
BEVEZETÉSÉNEK ELSŐ TAPASZTALATAI

Elnök:

Imre Anna
Oktatóskutató és Fejlesztő Intézet

Opponens:

Török Balázs
Oktatóskutató és Fejlesztő Intézet

Az eredményesség néhány összetevője és a délutánig tartó iskola

Imre Anna – Ercsei Kálmán
Oktatóskutató és Fejlesztő Intézet

A délutánig tartó iskola bevezetésének első tapasztalatai - a megvalósítás intézményi folyamatai és szereplői

Imre Anna – Berényi Eszter
Oktatóskutató és Fejlesztő Intézet

A délutánig tartó iskola tapasztalatai a tanulók szemével

Berényi Eszter – Imre Anna
Oktatóskutató és Fejlesztő Intézet

A szülők nézetei az iskolák feladatairól, a délutáni iskoláztatásról

Imre Nóra
Oktatóskutató és Fejlesztő Intézet

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

A szimpózium a délután 4 óráig tartó tanulás kérdésköréhez kapcsolódó kutatás első tapasztalatait tervezi bemutatni, összefüggésben a 32 órás tanári munkaidő bevezetésével. A délután 4 óráig tartó tanulás bevezetésére az általános iskolákban a 2013/2014-es tanévben került sor. Kutatásunk az első tapasztalatok feltárását két oldalról közelítette meg: egyfelől igyekezett megismerni azt a folyamatot, ahogyan a jogszabályi változás a különböző helyzetű, adottságú iskolákban megvalósul, másfelől igyekezett feltárni azokat a tanulói eredményességgel összefüggésbe hozható változásokat, amelyek a tanév során bekövetkeztek.

A feltáró jellegű kutatásban két oldalról vizsgáltuk a tapasztalatokat: egyfelől a délutáni iskolázás bevezetését, mint egy oktatáspolitikai beavatkozás megvalósítását elemeztük, az implementáció, az oktatásügyi változás értelmezési keretének felhasználásával (pl. W. McLaughlin, J. Spillane, A. Hargreaves munkáinak segítségével). Másfelől a délutáni foglalkozásokat az eredményességhez való hozzájárulásuk felől is vizsgálni igyekeztünk, ehhez az iskolai és tanulói eredményességgel foglalkozó szakirodalom mellett a társadalmi tőke elmélete bizonyul hasznosnak (elsősorban D. Hargreaves, A. Hargreaves, J. Scheerens, illetve J. Coleman, A. Portes munkáira építve). A kutatás a fentiek mellett sok tekintetben merít korábbi kutatások tapasztalataiból (pl. Croll et al., 1996, Osborn et al. 2000, Coburn, 2006).

Az implementációs értelmezési kerethez kapcsolódóan a kutatásunk kérdései az alábbiak voltak: Milyen szülői igényekre épült a délutáni foglalkozások bevezetése? Milyen folyamatokat indított el az iskolákban a délutáni iskolázás bevezetése? Mi volt a megvalósítás folyamatában az egyes szereplők, mindenekelőtt a pedagógusok szerepe? Volt-e a beavatkozásnak hatása az egyes szereplők közti kapcsolatok alakulására?

Az eredményesség vonatkozásában a fő kérdések az alábbiak voltak: Mi jellemzi a délutáni foglalkozásokban való tanulói részvételt és a napi időfelhasználást? Milyen mértékben van hatással a délutáni foglalkozások bevezetése a tanári és tanulói terhek alakulására, s volt-e hatása a tanulói eredményességre, motiváltságra, illetve tanulók és a tanárok közti kapcsolatra?

A kutatás többféle módszert alkalmazott: az előkészítő munka elsősorban irodalomfeldolgozásra, nemzetközi tapasztalatok megismerésére és országos adatok (pl. OKM) másodelemzésére épült. Az empirikus feltáró munka során kérdőíves kutatásra és esettanulmányok készítésére került sor.

A szimpózium előadásai a kutatás legfontosabb eredményeinek bemutatására törekednek. Az első előadás az irodalomfeldolgozás és az országos adatok másodelemzésének tapasztalatait adja közre. A második előadás a jogszabályi változások intézményi tapasztalatait járja körül az iskolavezetők és pedagógusok szemszögéből. A harmadik előadás a tanulói kérdőíves vizsgálat néhány eredményére épít, a negyedik előadás pedig a szülők szemével láttatja a legfontosabb kérdéseket.

AZ EREDMÉNYESSÉG NÉHÁNY ÖSSZETEVŐJE ÉS A DÉLUTÁNIG TARTÓ ISKOLA

Imre Anna – Ercsei Kálmán

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

imre.anna@ofi.hu

ercsei.kalman@ofi.hu

Témakörök: Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás; Oktáspolitikai, EU oktatásügy

Az előadás a TÁMOP 3.1.1. program 4.2.1. kutatásának megalapozásához és annak előkészítő munkálataihoz kapcsolódik. A kutatás célja a 2013/2014-es tanévben bevezetett délután 4 óráig tartó iskolai foglalkozások bevezetésével összefüggő folyamatok és ezek tanulói eredményességre és tanári munkára gyakorolt hatásának elemzése a hazai általános iskolákban. A kutatás kérdésfeltevése egyfelől a szakpolitikai döntések megvalósulási folyamatát, másfelől annak egyes eredményeit vizsgálja két kiemelt területen: a délután 4 óráig tartó iskolázás, másfelől a tanári munkaidő változása során. A kutatás az implementáció (pl. W. McLaughlin, M. Honig, J. Spillane), az eredményesség (pl. D. Hargreaves, J. Scheerens), illetve a társadalmi tőke értelmezési keretét felhasználva (J. Coleman, A. Portes) értelmezte a délutáni foglalkozásokkal összefüggő legfontosabb kérdéseket és tapasztalatokat.

Az előadás első részében a kutatási kérdések, és a kutatási koncepció rövid ismertetésére kerül sor. Az előadás második része az előkészítő munka néhány eredményét mutatja be. Az előkészítő munka során a kutatás céljaival összefüggő néhány kérdést országos adatok másodelemzésének segítségével is megvizsgáltuk (pl. TALIS vizsgálat, Országos kompetenciamérés). A másodelemzés segítségével a olyan tényezők hatásának feltárását kíséreltük meg, amelyek hozzájárulhatnak a tanári illetve tanulói eredményesség és továbbhaladás alakulásához. A másodelemzés kapcsán elsősorban a kutatásunk előterében lévő néhány tényezőre fókuszáltunk, hatásukat az eredményesség oldaláról vizsgálva. Az elemzés kérdései mentén így annak feltárására tettünk kísérletet, hogy megismerjük, hatással lehetnek-e a továbbhaladási eredményességre (pl. évismétlésre, továbbtanulási tervek alakulására). a különböző szereplők közti kapcsolatok (pl. pedagógusok közti együttműködések alakulása, szülői támogatás), és a tanórán kívüli tanulás egyes formái. Az elemzés során figyelemmel voltunk a tanulói összetétel szempontjából eltérő tanulási környezetek közti eltérésekre, ezért az előadás a társadalmi különbségek dimenziójára is kitér a vizsgált kérdések vonatkozásában.

A DÉLUTÁNIG TARTÓ ISKOLA BEVEZETÉSÉNEK ELSŐ TAPASZTALATAI - A MEGVALÓSÍTÁS INTÉZMÉNYI FOLYAMATAI ÉS SZEREPLŐI

Imre Anna – Berényi Eszter

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

imre.anna@ofi.hu

berenyi.eszter@ofi.hu

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

Kutatásunkban a délután 4 óráig tartó iskolázással kapcsolatban az egyik megközelítésben azt vizsgáltuk, hogy hogyan valósulnak meg egyes közpolitikák a gyakorlatban, hogyan és milyen változásokat váltanak ki a törvényi változások az iskolai gyakorlatban. Két közpolitikát vizsgálunk tüzetesebben: a délután négyig tartó kötelező iskolázást és a tanárok óraterhelésében bekövetkező változásokat. Ebben a megközelítésben egyfelől közpolitikák elemzésével foglalkozó nemzetközi munkákra építünk (Ball, 1997, Freeman, 2009), másfelől a szakpolitikai döntések implementációjával foglalkozó szerzők munkáira (pl. A. McLaughlin, M. Honig, J. Spillane, A. Pollard). A közpolitikával foglalkozó elméletek hangsúlyozzák a megvalósításban részt vevők, a terepen lévő szereplők, az „utcaszintű bürokraták”, azaz, esetünkben az iskolavezetők és a tanárok szerepét egy-egy közpolitika megvalósulása során. Az ő véleményük, attitűdjük, megelőző tapasztalatuk nagyban befolyásolja azt, hogy hogyan valósul meg egy adott közpolitika a gyakorlatban.

Az elemzés fő kérdései az alábbiak: Milyen folyamatokat indított el az iskolákban a délután 4-ig tartó iskolázás bevezetése? Mi volt a megvalósítás folyamatában az egyes szereplők, mindenekelőtt a pedagógusok szerepe? Milyen vélemények fogalmazódtak meg részükről, milyen attitűdök és attitűdváltozások voltak megfigyelhetőek esetükben? Volt-e hatással a beavatkozás az egyes szereplők közti kapcsolatok alakulására?

Az előadásban a fenti kérdésekre kérdőíves adatok segítségével keressük a válaszokat. A kérdőíves adatfelvétel három járás általános iskoláinak körében készült. Az adatelemzést esettanulmányokkal és óratermi megfigyelésekkel egészítettük ki.

Előadásunkban a fenti két jogszabályi változás intézményi tapasztalatait járjuk körül a fenti kérdések mentén az iskolavezetők és a pedagógusok szemszögéből. Az előadás során bemutatjuk a délutáni oktatással kapcsolatos iskolavezetői és pedagógusi véleményeket, reflexiókat és attitűdöket, s megkíséreljük bemutatni a ténylegesen bekövetkezett változásokat vagy ezek elmaradását az időfelhasználásban, a munkatevékenységben, illetve az egyes szereplők közti kapcsolatok, együttműködések vonatkozásában. A bekövetkezett változások (vagy azok elmaradásának) bemutatására elsősorban a pedagógusok esetében tudunk sort keríteni, érintve az iskolavezetők tapasztalatait is. A fenti szempontokat néhány háttérváltozóval összefüggésben elemezzük (pl. eltérő szülői háttérű intézmények, OKM tapasztalataira is figyelemmel elemezzük. Az előadás arra is választ keres, hogy vélhetően mi befolyásolja egyfelől a vélemények, attitűdök alakulását, másfelől a változások bekövetkeztét vagy elmaradását, s milyen erős összefüggés mutatható ki a vélemények, attitűdök és a gyakorlat között.

A DÉLUTÁNIG TARTÓ ISKOLA TAPASZTALATAI A TANULÓK SZEMÉVEL

Berényi Eszter – Imre Anna

Oktatáskutató- és Fejlesztő Intézet

berenyi.eszter@ofi.hu

imre.anna@ofi.hu

Témakörök: Oktatási módszerek, szakmódszertan; Oktáspolitika, EU oktatásügy

A három járás általános iskoláira irányuló, a 2013/204-es tanévtől bevezetett délutáni iskolázás első tapasztalatait feldolgozó feltáró jellegű kutatásunk másik megközelítésben a délutáni foglalkozások eredményességhez való esetleges hozzájárulását vizsgálta. A kutatás ezen megközelítéséhez az iskolai és tanulói eredményességgel foglalkozó szakirodalom (elsősorban D. Hargreaves, A. Hargreaves, J. Scheerens), emellett a társadalmi tőke elmélete bizonyult hasznosnak (pl. J. Coleman, P. Bourdieu, A. Portes munkái).

A kutatási megközelítés kérdései elsősorban az alábbiakat igyekeztek körüljárni: Milyen arányban érintette a beavatkozás az alsó és a felső tagozatos tanulókat? Jellemzően milyen foglalkozásokon vesznek részt a délután folyamán a felső tagozatos tanulók, ez milyen mértékű munkaterhet és/vagy támogatást jelent a számukra? Megragadható-e a délutáni foglalkozásokon való részvétel hatása valamilyen vonatkozásban az eredményességgel összefüggésben?

A fenti kérdések megválaszolása érdekében a kérdőíves vizsgálat során a tanulók 5. és 8. évfolyamos csoportjait kerestük meg kérdőíves kutatás formájában, három járás általános iskoláiban, eltérő tanulói összetételű iskolákban. A kérdőíves kutatási tapasztalatokat óratermi megfigyelésekkel, tanári és tanulói interjúkkal egészítettük ki.

Az előadás elsősorban a tanulói kérdőíves vizsgálat tapasztalataira épít, annak néhány eredményét villantja fel. Az előadás első részében az általános iskolák 5. és 8. évfolyamos tanulók délutáni iskolázásában való részvételét és napi időfelhasználásukat elemezzük az iskolák tanulói összetételének, a tanulók társadalmi háttérének és lakóhelyének figyelembevételével. Az előadás második részében a tanulók véleményét és attitűdjeit elemezzük a délutáni tanulás vonatkozásában, szintén figyelemmel az intézményi és tanulói csoportok közti eltérésekre. A kutatás eredményei számottevő eltéréseket mutatnak a két évfolyam tanulóinak körében és a vizsgált háttérváltozók mentén is, mind a bent maradás, a délutáni foglalkozásokon való részvétel, mind az napi időfelhasználás tekintetében. Az eltérések megragadhatóak a délutáni iskolázással kapcsolatos tanulói véleményekben, s az eredményességgel összefüggésbe hozható más tényezők tekintetében is (pl. attitűdök, továbbtanulási tervek). Az előadás kitér a kérdőíves kutatással párhuzamosan folyó terepmunka tapasztalataira is.

A SZÜLŐK NÉZETEI A DÉLUTÁNI ISKOLÁZTATÁSRÓL

Imre Nóra

Oktatás-kutató és Fejlesztő Intézet

imre.nora@ofi.hu

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

Tudományos kutatások sora bizonyítja, hogy a szülők részvétele gyermekük iskolai előmenetelében jelentősen hozzájárul tanulmányi eredményük növeléséhez. Sacker és munkatársai (2002) által végzett felmérések igazolják a szülői ház fontosságát, a család társadalmi helyzetének meghatározó szerepét. Desforges és Abouhaa (2003) több száz angolszász kutatást elemezve arra a következtetésre jutott, hogy a szülők iskolai részvételénél fontosabb a gyermekek tanulásának otthoni támogatása. A tanulást támogató körülmények megteremtése, a szülők elvárásai és támogató magatartásformái pozitív hatással vannak a tanulók iskolai előmenetelére, s mindez függetlenül a család társadalmi és gazdasági státuszától (Catsambis, 2001). A magasabb társadalmi helyzetű családok aktívabban vesznek részt az iskolai programokban, gyakrabban vállalnak önkéntes feladatokat, jobban követik gyermekük tanulmányi eredményeit (Podráczy, 2012).

Kutatásunk alapvetően arra irányult, hogy a délután négyig tartó tanulás, és az ezzel összefüggő változások miként valósulnak meg a különböző helyzetű iskolákban. A döntéshozó szándéka az új rendelkezéssel többek között az volt, hogy tehermentesítse a családokat és a hátrányosabb helyzetű tanulóknak felzárkózási lehetőséget nyújtson. A vizsgálat egyik célja ezzel összefüggésben az volt, hogy feltárja az intézményvezetők és a pedagógusok mellett a szülők nézeteit az iskola feladatairól, a délutáni foglalkozásokról. Kérdésként fogalmazódott meg, hogy a szülők élik-e a délutáni iskoláztatás lehetőségével. Másrészt az iskolák hogyan oldják meg a délutáni időszakot, milyen tevékenységekkel segítik elő pl. a hátrányos helyzetű tanulók tanulmányi teljesítményének növelését. Feltevésünk szerint a szülők elvárásai megjelennek a délutáni foglalkozásokkal kapcsolatban, a szakkörök kínálatában, a felzárkóztató órák biztosításában stb.

A kutatás egyrészt a különböző iskolai szereplők (3., 5., 8. évfolyamos tanulók, szülei, pedagógusok, intézményvezetők) körében kérdőív segítségével felvett adatokra épül. Másrészt kvalitatív eszközökre építő terepmunkára (óratermi megfigyelés, interjú elemzése stb.), mely egyes általános iskolákban vizsgálja a konkrét intézményi gyakorlatot a délutáni foglalkozásokkal kapcsolatban, valamint az ehhez kötődő tanári, tanulói és szülői attitűdöket, értelmezéseket. Az adatfelvételre három eltérő helyzetű járás valamennyi általános iskolájában került sor 2013. év végén, és a folyamatokban bekövetkező változások nyomán követése érdekében 2014 májusában. Előzetes eredményeink alapján elmondható, hogy a megkérdezett pedagógusok szerint a tanulói eredményességhez elsősorban a családi figyelem járul hozzá. A szülők szerepe jelentős mind az iskolában, mind az otthoni tanulásban. Az iskolában tartott délutáni foglalkozásokról megoszlik véleményük, bár elsősorban a magasabb társadalmi státuszú szülők gondolják úgy, hogy a tanulók délutáni ellátása nem a család felelőssége.

VÁLTOZÓ TANULÁSI KÖRNYEZETEK ÉS MÓDSZEREK

Elnök:

Kis-Tóth Lajos
Eszterházy Károly Főiskola

Opponens:

Sass Judit
Budapesti Corvinus Egyetem Magatartástudományi és Kommunikációelméleti Intézet

Változó tanulási környezetek és módszerek (PLE, PIM, BYOD)

Kis-Tóth Lajos
Eszterházy Károly Főiskola. Médiainformatika Intézet

Fejlesztő e-biblioterápia, egy pilot kutatás eredményei

Gulyás Enikő
Eszterházy Károly Főiskola. Neveléstudományi Doktori Iskola

Az animáció-készítés hatásai a tanulói készség- és személyiségfejlesztésre és a tanári szerep változására

Mihályi Krisztina
Pécsi Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola

Az animáció készítés módszertani lehetőségei és kihívásai a médiatudatosság szempontjából

Kovács Katalin
Budapesti Corvinus Egyetem, Társadalomtudományi Kar

SZIMPÓZIUM - ÖSSZEFOGLALÓ

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Tanulás, tudás

Szimpóziumunk az információs társadalomban megjelenő változó tanulási környezetek és az ehhez kapcsolódó módszerek köre csoportosul.

Az IKT gyors fejlődése megköveteli, hogy pedagógiai kísérletek alkalmazásával megvizsgáljuk, hogy az adott új technológia hogyan jelenik meg, és milyen hatékonysággal tud részt venni a humánteljesítményt támogató technológia (Human Performance Technology) rendszerében.

Az előadások a változó tanulási környezetek és módszerek változását meghatározó három dimenzió elemzését és fejlődési irányait veszi sorra. E három fogalom, a személyes tanulási környezetek, a személyes információkezelés és a tanulók saját infokommunikációs eszközeinek a tanulás-tanítás folyamatában való alkalmazása nem különül el élesen egymástól, sőt sok esetben egymást feltételezi és kiegészíti. A szimpóziumunkban is ezt az egymásra gyakorolt hatást, integrációt igyekszünk bemutatni.

Bevezetesként egy analízáló-szintetizáló szakirodalmi, és módszertani előadásra kerül sor, amelyben a fogalmak tisztázása és a megvalósult pedagógiai kísérletek kerülnek fókuszba.

A második előadás a BYOD-modell adaptálásával, és a személyes információszervezés elveinek figyelembevételével megvalósult, fejlesztő biblioterápia és a digitális eszközök egyesítésével létrejött az e-biblioterápia kísérlet tapasztalatról számolunk be, amely a K12 korosztály számára a digitális kompetenciák fejlesztése mellett a személyes interakciók előidézőjeként is funkcionál.

Ezt követően a személyes tanulási környezetek kialakításában központi elemként megjelenő animáció-készítés kerül bemutatásra, illetve ezen fejlesztő tevékenység hatása a tanulói készség- és személyiségfejlesztésre és a tanári szerep változására.

Mindhárom dimenzió esetében nagyon lényeges a tanulók részéről a médiatudatosság szintje és oktatói oldalról ennek fejleszhetősége, amelyet a szimpóziumunk negyedik előadásában az animációkészítés módszertani lehetőségei és kihívásai során fejтünk ki.

VÁLTOZÓ TANULÁSI KÖRNYEZETEK ÉS MÓDSZEREK (PLE, PIM, BYOD)

Kis-Tóth Lajos

Eszterházy Károly Főiskola

kistoth.lajos@gmail.com

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Tanulás, tudás

A 21. század társadalmát információs társadalomként jellemezzük, hiszen az információk terjedését tekintve leomlottak a korábbi tér-és időbeli korlátok, és soha nem látott mennyiségű adathoz jutunk hozzá a másodperc tört része alatt. A változás az élet minden területére kihat, így az oktatás és a tudásátadás eszközei között a hagyományos módszerek mellett egyre nagyobb teret nyernek a technikai eszközök. Ennek oka, hogy az a környezet, amelyben a mai diákok élnek, felnőnek, játszanak, már a mobiltelefon, a számítógépek és az internet világa. Az IKT gyors fejlődése megköveteli, hogy pedagógiai kísérletek során vizsgáljuk az új technológiák hatásrendszerét, elsősorban úgy, mint humánteljesítményt támogató technológiát (Human Performance Technology). Előadásomban a változó tanulási környezetek és módszerek változását meghatározó három dimenzió elemzését és fejlődési irányait elemzem. Először a személyes tanulási környezetek (Personal Learning Environments, PLE) jellemzőit, fejlődési trendjeit tekintem át. Ezek után a hallgatók, diákok személyes információkezelési (Personal Information Management, PIM) szokásait, annak változásait és hatásait a tanulásra. A probléma aktualitását fokozza egy új jelenség elterjedése, mely kezdetben vállalati környezetben, de ma már az iskolákban is jellemző, a BYOD (Bring Your Own Device). Az utóbbi években felbukkant betűszó arra a törekvésre utal, hogy a dolgozók, ill. tanulók saját eszközeikkel helyettesítsék a céges/iskolai eszközöket a munkahelyi /tanulási környezetben. Egyre több iskola vezeti be a BYOD modellt, és engedélyezi tanulóinak a saját eszköz vagy eszközök tanulási célú használatát. Természetesen kezdetben segíteni kell a tanulókat abban, hogy az eszközöket birtokolhassák. (Ez azt jelenti, hogy az iskola biztosítja valamennyi tanuló számára.) Előadásomban beszámolok e témában, az EKF-en végzett pedagógiai kísérletekről és a hozzákapcsolódó fejlesztésekről.

FEJLESZTŐ E-BIBLIOTERÁPIA, EGY PILOT KUTATÁS EREDMÉNYEI

Gulyás Enikő

Eszterházy Károly Főiskola

gulyas.eniko@ektf.hu

Témakörök: Személyiségfejlődés és –fejlesztés; Elektronikus tanulási környezetek. IKT

A fejlesztő biblioterápia iskolai környezetben történő alkalmazásáról számos külföldi tanulmányban olvashatunk (Gavigan 2012, Sanacore 2012), azonban a tudományos, mérési eredményekkel alátámasztott hatásvizsgálatok még váratnak magukra. Hazánkban az ilyen foglalkozások támogatására 2013-ban létrejött az Oláh Andor Biblioterápiás Társaság, valamint 2014-ben sor került az első országos biblioterápiai konferenciára a Magyar Olvasástársaság szervezésében. Ez is bizonyítja, hogy az olvasás, a szövegértés szempontjából milyen lehetőségeket rejt magában. Ennek ellenére jelenleg csupán könyvtári környezetben használják a módszert, a hazai oktatási rendszerben történő elterjedése még várat magára, annak ellenére, hogy gyenge eredményeket értünk el a PISA felmérésben mind a szövegértési, mind a digitális szövegértésben. A gyerekek nem szeretnek olvasni, az olvasott világ iránti érdeklődésüket az általános iskola felső tagozatára elveszítik, ez károsan befolyásolhatja tanulmányi eredményeiket, továbbtanulásukat, valamint későbbi pályaválasztásukat.

A fejlesztő biblioterápiának reagálnia kell a megváltozott környezetre, figyelembe kell vennie a technikai változások jelentőségét a fiatalok számára. Az új eszközök használata a diákok egy része számára a mindennapi élet része, így a biblioterápiával történő összekapcsolása elengedhetetlen kérdés, s ezáltal a biblioterápia pozitív hatásainak köre tovább bővíthető. A fejlesztő biblioterápia és a digitális eszközök egyesítésével létrejött az e-biblioterápia, amely a K12 korosztály számára a digitális kompetenciák fejlesztése mellett a személyes interakciók előidézőjeként is funkcionál. Mindemellett fejleszti a résztvevők önértékelését, társas kapcsolatainak számát, konfliktuskezelési stílusát, kreatív problémamegoldásának, szövegértelmezésének, kritikai szemléletének képességét, valamint gyógyír lehet a Robinson-effektusra.

Az iPadek biblioterápiás foglalkozásokon történő alkalmazásának első – és eddig egyetlen - helyszíne az Eszterházy Károly Főiskola Gyakorló Általános, Közép-, Alapfokú Művészeti Iskolája, ahol a Bring Your Own Device modell gyakorlati megvalósulásának lehetünk tanúi. Az e-biblioterápiás foglalkozásokon általános iskola 6. osztályos diákok (N=11, ebből lányok=3, fiúk=8) vettek részt a 4 alkalomból álló e-biblioterápiás foglalkozássorozaton. A változások detektálására Coopersmith és Thomas-Kilman tesztek, valamint érzelmi attitűdöt mérő skálát használtunk, amelyek értékelése folyamatban van, eredményeiről és a pilot tapasztalatairól előadásomban részletesen beszámolok. A foglalkozások felvételeit, a diákok interakcióit a Noldus Observer XT viselkedéselemző szoftver segítségével elemeztük. A 11 fős kontrolcsoportban ugyanazon műveket ismerték meg, azonban a feldolgozás módja különbözött. Az elsődleges cél a módszer fejlesztése és a hatékonyságának erősítése volt. A foglalkozásokon szerzett tapasztalatoknak köszönhetően a módszert sikeresen alkalmazhatóvá fejlesztettük.

AZ ANIMÁCIÓ-KÉSZÍTÉS HATÁSAI A TANULÓI KÉSZSÉG- ÉS SZEMÉLYISÉGFELJESZTÉSRE ÉS A TANÁRI SZEREP VÁLTOZÁSÁRA

Mihályi Krisztina

Budapesti Corvinus Egyetem, Tanárképző Központ
krisztina.mihalyi@gmail.com

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek; Oktatási módszerek, szakmódszertan

Az infokommunikációs társadalom térhódítása több szempontból jelentős hatással van az oktatásra. Egyrészt a megváltozott munkaerő-piaci igények új készségvárásokat támasztanak, amelyhez a gazdasági versenyképesség szempontjait figyelembe véve is fontos alkalmazkodni, másrészt az IKT eszközök elterjedésével a fiatalok információ-befogadási és feldolgozási szokásai lényegesen megváltoztak, amely szintén megkívánja az alkalmazott pedagógia módszerek újragondolását.

A gazdaság szerkezeti átalakulása (globalizáció, alacsony szénkibocsátású iparágak terjedése, IKT térhódítás) következtében folyamatosan növekszik a magasan képzett, gyorsan alkalmazkodni tudó munkaerő iránti igény (Skills forecast, CEDEFOP, 2013; NSNJ, EC 2009). Egy a munkaadók körében végzett, 2013-as kutatás szerint (Employer Priorities for College Learning and Student Success, HRA, 2013) a munkaadók elvárásai között elsőként szerepelnek azok a készségek, amelyeket az amerikai szakirodalom a 21. századi oktatás 4C-jeként emleget, nevezetesen a kreativitás (creativity), a kritikus gondolkodás (critical thinking), a kooperáció (cooperation) és a kommunikáció (communication). Ugyanezeket az európai uniós oktatáspolitikai ajánlások a transzverzális készségek fejlesztésének fontosságában emelik ki.

Az IKT vezérelte társadalomban a tanulási szokások is átalakulóban vannak: uralkodóvá vált a vizuális információ az írásossal szemben. Előtérbe került a mozgókép; jellemző a fiatalokra a „multitasking”, továbbá a tudáshiány azonnali kielégítésre való törekvés. Összemosódik a szórakozás és a tanulás, erőteljesebbé vált a kipróbálás és a cselekvő tanulás fontossága, illetve az állandó on-line lét és az ily módon történő közösséghez tartozás (JISC, 2012).

Annak érdekében, hogy az iskolák a munkaerő-piaci igényekhez, illetve a megváltozott tanulási szokásokhoz tudjanak igazodni, olyan pedagógiai módszerek alkalmazására van szükség, amelyek összhangban vannak a fent leírt jellemzőkkel.

Dániában és Kanadában nyert elsőként teret az animáció-készítés, mint oktatási segédeszköz, amelynek magyarországi kipróbálásával és hazai adaptálásával 2012 ősze óta foglalkozunk. A nemzetközi együttműködésben megvalósuló kísérletben, Magyarországról 30 tanár és körülbelül 300 diák vesz részt. A tanártovábbképzések és az iskolai kipróbálás során az alábbiakat vizsgáljuk: milyen a pedagógusok és a tanulók attitűdje a módszerrel szemben; hogyan képesek a tanárok a módszer által megkívánt facilitátori szerephez belépni; milyen a módszer motivációs ereje; mutatkozik-e különbség a fentiekben tanulási és kognitív stílusok mentén a tanárok, illetve a diákok esetében.

Az eddigi eredményeink azt mutatják, hogy a módszer mind a motiváció, mind a transzverzális készségek fejlesztése szempontjából eredményes. A motivációs hatás a szakképzésben tanuló, hátrányos helyzetű fiatalok esetében különösen kiemelendő. A kognitív stílusok mentén felismert különbségek a tudatos csoportképzés aspektusa szempontjából értelmezhetőek.

AZ ANIMÁCIÓ KÉSZÍTÉS MÓDSZERTANI LEHETŐSÉGEI ÉS KIHÍVÁSAI A MÉDIATUDATOSSÁG SZEMPONTJÁBÓL

Kovács Katalin

Budapesti Corvinus Egyetem

katalin.kovacs@uni-corvinus.hu

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek; Oktatási módszerek, szakmódszertan

Az információs társadalom hatása jelentős változásokat eredményezett médiafogyasztási szokásainkban és befolyásolja mindennapi életünket, így az iskola világát is. Az IKT eszközök elterjedésével karöltve, párhuzamosan jelent meg az igény a mediatizált világban való eligazodáshoz szükséges kompetenciák elsajátítására.

A Nemzeti Alaptantervben (NAT 2012) az IKT-hoz kapcsolódóan, a digitális kompetencia kulcskompetenciaként kerül meghatározásra, míg a mediatudatoSSágra nevelés önállóan nevesített fejlesztési területként jelenik meg.

A médiaműveltség területén végzett korábbi vizsgálataink azt igazolják, hogy a hazai pedagógiai gyakorlat elsősorban a médiaszöveg értésre és a kritikus médiahasználatra koncentrál, míg kevésbé jellemző a mediatartalmak alkotására vonatkozó médiaműveltség kérdésköre, valamint a média felhasználásával megvalósuló, kommunikációra való képesség (Kovács, 2014).

A mediatartalmak alkotásával összefüggésben, a Budapesti Corvinus Egyetem koordinátorként vesz részt az Európai Bizottság által támogatott Animated Classwork elnevezésű Leonardo innovációtranszfer projektben, melynek célja az animáció készítés, mint oktatási módszer meghonosítása a hazai szakképzésben. Az eredetileg Dániából származó eljárás lényege, hogy a diákok animációs alkotási folyamatokon keresztül dolgozzák fel a különböző tananyagrészeket. Az animáció-készítés elmélyíti tudásukat, bővíti műveltségüket és fejleszti kreativitásukat. Tanulási eszközként rendkívüli módon motiválja a diákokat, pozitívan hat a tanulmányaikra és eredményesebbé teszi egyéni fejlődésüket is, emellett számos kompetenciát együttesen fejleszt. A projekt megvalósítása keretében az országban mintegy 30 pedagógus vett részt tutor felkészítő tanártoVábbképzésen és „vitte be a tanórára” az animáció készítést, azaz a diákok - iskolai keretek között - maguk készíthettek rövid animációkat a tananyaghoz kapcsolódva. Előadásomban a módszer hazai adaptációjával kapcsolatos tanári tapasztalatokat mutatjuk be a pedagógusok által készített animációs tesztelési jegyzőkönyvek és egyéb dokumentumok tartalomelemzésével. A vizsgálatunk középpontjában az eljárás alkalmazásának módszertani tapasztalatai állnak, különös tekintettel a csoportszervezés, alkalmazott technológia, órászervezés, valamint értékelés szempontjaira.

A hazai adaptáció eredményeinek összegzéseként ajánlásokat fogalmazunk meg arra vonatkozóan, hogy az animáció készítés, mint iskolai alkalmazott módszertani gyakorlat a mediatudatoSSághoz kapcsolódó egyéb ismereteket és képességeket hogyan tudja fejleszteni, ezzel is közelebb hozva az iskola világát a mindennapi élethez.

TEMATIKUS ELŐADÁSOK

A 10-13 ÉVESEK TÉRSZEMLÉLETÉNEK VIZSGÁLATA ONLINE
TESZTKÖRNYEZETBEN

Babály Bernadett

SZIE Ybl Miklós Építéstudományi Kar, ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola
babaly.bernadett@gmail.com

Témakörök: Pedagógiai értékelés; Elektronikus tanulási környezetek. IKT

A térszemlélet, interdiszciplináris jellegével túlnyúlik az oktatás tantárgyi keretein, összekapcsolva számos tudományterületet. A hazai képzési rendszerben több műveltségterületet érint konkrétan is a térszemlélet fejlesztése, de ezek a szegmensek a gyakorlatban egymástól függetlenül, az összehangolás igénye nélkül működnek. A nemzetközi térszemléleti kutatásokban egyre hangsúlyosabban jelenik meg a vizuális-téri képességek egységes rendszerbe foglalásának igénye. A több szempontú (kognitív, képi, geometriai) megközelítés helyébe a mindhárom terület elméleti alapjait, gondolkodásmódját ötvöző „vizuális tudományok” (visual science) lépnek. (Bertoline, 1998)

Digitális mérőeszközök fejlesztésekor hasonló szintézisre törekedtem, ötvözve a pszichológiai faktoranalitikus vizsgálatok és a hazai vizuális nevelés pedagógiai szempontjait. A kidolgozott feladatok jól illeszkednek a nemzetközi gyakorlathoz, hiszen jelenleg kiemelt kutatási területnek tekinthető egyrészt a térbeli helyzetek, viszonylatok érzékelésének vizsgálata virtuális környezetben, (Sandstrom, Kaufman, és Huettel, 1998), másrészt a fogalmi és tartalmi keretek bővítése a mindennapi életben megjelenő téri problémák megjelenítésével. (Eliot és Czarnolewski, 2007) Az elektronikus környezetben olyan életszerű térbeli helyzetek, problémák imitálására kerülhetett sor, amelyekkel naponta találkozunk, és amelyek megoldására különböző stratégiák alkalmazására nyílik lehetőségünk. A kutatás célja a 10-13 évesek életszerű és absztrakt téri problémák megoldásában nyújtott teljesítményének felmérése és a térszemlélet fejlődését befolyásoló tényezők vizsgálata volt.

A tesztek kipróbálása egy évvel ezelőtt kezdődött meg normál tantervű és sajátos nevelési igényű osztályokban, 6 tesztváltozattal. A további mérések (a mintavétel jelenlegi nagysága 1100 fő) két, különböző nehézségi szintű térszemléleti teszttel történtek, egyik a 4.-5., másik a 6.-7. osztályosoknak készült. A vártnak megfelelően a legnagyobb nehézséget az elvont képi gondolkodást igénylő, mentális téri műveletek jelentették a 10-13 éveseknek, azonban a mérésekben meglepően jól alkalmazhatónak bizonyultak minden korosztályban a mentális forgatási és transzformációs feladatok társítása könnyen beazonosítható, kevésbé absztrakt formákkal. A tesztek megfelelően tudták differenciálni a gyermekek teljesítményét a műveletek bonyolultsági fokának és az alkalmazott formák elvontságának változtatásával.

Az online környezetben a mérési eljárás és az adatok elemzése is egyszerűbbé válik, így képes lesz gyors visszajelzéseket adni a pedagógusok számára a tanulási-tanítási folyamatok hatékonyságáról. A nagyobb számban és gyakoriságban elvégzett mérések megbízhatóbb eredményeket hoznak, a fejlődés nyomon követhetővé válik és a teljesítmények országos szintű összevethetősége feltehetően aktivizálni fogja a téri képességek fejlesztésének igényét az iskolákban.

A CSALÁDI NEVELÉSTŐL A NEMZETNEVELÉSIG ERDÉLYI JÁNOS
NEVELÉSTUDOMÁNYI HAGYATÉKA

Éles Csaba

Debreceni Egyetem nyugdíjasa
c.eles@chello.hu

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Felsőoktatás, felnőttoktatás

Kétszáz éve született Erdélyi János, a magyar filozófia, esztétika és irodalomtudomány klasszikusa. Itt az ideje, hogy e jeles jubileumon fölfedezzük őt mint a neveléstudomány újító szellemű gondolkodóját is. Ehhez az alapot – különféle témájú és műfajú írásainak bizonyos szemelvényeivel szervesen kiegészülve – elsősorban A nevelésről című írásának 97 „cikkelye” kínálja.

Erdélyi neveléstudományi szemlélete átfogó és összetett, teljességre és korszerűsége törekvően elmélyült és igényes, gyakorló főiskolai tanárhoz méltóan szakmailag tudatos és erkölcsileg felelős. A nevelés(tudomány) alapfogalmaitól a típusokig és tartalmi ágakig, a nevelő személyiségétől az általános és tantárgyakra bontott módszertani kérdésekig, a neveléstörténet bő vázlatától a házi és iskolai nevelésig terjed a figyelme (különös tekintettel a protestantizmus tradícióira, Melanchthonra és Comeniusra).

Erdélyi modernségét számunkra különösen bizonyítja, hogy pedagógiai elmélete andragógiává, sőt antropagógiává szélesül. Az ember nevelése ugyanis élete végével fejeződik be; egyrészt külső ingerhatások, másrészt az önművelődés: a kiszélesedett olvasási és utazási szokások miatt. Minél több magyar minél termékenyebb és célirányosabb önművelődése egy magasabb minőségbe „csap át”. Nevezetesen nemzetneveléssé, nemzeti művelődéssé, magyar kultúrává és közművelődéssé válik – Széchenyi szavával élve: „lesz”.

Előadásom, illetve tanulmányom címevel – A családi neveléstől a nemzetnevelésig – éppen azt kívántam jelezni, hogy mennyire korszerű és nagy ívű, előremutató és gondolatébresztő Erdélyi János gondolkodásmódja a neveléstudományok terén is. A nevelésről szóló, 1855 után írt értekezésjellegű vázlatának második cikkelyében azt olvassuk, hogy „...a lélekre való gond már az anyai méhben is illeti a magzatot, és kíséri az egész fejlődési koron át.” Ezt teljesítik ki a 15. cikkely téziszjellegű megállapításai. A különböző „...nevelő intézetek csak előiskolái az életnek s az ember holtig nevelés alatt van.” Comenius hatását tükrözi, hogy „...minden egyes ember örökös tanítvány”. „Lehetetlen, hogy az elmének ennyiféle izgatása, sürgetése mellett az öngondolkodás, önképzési vágy az emberben föl ne ébresztetnék.” Az egyéni andragógia, sőt antropagógia összeadódása nemzetnevelést és kibontakoztatott nemzeti kultúrát eredményez. Ezt a problémát már 1842-ben széles dimenzióiban értelmezte Erdélyi. „Mennyi szellem van eltemetve a nagy tömegben művelés, nevelés hiánya miatt!”

A FELADATMEGOLDÁSI IDŐK ÖSSZEFÜGGÉSE A TELJESÍTMÉNYEKKEL EGY MÁSODIK ÉVFOLYAMOS ONLINE MATEMATIKA TESZTEN

Vidákovich Tibor

SZTE BTK Neveléstudományi Intézet, MTA-SZTE Képességfejlesztés Kutatócsoport
t.vidakovich@edpsy.u-szeged.hu

Témakörök: Pedagógiai értékelés; Elektronikus tanulási környezetek. IKT

Kutatásunkban a matematikai teljesítmények online tesztelésének lehetőségeit vizsgáljuk. A másodikosok tesztjével kapcsolatban megnéztük, (1) hogyan alakulnak a feladatmegoldási idők a tesztelési folyamatban; (2) összefügg-e az időfelhasználás a feladat teszten belüli helyével és a teljesítménnyel; (3) összefügg-e a feladatmegoldás gyakorlottsága a tesztelési idővel és a teljesítménnyel.

Vizsgálatunkat indokolja, hogy bár az online tesztelés alkalmazásával kapcsolatban már a kisiskolások esetében is születtek biztató eredmények (Csapó, Molnár és Nagy, 2014), viszonylag keveset tudunk a tesztelés folyamatáról, a tanulók feladatmegoldó viselkedéséről. A vizsgálatot lehetővé teszi, hogy az online tesztelés során rögzíthetők a feladatok megoldására fordított idők és elemezhető a tanulók feladatmegoldási hatékonysága, azaz a feladaton elért teljesítmény és az időfelhasználás viszonya is (Williamson, Mislevy és Bejar, 2006).

A másodikosok matematikai tudásának vizsgálatára kilenc feladatból álló online tesztet állítottunk össze. A feladatokat egy korábbi kutatásban papír alapon már bemértük, a tesztet ennek alapján közepes nehézségűre, egy tanóra alatt megoldhatóra terveztük. A tesztet az eDia online platform használatával vettük fel, a feladatok többnyire zárt, néhány esetben rövid választ igénylő nyílt feladatok voltak. A feladatok előtt a tanulók két (nem matematikai) próbafeladatot kaptak, hogy gyakorolhassák a válaszadás technikáit.

A tesztet összesen 4738 másodikos tanuló oldotta meg. A teszt reliabilitása a matematikai teljesítmény mérésében 0,78, az időfelhasználás mérésében 0,68 volt. A matematikai teljesítmények átlaga 60%, szórása 19%, ezek hasonlóak a korábbi mérés alapján becsült paraméterekhez. A teszt megoldására fordított idő átlaga 25,5 perc, szórása 7,7 perc, az online feladatokat átlagosan kevesebb idő alatt oldották meg, mint a papír alapúakat. A feladatonkénti megoldási idők átlaga 1,7 és 4,1 perc közötti, viszonylag nagy, 50-60%-os relatív szórásokkal.

Az összefüggés-vizsgálatok szerint a feladatok megoldására fordított idő a feladat teszten belüli helyével és a nehézségével is összefügg. A teszt első feladataival a nehézségükhöz képest szignifikánsan több időt töltöttek a tanulók. Az összes időfelhasználás az összteljesítménnyel pozitívan korrelált ($r=0,077$; $p<0,01$). A két próbafeladattal töltött idő a tesztelési idővel ugyancsak pozitívan függött össze ($r=0,137$ és $0,202$; $p<0,01$), a teljesítménnyel viszont negatívan ($r=-0,091$ és $-0,117$; $p<0,01$). Ugyanakkor az alacsony korrelációs együtthatók miatt további elemzésekre lesz szükség.

Kutatásunk kimutatta, hogy a feladatmegoldási idő alakulásában a teszt első feladatai esetében a feladat pozíciója, a továbbiaknál a feladat nehézsége játszik jelentősebb szerepet, a feladatmegoldási hatékonyság az első feladatokon alacsonyabb. A tanulókra jellemző sebesség már a próbafeladatokon megmutatkozik, továbbá a próbafeladatokkal több időt töltők általában gyengébb teljesítményt érnek el.

A FELNŐTTÉ VÁLÁS TÁRSADALMI KERETEI MOZGÁSSÉRÜLT EMBEREK ÉLETÚTJAIBAN A REZILIENCIA PERSPEKTÍVÁJÁBÓL

Katona Vanda

ELTE Bárczai Gusztáv Gyógypedagógiai Kar
vandakatona87@gmail.com

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Hátrányos helyzet

A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ egyezmény a 19. cikkében kitér arra, hogy a fogyatékossgal élő személyek számára biztosítani kell az önálló életvitel és a közösségbe való befogadás feltételeit, amiben a társadalomnak jelentős felelőssége van. Annak ellenére, hogy Magyarország 2007-ben ratifikálta az ENSZ egyezményt a gyakorlati megvalósulást tekintve számos problémát láthatunk, és a fogyatékossgal élő emberek különböző akadályokkal találkozhatnak a társadalom felől, amely a felnőtté válásukban is korlátokat jelenthet. A reziliencia lehet válasz ezekre kockázatokra, amelynek a megvalósulását mozgássérült emberek életútjaiban vizsgáltuk. A kutatás központi kérdése, hogy mi az, ami segít ellenállni a társadalmi szint felől érkező korlátoknak. Feltételezésünk szerint a családi szocializációban a szülők hozzáállásának kiemelt szerepe van, a reziliencia és ezen keresztül a felnőtté válás alakulására is. A szülők különböző hozzáállásait összefüggésbe hoztuk a reziliencia és a felnőtté válás megvalósulásával. A kutatás alapvetően kvalitatív módszereket ötvözve, több részből állt. A participatív részben egy mozgássérült ember insider szakértőként követte végig a kutatás egész folyamatát, a kutatási kérdések megfogalmazásától az eredmények elemzéséig. A fókuszcsoportos interjúk során a téma szempontjából különbözően érintett, releváns kulcsszereplők (insider szakértő, mozgássérült ember, szülő, gyógypedagógus, szociális munkás, fogyatékos emberekkel foglalkozó szervezet vezetője, fogyatékossgal-ügyi szakmapolitikus) találkoztak, egymásra reflektáltak. A fókuszcsoportos interjúk célja a társadalmi keretek feltárása volt a mozgássérült emberek felnőtté válásával, és önálló életvitelével kapcsolatban. A fókuszcsoportos interjúkban az ENSZ-egyezmény 19.cikke állt a középpontban, amelynek gyakorlati megvalósulását SWOT-analízis segítségével is elemeztünk. A kutatás következő szakaszában egyéni interjúk készültek mozgássérült felnőttekkel és szüleikkel, Budapesten és környékén, illetve vidéken. Az egyéni interjúk célja a megélt tapasztalatok feltárása volt. Az interjúk végén idővonalak készültek, amely során az interjúalanyok összegezték az életútjuk során segítő, illetve hátráltató tényezőket a felnőtté válásuk, önálló életvitelük szempontjából. Ezáltal a résztvevők beléphettek az elemzés első fázisába, ahol saját maguk rendezhették életük releváns csomópontjait. A kutatás során részletes képet kaptunk a mozgássérült emberek társadalmi helyzetéről, a felnőtté válásuk kereteiről, a reziliencia meghatározó tényezőiről az életutakban, amely az aggregált idővonalakon vizualizálva is összegrzésre került.

A FELNŐTTKORI TANULÁS SAJÁTOS JELLEMZŐI A TURIZMUS SZEKTORÁBAN

Simándi Szilvia

Eszterházy Károly Főiskola

simandiszilvia@ektf.hu

Témakörök: Tanulás, tudás; Felsőoktatás, felnőttoktatás

Az egész életen át tartó tanulás eszmeiségének középpontjában a tanulásnak egy olyan kultúrája áll, amely magában foglalja a szakmai ismeretek folyamatos megújításán túl az általános műveltség, és a személyi, illetve szociális kompetenciák bővítésének, gazdagításának lehetőségeit is. Figyelmünk középpontjában a nem formális és az informális tanulás áll, továbbá kiemelt figyelmet szenteltünk az autonóm, egyén által kezdeményezett tanulásnak (vö. Forray és Juhász 2008). Kutatásunk fókuszát a turizmusban érintett szakemberekre helyeztük: ma a világgazdaság egyik legnagyobb munkaerőpiaca a turizmusban található. Ráadásul napjainkban a turizmust egyre inkább tekinthetjük élményfogyasztásnak (vö. Horváth 1999, Michalkó 2001, Schulze 1992), élményt nyújtó szolgáltatásnak, szolgáltatásnyújtó jellegéből fakadóan pedig élőmunka-igényes ágazat (Formádi 2009).

Kérdőíves és interjú vizsgálatunkat szálláshely szolgáltatók (kereskedelmi és magánszemélyek által nyújtott szálláshelyek vezetői, tulajdonosai, alkalmazottai stb.) és az utaztatásban részt vevők (idegenvezetők, utazási irodai ügyintézők, referensek stb.) körében végeztük. A keresztmetszeti vizsgálatra 2012 tavaszán és nyarán került sor regionális kutatás keretében, az észak-magyarországi turisztikai régióban (n=346). Kérdőívünk nem szervezeteket szólított meg, hanem egyéneket, és a felsoroltak figyelembe vételével a következő kérdésekre kerestük a választ: Hogyan jelenik meg az egész életen át tartó tanulás a turizmusban dolgozóknál? Milyen háttérváltozók befolyásolják a tanulást? Mely tanulási szintek a legkeresettebbek?

Az eredmények feldolgozása során a tanulásról alkotott válaszokból egy példával alátámasztott strukturált összefoglalást is készítettünk. A hozzászólók kiemelték többek között:

- A felkészítés fontosságát az élethosszig tartó tanulásra
- A nem formális és az informális tanulás elismerését
- A gyakorlatorientált képzéseket
- A kíváncsiság és a motiváció szerepét

A tanulásra vonatkozó kérdések részletes megválaszolásánál az iskolai végzettség döntő volt: minél magasabb iskolai végzettséggel rendelkezett a megkérdezett, annál inkább kimerítő választ adott a kérdésekre. Abban is egyetértés látható, hogy az élettapasztalat és a munkatapasztalat nagymértékben segíti a munkavégzést, melynél befolyásoló és meghatározó volt a turizmus szektorába való bekapcsolódás mikéntje is: a meglévő tudást annál inkább bővítésre érdemesnek érezték, minél kevésbé volt jártasság ebben a szektorban.

Az információszerzés formái is átalakultak: a nyomtatott könyvek, folyóiratok háttérbe kerülése a felület ilyen irányú kihasználását még inkább ösztönzi.

Kutatásunkban három fő csoportot (turizmus területén kezdte pályafutását, más szolgáltatás nyújtó szektorban kezdte, teljesen más területről került a turizmus szektorába) is sikerült elkülönítenünk a felnőttkori tanulásról vallott vélemények, tapasztalatok alapján, melyet előadásunkban részletezni kívánunk.

A FELŐOKTATÁSBA BELÉPŐ PEDAGÓGUS-JELÖLTEK NÉHÁNY KULCSKOMPETENCIÁJÁNAK VIZSGÁLATA

Kocsis Mihály

Pécsi Tudományegyetem

kocsis.mihaly@feek.pte.hu

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Felsőoktatás, felnőttoktatás

A köznevelési rendszerünkben tanulók kompetenciáinak – hazai és nemzetközi össze-hasonlításokat is lehetővé tevő – vizsgálata mára a mindennapi pedagógiai gyakorlat részévé vált (Országos kompetenciamérések , PIRLS vizsgálatok , PISA vizsgálatok , TIMSS vizsgálatok). A felsőoktatásban és a felnőttképzésben a hasonló adatfeltárások rendszere még nem épült ki, a nemzetközi kezdeményezések – szerény hazai csatlakozási próbálkozásokkal – mindkét területen elindultak (AHELO vizsgálatok , illetve a PIAAC vizsgálatok).

Intézményünkben a belépő első évfolyamos hallgatók körében olyan kompetencivizsgálatok kialakítását és lebonyolítását indítottuk el, amelyek felhasználják a köznevelésben meghonosodott vizsgálatok eredményeit és tapasztalatait, építenek a felsőoktatásban és a felnőttoktatásban tervezett (illetve lebonyolított) vizsgálatok előfeltevéseire (illetve eredményeire), ugyanakkor felhasználhatóak a képzés tartalmának és módszereinek részleges korrekciójára, hallgatókhoz igazítására.

A vizsgálat egy tágabb kutatási kontextusba illeszkedik. Az intézmény nincs hatással a képzéseire jelentkezők létszámára, a választott szak(ok)kal kapcsolatos attitűdjeire, előzetes tudásszintjére, a végzettekkel kapcsolatos szakmai elvárásokra, mindezek ismeretében viszont moderálhatja, szűk keretek között korrigálhatja a képzési folyamatot annak érdekében, hogy a belépők aktuális felkészültsége és a végzőkkel kapcsolatos elvárások diszkrepanciája eredményesebben legyen kezelhető. Ebben a kontextusban alkotó tényező a belépő hallgató, alakító tényező viszont a hallgatók kompetenciáinak megismerése. A mára kialakult vizsgálatok jellemzői az alábbiak:

- a vizsgálandó populáció: intézményünkben a képzésbe belépő hallgatók teljes köre;
- a vizsgálat célja: a vizsgált területeken az input állapot rögzítése a retrospektív és prospektív folyamatokban keletkező hallgatói adatok rendezése érdekében;
- az adatfelvétel formája: 90 perces norma-idejű, papír-alapú kérdőív (egyes elemekben tesztek átvételével);
- a kérdőív tartalma: a hallgatók szocio-kulturális és szocio-ökonómiai háttér-adatainak feltárása, aktuális szövegértési szintjének és matematikai logikai gondolkodási szintjének vázlatos feltárása, valamint pszichológiai immunrendszerük működési szintjének vázlatos feltárása.

Az itt röviden vázolt vizsgálatok első eredményeiről a lebonyolítók az IAEA nemzetközi konferenciáin számoltak be. Ezek arra utalnak, hogy az előzetes tudás feltárása – korlátozott keretek között – hatással lehet a képzés folyamatára, illetve az adekvát korrekciók a szakmára készülést eredményesebbé tehetik. Az Országos Neveléstudományi Konferencián a szimpózium-előadás arra vállalkozik, hogy a pedagógusképzésbe 2013. szeptemberében belépő nappali tagozatos hallgatók (1600 fő) körében lebonyolított hasonló vizsgálat első eredményeit és tapasztalatait megossza a szakmai közvéleménnyel.

A FELSOÓKTATÁSI TOVÁBBTANULÁS NÉHÁNY KISTÉRSÉGI ÖSSZEFÜGGÉSE

Polónyi István

Debreceni Egyetem BTK Neveléstudományi Intézet

polonyi@chello.hu

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

Azt tudjuk, hogy a közoktatási eredményességet befolyásolja az iskolák térségi elhelyezkedése (lásd pl. Garami (2003), (2009), (2013) vagy Kocsis 2010). Ebben az előadásban azt a (kutatási) kérdést vizsgáljuk, hogy a felsőoktatási továbbtanulás hogyan függ össze a továbbtanulásra jelentkezők kistérségi lakóhelyével.

A kistérség definiálása után a kistérségek fejlettségének mérési lehetőségeit érinti az előadás, majd elfogadva a 67/2007. (VI. 28.) OGY határozat kistérségi komplex mutatószámát a fejlettség mértékének megvizsgálja a komplex mutatószám és a 2010-es kompetencia mérés kistérségi soros adatainak korrelációs együttjárását.

Ezt követően az adott évi felvételi adatbázisok és területi statisztikák alapján megvizsgálja a 30 legfejlettebb és a 30 legfejletlenebb kistérségben született jelentkezők felsőoktatási bejutási esélyeit. Ennek mérésére bevezet egy mutatószámot, amellyel az esélyek mérhetők.

A bemutatott vizsgálati eredmények alapján egyértelműen kiderül, hogy a felsőoktatási alapképzés esetében a továbbtanulási esélyek a leghátrányosabb helyzetű kistérségek tanulói esetében csökkentek 2002 és 2012 között.

A felsőfokú szakképzés esetében viszont más tendenciákat lehet tapasztalni. Az ő esetükben a továbbtanulási esélyek kiegyenlítődték 2010-ig. Ugyanakkor a 2011-es felsőoktatási törvény átalakította ezt a képzési formát, megszüntetve az OKJ-s szakképzési jellegét. Ez az átalakítás alapvetően befolyásolta a képzés iránti keresletet, és az átalakítása után a hátrányos helyzetű térségek tanulóinak esélye ismét csökkenni kezdett. Magyarul a felsőfokú (illetve új nevén felsőoktatási) szakképzésnek megszűnt az a sajátossága, ami a hátrányos helyzetű tanulók számára preferálttá tette azt.

Á FOGYATÉKOSSÁG ÉRTELMEZÉSE A ZSIDÓSÁG TANÍTÁSA SZERINT

Berzsenyi Emese

ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

emese@berzsenyi.com

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Társadalomtudományi oktatás

A fogyatékoság története, a „Disability History” csak az elmúlt években válhatott önálló diszciplínává, melyet már eddig is többen, többféle szempontból vizsgáltak, de alá volt rendelve más tudományterületek nézőpontjainak és érdekeinek. A sokféle szempont azt eredményezte, hogy napjainkra egyes szakmai részletei számos tudományágban fellelhetővé váltak, de még csak elenyésző számú összegző szakirodalmi munka született.

Doktori disszertációmban a fogyatékoságtörténetet saját tudományterületem, az összehasonlító vallástudomány szemszögéből mutatom be. Témám a „A fogyatékoság értelmezésének alakulása a világvallások történetében”, tehát pedagógia- és vallástörténeti szemszögből, társadalomismereti kontextusban vizsgálom a nagy világvallások által befolyásolt civilizációk kultúráinak fényében. Ennek a témának a magyar nyelvű szakirodalma nagyon elenyésző, így kutatásom főként a német nyelvű anyagot dolgozza fel, melyben nagy segítségemre van a Bécsi Egyetem kutatói ösztöndíja.

Alapul vettem Shimon Sachs 1988-as „Zur Stellung des behinderten Menschen in der jüdischen Überlieferung” című előadásának anyagát és Dagmar Drovs 2000-ben megjelent „Heilpädagogik im Deutschen Judentum” című könyvét. Mindezt kiegészíti Rachel Herweg „Bilder von Behinderung aus jüdischer Sicht” 2006-ban megjelent írása és Ramona Renner „Inklusion und Exklusion von Menschen mit Behinderung aus Sicht der jüdischen Religion“ 2011-es tanulmányát.

Előadásomban azokat az elméleti és gyakorlati vezéreket szeretném bemutatni, melyek a zsidóság története során a fogyatékosággal és a fogyatékkal élőkkel kapcsolatban mindvégig fellelhető alap gondolatokként voltak jelen a vallási tanításokban. Megadták az emberek egymás iránti viselkedési mintáit, valamint az erkölcsi értékek és mértékek gyakorlati követelményeit és a vallásfilozófiai tanítások mentén alapvető, istenítéleti normákká váltak az évezredek során. A téma feldolgozásakor bemutatom és elemzem azt az emberképet, mely meghatározó jelleggel nyomja rá bélyegét a kereszténység és az iszlám világ gondolkodására. Része ennek a test és lélek kapcsolata, az ember teremtett mivolta és istenképisége is.

A FOLYAMATOS SZAKMAI FEJLŐDÉS PEDAGÓGUSOK ÁLTALI MEGÍTÉLÉSE ÉS EZIRÁNYÚ ELKÖTELEZETTSÉGE

Zoller Katalin

Debreceni Egyetem, Babeş-Bolyai Tudományegyetem
katzoller@gmail.com

Témakörök: Pedagógus pálya; Összehasonlító pedagógia, határon túli oktatás

A tanári eredményességet meghatározó tényezők közül a pedagógusok folyamatos szakmai fejlődése az oktatáspolitikai diskurzusok kiemelt területévé vált. Erre vonatkozóan a nemzetközi összehasonlító vizsgálatok országonként eltérő gyakorlatokat tártak fel összefüggéseket keresve a tanári jellemzők és tanulói teljesítménykülönbségek között.

Az előadás egy folyamatban levő kutatás egyik szakaszának eredményeit foglalja össze. A 2013-as TALIS (Teaching and Learning International Survey) romániai adatbázisában rögzített adatokat felhasználva vizsgáljuk meg a pedagógusok munkájának eredményességét meghatározó szakmai fejlődési folyamatokat.

Célunk feltárni a szakmai programok jellemzőit, megítélését, az ezeken való részvételi hajlandóságot, valamint eredményeinket más szakmai továbbképzési rendszerek ismeretében értelmezni.

Főbb kutatási kérdéseink a tanári eredményesség növelésének szakmai (tovább)fejlődéssel megvalósítható lehetőségeire mutatnak rá ugyanakkor összehasonlító adatok tükrében való értelmezésre indítanak.

A kutatás e szakaszában számunkra érdekes kérdések, hogy hogyan határozzák meg a szakmai fejlődési folyamatokban való részvételek a tanárok munkáját, milyen továbbképzéssel kapcsolatos elvárásaik vannak, illetve milyen mértékben képesek a pedagógusok a saját szakmai fejlődésükkel kapcsolatos igényeket érvényesíteni?

Korábbi kutatási eredmények alapján feltételezzük ugyanis, hogy nemzeti környezetben a szakmai továbbképzési gyakorlatot a központi szabványoknak való megfelelés határozza meg. A nemzetközi összehasonlító elemzések során is tapasztalt főbb különbségek ebből adódnak. Az egyéni igények érvényesítése, a pedagógusok önszerveződésének, az iskolai közösségek tudatos együttműködésének a hiánya csökkentheti a szakmai továbbképzések hatékonyságát.

Elemzésünkben feltárjuk a továbbképzések leggyakoribb formáit, valamint ezek időtartamát és gyakoriságát. Vizsgáljuk a képzések tematikáját és az ezekkel való elégedettséget. Kiemelt figyelmet fordítunk a képzéseken való részvétel iskolavezetés általi támogatottságára, ugyanakkor bemutatjuk azokat a területeket, melyek a szakmai fejlődés pedagógusok által megjelölt irányvonalait képviselik.

A GYERMEKMÚZEUMOK LÉTREJÖTTE ÉS TÖRTÉNETI FEJLŐDÉSE

Torgyik Judit

Kodolányi János Főiskola

jtorgyik@kodolanyi.hu

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Művészeti nevelés, vizuális kultúra

A múzeum között a gyermekmúzeumok viszonylag rövid történetre tekintenek vissza. Maga a fogalom az angol „Children’s museum” tükörfordítás révén más nyelvekben is megjelent, így a németben „Kindermuseum”, a magyarban gyermekmúzeum formában.

A gyermekmúzeum olyan kulturális helyszín, amely a hagyományos múzeumoktól eltérően, mindenekelőtt a gyerekek igényeit, szükségleteit kívánja kiszolgálni, s az aktivitásnak, a cselekvésnek, a tapasztalati tanulásnak, a szabad, örömet adó alkotásnak, a játéknak nagy teret ad. E helyen nem a tárgyak, hanem a közönség a legfontosabb.

Előadásom célja a hazánkban még kevésbé ismert gyermekmúzeumok pedagógiai és társadalmi hátterének, létrejöttének és korai fejlődésének bemutatása. Bár a témakör számos érdekességeket rejt magában, a budapesti Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum egyetlen könyvet sem kínál az érdeklődőknek e kérdésről. Jelen vizsgálatom a kapcsolódó alapvető szakirodalom feltárására, felkutatására irányult, amelyre a Campus Hungary ösztöndíj keretében, Bécsi Egyetem Neveléstudományi Szakkönyvtárában volt módom.

Az első gyermekmúzeum az USA-ban 1899-ben, Brooklynban jött létre, majd a második Bostonban 1913-ban, a következő 1917-ben Detroitban, a negyedik pedig 1925-ben Indianapolis-ban létesült, ma pedig már több száz ilyen intézmény létezik világszerte. Európai történetük azonban csupán az 1970-es évekre nyúlik vissza. Ebben nagy szerepe volt azoknak a lelkes alapító szakembereknek, mint Brigitte Menzel és társai, akik tanulmányútjaik révén megismerték az amerikai mintát, majd annak alapján saját hazájukban továbbfejlesztették azt, s életre hívták saját gyermekmúzeumukat. A kezdeti folyamatot – amelyet a későbbiekben további intézmények alapítása követte – számos társadalmi és pedagógiai változás is elősegítette.

E múzeumtípus fejlődése nem választható el a korabeli szociális, kulturális állapotoktól, sajátos jellemzőktől. A gyermekmúzeumok megjelenése a nyugati társadalmakban sok tekintetben összekapcsolódott a reformpedagógia fejlődésével, a gyermek helyének, szerepének jelentős ártértelemezésével, továbbá a pedagógia gyakorlatában megjelent új didaktikai-metodikai fejleményekkel. A reformpedagógusok közül különösen a pragmatista John Dewey, és az eszközrendszeréről ismert Montessori Mária nevét érdemes kiemelni, mint olyan személyeket, akik tevékenységük révén sokat tettek a korabeli pedagógiai szemléletmód változásáért, amellyel egyúttal a múzeumok világára is hatottak. Művészetpedagógia terén Németországban Alfred Lichtwark és a munkaiskolájáról ismert müncheni Kerschensteiner tevékenysége érdemes említésre.

Az előadásban kiemelésre kerülnek az első intézmények közös vonásai, és a fejlődés történetének meghatározó helyszínei, állomásai.

A JEZSUITÁK OKTATÁS- ÉS NEVELÉSTÖRTÉNETI SZEREPVÁLLALÁSA BÉCSBEN A 18. SZÁZAD MÁSODIK FELÉBEN

Ugrai János

Miskolci Egyetem BTK

ugraijanos@tanarkepzo.hu

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

Igazi földcsuszamlásszerű változás volt, amit a jezsuiták Európa-szerte elszenvedtek a 18. század második felében. A kontinens katolikus felsőbb oktatásában csaknem teljes körű monopóliumot élvező Jézus Társasága villámgyorsan szorult háttérbe, hogy aztán néhány éjszaka alatt megfosztasson minden vagyonától, mozgásterétől. Az 1773-ban bekövetkező feloszlás a Habsburg Monarchiában is hatalmas oktatáspolitikai vákuumot idézett elő. Hiába támogatták az uralkodót a jezsuiták térvesztésében érdekelt felek, hamar nyilvánvalóvá vált, hogy évszázados hatalmi struktúrákat nem lehet néhány esztendő alatt eredményesen felváltani.

Miként érvényesült a bécsi (ausztriai) jezsuiták háttérbe szorulása? Milyen területeken bizonyultak rövid és akár hosszabb távon is pótolhatatlannak? Miként játszottak szerepet a következő évtizedekben az oktatáspolitikai érdekütközésekben? Milyen eredményeket értek el és miként jutottak el a Társaság visszaállításáig? A kései felvilágosodás idejének eszméit és eseményeit is figyelembe vevő, az egyes oktatási szektorok körüli bécsi politikai csatározásokat bemutató előadás ezekre a fő kérdésekre keresi a választ – s ezzel egy kétszáz évvel ezelőtt kultúrpolitikai paradigmaváltás lehetséges és lehetetlen vállalásait teszi mérlegre. Mindehhez a korszakot tárgyaló hatalmas szakirodalom eredményeit, valamint néhány meghatározó kortárs (Birkenstock, Cornova, Hess, Kollár, Martini, Migazzi, Sonnenfels) írásait, megjegyzéseit használjuk fel.

A JOGSZABÁLYI MEGFELELŐSÉG ÉS AZ ISKOLAI EREDMÉNYESSÉG KAPCSOLATÁNAK VIZSGÁLATA HAJDÚ-BIHAR MEGYÉBEN

Filep Miklós – Kindrusz Pál

Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal

filep.miklos@gmail.com

kindrusz.pal@gmail.com

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

A vizsgálat célja volt feltárni a személyi feltételek és az eredményesség összefüggését Hajdú-Bihar megye alap- és középfokú köznevelési intézményeiben. Vizsgáltuk továbbá az intézményvezető folyamatszervező munkájának hatását az iskolai eredményekre, különösen a felelősség kérdését az iskola „eredményes” működtetése érdekében.

A hazai és nemzetközi mérések a magyar közoktatás eredményességének negatív irányú változásaira hívják fel a figyelmet a nyolcvanas évek második felétől. Ez a folyamat 2014-re kritikus szintet ért el és innentől kezdve a köznevelés összes résztvevőjének a felelőssége a valós problémák feltárása és a megoldási javaslatok kidolgozása. A kormányhivatalok hatáskörébe tartozik az alkalmazási feltételek intézményi vizsgálata és a vizsgálat eredményeként szükséges eljárások lefolytatása. Az országos hatáskörű kutatásokban az okok feltárása esetleges, nem kielégítő, a megoldások váratnak magukra.

Vizsgálatunkban feltételeztük a területi különbözőségek meglétét az alkalmazási feltételek jogszerűségében, tekintettel az országos mérésekben kapott eredmények településtípusonkénti megoszlására.

Az alkalmazott komplex módszertan segítségével megtörtént a jogszabályokban meghatározott feltételrendszer hatósági ellenőrzés keretében történő vizsgálata (dokumentum elemzés) és a közoktatási adatbázisok statisztikai adatainak célirányos szűrése.

A kvalitatív vizsgálatok legkisebb egységének a köznevelési intézményekkel jogviszonyban lévő pedagógusok iskolai munkájának és végzettségének, szakképzettségének jogszabályi megfelelését tekintettük. Az individuális eredményekből kiindulva képeztük az intézményi indikátorokat. További csoportképző kategóriák (településtípus, intézménytípus, tankerület) felhasználása mellett eredményként generáltuk a Hajdú-Bihar megyei mutatókat. A vizsgálat a megye vonatkozásában teljes körűnek tekinthető, mivel az adott tanévben oktatást folytató, a tankötelezettség teljesítésében figyelembe vehető összes köznevelési intézményt érintette.

A dokumentumelemzés során kapott adatokat adekvát indikátorokká alakítva és a kvantitatív „eredményesség” mutatónak tekinthető intézményi kompetenciamérés eredményeivel közös adatbázisba rendezve állítottuk elő a további vizsgálatok munkaanyagát.

Vizsgálataink igazolták az alkalmazási feltételek hiányosságát. Az általános iskolák, gimnáziumok, szakközépiskolák, szakiskolák alkalmazott pedagógusainak számosított aránya nem rendelkezik az általa tanított tantárgy(ak)hoz szükséges szakirányú végzettséggel, ill. nem a végzettségének megfelelő tantárgyakat tanítja. A pálya „előregedése” közel tíz éve megkezdődött és mára tragikus szakaszába lépett. Az intézmények szervezethezességének javulása közvetett módon javíthatja az intézmények hatékonyságát.

Az alkalmazási feltételekben tapasztalt anomáliák nem településtípus függőek, tehát az intézményi eredménnyel nem hozhatók összefüggésbe.

A KÁLVINISTA SZELLEMŰ LEÁNYNEVELÉS GYAKORLATA A FELSŐBARANYAI REFORMÁTUS EGYHÁZMEGYE POLGÁRI LEÁNYISKOLÁJÁBAN 1916-1948

Ács Marianna

PTE BTK „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola
acsMarianna70@gmail.com

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Alternatív pedagógiák, egyházi nevelés

Az előadás célja, hogy bemutassa hogyan erősítették a növendékek református identitását a Felsőbaranyai Református Egyházmegye polgári leányiskolájában. Az iskola 1916-1930 között Siklóson, majd 1930-tól 1948-ig Pécssett szolgálta a térség református szellemiségű leánynevelését. Ez a kérdés azért is érdemel figyelmet, mert mindkét székhelyen – Siklóson és Pécssett is - kisebbségben éltek a reformátusok (Katus, 1995; Bálint, 1928), és megmaradásuk záloga a diplomával „az egyház veteménységertje” az iskola volt.

Az előadó a hazai református oktatástörténet jellemző jegyeiből (Mészáros, 1984; Bajkó, 1972, Mészáros-Németh-Pukánszky, 2005; Pukánszky, 2006) és a református identitást meghatározó elméletekből – elsősorban a solák magyarázatából és Kálvin tanításából (Ronchi, 1991; MacCulloch, 2011)– kiindulva elemzi azt, hogy a nevelők ezeket a tanításokat hogyan ültették át az iskolai élet mindennapi gyakorlatába. Vajon hogyan szolgálták a polgári leányiskolában a református nőnevelést - a mindennapi vallásgyakorlatokon és a hittan-oktatáson túl - a nevelés egyéb szinterei mint az internátusi rendszer, a tanulás környezete, az iskolai könyvtárba fellelhető folyóiratok, az iskolában működő önképzőkörök, a házirend, a tanárok nevelői munkája? Ez utóbbi azért sem lehetett könnyű feladat, mert az iskola tanárainak szembe kellett nézni – mindenekelőtt Pécssett -, hogy a tanulóik többsége más felekezethez (katolikus, izraelita és evangélikus) tartozott.

E kérdéseket az iskola értesítőinek szövegeit és az egyházmegye jegyzőkönyveiben megtalálható iskolai jelentéseket elemezve, a tartalomelemzés módszerét követve válaszoljuk meg.

Az előadás a református oktatástörténethez, a református nőnevelés témájához kíván újabb tudományos eredményekkel szolgálni. Célunk, hogy megmutassuk e sokfelekezetű Baranyában működött polgári leányiskola történetén keresztül a múlt üzenjen a jelennek: melyek azok a nevelési eszközök, módszerek, melyeket alkalmazva a 21. században is erősíthető a református iskolákban a kálvinista identitás.

A KÓRUSÉNEKLÉS LEHETSÉGES HATÁSAI AZ EGÉSZSÉGRE

Lele Anita* – Buzás Zsuzsa**

**Szegeledi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
aaanita.lele@gmail.com*

***Kecskeméti Főiskola Tanítóképző Főiskolai Kar
zsuzsabuzas@gmail.com*

Témakörök: Egészségnevelés, sportpedagógia; Tehetséggondozás, speciális fejlesztés

Bár az elmúlt években a zenepedagógia, a pszichológia és az agykutatás területén több kutatás foglalkozott a zenetanulás lehetséges fejlesztőhatásaival, az iskolai aktív kóruséneklés és transzferhatásainak vizsgálata (elsősorban a szellemi és fizikai egészséggel kapcsolatban) hazánkban kevésbé kutatott terület.

Kodály Zoltán zenei nevelési koncepciójának – melynek jelentős szerepe van a szakoktatásban is – meghatározó eleme a kóruséneklés, a közös muzsikálás legtermészetesebb módja. Kodály zenei nevelési módszerének hatásáról az általános iskolás diákok körében az első meghatározó vizsgálatok Barkóczi és Pléh vezetésével az 1970-es években zajlottak Magyarországon. A zeneművészeti szakoktatásban Rózsáné (2007) vizsgálta a középiskolások zenei életútját és zenei tehetségük kibontakozását elősegítő személyiségjegyeket.

S. Clift és G. Hancox (2012) kutatásukban egyetemista hallgatókat kérdeztek a kóruséneklés szociális, emocionális és egészséggel kapcsolatos előnyeiről. Hatvan év fölötti, kórusban éneklő személyek szociális készségeit, szellemi és fizikai egészségi állapotát vizsgálta A. Skingley és H. Bungay (2010). A kutatások eredményei megerősítették, hogy az éneklés releváns tényező lehet a szociális készségek fejlődésének szempontjából és szerepet játszik a szellemi és fizikai egészség megőrzésében. Amatőr vegyeskarban éneklők érzelmi és fizikai állapotát vizsgálta G. Kreutz és S. Bongard (2003), úgy találták, hogy az aktív kóruséneklés pozitív hatással van az érzelmi állapotra és az immunrendszerre.

Kutatásunk célja a kórusban éneklő zeneművészeti szakközépiskolás tanulók, illetve főiskolás hallgatók egészséggel, egészségműveltséggel és egészségkultúrával kapcsolatos ismereteinek vizsgálata. Online kérdőíves kutatásunkban vizsgáljuk a zeneművészeti szakoktatásban résztvevő tanulók egészséggel kapcsolatos attitűdjeit, értékeit valamint a testi, lelki és szellemi egészségi állapotukat befolyásoló főbb tényezőket.

A KÖRNYEZETPEDAGÓGIA AKTUÁLIS KÉRDÉSE: A TANULÓI
ISMERETRENDSZER VIZSGÁLATA A KÖRNYEZETI EGÉSZSÉG TÉMAKÖRÉBEN

Kiss Gábor

ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola, Budapest
kiss.gabor@furkeszholding.hu,

Témakör: Környezeti nevelés; Környezetpedagógia

A környezeti neveléssel kapcsolatos tapasztalatok, módszertani kutatások többek között arra is rámutattak, hogy a környezettel, egészséggel kapcsolatos oktatási tartalmak tanítása közben az attitűdfejlesztésre, a komplex gondolkodásra, az egészségünket befolyásoló környezeti tényezőkre nagyobb hangsúlyt kell fektetni.

Az egyénnek lehetősége van rá – és felelőssége is –, hogy a környezet egészségre gyakorolt hatásait számításba vegye. A különböző környezeti adottságok és saját egészségi állapotának figyelembevételével alakítsa ki egészségtudatos életmódját, melyhez a tudományos alapot a környezet-egészségtan tudományterülete szolgáltatja. A társadalmi környezettudatos szemlélet a fogyasztáson keresztül hatással van az ipar és a mezőgazdaság környezetkárosító hatására is.

A hazai közoktatási irányelvek követik a nemzetközi trendeket: a NAT 2012-es módosításában kiemelt szerepet szenteltek a környezeti nevelésnek, mint ismeret- és kompetenciaterületnek. Fontos kérdés azonban, hogy az oktatás mennyire képes a komplex szemlélet elvárásainak a gyakorlatban megfelelni.

A környezeti ismeretrendszerrel kapcsolatos vizsgálatunk újszerűsége, hogy a kérdésekre kapott válaszokból a szöveg-és tartalomvizsgálat segítségével a szöveg mélyére láthatunk, és a válaszadó ismeretrendszerével, gondolkodásának módjával kapcsolatban is következtetéseket vonhatunk le. A kutatás keretében kérdőíves felmérésen keresztül, majd elemeztünk és feltérképeztük a környezeti ismeretrendszerrel kapcsolatos általános tévhiteket, és hogy ezen tévhitek mentén, milyen szakmódszertani megújulásra van szükség a környezetpedagógia fejlesztésére.

Kutatásunkkal ahhoz a témakörhöz szolgáltatunk adatot, hogy a környezet-egészségtan mint komplex tudományterület milyen témákban tudja segíteni az eredményes környezeti nevelést, természettudományos oktatást. Napjainkban eredményes, hatékony módszernek a komplex egészségfejlesztést tekintjük. Ennek távlati célja a fiatalok jobb életminőségének elérése. Ez azt jelenti, hogy a cél ismeretében a pedagógiai megközelítés módja, szemlélete változott, mivel nem a nem-kívánt állapot megelőzése, hanem a kívánt állapot elérése a cél. Ennek tekintetében különösen fontos feltérképezni azon ismeret-és készségterületeket, melyek további fejlesztésre szorulnak. Kutatásunkkal ezen a területen kívánunk irányt mutatni és Intézményünk tanártovábbképzéseiben ezt érvényesíteni, tanítani. Szemléletbeli, tartalmi és módszertani megújulásra van szükség a hatékony környezeti nevelés terén, amiben Intézményünk képzési megoldást jelentenek. Képzéseinkből vett szemléletek, módszerek, folyamatok bemutatására is kitér az előadás.

*A kutatás TÁMOP-3.1.4-12/2-2012-1090 azonosító számú, "Innováció a magyarhertelendi gimnáziumban: egészséges életmód, pedagógiai, módszertani megújulás" elnevezésű projektek keretében valósult meg.

A KÖZÉLETI MAGATARTÁS MINTÁI A DEBRECENI EGYETEM
KOLLÉGISTÁINAK KÖRÉBEN

Pataki Gyöngyvér

Debreceni Egyetem

pataki.gyongyver@gmail.com

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

A hazai és nemzetközi ifjúságkutatások adatai alapján a nyolcvanas évekhez képest a magyar fiatalok politikai aktivitása visszaesett (Szabó A., Keil 2011; Szabó I., Örkény 1998). Ugyanakkor az ESS 2010-ben felvett ötödik hullámának adatai szerint éppen az általam vizsgált 20–24 éves korosztályban a részvételi szándék növekedni látszik. Az a magyarázat tehát, miszerint fiatalok kiábrándultak a közéletből, túlzott leegyszerűsítésnek tűnik (Zukin, Keeter, Andolin, Jenkins 2006: 118–189; Szabó A., Oross 2012: 66). Ezért a Campus-lét kutatás (OTKA 81858, kutatásvezető: Szabó Ildikó) elsősorban az informális szocializáció azon ágenseire koncentrált, amelyek az egyetemen eltöltött évek alatt közvetlenül az egyetemhez kapcsolódó tevékenységen kívül befolyásolják a fiatalok közéleti részvételi hajlandóságát.

A kollégiumok ideális helyszínt biztosítottak arra, hogy a hallgatók intézményi magántereiben tájékozódjunk közéleti nézeteikről. Ugyanakkor lehetővé tette azt is, hogy a formális és az informális állampolgári szocializációs ágensek szerepét egyetlen térben vizsgáljuk. A debreceni kollégista hallgatók alacsony részvételi hajlandóságának hátterében álló magyarázó tényezők feltárására kvantitatív és kvalitatív módszerek együttes kombinációját alkalmaztam. A formális és informális csoportokban való alacsony részvételi hajlandóság, az értékrend és az életforma eltérései, a mérhető kulturális fogyasztói konformizmus és a karrier útra való tudatos reflexió a kvantitatív adatok szintjén (Ifjúság 2002, 2004, 2008, 2012, Campus-lét 2010, HERD 2012) arra ösztönzött, hogy az adatokat kvalitatív módszerekkel tovább elemezzük. Ennek keretében 2011 szeptembere és 2012 júniusa között 38 csoportos interjú, kilenc félig strukturált interjú és 15 narratív interjú készült el a Debreceni Egyetem két kollégiumában.

Az adatokat a közvetlen életvilág személyes, a kollektív társadalmi szerepvállalás és a klasszikus politikai részvételi hajlandóság skáláján elemezve kimutathatóvá vált, hogy a kollégisták körében a köz és a magán meghatározása cselekvéseméleti, stratégiai kérdéssé vált, melyben sajátos nemzedéki helyzetértelmezés jelenik meg (Gábor 2011), ehhez kapcsolódóan pedig a közösség értelmezés és a közéleti szerepvállalás új formái azonosíthatóak.

Á KREATIVITÁS MEGJELENÉSE A HAZAI TARTALMI SZABÁLYOZÁS RENDSZERÉBEN

Bereczki Enikő Orsolya

ELTE PPK

bereczki.eniko@gmail.com

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Tanulás, tudás

Az elmúlt 20 évben a kreativitás nevelésben és oktatásban betöltött szerepe jelentős mértékben felértékelődött, amely főként a 21. század tudásalapú társadalmának kihívásai által támasztott igényeknek való megfeleléssel magyarázható (Craft, 2007; Beghetto, 2010). Világszerte számos ország a diákok kreativitásának fejlesztésben látja a gazdasági versenyképesség növekedésének, valamint a társadalmi és egyéni jólét megteremtésének esélyét. A kreativitás fejlesztésének oktatási célként való megjelölése különböző nemzeti és nemzetközi oktatáspolitikai dokumentumokban is azt bizonyítja, hogy a kreativitást az oktatásban eddig nem tapasztalt módon elismerik és értékelik (Shaheen, 2010). A tanulók kreatív készségeinek és képességeinek fejlesztése Magyarországon is az tartalmi szabályozó dokumentumok szerves részét képezik. A 2012-es Nemzeti alaptanterv a kreativitást az összes kulcskompetenciával megjelenő keresztntantervi fejlesztési területként határozza meg.

A kutatás célja, annak feltérképezése, hogy a kreativitás hogyan és milyen hangsúlyokkal jelenik meg a jelenleg hatályos tartalmi szabályozás rendszerében. A kutatásban a 2012-es Nemzeti alaptanterv került megvizsgálásra kvantitatív és kvalitatív tartalomelemzés módszerével. A tartalomelemzés alapját a kreativitás releváns szakirodalma alapján összeállított kulcsszavak megjelenésének, gyakoriságának és szemantikai kontextusának elemzése alkotja. A kulcsszavak a kreativitás 4 dimenziójára épülő kategóriákba tartoznak: kreatív személy, kreatív folyamat, kreatív produktum és kreatív környezet. Ily módon a kutatás rálátást nyújt arra, hogy milyen arányokban, egymásraépítettségben és mélységekben jelennek meg a már említett dimenziók a közös értékekében, kulcskompetenciákban, a különböző műveltségi területeken, valamint az általános és középfokú oktatásban.

A kutatás eredményei megkönnyíthetik mind az oktatáskutatók, mind a pedagógusok számára a magyar tartalmi szabályozó dokumentumok kreativitásra vonatkozó tartalmaiban való eligazodását, elősegíthetik annak nemzetközi kontextusba helyezését és nem utolsósorban előkészíthetik a kreativitás iskolai implementációjának vizsgálatát.

A KULTURÁLIS TANULÁS HAZAI DIMENZIÓI A TERÜLETI EGYENETLENSÉGEK OLDALÁRÓL

Dankó-Herczegh Judit – Juhász Erika

DE BTK Neveléstudományok Intézete

herczegh.judit@arts.unideb.hu

juhasz.erika@arts.unideb.hu

Témakörök: Tanulás, tudás; Művészeti nevelés, vizuális kultúra

A kultúra társadalmi szervező entitás. Bármely korszak társadalmi folyamatainak megértéséhez elengedhetetlen az adott társadalomra jellemző kulturális dimenziók vizsgálata. Ugyanúgy, ahogyan a társadalmi formák módosulnak, változnak a kultúra szegmensei, főbb eloszlási és fogyasztási keretei és területi megjelenési formái is átalakulnak.

A Kozma Tamás által vezetett, OTKA által támogatott (K-101867) „Tanuló régiók Magyarországon: Az elmélettől a valóságig” című kutatás (LeaRn) keretében a nonformális és informális tanulási aktivitásokat vizsgáló „Személyes tanulás” munkacsoport részeként a kulturális tanulás szegmenseit, területi egyenlenségeit is vizsgáltuk. A kutatás módszertani alapját az országos mintára építő Német Tanulási Atlasz (Deutscher Lernatlas) ún. Persönliches Lernen dimenziója jelentette, amelyet a munkacsoport az informális tanulás és az általános nonformális tanulás dimenziójaként határozott meg, és amely elkülönül a formális tanulási rendszerektől, és a szakmai nonformális tanulástól és amelynek szerves részét képezi a kulturális tanulás folyamata.

Ekőadásunk áttekintést nyújt a kutatás kulturális tanulásra vonatkozó empirikus eredményeinek bemutatása mellett a kultúra értelmezési kereteiről, a hazai kultúra társadalmi rétegzettségéről, a kulturális fogyasztás mintázatairól, a klasszikus és digitális kulturális elemek megjelenési formáiról. Előadásunkban a LeaRn kutatás empirikus adatai mellett átfogó statisztikai mutatók segítségével mutatjuk be a kulturális fogyasztás változásait: az új társadalom típusnak megfelelő digitális kultúra hangsúlyos elemeit, a kulturális tanulás színtereit és bemutatjuk a kultúra területi rétegzettségét, amely meghatározó a társadalmi javak eloszlása szempontjából. Előadásunk a LeaRn kutatás adataira támaszkodva rávilágít arra a fontos tényre, hogy a kulturális tanulási folyamatokat befolyásolja a gazdasági javak és a kultúra közvetítéséért felelős intézményrendszer területi egyenlensége.

A LOGIKUS GONDOLKODÁS ÉS EGYÉB TANULÁSI TÉNYEZŐKKEL VALÓ KAPCSOLATÁNAK VIZSGÁLATA VAJDASÁGI MAGYAR KÖZÉPISKOLÁSOK KÖRÉBEN

Pesti Csilla

Óbudai Egyetem, Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ
csilla.pesti@gmail.com

Témakörök: Kognitív fejlődés és fejlesztés; Tanulás, tudás

Az oktatási rendszer eredményességére az oktatáspolitikai intézkedések értelemszerűen hatással vannak, ezért rendkívül fontos, hogy azok empirikus kutatásokra épülve tervezett hatást váltsanak ki. A nemzetközi kutatási eredmények mögött rejlő miértek megválaszolása érdekében elengedhetetlen a különböző országos, egy régióra, vagy akár egy intézményre vonatkozó mérések időszakos elvégzése.

A fent leírtakra alapozva a pedagógiai alapokon nyugvó empirikus kutatás célja a logikus gondolkodás alakulásának vizsgálata, a tanulási stílussal és más tanulási jellemzőkkel való összevetése vajdasági középiskolás tanulók körében. A kutatási eredményeket egy közel 300 vajdasági magyar középiskolás tanulóból álló mintán elvégzett mérésorozatot szolgáltatott. A vizsgálat során a következő mérőeszközöket használtuk: Raven-féle Standard és Nehezített Progresszív Mátrix tesztek, Kolb-féle tanulási stílus kérdőív, tanulási szokásokat feltáró kérdőív.

E vizsgálat kitér arra, hogyan alakul a tanulók értelmi képességeinek fejlődése a tanulmányok előrehaladtával. Az eredmények csökkenő tendenciát mutatnak, mely indokolja a mérések megismétlését egy longitudinális vizsgálat keretében. Ugyanakkor a teszt jellegéből eredő, a tanulók, a tanárok, s az intézményi vezetőség felé történő visszacsatolásban is számos lehetőség rejlik. Például a tanuló számára egy, a megszokottól eltérő visszajelzést ad, s ez a megfelelő tanári jelenlét mellett motiváló hatással bír.

Ezt követően megvizsgáltuk, kimutatható-e valamilyen kapcsolat a logikus gondolkodás és a tanulási stílus között. A tanulók jelentős mértékben (32,17%) akkomodáló stílussal rendelkeznek, vagyis előnyben részesítik a tapasztalatszerzést, az aktív kísérletezést, ezért az oktatási folyamat során előnyös a tanulói aktivitáson alapuló tanári tervezés.

A tanulmányi átlag és a mért intellektuális képességek közötti kapcsolat a Pearson-féle korrelációvizsgálat alapján szignifikáns pozitív ($p = 0,01$; $r = 0,273$) kapcsolatnak minősíthető. E kapcsolat mérsékelt volta érthető, hisz a tanulmányi eredmény önmagában igen csekély információval szolgál a tanulóról. Azonban a különböző tantárgyi eredmények vizsgálata során bebizonyosodott, a logikus gondolkodás fejlettségének szintje nem csak a természettudományi, hanem a társadalomtudományi tantárgyakból elért eredményekre is hatással van.

Megvizsgáltuk, hogy vajon a magas továbbtanulási célt kitűzők fejlett logikus gondolkodással rendelkeznek-e. Több ponton is bizonyításra került, hogy a tanulók önismerete nem tükrözi a valóságot: a kérdőív szerint az alacsony logikus gondolkodással bíró tanulók 71,4%-a vallja, jellemző rá a logikus gondolkodás. Ezen felül megállapítható, hogy az egyetemi diplomát szerezni kívánók 45,2%-a rendelkezik átlagon aluli, vagy alacsony intellektuális képességekkel. E jelenség kedvezőtlen hatásai a felsőoktatásba való belépéssel egyre hangsúlyosabbá válnak, ezért rendkívül fontos a probléma felismerése és visszacsatolása nem csak a tanárok, hanem a tanulók felé is.

A MAGYAR KÖZOKTATÁS-POLITIKA FELÜLNÉZETBŐL

Rajnai Judit

ELTE PPK

rajnajibud24@gmail.com

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Neveléstörténet, reformpedagógia

Előadásomban a rendszerváltás utáni legfontosabb hazai közoktatás-politikai koncepciók irányvonalainak összefoglaló bemutatására, főbb tendenciák felvázolására teszek kísérletet.

Nagy vonalakban vizsgálom az oktatásüggyel kapcsolatos érdekek és hatalmi törekvések (politics) megjelenését, ill. részletesebben elemzem az oktatásra vonatkozó cselekvési stratégiákat, szabályozó eszközöket és mechanizmusokat (policy), kiemelt figyelmet szánva az oktatásirányítás állami szerepének alakulására.

Válasz próbálok keresni arra, hogy az egyes közoktatás-politikai stratégiák és intézkedések háttérében milyen koncepciók, oktatáspolitikai szándékok húzódnak meg, s ezeket hogyan befolyásolja a politikai, gazdasági és társadalmi környezet átalakulása (ld. többpártrendszer, demográfiai viszonyok változása, gazdasági krízisek, technológiai fejlődés). Ebben a kontextusban érdemes kiemelni az ország külpolitikai orientációjának a változását (ld. OECD-hez, EU-hoz történő csatlakozás), amely nemcsak az oktatáspolitikai vonatkoztatási rendszerét, belső erőterét alakította át alapvetően, hanem a fejlesztési forrásokhoz való hozzájutást, és ezeken keresztül a fejlesztési prioritásokat is meghatározta.

A rendszerváltás utáni választások több ízben is a domináns politikai erők kicserélődéséhez vezettek. Ezzel összefüggésben az egyik legérdekesebb kérdés az, vajon mennyire beszélhetünk a magyar közoktatás-politikában folyamatosságról, illetve stabilitásról, amelyre szintén szeretnék kitérni az előadásomban.

Az 1990 és 1994 közötti kormányzati ciklus során történt meg a közoktatás új átfogó kereteinek rögzítése, amely egészen a „2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről” elfogadásáig többé-kevésbé érvényben maradt. Stabílan fennmaradtak olyan oktatáspolitikai prioritások is, mint pl. a minőség és az eredményesség, kompetencia-alapú oktatás vagy a méltányosság és az esélyegyenlőség biztosítása. Mégis a közoktatás szereplői (pedagógusok, szülők, tanulók) éppen a rendszer folyamatos változását, kiszámíthatatlanságát élték meg, amelyeket külső és belső tényezők változása (ld. fent) is generált. Kormányzati ciklusonként számos esetben felülírták az előző ciklus kezdeményezéseit, még mielőtt azok szervezőkénél volna a közoktatás működésében, és tartós hatást gyakorolhattak volna az óvodák és iskolák működésére.

Ha az oktatásirányítást vizsgáljuk, már a '90-es évek közepén elkezdődött azoknak az új eszközöknek a kiépítése, amelyek a decentralizált irányítási környezetben lehetővé teszik az aktív állami beavatkozást. Ebben a folyamatban a legradikálisabb fordulat 2011 után következett be, amely jelentős elmozdulást mutat a centralizáció irányába.

A MAGYARORSZÁGI HALLGATÓI ÖNKORMÁNYZATISÁG AZ ÚJ ÉVEZREDBEN:
ÉRDEKKÉPVISELET, SZERVEZET, VÁLLALKOZÁS A FELSOÓKTATÁSI
SZUPERMARKETBEN

Jancsák Csaba

Szegedi Tudományegyetem
jancsak@jgypk.u-szeged.hu

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

A kutatás homlokterében a személyes és közösségi állampolgári aktivitás, a politikai részvétel, a nemzedéki szerveződés és a felsőoktatási értelmező közösségek közéleti-közösségi cselekvésmintái, valamint a közéleti szerepvállalás új formái és a hallgatói szervezet új évezredbeli átalakulása áll. Az előadás empirikus forrása az Aktív fiatalok Magyarországon (2013, N=1300) kutatás adatbázisa. Az előadás a rendszertranszformációtól követi nyomon a magyarországi hallgatói önkormányzati mozgalom idővonalát, bemutatja a szervezet életciklusainak sajátosságait (a teljesítmény, a kreativitás, a kockázatvállalás, az adminisztráció és az integráció szempontjából). Az 1988-2013 közötti korszak felsőoktatás-történeti mérföldköveinek ifjúságszociológiai megközelítésével elemzi a hallgatói önkormányzati intézményrendszert, a funkció- és értékvtársok háttérben álló okokat és azok következményeit. A változást a társadalmi mozgalmak életciklus modelljén keresztül (Adizes szervezet életciklus-modelljének adaptálásával) értelmezve rámutat, hogy az intézményesülés „aranykalickába” zárta a diákmozgalmat, aminek az innovációs potenciál erodálódása lett a következménye. Az új évezredben a magyarországi felsőoktatásban bevezetett reformok, és kiemelten a kreditrendszer a kollektív hallgatói érdekek átalakulásához vezettek, amely a hallgatói önkormányzati mozgalom világában értékvtárs és az érdekképviseleti funkció hanyatlását, a tömegbázis elvesztését okozta, miközben a szervezet gazdasági potenciálja impozáns módon megnövekedett, a képviseltekben a bizalmi tőke erodálódott. Az előadás az Aktív Fiatalok Magyarországon kutatás 2013-as adatfelvételében a magukat a HÖK-höz kötődőnek tekintő hallgatók attitűdjeinek elemzésével mutat rá, mi jellemzi a "felsőoktatási szupermarket" kiszolgálóinak értékvtársát és közléthez, érdekképviselethez fűződő viszonyát.

A NETGENERÁCIÓ ÉS E-LEARNING - A NETGENERÁCIÓ ELEKTRONIKUS TANULÁSI SZOKÁSAINAK ELEMZÉSE

Fehér Péter

ELTE TTK

feherp1@t-online.hu

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás

A netgenerációs elméletek (Tapscott, 1997; Prensky, 2001) hamar népszerűvé váltak a hazai szakmai körökben. A Netgeneráció 2010 kutatás volt az első, amely empirikus adatokra alapozva tett kísérletet ezen elméletek cáfolatára, egyúttal felhívta a figyelmet a témakör árnyaltabb megközelítésére.

A vonatkozó kutatások céljai közt szerepelt a hazai helyzet felmérése és elemzése, a magyar netgeneráció jellemzése, (Előzmény: Tenegen netgenerációs vizsgálat (N=1089)), valamint a kapott eredmények összevetése a külföldi felmérések adataival.

Az előadásban három empirikus kutatás (Netgeneráció 2010 (N=994), Netgeneráció 2012 és egy üzleti főiskolán zajlott webinárium kutatás (N=414)) adataira támaszkodva elemezzük a netgeneráció elektronikus tanulási szokásait.

Az empirikus kutatások eredményei azt mutatják, hogy

- a magyar tanulók IKT-kompetenciái elmaradnak a kívánatos szinttől, amely az IKT-alapú eszközök hatékony alkalmazásának akadálya lehet. (A tanulók IKT-tudásával kapcsolatos további eredményeket közölt Dancsó (2009) és Kiss Gábor (2012)
- az elektronikus tananyagok használata nem szignifikánsan magasabb a hagyományos (papír-alapú) tananyagoknál.
- számos kihasználatlan lehetőség rejlik az e-learning területén a hazai felsőoktatás számára.

A felsorolt empirikus kutatások eredményeinek összegzése komoly alapot biztosíthat a tanulók számára megfelelőbb elektronikus oktatási környezetek kialakításához és a netgeneráció egyes sajátosságainak figyelembe vételéhez e-learning tananyagok létrehozása során.

A REFORMPEDAGÓGIA ÉS AZ ÉLETREFORM MOZGALOM HELYE ÉS SZEREPE A 20. SZÁZADI NEVELÉSTUDOMÁNYBAN A LEGÚJABB KUTATÁSOK TÜKRÉBEN

Vincze Beatrix

ELTE PPK Pedagógia-történeti Tanszék
vincze.beatrix@ppk.elte.hu

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Alternatív pedagógiák, egyházi nevelés

Az előadás célja, hogy bemutassa az európai reformpedagógia és az életreform mozgalom megítélésének új aspektusait a német nyelvű szakirodalomban megjelenő új megközelítések alapján.

Az Hansen-Schaberg és Schonig szerzőpáros szerkesztésében megjelent (2001-2007) hat kötetes „Reformpedagógiai iskolakoncepciók” munka alapján lehetőség nyílik arra, hogy felhívja a figyelmet a reformpedagógia recepciótörténetének új kutatási szempontjaira, az elmélet és a gyakorlat közötti összefüggések új kontextusaira.

Az előadó törekszik arra, hogy a reformpedagógia megítéléséről kialakult diskurzushoz köthető fontosabb szerzők elméleteit megragadja (Oelkers 1979, Scheibe 1994, Kerbs/Reulecke 1998, Benner/Kemper 2002, Skiera 2003), kiemelve a köztük lévő különbségeket, hangsúlyozza az új kutatási irányokat.

Az előadás fókuszál – Hansen-Schaberg (2007) nyomán, a „Reformpädagogik. Geschichte und Rezeption” kötetben javasolt és részben már kutatott azon területekre, amelyek leginkább hozzájárulhatnak a reformpedagógia történetének új fejezetéhez. Kiemelt aktualitást nyert a reformpedagógia és az életreform mozgalom szoros kapcsolatának művelődéstörténeti vonatkozásainak további elemzése. Feltárandó a nők szerepe a reformiskolákban, a lányiskolák, az ismeretlen hősök, a nem pedagógusok reformpedagógiai koncepcióinak jelentősége. Másik hiátus pótolhat az NDK és a volt szocialista országok, 1945 utáni pedagógiájában a korábbi reformpedagógia hagyományok utóéletének a tanulmányozása. Több neveléstudós szükségesnek tartja (leginkább Oelkers), hogy a két világháború közötti reformpedagógusok tevékenységét jóval árnyaltabban kell megítélni, a náci időszakban is működő iskolák (például a vidéki nevelőotthonok) alapos elemzésének a beemelésével. Szükséges a reformpedagógiák intézményesülésének összehasonlító elemzése (Montessori, Waldorf, Freinet, Jénaplán iskolák). Az objektivitásra törekvés egy másik kiindulópontja lehet a reformkonceptiók és a herbarti pedagógia viszonyának differenciált vizsgálata, amelyet korábban több neveléstudós is kezdeményezett. (Coriand, Benner, 2003)

A kutatás elsősorban a pedagógia-történeti munkák, (a recepciótörténetek) összehasonlító elemzésén alapul, amely a hazai a reformpedagógiai recepciókutatásokat az új nemzetközi aspektusokkal kívánja gazdagítani.

A nemzetközi szakirodalom új eredményeinek és módszereinek bemutatása (új metodológiai gyakorlatok: adatbankok, empirikus vizsgálatok eredményeinek bevonása, új és régi hermeneutikai megközelítések elemzése, új periodizációs kísérletek) és vitára bocsátása – folytatása kíván lenni intézetünk korábbi kutatásainak, illetve kiindulópontja új kutatásainak. A neveléstudomány új eredményei arra bátorítanak, hogy az új kutatásokat hozzuk összefüggésbe a 21. századi magyar és nemzetközi alternatív pedagógiával.

Á REZILIENCIAKUTATÁS GYERMEKVÉDELMI ASPEKTUSAI

Homoki Andrea

Szent István Egyetem Gazdasági, Agrár- és Egészségtudományi Kar
andi.homoki@gmail.com

Témakörök: Gyermek- és ifjúságvédelem; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

Az előadásban a reziliencia gyermekvédelmi szempontú nemzetközi megközelítéseit és a hazai gyermekvédelem területén végzett reziliencia kutatás eredményeit mutatjuk be. A hazai arányok becslésén túl a kutatás célja a gyermekvédelmi gondozásban élőek átfogó reziliencia vizsgálata volt, mivel hazánkban az iskolai sikerességen túlmutató reziliencia kutatást a gyermekvédelem területén még nem folytattak. Az Észak-Alföld és a Dél-Alföld régiók gyermekvédelmi gondozottjainak körében 2012-2013. években kérdőíves vizsgálatot végeztünk (N=371), az adatokat matematikai-statisztikai eljárással elemeztük. A lekérdezett gyermekek iskoláinak pedagógiai arculatát az intézmények pedagógiai programjainak és online felületeinek tartalom elemzésével vizsgáltuk. Hazai kutatási adatok ismeretében általánosnak tekinthető a gyermekvédelmi rendszer által segített hátrányos helyzetű (HH) és halmozottan hátrányos helyzetű (HHH) gyermekek teljesítménybeli elmaradása, társadalmi tőkájük alacsony szintje, iskolai kudarcossága. (Veressné Gönczi 1998, Varga 2008, V. Gönczi- Gortka Rákó 2011, Rácz 2012). Célunk volt rámutatni azokra a belső és külső reziliencia komponensekre, melyek – egyéni és/vagy intézményi/rendszerbeni - célzott fejlesztésével a gyermekvédelemben élő gyermekek boldogulási esélyei növelhetők. Olvasatunkban a reziliencia nem szorítkozik pusztán az iskolai sikerességre. A reziliencia jelensége a belső egyéni tényezők és a külső környezeti hatások rendszereként értelmezhető. A nemzetközi reziliencia kutatások második hullámában (Masten 2001) longitudinális kutatások során feltárt összetevők vizsgálatához Welch (1987) modern rendszerelméleti modellje biztosította az elméleti és empirikus keretet. Welch humán ökörendszerének hét szintjén fogalmaztuk meg kutatási kérdéseinket, feltételezve, hogy a különböző (társadalom, kultúra, helyi közösségek, család, inter- és intraperszonális, fizikai) szinteken mért komponensek pozitív együttállása elősegítheti a gyermekvédelmi gondozottak iskolai boldogulását. Kutatási eredményeink alapján reziliensként minősítjük azokat a gyermekvédelmi gondozottakat, akik – a humán ökörendszer szintjein vizsgált, iskolai sikerességet statisztikai módszerekkel igazoltan elősegítő – reziliencia tényezőket mérő változócsoport öt szinteréből (családi, iskolai, társas támogatás, én-hatékonyság, élet értelmébe vetett bizalom) legalább két esetben a legjobb mutatókkal jellemezhető klasztercsoportokba tartoztak. A vizsgált régiókban a legalább két szinten reziliens kategóriába sorolható gyermekek aránya 26%, amely megközelíti a nemzetközi 30%-os arányt. A változócsoportokból alkotott gyermekvédelmi reziliencia modell alapján létrehozható egy reziliencia skála, mely alkalmazásával a gyermekvédelmi rendszerbe kerülés folyamatában feltárhatóvá válhat a gyermek reziliencia szintje.

A SZÓOLVASÁSI KÉSZSÉG SZEMÉLYRE SZABOTT DIAGNOSZTIKUS MÉRÉSÉT MEGVALÓSÍTÓ ONLINE TESZTRENSZER KIDOLGOZÁSA

Magyar Andrea* – Molnár Gyöngyvér**

**SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola*
mandrea@edu.u-szeged.hu

***SZTE Neveléstudományi Intézet, Oktatásméleti Kutatócsoport*
gymolnar@edpsy.u-szeged.hu

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT; Kognitív fejlődés és fejlesztés

Az olvasás megfelelő szintű elsajátítása minden további tanulás előfeltétele (Csapó és Csépe, 2012), ezért kiemelt fontosságú fejlődésének követése, az esetleges lemaradások időbeli jelzése. Nagy József (2006) felismerve a szókincs és a szóolvasó készség meghatározó szerepét az olvasási képesség fejlettsége tekintetében, munkatársaival kidolgozott egy szóolvasó készség vizsgálatára alkalmas kritériumorientált papír alapú tesztsorozatot, mely a leggyakoribb 5000 köznyelvi szó ismeretének mérését tette lehetővé.

A számítógép alapú tesztelés és a valószínűségi tesztelmélet eszközrendszerének elterjedése megteremtette a tesztsorozat továbbfejlesztésének lehetőségét (Molnár, 2011), úgymint az azonnali visszajelzés, a motiválóbb környezet (Thompson, 2007), a személy képességszintjéhez illeszkedő tesztelés (Magyar 2014) és a tesztrendszerre alakítás megvalósítását, mely jelen kutatás célját képezték.

A 850 papír alapú feladat számítógép alapú viselkedésének feltérképezése egy 4. és 5. évfolyamos diákok (n=4480) részvételével zajló kutatás keretein belül történt meg. A tesztsorozat tesztrendszerre alakítása, azaz az egyes tesztek horgony itemekkel történő összekötése során megőriztük az eredeti koncepciót: továbbra is négy különböző szempont szerint történik a szóolvasó készség vizsgálata (címszóolvasás, toldalékos szóolvasás, szinomimaolvasás és szójelentés olvasás). Az adaptív tesztrendszer a papír alapú tesztsorozat országos adatfelvételi eredményeire alapozva öt képességszinten különíti el egymástól a diákokat.

Az online rendszer működésének hatékonyságvizsgálatát 2014 tavaszán 154 1-5. évfolyamos tanuló részvételével bonyolítottuk le. Az adatfelvétel a tanulók saját iskolájában, a saját internethálózatukon egy tanítási órán az eDia rendszer segítségével történt.

Az eredmények értelmében megbízhatónak bizonyult a rendszer, a személyszeparációs reliabilitásmutató mind a teljes rendszer szintjén (0,88), mind az egyes dimenziók szintjén (0,75, 0,89, 0,87, 0,88) megfelelő volt. Az itemek nehézségi paraméterei széles skálán helyezkedtek el (349-855), ezért a rendszer mindamelllett, hogy alkalmasnak bizonyult az évfolyamok között meglévő átlagos különbségek detektálására, az évfolyamokon belül megjelenő különbségek diagnosztizálását is lehetővé tette. Mind a legalacsonyabb képességszintű első és második évfolyamos diákok, mint a legmagasabb képességszintű 5. évfolyamos diákok képességszint szerinti elkülönítésére alkalmas volt. Az adatfelvétel során kinyert információ mennyisége fokozatosan javult.

A kutatás jelentőségét az adja, hogy a tesztrendszer nemcsak annak mérésre alkalmas, hogy a tanuló hány szót képes értően elolvasni, hanem annak meghatározására is, hogy milyen nehézségűek azok a szavak - a közös nehézségi és képességszála következtében még akkor is, ha a számára kiközvetített tesztben azok a szavak nem szerepeltek - és melyek azok, amelyeket nem ismer, nem képes értően elolvasni, ahol fejlesztésre szorul.

A SZÜLŐ-GYERMEK ÍRÁSBELISÉGGEL ÖSSZEFÜGGŐ KÖZÖS TEVÉKENYSÉGEI
ÉS A FONOLÓGIAI TUDATOSSÁG FEJLŐDÉSÉNEK KAPCSOLATA AZ
ÁLTALÁNOS ISKOLA 1-4. ÉVFOLYAMÁN

Török Tímea* – Hódi Ágnes**

**SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola
medicne@gmail.com*

***SZTE Oktatáselméleti Kutatócsoport
agnes.hodi@edu.u-szeged.hu*

Témakörök: Kognitív fejlődés és fejlesztés; Tanulás, tudás

A fonológiai tudatosság meghatározó szerepet játszik az olvasástanulásban (Blomert és Csépe, 2012). Kutatások igazolják, hogy a fonológiai tudatosság korai fejlődése és az otthoni környezet, s azon belül a szülő-gyermek interakciók között szignifikáns kapcsolat van (Wood, 2002). A társas interakciók hatással vannak a nyelv- és az olvasáselsajátítására, azonban e tényezők fonológiai tudatossággal való kapcsolatát még nem vizsgálták sekély ortográfiajú nyelv esetében az általános iskola kezdő szakaszában.

Kutatásunk célja a szülő-gyermek írásbeliséggel összefüggő közös tevékenységek és a fonológiai tudatosság fejlettsége közötti kapcsolat feltárása 1-4. évfolyamos tanulók körében.

A vizsgálatot egy kultúrahordozó egység három általános iskolájának alsó tagozatos tanulói körében végeztük (N=211). A kutatáshoz két mérőeszközt használtunk: egy saját fejlesztésű fonológiai tudatosságot mérő tesztet (Cronbach- $\alpha=0,89$) és egy szülői háttérkérdőívet, amely 17 szülő és gyermek által otthoni környezetben közösen végzett tevékenységek gyakoriságát vizsgáló tételt tartalmazott. 10 tétel olyan szülő-gyermek írásbeliséggel összefüggő közös tevékenységekre vonatkozott, amelyek közvetlen szerepet játszhatnak a nyelvi fejlődés, így a fonológiai tudatosság fejlődésében is. A további hét tétel olyan szülő-gyermek interakcióra épülő közös tevékenységek gyakoriságát vizsgálta, amelyek középpontjában nem az írásbeliség áll, ugyanakkor indirekt kapcsolatba hozhatók a fonológiai tudatosság fejlődésével. A szakirodalmi áttekintés alapján feltételeztük, hogy a vizsgált, otthoni környezetben végzett tevékenységeket az írásbeliséggel való összefüggés alapján különböztethetjük meg. Az elvégzett faktoranalízis eredményei igazolták hipotézisünket (KMO-index 0,79; Bartlett teszt 849,28 $p<0,01$).

Az eredmények azt mutatják, hogy a fonológiai tudatosság fejlődésében a legnagyobb változás az első ($x_1=74,34\%$, $s_1=15,77\%$) és második évfolyam ($x_2=84,04\%$, $s_2=11,82\%$) között történik ($F=11,43$, $p<0,01$). A többi évfolyam esetében az elért pontszámok statisztikailag nem különböznek, így feltételezhető, hogy a szenzitív periódus a formális oktatást megelőzően tart, amely az eddigi kutatásokat támasztja alá.

Mintánkban az írásbeliséggel kapcsolatos interakciókra leginkább jellemző, hogy a szülők a gyermekekkel egy héten többször olvasnak közösen könyvet, plakátokat és hirdetések, mesélnek egymásnak történetet és beszélnek meg a gyermek olvasmányélményeit. A szülő-gyermek írásbeliséggel összefüggő közös tevékenységek gyakorisága és a fonológiai tudatosság fejlettsége között nem találtunk szignifikáns kapcsolatot.

Az eredmények alapján arra következtetünk, hogy ebben az életkori szakaszban a fonológiai tudatosság egy otthoni környezettől függetlenül fejlődő képesség. Mindazonáltal a kutatás további szakaszában a szülők részéről fellépő társadalmi kívánatosság esetleges torzító hatásainak kiküszöbölése érdekében kvalitatív módszereket is felhasználtunk.

A TANÁRJELÖLTEK TANULÁSÁNAK TÁMOGATÁSA PÁROS REFLEKTÍV NAPLÓ SEGÍTSÉGÉVEL

Kálmán Orsolya – Kopp Erika
ELTE PPK Neveléstudományi Intézet

kalman.orsolya@ppk.elte.hu

kopp.erika@ppk.elte.hu

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

A reflexió, mint a tanárjelöltek és gyakorló tanárok folyamatos szakmai fejlődésének eszköze (Korthagen 1985, Schön 1987, Szivák 2010) a tanárképzés egyik meghatározó eleme. A reflektivitás folyamatára és ezen belül a reflektív naplóra, mint a folyamatot segítő eszközre irányuló vizsgálatok (pl. Bell 2001, Sántha 2008, Minnott 2008, Gillies - Boyle 2009) főként a tanárjelöltek reflektivitásának szintjeire, a megjelenő témákra és a preferált megoldásmódokra fókuszálnak. Az egyes vizsgálatokban eltérő a reflektív szövegelemek kategorizálásának módja, kutatásunkhoz részben Valli (1997) kategóriarendszerét használtuk, a kapott eredmények összehasonlíthatósága érdekében. A tanulópár, mint a reflexió támogatója viszonylag kevésbé kutatott terület (pl. Sherin - Van Es, 2005, Harford 2010), azonban a tanulópár, mint megoldás hatékonyságát az eddigi vizsgálatok egyértelműen igazolták.

Kutatásunkban a 2013/14-es tanév tavaszi félévében 78 tanárjelölt páros reflektív naplóját elemeztük. A mintába önkéntes alapon kerültek be azok a tanárjelöltek, akik a kutatók hat szeminárium csoportjából vállalták a kutatásban való részvételt. A reflektív naplóban a tanárjelöltek végiggondolták szakmai céljaikat a tízenöt órás tanítási gyakorlatuk előtt, majd beszámoltak tapasztalataikról, értelmezték saját tanításukat, kérdéseket, észrevételeket fűztek az eseményekhez, végül pedig egy retrospektív reflexióban átgondolták szakmai céljaik és tanítási gyakorlatuk eredményeit. A társ szerepe a reflektív naplóírás során az volt, hogy kérdésekkel, észrevételekkel segítse a tapasztalatok értelmezését, elemzését, újragondolását. A tanárjelöltek továbbá kitöltöttek egy rövid kérdőívet is, ami a reflektív naplóval, a páros jelleggel kapcsolatos előnyekre, hátrányokra, illetve a jelöltek további tanári céljaira kérdezett rá.

A reflektív naplók tartalomelemzése során egyfelől előzetesen meghatároztunk elemzési kategóriákat, másfelől kifejezetten figyeltünk az előre nem látható témák nyílt kódolására. A tartalomelemzést az Atlas.ti program segítségével végeztük.

Az adatok feldolgozásának első eredményei alapján látható, hogy a szakmai célok és a reflexió területei közt a tanári személyiség hagyományos modelljének (Korthagen, 2004) szinte összes szintje megjelenik, kivéve a küldetés legmélyebb rétege. A szakmai célok esetében, de főként a reflexió területeinél azt tapasztaltuk, hogy a tanárjelöltek vagy inkább a szakmai önazonosság, nézetek szintjére, vagy inkább a kompetenciák, tanítási tevékenységek szintjére fókuszálnak. Különösen lényeges, tipikus problémaként jelentek meg a negatív érzelmek, szorongás, gyakori betegeskedés, a magánélet és a tanári pálya összeegyeztethetőségének kérdései; legnagyobb sikerekként elsősorban a szaktárgyi tudás megerősödését, a módszertani kísérletezést, a saját módszer megtalálását emelték ki.

A TANÍTÁSI GYAKORLAT HALLGATÓI ÉRTÉKELÉSE

Sápiné Bényei Rita

DE Humán Tudományok Doktori Iskola

sbrrr@hotmail.com

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Felsőoktatás, felnőttoktatás

A tanárképzés sikeres működésének egyik kulcseleme Freeman (1991) szerint az a folyamat, amelyben az implicit nézetek, nézetrendszerek explicitté válnak. Ekkor alakíthatnak ki a tanárok és hallgatók módszereket és eszközöket arra, hogy beszélni és gondolkodni tudjanak tanulásukról, saját szakmájukról, osztálytermi gyakorlatukról, valamint képesek legyenek megfogalmazni és felülvizsgálni nézeteiket, felderíteni az esetleges ellentmondásokat. Ennek következményeként tudnak később kontrollt gyakorolni saját szakmai fejlődésük felett. Több kutatás hangsúlyozza a képzők felelősségét, az általuk kifejtett hatás jelentőségét, rámutat a képzésben oktatók nézetei és a képzés gyakorlata közötti összefüggésekre (Kane – Sandretto – Heath, 2002; Loughran – Russel, 1997). A hazai vezetőtanárok szerepét kevés empirikus kutatás vizsgálja (Szivák, 1994; Sántha, 2008). Kvantitatív kutatásunk arra kereste a választ, vajon melyek azok a területek, amelyeket a hallgatók tanítási gyakorlatuk során fejlesztendőnek értékelnek. Kutatási kérdéseink a következők voltak: Alkalmas-e a gyakoroltatást végző intézmény minőségbiztosítási rendszerében használt kérdőív a problémás területek feltárására? Van-e eltérés a névvel, ill. név nélkül kitöltött kérdőívek válaszai között? A természettudományos és bölcsészhallgatók válaszadói attitűdjében tapasztalható-e eltérés? Milyen klaszterek rajzolódnak ki a válaszok alapján? A mintavétel kérdőívvel történt, 2010-2014 között papír alapon, önkitöltős módszerrel a tanár szakos egyetemi hallgatók körében (N=115). A 18 itemes, 4 fokozatú Likert – skálájú kérdőívet (N=65) adatközlő névvel, míg (N=50) anonim módon töltötte ki tanítási gyakorlata befejeztével. A két csoport összehasonlítása Chi –négyzet próbával és Mann-Whitney próbával történt. A változók közötti összefüggések feltárására faktoranalízist és kétlépcsős klaszteranalízist végeztünk az SPSS 13.00 program segítségével. Az eredmények szerint az anonim csoportban (N=50) a hallgatók szignifikánsan kritikusabban értékelést adtak. A logisztikus regresszió első faktora módszertan elnevezéssel megfelelő előrejelzést adott a mintára vonatkozóan. A Chi2 próba azt mutatta, hogy az 50 anonim hallgató 20% -a kritikusán fogalmaz értékelésében. A vizsgálat eredményei alapján 2 klaszter különíthető el, ám ezeknek nincs köze a szakokhoz (BTK-TTK). A kutatás a lojális és kritikus hallgatói klaszter meglétét tárta fel. A faktoranalízis három erősen korreláló faktort mutatott ki, ezek alapján: a módszertan, tanítási folyamat és emberi magatartás szerint mutatható ki elégedettség az értékelésben. Ez utóbbit, az emberi magatartást lineáris regresszióval függő változóként vizsgálva szignifikánsan meghatározónak találtuk ($p < 0,05$). A további eredmények érdekében kutatásunkat folytatni kívánjuk, hogy ezzel is hozzájáruljunk a felsőoktatás gyakorlati képzésének korszerűsítéséhez.

A TANULÁSBAN AKADÁLYOZOTT SZEMÉLYEK ISKOLAI ÉS TÁRSADALMI INTEGRÁCIÓJÁNAK NÉHÁNY ÖSSZEFÜGGÉSE

Szabó Ákosné

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar
timarkati@barczi.elte.hu

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Szociális tanulás

Az előadás a témakörben megjelent – tudományosan igazolt tényekre és oksági kapcsolatok feltárására vállalkozó – kutatás (szerk. Zászkaliczky, 2013) megállapításait tekinti át további „igazságképes” gondolkodási sémákat és szakirodalmi megállapításokat is mozgósítva az iskolai és a társadalmi integráció keretében történő intervenciók és folyamatok összefüggéseinek pedagógiai, gyógypedagógiai és szociológiai szempontokat ötvöző vizsgálatához.

Kerekfi (2012) kutatása szerint az intézményes ellátásban élő enyhén értelmi fogyatékos emberek több mint fele (53,8%-a) rehabilitációs célú lakóotthonban, közel másik fele (41,3%-a) rehabilitációs intézményekben él. Ezek az arányok igen magasak, meghaladják a többi intézménytípusban élő enyhén értelmi fogyatékos kliensek arányát, miközben ez a népességcsoport jól integrálható lenne a (többségi) társadalomba.

Katona (2012) kutatásának az alaphipotézise az volt, hogy a törvényi szinten az európai esélyegyenlőségi normákhoz igazodó, a társadalmi integráció célkitűzéseit vállaló intézmények többsége a gyakorlatban zárt világot alkot. Korlátolt társadalmi részvétel, szűk kapcsolatrendszer, az intézményben biztosított és a lakók által igénybe vett szolgáltatások, az intézményen belül történő foglalkoztatás, a kapcsolati intimitás megélésének korlátozott lehetősége, gyermekké tevő féltés és túlféltés jellemzi meghatározóan az intézményi életet. A kutatás tapasztalata szerint az értelmi fogyatékos felnőttek társadalmi integrációjának eredményessége az egyén kapcsolati tőkéjének függvénye: van-e a sorsát egyengető „kulcsember” az életében?

Takács, Szekeres és Perlusz (2012) tanulmánya a Gyermekek Jogairól Szóló Egyezményben a gyermekek gyógypedagógiai ellátását érintő megállapítások megvalósulásával kapcsolatos szülői vélemények feltárására vállalkozik. Számos megvalósultnak minősített vállalás mellett a gyermek állapotához és szülei vagy gondviselői helyzetéhez alkalmazkodó támogatás biztosítását és a társadalom segítőkészségét a személyiség lehetőség szerinti mind teljesebb kibontakoztatására nem látták megfelelőnek a megkérdezettek.

A kutatások tapasztalatai alapján felmerülhet a kérdés: Miért nem nagyobbak az esélyei a legkönnyebben és legsikeresebben integrálható/integrálódó népességcsoportnak a legnagyobb életvezetési önállóságot lehetővé tevő kis létszámú közösségi ellátási formákba kerülésre?

Az előadás az iskolai tanulás eredményességét befolyásoló esélyek és egyenlőtlenségek (Szabó 1996; Nahalka 1998; Berényi-Berkovits-Eröss 2008), a szegénység és ellátási egyenlőtlenségek (Gyerekesélyek Magyarországon, 2010; Bartha 2011; Medgyesi-Scharle 2012), a gazdasági és társadalmi lehetőségek (Nahalka 1998) metszetekben tekinti át a pedagógiai, gyógypedagógiai és szociális tevékenységek elemzésének azt a keretét (Szabó 1996; Schwarte-Oberste-Ufer 1999), amely a tanulásban akadályozott fiatal felnőttek lakhatásáról való szakmai- és közgondolkodásnak a közösségi alapú ellátások irányába való terelődését támogathatja.

A TÁRSADALMI-ÁLLAMPOLGÁRI TUDÁS JELLEMZŐI ÉS ÖSSZEFÜGGÉSEI
EGYES HÁTTÉRVÁLTOZÓKKAL 7–12 ÉVES TANULÓK KÖRÉBEN VÉGZETT
ONLINE VIZSGÁLAT ALAPJÁN

Kinyó László

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

kinyo@edpsy.u-szeged.hu

Témakörök: Társadalomtudományi oktatás; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

Az állampolgári műveltség papír alapú vizsgálata külföldön és a nemzetközi összehasonlító kutatásokban több évtizede jelen van. A kutatások hangsúlyt fektetnek az állampolgári ismeretek és a közösségi aktivitás vizsgálatára, a befolyásoló tényezők feltárására, és a jövőbeni aktivitás előrejelzésére is (l. pl. Ainley, Friedman, Kerr és Schulz, 2012). A területen csupán egyetlen olyan kutatássorozatot ismerünk, amely papír alapú mérési hagyományokkal rendelkezik, és a közelmúltban megtörtént a számítógépes mérésekre való áttérés. Az ausztrál NAP-CC keretében 2004-től 6. és 10. évfolyamos diákok állampolgári műveltségét vizsgálják. A kutatást 2007-ben és 2010-ben újabb felmérések követték (ACARA, 2011), majd 2013 őszén sor került a NAP-CC első online vizsgálatára.

A 7. és 11. évfolyamos tanulók körében végzett korábbi papír alapú vizsgálataink eredményei azt jelezték, hogy a 7. és 11. évfolyam között már nem történnek lényegi változások, a közéleti-közösségi aktivitás szándékai kialakulnak a 7. évfolyamra, ezért a fejlődés intenzívebb periódusait az általános iskola alsóbb évfolyamain kell keresnünk.

A 7–12 éves diákok állampolgári műveltségének feltárására irányuló kutatásaink 2011-ben kezdődtek. A 2012-ben kidolgozott első online tesztek bemérésére 2013 tavaszán került sor. Az előadásban ismertetendő kutatás eddigi munkánk folytatása.

Kutatásunk célja (1) a 7–12 éves tanulók állampolgári tudásának feltárása és (2) a közösségi (iskolai és iskolán kívüli) aktivitásformák vizsgálata. További cél (3) e két terület életkor és nem szerinti jellemzőinek, valamint (4) a vizsgált területek összefüggéseinek megismerése.

2014 tavaszán az állampolgári tudás vizsgálatát nyolc település általános iskolájának 1-2., 3-4. és 5-6. évfolyamán három online teszttel valósítottuk meg (N=926), melyek közül a 3-4. évfolyamosok tesztje a másik két tesztet összekötő horgonyteszt volt. Ily módon lehetővé vált az eltérő évfolyamok eredményeinek közös skálán történő összehasonlítása. A diákok kitöltötték az iskolai és iskolán kívüli tevékenységformák jellemzőit vizsgáló online kérdőívet, valamint egy háttéradatakra vonatkozó kérdőívet is.

Eredményeink szerint a diákok állampolgári tudása gyenge összefüggést mutat a közösségi aktivitásformákkal. Az állampolgári tudás nemek szerinti különbségei azonosíthatóak, de a különbség mértéke pedagógiai szempontból nem releváns. A szülők iskolázottságának nincs számottevő hatása a diákok állampolgári tudására. Az életkorok és nemek szerinti összehasonlítás alapján azonban igen változatos kép rajzolódik ki az iskolai és iskolán kívüli aktivitásformák, valamint a szabadidő-eltöltés formái tekintetében.

"A kutatás a TÁMOP 4.2.4.A/2-11-1-2012-0001 azonosító számú Nemzeti Kiválóság Program - Hazai hallgatói, illetve kutatói személyi támogatást biztosító rendszer kidolgozása és működtetése országos program című kiemelt projekt keretében zajlott. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg."

A TUDATELMÉLETI MŰKÖDÉS ÉS A SZOCIÁLISPROBLÉMA-MEGOLDÓ GONDOLKODÁS KAPCSOLATA 4–6 ÉVESEK KÖRÉBEN

Gál Zita* – Kasik László**

**SZTE JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet*
galzitus@gmail.com

***SZTE Neveléstudományi Intézet, SZTE Szociális Kompetencia Kutatócsoport*
kasik@edpsy.u-szeged.hu

Témakörök: Szociális képességek, szociális tanulás; Kognitív fejlődés és fejlesztés

A tudatelmélet (Theory of Mind – ToM) olyan társas-kognitív képességünk, mellyel mentális állapotokat tulajdonítunk önmagunknak és másoknak, működése elengedhetetlen szociális alkalmazkodásunkhoz. Jelentőségéhez képest kevés hazai kutatás foglalkozik a tudatelméleti működés és a szociális kompetencia egyes összetevőinek, például a szociálisprobléma-megoldó gondolkodás kapcsolatával, egymásra hatásukkal.

A 2014 májusában, 4, 5 és 6 éves óvodások (N=145) körében megkezdett vizsgálat célja a tudatelméleti funkcionálás és a szociálisprobléma-megoldó gondolkodás összefüggésének feltárása. Az adatfelvétel több óvodában jelenleg is zajlik. A tudatelméleti működés mérésére első- és másodrendű verbális hamisvélekedés-tesztet alkalmazunk, a problémamegoldó gondolkodás jellemzőinek feltárására egy általunk kidolgozott mérőeszközt, ami nyolc, egy-egy személyközi (kortárral kapcsolatos) problémára fókuszáló helyzetet tartalmaz. Az egymondatos szituációkat a pozitív és a negatív orientáció, az érnhatékonyság, a racionalitás, az impulzivitás és az elkerülés mentén értékeltetjük a gyerekekkel. Az adatfelvételben a gyermekek – mérésre felkészített – pedagógusai vesznek részt, ők jegyzik le a gyerekek válaszait és egyéb reakcióit. Minden gyermek esetében háttéradatokat (pl. családszerkezet, szülők iskolai végzettsége) is felvesszünk, ezek több összefüggés azonosítására is lehetőséget nyújtanak.

A hamisvélekedés-teszteken elért eredmények összehasonlítása a személyközi problémák megoldásának módjával értékes eredményekkel bővítheti mindazt, amit eddig tudunk a szociális kompetencia működését meghatározó kognitív folyamatokról. Későbbi vizsgálatainkban megfigyeléssel és a kognitív folyamatok szélesebb körű vizsgálatával tervezzük a területek és kapcsolódási pontjaik további feltárását. Az empirikus vizsgálatok eredményei egy későbbi, óvodások körében alkalmazható segítő-fejlesztő program alapjául szolgálnak.

A kutatás a TÁMOP 4.2.4.A/2-11-1-2012-0001 azonosító számú Nemzeti Kiválóság Program – Hazai hallgatói, illetve kutatói személyi támogatást biztosító rendszer kidolgozása és működtetése országos program című kiemelt projekt keretében zajlott. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

A TUDOMÁNYNÉPSZERŰSÍTÉS ELMÉLETE ÉS GYAKORLATA A
SZÁZADFORDULÓ MAGYARORSZÁGÁN NEMZETKÖZI KONTEXTUSBAN

Kereszty Orsolya

ELTE PPK

kereszty.orsolya@ppk.elte.hu

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Felsőoktatás, felnőttoktatás

A 19. és a 20. század fordulóján egyre nagyobb számban jelentek meg a kultúráközvetítésben, a művelődésben központi szerepet játszó egyesületek. Ennek speciális ága volt a tudományközvetítés, melynek során a korszerű tudományos eredményeket népszerűsítő módon, közérthetően jutatták el a felnőttekhez. A Budapesti Népszerű Főiskolai Tanfolyam 1903-ban jött létre társadalmi kezdeményezésre, állami felügyelettel és egyetemi keretek között mindvégig azzal a céllal, hogy magas minőségű, egyetemi színvonalú előadásokat közvetítsen a hallgatóság felé, közérthető formában. Előzményének az oxfordi University Extension tekinthető, mely egész Európában meghatározta a tudománynépszerűsítés kereteit és módjait. (Goldman, 1995) Működése során mindvégig törekedtek arra a szervezők és az előadók is, hogy elméleti szinten, absztrakt módon gondolkodjanak a tudománynépszerűsítés módjairól és kereteiről. Jogosan merül fel a kérdés, hogy milyen módon valósultak meg a tudománynépszerűsítő elképzelések, az eszmék a gyakorlatban? Hogyan gondolták megvalósíthatónak a felnőttek magas szintű tudományos képzését a korszakban?

Előadásomban tárgyalom a tudománynépszerűsítés angliai gyökereit, majd a magyarországi megvalósulása, a Budapesti Népszerű Főiskolai Tanfolyam fennmaradt dokumentumai, jelentései, statisztikái, a tanárok visszaemlékezései és a korabeli sajtó alapján mutatom be a századforduló Magyarországon jelen levő, a tudományok közvetítésére, a társadalmi nevelésre vonatkozó elképzeléseket, majd azok gyakorlati megvalósulásait, összehasonlítva a nemzetközi szinten jelen levő intézményekkel és trendekkel.

A ZENEI KÉPZÉS HATÁSA A ZENEI PERCEPCIÓS KÉPESSÉGEK FEJLŐDÉSÉRE –
1-11. OSZTÁLYOS TANULÓK KERESZTMETSZETI MÉRÉSE ONLINE
DIAGNOSZTIKUS MÉRŐESZKÖZZEL

Asztalos Kata

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
kata.asztalos@gmail.com

Témakörök: Kognitív fejlődés és fejlesztés; Művészeti nevelés, vizuális kultúra

Kutatásunk elsődleges célja olyan online, diagnosztikus mérőeszköz fejlesztése, amely egyszerűen beépíthető az iskolai gyakorlatba és megbízható információkat szolgáltat a zenei percepciós képességek szintjéről a pedagógiai folyamat résztvevői számára. Az előadás célja (1) a vizsgált zenei képességek fejlődési tendenciáinak feltárása speciális zenei és általános tantervű iskolákban, (2) a hangszertanulás teszten elért teljesítményre gyakorolt hatásának elemzése és (3) a családi háttér hatásainak bemutatása.

A zenei teszt és a hozzá kapcsolódó háttérkérdőív felvétele 2013-ban zajlott, általános és középiskolás diákok részvételével ($N=2961$). Az adatgyűjtéshez a diagnosztikus eszközök fejlesztésére létrehozott eDia platformot alkalmaztuk (Molnár és Csapó, 2013). Az interneten elérhető tesztet a diákok saját iskolájukban, számítógéppel felszerelt termekben oldották meg. Az alsó tagozatosoknak két, a felső tagozatosoknak és középiskolásoknak egy tanóra állt rendelkezésükre. A feladatokat a diákok fülhallgatón keresztül hallgathatták meg. A teszt összesen 73 ítemet tartalmazott, a belső konzisztencia-elemzést követően az itemszámot 67-re csökkentettük, így a Cronbach α értéke 0,87. Hét szubtesztet alkalmaztunk: ritmus-, tempó-, dinamika-, hangmagasság-, harmónia- és dallamdiszkrimináció, valamint vizuális kapcsolás.

A zenei és nem-zenei tantervű iskolák diákjainak teljesítménye között az 1. és 3. évfolyam kivételével szignifikáns különbség mutatkozott, a legnagyobb eltérést (20%) 10. évfolyamon találtuk ($t=12,10$, $p<0,001$). A vizsgált percepciós képességek mindkét részmintában fejlődő tendenciát mutatnak, amely a hangmagasság-diszkrimináció és a vizuális kapcsolás feladatok esetében a legmeredekebb. A hangszertanulás hatása az általános tantervű osztályokban is megmutatkozik. Míg alsó tagozaton nincs jelentős különbség, a magasabb évfolyamokon egyértelmű pozitív hatás mutatható ki. A teszten elért teljesítmény és a hangszertanulással töltött évek száma közötti korreláció közepesen erős ($r=0,39$, $p<0,01$).

Eredményeink alátámasztják, hogy a család szocioökonómiai státusza nem mutat szignifikáns összefüggést a zenei teljesítménnyel, gyenge szignifikáns kapcsolat csak a könyvek számával mutatkozik ($r=0,247$, $p<0,01$). A szülők legmagasabb iskolai végzettsége azonban befolyásolja a képességfejlettséget (anya végzettsége: $F=66,49$, $p<0,001$; apa végzettsége: $F=52,58$, $p<0,001$).

Az eredmények alapján a mérőeszköz alkalmas a zenei percepciós képességek mérésére, könnyű hozzáférésének, egyszerű használatának köszönhetően lehetőséget biztosít a tudományos adatgyűjtésre és a gyakorlati pedagógiai munka értékelési módszertanának gazdagítására. Az elemzések alátámasztják a zenei képzés teljesítményre gyakorolt pozitív hatását, ugyanakkor felhívják a figyelmet arra, hogy a zenetanulás eredménye hosszabb fejlesztő folyamat során mutatkozik meg.

A ZENEI PERCEPCIÓS KÉPESSÉGEK ÉS AZ ELEMI ALAPKÉSZSÉGEK ÖSSZEFÜGGÉS-VIZSGÁLATA 5-6 ÉVES GYERMEKEK KÖRÉBEN

Asztalos Kata – Rausch Attila

Szégedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

kata.asztalos@gmail.com

rausch@edu.u-szeged.hu

Témakörök: Kognitív fejlődés és fejlesztés; Művészeti nevelés, vizuális kultúra

A kognitív képességek fejlődésének szempontjából a kisgyermekkor olyan meghatározó szakasz, amely során egy-egy kisebb beavatkozás is jelentős pozitív hatást gyakorolhat. Épp ezért kiemelkedően fontos a képességek diagnosztikus monitorozása, az eredmények pedagógiai folyamatba való visszaforgatása. Az alapkésztségek - például számolás, olvasás - és a zenei képességek összefüggését számos tanulmány igazolta (Anvari és mtsai., 2002; Schlaug és mtsai., 2005; Janurik, 2010), a nemzetközi kutatási eredmények azonban ellentmondásosak (Hallam, 2010). Kutatásunk elsődleges célja a zenei percepciós képességek és az elemi alapkésztségek közötti összefüggések feltárása 5-6 éves óvodás gyermekek körében. A vizsgálat újszerűségét adja, hogy az adattögzítés részben technológia-alapú eszközökkel történt, amelyek könnyen hozzáférhetőek, gyors és megbízható információkat szolgáltatnak a gyermekek képességfejlettségéről. Előadásunk célja (1) a technológiai alapú mérés-értékelés lehetőségeinek feltárása óvodás korban, (2) a nemek közötti különbségek megállapítása, valamint (3) a DIFER programcsomag és a zenei képességteszt részesztjeinek összefüggés-vizsgálata.

A tesztek felvétele 2014 tavaszán zajlott egy megyeszékhely óvodáiban. A mintát 2008-ban született gyermekek alkotják (N=117). A mintában a nemek aránya megegyezik. Az elemi alapkésztségek fejlettségét DIFER programcsomag (Nagy és mtsai., 2004) segítségével vizsgáltuk (Cronbach $\alpha=0,92$). Az egyes részesztteket (pl. elemi számolási készség, beszédhanghallás, tapasztalati következtetés) két részletben, szemtől szemben, mérőbiztosok segítségével vettük fel. A zenei teszt felvételéhez az eDia elektronikus diagnosztikus rendszert alkalmaztuk (Molnár és Csapó, 2013). A gyermekek tabletek és fülhallgatók segítségével oldották meg a feladatokat. A játékos, gyermekbarát felületen válaszaikat a képernyő megérintésével adhatták meg. A feladatokat előzetesen mérőbiztos mutatta be, de a teszt során előre rögzített narrátor is segítette a megértést. A teszt 34 ítemet tartalmazott (Cronbach $\alpha=0,72$), és négy szubtesztből állt: dallam-, hangmagasság- és ritmus-megkülönböztetés, valamint vizuális kapcsolat.

A tesztek nehézsége többnyire megfelelt a vizsgált korcsoport képességszintjének. A DIFER teszten elért átlageredmény 70,0% (SD=9,23), a zenei teszten 46,0% (SD=15,2). A nemek között az írásmozgás-koordináció kivételével egyik vizsgált területen sem találtunk jelentős különbséget. A DIFER kognitív területei és a hangmagasság- ($r=0,19$) valamint ritmus-megkülönböztetés ($r=0,22$) között szignifikáns összefüggést találtunk. Az elemi számolási készség a hangmagasság-megkülönböztetéssel ($r=0,19$), a beszédhanghallás a hangmagasság- ($r=0,27$) és ritmus-megkülönböztetéssel ($r=0,22$) van kapcsolatban. A beszédhanghallás fejlettségét 7%-ban magyarázzák a zenei percepciós képességek.

A vizsgálat során kifejlesztett új mérőeszköz alkalmasnak bizonyult a zenei percepciós képességek vizsgálatára óvodás korosztályban. Az elemzések alátámasztják a vizsgált képességek közötti kapcsolatot. A háttérváltozók elemzésekbe való bevonása a továbbiakban segítheti az eredmények mélyebb megértését.

AMI AZ ÉRDEMJEK MÖGÖTT LÁTHATATLAN (EGÉSZSÉGÜGYI
FELSŐOKTATÁSBAN RÉSZT VEVŐ HALLGATÓK TANULÁSI ATTITÜDJÉNEK
JELLEMZŐI)

Tóth Tímea

*Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar 1081 Budapest Vas utca 17.
t.toth7@chello.hu*

Témakörök: Felsőoktatás; felnőttoktatás; Tanulás, tudás

A tanulási attitűdvizsgálat célja a Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Karán tanuló hallgatók tanulási szokásainak, jellemzőinek feltérképezése, a diákok tanulási készségeit meghatározó erősségek és gyengeségek elemzése, s ennek tükrében a tanulás eredményességi faktorainak megrajzolása.

A tanulás folyamatainak és összetevőinek újraértelmezését számos egymással összefüggő szociokulturális jelenségrendszer tette szükségessé. A posztmodern világ, a folyamatos információrobbanás, az agykutatás eredményei, a globalizáció, a tudás alapú társadalom igénye, a „lifewide learning” szemléletének terjedése, s az Y és Z generáció újszerű intellektuális szükségletei mind felszínre hozták a tanulás fogalomkörének, típusainak, módszereinek az innovációját és újragondolását. A kutatásban a tanulás holisztikus megközelítését vettem elméleti alpnak, mely szerint a hatékony tanulás komponensei közé tartoznak a tanulási technikák, a tanulási motívumok, a tanulás kognitív és emocionális dimenziói, az egyéni intellektuális képességek, s maga az oktatási rendszer színvonalas működése (Shell, 2010).

Az alkalmazott adatfelvételi módszer kérdőíves felmérésen alapult. Először is egy saját készítésű kérdőívet alkalmaztam (n=182 fő), melyben a tanulás legkülönbözőbb területeit érintő negyven állítás szerepelt, s a hallgatóknak - az önismeretük alapján - egy ötfokozatú jellemző/nem jellemző skálán kellett bejelölni a saját magukra vonatkozó számértéket. A végső értékelésben a tanulási attitűd nyolc faktorát építettem fel: a tanulási önismeret, a motiváltság, az önkifejezés, az érzelmi viszonyulás, a tanulási technikák, az idődimenzió, a "lifelong learning" és az oktatóval való kontaktus faktorait.

Másik kérdőívként a szociálpszichológus és tanuláskutató D. Kolb által kidolgozott, tanulási stílusokat vizsgáló standard tesztet (Learning Style Inventory, LSI, 1984) használtam (n=191 fő). A kérdőív kitöltésekor a tanulóknak kilenc item-csoportban rangsorolniuk kellett a saját tanulási szokásaikat egy négyfokozatú skála két végpontja között, s ez alapján Kolb négyféle tanulási alapstílusba sorolja a felnőtt tanulókat.

Az eredményekben megrajzolhattam egy hallgatói profilképet, melyben a vizsgált minta specifikusan jellemző tanulási szokásai jelennek meg, s melyben egyértelműn igazolható, hogy a hallgatók a konkrét-tapasztaláson alapuló és az aktív kísérletező típusokba tartoznak.

A felmérés tanulságai, tapasztalatai, konklúziói hasznosan integrálhatók a mindennapi felsőoktatási gyakorlatba, hiszen a 18-26 éves fiatal felnőttek tanulási szokásait figyelembe véve újíthatjuk-formálhatjuk a tanítási, az elméleti és pragmatikus ismeretfeldolgozási stratégiákat is, fejlesztve ezzel a nálunk folyó képzések szakmai és pedagógiai színvonalát.

ÁTALAKULÓ SZAKMÁK ÉS MEGVÁLTOZOTT MÉRNÖKTANÁRI KOMPETENCIÁK A DUNAÚJVÁROSI SZAKKÖZÉPISKOLÁKBAN

Budai Gábor

Dunaújvárosi Főiskola

budai.gabor@mail.duf.hu

Témakörök: Szakképzés; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A kutatásom egyik célja az volt, hogy Dunaújváros szakképzésének a rendszerváltástól napjainkig tartó időszakát megismerjem. Ezért először a térség szakképző intézményeinek és gazdasági társaságainak működéséről gyűjtöttem információkat, amely adatokat az országos vizsgálatok eredményeivel hasonlítottam össze. Felkerestem továbbá a térség azon gazdasági szereplőit is, amelyek évtizedek óta kapcsolatban állnak a szakképző intézményekkel és azok szakmakínálatát jelentősen befolyásolják. Magyarország társadalmi és gazdasági változásait alapul véve a dunaújvárosi szakképzés átalakulását tapasztaltam, amely a szakmaszerkezet jelentős átstrukturálódásával járt. Vizsgáltam továbbá azt is, hogy a rendszerváltástól eltelt idő alatt hogyan változott az ipar szerkezete és a foglalkoztatottak száma hogyan követte ezeket a változásokat. Kiemelten figyeltem azon tendenciákat, hogy a dunaújvárosi szakképzés változása a helyi igények hatására történt-e vagy inkább az országos trendeket követte. Az első részt összefoglalva a társadalmi környezet és a szakképzés kapcsolatáról teszek megállapításokat.

Második célként a dunaújvárosi szakképző intézményekben dolgozó műszaki (mérnök) tanárok véleményeiből gyűjtöttem információkat. A gazdaságban zajló változásokat a középiskolai tanárok oktatási módszereinek is követniük kellett és ez a jelenség az elvárt tanári kompetenciák megváltozásával járt. Új munkahelyek és új munkakörök léptek a régiek helyére és ez által a szakképesítések iránti igények is megváltoztak, egyre aktuálisabb kérdéssé vált az a kérdés is, hogy „Milyen szakmákra lenne szükség?” Megállapítottam, hogy a tanári munka presztízse is átalakult, mivel mást jelent ma osztályfőnöknek vagy munkaközösség vezetőnek lenni, mint 25 éve. A második rész zárásaként összegeztem az empirikus vizsgálataimból nyert információkat, majd arra világítottam rá, hogy milyen mértékben történtek meg ezek a változások.

AZ AGRESSZÍV ÉS A PROSZOCIÁLIS VISELKEDÉS VIZSGÁLATA A KORTÁRSKAPCSOLATOKBAN 5. ÉS 8. OSZTÁLYOS TANULÓK KÖRÉBEN

Hegedűs Szilvia

Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Intézet
heged.szilvia@gmail.com

Témakörök: Szociális képességek, szociális tanulás; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

Az agresszív megnyilvánulások az énefejlődéssel, valamint a szociális fejlődés hatására fokozatosan csökkennek, és jellemzőbbé válik a közösség által elfogadottabb proszociális viselkedés (Schroeder, Penner, Dovidio és Piliavin, 1995; Fiske, 2006). Vannak azonban utalások arra, hogy az antiszociális megnyilvánulások egyre nagyobb arányban jelennek meg az oktatási intézményekben (pl. Ranschburg, 2009). Az agresszív és a proszociális viselkedést több hazai vizsgálat is kutatta (pl. Kasik és Lesznyák, 2008; Zsolnai és Kasik, 2012), azonban a különböző megnyilvánulások kortárskapcsolatok szerinti eltérésének vizsgálatára még nem került sor. Kutatásom célja ezért annak feltárása, hogy ezen viselkedési formák milyen arányban vannak jelen a vizsgált gyerekek kortárskapcsolataiban, valamint mely családi háttértényezők befolyásolják leginkább a tanulók ilyen viselkedésének alakulását.

Vizsgálatom mintáját egy megyeszékhely néhány iskolájának 5. és 8. osztályos tanulói alkották (N=108). Az agresszív és proszociális viselkedésben szerepet játszó szociális és érzelmi készségek feltárására a Megküzdési stratégiák kérdőív gyermek- és pedagógusváltozatát (Zsolnai és Kasik, 2012) használtam. A kutatást szociometriai vizsgálattal egészítettem ki, melynek segítségével feltártam az osztályközösségekben jelenlévő tanulói státuszokat. A felhasznált mérőeszközök körét családi háttérváltozókat feltáró kérdőívvel, valamint interjúkkal egészítettem ki.

Az elemzések alapján kapott eredmények szerint a tanulók problémás helyzet esetén szignifikánsan magasabb arányban választották a proszociális megoldásokat ($p < 0,05$). Az idősebb korcsoportban jellemzően kevesebben választották a proszocialitásra utaló megoldásokat. A fiatalabb korosztály körében inkább a verbális agresszió a jellemzőbb antiszociális megnyilvánulás esetén. A testvérek száma esetén jelentős különbség figyelhető meg ($p < 0,05$). Az antiszociális megnyilvánulásokat nagyobb arányban választották azok a tanulók, akik testvérekkel rendelkeznek, illetve jellemző a hasonló megoldási mód frusztrált helyzet esetén azon gyermekek körében, akiket egyedülálló szülő nevel. A szociometriai státusz szerint a peremhelyzetben lévő tanulók magasabb arányban proszociálisak, mint agresszívek. A népszerű tanulók esetében szintén a proszocialitás a jellemzőbb viselkedési tendencia, ugyanakkor esetükben többször vannak jelen antiszociális megnyilvánulási módok, ellentétben kevésbé népszerű társaikkal.

A kutatás eredményei alapján a vizsgált háttérváltozók és a szociometriai helyzet esetében kirajzolódik egy tendencia, miszerint a tanulók viselkedésbeli megnyilvánulásai nagyban függenek ezen tényezőktől. Az eredmények megerősítik, hogy szükség van a szociális fejlődést segítő programokra, mivel a gyermekek ilyen irányú fejlesztése napjainkban nem csak a család, hanem az iskola feladatává is vált.

AZ EGYÉNI ÉS TÁRSAS PSZICHOLÓGIAI TÉNYEZŐK SZEREPE A KÖZÉPISKOLÁSOK DOHÁNYZÁSI ÉS ALKOHOLFOGYASZTÁSI SZOKÁSAIBAN

Varga Szabolcs

**Semmweis Egyetem, Mentális Egészségtudományok Doktori Iskola
varga.szabolcs85@gmail.com*

Témakörök: Egészségnevelés, sportpedagógia; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

Kutatás céljai, kérdései: A középiskolások káros szenvedélyeinek kutatása kiemelt egészségnevelési téma, hiszen a magyar fiatalok körében európai összehasonlításban az alkoholfogyasztás és a dohányzás előfordulása is igen magas. Kutatásunk célja a társas és egyéni pszichológiai tényezők és a középiskolások egészségmagatartása közötti összefüggés vizsgálata volt.

A kutatás lebonyolítása: A vizsgálatban összesen 501 diák vett részt három debreceni középiskola 22 osztályából. Az egyéni pszichológiai változók közül a magányosság-érzetet, szégyenlősséget, kötődés iránti vágyat, versengésre való hajlamot és önértékelést vontuk be a vizsgálatba. Vizsgáltuk még a kortársak és a legjobb barát alkohol-, és cigaretta-fogyasztását, mint társas változókat.

Alkalmazott módszerek: A statisztikai elemzéséhez SPSS 16.0 szoftvert használtunk. A változók eloszlását leíró statisztikákkal, a nemek közti különbségeket Khí-négyzet és t próbával vizsgáltuk. A társas és pszichikai változók, valamint a káros szenvedélyek közötti összefüggést bináris logisztikus regresszió alkalmazásával elemeztük. A tesztek eredményeinek értékeléséhez 5%-os szignifikancia szintet alkalmaztunk.

Eredmények: Eredményeink alapján (1) a fiatalok egészségmagatartását elsősorban a társas változók befolyásolják, (2) az egyéni pszichológiai változók közül a pszichoszomatikus tünetek gyakorisága, a magas önértékelés és versengési hajlam nagyobb, míg a magányosság-érzet és szégyenlősség a dohányzás és alkoholfogyasztás kisebb esélyével függött össze.

Következtetések: Az egészségfejlesztés nem működhet hatékonyan a teljes közösség bevonása nélkül, mivel egy káros szenvedélyeket támogató kortárs csoportban a pszichikai jóllét bizonyos összetevői kockázati tényezőként jelenhetnek meg. A prevenciós munka csak a teljes osztályközösség egészségmagatartásának fejlesztésével együtt érhet el sikert a káros szenvedélyek elleni küzdelemben.

AZ EGYÜTTMŰKÖDŐ ÉS A PROSZOCIÁLIS VISELKEDÉS ONLINE VIZSGÁLATA 3., 5. ÉS 7. OSZTÁLYOSOK KÖRÉBEN

Zsolnai Anikó* – Kasik László**

**SZTE BTK Neveléstudományi Intézet, MTA-SZTE Oktatáselméleti Kutatócsoport
zsolnai@edpsy.u-szeged.hu*

***SZTE BTK Neveléstudományi Intézet
kasik@edpsy.u-szeged.hu*

Témakörök: Szociális képességek, szociális tanulás; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

Számos külföldi vizsgálat bizonyítja, hogy a társas viselkedés és a tanulmányi, szakmai teljesítmény között az életkor előrehaladtával egyre szorosabb a kapcsolat, amit erőteljesen befolyásolnak a környezet tényezői, például az családi háttér vagy az iskola szociális struktúráltása. Az utóbbi két évtizedben Magyarországon is egyre több olyan pedagógiai vizsgálatot végeznek, amelynek célja egyrészt a különböző szociáliskompetencia-összetevők működésének, másrészt e komponensek más pszichikus és környezeti tényezőkkel való kapcsolatrendszerének feltárása.

Kutatásunk célja a szociális kompetencia két kiemelt komponensének, az együttműködő és a proszociális viselkedést meghatározó összetevők fejlettségének, kapcsolatrendszerüknek, valamint ezek néhány háttérváltozóval való összefüggésének feltárása volt 3., 5. és 7. osztályosok körében. A kutatásban 185 diák (3.: 60, 5.: 62, 7.: 63) és 15 pedagógus (minden osztály osztályfőnöke) vett részt.

A vizsgálat során két kérdőívet (Együttműködés, Proszocialitás) és egy háttérkérdőívet alkalmaztunk, kitöltésük online környezetben történt. A saját fejlesztésű Együttműködés kérdőív (gyermek- és pedagógusváltozata egyaránt) 27 kijelentést tartalmaz, ezeket ötfokú skálán kell megítélni. A kijelentések – mindegyik életkorban és értékelő esetében – három faktorba csoportosulnak: (1) részesezés és elvárás, (2) szabálybetartás, kizárás, (3) hozzájárulás, egyéni és csoportérdek. A mérőeszköz mind a három életkorban és mindkét értékelőnél megfelelően működött, a reliabilitásmutatók (Cronbach-alpha) 0,82 feletti. A proszocialitás mérésére egy angol nyelvű mérőeszközt (Caprara és mtsai, 2000) adaptáltunk. A Proszocialitás kérdőív 23 kijelentését ugyancsak ötfokú skálán kell értékelni. A kijelentések három faktorba csoportosulnak mindegyik életkorban és értékelő esetében: (1) együttműködés, megosztás, (2) segítség, (3) negatív érzelmek kifejezése. A mérőeszköz megbízhatósági mutatója (Cronbach-alpha) minden változat esetében 0,79 feletti.

Mind a pedagógusok, mind a diákok értékelése azt mutatja, hogy a saját tulajdon másokkal való megosztása, kölcsönadása, a másokhoz való pozitív viszonyulás jobban jellemző a 3. osztályosokra, mint az idősebbekre, ezzel szemben az egyéni érdek érvényesítése csoportmunka során a legidősebbekre jellemzőbb, mint a fiatalabbakra. Szintén megegyezik az értékelők ítélete abban, hogy a segítségnyújtás jellemzőbb a 3. és az 5. osztályosokra, mint a legidősebbekre. A korrelációs együtthatók alapján a két viselkedésforma területei (faktorok) az életkor előrehaladtával egyre lazább kapcsolatban állnak, feltehető, hogy függetlenedik az együttműködés és a segítségnyújtás, ami összhangban áll több külföldi kutatási adattal. A regresszióelemzés szerint a vizsgált környezeti tényezők (anya és apa iskolai végzettsége) mind az együttműködés, mind a proszociális viselkedés mért területeit mindhárom életkorban hasonlóan és kismértékben magyarázzák.

A kutatást a TÁMOP-3.1.9-11/1-2012-0001 támogatta.

AZ E-LEARNING BEVEZETÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI A MÉRNÖKTOVÁBBKÉPZÉSBEN

Mészárosné Merbler Éva
BME Mérnöktoábbképző Intézet
evameszaros@mti.bme.hu

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; IKT, e-learning, távoktatás

A korszerű technológia és az információ jelentőségének növekedésével, a gyors változások miatt a legtöbb szakember számára a folyamatosan átalakuló környezethez való alkalmazkodás egyre nagyobb jelentőséggel bír (Benedek; 2013), (Zachár; 2008). A gazdasági, oktatási folyamatokat elemezve formálódott az a felismerés, hogy a technikai változások és az új média gyors fejlődése miatt, a hagyományos képzési programokkal rendelkező felnőttképzési intézmények az új tudással szemben támasztott oktatási igényeket már nem leszek képesek kielégíteni. (Komenczi; 2009). Az új és nemzetközi szinten is bevált adaptációs tanítási-tanulási modellek elemzése alapján fogalmazódott meg az a kutatási kérdés, hogy milyen feltételek mellett valósítható meg az e-learning alapú oktatás a mérnöktoábbképzésben? (Forgó; 2013) Az előadás empirikus kutatásunk folyamatában e számos felnőttképzési és szakmai toábbképzési szervezetet foglalkoztató kérdés megválaszolásához a potenciális célcsoport kérdőíves felmérésével gyűjtött adatok elemzésével kíván hozzájárulni. A kutatás az Intézet hallgatói, valamint még az iskolapadban ülő mérnökhallgatók között készült, kvalitatív típusú elemzést is tartalmaz. A helyzetelemzés kiinduló pontja az Intézet saját hallgatói adatbázisa volt. Ehhez kapcsolódott a primer adatgyűjtés, amelyet strukturált kérdőíves lekérdezéssel végeztünk.

Az Intézet egyetemi környezetbe beágyazottan működik, ezért toábbképzéseire az a hallgatói utánpótlást egyrészt a nappali oktatásból a munkaerőpiacra kikerülő mérnökök és gazdasági szakemberek adják. Ebből adódóan két oktatási alrendszer – a felnőttképzés és a felsőoktatás –résztvevői számára készítettünk kérdőívet. A kérdőívek tartalma és eljuttatási formája különbözött, ezt a különböző elérhetőségi lehetőségek, illetve a korosztályi és az élethelyzetből adódó különbségek indokolták. A két területről több mint, 200 darab kiértékelhető kérdőív érkezett vissza 50-50% -os megoszlásban, online és papír alapon. A kérdőívek feldolgozás SPSS és Excel programok segítségével történt.

A célcsoport differenciált, sok szempontú elemzése azért is rendkívül fontos a felnőttképzés esetében, mivel nem számolhatunk homogén hallgatói csoporttal. A potenciális célcsoport esetében a kutatás feltárta, ezen képzési formához kapcsolódó előzetesen elsajátított ismereteiket, élet és munkatapasztalatukat, az e-learning alapú oktatás megvalósításához szükséges eszközök meglétét, a képzésben résztvevő oldaláról. A következtetések az élethosszig tartó tanulás elvei mentén rendszerezik a feltáró elemzés során a képzésben résztvevők e-learning alapú oktatásról formálódó ismereteit és az e tanulás iránti beállítódásukat. A kutatás eredményei egyértelműen azt igazolják, hogy a potenciális célcsoport, nyitott és érdeklődő az e-learning, mint oktatási forma irányában. Esetleges tartózkodásuk, illetve a jelenléti oktatás preferálása, az új média által támogatott képzési formával szemben az információ hiányából fakadó bizalmatlanságból ered.

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚ ÉS KÖVETKEZMÉNYEI NEVELÉSTÖRTÉNETI TANKÖNYVEINKBEN

Nóbik Attila

SZTE BTK Neveléstudományi Intézet
nobik@edpsy.u-szeged.hu

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Neveléstörténet, reformpedagógia

Az elmúlt évtizedben, reflektálva a nemzetközi kutatásokra és a neveléstörténet megváltozott helyzetére, megélnékültek a magyar neveléstörténet-írás történetével kapcsolatos kutatások. Az első világháború kitörésének centenáriuma alkalmat teremt annak bemutatására, hogy a világháború és következményei milyen módon jelentek meg a magyar neveléstörténeti tankönyvekben.

A kutatás 25 darab, 1919 és 2010 között megjelent neveléstörténeti tankönyv elemzésén alapult, módszere a történeti forráselemzés volt. A vizsgált korszakot a köztörténeti felosztásnak megfelelően három részre lehet tagolni. Ezek a két világháború közötti időszak (1918 – 1945), a kommunista (szocialista) kor (1945/48 – 1990) és a rendszerváltás utáni, demokratikus korszak (1990 – 2010).

A világháború, a forradalmak és a trianoni békeszerződés egyike a 20. századi magyar történelem legtraumatikusabb eseményeinek. A békeszerződés következtében a magyar nevelésügy és oktatáspolitikai radikálisan új helyzetbe került. Az ország területének kétharmadával együtt a köz- és felsőoktatási intézményeinek jelentős része is az új határokon kívülre került. Ugyanakkor a leszakadó területek között voltak a legelmaradottabb és a nemzetiségek által lakott vidékek, így a dualizmus-kori oktatáspolitikai számos korlátja megszűnt. A vizsgálat előtt feltételeztem, hogy a fenti hatásokat a vizsgált tankönyvek részletesen tükrözik.

A két világháború közötti időszakot illetően azonban ez a feltevés nem bizonyult helyesnek. Ezt részben a tankönyvek nagyon alacsony száma, részben erősen eszmetörténeti jellegük indokolhatja. Meglepő eredmény volt, hogy nem jelent meg a revizionista gondolat ezekben a tankönyvekben. A kommunista időszak tankönyvei sokkal részletesebb, és a kor ideológiájának megfelelően negatív leírást adnak a két világháború közötti időszak oktatáspolitikájáról. A rendszerváltás után született tankönyvek szintén részletesen, ugyanakkor elsősorban az iskolarendszer újjászervezésére fókuszálva mutatják be a korszakot. Maga a világháború egyik időszakban sem jelenik meg a vizsgált tankönyvekben.

Az előadásban a tankönyvek narratíváinak elemzésén túl kísérletet teszek a neveléstörténet és a különböző politikai és oktatási ideológiák kapcsolatának bemutatására is.

AZ EMBERI ERŐFORRÁS TANÁCSADÓ MESTERKÉPZÉS TAPASZTALATAI

Molnár Nikolett

Szent István Egyetem Enyedi György Regionális Tudományok Doktori Iskola
molnikolett@gmail.com

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Társadalomtudományi oktatás

Magyarországon a rendszerváltást követően indulhatott meg újra a segítő szakmák öndefiníciójának kialakítása, valamint a felsőoktatási jelenlétük megerősítése. A munkapályatanácsadás is ebben az időben kezdett el szervezett keretek között működni, 1992-ben indult el a munkavállalási tanácsadó képzés graduális, illetve levelező formában. A bolognai folyamat a munka-pályatanácsadó képzést is átformálta: az addigi főiskolai szak megszűnt és helyére lépett más szakokkal összevontan az andragógia alapszak, melyen a munkavállalási tanácsadás szakirányként működött csak tovább. Az alapképzést követően a mesterképzések területén is megjelent egy új szak, hiszen az igény a humán szakemberek képzésére egyetemi szinten is felmerült, ez a szak nem más, mint az emberi erőforrás tanácsadó MA. A jelentkezőknek lehetőségük van emberi erőforrás tanácsadást hallgatni a Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Felnőttképzési Karán és Gazdálkodástudományi és Vidékfejlesztési Karán, a Nyugat-magyarországi Egyetem Apáczai Csere János Karán, a Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Karán, valamint a Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Karán. A végzett szakemberek interdiszciplináris tudással és szemlélettel rendelkeznek, melyre minden szférának szüksége van a kormányzatitól, a profitorientáltan át egészen a nonprofit szektorig az egész ország területén.

Vizsgálatunkban áttekintjük, hogyan változott az emberi erőforrás mesterképzési szak az indulása óta eltelt hat évben. Elemezzük a képzési és kimeneti követelményeket, a képzési tervek-, tantárgyi tematikák változását és a hallgatói létszámok alakulását (jelentkezettek, felvettek és végzett hallgatók aránya) a szakot indító négy képzési helyen. A vizsgálat elvégzésével képet kapunk arról, hogyan alakult ennek az új szaknak a fejlődési íve az alapítástól elkezdve és hova fejlődhet még, mik a szükséges fejlesztési irányok, lehetőségek.

AZ EMPÁTIA MINT A TERMÉSZETTUDATOS VISELKEDÉSRE VALÓ NEVELÉS LEHETSÉGES ESZKÖZE

Molnos Zselyke

II. Rákóczi Ferenc Közgazdasági Szakfőiskola
mzsely@yahoo.com

Témakörök: Környezetpedagógia; Természettudományi oktatás

Korunk sürgető kérdései közé tartozik az ökológiai krízis és ennek kapcsán a környezeti nevelés kérdésköre: melyek azok a tényezők, amelyek meghatározzák a környezettel kapcsolatos magatartásunkat, milyen eszközökkel lehet erre hatni, hogyan lehet változást előidézni?

Az ököpszichológiai megközelítés szerint a jelen ökológiai válság a kultúránkban, világszemléletünkben, és elsősorban az ember természeti környezetétől való elidegenedésében gyökerezik (Hartmann, 2007). Ennek a paradigmának a részét képezi a világtól való elszakítotttság mellett az emberi felsőbbrendűség hiedelme (Metzner, 1999). Úgy a környezetvédelmi mozgalmak, mint a környezeti nevelés is kizárólag az ökológiai krízis anyagi és információs aspektusaira fókuszálnak, ezért tevékenységeik csupán a tünetekre adott válaszok, a megoldás viszont paradigmaváltást igényel (Schroll, 2007). A paradigmaváltás lehetséges eszközei: az érzékszervi megközelítés, amely érzelmeken keresztül hat a viselkedésre (percepcióà emócióà viselkedés tengely) (Cohen, 1993), a spirituális megközelítés (egységélmény közvetlen megtapasztalásaà viselkedés tengely) (Winter, 1996), és az élőlények individualizált megközelítése, mely szintén az érzelmeken keresztül hat a viselkedésre (Gosling, 2008) (kognícióà emócióà viselkedés tengely).

Jelen kutatás nagyvárosi középiskolás diákokra koncentrálnak és az empátia felől közelíti meg a kérdést. Azt vizsgálja, hogy a természeti entitások individualizált bemutatása képes-e kiváltani empátiát a természet iránt, amiről több kutatás is igazolta, hogy összefügg a környezettudatos viselkedéssel. A kutatásban 107 nagyvárosi középiskolában járó diák vett részt (életkoruk 15 és 19 között volt). A természet iránti empátiát a DENS kérdőívvel mértem a kísérleti beavatkozás előtt és után. A három csoport eltérő beavatkozást kapott (objektív, individualizált leírás és fotók).

Az eredmények szerint a fiúk és lányok természet iránti empátiája nem különbözött egymástól, viszont a háziállattal rendelkezőké általában nagyobb volt, ami arra utal, hogy az egyedi vonások észlelése, az élőlény individuumpént való megközelítése hat az empátiára. Mindhárom beavatkozás növelte az empátiát, a legnagyobb hatása a fotóknak volt, az objektív és individualizált leírás hatása viszont nem különbözött. Ez arra enged következtetni, hogy a résztvevők identifikációja az élőlények csoportjával jóval kisebb volt, mint az emberekével, így az élőlényeket külső csoportként értékelték, ami megnehezítette az empátia megjelenését a hasonlóság észlelésén keresztül. Tehát feltételezhető, hogy az individualizáció empátiára való hatását felülírta a szűk identifikációs tartomány.

Az eredmények megerősítették azt a következtetést, miszerint az oktatásban is nagy szükség lenne arra a paradigmaváltásra, aminek következtében újra tudatosulna bennünk, hogy a természet szerves részei vagyunk, és amely nélkül a környezeti nevelés nem hozhat valódi, hosszútávú eredményeket.

AZ ÉSZLELT PEDAGÓGIAI KOMPETENCIÁK SZEREPE A TANÍTÓ SZAKOS HALLGATÓK SZAKMAI SZOCIALIZÁCIÓJÁBAN

Koltói Lilla

Kecskeméti Főiskola Tanítóképző Főiskolai Kar
koltoi.lilla@tfk.kefo.hu

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A hallgatók a szakmai szocializációjuk során elsajátítják azt a szakmai tudást, készségeket és attitűdöket, amelyek hatékony tagjává teszik őket egy-egy szakmai csoportnak, a szocializációs folyamatok során a értékrendjük, szakmai aspirációik, szakmai identitásuk kikristályosodik (Weidman, 2008).

Kutatásunk elméleti alapja Ryan és Deci (1995) öndeterminációs elmélete, amely szerint a folyamatos fejlődést az autonómia-, kompetencia- és valahova tartozás-szükséglet viszi előre, ezeknek az igényeknek a kielégülése fokozza a személyes jóllétet. A szakmai szocializáció szempontjából nézve két fontos tényező – szakmai kompetenciák és a szakmai identitás –, meghatározza a hallgatók személyes jóllétét.

A kutatásban arra kerestük a választ, hogy a képzés hozzáadott értéke tetten érhető-e a hallgatók szakmai kompetenciáinak észlelésében, illetve a szakmai szocializáció során elsajátított speciális kompetenciák milyen mértékben határozzák meg a szakmai identitást. Hipotézisünk szerint az évfolyamok között különbség mutatható ki mind a pedagógiai kompetenciák, mind a szakmai identitás terén. Másik hipotézisünk szerint a pedagógiai kompetenciák észlelése összefüggést mutat a szakmai identitással. Azt is feltételeztük, hogy a pedagógiai kompetenciák és a szakmai identitás hat a személyes jóllétre.

A vizsgálatban 199 fő, 1-4. évfolyamos tanító szakos nappali tagozatos hallgató vett részt. Mérőeszközként a Tuning Project Education skáláját, a tanító szak kimeneti követelményeiből kialakított skálát, Luthanen és Crocker-féle Kollektív önértékelés skálát, a Ryff-féle Személyes elégedettség skálát használtuk.

Varianciaanalízis alapján az évfolyamok szignifikáns különbséget mutattak a pedagógiai kompetenciákban: a felsőbb évesek szignifikánsan magasabbra értékelték a kompetenciáikat. Szignifikáns volt a különbség a Kollektív önértékelés két faktora, a Tagsági és a Nyilvános, esetében is: a felsőbb évesek közül többen tekintik magukat a pedagógus társadalom tagjainak. A Nyilvános faktor esetében azt találtuk, hogy a felsőbb évesek negatívabbnak észlelik a pedagógus szakma külső megítélését.

Korrelációs elemzés szerint a pedagógiai kompetencia szignifikáns kapcsolatban áll a Kollektív önértékelés mind a négy faktorával. A Ryff-skála faktorai közül egy mutatott szignifikáns kapcsolatot a pedagógiai kompetenciákkal, viszont erősebb szignifikáns kapcsolatot tudunk kimutatni a Kollektív önértékelés és a Személyes elégedettség több faktora között. Lineáris regressziókkal elemeztük a pedagógiai kompetenciák, a kollektív önértékelés és a személyes jóllét kapcsolatát, és az eredmények alapján az feltételezhető, hogy a pedagógiai kompetenciák a kollektív önértékelésen át hatnak a hallgatók személyes jóllétére.

A képzés hozzáadott értéke lemérhető a szakmai kompetenciák fejlődésében, és a szakmai kompetenciák fejlődése hozzájárul a szakmával való azonosuláshoz. A szakmai kompetenciák és a szakmai identitás fejlesztésével elősegíthető a hallgatók személyes jóllétének növelése.

AZ EURÓPAI UNIÓ LIFELONG LEARNING-KONCEPCIÓJA A NÉMET ÉS A
MAGYAR NEVELÉSTUDOMÁNYI VITÁBAN (1996 ÉS 2005 KÖZÖTT)

Óhidy Andrea

Magdeburgi Egyetem

anohidy@hotmail.com

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Összehasonlító pedagógia

A vizsgálat központi kérdésfeltevése: miként történt az EU Lifelong Learning koncepciójának recepciója a német és a magyar neveléstudományi vitában 1996 és 2005 között?

A kutatás célja: a német és a magyar recepció hasonlóságainak és különbségeinek feltárása az „észrevétel-értelmezés-adaptáció” többlépcsős elemzési séma segítségével, valamint az azokat befolyásoló legfontosabb tényezők bemutatása és elemzése.

A kutatás társadalomtudományi elméleti kerete: a Radaelli által kidolgozott elmélet, amely az európaizálódás folyamatát mint az európai integráció hatására megjelenő változásokat definiálja, pl. a nemzeti szakviták logikájában (Radaelli 1997, Featherstone/Radaelli 2003).

A vizsgált országok kiválasztása: a "most-different-systems" elve alapján (Przeworski/Teune 1970, Hörner 1993) történt. Alkalmazott kutatási módszerek: szakfolyóirat-elemzés és nemzetközi összehasonlítás.

Legfontosabb eredmények:

Mindkét ország neveléstudományi vitájában jól azonosítható az EU-koncepció fogalomhasználatának és érvelésének átvétele, ami egyértelműen az Európai Unió harmonizáló törekvéseinek egységesítő hatására vezethető vissza. Az egyes szakfolyóirat-cikkek kulcstémáit és tematikai súlypontját azonban az aktuális nemzeti vitatémák határozzák meg. A kutatási eredmény megerősíti Héritier(2001)és Trubek és Trubek (2003) elméletét, miszerint az EU indirekt hatása a tagállamok (oktatás)politikájára erősebb, mint a közösen hozott törvények nemzeti ratifikációja.

AZ IDEÁLIS TANÍTÁSI ÚT MEGHATÁROZÁSA KONJUNKTÍV BAYES-HÁLÓK SEGÍTSÉGÉVEL

Bánhalmi Árpád

Budapesti Gazdasági Főiskola Külkereskedelmi Kar
banhalmi.arpad@gmail.com

Témakörök: Tanulás, tudás; Természettudományi oktatás

A tudástérelmélet (knowledge space theory) és a Bayes-hálók elmélete (Bayesian network) együttes alkalmazásával tettünk kísérletet a tanulási-tanítási folyamatok modellezésére. Modellünket a felsőfokú matematikaoktatás tanulási és tanítási folyamatainak leírására alkalmaztuk egy speciális témakör – a deriválási feladatok – teljesítési szintjének elemzése kapcsán. A témakörhöz tartozó szakértői előfeltétel-relációt a feladattípusban szereplő ismeretek egymásra épülése szerint határoztuk meg, ez alapján megadtuk az előfeltétel-relációval asszociált ordinális tudásteret, és egyúttal megkonstruáltuk a Bayes-háló szerkezetét. A Bayes-háló paramétereit a hallgatók köréből vett 60 elemű véletlen minta (EV) alapján becsültük (az évfolyamot tekintve alapsokaságnak). A Bayes-háló függetlenségi modelljét, ezáltal az általunk javasolt modell konstrukciós validitását a kismintás függetlenségvizsgálatokra kidolgozott Fisher-féle egzakt próbával teszteltük, és $p < 5\%$ -os szignifikanciaszinten elfogadtuk.

A modellből levonható következtetésekkel más-más jellegű kérdésekre kerestünk egyidejűleg magyarázatot. (1) A tudástérelmélet egyik alapproblémájára: Hogyan határozható meg az adott témakörhöz kapcsolódó tudásállapotok és ezek valószínűsége? (2) Alkalmazhatóságára: A tudástérelmélet valószínűségi kiterjesztése mit mondhat a tanítási stratégiákról?

A vizsgált témakörre vonatkozó ismeretek előfeltétel-relációja konjunktív modellhez vezetett, a konjunktív Bayes-háló alkalmazásával meghatároztuk a tudásállapotokat és a hozzájuk tartozó valószínűségeket, ezzel egy egyszerű módszert adtunk egy, a tudástérelméletben központi probléma megoldására.

Modellünkben a teljes tudásállapotot leíró valószínűség a Bayes-háló paramétereinek szorzata, ez alapján a multiplikatív összefüggés alapján vetítettük előre a legnagyobb teljesítési szint növekedésével járó tudásállapot-változást (ideális tanítási út). A vizsgálatba vont hallgatók mintája alapján meghatározott ideális tanítási út elemzésével elmondható, hogy egyik egyoldalú fejlesztésen alapuló tanítási stratégia sem lehet – a teljesítési szint növekedése szempontjából – optimális, sőt számszerűsíteni lehet ezekben az esetekben a teljesítési szint maximumát (a vizsgált egyoldalú fejlesztésen alapuló 30 tanítási út esetén a legnagyobb teljesítési szint 70%). Az ideális tanítási út módszerével javaslatot tettünk a „deriválási feladatok” témaköréhez tartozó ismétlődő feladatsorok kialakítandó összetételére.

A tudástérelmélet konjunktív Bayes-hálóval kiterjesztett modellje adaptívnek bizonyult a felsőfokú matematikaoktatás tanulási-tanítási folyamatainak a teljesítési szintet előtérbe helyező vizsgálata során. Meggyőződésünk, hogy a modell további kiterjesztésével egyéb területek tanulási-tanítási folyamatai is leírhatók, a tanulási-tanítási folyamatok egyéb aspektusai is figyelembe vehetők.

AZ IDEGEN NYELVET TANÍTÓ PEDAGÓGUSOK MÓDSZERTANI REPERTOÁRJA
A TANULÁSBAN AKADÁLYOZOTT GYERMEKEK ISKOLÁIBAN

Meggyesné Hosszu Tímea – Lesznyák Márta

SZTE JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet

meggyestimea@gmail.com

lesznyakm@t-online.hu

Témakörök: Idegen nyelvi oktatás; Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények

A tanulásban akadályozott tanulók idegen nyelvtanulásának jellemzőiről kevés a tudásunk, hazai kutatások e témában nem ismeretesek. Információ hiányában a kutatók nem tudnak segítséget nyújtani a gyakorlatban dolgozó pedagógusok számára, hiszen nem világos, milyen problémákkal szembesülnek napi munkájuk során, és hogy milyen téren igényelnének támogatást.

Jelen vizsgálatunk célja az volt, hogy a nyelvtanítással kapcsolatos kutatások fent említett hiányosságait pótoljuk. A vizsgálatot elővizsgálatnak tekintjük, amely során 2014 márciusában 16 gyógypedagógiai intézményben 20 pedagógussal végeztünk kérdőíves felmérést. Két mérőeszközt, egy intézményi és egy pedagógusoknak szóló kérdőívet alkalmaztunk. A felmérés során helyzetképet kaptunk arról, hogyan valósul meg az idegen nyelv tanítása ezekben a gyógypedagógiai iskolákban. Az intézményi kérdőív eredményeit már korábban ismertettük, ebben az előadásban a pedagógusoktól gyűjtött információkat elemezzük.

Eddigi vizsgálataink eredményei szerint a törvényi előírásoknak megfelelően gyógypedagógusok és nyelvtanárok is szerepet vállalnak a tanulásban akadályozott gyermekek idegen nyelv tanításában. Ugyanakkor sem a gyógypedagógusok, sem a nyelvtanárok képzésük, munkavégzésük során nem kapnak segítséget e sajátos feladat megoldásában, ezért elsősorban saját találmányukra, illetve a kollégák tanácsaira támaszkodnak a napi munkájukban. Az előadásban kitérünk arra is, hogy a tanulásban akadályozott tanulókat tanító pedagógusok milyen idegen nyelvtanítási módszereket alkalmaznak, honnan származnak módszertani ismereteik, és milyen problémákkal szembesülnek napi munkájuk során.

Az eredmények egyértelműen rávilágítanak arra, hogy a pedagógusok az alapképzés és a továbbképzések során is igényelnék a módszertani ismeretek elsajátítását. Emellett nagy szükség lenne speciális tankönyvekre, taneszközökre és módszertani útmutatókra is.

AZ IDŐORIENTÁCIÓ VIZSGÁLATÁNAK PSZICHOLÓGIAI ÉS NEVELÉSTUDOMÁNYI VONATKOZÁSAI

Dombi Edina

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
edinadombi@yahoo.com

Témakörök: Kognitív fejlődés és fejlesztés; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

Az időperspektíva megértése, vagyis ahogyan mi emberek rendezzük gondolatainkat a múltban, jelenben vagy jövőben, alapvető feltétele az emberi viselkedésnek. A pszichológiai időorientáció hatással van gondolatainkra, érzéseinkre, cselekvéseinkre. Alaptermészetünk része, hogy a velünk történt személyes élményeket valamilyen időhöz kötött kategóriába soroljuk be, ugyanakkor az események látszólagos időtartamát eltérően éljük meg, másképpen érzékeljük az idő múlásának változásait. Az időperspektíva egy tudattalan kognitív folyamat, amely révén időbeli kategóriákba rendezzük személyes tapasztalatainkat. Az elmélet kidolgozása Philip Zimbardo és John Boyd nevéhez fűződik, akik szerint minden ember előnyben részesít egy időkategóriát a többivel szemben, így tehát megkülönböztethetünk jelen-, múlt- és jövőorientált időperspektívát. A jelenorientáltak a jelenbeli helyzetből próbálják kihozni a legjobbat, a múlthoz kötődő személyeken gyakran eluralkodnak korábbi problémáik, a jövőorientáltak pedig a konfliktus kedvező és hátrányos kimenetelének latolgatásával oldják meg a helyzetet. Zimbardo és Boyd fejlesztette ki az Időperspektíva kérdőívet (ZTPI), amely egyszerre méri az egyén szociális, személyes, érzelmi és kognitív faktorait, valamint képet ad az egyén percepciójáról, tetteiről és céljairól is.

Az időperspektíva a korral változik, azonban az eltérő időperspektívák már igen korán különbséget mutatnak a gyermekek egyéni fejlődésére gyakorolt hatásában. Az iskolai magatartás vizsgálataiban a diákok közül a jelenorientáltak jelentkeznek késve a feladatokra, késve fejezik is be a munkát, további halasztásokat kérnek. A legrosszabb osztályzatokat a jelenfatalisták kapták, csaknem legrosszabbakat a hedonisták, a jövőorientáltak a mezőny elején végeztek. Azok a fiatalok, akik rendelkeznek jövőbeli tervekkel, jobb jegyeket szereznek, mint azok, akiknek nincsenek ilyen terveik. Tehát az időperspektíva gyermekkorban fontos szerepet játszik a tanulási motivációban is. Korábbi kutatások igazolták, hogy a jövőorientáció mértéke befolyásolja a diákok iskolai teljesítményét. Meghatározza, hogy milyen mértékben képesek a jelen döntéseiket a jövőben terveik szerint alakítani. Korábban például feltételezhető volt, hogy az iskolai csalás hátterében az impulzivitás áll, jelenlegi eredmények azonban nagyobb jelentőséget tulajdonítanak az időperspektívának az impulzivitással szemben, amely nem csak az iskolai csalást, hanem az egyén céljait, motivációit is alapvetően meghatározza.

Előadásunkban ismertetjük az időperspektíva főbb elméleti és empirikus jellemzőit a pszichológia és neveléstudományok vonatkozásában, továbbá kitérünk online kérdőíves vizsgálatunk során kapott eredményeink elemzésére, az időorientáció és iskolai magatartás viszonyára.

AZ INDUKTÍV GONDOLKODÁS FEJLETTSÉGÉNEK VIZSGÁLATA 5. ÉS 7.
OSZTÁLYOS TANULÁSBAN AKADÁLYOZOTT ÉS TÖBBSÉGI GYERMEKEK
KÖRÉBEN

Szabó Dóra Fanni

SZTE Neveléstudományi Intézet
szabodorafanni@edu.u-szeged.hu

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Kognitív fejlődés és fejlesztés

A képességkutatások terjedése és az együttnevelési törekvések kiterjesztése során mind gyakrabban merül fel az igény az eltérő fejlődésű diákok tudásának közös skálán való kifejezésére. Nemzetközi viszonylatban elterjedt és hazánkban is egyre több a tanulásban akadályozott és többségi tanulók összehasonlításával foglalkozó vizsgálat (pl. Gunder, Akmesse és Mutlu, 2012; Emam és Kazem, 2013; Józsa és Fazekasné, 2006a; Kelemen, 2010... stb.).

Az összehasonlítás alapjául szolgáló eszközök kidolgozása elsődleges az általánosítható eredmények levonása szempontjából. Napjainkban a számítógép alapú mérőeszközök kidolgozása tekinthető az egyik legerőteljesebb fejlődési irányzatnak, amelyek segítségével a tanulásban akadályozottak bevonhatóak a mérésekbe (Reich és Petter, 2009).

Kutatásom célja egy olyan online tesztyüttes kifejlesztése, és alkalmazhatóságának kismintás vizsgálata volt, mely megfelelő az 5. és 7. osztályos, integrált és szegregált formában oktatott tanulásban akadályozott, valamint a többségi tanulók induktív gondolkodás fejlődésének vizsgálatára egyaránt, s ez által teret enged a képesség fejlettségében azonosítható eltérések feltárásának. A mérésben 119 tanulásban akadályozott és 152 többségi gyermek vett részt.

A Klauer (1989) induktív gondolkodás modelljére épülő, három eltérő nehézségű, de horgonyitemekkel összekötött tesztekkel álló együttest összesen 72 nonverbális item alkotta. Az itemek egy részét korábbi kutatásokban alkalmazott (Molnár, 2006) és 3-5. osztályos tanulók részére továbbfejlesztett (Pásztor, 2014) induktív gondolkodás mérő tesztből adaptáltam, amelyeket további saját fejlesztésű itemekkel egészítettem ki. Az eredmények elemzésekor valószínűségi tesztelési módszereket használtam fel. A skálázáskor az egyparaméteres, dichotóm adatokkal számoló Rasch-modellre támaszkodtam. A populációra és a személyekre vonatkozó képességszintek meghatározásakor plauzibilis értéket, valamint az EAP (expected a posteriori estimates) számolási eljárásokat alkalmaztam.

Az elemzések rámutattak, hogy megfelelő megbízhatóságú (EAP/PV reliabilitás: 0,85) tesztyüttes került kifejlesztésre. A tanulásban akadályozott és többségi tanulók fejlettsége között szignifikáns eltérés van az 5. ($|t|= 9,9$; $p<0,001$) és a 7. ($|t|= 3,78$; $p<0,001$) évfolyamon egyaránt. A többségi tanulóknak szignifikánsan ($p<0,001$) magasabb a képességszintje az integrált formában oktatott tanulásban akadályozottakénál, és azoké is magasabb ($p<0,001$) a szegregáltan tanulóknál.

Az eredmények összhangban állnak a korábbi kutatások megállapításaival, miszerint jelentős fejlettségbeli előny mutatható ki a többségi tanulók javára. A vizsgálat azt is megmutatta, hogy a tanulásban akadályozott tanulók mérésében hasznosítható online tesztek kerültek kifejlesztésre, amelyek alkalmasak lehetnek egy nagyobb minta képességfejlettségének megbízható becslésére, s a teljes populációra érvényes következtetések levonására.

AZ INFORMATIKAI MŰVELTSÉG EGYES DIMENZIÓINAK MÉRÉSE

Pluhár Zsuzsa

Eötvös Loránd Tudományegyetem Informatika Kar
pluharzs@inf.elte.hu

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT; Kognitív fejlődés és fejlesztés

A technológiai eszközök fejlődése és elterjedése, a diákok számára elsajátítandó tudásanyag mennyiségének növekedése a minőségi keretek változását (Csapó, 2002) és az elsajátítás céljának módosulását, az informatikai írástudás fogalmi kereteinek bővülését is maga után vonta (Molnár, 2011). Az informatikai műveltség fejlesztése ma már nem korlátozódhat és korlátozódik az eszközhasználat elsajátítására (Molnár és Kárpáti, 2012). A fókusz a kapcsolódó gondolkodási képességek fejlesztésén van (Wing, 2008), melyek között kiemelt helyet foglal el az algoritmikus és a problémamegoldó gondolkodás (Barr és mtsai, 2012).

Ezt célozza meg a nemzetközi Bebras kezdeményezés (Cartelli és mtsai, 2010; Pluhár, 2011), melynek harmadik magyarországi adatfelvételének háttérkérdőívvel kiegészített eredményeit tekinti át az előadás.

A kutatás célja az informatikai műveltség néhány dimenzióját vizsgáló feladatokon nyújtott teljesítményeket leginkább meghatározó háttérváltozók feltérképezése, valamint az egyes életkori csoportokban nyújtott teljesítmények összehasonlítása.

A mintát a megmértetésben résztvevő 4 korcsoport (5-6., 7-8., 9-10. és 11-12. osztály) diákjai (N=6246; endre 2390, 2550, 965 és 341 fő) képezték. A háttérkérdőívet korosztályonként közel a résztvevők fele (N=2842) kitöltötte, az összefüggés-vizsgálatokban csak ezen adatokat használtuk fel.

A korcsoportonként 18, összesen 41 feladatot tartalmazó tesztben az algoritmikus gondolkodást, információk megértését, feldolgozását és informatikai struktúrákat tartalmazó feladatok közel azonos számban szerepeltek. Az egyes korcsoportok tesztjei között a közös skálán történő kifejezhetőség érdekében horgonyitemeket (Molnár, 2013) is alkalmaztunk. A kérdőíves kiegészítés során a résztvevők számítógép-használattal kapcsolatos lehetőségeit és szokásait (gyakoriság, tartalom, szülői korlátozás) mértük fel tekintettel mind az iskolai mind az otthoni környezetre.

A feladatok nehézségi szintjei a diákok képességtartományában mozgott (-2,0 és +2,0 logitegység), azaz a feladatok megfelelőek voltak a diákok képességszintjének mérésére.

A korcsoportok feladat megoldás-átlagának változása a fiatalabb korosztály jobb teljesítményét mutatta ($F=15,87$, $p<0,001$, $[4]<[3]<[1,2]$). Az egyes feladattípusok esetében az algoritmikus gondolkodásnál $[3,4]<[4,2]<[1]$, az információ feldolgozásnál $[1]<[4]<[2]<[3]$, az adatstruktúrák értelmezésénél $[3,1]<[4]<[2]$ volt a korcsoportokra számolt átlagos teljesítmény alakulása ($F_{alg}=121,16$; $F_{inf}=185,59$; $F_{struc}=39,68$, mindhárom esetben $p<0,01$ a korcsoportok között és korcsoporton belüli eredmények viszonyulása).

A feladatok megoldásának sikerességét befolyásoló tényezőként legerősebben a korábbi részvételek száma ($r=0,44$, $p=0,02$) jelent meg.

Előadásomban összefoglalom a többi háttérváltozóval kapcsolatos eredményeinket is.

A kutatásunk következő lépése a feladatok témakörének, dimenziójának szűkítése és a háttérváltozók befolyásoló hatásának további vizsgálata.

AZ ISKOLAI AGRESSZIÓ, FÜGGŐSÉGEK FELISMERÉSE ÉS KEZELÉSE A PSZICHOPEDAGÓGIA TERÜLETÉN

Egri Tímea

ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet
egritimea@gmail.com

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

Háttér, cél: A médiumokban megjelenő katasztrófák, iskolai terrortámadások, bántalmazások felhívták a figyelmet az iskolai zaklatás problémájára, így a tudományos kutatásokban is egyre inkább előtérbe került az iskolai agresszió kérdése mind hazai, mind világviszonylatban. A pszichopedagógia körébe tartozó fiatalok vizsgálata céljából olyan zárt intézményben tartózkodó fiatalok kiválasztására került sor, akik érzelmi- és viselkedészavart mutató tünetek okán kerültek javító – nevelő intézménybe, börtönkörnyezetbe, vagy a pszichopedagógia egyéb területére. Mivel az agresszió háttérében gyakran a szenvedélyszerek használata áll, vizsgáljuk ezen rizikótényezők és az agresszivitás összekapcsolódásának korrelációját, a probléma felismerés, a prevenció és az intervenció lehetőségeit.

Minta: A keresztmetszeti vizsgálatban 9. évfolyamon tanuló vagy 9. évfolyamos tanulónak megfelelő életkorú érzelmi- és viselkedészavart mutató fiatalok vettek részt (N=87 fő).

Mérőeszköz: A problémák azonosítása céljából az alábbi mérőeszközök kerültek felhasználásra. Revidiált Olweus Bullying/Viktimizációs Kérdőív, Buss – Perry Agresszió Kérdőív – Fizikai Agresszió Alskála, Agresszió és Viktimizáció Skála (Rövidített Változat), Rosenberg-féle Önértékelési Skála, Junior Temperamentum és Karakter Kérdőív Újdonságkeresési Skála (J-TCI), Hiperkinetikus Zavar Kérdőív, Képességek és Nehézségek Kérdőív (SDQ), Pozitív Viselkedési Skálák, A Verekedés Szülői Támogatása Skála és az EuroADAD interjú iskolai problémákra, dohányzásra és alkoholfogyasztásra irányuló kérdései.

Eredmények, megbeszélés: Az agresszió mértéke az alkoholfogyasztással és a dohányzással összefügg. A leggyakrabban alkoholt fogyasztó diákok társaiknál jóval agresszívebbeknek bizonyultak ($p=0,001$, $F=3,26$). A dohányzás gyakorisága is kapcsolatban állt az agresszivitás mértékével ($p=0,000$, $F=5,49$), különösen a fizikai agresszióval. A fél éves időtartamú kísérleti jellegű komplex prevenció program után a részt vevő fiatalok körében kimutathatóan csökkent a szerfogyasztás mértéke és a napi szintű bántalmazások száma is – a hatékonyságvizsgálat mutatói alapján. A program fókuszcsoportos beszélgetések, művészetterápiás foglalkozások, valamint drámapedagógiai elemeket tartalmazó konfliktuskezelő tréningelemekre épült, melyet minden esetben pszichopedagógus és pszichológus szakember tartottak az ADHD diagnózissal élő, a bűnelkövető és hiperaktivitást mutató fiatalok számára.

Következtetések: Mivel az iskolai agresszivitás és a szenvedélyszer használat korrelációt mutat, ez felhívja a figyelmet a problémák megelőzését célzó – minél korábbi életkorban alkalmazandó, iskolai tantervbe illeszthető - prevenció programok szükségességére, melyeket szakképzettsége, szakmai tudása, kompetenciái okán a pszichopedagógus jól elláthat.

AZ ISKOLAI CSALÁSTÓL A KORRUPCIÓIG - BECSÜLETESSEGRE NEVELÉS A KÖZOKTATÁSBAN EGY EMPIRIKUS VIZSGÁLAT TÜKRÉBEN

Balogh Adrienn

Eszterházy Károly Főiskola, Neveléstudományi Doktori Iskola
balogh.adrienn2@gmail.com

Témakörök: Szociális képességek, szociális tanulás; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

A konzisztens erkölcsi ítéletre való képesség lassan fejlődik, és ha az oktatás során nem történik meg az erre való stimulálás, gyakran még felnőtt korra sem alakul ki. Fülöp és Orosz vizsgálatai szerint a diákok körében a csalással szemben elfogadóbb osztályközösségi normák hatással vannak a csalással kapcsolatos pozitív attitűd kialakulására, illetve a kollaboratív csalást a szolidaritás jeleként tartják számon. Ezen kívül azok a diákok, akik hajlamosak az iskolai csalásokra, későbbi munkahelyükön feltételezhetően elfogadóbbak a társadalom szempontjából korrupcióként vagy csalásként értelmezett cselekvések elfogadására és végrehajtására is.

Vizsgálatunkban arra keressük a választ, hogy milyen irányú és mértékű összefüggés tárható fel a személyiség főbb faktorai/dimenziói (impulzivitás, kockázatvállalás, empátia) és a jogtalan és tisztességtelen előnyökkel kapcsolatos attitűdök között? Továbbá, hogy a fenti attitűdöket milyen mértékben befolyásolják a különböző szociológiai és szociálpszichológiai tényezők, a nem, az életkor, a lakóhely, az iskolázottság, szülők társadalmi-kulturális helyzete, az értékrend és a világnézet? Végül, hogy a társadalomban tapasztalható jogtalan és tisztességtelen előnyszerzéssel kapcsolatos attitűdök milyen mértékben befolyásolják az iskolában tapasztalható jogtalan előnyszerzés formáinak megítélését?

A minta kiválasztásánál alkalmazott véletlen, rétegzett mintavételi eljárással figyelembe vettük a Kohlbergi erkölcsi fejlődési szakaszokat, illetve az erkölcsi szocializációval kapcsolatban készült korábbi felmérések eredményeit (Lind; Szekszárdi és mtsai) is, ezek alapján választottuk a 7. osztályban tanuló diákokat (N=679) az Egri Tankerületben. Újszerű, hogy az általunk vizsgálni kívánt minta tekintetében hiányzik a jogtalan és tisztességtelen előnyszerzés összefüggésének feltárása a főbb személyiségfaktorokkal, attitűdökkel, értékpreferenciákkal, világnézettel és az aktuális demográfiai jellemzőkkel kapcsolatban. Mérőeszközeink (nemzetközileg) validált, sztenderdizált és magas megbízhatóságú skálák: az Eysenck-féle IIKE, Rokeach-féle értékvizsgálat; világnézeti önbesorolás skála; egy részben átvett hipotetikus dilemmákból álló szituáció gyűjtemény, amely kiegészül különböző családi és korrupciós viselkedésformák megítélésével a néző szemszögéből. A vizsgálat ütemezése szerint 2014 júniusában zárul, az adatok feldolgozása és elemzése folyamatosan történik.

Előfeltevésünk és pilot elemzéseink szerint várhatóan kimutathatóak lesznek a hipotéziseinkben megfogalmazott összefüggések a személyiség főbb faktorai (impulzivitás, kockázatvállalás, empátia) és a jogtalan és tisztességtelen előnyökkel kapcsolatos attitűdök (mint függő változók) között, illetve a jogtalan és tisztességtelen előnyszerzéssel kapcsolatos attitűdök és a különböző szociológiai és szociálpszichológiai tényezők, valamint az értékrend és a világnézet között. Továbbá igazolható lesz a kettős gondolkodás megléte a morális ítéletalkotás során (Bodó).

AZ ÚTKERESÉS ÉS KULTÚRAVÁLTÁS SZERVEZETI FELTÉTELEI

Ádám Anetta

Miskolci Egyetem

adamanetta@gmail.com

Témakörök: Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

Az iskola sajátos konstrukció. Szervezetének minőségét a formális szabályzókon és szervezeti kapcsolatokon túl jelentősen formálják a mindennapi gyakorlatból leszűrődő stratégiák, felhasznált pedagógiai eljárások, és a személyközi kapcsolatokból épülő szervezeti kultúra. Bizonyos aspektusból több, mint szervezet. M. Fullan és A. Hargreaves (2012), az iskolafejlesztés nemzetközi szakemberei szerint éppen ezért nem szervezetben, hanem munkaközösségben, iskolai kultúrában kell a fejlesztőnek gondolkodnia, a sikeres fejlesztés pedig akkulturációként, kultúraváltásként értelmezendő és értelmezhető. Ebben a kultúraváltásban kiemelkedő szerepe lesz a szervezeti szintű tanulásnak, hiszen az az iskola lesz képes a környezet változásaira, igényeire reagálni, amelyik képes tanulószervezetté válni (Halász G,2008). Különösen így van ez olyan közegben működő intézmény esetén, ahol drámai társadalmi folyamatok zajlanak le.

A Miskolci Egyetem Tanárképző Intézete által alapított Hátrány és Iskola Szakmai Műhelyben évek óta folyó munka során a pedagógusképzés folyamatait kapcsoljuk össze a régió legégetőbb problémáira reagáló közoktatási fejlesztéssel. A műhelyben olyan iskolákkal dolgozunk, amelyek túlnyomó részt hátrányos helyzetű tanulókat oktatnak, és abban kérnek segítséget, hogy javítani tudjanak hatékonyságukon, sikerebbek legyenek a mindennapokban. Az előadás egy intézményi kultúraváltást segítő, kutató-fejlesztő munka első tapasztalatait foglalja össze, az intézményekben zajló fejlesztés kapcsán született interjúk, a résztvevők és fejlesztők által megfogalmazott reflexiók elemzésével.

Előadásunkban a kultúraváltás szervezeti feltételeit, aspektusait elemezzük. Azt kívánjuk sorra venni, melyek azok a belső feltételek és külső tényezők, melyek elengedhetetlenül szükségesek a kultúraváltás beindításához. Azt kívánjuk bizonyítani, hogy az eredményesség eléréséhez a tanárok egyéni szakmai, pedagógiai kompetenciáján túl az iskolák „szervezeti képességeire” is szükség van. Ezen szervezeti képességek szükségesek ahhoz, hogy az intézmény reflektálni tudjon saját munkájának minőségére és eredményességére, mely legfontosabb feltétele lesz a fejlesztésnek. Azt kívánjuk igazolni, hogy kultúraváltás olyan intézményekben indul be, ahol a szervezeti célokat az önálló tanúlással sikerül összehangolni, a külső adottságokat és elvárásokat be tudják építeni az intézmény mindennapi működésébe, az eredményességi kritériumokba, valamint létrejön egy közös, testületi szintű kollektív tudás.

BEFOGADÓ KÖZÖSSÉGEK SZOCIOMETRIAI SAJÁTOSÁGAI, FÓKUSZBAN AZ ENYHÉN ÉRTELMI FOGYATÉKOS FIÚK ÉS LÁNYOK TÁRSAS HELYZETÉVEL

Szekeres Ágota – Horváth Endre

ELTE-BGGYK

agota.szekeres@barczi.elte.hu

horvath.endre910@gmail.com

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Szociális tanulás, képességek

A hazánkban integráltan tanuló sajátos nevelési igényű gyermekek száma évről-évre emelkedik. Így a (gyógy)pedagógiai kutatások az együttnevelés számos aspektusát vizsgálták már: a folyamatban résztvevők véleményét, a befogadó és támogató intézmények körét a köznevelés terén, a felsőoktatási integrációt. Mindebben fontos, hogy a tanulók társas kapcsolatairól is legyen információnk. Nemzetközi vizsgálatokból tudjuk, hogy a személyiségtényezőknek jelentős szerepe lehet a sikeres beilleszkedésben (Bless, 1995), valamint a kortárskapcsolatoknak és a pedagógusokkal való viszonynak (McCoy, Banks, 2012; Estell és mtsai, 2008). Az eddigi kutatások vegyes eredményeket hoztak azzal kapcsolatban, hogy milyen helyzetük van a sajátos nevelési igényű lányoknak és fiúknak a befogadó közösségekben. Előadásunkban így most elsősorban a nemi különbségekre, valamint az egyes osztályfokok közösségeinek alakulásában látható jellemző sajátosságokra helyezük a hangsúlyt.

A vizsgálati mintánkba összesen 105 osztály adatai kerültek be (4-6. osztályok; több, mint 1800 fő, ebből 154 fő enyhén értelmi fogyatékos). A tanulók társas helyzetének megismerése érdekében a Mérei-féle többszemponútú szociometriát alkalmaztuk. Adatainkat egy általunk fejlesztett web-alapú szoftverrel rögzítettük és elemeztük.

Eredményeink közül kiemeljük, hogy több magányos enyhén értelmi fogyatékos fiú van a mintában, viszont akiknek van kölcsönös kapcsolata, azoknak erősebb és többféle irányuló kapcsolatai vannak, mint a lányoknak. A tanulók rokonszenvi választásai jellemzően az azonos nemű társaik felé irányulnak.

Vizsgáljuk annak szerepét is, hogy hány integrált tanuló van egy befogadó közösségben. Az eddig feldolgozott adataink azt mutatják, hogy ha több enyhén értelmi fogyatékos gyermek van az osztályban, akkor a negatív választások száma megoszlik az integrált tanulók között, vagyis mindegyikük egyformán szerepel a köztudatban negatív jelentőségük révén.

Elemzésünk középpontjába kerültek továbbá a tanulók egocentrikus (saját magukra adott) választásai a beilleszkedési nehézséggel kapcsolatos kérdések mentén. A közösségek általában az integrált tanulókra osztják az "elutasított tanuló" szerepét, amit ők is érzékelnek és ezt tükrözik egocentrikus választásaik.

Az enyhén értelmi fogyatékos tanulókat integráló közösségek sajátos hierarchikus és szerepszerű tagolódása osztályfoktól függetlenül van jelen.

Adataink az iskolai társas folyamatok megismerését segíthetik, illetve a pedagógusok nevelési feladataira világíthatnak rá. Összességében hozzájárulhatnak az általános iskolai integrált nevelés sikeres és hatékony hazai megvalósításához, hangsúlyosan a tanulók közötti baráti kapcsolatok, szociális kapcsolatok erősítése terén.

A Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával készült.

BELÉPÉSI MOTÍVUMOK ÉS ELVÁRÁSOK: VIZSGÁLAT A ZENEISKOLÁBA JÁRÓ TANULÓK KÖRÉBEN

Szűcs Tímea

Debreceni Egyetem

szucstimea77@gmail.com

Témakörök: Művészeti nevelés, vizuális kultúra; Tanulás, tudás

Az iskolai tanulási motiváció kutatásának széles szakirodalmát ismerjük (Csapó 1998, Józsa 2000, Kozéki 1976, Réthy 2002 stb.), ám minimális a zeneiskolás gyermekek motivációjára vonatkozó kutatás (Masopust 2012).

Ezért a kutatásunk célja annak a felderítése volt, hogy mi motiválja a zeneiskolás gyermekeket arra, hogy részt vegyenek a zeneiskolai munkában és miért vállalják az ezzel járó plusz elfoglaltságokat és terheket.

A 2013/14-es tanévben az Észak-Alföldi régió zeneiskoláiban, Püspökladányban, Kisújszálláson és Nyíregyházán végeztünk vizsgálatokat. Ennek során félig strukturált interjúkat készítettünk zeneiskolás gyermekekkel (n=30 fő), szüleikkel (n=30 fő) és tanáraikkal (n=30 fő). A kutatás során szerettük volna több oldalról megismerni a zeneiskolás gyermekek motivációját, ezért kérdeztük meg nemcsak a diákokat, hanem a szüleiket és a tanáraikat is.

Az interjúalanyok kiválasztásakor arra törekedtünk, hogy többféle képzési ágból kerüljenek ki és különböző hangszeren tanuljanak a gyermekek, hogy így átfogó képet kaphassunk a zeneiskolai életéről.

Az elemzés során kiderült, hogy sok tényező összefüggése adja a szülők és a diákok részéről a plusz terhek vállalását. Ezek közül a legkiemelkedőbbek a zenetanulás transzferhatásai, a közösségi élmény, a társas kapcsolatok és a közös zenélés öröme. Tehát a zenetanulás során nemcsak a gyermekek zenei képességei fejlődnek, hanem a zenetanulás transzferhatásai miatt sikeresebbek az iskolai tanulmányaikban, hasonló érdeklődésű gyerekekkel dolgoznak együtt, jó közösségek és baráti kapcsolatok alakulnak ki. Fejlődik az értékrendjük, miközben kibontakozik a személyiségük.

Ez a kutatás egy előzetes mérés, amely egy szélesebb körű felmérés előfutára.

Rendkívül fontos a mai világban, hogy a zeneiskoláknak megmaradjon ez az értékteremtő funkciója, ezért érdemes odafigyelni a zenetanár képzés során arra, hogy a hallgatók érezzék és tudják mennyire fontos ez, és majd tanárként ők is közvetítsék a kultúra értékeit a tanítványaik felé.

„BESZÉLJE A MI NYELVÜNKET!” – A PEDAGÓGUSOK IGÉNYEIHEZ IGAZODÓ SZAKTANÁCSADÁS

Mészáros György* – Schnellbach Máté**

**Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, ELTE PPK
meszaros.gyorgy@ofi.hu*

***Oktatókutató és Fejlesztő Intézet
schnellbach.mate@ofi.hu*

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Tanulás, tudás

A pedagógusok folyamatos szakmai fejlődését támogató szolgáltatások között a jogszabályok kiemelt szerepet szánnak a szaktanácsadás rendszerének. Fejlesztési projektünkben figyelembe vesszük a pedagógusok és a szaktanácsadók eddigi tapasztalatait és más nemzetek gyakorlatából levonható következtetéseket. A fejlesztést megalapozó kutatás fő kérdései a következők voltak:

A nemzetközi és hazai kutatások és gyakorlati megoldások alapján mik egy a szaktanácsadást megalapozó koncepció legfontosabb elemei? Mik a hazai gyakorlatra vonatkozó elvárásai az oktatás különféle szereplőinek? Ebben az előadásban különösen az utóbbi kérdést járjuk körül.

A szakirodalom és a nemzetközi tapasztalatok alapján a szaktanácsadás többféle modellje lehet eredményes, de kiemelten fontos, hogy intézményi fejlődés-tanulásba ágyazódjon be, és a pedagógus fejlődésének, tanulásának sokféle támogatási formájával összhangban történjen. Prioritás továbbá, hogy a szaktanácsadás a támogatott pedagógus és intézmény egyéni igényeihez alkalmazkodva, és azokra reagálva, ne pedig külső kényszerként történjen.

Kérdőíves módszerrel több mint 4000 pedagógust, iskolavezetőt és szaktanácsadót értünk el, valamint 9 fókuszcsoporthoz vettünk fel összesen 65 résztvevővel. Ezek összeállításakor is törekedtünk a területi heterogenitásra épp úgy, mint az oktatás világában betöltött szerepek szerinti változatosságra. A kérdőíves úton gyűjtött adatok lehetővé tették a vélemények jellemző eloszlásain túl olyan összefüggés- és homogenitásvizsgálatokat is, amelyek segítségével megérthettük a szaktanácsadással kapcsolatos vélekedések mélyebb összefüggéseit is. A fókuszcsoporthoz gyűjtött adatok segítségével megérthettük az adatelemzés által kirajzolt összefüggéseket, új szempontokat szerezhettünk az adatok értelmezéséhez.

A kutatás eredményei a következőken foglalhatók össze:

- Igény van a szaktanácsadásra, annak folyamatosságára, egy új, szervezett rendszerre, amely támaszkodik az iskolák belső folyamataira, és támogatja is azokat.
- A pedagógusok a gyakori látogatást, a folytonos támogatást hasznosabbnak ítélik meg mint az egyszeri alkalmakat.
- A pedagógus által kezdeményezett szaktanácsadói látogatást a pedagógusok jellemzően sikeresebbnek ítélik meg, mint amit az intézményvezető kezdeményezett. A fenntartói kezdeményezésre történőt érzik a legkevésbé hasznosnak.

Az így összegyűjtött adatok, valamint a szaktanácsadással, szakmai fejlődéssel kapcsolatos nemzetközi tapasztalatok és kutatási eredmények mentén felépített modellt jelenleg is fejlesztjük. Erre a sajátos kutatás-fejlesztési tapasztalatra is utalunk, amely spirálisan építkezik: a kutatói team együttgondolkodása és a különféle szereplőkkel szervezett konzultációk nyomán visszatérünk a szakirodalomhoz és kutatási eredményeinkhez, majd átalakítjuk a koncepciót, amelyet újabb körben véleményre bocsátunk stb.

DIGITÁLIS SZÖVEGÉRTÉSI FELMÉRÉS – A PISA2009 DEFINÍCIÓS PROBLÉMÁIRÓL

Szabó Krisztina

*Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Tudományfilozófia és Tudománytörténet Doktori
Iskola*

kriszti.szabo@filozofia.bme.hu

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Elektronikus tanulási környezetek

A technológiai újítások eredményeképpen gondolkodási – így ismeretszerzési – szokásaink is folyamatosan változnak, melynek egyik fontos tényezője a szövegbefogadás- és értés, amit a multimédiás eszközök használata jelentősen befolyásolhat. A digitális környezet változásainak lényegét és hatásait egyre több kutatás igyekszik megragadni, ilyen például az Organization for Economic Cooperation and Development (OECD) nemzetközi szervezetének 2009-es Programme for International Student Assessment (PISA) felmérése is. A 15 éves tanulók körében végzett teszt középpontjában a szövegértés állt, melynek során – a PISA-tesztek történetében először – külön, részletes összehasonlító adatokkal szolgáló tesztsorral vizsgálták a digitális szövegértést. A 19 ország részvételével készült, gondos minőségellenőrzésnek alávetett felmérésben hazánk is részt vett, az eredményekről pedig részletes jelentés készült, melyben a nemzetközi sztenderdnek megfelelő, a digitális szövegértést illető lekérdezés módszertanáról is szó esik. A jelentés – többek között – definiálja a szövegértés fogalmát, a digitális és nyomtatott szövegek alapvető hasonlóságait, különbségeit, típusait, formátumát, továbbá a szövegértést befolyásoló tényezőket, a mérés technikai jellemzőit és tartalmi kereteit. A digitális szövegek meghatározása a nyomtatott szövegekhez képest azonban olyan kérdéseket vet fel, melyek mind a szövegfelfogás, mind a szövegkezelés meghatározásának – módszertani szempontból kiemelten fontos – javítását, pontosítását igényelnék. Hipotézisem szerint a felmérés nem különíti el megfelelően a klasszikus értelemben vett szövegértés és szöveghasználat fogalmait, ami befolyásolja a teszteredményekből levont következtetéseket. A PISA2009-nek nem minden esetben sikerült lépést tartania a digitális eszközfejlesztés változásaival, sem pedig a modern szöveg- és befogadás-elméletekkel. Ezt jelzi az is, hogy a legutóbbi (PISA2012) felmérésben – bár középpontjában a matematika állt – annak ellenére sem tettek kiegészítéseket a szövegértés módszertani vizsgálatát illetően, hogy arra több szempontból is szükség lett volna. Tanulmányomban ezekre, a kiegészítést érdemlő vonásokra, a digitális szövegek sokrétű értelmezési és kategorizálási lehetőségeire, valamint az online térben történő szövegértés jövőbeli kihívásaira szeretném felhívni a figyelmet. A digitális szövegértés vizsgálatának összehangolása a modern szövegfelfogás és befogadás-elméletekkel, valamint a precíz kategóriaképzés és fogalmi definiálás hosszú távon a PISA-mérések módszertani fejlesztésének sarkalatos pontja lehet.

EDUCATIONAL TRADITION AT THE TEACHER INSTITUTE IN SPISSKA KAPITULA

Ján Gunčaga

The Faculty of Education of the Catholic University in Ružomberok
jguncaga@gmail.com

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Oktatási módszerek, szakmódszertan

As the first Teachers' Institute in the area of Slovakia, it provided Training of the future teachers in order to perform primary education. Jan Ladislav Pyrker (1772 – 1847), a Bishop of the Spis Diocese, made a decision to establish an institute to educate future teachers who would provide education at public primary schools directly in Spisska Kapitula. The first Teachers Institute was founded as the first specialized school for teachers in Austro-Hungarian Empire in the 1819/1820 school year and was located in the premises of the Priest Seminary in Spisska Kapitula. Juraj Pales, a Spis canon, was sent as the first school's principal. The Institute existed until 1949 when its activities were violently interrupted.

The importance of the Teachers Institute in Spisska Kapitula consists in the fact that was the first Teachers Institute of its kind in the whole Central Europe. Even though it could not have been ranked among the Institutes with large number of students, the establishment and rules of the Institute served as an example and a model for establishment of other Teachers Institutes in the Central Europe.

The interesting research could be also applied if we compare the Teachers' Institute in Spisska Kapitula and the Teachers' Institute in Eger. The institute in Eger was established in 1828 by a Bishop Johann Ladislaus Pyrker as an Archbishop in Eger on November 11, 1828. A Canon Rajner Karoly (1762 – 1846) was the first headmaster of the Institute, which existed till 1959, when the Communistic government in Hungary abolished the Institute. We began our research at the Archbishops' Archive in Eger, where we found the tables with the name and place of birth of students. Our survey showed there were about 40 students from Slovakia studying at the Institute in Eger in 1828-1865. There were two brothers from Dolny Kubin (Slovakia) - Andrej Zaskovsky (1824-1882) and Frantisek Zaskovsky (1819-1887) who played a significant role concerning the development of the Institute. They both gave the classes of Music at the Eger Teachers Institute.

The reason for this kind research is the fact the Teachers' Institute in Spisska Kapitula, the Teachers' Institute in Eger belong to the educational roots of the Catholic University in Ružomberok. Research is supported by grant KEGA 017KU-4/2014.

ÉRZELMI- ÉS VISELKEDÉSI PROBLÉMÁK FELISMERÉSE ÉS KEZELÉSE CSECSEMŐ- ÉS ÓVODÁSKORBAN

Eigner Bernadett

ELTE BGGYK Pszichopedagógiai Tanszék
ebernadette11@gmail.com

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

A gyermek szelf-fejlődésének, későbbi iskolai bevalásának, sikereinek meghatározója a korai gondozó-gyermek kapcsolat minősége. A korai anya-gyermek kapcsolat zavara veszélyeztető tényező lesz a gyermek egészséges kognitív és érzelmi-szociális fejlődésére nézve. Az anyai interakciós stílusok jellemzői összefüggésben állhatnak a szülői nevelési stílusok fő jegyeivel is. Mindezek együttesen járulhatnak hozzá a pszichopedagógia látászögében álló érzelmi- és viselkedészavarok kialakulásához, így a specifikus korai kapcsolati zavarjegyek felismerése és kezelése a hatékony korai intervenció eszköze lehet. Az anya-gyermek interakciók mérése lehetővé teszi azoknak a gyermekeknek a minél korábbi beazonosítását, akiknél esély van a későbbi szocio-emocionális fejlődés zavarainak, illetve pszichopatológiai problémák (internalizáló, illetve externalizáló viselkedés) kialakulására. Ezeket a gyermekeket a köznevelési törvény sajátos nevelési igényű (azon belül: egyéb pszichés fejlődési zavar), vagy beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő gyermekek, tanulók körébe sorolja.

Saját PhD kutatásom keretében (Eigner, 2012) kidolgoztam egy, az anya-csecsemő interakciók mérésére szolgáló módszert, a Korai Diádikus Interakció Kódrendszert (KDIK). A kutatásba ötven első gyermekes anyát vontam be. Több módszerrel igyekeztem megismerni a kapcsolati zavar-veszélyeztetettséget a gyermek első fél évében. Utánkövető kutatásban 22 anya-gyermek párost sikerült visszahívnom a gyermekek óvodás korában. Itt olyan specifikus vizsgálati protokollt állítottam össze, mely a kapcsolat jellemzőit, illetve a gyermek internalizáló vagy externalizáló problémáit, lemaradásait igyekezett feltárni.

Összefüggéseket találtam a bemeneti rizikótényezők és az anyai interakciós stílusok, a korai anya-gyermek kapcsolat jellemzői között. Az anya interakciós stílusa és a baba interakciós stratégiái között összefüggő mintázatokat találtunk. Az utánkövetés jelenleg folyik, a vizsgálatok felvételére került sor. Az előzetes adatok és tapasztalatok alapján úgy látszik, a korai markerek előre jelezhetik a későbbi érzelmi-, viselkedési és szociális problémákat. A korai felismerés, valamint az óvodáskori problémák feltárásának és kezelésének újszerű módszerei és eszközeit érdemes széles körben megismertetni a szakemberek körében, az iskolás kori beilleszkedési, viselkedés-és teljesítményzavarok megelőzése érdekében, a különleges bánásmód kategóriába sorolás elkerülése céljából, illetve a már kialakult sajátos nevelési igény, beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségek megfelelő kezeléséért. Ebben nagy szerepe van az egész család bevonásának.

FIATAL NYELVTANULÓK SZÁMÁRA FEJLESZTETT ANGOL MINT
IDEGENNYELV, SZÓKINCSTESZT EREDMÉNYEINEK BEMUTATÁSA

Thékes István

Szegedi Tudományegyetem
jerry@jerrythekes.com

Témakörök: Idegen nyelvi oktatás; Tanulás, tudás

Előadásomban 6. évfolyamosok számára fejlesztett angol szótudást mérő teszt legújabb eredményeiről számolok be. Az idegennyelvi szókinccs mérése Read (2000) szerint szövegbe ágyazottan vagy szövegtől függetlenül mehet végbe. Továbbá a mérést végzőnek a teszt összeállításakor figyelembe kell vennie a szótudás két lényeges aspektusát: a szóterjedelmet és a szókinccs mélységet (Nation, 1990; Henrikssen, 1999; Qian, 2002). A szókinccs tesztek általában valamelyik aspektusból mérik a szótudást és nem jellemző az, hogy egy mérőeszközön belül mind a két fajta tudást felmérjék. A szakirodalomban is néhány tanulmány található a 10-14 éves korosztály idegennyelvi szókinccsmérést illetően. Korábban Terrazas Gallego, Augustin Llach (2009) vizsgálta fiatal nyelvtanulók szókinccsét. Magyarországon Orosz (2009), valamint Vidákovich és mtsai. (2013) végeztek ebben a korosztályban vizsgálatot.

Vizsgálatom célja az volt, hogy a 6. évfolyamosokra kifejlesztett később online felületen alkalmazandó integrált szókinccstesztet működését feltárjam. 2013 szeptemberében már végeztem elemzést (N=103) a mérőeszközömmel. Az itemanalízis tanulságai alapján egy feladat kikerült a tesztből, valamint szavak lettek kicserélve új itemekkel. Kutatásomban angolul két éve tanuló 6. évfolyamos (N=84) diákok vettek részt. Az adatfelvételre papír alapon került sor 2014 márciusában Budapest 3 általános iskolájában. A BNC korpusz és szórangsor alapján az első 5000 szó kerülhetett bele a tesztbe. Figyelembe vettem Nikolov (2011) szakmai ajánlását, valamint szempont volt, hogy a korpusz szófaji eloszlását is tükrözze a teszt. Alapul vettem a Vocabulary Levels Test (Nation, 2001), Productive Vocabulary Levels Test (Laufer és Nation, 1999), nevű mérőeszközöket. Szókinccstesztet ezek alapján 6 darab, példát is tartalmazó, kilencpontos feladatból állt. Az 1. feladatban a tanulóknak hallott szavakat kellett képekkel, a 2.-ban pedig definíciókkal párosítaniuk. A 3. feladat megoldásakor a diákok 6 szóból választották ki azt a hármat, amely ráillett három képre. A 4. és az 5. feladatban a leírt szavakhoz kellett képeket, illetve definíciókat társítani. A 6. feladatban ételek képei mellé jelentést kellett írniuk a diákoknak.

A kutatási kérdések a következők voltak: (1) Hogyan működnek az egyes itemek?; (2) Mely feladat bizonyul a legkönnyebbnek? (3) Milyen korrelációt mutatnak egymással az egyes feladatok?

A teszt megbízhatósága kielégítőnek bizonyult (Cronbach- α =0,86). Előadásomban bemutatom az eredményeket Megoldottsági átlaga alapján (84%) az első feladat volt a legkönnyebb, és ahogy várható volt, a második volt a legnehezebb (m=36%). Erős és szignifikáns korrelációt mutatott egymással az első és a negyedik (r=0,92), valamint az első és a harmadik feladat (r=0,90).

Gaul Emil

Nyíregyházi Főiskola

gaul@t-online.hu

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Művészeti nevelés, vizuális kultúra

A kutatásunk eredményeként megjelent könyv a mindennapi környezet tipikus és a fiatalok számára fontos tárgyak világával foglalkozik. Az a célja, hogy a fiatalok számára közelálló tárgyak megértéséhez elemzési szempontokat nyújtson, továbbá olyan új ismereteket, amelyek még számukra is meglepők. A kutatást ezen a területen az indokolta, hogy míg a művészettörténet és az építészet világban naprakész magyar nyelvű kritikák olvashatók az újdonságokról, addig a tárgykultúra hazai reflexiója szórányos, és eltérő színvonalú. Másrészt a rendelkezésre álló források elsősorban a felnőtt szakember olvasóra koncentrálnak, így kevésbé voltak vonzóak a fiatalok számára, ezért felkutattuk a fiatalok legkeresettebb, gazdag jelentéstartalommal rendelkező tárgyait, és azokat választottuk ki elemzéseinkhez. Fel kellett tehát tárnunk a tárgyak többretegű jelentésvilágát, és be kellett ágyoznunk mai életeink, szemléleteink, anyagi kultúránk környezetébe.

Kiadványunk elsősorban célközönsége a művészeti szakképzésben résztvevő diákok. Ennek megfelelően a szöveg több terület (öltözék, sportszer, hifi) bemutatásával több nézőpontból (történeti, műszaki, formatervezési, szociológiai, kommunikációelméleti, gazdasági) igyekszik meghatározni a tárgyi világ mibenlétét. A Tárgytipusok fejezet felsorolja a leggyakoribb tárgyfajtákat, - típusokat, többek között a használati, az ajándék-, az emlék-, a kegytárgyakat és kabalákat. Mindegyik típushoz elemzési szempontsor is található a szövegben, amelynek alkalmazására egy közismert, tipikus tárgy értelmezése mutat példát. A tárgyak élete rész a tárgyak tervezését, készítését, fogyasztását és elmúlását járja körül, megmutatva a reklám mozgatórugóit, elkerülve a közhelyes nézőpontot, hogy átokként vagy áldásként tekintünk rá. Tárgyalja a környezetvédelem és a belőle kinövő fenntartható fejlődés eszméjét és ennek következményét az anyagi fogyasztásra vonatkozóan, továbbá bemutatja a fogyasztói társadalom kialakulását és működésének elveit, megadva ezzel a tárgyi világ értelmezésének keretét. A két alapozó fejezetet esettanulmányok egészítik ki. Ezek az önmagukban is érdekes tárgyakról szólnak, amelyek a szöveg írásakor (2012) fontos szerepet játszottak a fiatalok életében, az ifjúsági kultúra szimbolikus darabjai voltak, úgymint a Coca-colas üveg, a farmernadrág, fesztivál csuklópánt, gumióvszer, iPod médialejátszó, kerékpár, napszemüveg, okostelefon, Tisza cipő, és a testkészlet. Könyvünk tehát ilyen és ezekhez hasonló kérdésekre ad választ:

- Milyen anyagból készül az elszakíthatatlan fesztivál karszalag?
- Hogyan működik az okostelefon színes kijelzője?
- Milyen mértékben terheli a környezetet a hagyományos indigófesték?
- Miért mindennél fontosabb a fiataloknak a zene?
- Miért a Mountainbike messze a legnépszerűbb a biciklik közül?
- Hány perc alatt varrnak meg egy farmert?
- Melyik vállalat készít személyre szabott óvszert?

GENDER-KÉRDÉSEK ALAPFOKON

Holik Ildikó* – Kissné Rusvai Julianna**

**Óbudai Egyetem Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ*

holik.ildiko@tmpk.uni-obuda.hu

***Nyíregyházi Főiskola Tanítóképző Intézet*

rusvai@nyf.hu

Témakörök: Személyiségfejlődés és –fejlesztés; Szociális képességek, szociális tanulás

A gender, azaz a társadalmi nem kérdése rendkívül aktuális a közoktatásban, különösen az alapfokú képzésben. A gender fogalmán olyan, a társadalom által kialakított és megfogalmazott elvárásokat, normákat, viselkedésformákat és eszméket értünk, amelyek a két nemhez kapcsolódnak.

Ezzel a problematikával foglalkozik kutatásunk, amelyet – egy nemzetközi projekt részeként – 2012-ben kezdtünk el. Tíz (Hajdú-Bihar, illetve Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében található) település 115 óvodapedagógusa és 78 tanítója körében végeztünk kérdőíves vizsgálatot.

Jelen előadás a teljes kutatás egy szeletét tárgyalja, amely a gyermekek szocializációja során tapasztalható nemek közti különbségekre, a családi munkamegosztásra, az óvodában/iskolában előforduló sztereotípiákra, valamint a fiúk és lányok iskolai eredményességére és a pályaválasztás lehetőségeire tér ki.

A kutatás – hipotézisünknek megfelelően – igazolta, hogy a vizsgált pedagógusok (óvó- és tanítónők) a hagyományos (konzervatív) értékrendet erősítik meg neveltjeikben akkor is, ha közben a társadalmi körülmények alaposan megváltoztak.

Ez egyértelműen megnyilvánul:

- a szülőkkal való kommunikációban (a válaszadók többsége szerint elsősorban az anyák keresik meg problémáikkal a nevelőket),
- a családon belüli munkamegosztás kérdésében (az otthoni fejlesztésben, a házi feladat készítésében a válaszadók szerint főként az anyák vesznek részt; a rendszeresen (naponta, hetente) ismétlődő munkákat a lányok kötelességének tartják, míg az időszakos, esetleges tevékenységeket hárítanak csak a fiúkra),
- a tanulói teljesítmények megítélésében (a válaszadók szerint matematikából és a természettudományokból a fiúk a jobbak, míg a lányok a művészetek terén képesek jobb eredményre. A versenyhelyzetekben a lányokra jellemző, hogy keményebben tanulnak, jobban beosztják az idejüket, viszont őket inkább jellemzi a stresszes magatartás).

A nemzetközi eredmények még feldolgozás alatt állnak. Segítségükkel még átfogóbb képet kaphatunk a társadalmi nem kérdéseiről, problematikájáról az alapfokú képzésben. A kutatási eredmények hozzájárulhatnak ahhoz, hogy újrarendeljük a nemek társadalmi szerepéről alkotott nézeteinket.

HÁZIMUZSIKÁLÁS ÉS ZENETANÍTÁS A 16. SZÁZAD VÉGI ANGOL FŐNEMESI CSALÁDOKBAN

Tokodi Gábor

Debreceni Egyetem, Neveléstudományi Doktori Program
gabortokodi@gmx.de

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Tanulás, tudás

Az utóbbi évtizedek régizenét érintő neveléstörténeti és hangszerpedagógiai kutatásainak eredményei egyre alaposabb képét adják a korabeli zenetanulás pedagógiai gyakorlata mellett annak szociológiai háttéréről is. A 16. század utolsó harmadától kezdődő mintegy fél évszázadban figyelemre méltó emelkedést mutat az angol társadalom, de különösen az arisztokrácia általános zenei műveltségi szintje (vö. Marsh 2013). Az anglikán egyház dominanciájának fokozódását eredményező reformok hatására sok katolikus egyházzenesz keresett alternatív lehetőségeket a tehetősebb, privát világi szférában való elhelyezkedésre zenetanárként, komponistaként vagy előadóként. Az új identitás keresése hozta meg számukra a patrónusaikkal való gyümölcsöző együttműködés lehetőségeit.

A munkaadó arisztokrata családok közötti kapcsolati rendszer mentén kimutatható gyakorlat volt a muzsikuskok cseréje, a kulturális tőke egyfajta áramlása (Price 1981). Kutatásom ennek a hálózati rendszernek csomópontjait, szereplőit és hajtóerőit vizsgálja meg a korabeli dokumentációs források vizsgálata mellett a szakirodalom eddigi eredményeinek szintézisére is törekedve. A családi papírok, levelek és számlák tartalmazzák a leghasználhatóbb adatokat a korszak privát zenei gyakorlatával és műveltségi szintjének fejlődésével kapcsolatban. Ezek értékes adatokat közölnek a regionális zenei gyakorlatról és annak különböző kölcsönhatásairól, a kották és muzsikuskok cserélődéséről, áramlási lehetőségeiről, valamint természetesen hangszeres és húros vásárlásáról, javításáról, cseréjéről. A dokumentumok egy része digitális formában is megtalálható egyes levéltárak webes felületén (pl. Folger Shakespeare Library), ami primer források elemzését is lehetővé teszi.

Az eddigi kutatás során szerzett legérdekesebb eredmények közé tartozik a muzsikuskok és nemesi patrónusaik változatos viszonyára utaló dedikációs emlékek, amelyekben amellet, hogy az őket elválasztó hierarchikus határok tisztán érezhetőek maradnak, helyenként mégis egészen személyes emberi kapcsolatok is felsejlenek. Eredményeimet és módszertani tapasztalataimat a korszak hazai vonatkozású emlékeinek tervezett későbbi vizsgálata során is felhasználok majd, pontosabban definiálva a töredékes forrásanyag miatt csak nehezebben azonosítható magyar művelődés- és pedagógiatörténeti emlékek és dokumentumok ide vonatkozó nyomait, illetve azok keletkezése mögött megbújó tendenciákat.

INTEGRÁLT TARTALOM- ÉS KOMPETENCIAFEJLESZTÉSI KUTATÁSOK A MAGYAR FELSŐOKTATÁSBAN

Mészáros Attila

Széchenyi István Egyetem
meszaros@sze.hu

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Oktatási módszerek, szakmódszertan

Az elmúlt években számos tartalom fejlesztés történt a magyar felsőoktatásban. Ezek alapvetően a korszerű e-tananyagfejlesztéshez kötődtek. A minőségi oktatáshoz megjelent tananyagok azonban szükségesek, de nem elégségesek. Szükséges még számos oktatói kompetencia is, melyek segítségével a meglévő előnyök jobban kiaknázhatóak. Sőt egy ilyen paradigmaváltáshoz nem elé, hogy egy tananyag, oktató, tanszék szintjén a fejlesztés, hanem az egész egyetemi szervezetnek változásokra van szüksége.

A Széchenyi István Egyetem közel 6 éve kezdődtek a fejlesztések, kutatások. Mára szervezeti, tartalmi, módszertani változások integrált egészéről beszélhetünk.

Ebbe a folyamatba illesztve 2013-2014-es oktatásfejlesztési folyamat során egy teljes szak tananyagának komplex felülvizsgálata, korszerűsítése és a hozzá tartozó oktatók kompetencia vizsgálata integráltan történt meg. E kutatások eredményei alapján indultak el az egyénre szabott oktatások és a tanszéki sztenderdek kialakítása.

A vizsgálat során több eszközt is alkalmaztunk: egyéni oktatói kompetenciamérés, kérdőíves vizsgálat, fókuszcsoportos interjúk, és dokumentumelemzések szolgáltatták az adatokat.

Az egyik cél egy olyan kimeneti etalon elkészítése volt, amely a XXI. század elvárásait meghatározva irányt mutat a képzők részére, hogy az adott szakon végző mérnökökkel kapcsolatban milyen elvárásai vannak a szakmának.

További cél volt, hogy azt megállapítsuk, hogy a jelenlegi képzés mennyire követi ezeket az elvárásokat, illetve, milyen kép rajzolódik ki róla a hallgatók, és az oktatók körében, illetve, hogy a munka-erőpiaci partnerek hogyan látják a képzés erős és gyengébb területeit. Mindezek mellett, mivel a cél egy kompetenciaalapú vizsgálat, kompetenciaméréseket is elvégeztünk, hogy azonosítani lehessen, hogy vannak-e olyan szervezeti jellegzetességek, amelyek segítik, vagy esetleg gátolják azt a folyamatot, amely elindult az adott tanszéken a képzés fejlesztése érdekében.

Az integrált kutatás-fejlesztések alkalmazása azért is jelentős, hisz más intézményekhez hasonlóan a Széchenyi István Egyetemen is egy radikális generáció váltás történik. A belépő fiatal oktatóknak és az adott tanszékeknek pontosan tudni kell a lehetőségeket, elvárásokat, oktatási feladatokat, hogy e folyamat ne törésként, hanem minőségi ugrásként jelenjen meg a magyarországi felsőoktatásban.

ISKOLAI ÉS ELEKTRONIKUS ZAKLATÁS EGYÉNI DIMENZIÓK MENTÉN VALÓ VIZSGÁLATA

Domonkos Katalin

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Doktori Iskola
kati.domonkos@gmail.com

Témakörök: Szociális képességek, szociális tanulás; Elektronikus tanulási környezetek. IKT

Az elektronikus és a hagyományos zaklatással foglalkozó kutatások azt mutatják, hogy a diákok igen magas arányban érintettek áldozatként és elkövetőként egyaránt. Jelen kutatás előkutatásnak tekinthető a zaklatást előrejelző tényezők alaposabb megismeréséhez, valamint a hatékony megelőzés tervezéséhez egyaránt.

Annak ellenére, hogy a zaklatás online és offline formája nem egyéni, hanem rendszerszintű probléma, a tárgyalt kutatás az iskolai és az elektronikus zaklatás gyakoriságát, megjelenési formáit, jellegzetességeit demográfiai és személyes dimenziók mentén vizsgálja, úgy mint a nem, lakóhely (Budapest, Kelet-Magyarország, Nyugat-Magyarország), valamint a képességek és nehézségek (SDQ) kérdőívének felhasználásával.

A pedagógusok részére továbbított, részben saját készítésű, önjellemző, zárt kérdéseket tartalmazó kérdőívek 2013 szeptember közepétől október elejéig voltak online elérhetőek. A kérdőív három részből áll, első része tartalmazza a képességek és nehézségek kérdőív (SDQ) itemeit, a következőkben az iskolai zaklatásra (bullying) kérdező, valamint az elektronikus zaklatást (cyberbullying) vizsgáló kérdéseket tartalmazza. A vizsgálatban 7. és 11. évfolyamon tanuló fiatalok vettek részt. Az értékelhető minta (N=172) 46,5%-a fiú, 53,4%-a lány, átlagéletkoruk 14,1 év. A legtöbb válaszoló vagy szakközépiskolás (44%), vagy általános iskolába jár (36,6%), többségük Budapesten és Kelet- Magyarországon él (54,1%, 43,6%).

Az eredmények alapján általánosságban elmondható, hogy a zaklatás hagyományos formáját nagyobb gyakoriság jellemzi: diákok 30,9%-a offline, 13,4%-uk online áldozatként, 16,8% offline elkövetőként, míg 8,1%-uk online bántalmazóként érintett. Az áldozatok többsége szüleinek (offline: 28,4%, online: 21,5%) és barátaiknak (offline: 22,2%, online: 34,7%) beszéltek a velük történekről. Mindkét típust vizsgálva pozitív eredmény, hogy a többi szereplőhöz képest magas a szülőket bevonó fiatalok száma, továbbá azok többsége (~80%), akik beszéltek a velük történekről segítséget kaptak. Az eddigi eredmények többek között azt jelzik, hogy hangsúlyt kell fektetnünk a pedagógusok és kortársak mellett, a szülők tájékoztatására az offline és online zaklatás jelentőségével, megelőzésével és kezelésével kapcsolatban.

KARINTHY FRIGYES: TALÁLKOZÁS EGY FIATALEMBERREL CÍMŰ
NOVELLÁJÁNAK FEJLESZTŐ BIBLIOTERÁPIÁS CSOPORTOKBAN TÖRTÉNŐ
FELDOLGOZÁSÁNAK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

Gulyás Enikő

Eszterházy Károly Főiskola Neveléstudományi Doktori Iskola
gulyas.eniko@ektf.hu

Témakörök: Személyiségfejlődés és –fejlesztés; Szociális képességek, szociális tanulás

Karinty Frigyesről, a Találkozás egy fiatalemberrel című novellája szolgált a fejlesztő biblioterápiás beszélgetések indítójául, melyet két, egyetemistákból álló csoporttal (Debreceni Egyetem informatikus könyvtáros hallgatói n=10, Szegedi Tudományegyetem kollégistái n=8), valamint egy nyugdíjas csoporttal (Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár n=11) is feldolgoztunk. Az ezeken a beszélgetéseken elhangzottakat diktafon segítségével rögzítettük a későbbi elemzés érdekében.

A kutatás úttörő jellegű, ugyanis a fejlesztő biblioterápiás foglalkozások tudományos, elemző vizsgálata sem hazai, sem nemzetközi szinten eddig nem valósult meg. A különböző beszámolókból (Prater 2003, Norton-Vare 2004, Gavigan 2012, Sanacore 2012) a felhasználható művek elemzéséről, kategorizálásáról, esetleg a foglalkozásvezető szubjektív tapasztalatairól olvashatunk, az elhangzottak kvalitatív vagy kvantitatív elemzése azonban nem követi ezeket.

A szöveggönyv elkészítése Silverman átírási szabályainak megfelelően történt. Kvalitatív elemzéssel a kondenzációt és a kategorizációt, kvantitatívvá pedig az itemeket, kontextusra való vonatkozás nélkül vizsgáltuk, ez utóbbihoz a ManyEyes nevű információvizualizációs szoftver segítségét is igénybe vettük. A kategorizáció induktív módon történt. A személyi trianguláció biztosította a megbízhatóságot az intrakódolás által. A manuális kódolás során a Grounded Theory kódolási mechanizmusát követtük.

Vizsgálatunk tárgyát képezte annak feltárása, hogy milyen összefüggések és különbségek figyelhetők meg ugyanazon mű több különböző, azonban csoportonként homogén feldolgozása esetén, valamint az, hogy a (kor)csoportok szóhasználata, szógyakorisága tükrözi-e mindezt.

Az eredmények azt mutatják, hogy a szóhasználatban a kötőszavak és a határozatlanságot kifejező szavak a leggyakoribbak, valamint a szógyakorisági elemzés alátámasztotta a MNSZ vizsgálatainak eredményét.

A témák között szintén megfigyelhetők átfedések, többek között mindkét egyetemista csoportnál felmerült, hogy a szereplő skizofrén, mindhárom csoportban pedig az, hogy valószínűleg önmagával – fiatalabb énjével – találkozott.

A foglalkozásokon felszínre kerülő gondolatok tükrözik az adott csoport érdeklődési területét, azokat a témákat, amelyek éppen foglalkoztatják a résztvevőket. Az affektív projekció segítségével pedig érzéseiket, problémáikat a mű szereplőire vetíthetik, ezzel enyhítve feszültségüket.

A további elemzések folyamatban vannak, így a konferencián friss adatokat tudok bemutatni, melyeknek köszönhetően a korosztályok gondolkodása közötti különbséget is megérthetjük, valamint nem elhanyagolható az aktuális feszültségforrások feltárása szempontjából. A kutatás folytatásaként az elemzéseket még pontosabbá tenné, amennyiben ugyanezen résztvevőkkel a művet ismét feldolgoznánk.

KISGYERMEKEK ÉLETESEMÉNYEI MINT „ÉLETSORS” MEGHATÁROZÓ TÉNYEZŐK

Fáyiné Dombi Alice – Dombi Mária Adrienn

SZTE JGYPK

dalice@jgypk.u-szeged.hu

mdombi@jgypk.u-szeged.hu

Témakörök: Óvodapedagógia; Gyermek- és ifjúságvédelem

Az előadás retrospektív módon mutatja be bölcsődés, óvodás és kisiskolás korú gyermekek életeseményeit és feldolgozásának módszerét. A gyermekek szociokulturális környezetének feltárásával, a környezetből eredő ártalmak feltérképezésével tárjuk fel azokat a módokat és eljárásokat, amelyek elősegítik a gyermekek megküzdési stratégiáinak kialakulását.

Az elméleti alapot a gyermekvédelmi szakirodalom nyújtja, különös tekintettel a villanófény hatás, villámcsapás effektus, traumatizáló emlékegyüttes szorongást kiváltó hatására, kezelésére. (Veczkó, 2008)

A vizsgálat alapja élettörténet-narratívák bemutatása, amely a problémás családi háttérű gyermekek személyiségfejlődésének útját elemzi, különös tekintettel a traumatikus életesemények és a veszteségek hatására.

A cél: a gyermeksorsok meghatározó tényezőinek feltárása, a problémaháttér, a magatartási rendellenesség és a megoldási módok összehangolása, a szociokulturális ártalmak és segítő tényezők hatásának feltárása.

Feltételezésünk szerint a veszteséget hordozó életesemények, a traumatikus hatások az egyéni sérülékenységnek megfelelően a gyerekek „megküzdési készségeinek” kialakulását hátráltatják, egész életútját meghatározzák.

A retrospektív vizsgálat során 120 kliens adatait rögzítettük és elemeztük kronológikus életesemény-elemzés módszerével, akik kisgyermekkorú életeseményeiket idézték fel. Az életeseményeket kvalitatív elemzés tárgyává tettük, a szociokulturális hatások, a segítségnyújtás formái és a megoldási lehetőségek oldaláról elemeztük.

Vizsgálatunk eredményei alapján elmondhatjuk, hogy a legjellemzőbb zavarok között kötődéshiány, a félnkség, az önalbumértékelés, a szerető „képesség” hiánya jelenik meg nagy gyakorisággal, amely a későbbiekben az élethelyzetek drámaként való megéléséhez, alkalmi esetleges devianciához, de mindenképpen a megküzdési képességek zavarához vezet.

A kutatás eredménye azoknak a megküzdési modelleknek a kidolgozása, amelyek a kisgyermekkorban megélt traumák ellensúlyozására, feldolgozására szolgálnak.

KOMPLEX MŰVÉSZETI NEVELÉS AZ ISKOLÁBAN – VIZSGÁLAT KÜLÖNBÖZŐ KUTATÁSI ELJÁRÁSOKKAL

Pallag Andrea

Oktatókutató és Fejlesztő Intézet
pallag.andrea@ofi.hu

Témakörök: Művészeti nevelés, vizuális kultúra; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

Különböző tudományterületek összekapcsolása a tanításban nem új gondolat, így a magyar oktatásban is jelen van a törekvés eltérő tantárgyak integrációjára vagy komplex fejlesztési célok megvalósítására. Ennek ellenére az iskolai gyakorlatunk a hagyományokra építve, alapvetően diszciplináris megközelítésű tantárgyi rendszeren alapszik. Így a komplex művészeti nevelés is jelen van az iskolában, azonban egyrészt nem általánosan elfogadott, így kísérleti programokként, iskolakísérletek részeként működik gyakran az alternatív pedagógiai utak koncepcióit támogatva, másrészt amennyiben komplexnek nevezett, úgy a gyakorlatban a komplexitás sokféleképpen értelmeződik.

Ha az a cél, hogy az iskola számára általánosan elfogadható komplex művészeti nevelés programot készítsünk, úgy nagyon fontos a komplexitás értelmezés tisztázása és a megvalósíthatóság feltételeinek feltárása.

A Társadalmi Megújulás Operatív Program keretében zajló, egész napos iskola tanulásszervezési forma támogatására készülő nevelési-oktatási programok feladata, hogy közvetlen hatást gyakoroljanak az iskola szakmai munkájára, segítséget nyújtva a tanulók tanórán kívüli hatékony fejlesztéséhez. A komplex művészeti nevelés-oktatás fejlesztése pilot program a művészeti nevelés sajátos lehetőségeit használja fel, amelyek a művészetek sokrétű fejlesztő szerepét komplex módon értelmezi. A programfejlesztés célja, hogy az innovatív kutató-fejlesztő tevékenység során az iskolákkal szorosan együttműködve, azok művészeti nevelési gyakorlatából kiindulva, a komplex megközelítésnek megfelelő, újszerű fejlesztési lehetőségeket dolgozzunk ki.

E programfejlesztés érdekében először értelmeznünk kellett tehát a komplex művészeti nevelés fogalmát. A fogalomértelmezést többféle módszerrel végeztük, ami az első körben a komplex művészeti nevelés létező gyakorlatainak szakirodalmi feltárását jelentette. A szakirodalom vizsgálatának eredményeit egy újabb kvalitatív kutatási technika alkalmazásához használtuk fel, az úgynevezett Delphi módszerhez, amelyet a komplex művészeti nevelés lehetséges sikerkritériumainak vagy fejlesztő hatásának feltérképezésére használtuk fel. Majd a Delphi módszer eredményeit a programfejlesztésben résztvevő pedagógusok körében végzett fogalomhálós vizsgálattal próbáltuk megerősíteni vagy cáfolni.

Mind a meglévő komplex művészeti nevelési gyakorlatok vizsgálata, mind a szakirodalmi elemzésen alapuló Delphi módszer, mind a fejlesztő pedagógusok körében végzett fogalomhálós vizsgálat azt mutatta, hogy a komplex művészeti nevelés az iskolában egy olyan hatékony eszköz lehet, amely elsősorban a szociális kompetenciák, ezen belül a társas kapcsolatok fejlesztését, illetve az önismeretet és iskolai motivációt segíti. Ennek érdekében nem ismeretek közvetítését szolgáló tantárgyi integrációról van csupán szó, hanem sokféle játékos tevékenységen alapuló képességfejlesztésről, amely végeredményben a teljes személyiségre hat.

KOOPERÁCIÓ, INTEGRÁCIÓ VAGY KOMPETÍCIÓ? A SZEGEDI ÁLLAMI POLGÁRI ISKOLAI TANÁRKÉPZŐ FŐISKOLA IGAZGATÓ-TANÁCSÁNAK SZEREPE (1928-1932.)

Fizel Natasa

Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar
natasa@jgypk.u-szeged.hu

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Kutatásom forrásháttérét elsősorban a Magyar Országos Levéltár, a Csongrád Megyei Levéltár, illetve a Szegedi Tudományegyetem Levéltárának korábban feldolgozatlan iratai jelentik, így a főiskola vezetését ellátó igazgató-tanács jegyzőkönyvei, a főiskolai tanács jegyzőkönyvei, a tanárképző főiskolával a pedagógusképzésben együttműködő Bölcsészettudományi-, illetve Természettudományi Kar kari tanácsának jegyzőkönyvei, kinevezések, hivatalos levelek és egyéb iratok.

Jelen kutatás szerves része az Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola és a Ferenc József Tudományegyetem együttműködését (1928-1940.) feltáró vizsgálatorozatnak, amely a pedagógusképzés területén fennálló kooperációra fókuszál.

Kutatásomban egyrészt leíró jellegű, primer forrásokra támaszkodó történeti megközelítést, forráselemzést alkalmazok, másrészt a rekonstruált történeti dimenziót a hallgatói anyakönyvekből kinyert adatok vizsgálatával egészítem ki.

Az 1928-tól Szegeden működő Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola vezetése az igazgató-tanács feladata volt, amelyben a szervezeti szabályzat szerint döntő szerepet játszottak az egyetemi delegáltak, és amely tanács minden lényegi kérdésben döntési joggal rendelkezett. A plénum vezetője, Huszti József 1923 óta volt a Bölcsészettudományi Kar oktatója, 1923-tól 1929-ig a Klasszika-Filológia Tanszék vezetője, majd 1930-31-ben a Bölcsészkar dékánja, 1931-32-ben prodékán. A vizsgált időszakban (1928-1932.) a főiskola tíz-tagú igazgató-tanácsának öt tagja az egyetemet, négy tagja a főiskolát és egy a gyakorló iskolát képviselte, sőt az 1929-30-as tanévben az igazgató-tanács egyetemről delegált tagjai a Bölcsészkar és a Természettudományi Kar dékánjai voltak.

1928-tól kezdődően a főiskola hallgatóinak választott szaktárgyukból félévente egy-egy órát az egyetemen kellett hallgatniuk rendkívüli hallgatókként. Ezen döntéssel a két egyetemi kar a hallgatói létszám növelését érte el, a főiskolai hallgatók pedig szaktudásuk elmélyítésére kaptak lehetőséget.

Előadásom célja, hogy választ adjak az alábbi kérdésekre: Milyen hatáskörrel működött a főiskola igazgató-tanácsa? A főiskolát érintő döntések meghozatalakor befolyásolta-e az igazgató-tanácsot az értékpreferencia mellett az érdepreferencia is? Milyen előnyökkel illetve hátrányokkal járt a tanárképző főiskolára nézve ez az összefonódás? Intézmények közötti együttműködésről, a hallgatókért való versengésről, vagy a főiskola egyetembe történő integrálásának kísérletéről adnak számot a források?

KÖZÖSSÉGI KUTATÁS - A FENNTARTHATÓSÁG TANULÁSÁNAK EGYIK ESZKÖZE

Könczey Réka – Néder Katalin

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

konczey.reka@ofi.hu

neder.katalin@ofi.hu

Témakörök: Környezetpedagógia; Szociális képességek, szociális tanulás

2014-ben, a Fenntarthatóság Tanítása Évtizedének végén a fenntarthatóság tanításának kialakult módszertanába egyre mélyebben beépül a közösségi kutatás. Nemzetközi szinten ennek háttérében az a felismerés áll, hogy az objektív, bizonyíték-alapú, igazolható információ- és ismeretforrások elismertsége és elfogadottsága gyorsuló ütemben csökken: egyre gyakrabban tájékozódnak és döntenek emberek Internetről szerzett, szedett-vetett ismeretek és hallomások alapján. A közösségi kutatás mint kutatás jó minőségét (például tudományos hatástényezőjét) a belépési minőségbiztosítás, a folyamat felügyelete, és a review tevékenység magas színvonala adhatja meg. A közösségi kutatás gondos tervezése, a részvételi folyamat tudatossága, az eredményközlésre és hasznosulásra is kiterjedő együttes végzése biztosítja a társadalmi és fenntarthatósági jelentőséget.

Magyarországon – köszönhetően többek közt a tehetséggondozásnak, a nyitott laborok és kutatóhelyek hálózatának, a kutatóiskolai mozgalmaknak, az ökoiskolák terepi gyakorlatának és a pedagógusképzésnek is - a tudomány elismertsége és hitelessége sokkal biztosabb (még?), mint számos, akár fejlett országban.

Várakozásaink szerint a hazai, illetve a magyarul tanító iskolák, és különösen a fenntarthatóságot alapértéknek tekintő ökoiskolák részvétele a települések, térségek közösségi kutatásaiban a közeljövőben felgyorsul. Az innovatív iskolák fontos katalizátorai lesznek a helyi közösségi, részvételi kutatásoknak, ezzel is segítve a fenntarthatóság tanulásának egy évtizede megfogalmazott célját: „megtanulni együtt élni”. Bemutatjuk a közösségi kutatások néhány előremutató iskolai gyakorlatát, és tervezési, értékelési szempontjait.

KÖZÖSSÉGI TANULÁS A HALLGATÓI MENTORPROGRAM KERETÉBEN

Szűcs Norbert

Szegedi Tudományegyetem JGYPK Felnőttképzési Intézet
szucs.z.norbert@gmail.com

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A közösségi tanulóssal foglalkozó szakirodalom fontos megállapítása, hogy a civilszervezetek jelentős mértékben hozzájárulhatnak az oktatási rendszer teljesítményéhez, illetve számos esetben meghatározó szocializációs színteret jelenthetnek a programjaik bevontak számára (Arapovics, 2011). Az előadás egy olyan együttműködési rendszert kíván bemutatni, melyre mindkét állítás igaz. A 2007/2008-as tanév óta működő Hallgatói Mentorprogram pedagógusjelöltek és segítő hivatásra készülő felsőoktatási hallgatók bevonásával szervezi meg hátrányos helyzetű tanulók mentorálását (Kelemen és mtsai, 2013).

Az előadás bemutatja a Hallgatói Mentorprogram működési kereteit, majd mentorhallgatókkal készült interjúk vizsgálatokra alapozva a civil, a felsőoktatási és a közoktatási szereplők együttműködésének jó gyakorlataira, a közösségi tanulás tárgykörébe sorolható programelemekre fókuszál, áttekintve a különböző tudásmegosztó színtereket is.

A Hallgatói Mentorprogram a mentorált tanulók fejlődésére, közösségi integrációjára és tanulmányi támogatására fókuszál, ugyanakkor a szervezők másodlagos célkitűzése a programokhoz kapcsolódó hallgatók méltányos oktatással és a hátrányos helyzetű csoportok társadalmi integrációjával kapcsolatos attitűdjének alakítása, illetve szakmai fejlődésének segítése. Utóbbi szempont a hallgatók rekrutációjának aspektusában is megjelenik: jelentős részük azért vállalt mentori feladatot, mert úgy gondolja, hogy a felsőoktatási képzés túlzottan elméleti, a megszerezhető tudás a gyakorlat szempontjából kevésbé releváns. A tanárképzési gyakorlatot tekintve további gond, hogy a gyakorlóiskolák általában elitiskolák, melyek kevésbé alkalmasak a pedagógusjelöltek átlagos iskolákban történő munkájának megalapozására. A gyakorlóiskolák jellemzőitől nem független, hogy a formális képzés jelenlegi állapotában bizonyosan nem készíthet fel a valóságoknak vagy kritikus első év(ek)nek nevezett jelenségre, ami arra utal, hogy a pedagógusképzés elméleti orientáltsága és steril körülményei után felkészületlenül éri a pályakezdőket az iskolai feladatok jelentős része. A program működését végigkísérő kvalitatív kutatássorozat megerősíti ezen szakirodalmi megállapításokat, illetve megállapításai bizonyítják, hogy a program hallgatói tudatosan gondolkodnak ezen problémákról. Ugyancsak ezen kutatások eredményei tették egyértelművé a program szervezői számára, hogy tudatos közösségfejlesztéssel és a közösségi tanulás feltételeinek megteremtésével egyértelműen hatékonyabbá válhat a mentorhallgatók munkája, míg ezek hiánya vagy sikertelensége esetén alacsonyabb fokú motiváció és nagyobb fluktuáció jellemzi a programot.

A bemutatott modell követhető mintát, illetve adaptálható elemeket kínál olyan – elsősorban hátránykompenzáló – kezdeményezések számára, amelyekben az eredményesség szempontjából a nem formális tanulásnak és közösségi tanulásnak központi szerep tulajdonítható.

KVALITATÍV KOMPARATÍV ANALÍZIS AZ OSZTÁLYTERMI TÉRSTRUKTÚRA DIDAKTIKAI ASPEKTUSAINAK VIZSGÁLATÁBAN

Sántha Kálmán

Pannon Egyetem MFTK Neveléstudományi Intézet
santhak@almos.uni-pannon.hu

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Felsőoktatás, felnőttoktatás

A topologikus fordulat új irányt jelölt ki a társadalomtudományi kutatások számára, hiszen a téri információk feldolgozása számos lehetőséget nyitott a humán valóság értelmezésében. A tér meghatározza mindennapjainkat, hatással van a tanári tevékenységre. A tanulás- és interakciók terei mellett tanári és tanulói szempontból egyaránt kiemelhető a saját tér szerepe is az iskolában. Az architektúra és az iskolai funkcionális terek kapcsolatát, a tértipológiák sokoldalúságát a neveléstudományi vizsgálatok már elemzik (Hercz és Sántha, 2009; Sanda, 2013).

Az előadás az osztálytermi térstruktúra, a pedagógus módszertani kultúrája és az eredményes tanítás-tanulás folyamata közötti összefüggésekre kíván rámutatni. Továbbá a hazai neveléstudományban eddig nem alkalmazott módszer, a kvalitatív komparatív analízis (Qualitative Comparative Analysis – QCA) (Ragin, 1987) empirikus vizsgálatban való működését is illusztrálja.

Egy hallgatói csoportot (N=30) arra kértünk, hogy a kötetlen reflektív naplózás kvalitatív technika segítségével fogalmazzák meg az osztálytermi térstruktúrára vonatkozó gondolataikat: formálják olyanná a teret, amelyben didaktikai felkészültségük függvényében a tanítás-tanulás folyamatát a lehető leghatékonyabbnak vélik. A naplók feldolgozását a kvalitatív komparatív analízis segítette, amely kvalitatív vagy kvantitatív módszerekkel egyaránt kapcsolatba hozható (Rihoux, Ragin, Yamasaki és Bol, 2009), alkalmas adatok összegzésére, több feltétel figyelembevételével esetek jellemzését adja. Az adatfeldolgozás során a QCA-típusok közül a csQCA-t (Crisp-set QCA) használtuk, amely a Boole-algebra elemeivel dichotomizált változókkal dolgozik.

A reflektív naplók három feltétel (változó), a térstruktúra, a pedagógus módszertani kultúrája és az oktatási eszközök létrehozását tették lehetővé. Mivel a csQCA-ban minden feltételnek két kimenetele van (0 vagy 1), ezért n független változónál lehetséges különböző konfiguráció léteznie, esetünkben összesen nyolc. Mindezeket a hipotetikus igazságtábla és a logikai minimalizálás (Quine-McCluskey algoritmus) segítségével vizsgáltuk. A naplók alapján az eredményes tanítás-tanulás folyamatának teljesülése és nem teljesülése esetére meghatároztuk a primitív kifejezéseket, majd teljesülés esetén a logikai minimalizálás folyamatát alkalmaztuk. Így eredményes osztálytermi munkáról a naplók szerint akkor beszélhetünk, ha a térstruktúra, a pedagógus módszertani kultúrája és a sokoldalú eszközhasználat megjelenik a mindennapok pedagógiai világában.

Az előadás a hazai neveléstudományi vizsgálatok számára új technika működését prezentálja, továbbá felhívja a figyelmet a dichotomizálás miatti információvesztésre, valamint javaslatot tesz a probléma kiküszöbölésére.

METAFORAHÁLÓK A FELSŐOKTATÁSBAN OKTATÓK NÉZETEINEK VIZSGÁLATÁBAN

Majorosi Anna* – Sántha Kálmán**

**Kodolányi János Főiskola*

majorosianna@gmail.com

***Pannon Egyetem MFTK Neveléstudományi Intézet*

santhak@almos.uni-pannon.hu

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Az iskola világának összetett pedagógiai jelenségei, szituációi széleskörű módszertani apparátussal bíró pedagógust igényelnek. A hatékony tanári munka évtizedek óta a pedagógiai vizsgálatok fókuszában áll. A jó pedagógus tulajdonságainak, majd a tanári tevékenység különböző szempontok szerinti vizsgálata alapján megfogalmazhatók a minőségi tanítási-tanulási folyamat paraméterei. A pedagógiai tudás elemzése, a nézetek és a reflektív tanári tevékenység vizsgálata, a tanári munka minősítése az utóbbi években kiemelt figyelmet kapott a hazai neveléstudományban.

Az előadás célja a felsőoktatásban oktató kollégák módszertani kultúrájának, nézeteinek elemzése. A svájci-magyar közös kutatásban több hazai felsőoktatási intézményben oktató kolléga (N=81) és több svájci oktató módszertani kultúrájának, nézeteinek feltárásával foglalkoztunk. Előadásunkban a magyar oktatók körében végzett kutatás eredményeinek egy részét szeretnénk bemutatni.

A kutatásban kérdőívet és metafora-vizsgálatot alkalmaztunk. A módszertani trianguláció Between Method technikája (Ackel-Eisnach és Müller, 2012; Magagna és Rittiner, 2010) a kvantitatív és a kvalitatív módszereket fókuszba helyezve, valamint a konvergens párhuzamos tervezés modellje (Creswell, 2012) megfelelő bázist képeztek a vizsgálat számára. A vizsgálat online kérdőíve 21 kérdést tartalmazott a felsőoktatás-módszertanra vonatkozóan, ebben 5 metafora szerepelt, melyekkel megjeleníthetők a hallgatókra, a felsőoktatásra, a tanításra és a tanulásra vonatkozó, nehezen megfogalmazható nézetek. A metaforákat induktív tartalomelemzésnek (Mayring, 2003) rendeltük alá, majd metafora-hierarchiát készítettünk és vizsgáltuk a jelentések érzelmi töltetét. Továbbá a MAXQDA MAXMaps segítségével a kategóriákra vonatkozó metafora-hálót készítettünk.

A hallgatókról alkotott képet elemezvén a válaszadók plasztikus hasonlatokat fogalmaztak meg, megjelentek a növényre, állatra vonatkozó, tárgyakat tartalmazó, lírai hasonlatok, a mindennapi valósággal összefüggő, valamint a gyermeki létre utaló hasonlatok is. E főkategóriák további alkategóriákra bonthatók. A tanításra történő asszociálás értelmezése során szintén feltűntek a segítő, nevelő, ismeretátadó hozzáállást feltételező hasonlatok, továbbá megjelent a tanítás játékhoz, alkotáshoz, kreatív folyamathoz való hasonlítása is. Pedagógiai-pszichológiai, szakmai szempontok kevésbé jellemezték a hasonlatokat, ez egyaránt változást sürget tantárgy-pedagógiai, pedagógiai-pszichológiai fejlesztés és továbbképzés terén.

Az eredmények továbbgondolásra alkalmas kérdéseket is generáltak, melyek újabb kutatási lehetőségeket rejtenek. Lényeges eredménynek látjuk, hogy a hazai felsőoktatásban a konstruktivista szemlélet még csak nyomokban van jelen.

METAKOGNÍCIÓ A TERMÉSZETTUDOMÁNYOKBAN

Huszi Anett

Debreceni Egyetem

husztianettka@gmail.com

Témakörök: Tanulás, tudás; Természettudományi oktatás

A magyar felsőoktatásba lépő hallgatók természettudományos tudása és problémamegoldása nem megfelelő színvonalú, aminek hátterében kognitív, affektív és szociális befolyásoló tényezők állnak (Revákne és Radnóti, 2012). A természettudományos problémák megértésének és megoldásának jelentős kognitív befolyásoló tényezője a megoldásra vonatkozó metakognitív tudás és szabályozás képessége. A kutatások szerint a problémamegoldás sikertelensége mögött gyakran a megoldás tudatosságának hiánya áll (Desoete, Roeyers és Buysse, (2001); Schraw, 2001; Meijer, Veenman és Hout, 2006; Csíkos, 2007). Az előadás célja annak a mérésnek a bemutatása, amelynek során természettudományokat tanuló első éves BSc hallgatók alacsony szintű problémamegoldásának hátterében lévő metakognitív tudást vizsgáltuk. A vizsgálatot két szakaszban végeztük. 2012. szeptemberében 139 fő, majd 2013. őszén 235 fő első éves biológia BSc hallgatót kérdeztünk meg a Debreceni Egyetemen. A természettudományos problémamegoldás tudatosságának mérésére a Cooper és Urena (2009) által kifejlesztett MCAI (Metacognitive Activities Inventory, magyarul: metakognitív tevékenységek mérésére szolgáló eszköz) kérdőívet alkalmaztuk. A kérdőív állításai a megoldó természettudományos problémamegoldás során alkalmazott tudatos tevékenységének gyakoriságára vonatkoznak. A kérdőívben szereplő 29 állítást egy ötfokú Likert skála alapján kellett a hallgatóknak önmagukra vonatkozóan megítélni. Az eredmények értékelését az ANOVA egyváltozós varianciaanalízis, a többváltozós lineáris regressziószámítás stepwise opció, és klaszteranalízis segítségével végeztük.

A két évfolyam adatainak összehasonlítása után az eredmények jelentős torzító hatásokat mutattak. Egy ilyen hatás a felül- és alulértékelés, amelynek okát a hallgatók önértékelésének gyengeségében látjuk. Egy másik tényező az, hogy amennyiben a hallgatóknak nincs gyakorlata a véleményalkotásban és bizonyos állítások igazságtartalmának megítélésében, a kérdőív által mutatott értékek sem lesznek reálisak. Ezért nem mondhattunk egységes és általános véleményt a problémamegoldás tudatosságára vonatkozóan az egész mintára nézve, csak hallgatói klaszterekben gondolkoztunk. Általános volt azonban az, hogy a hallgatók saját véleményük alapján problémamegoldásuk során a legkevesebbet a probléma megoldására vonatkozó hipotézisek felállításával, míg legtöbbet a probléma megértésére vonatkozó tudatos tevékenységekkel foglalkoznak.

K-105262 számú OTKA kutatás keretében

MILYEN A JÓ ISKOLA? EGY, TANÁRJELÖLTEK NÉZETEIT FELTÁRÓ EMPIRIKUS KUTATÁS TANULSÁGAI

Czető Krisztina – Lénárd Sándor

ELTE - PPK, Neveléstudományi Intézet

czeto.krisztina@ppk.elte.hu

lenard.sandor@ppk.elte.hu

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Felsőoktatás, felnőttoktatás

Előadásunk egy, tanárjelöltek jó iskoláról alkotott nézeteit feltáró empirikus kutatás eredményeit mutatja be. A kutatás célja megvizsgálni a tanárképzésben részt vevők optimális iskoláról alkotott nézeteit, és azt vajon azok a koncepciók, szakmapolitikai törekvések, melyek az iskoláztatás jövőjéről való gondolkodást alakítják, milyen tudatossággal jelennek meg nézeteikben. Az elmúlt évtizedek társadalmi, gazdasági és kulturális változásai válaszkérésére állítják az iskolát: az új kommunikációs formák, a gyermekek fogyasztói világa sajátos gyermekkulturák születését eredményezi (Golnhofer és Szabolcs, 2005; Jenks, 1996; Jensen és McKee, 2003), melyek ellentmondhatnak az iskolai világnak. Az iskoláknak szembe kell nézniük azzal, hogy kevésbé képesek valódi életvilágot teremteni a diákok számára. A kognitív idegtudományi kutatások tanulás megközelítései, az iskoláztatással szemben támasztott igények és elvárások ugyancsak felvetik a kérdést, vajon a hagyományos szervezeti keretek képesek-e hatékony és eredményes, legfőképpen pedig hiteles tanulási környezetet biztosítani? Számos olyan iskolakép azonosítható, melyek ezt a válaszkérését alakíthatják, és kirajzolhatják egy optimális jövő iskola jellemzőit. A tanulás, mint konstrukció elfogadása: A kognitív idegtudományi kutatások rávilágítottak, hogy a tudás mélységét nagymértékben befolyásolja, hogy az egyén a megismerési folyamat során képes-e az adott tudáselemet a valós környezeti és társas kontextushoz kapcsolni, van-e lehetősége a tudás generalizálhatóságát megtapasztalni (Sawyer, 2006). A konstruktivista és szociokonstruktivista tanuláselméletek, valamint az affektív tényezők tanulásbeli szerepének felértékelése nyomán a tanulás értelmezése átalakul. A tudás konstrukció, a tanulás társas tevékenység. Vajon az alapvetően behaviorista nézetekre épülő értékelési kultúra, a motivációt külső kontrollal fenntartó iskolai tanulás, hogyan képes a tanulási iránti igényt megalapozni? Az egyéni narratívák figyelembe vétele: A tanulás-kutatások megmutatták, hogy az egyén gondolkodási folyamatai erősen meghatározottak az adott kultúra és a tanulás környezete által, ám ezek a kognitív folyamatok képlékenyek. Vajon képes az iskola lépést tartani a tanulásról való tudás fejlődésével? Az iskola és a társadalom valós kapcsolata: Az iskola folyamatosan reflektálva arra a társadalmi közegre és lokális közösségre, melyben létezik kialakíthatja saját identitását, autonóm szervezatként működhet, mely saját céljait, fejlődését és értékelését alakítja. Empirikus, feltáró kutatásunkban a tanári mesterképzés és az osztatlan képzés hallgatói vettek részt, akiket arra kértünk, készítsenek egy személyes írást arról, milyen a jó iskola. Az online adatgyűjtést követően, a kutatás második fázisában a válaszadókat újra felkerestük, hogy megvizsgáljuk, hogyan változtak nézeteik. A kvalitatív adatgyűjtés tapasztalatai alapján kialakítottuk egy kérdőívet, melyet 2014 őszén a képzésben résztvevő teljes populáció kitölt.

MINDENNAPI KIHÍVÁSOK ÉS MEGOLDÁSOK A PEDAGÓGUSPÁLYÁN

Nikitscher Péter

Okatás-kutató és Fejlesztő Intézet

nikitscher.peter@ofi.hu

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

Az utóbbi évek több hazai és nemzetközi kutatása is kimutatta, hogy az oktatás eredményességének egyik kulcsszereplője a pedagógus (Hanushek, 1997; 2002, Goldhaber, 2002, McKinsey-elemzés 2007). A pedagógus napi munkája során folyamatosan új kihívásokkal, problémákkal néz szembe, amelyek sikeres megoldása a hatékony és eredményes nevelő-oktató munka végzésének kulcsa. Alapvető fontosságú tehát, annak feltérképezése, hogy napjaink hazai pedagógusai milyen problémákkal, milyen kihívásokkal néznek szembe a leggyakrabban munkájuk során, valamint annak megismerése, hogy az egyes problémákra milyen megoldási módokat alkalmaznak és kitől várhatnak segítséget.

Előadásomban egy kiemelt Európai Unió fejlesztési projekt keretében zajló országos pedagógus-kutatás reprezentatív adatfelvételének egyes eredményeiről számolok be. Kérdőíves kutatásunkban több mint 8000 gyakorló pedagógust (N=8581) kérdeztünk meg többek között arról, hogy melyek azok a leggyakoribb problémák, nehézségek, kihívások, amelyekkel mindennapi munkájuk során találkozhatnak, illetve ezeket milyen módon, milyen szakmai támogatással oldják meg. Az adatok elemzése során többféle statisztikai módszerrel, valamint szakirodalmi adatokkal vizsgáltuk, illetve támasztottuk alá a kimutatott eredmények, összefüggések megbízhatóságát.

A megkérdezett tanárok számára a leggyakoribb problémákat egyrészt az oktatási rendszer átalakulásából származó új elemek, feladatok, másrészt az oktatásban egyre nagyobb szerepet játszó egyéni, differenciált pedagógiai tevékenység, a hagyományosan mindig is (bizonyos intézményekben napi problémát jelentő) iskolai agresszió, valamint olyan alapvető saját kompetenciabeli hiányosságok, mint a nyelvtudás vagy az IKT ismeretek jelentik. Az adatfelvétel lehetőséget biztosított, arra is, hogy az egyes problémák gyakoribb előfordulása és a különböző háttérváltozók között összefüggéseket is feltárjunk (képzés, ellátott feladat, oktatási szint, képzéstípus, nem, szakképzéseken való részvétel stb.), valamint hogy intézményi szintű vizsgálódást is folytathassunk. Így lehetőség nyílt arra, hogy feltárjuk a téma szempontjából jelentős generációk vagy éppen nemek közötti különbségeket, illetve, hogy kísérletet tegyünk azon intézményi dimenziók, sajátosságok feltárására, amelyek meghatározzák az egyes problémák említésének (előfordulásának) gyakoriságát.

Alapvető fontosságú kérdés, hogy a pedagógusok kihez fordulhatnak segítségért szakmai problémáikkal. Kutatásunk eredményei alapján az intézményvezető és a tantestület alapvető fontosságúak az ilyen helyzetekben, ugyanakkor fontos üzenet, hogy a tanárok számára fejlesztett szakmai támogató rendszer elemeit meglehetősen alacsony arányban jelölték. Mint ahogyan a problémáknál, itt is lehetőség nyílt a különböző háttérváltozók bevonására, a nemek és generációk vagy képzési területek közötti különbségek, illetve intézményi sajátosságok feltárására.

MINIATÚRÁKON KIBOMLÓ RENESZÁNSZ GYERMEKKÉP – EGY DISSZERTÁCIÓ TÉZISEI

Endrődy-Nagy Orsolya

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Tanító- és Óvóképző Kar
endrodyorsolya@gmail.com

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Művészeti nevelés, vizuális kultúra

Disszertációmban a reneszánsz és újkor korszakhatárán feltárható gyermekkép-narratívákat ikonográfiai és tágabb értelemben vett képtudományi módszerekkel mutatom be. Arra a kérdésre keresem a választ, hogy létezik-e valamilyen szűkebb időbeli korszakhatár a reneszánsz és az újkor határán. Ha igen melyik időszakot tekinthetjük határnak, a szakirodalomban gyakorta fellelhető 1500 körüli éveket vagy lehetséges valamilyen kultúrtörténeti eseményhez kötni a gyermekkép megváltozását? Az általam választott 1455-1517-ig terjedő időbeli határokat – a korszakkal foglalkozó szakirodalom elemzésével – részletesen indoklom. Kutatásaim az ELTE doktori ösztöndíjával az Országos Széchényi Könyvtárban, a Semmelweis Orvostörténeti Könyvtár, Múzeum és Levéltárban, a lyoni INRP-IFÉ-ENS kutatóközpont könyvtárában, valamint a bolognai Bibliotheca dell' Archiginnasióban végeztem.

Disszertációm megírásakor a következő célkitűzések fogalmazódtak meg bennem:

- Lehetséges képelemzési módszerek ismertetése a kvalitatív kutatásban
- Új képtípusok beemelése a pedagógiai kutatásba pl. fametszet, miniatúra, ösnyomtatvány
- A képek elemzésének célja nem a művészettörténeti megértés, nem is illusztrálás, hanem a képek alapján egy kiemelt korszak, a reneszánsz gyermekképének árnyalása.

Lyoni kutatóútamom jutottam el arra a felismerésre, hogy nem elegendő a középkori illetve reneszánsz festmények elemzése a középkori gyermekkép kibontásához, hiszen az általam választott időszakban főként a szakrális témájú Mária–Gyermek ábrázolások voltak jellemzőek a festészeti áramlatok fősordásában. Így elemeztem például Simone Martini, Piero della Francesca, vagy Andrea Mantegna ilyen tárgyú képeit. Azonban arra a következtetésre jutottam, hogy a képek esetén nem állapítható meg egyértelműen, hogy szent ihletettséggű tematikájuk mennyire köthető a művészek, vagy a korban felismerhető gyermekképi narratívá(k)hoz. Nem lehet tudni a festmények esetén azt sem, hogy valóban gyermeket ábrázoltak vagy sem. Emiatt határoztam el, hogy a francia irodalmakban látottakon túl, de azok eredményeinek felhasználásával a kéziratos emlékekben fellelhető miniatúrákon kibontakozó gyermekképet fogom összevetni a festményeken kibontható narratívával.

Összehasonlító elemzéseim:

- i. Miniatúrák-incunabulí (ösnyomtatványok)
- ii. Festmények-miniatúrák
- iii. Szent és profán tartalmú festmények

Boutaud szerint a képek természetes és akaratlagos üzeneteket is hordozhatnak, melyeket dekódolással, az ikonográfia segítségével tudunk kibontani (Boutaud, 1984). A kódok szocio-kulturális elemeket hordoznak, így végső soron következtethetünk belőlük az általunk feltárni kívánt gyermeknevelési gyakorlatra is.

MIT VÁR A DIGITÁLIS NEMZEDÉK A FELSŐOKTATÁSTÓL?

Tordai Zita

Óbudai Egyetem Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ
tordai.zita@tmpk.uni-obuda.hu

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

Az elmúlt években számos szakmai diskurzus indult a digitális nemzedék oktatásának és nevelésének témaköréhez kapcsolódóan. Az internet korában születettek első hulláma mára bekerült a felsőoktatási szinterekre, így a felsőoktatás szereplőinek is választ kell találni az átalakuló társadalmi-gazdasági elvárásokra, illetve arra, hogy milyen módszerek lehetnek hatékonyak a net-generáció oktatásában. Az informatikai forradalom következtében megváltozott a tudás jellege és ezzel együtt megváltoztak a tudás megszerzésének mintázatai is (hálózatba szervezett információ-csere, virtuális tanulási környezet). A digitális nemzedék tanulási jellemzőivel foglalkozó tanulmányok kiemelik, hogy ezek a fiatalok gyorsan megszerezhető és nagy mennyiségű, lehetőleg multimédiás információ megszerzésére vágyanak, az azonnali megerősítést és azonnali jutalmat kedvelik, a párhuzamosan végezhető feladatok kötik le a figyelmüket, és azt tanulják szívesebben, ami releváns, azonnal hasznosítható és szórakoztató. Ugyanakkor ezek a kutatások nem reflektálnak arra, hogy az információs korban szocializálódott fiataloknak nemcsak a tudáshoz való viszonyuk alakult át, hanem ennek következtében kompetencia-struktúrájuk is, amely befolyásolja iskolai, egyetemi sikereiket és boldogulásukat a magánéletben és a munka világában.

Kutatásomban arra kerestem választ, hogy a digitális nemzedék hallgatói mit várnak a felsőoktatástól és megítélésük szerint az egyetemi képzés mennyiben járul hozzá szakmai és személyes kompetenciáik fejlődéséhez, ezáltal munkaerőpiaci esélyeik növeléséhez. A felmérésre 2014-ben került sor egy műszaki felsőoktatási intézményben, mintegy 200 hallgató bevonásával, saját szerkesztésű online kérdőív segítségével, amely könnyebb és gyorsabb választást tett lehetővé, egyúttal az anonimitást is garantálta.

Az eredmények azt mutatják, hogy a mérnökhallgatók gyakorlatorientált képzést szeretnének, amely piacképes tudást ad, az oktatás tartalmában és módszereiben alkalmazkodik a digitális kor kihívásaihoz, és biztosítja a sikeres munkába állást. Ezen túlmenően nagy igényük van a tanárokkal folytatott kötetlen beszélgetésekre, olyan helyzetekben való részvételre, amelyekben képességeiket kipróbálva és másokkal együttműködve hozhatnak létre valami újat. A virtuális térben folytatott kommunikációban vagy a mérnökképzésben preferált egyéni feladatmegoldás során nem derülnek ki az interperszonális készségek hiányosságai, azokkal csak egy másik kontextusban szembesülhetnek, ahol mások az elvárások, pl. állásinterjú, munkahelyen. Mindezt figyelembe véve érdemes lenne átgondolni, hogyan lehet beépíteni az egyetemi képzésbe olyan módszertani elemeket, amelyek reflektálnak ezekre az igényekre és segítenek a hallgatóknak a szakismereteik mellett a mindennapi életükben való boldoguláshoz, illetve a munkaerőpiacon is használható kompetenciáik fejlesztésében.

MÓDSZERTANI KULTÚRA FEJLESZTÉSE: KURZUSTERVEZÉS ÉS -FEJLESZTÉS
LEHETŐSÉGEI A KAPOSVÁRI EGYETEM OKTATÓI KÖRÉBEN

Kovács Zsuzsa – Podráczky Judit – Szombathelyiné Nyitrai Ágnes

Kaposvári Egyetem, Pedagógiai Kar

kovacs.zsuzsa@ke.hu

podra@t-online.hu

nyitrai.agnes4@gmail.com

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Oktatási módszerek, szakmódszertan

A tanulási eredmények szemléletmód elterjedése a magyar felsőoktatásban is maga után vonja a tanuló-központú tanulás-szervezés megvalósítását, olyan minőségi tanulási tevékenységek szervezését, amelyek elvezetik a hallgatót a tanulási eredményekben megfogalmazott tudás elsajátításáig. A tanuló-központú tanulás-szervezés, illetve a tanulási eredmények alapú kurzus-tervezés megvalósítására a hazai felsőoktatásban kevés formális képzést, felkészítést találunk, az ún. Képzők képzése programok elvei, módszertani megvalósítása illetve hatékonyságának mérése is inkább kérdéseket vet fel, mintsem megnyugtató válaszokat ad az oktatók módszertani kultúrájának a fejlesztésére.

Az előadás az egyetem oktatói számára szervezett Oktatást segítő képzések 35 órás tréning-programjának tapasztalatait vázolja röviden, majd alapozva a nemzetközi szakirodalom eredményeire megpróbálja körüljárni a módszertani kultúra fejlesztését támogató programok kidolgozásának elveit, megvalósításának lehetőségeit az egyetemen.

A program célul tűzte ki az oktatói gyakorlattal kapcsolatos reflektivitás, tudatos kurzus-szervezés támogatását oly módon, hogy rávilágított a célok, a tanítási és tanulási folyamatok és az értékelés formái közötti szoros összefüggésekre és pedagógiai és pszichológiai szempontból járta körül azokat. Célunk volt láthatóvá tenni az oktató számára, hogyan kapcsolhatóak össze a tanulás-szervezés egyes aspektusai, továbbá lehetőséget nyújtottunk a változatos tanulás-szervezési és értékelési módozatokkal, innovatív technológiákkal való ismerkedésre, az alkalmazással kapcsolatos kérdések megosztására, megbeszélésére. A programban 25 fő vett részt, többségében az egyetem műszaki, mezőgazdasági és gazdasági végzettséggel rendelkező oktatói. A program megvalósítását a résztvevők igényeinek feltérképezése előzte meg, a tréning végén fókusz-csoportos interjúval gyűjtöttünk visszajelzéseket az oktatók saját tanulási tapasztalatáról, a programmal kapcsolatos véleményekről.

Az oktatók számos problémával szembesülnek a tanítási tevékenységük során, hiányosságként élik meg a pedagógiai-pszichológiai módszertani tudást, amely segítségével válaszokat kereshetnének a felmerülő nehézségekre. A képzést ennek következtében nyitottan fogadták, változatos egyéni tanulási utakat jártak be az előzetes tudás, elvárások függvényében.

Alapozva a nemzetközi szakirodalomra a tréneri és résztvevői tapasztalatok strukturálása több szempont mentén is hasznos eredményekkel szolgálhat. A tréning hatékonyságának feltárása mellett a program továbbfejlesztéséhez szükséges javaslatok gyűjtése eredményeképpen lehetőség nyílt egy olyan kurzusfejlesztő program kidolgozására, amely a későbbiekben is alkalmazható az oktatók pedagógiai támogatásában. A tapasztalatok ugyanakkor kiindulópontját képezték az egyetem oktatóinak szakmai fejlődését ösztönző módszertani csomag kidolgozásának, amely a formális és informális képzések mentén, tanulói közösségeket létrehozva támogathatja a módszertani kultúra megváltozását.

MOTIVÁCIÓ ÉS MOTIVÁLT TANULÓI VISELKEDÉS A 14-19 ÉVES KORÚ SIKETEK IDEGENNYELV-TANULÁSÁBAN

Csizér Kata – Piniel Katalin

Eötvös Loránd Tudományegyetem

weinkata@yahoo.com

brozik-piniel.katalin@btk.elte.hu

Témakörök: Idegen nyelvi oktatás; Motiváció, önszabályozás

Ez az előadás egy országos kutatás adataira építve azokat a tényezőket tárgyalja, amelyek a vizsgált hallássérült populáció motivált idegennyelv-tanulási viselkedését legfőképpen befolyásolják.

A motiváció az idegennyelv-tanulás sikerességének legfontosabb bejósoló tényezője. Ha meg akarjuk érteni az olyan tanulók nyelvtanulási folyamatát mint a siketek, akik nemcsak sajátos nevelési igényű, de nyelvi-nyelvészeti szempontból is különleges csoportot alkotnak (Bartha, Hattyár, Szabó, 2006), elengedhetetlen, hogy lássuk, milyen motivációs tényezők hatnak oda, hogy érdekeljék őket az idegen nyelvek, szívesen vegyenek részt az órákon, időt és energiát fektessenek a nyelvtanulásba, és olyan jövőbeli célokat tűzzenek ki maguknak, amelyekben szerepet szánnak a nyelvtudásnak is.

Kutatásunk alapját Dörnyei 2005-ös motivációs modellje, az „Idegennyelv-tanulási motivációs én-rendszer képezi, melynek három összetevője 1) az ideális én, vagyis a tanuló önmagáról alkotott jövőbeli képe, 2) a szükséges én, ami a tanulóval szemben támasztott elvárásokat tartalmazza, valamint 3) a nyelvtanulási tapasztalatok, melyek a közvetlen nyelvtanulási környezetből és eseményekből erednek.

A bemutatásra kerülő, eddig még nem publikált eredmények a hét magyarországi, hagyományosan a siketek oktatásával foglalkozó intézmény 31 siket és súlyosan nagyothalló tanulóval folytatott 30-40 perces egyéni interjú kvalitatív elemzésére épülnek. Az iskolákat 2013/14-ben személyesen kerestük fel, az adatközlők kiválasztása óralátogatások, kérdőíves adatfelvétel, illetve a nyelvtanárokkal folytatott beszélgetés alapján történt. Az interjúk jelnyelvi tolmács segítségével, audio és video felvétel készítése mellett folytak.

Interjúalanyaink beszámolójából igazoltnak látjuk, hogy a siket fiatalok idegennyelv-tanulási motivációja gyengébb, mint a hallóké, de nagyrészt ugyanazokból a forrásokból táplálkozik. Jelentős szerepet játszik a miliő, vagyis a családi környezet, a szülők, testvérek és egyéb családtagok nyelvtudása. Hallássérült adatközlőink ideális nyelvi énjét alakító domináns tényezők között is megtaláljuk a továbbtanulási és a külföldi munkavállalási szándékot. Kiemelkedően fontos körükben az internet szerepe, melynek használata egyrészt nyelvtanulási cél, hiszen szeretnék érteni az angol nyelvű oldalakat, és többen informatikai pályán képzelik el a jövőjüket. Az internet ugyanakkor nyelvtanulási és kommunikációs eszköz is. A hallókkal összevetve markáns különbség, hogy a nyelvtanulási tapasztalatok területén jelentős tényezőnek mutatkozik mind a tanár jelnyelvismerete és –használata az idegen nyelvi órákon, mind pedig a tanulók egymás közti, tanulási stratégiaként alkalmazott jelnyelvi kommunikációja, a jelnyelv mint közvetítő nyelv elfogadottsága.

MOTIVÁCIÓK ÉS AKADÁLYOK A FELNŐTTKORI TANULÁSBAN EGY HATÁRON ÁTNYÚLÓ RÉGIÓ RÉSZIDŐS HALLGATÓINAK A KÖRÉBEN

Tózsér Zoltán

Debreceni Egyetem

tozser1984@gmail.com

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Összehasonlító pedagógia, határon túli oktatás

Ebben a kutatásban egy határon átnyúló régió, a „Partium” magyar tannyelvű felsőoktatási intézményeiben tanuló részidős hallgatókkal foglalkozunk. Az előadás célja egyrészt az, hogy bemutassa, hogy kik ezek a hallgatók, vagyis milyen szociokulturális jellemzőkkel írhatók le, illetve mi jellemzi a felsőfokú tanulmányaikat. Másrészt, az is célja ennek a vizsgálatnak, hogy összehasonlítsa a részidős hallgatók felsőoktatási részvételének mozgatórugóit és akadályait a határokon innen és túl.

Az empirikus vizsgálat során 2011-ben és 2013-ban on-line kérdőíves vizsgálatot végeztünk két magyarországi (Debreceni Egyetem, Nyíregyházi Főiskola) és három határon túli (II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Babeş-Bolyai Tudományegyetem Szatmárnémeti Kihelyezett Tagozat, Partiumi Keresztény Egyetem) felsőoktatási intézmény részidős képzésein (levelező, esti, távoktatásos) hallgatók körében (n=1232).

A kutatás eredményei eltérő hallgatói arculatokat rajzoltak ki hazánkban, illetve a határokon túli intézményekben. A felsőoktatásba történő bekapcsolódás megfontolásai mentén izgalmas különbségek körvonalazódtak a magyarországi és határon túli hallgatók közt. A munkahelyi ösztönzőknél azt tapasztaltuk, hogy a romániai és ukrainai intézményekben tanulónál fontosabb, magasabbra értékelt a munkahelyi kötelező továbbképzés, a munkahelyi ki nem mondott elvárásoknak való megfelelés, valamint az, hogy a diplomához való hozzájutás révén egyáltalán elhelyezkedhessenek a válaszadók. Ezzel szemben, a magyarországi részidősöknél nem elsősorban a munkahely megszerzését célozza a tanulás, hanem a meglévő munkahely megtartását, a pozíció megerősítését, esetlegesen új munkahely vagy új pozíció megszerzését, tehát végső soron karrierépítési törekvéseket. A társas és közösségi jellegű tényezőket (például közösségi lét, kapcsolatépítés) partiumiak értékelték magasabban.

A részvétel akadályozó tényezőit elemezve azt találtuk, hogy magasán a legerősebb hátráltató tényező a tanulásra fordítható idő biztosítása, amely a hazai hallgatóknak nagyobb mértékben okoz gondot. Ezen túlmenően azt találtuk, hogy az oktatásban való részvétel pszichés akadályai, valamint a család akadályoztató volta a határokon túl tanulóknál hangsúlyosabb. Ettől eltérően, a hazai hallgatók főképpen a munkahelyi feladataikat, illetve az oktatási kiadások előteremtésének nehézségét említették tanulás legfőbb gátjának.

A kutatás az Európai Unió és Magyarország támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával a TÁMOP 4.2.4.A/2-11-1-2012-0001 azonosító számú „Nemzeti Kiválóság Program – Hazai hallgatói, illetve kutatói személyi támogatást biztosító rendszer kidolgozása és működtetése konvergencia program” című kiemelt projekt keretei között valósult meg

MŰVÉSZETI ÉS SPORTOLÓ IFJÚSÁGI KÖZÖSSÉGEK HATÁSA A MAGYAR FIATALOK TÁRSADALMI TŐKÉJÉRE

Sz. Fodor Adrienne

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar
adrifodor3@gmail.com

Témakörök: Művészeti nevelés, vizuális kultúra; Egészségnevelés, sportpedagógia

Az elmúlt évek gyors technikai fejlődésének köszönhetően egyre több fiatalról mondható el, hogy miközben több közösséghez is tartozik, mégis egyedül van. Kutatásunkban célul tűztük ki a társadalmi közeg hatásainak figyelembevételével annak felderítését, hogy milyen szerepe és hatása van a fiatalok életében két speciális közösséghez, a művészeti és sportolói csoporthoz tartozásnak. Kutatásunkban azt vizsgáltuk meg, hogy a művészeti és sportolói közösségek milyen hatással vannak a fiatalok társadalmi tőkéjének növelésére.

A kutatás elméleti háttérében Coleman (1988) és Putnam társadalmi tőkére vonatkozó elméleteit vettük alapul. Putnam szerint (1995, 2000) az amerikai társadalomban a civil társadalmi élet háttérbe szorult, egyre kevesebben tagjai valamilyen közösségnek, miközben elmélete alapján a társadalmi tőke erőforrásként szolgál mind az egyének, mind a közösségek számára. Ebből kiindulva mi is azt feltételezzük, hogy a művészeti és sportolói tevékenységet végző csoporthoz tartozás növeli az egyén társadalmi tőkéjét.

Kutatásunkban egy reprezentatív, nagymintás, 2012-ben készült hazai kutatás kérdőíves felméréséből származó adatbázist használtunk fel (N=8000). A társadalmi tőke mutatóját több dimenziós fogalomként definiáltuk, s számos változó bevonásával hoztuk létre. Ezek között helyet kapott a különböző társadalmi intézményekbe vetett bizalom, a kapcsolatháló mértéke, a politikai aktivitás, szervezeti tagságok és vallásosság. Ezeket indexszé vontuk össze, így egy összevont társadalmi tőke mutatót hoztunk létre. A különböző putnami dimenzióknak megfelelő változókat felhasználva arra kerestük a választ, hogy az ezek mentén, s az ezek alapján létrehozott társadalmi tőke mutatóban milyen különbségek vannak a művészeti és sportoló közösségekhez tartozó és nem tartozó fiatalok között, illetve növelik-e ezek a társadalmi tőke mértékét, ha kontrolláljuk a hagyományos szocio-kulturális háttérváltozók hatását.

Eredményeink azt mutatják, hogy bár a létszámok alacsony mértéke valóban a civil szerveződésekben való részvétel csökkenését mutatja, az általunk vizsgált tagság pozitív hatása a társadalmi tőkére még a bevont társadalmi háttérfaktorok hatása mellett is megmarad. Tehát ha egy fiatal tagja valamilyen művészeti csoportnak vagy sportklubnak, akkor ez növeli a saját társadalmi tőkéjét a társadalmi háttértől függetlenül. Ennek magyarázata abban rejlik, hogy a szereplések, versenyek, közös élmények összekovácsoló, egyben megtartó erőt jelentenek, ami hozzájárul ahhoz, hogy több és szorosabb kapcsolataik legyenek, aktívabban vegyenek részt más szervezetek munkájában. Ez megerősíti Putnam elméletét is, hiszen szerinte a társadalmi tőke egy csoport jellemzője, általa a társadalmi együttműködés, gazdasági termelékenység, társadalmi hatékonyság valósul meg.

NARRATÍVÁK, GYERMEKKÉPEK VIZSGÁLATA A CIMBORA CÍMŰ
GYERMEKFOLYÓIRATBAN (1922 – 1929)

Portik Erzsébet Edit

Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola
portikedit@gmail.com

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Neveléstörténet, reformpedagógia

Jelen előadásban az 1920-as éveket jellemző erdélyi gyermekkor-konstrukciók vizsgálatára teszünk kísérletet. E cél érdekében a Cimbora által közvetített gyermekképet - szöveges és képi narratívák olvasatán keresztül - a gyermekszerepek, a szülő-gyermek kapcsolatok és a társadalmi elvárások szempontjai alapján vettük górcső alá.

Kutatásunkat egy alapkérdésből kiindulva indítottuk útjára: vajon milyen gyermeklapot olvastak az erdélyi kisebbségi magyar gyermekek a két világháború között, s kiolvashatók-e ebből a lapból az adott időszak gyermekvilágának attribútumai? A vizsgálat során arra kerestük a választ, hogy a gyermekújság műfaji repertoárjában és a képi látásmód szűrőjén keresztül milyen felnőttek által konstruált gyermekképek születtek az adott korban, milyen individuális és generációs hagyományok kaptak nagyobb hangsúlyt a gyermeknevelésben, illetve ezek hogyan szóltak bele a gyermek életébe. A vizsgálati korpusz boncolgatásakor a gazdag és sokszínű szövegrepertoár az erdélyi gyermekkor-narratívák minden eddigénél alaposabb felderítésére irányította figyelmünket. A narratív identitás reprezentációjaként is felfogható szöveges és képi anyag által megkíséreltük az irodalmi műfajok és illusztrációk címzettjeinek gyermekkorát a felnőtté válás perspektívájából megközelíteni, a rajzok megrendelőjének és készítőinek életvilágát, mentalitását is megvizsgálni. A témát feltáró több szempontú vizsgálódásunkban többféle módszer kombinációja szolgált eszközül. A gyermekévkönyvek felderítéséhez, a szülők és gyermekek kapcsolatának mint összetett értelmezést igénylő társadalomtörténeti jelenségnek a megvilágításához, a gyermeklap hasábjain keresztül való átszűréséhez kiválóan illeszkedett a tartalomelemzés, szövegkutatás módszere. Az alkalmazott módszerünkkel ilyen módon a Cimbora mint vizsgálati korpusz műfaji elemeinek a szimbolikus jelentését, a rejtett mondanivalóját céloztuk meg felfedni, ezáltal kívántunk képet kapni a két világháború közötti erdélyi gyermekortörténettel kapcsolatos értékrendekről, normákról, szabályokról. A vizuális kommunikáció eszköztárának vizsgálata, a különböző képelméleti, képértelmezési megközelítések segítséget nyújtottak a hatékonyabb, értő képolváshoz, a vizuális jelrendszerben megformált gyermekkép rekonstruálásához.

A Cimbora gyermekújság műfaji repertoárja azon túl, hogy a felnőttek által elképzelt jó gyermekek ideálját erősíti, többféle gyermekévkönyv-konstrukció jelenlétéről referál, amelyek többnyire az erdélyi tradicionális és polgári társadalom szokásgyakorlata által determinált gyermekkor-történeti narratívákban élnek tovább. A felnőtt-gyermek összetartozást, a szülő-gyermek diádot majdnem minden illusztráción tetten érhetjük. A Cimbora illusztrációs bázisának vizsgálati eredményeit a fenti irányvonalak mentén kiolvasott toposzok és gyermekkor-narratívák alapján összegeztük.

NEMZETKÖZI ÉS HAZAI KUTATÁSI TRENDEK A TANULÁS TANULÁSA KUTATÁSÁBAN

Habók Anita

Szegedi Tudományegyetem
habok@edpsy.u-szeged.hu

Témakörök: Tanulás, tudás; Kognitív fejlődés és fejlesztés

A tanulás tanulásának kutatása az utóbbi évtizedekben egyre intenzívebbé vált és a figyelem akkor még inkább a témára irányult, amikor a kulcskompetenciák közé került. Az előadás célja kettős. Először a nemzetközi kutatási trendeket mutatja be, majd áttekintést nyújt a hazai kutatásokról.

A tanulás tanulása fogalmának sokféle értelmezése létezik. Az előadás azon kutatások felől közelíti meg a témát, melyekhez empirikus eredmények is kapcsolódnak. A finn tanulás tanulása frameworköt Hautamäki és mtsai vezetésével dolgozták ki és publikálták angol nyelven 2002-ben. Empirikus kutatásokat 1996 óta végeznek.

Nagy-Britanniában a Campaign for Learning olyan kutatássorozatot indított el, melyhez az empirikus vizsgálatok mellett fejlesztések is kötődtek és más kutatási témákhoz kapcsolták a vizsgálataikat. Ilyen például a kooperatív tanulás, tanulási technikák, kreativitás. A szintén brit Learning How To Learn programmal pedig az osztálytermi szinttől kezdve az iskolák közötti összehasonlításra is lehetőség nyílt.

Hazai szinten a tanulás tanulásának kutatására a 2009-ben induló Diagnosztikus mérések fejlesztése című projekt keretében nyílt lehetőség először. Kérdőíveket és tesztfeladatokat készítettünk a tanulás tanuláshoz tartozó területek mérésére, melyek szerkezetét ismertetjük. Az empirikus részben bemutatott eredmények a 3-6. évfolyamos tanulók tanulási jellemzőinek bemutatására fókuszálnak az igyekezet és kintartás, az általános énkép, a kooperatív és versenyorientált viselkedés, valamint a másoktól kapott támogatás nyomán. A kérdőív felvétele két évben történt (n1=1256, n2=717). Mindkét alkalommal az a tendencia mutatkozott, hogy a tanulók eredményei csökkennek és a különbségek, jellemzően a második alkalommal, sokkal inkább a nemek között találhatóak. A nemek közötti különbségek is változatos képet mutatnak. Míg az első mérés alkalmával azt találtuk, hogy az alsós tanulók szignifikánsan gyakrabban használják tanulási stratégiáikat, addig a második esetben inkább a 3. évfolyamosokra volt jellemző a tanulási stratégiák használatának gyakorisága és közülük is inkább a lányokra. A kooperatív viselkedés továbbra is az alsósokra jellemző, míg a versenyorientált viselkedés a harmadikos lányokra, a fiúknál is vannak különbségek, azonban ezek differenciáltabb képet mutatnak, és a fiatalabbakra jellemző leginkább. Az énkép tekintetében a 3. évfolyamos lányok eredményei a legmagasabbak, míg a fiúknál az alsó és a felső tagozat jelent átmenetet. Az alsóbb évfolyamos lányokra volt jellemző, hogy kritikusanabban gondolkodnak, míg a fiúknál ilyen különbségek nem találhatóak. Az előadás bemutatja tovább azt, hogy a tanulmányi eredménynek mely vizsgált területekkel van szignifikáns kapcsolata.

A kutatás a TÁMOP 3.1.9-11/1-2012-0001 pályázat támogatásával valósult meg.

Fáyiné Dombi Alice – Dombi Mária Adrienn

Szegedi Tudományegyetem JGYPK

dalice@jgypk.u-szeged.hu

mdombi@jgypk.u-szeged.hu

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Neveléstörténet, reformpedagógia

A kutatás Jan Assman (1999) és Gérard Genette (1996) elméletén alapul, a 19. századi pedagógiai narráció lényegi vonulatait kívánja feltárni, amelyek megjelennek a nevelői identitás reprezentációiban. Vizsgálódásunk a narratív tartalomelemzés módszerére épül, amelynek segítségével be kívánjuk mutatni a 19. századi pedagógia textusok elemzésével, hogy a variábilis szöveg hogyan járul hozzá a pedagógiai professzió alakulásának feltérképezéséhez. Elsődleges szempontként a pedagógus szerepnarratívák elemzését választottuk, amit kiegészítettünk a nevelői életút-elemzés módszerével.

Forrásainkat úgy választottuk ki, hogy reprezentálják a korszak nevelőképének feltételezhető variánsait. Feldolgoztuk 10 korabeli neveléstan könyv tanítói szerepleírásait, továbbá korabeli pedagógiai folyóiratban megjelent 100 tanítói életút-leírás narratíváit elemeztük.

Az intertextualitás szövegszervező eljárásait alapul véve vizsgálatunk arra irányult, hogy a szövegek egymás közötti kapcsolatainak funkcióit, jelentés-konstituáló szerepét bemutassuk. A szöveget mint a nevelői szerepkonstrukciók motívumainak és emblémáinak keretét vizsgáljuk. Két tartalmi szempont szerint dolgoztuk fel a szöveget: a pedagógiai szakmai professzió tartalmi egységesülése és differenciálódása, továbbá a nevelői szerep változó és állandó elemei, értékvonzatai szempontjából.

Megállapíthatjuk, hogy a 19. századi pedagógiai professzió cizellált tartalma a programadó nevelői egyéniségek tevékenységén keresztül érhető nyomon. A pedagógiai narráció lényegi elemei megragadhatók a vizsgált textusokban, de a forrástípustól függően különböző mélységben és hangsúlyokkal. A pedagógiai szövegeknek kanonikus funkciói vannak, ugyanakkor meghatározzák a korabeli nevelők identitásvállalását. Megfigyelhető a pedagógiai szakmai professzió egységesülése és differenciálódása. A szövegkorpusz egészében műfajtól függően különböző súllyal megjelenik a tudomány- és műveltségmodell újraalkotásával kapcsolatos szerepátrendeződés, áttekinthetővé válnak a cselekvésekben kódolt nevelői csoporttulajdonságok.

Kutatásunk eredményeként megfogalmazhatjuk, hogy a nevelői szerepnarratívák elemzésével egzaktabb képet lehet formálni a 19. századi pedagógiai professzió alakulásáról. A narratív közvetítés hozzájárul a nevelői személyiségalakzatok kialakulásához. Ennek megfelelően a nevelői minták tartalma nemcsak a formai (textuális) sajátosságokon múlik, hanem a szöveg pszichológiai kompozícióján is. A narratíva lényeges szempontok szerint rendezett szövegsémákba tömörül, amely változatlan vagy kissé módosított formában újra és újra felbukkan

A téma alkalmas új megközelítésmódok, elméletek és módszerek alkalmazására a neveléstörténeti kutatás során használatos egyéb források feltárásakor. A szöveguniverzum kiválasztott szegmenseinek elemzése felkínálja az egyéb médiumok (pl. képi anyag) ikonográfiai elemzését a vizsgált tárgykörben. A téma sugallja a komparatív vizsgálódás lehetőségét, európai (egyetemes) és magyar vonatkozásokban

OKTATÁSFEJLESZTÉSI PROGRAMOK MEGVALÓSULÁSA TANULÓSZERVEZETEK BEN

Fazekas Ágnes

ELTE PPK

fazekas.agnes@ppk.elte.hu

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy, Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

A tervezett előadás a hazai kurrikulum-fejlesztési programok implementációját vizsgáló OTKA kutatásunk (www.impala.elte.hu) eredményeit mutatja be. A kutatás többek arra is lehetőséget adott, hogy vizsgáljuk, milyen oksági összefüggések fedezhetők fel az iskolák tanulószervezeti működése és a kívülről érkező fejlesztési programok mély, illetve hosszabb távú hatása között.

A kutatás első szakaszában áttekintettük az oktatási változások hazai és nemzetközi irodalmát és megalkottuk az empirikus részt megalapozó elméleti modelljeinket, illetve megjelöltük azokat a tényezőket, amelyek különösen meghatározónak bizonyulhatnak a fejlesztési beavatkozások megvalósítása során. Ezek adták a független változóink főbb kategóriáit, az egyik legjelentősebb változócsoporthoz az iskolák tanulószervezeti működése volt: ezen belül kiemelten kezeltük az intézmények dinamikus és abszorpciós kapacitását. E két szervezeti rutinokba ágyazódott képesség nehezen választható szét egymástól, előbbi az új gyakorlatok szervezeten belüli kifejtését, utóbbi a külső tudás és erőforrások befogadását teszi lehetővé.

Az adatfelvételünk három szakaszból állt. Elsőként a kurrikulum formálására irányuló uniós fejlesztési programokat megvalósító iskolák teljes körét kérdeztük elektronikus kérdőívet használva, így több mint 400 iskolából érkezett vissza kérdőívünk. Majd egy elméleti alapon kiválasztott, több mint 70 iskolát tartalmazó szűkebb körben papíralapú és az előzőnél több változót vizsgáló kérdőívet használtunk, főképp a szervezeti dimenzióról való tudásunkat erősítve ezáltal. Mindkét lekérdezés során iskolánként 1 vezetőt és legalább 1, legfeljebb 3 pedagógust kérdeztünk. Végül az utolsó adatfelvételi szakaszban több iskolában végeztünk 5-5 napos terepmunkát.

A tanulószervezeti működés kapcsán vizsgáltuk az iskolák fejlesztésekhez való viszonyát, a kísérletezések és a külső forrásból származó tudás befogadásának gyakoriságát, illetve a szakmai tanulóközösségek működését. Ezen belül kiemelten kezeltük a személy- és intézményközi kapcsolatrendszereket, a vezetők tanárértékelési kultúráját, a tanári tanulási utakat és annak külső-belső támogatórendszerét, a mérési adatok felhasználását, a szervezeti bizalom és konfliktus mértékét, a kontrollmechanizmusokat és hasonló szervezeti jellemzőket. E tényezők és a programok hatásának kapcsolatait keresve többek között azt találtuk, hogy határozottan elkülöníthető implementációs úttípusok figyelhetők meg azokban az iskolákban, ahol korábban is erős innovációs tevékenység folyt és ahol a fejlesztés jelentette a változási folyamatot. A programok előbbi esetben inkább korábbi helyi törekvéseket támogató külső forrásként jelentek meg, míg utóbbi esetben új, modernizációs folyamatokat tudtak elindítani. Ugyancsak fontos megvalósítási típusokat határoztunk meg az alapján, hogy az iskolákban milyen tudásmegosztási mechanizmusok és támogatórendszerek működnek. Az előadásban a jelentősebb és a jövőbeli fejlesztések tervezésekor is hasznosítható eredményeinket a vezető kutató mutatja be.

OLVASÁSI ELŐKÉPESSÉGEK ONLINE MÉRÉSE ÓVODÁS ÉS KISISKOLÁS
GYERMEKEK KÖRÉBEN

Kiss Renáta* – Patai Jolán**

**SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola*

kiss.renata@edu.u-szeged.hu

***MTA-SZTE Képességfejlesztés Kutatócsoport*

pataij@edu.u-szeged.hu

Témakörök: Kognitív fejlődés és fejlesztés, Elektronikus tanulási környezetek. IKT

Számos hazai kutatás vizsgálta a metanyelvi tudatosságot és összetevőit a nyelvelsajátítás folyamatában történő megjelenése és az olvasás, írás elsajátításának szempontjából. A metanyelvi tudatosság kisgyermekkorban spontán fejlődése lehetővé teszi már a gyermekek 4 éves kortól való tesztelését. A metanyelvi tudatosság részének tekintett fonémikus tudatosság kiemelt prediktora a későbbi olvasási képességnek, korai fejlesztésével javítható a későbbi olvasási teljesítmény. A digitális korban egyre inkább előtérbe kerülnek az innovatív tesztelési módszerek. Az IKT eszközök használata már kisgyermekkorban sem jelent nehézséget.

Munkánkat az eDia online platformon, táblagépek segítségével valósítottuk meg. A tesztelés során a 2008-2009-ben született óvodások valamint általános iskola első és második osztályos tanulóinak (N=578) beszédhanghallási, fonémaazonosítási (saját készítésű mérőfeladatok alapján) és beszédértési képességeit (PPL Token teszt 15 itemének digitalizálása) vizsgáltuk ugyanazon teszttel (Cronbach $\alpha=0,865$).

Jelen vizsgálat célja (1) az óvodás és az általános iskolás gyermekek teszten nyújtott teljesítményének feltárása, (2) a különböző korosztályok és évfolyamok összehasonlítása a teljesítmény alapján.

A beszédhanghallást vizsgáló feladatokban az általános iskola második osztályos tanulói szignifikánsan jobb teljesítmény nyújtottak az óvodás gyermekekétől, míg a fonémaazonosítási feladatokban mind az első mind a második osztályos tanulók szignifikánsan jobban teljesítettek mindkét óvodás korosztálynál. A szignifikancia mértéke függ a hívóhang szóban betöltött pozíciójától és a hangképzési sajátosságaitól.

ONLINE TANULÓI KÖRNYEZETBEN LÉTREHOZOTT SZÖVEGEK
TUDÁSSZERVEZETTSÉG VIZSGÁLATA A SOLO TAXONÓMIA
ALKALMAZÁSÁVAL

Pintér Henriett* – Molnár Pál**

**MPANNI*

pinterh@mail.datanet.hu

***KRE BTK, ELTE TTK*

molnar.pal.viktor@gmail.com

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Tanulás, tudás

A közoktatásban és a felsőoktatásban is a jelenkori kihívások elvárása, hogy a tudás ne a hagyományos tanítási stratégiában alkalmazott egyszerű tanári közvetítés, hanem önállóan létrehozott, az értelmiségi kompetenciát meghatározó önszabályozó folyamat legyen (Csapó, 2004). Ez az önszabályozó tanulás online környezetben nagyobb önállóságot vár el a diákoktól ahhoz, hogy a tanulás eredményeképpen a tudásuk konstruálásán keresztül létrehozzanak egy önálló produktumot (például írott szöveget). Ezen írott szövegekben a tanulói tudás konstruálásának eredményességét célszerű lenne feltárni a diákok felé visszacsatolásképpen: az észlelt tudásuk struktúrája összetettségében milyen képet mutat az írott szövegekben. Ennek feltárása a nemzetközi kutatásokban széles körben elterjedt – a hazai kutatásokban alig ismert – SOLO taxonómiával (Structure of Observed Learning Outcome) lehetséges (Biggs és Collis, 1982; 2004; 2011), amely alkalmas a tanulás és a tudás speciális eredményeinek felmérésére.

A kutatás online környezetben tanuló egyetemisták írott szövegeit elemzi a SOLO taxonómia alkalmazásával. A vizsgálat arra kereste a választ, hogy az adott kurzus folyamán a kijelölt és önállóan olvasott szakirodalom alapján milyen minőségű szöveget tudtak alkotni a kurzust hallgató diákok. A vizsgálatban 64 diák szövegét elemeztük: a szakirodalomban olvasott információk mennyisége, feldolgozottsága és a szakirodalom feltüntetése alapján. Ezen szempontok alapján állítottuk fel a SOLO taxonómia négy szintjét: 1: egyetlen megállapítást (egystruktúras), 2: megállapítás és összefüggést (többstruktúras), 3: reflektálás és összefüggést (relációs) megjelenítőt, és 4: a tartalmat tágabb környezetbe helyezett (kiterjesztett tartalom). A szöveget e négy szint alapján kategorizáltuk és ezen szempontok mentén soroltuk be a szövegek minőségét.

Az eredmények azt mutatják, hogy a diákok az önállóan olvasott szakirodalmakból néhány összefüggést képesek megjeleníteni a szövegükben, tehát nagy arányban többstruktúras szintű szövegeket alkottak. Kevesebben jelenítettek meg reflexiókat a szövegekben; a tartalmat tágabb környezetben megjelenítők pedig elenyésző arányban fordultak elő. Jellemzők voltak nagyon kis arányban olyan szövegek is, amelyben ugyan több információ volt jelen, viszont egyetlen megállapítást közölt a fogalmazó.

Mindezekből arra következtethetünk, hogy az egyetemen tanuló diákok a szakirodalom alapján nehezebben tudnak önállóan olyan szöveget alkotni, ahol az olvasott információk szervesen és az olvasók számára – online környezetben is – világosan közölhetők lesznek. A jó minőségű szövegek megalkotásához a szakirodalom feldolgozása szükséges, amelyhez magasabb szintű kognitív műveletek szükségesek.

A kutatás az online környezetben tanulók közös szövegének elemzésére vállalkozott, amelyet a SOLO taxonómia szintjeivel próbált feltárni. Ezen innovatív tanítási stratégiában a diákok által írt szövegek tartalomra és tudásszervezettségre irányuló feltárását elsőként próbáltuk megkísérteni.

ORAL HISTORY – „ELBESZÉLT TÖRTÉNELEM” AVAGY GYÓGYPEDAGÓGIAI INTÉZMÉNYEK A DÉL-DUNÁNTÚLI RÉGIÓBAN GYÓGYPEDAGÓGUS SZEMMEL

Gelencsérné Bakó Márta

Kaposvári Egyetem

gelencserne.marta@ke.hu

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Neveléstörténet, reformpedagógia

A kutatók arra vállalkoznak, hogy a dél-dunántúli régió gyógypedagógiai intézményeinek történetét dolgozzák fel a még élő szemtanúk segítségével. Ennek során az interjúalanyok bemutatják élettörténetüket, szakmai pályájukat és az intézményekben történő változásokat. A kutatás mind neveléstörténeti, mind gyógypedagógia-történeti szempontból jelentős.

A történet-írás hitelesnek és megbízhatónak tartott módszere évszázadokon át kizárólagosan az írásos dokumentumok feldolgozásán alapult. Az "elbeszélte történelem", mint lehetséges forrás és módszer az 1970-es években jelent meg a történet-írás egyenrangú kiegészítőjeként.

Az oral history a történelmi ismeretek, az információgyűjtés és feldolgozás, valamint az egyéni elbeszélések, interjúk feldolgozására építő módszer, tudományos irányzat. A kvalitatív kutatások körébe sorolható, melynek egyik alapvető forrása az interjú. E módszerrel számtalan lehetőség nyílik a nézőpontok megnövelésére. Kutatásunk során azonban a kevert módszer – trianguláció – alkalmazása érvényesül, mert a kvalitatív kutatási módszer mellett kvantitatív módszer is megjelenik: az intézmények férőhelyét, személyi ellátottságát, szakmai területeit a korabeli dokumentumok alapján tárjuk fel, hasonlítjuk össze.

Kutatói kérdésként fogalmazódik meg, hogy az élettörténetek és az intézményi dokumentációk feldolgozása/feltárása miként tudják egymást igazolva bemutatni/kiegészíteni az adott gyógypedagógia-történeti korszakot.

Három megvételből három-három intézmény, valamint az intézmények egykori gyógypedagógusai/intézményvezetői (9 interjú alany) által tárjuk fel a gyógypedagógia-történeti korszakot. A válaszadók megfogalmazásai alapján árnyaltabbá és színesebbé válnak az egyéni reflexiók, az események és történések, az azonos végzettséggel rendelkező és hasonló tevékenységet végző emberek személyes tapasztalatai. Az interjúkban a visszaemlékezők felelevenítik a rendszerváltás előtti időket, egészen a második világháborúig, hiszen az interjú alanyok 40-50-60 éves szakmai tapasztalattal rendelkező gyógypedagógusok. A számadatok feldolgozása és elemzése viszont lehetőséget nyújt az adott korszak intézménytípusainak racionális/objektív megismerésére.

E területek kölcsönhatása és ellentmondása adja a kutatás különlegességét, újszerűségét, mely kiváló lehetőséget biztosít arra, hogy egyéni élettörténeteken keresztül megismerjük a szakmai életutak változásait a történelmi hűség biztosításával és a gyógypedagógiai intézményekben történő jelentős változások bemutatásával.

A kutatás eredménye azt igazolja, hogy az életutak és az intézmények működése folyamatos kölcsönhatást mutatnak. Ezt támasztják alá az intézményi dokumentációk adatainak elemzése.

A tanulmány nemcsak neveléstörténeti és gyógypedagógia-történeti, hanem oktatáspolitikai szempontból is meghatározó, hisz feltárja a múltat úgy, hogy közben utat mutat a jövő gyógypedagógus nemzedéknek.

ÓVODÁSOK HELYZETSPECIFIKUS PROBLÉMAMEGOLDÓ GONDOLKODÁSA

Kasik László* – Gál Zita**

**SZTE BTK Neveléstudományi Intézet, SZTE Szociális Kompetencia Kutatócsoport*

kasik@edpsy.u-szeged.hu

***SZTE JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet*

galzitus@gmail.com

Témakörök: Szociális képességek, szociális tanulás; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

A személyközi problémák megoldásának módja és eredményessége nagymértékben függ a másik fél személyétől és a társas helyzet sajátosságaitól. Külföldi vizsgálatok eredményei alapján már gyermekkorban is jelentős különbségek azonosíthatók a szülőkkel, a kortársakkal és a pedagógusokkal kapcsolatos problémák megoldása során mutatott gondolkodási folyamatok és megoldási módok között.

A 2014 májusában megkezdett, 4, 5 és 6 évesekkel (N=145) végzett vizsgálat célja a kortársakkal kapcsolatos személyközi problémák megoldási módjainak feltárása. Egy korábbi vizsgálatunkban (2013 ősze) azonosítottuk ezen gyerekek körében a hosszabb ideig fennálló társas problémákat (pl. csúfolásból, játékelvételből adódó), és ezek alapján dolgoztunk ki nyolc, egy-egy személyközi problémára fókuszáló helyzetet egy külföldi mérőeszköz mintájára. Az egymondatos helyzetleírásokat a D’Zurilla, Sanna és Maydeu-Olivares (2002) által létrehozott modell alapján (pozitív és negatív orientáció, énhatékonyság, racionalitás, impulzivitás, elkerülés) értékeltetjük a gyerekekkel. Az adatfelvételben a pedagógusok vesznek részt. Mindegyik óvodásról rendelkezünk háttér adatokkal is (pl. családtípus, szülők iskolai végzettsége, családi szabadidős tevékenységek), így több összefüggés feltárása is lehetőségünk lesz a teljes adatfelvételt követően.

Az eddig feldolgozott adatok (N=105) alapján a 4 és az 5 évesek mindegyik helyzettel kapcsolatban pozitív orientációval bírnak (meg akarják oldani a problémát), hisznek abban, hogy meg tudják oldani a problémát (énhatékonyság), ugyanakkor a helyzetek több mint felénél az elkerülés mellett döntenek vagy impulzív (negatív érzelmeket fejeznek ki) problémamegoldásuk. A 6 évesek a helyzetek felénél gyakrabban gondolják úgy, hogy nem érdemes a problémával foglalkozni és nem tudnak azon változtatni, illetve megoldási módjuk ezeknél az elkerülés és az impulzív reagálás.

Kutatásunk egy vizsgálat sorozat (önjellemezés, szülők és pedagógusok vélekedése, gyerekek megfigyelése) része, mely során komplex és részletes képet kapunk a gyerekek problémamegoldó gondolkodásáról és viselkedéséről önmaguk, pedagógusaik és szüleik véleménye alapján. Mindegyik vizsgálatot egy óvodások körében alkalmazható segítő-fejlesztő program kidolgozása érdekében végezzük.

PEDAGÓGIAI BAKANCSLISTÁK

Buda András

Debreceni Egyetem Neveléstudományok Intézete

buda.andras@arts.unideb.hu

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Felsőoktatás, felnőttoktatás

A pedagógussá válás folyamatával foglalkozó kutatások leggyakrabban az 1972-es James Reportban ismertetett három „I” (initial education - alapképzés; induction education - pályakezdés; in-service education - továbbképzés) mentén szerveződnek. A problémakör komplexitása azonban jóval szerteágazóbb, maga a folyamat pedig már a pedagógusképző intézménybe lépés előtt megkezdődik, hiszen alapvető befolyásoló tényező a korábbi tapasztalatok alapján megrajzolódó pályakép illetve a pályaválasztás indokai. A pályaszocializációs kutatások éppen ezért gyakran próbálják meg feltérképezni, mennyire van tisztában a jelentkező a pedagógus pálya jellemzőivel. „Minél nagyobb szerepet játszik a pályaismeret és az önismeret a pályaválasztásban, annál valószínűbb a pálya kívánalmainak való megfelelés, a választott pályával való fokozatos azonosulás.” (Dombi 1999. 9.) Számos kutatás (pl.: Falus 2001, Nagy 2004, Dudás 2005, Németh 2012) igazolta, hogy képzésbe lépő tanárjelöltek előzetes pályaképe nem reális ön- és pályaismereten alapul, hanem alapvetően a diákként észlelt, megfigyelt tanári viselkedés, tanári minta alapján rajzolódik meg, főként a korábbi iskolai éveik tapasztalatai, élményei, illetve különböző sztereotípiák alakítják.

Az utóbbi években több kutató (Köcséné 2009, Scheerens 2010) vizsgálta a pedagógusjelöltek gondolkodását, karrierterveit, a válaszokban nem egyszer inkább a negatív, pesszimista jelzők voltak túlsúlyban (Dászkál 2010). Ezekben a kutatásokban még nem a Bologna rendszerű tanárképzés hallgatóit kérdezték meg a kutatók, mi viszont arra voltunk kíváncsiak, másként vélekednek-e jövőjükéről a kétciklusú képzés tanárjelöltjei? A 2013-2014-es tanév első félévének végén arra kértük intézményünk nappali tagozatos, mester szakos, tanárképzésben résztvevő hallgatóit, hogy készítsenek egy pedagógiai bakancslistát, azaz írják le, milyen céljaik vannak, mit szeretnének elérni pedagógusként.

A vizsgálat időpontjában 189 hallgató járt a három évfolyamra, közülük 114-en válaszoltak kérdésünkre. A listák döntő többségében tervekkel, lendülettel, pozitív vágyakkal megrajzolt jövőkép jelenik meg, írójuk a szakma iránti odaadással fogalmazták meg vágyaikat. A változatos részletességgel leírt elképzelésekben tartalomelemzés alkalmazásával két fő irányvonalat tudunk beazonosítani. Az egyik terület az oktató-nevelő munkában elérni kívánt sikerekkel kapcsolatos, a másik pedig a karrierrel. Sok listában jelent meg a tanulás, képzés iránti igény, de a pályán eltöltött évek alatt többen szeretnének publikálni is, elsősorban szakmódszertani könyveket, oktatási segédletek elkészítését tervezik. Az előadásban részletesebben kívánjuk meg bemutatni az eredményeket, melyek felhasználásával a képzési programok eredményesebben tudnak felkészíteni a tanári pályára, mivel így beazonosíthatóvá válnak azok a tényezők, melyek befolyásolják a hallgatók attitűdjét, cselekedeteit, döntéseit.

PEDAGÓGUSJELÖLTEK ÉS VÉGZETT PEDAGÓGUSOK KÉPZÉSEL VALÓ ELÉGEDETTSÉGE

Huszár Zsuzsanna

Pécsi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet
huszar.zsuzsanna@pte.hu

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Magyarország 2012-ben kapcsolódott be az Európai Bizottság támogatásával zajló Eurostudent felsőoktatási kutatási programba, amely a diákok szocio-ökonómiai háttérének, tanulmányi jellemzőinek, nemzetközi mobilitásának, munka-tapasztalatainak és a munkával kapcsolatos várakozásainak feltárásával foglalkozik egy egységes, a nemzetközi összehasonlíthatóságot biztosító módszertannal. Az előadás fókuszában a diplomás pályakövetés 2013. évi intézményi Eurostudent adatai alapján a pedagógusképzési terület válaszadó hallgatóinak és végzettjeinek munkaerőpiaci jellemzői és képzési reflexiói állnak. Az on-line kérdőívvel felvett adatok között a megfelelő szűréssel 257 fő aktív pedagógusjelölt (óvodapedagógus, tanító, tanár) hallgató és 590 fő pedagógusként végzett, illetve abszolutóriumot szerzett volt hallgató válaszai váltak SPSS programmal feldolgozhatóvá, elemezhetővé. A pályakövetési vizsgálatok alátámasztják a felsőfokú végzettség munkaerő-piaci előnyeit. A diplomás pályakövetés eddigi eredményei alapján ugyanakkor a társadalmi különbségek a frissdiplomások munkaerőpiaci sikerességi mutatóiban is leképeződnek.

Míg a hallgatók nemzetközi mobilitása a tanulmányi időszak alatt csekély mértékű, a végzettség megszerzése után külföldön munkát vállalók aránya ugyanakkor – a végzettek kari háttérétől függetlenül – meglepően magas. Az abszolutórium megszerzésének idején közel minden második hallgató rendelkezett főállású munkaviszonnyal. A pedagógusképzésben abszolutóriumot, ill. végzettséget szerzett válaszadók tizede soha nem dolgozott még, negyedük már volt munkanélküli. A válaszadás időpontjában hetven százalékuk dolgozott, jellemzően közalkalmazotti státuszban. Tapasztalataik szerint a megszerzett tudás csak részben hasznosítható direkt módon a munkahely aktuális elvárásainak világában, harmaduk számára azonban az egyetemi felkészítés nyújtotta tudás teljesen megfelelőnek bizonyul.

A pedagógusjelöltek és a végzettek képzési reflexióiban egyaránt megjelenik az egyetemet a karokhoz, a karokat a szakokhoz képest magasabbra értékelő választendencia, azaz a szakokról kialakított kép kevésbé kedvező, mint a karról vagy az egyetem egészéről formált vélemény. A nappali és levelező tagozatos hallgatók értékítéletében a képzés egyes jellemzőinek megítélésekor a vizsgált jellemzők rangsora megegyezik. Ez alól csak saját gyakorlati felkészültségük megítélése kivétel. Képzési reflexiójuk jellegzetes eltérése abban áll, hogy a nappalisok minden jellemző megítélésében kritikusabbnak bizonyulnak a levelezősöknél.

PEDAGÓGUSKÉPZÉSI HÁLÓZAT A SZAKKÉPZÉSBEN

Benedek András – Szabóné Berki Éva

BME Tanárképző Központ

benedek.a@eik.bme.hu

berki.e@eik.bme.hu

Témakörök: Szakképzés; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A pedagógusképzést segítő szolgáltató és kutatóhálózatok továbbfejlesztése és kiszélesítése címmel kiírt a TÁMOP-4.1.2.B.2.-13/1 pályázat hatására a szakmai tanárképzés tagországi rendszerének, a nemzetközi és hazai jó gyakorlatok megismerésével kapcsolatos kutatási témák köre kiszélesedett, képzési rendszerkutatás jelleget kapott. A szakmai tanárképzéssel foglalkozó korábbi kutatások számát, a kutatási eredmények hatását tekintve sokáig szerény forrásanyag szolgált az új kutatás-fejlesztés számára kiindulási alapként. A szakmai tanárképzés hazai rendszerének szisztematikus áttekintésére elsőként 1998-ban került sor, az EU csatlakozásra való felkészülés során készült felmérések körében (Survey of Vocational Teacher/Trainer Training – 1998). A magyar szakmai tanárképzéssel foglalkozó első jelentősebb volumenű vizsgálat a szakmai tanárképzést folytató egyetem és főiskola tanárképzéssel foglalkozó oktatóinak részvételével 2006-2007-ben valósult meg, egy („A szakmai tanárképzés helyzete és korszerűsítése”) projekt keretében. Ezt követően a szakmai tanárképzés rendszerével kapcsolatos átfogó kutatás, képzésfejlesztés a TÁMOP-4.1.2-08/2/B projekttel indult. Ehhez a munkálatokhoz, a projekt előző szakaszát követően, s az első kutatási eredményekre alapozva (Benedek, Berki – 2010) előadásunk célja, hogy bemutassuk a szakmai tanárképzők országos körében 2013-ban végzett kérdőíves vizsgálat összefoglaló eredményeit. A rendszerkutatásban alkalmazott összehasonlító statisztikai adatelemzésünk során a 2006-2012 közötti időszak szakmai pedagógusképzésre jelentkezők adatainak elemzését végeztük el. Kutatásunk feltárta a képzés típusaiban, struktúrájában, szakok és szakirányok rendszerében végbement változásokat, érzékelteti a rendszer diverzifikációjának folyamatát és ellentmondásait. A tendenciák elemzése rámutat, hogy a szakmai pedagógusképzés jelenlegi és jövőbeli rendszere számára a hálózati működés, a módszertani fejlesztések és a gyakorlati képzés koordinációjának javítása lényeges minőségi tényező. Ezen elemzés alapján fogalmazódtak meg azok a konstruktív hálózati javaslatok, melyek a szakmai pedagógusképzés rendszerének fejlesztését, a szakképzés rendszeréhez való illeszkedési, illetve a konzisztencia problémák mérsékelését, valamint a hálózati működést hatékonyabbá célozzák.

PEDAGÓGUSOK SZAKMAI TANULÁSA ALULRÓL SZERVEZŐDŐ ÉS FELÜLRŐL
SZERVEZETT SZAKMAI KÖZÖSSÉGEKBEN

Bordás Andrea

Partiumi Keresztény Egyetem
brdsandi@gmail.com

Témakörök: Pedagógus pálya; Összehasonlító pedagógia, határon túli oktatás

Szociális konstruktivista megközelítésben a professzionális tudást társas konstrukciónak értelmezem, amelynek kialakulásában döntő jelentőségű a szociális környezet, a társas interakciók egyénre gyakorolt hatása (Niemi 2005, Stoll et al. 2006, Kotschy 2006, Stoll & Louis 2007, Samaras et al. 2008). Számos kutatás bizonyítja, hogy azok a leghatékonyabb pedagógus-továbbképzések, amelyek beépülnek a pedagógus/iskola valóságos életébe, és a pedagógusnak hosszabb időn keresztül lehetősége van visszajelzéseket kapni munkájára (OECD 2010). A tanuló szakmai közösségek, ha egy érdeklődési terület mentén elkötelezett pedagógusokból állnak össze, képesek ezt a megerősítést biztosítani.

A kutatás során azt vizsgálom, a tanuló szakmai közösség milyen sajátosságaival rendelkezik egy alulról szerveződő, önmaga továbbképzése érdekében tevékenykedő csoport (a Nagyváradi Drámaműhely), mi adja életképességét, erőforrásait egy olyan oktatási rendszerben, ahol a felülről szervezett szakmai közösségek legtöbbször csak látszatevékenységet folytatnak. Különös figyelmet szentelek a résztvevő pedagógusok szakmai fejlődéséről alkotott reprezentációira. Feltételezésem szerint a drámapedagógiai érdeklődés mentén szakmai műhellyé alakuló pedagóguscsoport a szakmai fejlődés iránti elköteleződés, motiváció és a tanulási szokások szempontjából is különbözik a felülről szervezett szakmai közösségektől. Feltételezem továbbá, hogy egyéni és közösségi tanulás is létrejön a drámapedagógiai foglalkozások során, ugyanakkor a szakmai műhely adta közösségi tanulás lehetőségeit egyik pedagóguscsoport sem tudatosítja, használja ki kellőképpen.

A kutatás során egyéni és fókuszcsoportos interjúkat készítettem 2013 októberé és 2014 májusa között a Nagyváradi Drámaműhely tagjaival és a Szatmárnémetiben önként drámapedagógiai képzéseken részt vevő pedagógusokkal. Az elemzésben felhasználtam az interjú során vagy előtte készített grafikai reprezentációkat és a résztvevő megfigyelőként végzett feljegyzéseket is. A szöveg és képrészleteket az Atlas.ti 7. program ingyenes verziója segítségével kódoltam és dolgoztam fel. Az elemzésben különös hangsúlyt fektettem a kollektív tudáskonstruálás és –értelmezés megragadására mind az interjúszövegekben, mind az alkotásokban (Foucault 2000, Geertz 2001, Barone & Eisner, 2006, Denzin 2009).

A szakmai fejlődés iránti elköteleződés mindkét vizsgált csoportban igen erőteljes, a motiváció, tanulási szokások, a tanulás értelmezése szempontjából azonban nemcsak a két vizsgált csoportban, de a szakmai műhelyként működő Nagyváradi Drámaműhelyen belül is különbségek észlelhetők. Az alulról szerveződő szakmai tanuló közösség inkább ott teljesedik ki, ahol egy elkötelezett vezető társakra talál, és szakmai továbbfejlődési igényeiket nem elégitik ki a felülről szervezett szakmai tanulási alkalmak, esetleges továbbképzések, ahol a pedagógusképző, -továbbképző intézmények kevés vagy minőségileg kifogásolható kínálattal állnak elő.

PEDAGÓGUS TOVÁBBKÉPZÉS ÉS ÉRTÉKELÉS: IGÉNYEK ÉS EREDMÉNYEK

Sági Matild

Okotudatásutató és Fejlesztő Intézet

sagi.matild@ofi.hu

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

Hazai és nemzetközi kutatási eredmények szerint a diákok iskolai teljesítményét az oktatáspolitikai által is befolyásolható tényezők közül elsősorban a tanári munka minősége határozza meg (Darling és Hammond 1999, Sanders és Rivers, 1996, Hanushek, Rivkin és Kain 2005, Mourshed, Chijioko és Barber 2010, Hermann 2010). A pedagógusok munkájának minősége függ a tanári munka értékelésétől, az ezekről való visszacsatolásoktól; a hivatásbeli szakmai fejlődési lehetőségek (továbbképzések) rendszerétől, valamint az értékelési rendszer és a továbbképzési rendszer közötti kapcsolattól. A fejlett oktatási rendszerekben a minőségértékelésnek két irányban is lehet közvetlen hatása a pedagógusok szakmai továbbfejlesztési folyamataira. A jól teljesítő pedagógusok esetében a speciális, őket szakmailag érdeklő és motiváló továbbfejlesztési lehetőségek jutalmazásként jelenhetnek meg, a gyengébben teljesítő pedagógusok esetében pedig olyan egyéni fejlesztési programokat eredményezhet, amelyek segítségével javíthatnak azokon a területeken, amelyekben elmaradtak. (OECD 2009, 2011, 2013, Santiago és Benavides 2009, Santiago et al 2011).

Az előadásunk alapját képező vizsgálat célja a pedagógusoknak a szakmai támogató rendszerrel kapcsolatos fő igényeinek feltárása; a szakmai támogató rendszer és az értékelési rendszer közötti kapcsolat percepciójának megvilágítása. Alapvető kutatási kérdésünk arra irányul, hogy milyen probléma-típusok esetében igénylik a pedagógusok a szakmai támogató rendszer erősítését, észlelik-e a minőségértékelés és a szakmai támogató rendszer közötti kapcsolatot, és igénylik-e ennek erősítését. A kutatás során vizsgáljuk azt is, hogy a pedagógusok szakmai támogató rendszer iránti igényei közül melyek az általános érvényűek (amelyek minden pedagógus körében azonos mértékben jelentkeznek), és milyen speciális igényeik jelennek meg a pedagógusok képzési szint, képzettség vagy demográfiai jellemzők által meghatározott tipikus alcsoportjaiban.

Az elemzés alapját egy kiemelt fejlesztési projekt keretei között megvalósuló, nagy mintás (N=8581) online kérdőíves pedagóguskutatás tanári adatbázisa képezi, amely jól reprezentálja a közoktatásban dolgozó pedagógusok minden rétegét. Az elemzés során a szokásos leíró jellegű statisztikai elemzéseken és próbákon túl több változós statisztikai eljárásokat is alkalmazunk.

Eredményeink szerint – amely egybecseng a korábbi kutatási eredményekkel - a pedagógusok a szakmai továbbképzéseket a probléma-megoldások egyik lényeges módjának tartják, igénylik a probléma-orientált továbbképzéseket és a külső szakmai támogatást, ugyanakkor nem világos számukra a munkájuk értékelése és a továbbképzések közötti kapcsolat jelentősége.

Vizsgálatunk eredményei szakmai háttér-támogatást nyújtanak az oktatás eredményességének és minőségének javulására irányuló fejlesztési folyamatokhoz, hozzájárulnak a szakmai támogató rendszer és a továbbképzési rendszer „finomhangolásához”.

PROBLÉMAKÖZPONTÚSÁG ÉS TANÍTÁSI MÓDSZEREK VIZSGÁLATA ÁLTALÁNOS ÉS KÖZÉPISKOLAI PEDAGÓGUSOK KÖRÉBEN

Bús Enikő

Szegedi Tudományegyetem BTK Neveléstudományi Intézet
enikobus@yahoo.com

Témakörök: Oktatási módszerek, szakmódszertan, Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A legutóbbi, 2012-es PISA-felmérések eredményei alapján kijelenthető, hogy a magyar diákok a kreatív problémamegoldás területén is sereghajtók. A problémamegoldó gondolkodás fejlesztése két módon valósulhat meg: az alapvető gondolkodási képességek fejlesztésén keresztül kisiskolás korban, vagy a megfelelő tanítási módszerek, az aktív tanulási formák alkalmazásán keresztül (Csapó, 2014). A legutóbbi – egy évtizede készült – felmérések alapján a tanulói aktivitásra alapozó módszerek alkalmazása hazánkban háttérbe szorult a hagyományosnak mondható módszerekkel szemben (Falus, 2001; Kerber, 2004; Radnóti, 2004). A 21. század elején hazánkban leggyakrabban alkalmazott módszer és munkaforma a zárt oktatás egyes variációi voltak: előadás vagy magyarázat frontális osztálymunkával, esetleg egyéni munkával. A hagyományos módszerek mindhárom felmérésben jellemzően maguk mögé utasították azokat a módszereket, melyek nagyobb tanulói önállóságot igényelnek; a pedagógusok csupán egynegyede alkalmazott tanulóközpontú módszert és munkaformát (pl. csoportmunkát vagy vitát) tanóráin.

Jelen kutatás célja volt felmérni, hogy az utóbbi tíz esztendőben történt-e változás az aktív tanulási formák alkalmazásának ügyében, és ha igen, milyen területen, kik körében. Feltételeztük, hogy a magyar pedagógusok többsége még most is csak ritkán alkalmaz aktív tanulási formára jellemző módszert a tanórákon, az alkalmazók pedig inkább általános iskolai, magasabb iskolafokozattal rendelkező, fiatalabb pedagógusok, akik főleg reál jellegű tantárgyakat oktatnak.

Az online felmérést három megye általános és középfokú oktatási intézményében, 453 gyakorló pedagógus körében végeztük 2014 februárjában és márciusában. A három nagy témakörre osztott kérdőív megbízhatónak bizonyult (Cronbach- α 1=0,797; C- α 2=0,852; C- α 3=0,742). A célirányos, nem valószínűségi mintavétel iskolatípusonként reprezentatívnek bizonyult ($\chi^2=13,7$).

Az eredmények alapján megállapíthatjuk, hogy ma a magyar pedagógusok több mint fele semmilyen formában nem alkalmaz problémaközpontú tanulásmegközelítést, másik része pedig csak ritkán alkalmaz az aktív tanulási formákra jellemző módszereket tanóráin. Jelenleg a magyar pedagógiai gyakorlat még mindig inkább a deduktív elsajátítást és a hagyományos tanulási formákat részesíti előnyben. A tanulóknak ritkán kell önálló munkát, gyűjtőmunkát végezniük, a pedagógus pedig általában kiemeli és hangsúlyozza a tananyag legfontosabb pontjait, a tanulóknak így nem szükséges további kérdéseket feltenniük a tananyaggal kapcsolatban.

Azok a pedagógusok, akik mégis alkalmaznak aktív tanulási formára jellemző módszereket, főként főiskolát végzett, idősebb, általános iskolai tanárok, vagyis a módszertani megújulást nem a pályakezdő tanárok, hanem tapasztalt pedagógusok jelentik. Pozitív eredményként jelentkezett a szakiskolák módszertani elmozdulása az aktív tanulási formák felé, illetve meglepő volt a magyartanárok és az idegennyelv-tanárok kimagszóan problémaközpontú hozzáállása.

PROJEKTMÓDSZER ALKALMAZÁSA A FIZIKA OKTATÁSÁBAN

Jarosievitz Beáta

SEK Budapest Óvoda Ált. Iskola és Gimnázium

jarosievitz@gdf.hu

Témakörök: Természettudományi oktatás; Elektronikus tanulási környezetek. IKT

Előzmények

Egy korábbi kutatásom során kérdőíves felméréssel tanulmányoztam a tanulók fizika iránti attitűdjét, motiváltságát, informatikai felkészültségét,

A kutatásból származó korábbi eredményeim sajnos most is megalapozottak, összecseengenek a legutóbbi PISA 2012 felmérés (<http://www.oecd.org/pisa/keyfindings/pisa-2012-results-volume-v.htm>) eredményeivel. Alátámasztják azt a tényt, miszerint a tanulók nem kedvelik a természettudományos tárgyakat, még a legújabb felfedezések (Higgs, nanotechnológia) sem kötik le eléggé érdeklődésüket.

Világossá vált, hogy ha a tanulók attitűdjét a természettudományos tárgyak felé pozitív irányba akarjuk változtatni, akkor az órákat modernizálni kell, kihasználva az új lehetőségeket a mindennapi oktatásban.

A vizsgálni kívánt kérdés

Jelenlegi kutatásom fő kérdése az, hogy milyen módszerekkel, eszközökkel lehet a természettudományos órákat színesíteni, játékosá, érdekessé tenni. A cél elérése érdekében kihasználtam a diákok informatikai jártasságát, a multimédia által kínált lehetőségeket, valamint a mobiltechnológia adta lehetőségeket.

Alkalmazott módszer

Ismert, hogy a tanulók bevonásának, motiválásának egyik legjobb eszköze a projekt-módszer alkalmazása (HORTOBÁGYI, 1991). Ezért a projekt-módszert alkalmazva kidolgoztam egy tananyagot, ami az Elektromosság tan témakörhöz kapcsolódik. Ennek segítségével hatékonyan tudtam mozgósítani, és értelmes tanulásra (meaningful learning) készíteni, értékes, hatékony tudáshoz juttatni, valamint produktum elkészítésére motiválni diákjaimat. Ezt a tananyagot bemutattam az Európai Sulinet (EUN – European Schoolnet) által szervezett SPICE nemzetközi konferencián is (<http://spice.eun.org/web/spice>), és miután a nemzetközi közösség is nagyra értékelte, a SCIENTIX (<http://www.scientix.eu>) digitális tudásbázis MOODLE keretrendszerébe illeszthettem.

Az eredmények értelmezése

A kutatás megvalósítása során arra a következtetésre jutottam, hogy a projekt-módszer alkalmazása az óra színesítésével, a tanulói (hands-on) kísérletekkel, páros feladatokkal, a vita módszer alkalmazásával, a kvíz kérdések kitöltésével, a prezentációkhoz szükséges IKT használatával (KÁRPÁTI, 2000), sokkal közelebb hozza a diákokat a fizikához, attitűdjük nagyon pozitívan változik.

Meggyőződésem, hogy még mindig van lehetőségünk a diákoknak a természettudományok – esetünkben a fizika – iránti negatív attitűdjét megfordítani. Erre alkalmas egyik eszköz a projekt-módszer, valamint az új digitális technológia, de ezek segítségével fejleszthetjük a tanulók természettudományos kompetenciáját is. Előadásomban a megvalósított projektet és eredményeit kívánom bemutatni.

PSZICHOLÓGIAI IMMUNITÁS ÉS A MOTIVÁCIÓ KAPCSOLATA 14-16 ÉVES MŰVÉSZETET TANULÓK CSOPORTJAIBAN

Bredács Alice

PTE PMMIK Pedagógiai Tanszék
alice.bredacs@gmail.com

Témakörök: Művészeti nevelés, vizuális kultúra, Tehetséggondozás, speciális fejlesztés

Előadásomban, részben egy 2012-ben zárt komplex kutatásom egy szeletét mutatom be, részben új adatok feldolgozására is sor kerül.

A kutatás célja: az intézményes művészeti nevelésben részesülő tanulók képességeinek és egyes személyes tulajdonságainak eredményesebb és célirányosabb megismerése és fejlesztése. Ezek olyan tulajdonságok és képességek, amelyek a speciális művészi képességek mellett nélkülözhetetlenek az alkotómunkához.

A kutatás hasznosíthatósága:

A kutatás képet ad néhány művészeti területen (képző- és iparművészet, zene, tánc, színjátszás) a különbségek és a hasonlóságok feltárásával a művészé válás egyik korai állomásáról, segít hatékonyabbá tenni a művészeti képzést / nevelést. Eredményeim felhasználhatók a különböző szintű és különböző művészeti területeket érintő fejlesztési programok, személyiségfejlesztő tervek, óratervek kidolgozásához, a feladatok és a tanári stratégiák kiválasztásához, és a képzésekbe való beválasztás eljárásaihoz.

A kutatás elméleti háttere:

A pszichológiai immunitás 16 képességterületének és alfaktorainak fogalmi rendszere, mérőeszközének, kutatásának és eredményeinek megismerése és az iskolai fejlesztési lehetőségeinek feldolgozása. A motiváció elméletek fejlődéstörténetének és elágazásainak feldolgozása, valamint kutatási eredmények iskolai hasznosíthatósága.

Hipotézisek:

Kimutathatók-e a képző- és iparművészetet, zenét, táncot és színészetet tanulók (művészetet tanulók) és a kontrollcsoport (művészetet nem tanulók) közötti különbségek a 14–16 éveseknél a pszichológiai immunitás és a motiváció területein. Vannak-e az egyes művészeti ágra jellemző sajátos vonások?

Vizsgálati eszközök és módszerek:

A PI-t Oláh Attila (2005) által kidolgozott önbevallós (junior) kérdőívvel, a belső és külső motivációt a PI faktorokból képezhető skálákkal és egy sajátkészítésű kérdőívvel vizsgáltam. Az adatokat SPSS programmal dolgoztam fel.

Elemzési eljárások:

Az eredményeket kétféle csoportosításban vettem össze: 1. a művészetet tanulók és művészetet nem tanulók csoportjaiban, 2. a művészeti ágakat tanulók csoportjaiban. Az adatok feldolgozása középátlag-pontérték- és szórás számítással történt, valamint szignifikanciavizsgálatokat, korrelációs számítást és faktoranalízist is végeztem. Minden leíró táblázathoz készült ellenőrző statisztikai próba: Levene-teszt, kétmintás t-próba, ANOVA, Kruskal–Wallis-teszt, Scheffe–féle homogenitásteszt.

A minta:

A vizsgálatban 240 14-16 éves, városi művészeti iskolában tanuló vett részt, a négy művészeti ág területéről 60-60 fő. A kontrollcsoportban 60 tanuló volt.

Eredmények:

A PI és a motiváció komponensei kapcsolatba hozhatók egymással. Az alacsony pszichológiai immunitással rendelkező tanulók kevésbé kitartóak, megküzdőképesekek, kevésbé optimisták és kevésbé bíznak fejlődésükben. Azaz a jó művészeti teljesítmény eléréséhez olyan művészetileg képzett egyénre van szükség, akinek megfelelő indítékai, önbizalma és energiája van, így képes a tartós erőfeszítésre és céljai elérésére.

PUHA RENDSZEREK MÓDSZERTANA: KUTATÁS A KUTATÁSRÓL

Réti Mónika

Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

reti.monika@ofi.hu

Témakörök: Természettudományi oktatás; Oktatási módszerek, szakmódszertan

Klasszikus kutatásokban a hipotézis igazolását szolgáló módszer kiválasztása – különösen kvantitatív vizsgálatok esetén – egyértelműen minősíthető és alátámasztható. Összetett, változó rendszerek és kvalitatív kutatások esetén azonban a módszertan megválasztása az eredmények alapján nem mindig értékelhető egyértelműen, ezért a kutatásra reflektáló kutatások szerepe megnő: egy ilyen módszertani kísérletről számol be ez az előadás.

A K+F+I keretrendszerben készített természettudományos nevelési-oktatási program pilot szakasza a fejlesztésbe ágyazottan valósult meg, ezért fontos volt olyan kutatási elemek beépítése, amelyek a fejlesztési folyamat követésén túl a minőségbiztosítást is szolgálják, és a próbamodulok további finomítását is elősegítik. Ebből a célból participatív akciókutatásokat folytattunk 8 partnerintézményben, intézményenként 2-2 hullámban, 3-3 ciklusban, összesen 4 kutató és 16 pedagógus részvételével. Két intézményben az akciókutatásnak több hulláma is megvalósult. Az akciókutatás során a résztvevők megfigyeléseit reflektív dokumentumok felhasználásával (célmeghatározás és két értékelő lap) (Kaufman, Herman, 1991), valamint a konvergens interjú módszer (Dick, 1990) alkalmazásával segítettük. A megfelelő módszerekkel végzett dialógus-elvű értékelés a fejlesztő munka és a kutatás részét is képezte. (Guba, Lincoln, 1990)

Noha az akciókutatás pontosságának és megbízhatóságának érdekében szigorú protokollt és vezérfonalat dolgoztunk ki (Kirk, Miller, 1986, Dick, 1999), a kutatást végző személyek különbözősége is okozott eltérést az egyes intézmények között, így hatva az eredményekre. (Patton, 2011) Az ebből eredő eltérések felderítésére, ezen túlmenően az akciókutatáshoz választott módszertan vizsgálatára többciklusos iteratív kutatást végeztünk, a puha rendszerek módszertana szerint. (Checkland, 1981, Patching, 1990, Checkland, Poulter, 2006) Komplex pedagógiai fejlesztések esetén az ilyen jellegű metakutatások (a kutatásról szóló kutatások) szerepét a szakirodalom is szorgalmazza (például: Wals és mtsai, 2010).

A feltárt eredmények segítettek abban, hogy a meghatározott akciókutatási protokoll alkalmazásában történt eltéréseket azonosítsuk és értelmezzük, és ezen keresztül a fejlesztésben résztvevő partnerintézmények munkája között tapasztalt eltéréseket mélyebben megértsük. A kutató tacit tudása, pedagógiai gyakorlata és pedagógiai tudása alapvetően befolyásolta a protokoll alkalmazását. Ezeken keresztül az akciókutatási protokollnak (így a reflektív lapok, mentorálási segédletek megfogalmazásainak), és a kutatási vezérfonalnak (a konvergens interjúk leírásának) a továbbgondolására adtak alapot.

A puha rendszerek módszertanát hazánkban még nem alkalmazták pedagógiai kutatásokban, ezért önmagában az a tapasztalat is értékes számunkra, hogy hogyan használható a puha rendszerek módszertana összetett folyamatok, és az azokba ágyazott kvalitatív kutatási történések értelmezésére.

REFLEKTÍV TANÁRI ESSZÉK ATTITŰD-HEURISZTIKUS VIZSGÁLATA

Mrázik Julianna

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Intézet

mrazik.julianna@pte.hu

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

A tanári kompetenciák, mint képesség-, tudás- és attitűd-hármas megismerése a személyi belső referencia-rendszeréhez való hozzáférés útján ragadható meg a leginkább (Rogers, Aronson). E hozzáférést segítik a különféle szakmai fogódzók, szakmaleírások, kompetencialisták és sztenderdek. A szakmai önreflektív esszé mint eszköz szolgálhat a vonatkoztatási rendszer feltárásában. A vizsgálat a kompetencia-komponensek közül az attitűd fókuszba helyezésére törekszik abból az okból, hogy a három elem közül a leginkább problematikus a megragadása, megváltoztatása, befolyásolása. A reflektív esszé megalkotása során annak elvégzésére kényszerül a létrehozója, hogy az életpálya folyamán keletkezett élményeket utólag reflektálja, gyakran a két cselekvés között hosszú idő elteltével és azokat tudatosan átélje, valamint erről a folyamatról egy esszé megírásával számot adjon. Ahhoz, hogy mi nyerjen alakot e perceptuális mezőben és ez a megtestesülést milyen módon támogatható, szükséges támpontok kidolgozása, megadása az élmény tudatos (reflektált) tapasztalattá alakításához. Így információ nyerhető arról az attitűdről, amellyel a pálya felé fordul az esszé szerzője. A vizsgálat középponti kérdése, hogy megtörténik-e a tanárképzés folyamata során a bemeneti és a kimeneti, pedagóguspálya iránti attitűd-elvárások egymáshoz közelítése. A téma feltárásához kapcsolódó kutatás módszere a szakmai bevezető esszék korpuszvizsgálata (n=75) kvalitatív kutatási stratégia mentén, Grounded Theory alapján, graduális és a posztgraduális mesterszintű tanárképzésben részt vevők 2010-2014 között született írásai alapján. A kutatás várható eredményei a tanári szakmai énkép, közelebbről a tanári pálya iránti attitűd alakulásáról való elmélyültebb tudás konstrukciója és annak tanárképzési reflexiója. Következtetéseként megfogalmazható, hogy a tanári és tanuló tevékenységet alkotó folyamatként feltételező tanárképzés során elengedhetetlen a produktumok, a különféle objektivációk létrejötte és létrehozásuk elősegítése. A reflektív esszé ilyen produktum, amely információval szolgál és fontossága abban nyilvánul meg, benne hogy a tanárrá képzés nem csupán a tények, adatok tudását, reprodukív tudáselemeket: az akadémikus tudáskomponensei rögzítését jelenti, hanem - e visszaidézhető tudáselemek mellett - további kompetencia-komponensekét is (képesség, készség, jártasság, alkalmasság) és az attitűd formálását, egyaránt. A pálya iránti attitűd formálódása éppúgy nem lehet véletlenszerű, mint a másik két komponensé. A kutatás további iránya a bemeneti, a tanárképzés bevezető szakaszában megírt reflektív esszék a képzés végén létrejött esszékkel történő egybevető elemzése.

REZILIENS TANULÓK AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁBAN AZ ORSZÁGOS KOMPETENCIAMÉRÉS ADATAI ALAPJÁN

Fejes József Balázs* – Patai Jolán – Tóth Edit** – Csapó Benő****

**SZTE Neveléstudományi Intézet*

fejesj@edpsy.u-szeged.hu

***MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport*

pataij@edu.u-szeged.hu

tothedit@edpsy.u-szeged.hu

csapo@edpsy.u-szeged.hu

Témakörök: Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás; Kognitív fejlődés és fejlesztés

A szocioökonómiai státusz és az iskolai teljesítmény összefüggése jól ismert, mindemellett a hátrányos helyzetű tanulók között is vannak olyan diákokat, akik kedvezőtlen körülményeik ellenére jól teljesítenek, azaz reziliens tanulók. A PISA-elemzések (OECD, 2011, 2013) jelentik eddig az egyetlen forrást, amelyek kvantitatív adatokkal szolgálnak az oktatási rezilienciáról a magyar tanulók körében. A matematikát középpontba állító 2012-es adatfelvétellel épülő jelentésben reziliensnek az a tanuló minősül, aki az adott országában a szocioökonómiai státusza alapján az alsó 25%-ba, eredményei alapján a PISA-vizsgálatban résztvevő azonos szocioökonómiai státuszú tanulók legjobban teljesítő 25%-ába tartozik. Eszerint Magyarországon a reziliens tanulók aránya 4,1%, ami jelentősen elmarad az OECD-országok 6,4%-os átlagától, és a 2003-as adatfelvételhez viszonyítva nem történt változás arányukban.

Kutatásunk célja, hogy az országos kompetenciamérés adatainak segítségével általános iskolás tanulóink körében megvizsgáljuk az oktatási reziliencia megjelenését, továbbá hogy olyan tényezőket azonosítsunk, melyek hozzájárulhatnak a hátrányos helyzetű tanulók iskolai sikerességéhez. A 2013-as adatgyűjtés alapján azokat a 6. (N=71097) és 8. évfolyamos (N=65181) tanulókat vontuk be elemzésünkbe, akik családi háttéréről információkkal rendelkezünk. A hiányzó adatokból eredő becslési hiba miatt eredményeink alsó becslésnek tekinthetők a reziliens tanulók arányáról. A reziliens tanulók meghatározásakor a PISA módszertanát követtük (l. OECD, 2013).

Eredményeink szerint a 6. évfolyamon a reziliensek aránya matematikából 2,15%, szövegértésből 1,52%, akik mindkét területen a reziliens tanulók közé tartoznak, azok aránya 1,47%. 8. évfolyamon a reziliensek aránya matematikából 1,84%, szövegértésből 1,69% és 1,44% a mindkét területen reziliensnek minősülők aránya. A PISA-mérés és az OKM arányaiban megmutatkozó különbség eredhet abból, hogy a PISA-mérésekben a legjobban teljesítő 25% meghatározása nem országok szintjén történik, hanem a mérésben résztvevő tanulók első negyedét veszik figyelembe. Jelentős átfedés tapasztalható a két tudásterületen a reziliens tanulók körében: aki szövegértésből reziliens, az nagy valószínűséggel matematikából is az. Adataink megerősítik a PISA-mérések eredményeit, mely szerint a családi háttér jellemzői nagyobb hatását fejtene ki a szövegértésre mint a matematikára.

Az oktatási reziliencia vizsgálatának eredményei a korábbiaktól eltérő módon mutathatják meg a hátrányos helyzetű diákok iskolai sikeressége szempontjából lényeges tényezőket. A magyar iskolarendszer nemzetközi viszonylatban is kiemelkedő méltányossági problémáit figyelembe véve e megközelítéssel gyűjtött adatok különösen fontosak lehetnek oktatási rendszerünk fejlesztésében.

A kutatás az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával a TÁMOP 3.1.9-11/1-2012-0001 azonosító jelű "Diagnosztikus mérések fejlesztése" című kiemelt projekt keretében valósult meg.

SIKERTÖRTÉNET LETT? – TÁMOP-2.1.2: ORSZÁGOS FELNŐTTKÉPZÉSI PROJEKT

Szabó Csilla Marianna

Dunaiújvárosi Főiskola

szabocs@mail.duf.hu

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Motiváció, önszabályozás

Minden felmérés azt mutatja, hogy hazánkban a felnőtt korú lakosság digitális és idegennyelv-tudása rendkívül alacsony szintű. A számítógép- és az internethasználat tekintetében egyértelműen megállapítható, hogy a kisebb településen élők, az alacsonyabb iskolai végzettségűek és az idősebb korosztály csekély mértékben birtokolja a digitális kompetenciát. Noha a háztartások számítógéppel és internettel való ellátottsága jelentős mértékben növekedett az elmúlt 10 évben, a digitális technikát és az internetet használók aránya kisebb mértékben emelkedett. A lakosság nyelvtudása talán még aggasztóbb képet mutat: a statisztikák szerint idegennyelv-tudás tekintetében sereghajtók vagyunk az EU-ban. A 2012-es Eurobarométer jelentése szerint: míg az EU tagállamokban a lakosság 54%-a beszél legalább egy idegen nyelvet, addig hazánkban ez az arány csupán 35% - amelybe beletartoznak az idegen nyelveket többnyire beszélő Y és Z generáció tagjai is.

Mivel e két kulcskompetencia rendkívül fontos a munkaerőpiacon, ezért 2012 őszén a KIH és az NT Kft koordinálásával elindult a TÁMOP-2.1.2/12-1-2012-0001 projekt, melynek fő célja a felnőtt lakosság idegen nyelvi és informatikai kompetenciájának növelése, és ennek segítségével munkaerő-piaci integrációjuk támogatása. A 2014. augusztus 31-én záruló projektben rendelkezésre álló 12,5 milliárd forintot arra fordítják, hogy legalább 100.000 főt vonjanak be a felnőttképzésbe. A jelentkezés minimális feltétele a 18. életév betöltése, illetve az volt, hogy a személy ne kapjon sem hazai, sem uniós tanulmányi támogatást, valamint az alacsony összegű önrész befizetése. A képzésekbe bevontak tanulását egy jól szervezett mentori hálózat támogatja.

A kutatás 2014 tavaszán zajlott digitális kérdőív segítségével a képzésekben résztvevők körében. Noha a projekt kiemelt célcsoportjai a 45 év feletti és az alacsony iskolai végzettségűek voltak, azt feltételeztük, hogy a képzésekbe többnyire a(z 50 évnél) fiatalabb korosztály és a legalább érettségivel rendelkezők kapcsolódtak be. Második feltételezésünk az volt, hogy a résztvevők többsége idegennyelv-tudását igyekezett fejleszteni, és a magasabb óraszámú képzéseket preferálta. Végül úgy véltük, hogy a megkérdezettek legfőbb motivációja az volt, hogy javítsák munkaerő-piaci pozícióikat. A kutatás eredményei igazolták, hogy többségében valóban a fiatalabbak, a magasabb iskolai végzettségűek és a városokban lakók vettek részt a képzéseken. A zömmel idegen nyelvi tanfolyamon való részvétel célja általában az volt, hogy az illető sikeresebb legyen a hazai munkaerőpiacon (munkahely megtartása, új munka, magas pozíció), illetve hogy külföldön munkát tudjon vállalni. A projekt másik pozitív hozadéka, hogy a résztvevők a képzéssel általában elégedettek voltak, ezért örömmel vennének részt más, hasonló tanfolyamon; minde4mellett a siker sokakat arra motivált, hogy folytassák a tanulást.

SZAKMATARTALMAK ELŐREJELZÉSE

Szép Zsófia

Zsigmond Király Főiskola

zsafia.szep@gmail.com

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Szakképzés

A gazdasági növekedés, a versenyképesség növelése, a tudás gazdaság fejlesztése, a foglalkoztatottság igen nagymértékben függ az oktatás, képzés hatékonyságától, eredményességétől, a képzések korszerűségétől. A képzések korszerűségéről gondoskodni kell, ez minden szereplőnek érdeke, mint a gazdaság, az egyének, az egész nemzetgazdaság. A szakképzéssel szembeni elvárások vonatkozhatnak létszámra, struktúrára, minőségre, korszerűsége. A szakmai tudás minőségével, korszerűségével kapcsolatosan számos kritika éri a rendszert. A szakmai tudás megszerzésének egyik feltétele a szakmatartalom korszerűsége. A szakmatartalom korszerűségének biztosítása előrejelzést feltételez. A korszerű munkaerőpiaci követelmények feltétele az egész életen át tartó tanulás, és ez szervesen kapcsolódik az alkalmazkodóképesség növeléséhez, mint ahogy ez számos EU célkitűzésben is megjelenik. Az alkalmazkodó képességet pedig nem utólagos passzív reakciónak kell értelmezni, hanem aktív, tervezett jövőképpel való rendelkezésnek. A szakképzésben ennek különösen fontos jelentősége van. Feltételezzük, hogy az egyes szakmáknak, szakmacsoportoknak, illetve azok szakmatartalmának, egyes moduloknak különböző elévülési, amortizációs ideje van. A képzési idő sok esetben olyan hosszú, hogy meghaladja az elévülési időt. Különösen jellemző ez azokra a szakmákra, amelyek például az információs technológián alapulnak. Nem jellemző viszont a kézműves szakmákra, amelyeknél éppen a hagyományos technológia a lényegi elem. Másrészt viszont az egyes szakmák csoportosíthatóak olyan szempontból is, hogy melyek esetében játszanak nagyobb szerepet a nemzetközi szabványok. E szakmák tartalmának előrejelzése viszonylag egyszerűbb, hiszen a fejlettebb országok gyakorlata mérvadó. A kutatás célja egyrészt a szakmák, szakmacsoportok kategóriáinak meghatározása a szakmatartalmak elévülési ideje szempontjából, másrészt modell alakítása abból a szempontból, hogy milyen intézményi rendszerre alapozva lehet a szakmatartalmak rendszeres előrejelzését megvalósítani, amely modell keretet teremt az előrejelzésre a konkrét szakmák tekintetében. A kutatás a nemzetközi tapasztalatok elemzése alapján javaslatot tesz arra, hogy milyen intézményi, jogszabályi rendszer szükséges az előrejelzések megvalósításához.

SZÍNPADI TÁNCMŰVÉSZKÉPZÉS MAGYARORSZÁGON.
INTÉZMÉNYTÖRTÉNETI VÁZLAT

Bolvári-Takács Gábor
Magyar Táncművészeti Főiskola
bolvari@honvedart.hu

Témakörök: Művészeti nevelés, vizuális kultúra; Neveléstörténet, reformpedagógia

Az előadás az OTKA K81672 számú, 2010-2014 között lezajlott kutatás szakmai eredményeit ismerteti. A magyarországi színpadi táncművészképzés intézménytörténeti vonatkozásait korábban nem vizsgálták, jóllehet neveléstörténetünk e szegmense számos máig ható tanulságot és következményt rejt. Előadásomban a módszertani és történeti bevezető után a következő témákat érintve kívánom vázolni az iskolarendszerű táncos képzés legfontosabb állomásait és fejezeteit: az Operaházi Balettiskola (1883-1950); a nyilvános táncoktatás, mint rendészeti kérdés (1896-1951); a táncművészképzés állami szerepvállalásának ígéretei és kudarcai (1945-1950); a Színház- és Filmművészeti Főiskola Táncfőtan szakának működése (1945-1958); a balettművész-képzés intézményesülése (1949-1954); az Állami Balett Intézet képzési szerkezetének megszilárdulása (1954-1990); végül a felsőfokú táncművészképzés fejlődése (1990-2010). A kutatás forrásai között levéltári dokumentumok, korabeli sajtótermékek, visszaemlékezések és feldolgozások egyaránt szerepelnek.

Az eddigi kutatások eredményeként öt állítást fogalmaztam meg, amelyeket előadásomban bizonyítani kívánok, az alábbiak szerint:

1. A művészképzés intézményesülési folyamata közvetlenül összefügg az adott művészeti ág társadalmi elismertségének alakulásával.
2. Magyarországon az állam a 20. században a táncművészeti műfajok között folyamatosan diszkriminált.
3. Az iskolarendszerű képzés színvonala nem függ az intézmény alapításának időpontjától, illetve az intézményesülés óta eltelt idő hosszától.
4. A táncművészképzés intézményesülési folyamata nem műfaji (balett, néptánc, társastánc, mozdulatművészet stb.) meghatározottságú, azt a táncművészet felé irányuló társadalmi, politikai és erkölcsi elvárások, valamint a rendelkezésre álló személyek határozták meg.
5. A táncművészképzés intézményesülésének vizsgálata új információkkal szolgál a művészeti ág hazai fejlődéstörténetét illetően, mert a táncos képzés történeti önreflexiója eddig nem segítette elő a tudományos kutatást.

SZÜKSÉGBŐL ERÉNY. A TANÁRI KOOPERÁCIÓ JELENTŐSÉGE HÁTRÁNYOS ISKOLAI KOMPOZÍCIÓBAN.

Bacscai Katinka

Debreceni Egyetem

bacscai.katinka@gmail.com

Témakörök: Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

Előadásunkban a tanári kollektívákra koncentrálnak. Az oktatáskutatás hosszú időn keresztül az individuális teljesítményekre helyezte a hangsúlyt. Az eredményesség kollektív szemlélete először az Amerikai Egyesült Államokban jelent meg. Itt kezdték vizsgálni az egyéni eredményességre gyakorolt kollektív hatásokat, amelyeket iskolai hatásnak, vagy iskolai kompozíciós hatásnak neveztek a kutatók. A társadalmi tőkeelmélet intragenerációs tőkeforrásként értelmezi azt a közös munkából származó előnyt, amely közös tananyag kidolgozásban, a tehetséges, vagy hátrányos helyzetű diákokkal való közös foglalkozásban, projektfeladatok gyakoriságában érhető utol (Raudenbush–Bryk 1986; Podgursky–Springer 2007; Pusztai 2009). Ennek az erőforrásnak a jelentősége már korábban bizonyítást nyert, ebben az előadásban arra koncentrálnak, hogy milyen jellegű és mennyire erős különbségek vannak az együttműködő és a kevésbé együttműködő iskolák tanári karai és ezen tényezőknek a diákok eredményességére gyakorolt hatása között. Az empirikus vizsgálatot a 2008-as TALIS (Teaching and Learning International Survey) kutatás adatbázisának másodelemzése jelentette. A TALIS a tanítás és a tanulás feltételeit ISCED 2 szinten vizsgáló OECD kutatás. Magyarországon 189 iskolából 2934 pedagógus került a mintába. A TALIS adatokat összekötöttük a 2008-as OKM mérés diák adataival, melyekből eredményességi változókat és háttér információt is gyűjthettünk. A kollektív eredményesség hangsúlyozása céljából az adatok elemzését csoportszintű, ökológiai elemzési módszerrel végeztük. Az elemzések során parciális elemzések formájában vizsgáltuk a különböző diákkompozíciójú iskolákat. Az adatok elemzése kapcsán egyértelművé vált, hogy a hátrányos kompozíciójú iskolákban, ahol a diákok társadalmi háttere lényegesen alacsonyabb, mint az országos átlag, ott a tanárok gyakrabban működnek együtt a kollégáikkal és az együttműködés gyakoriságának az eredményesség több mutatójára (tanulmányi, nem tanulmányi szubjektív) erősebb pozitív hatása van, mint más kompozíciókban. Kimutattuk továbbá, hogy az együttműködő és kevésbé együttműködő tanári karok jellemzői más mutatók (pl. végzettség, korösszetétel) tekintetében is eltérnek, ill. kapcsolatban vannak az iskola környezetéből származó külső tőkeforrásokkal és karakteresen más az iskola vezetője és a tanári kar kapcsolata is. Az adatok segítségével jól megrajzolható egy olyan iskolaprofil, amely a tanárok közötti közös pedagógiai értékeken alapuló együttes munkával tudja kezelni az iskolai hátrányokat.

TANÁRI NÉZETEK AZ ORSZÁGOS KOMPETENCIAMÉRÉS INTÉZMÉNYI SZINTŰ HASZNOSSÁGÁRÓL, HASZNOSÍTHATÓSÁGÁRÓL, TANÍTÁSI-TANULÁSI FOLYAMATRA GYAKOROLT HATÁSÁRÓL

Sipos Judit

ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

siposjudit01@gmail.com

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A tanulói teljesítmények az oktatás elszámoltathatósági rendszereinek központi indikátorai, hazánkban az Országos kompetenciamérés a tanulói teljesítményeken alapuló elszámoltatás alapja (Balázi és Horváth, 2011). Nemzetközi kutatási eredmények a tanulóiteljesítmény-méréseken alapuló elszámoltatás tanítási-tanulási folyamatra gyakorolt számos kedvező és kedvezőtlen hatását igazolták (Lashway, 2001; Koretz, McCaffrey és Hamilton, 2001; Figlio és Loeb, 2011; Linn, 2012). A hazai közoktatás elszámoltathatósági rendszerének vizsgálata kevésbé hangsúlyos terület, a nemzetközi kutatásokban megfogalmazott hatásokról kevés empirikus adat (Sinka, 2006; Tóth, 2011) áll rendelkezésre. A kompetenciamérés hatékonyságát befolyásolják a pedagógusok mérésről kialakított nézetei, ezért a mérés tanárok körében észlelt hatásának feltárása kiemelt jelentőségű.

A vizsgálat központjában általános- és középiskolákban oktató pedagógusok Országos kompetenciamérésről, a mérés intézményi szintű hasznosságáról, hasznosíthatóságáról kialakított nézeteinek feltárása, valamint tanítási-tanulási folyamatra gyakorolt hatásának vizsgálata áll. A kutatás célja továbbá az alkalmazott kérdőív validitásának vizsgálata, az általános- és középiskolákban oktató pedagógusok nézeteinek összehasonlítása.

A vizsgálatban 237, a Dél-alföldi régióban oktató pedagógus vett részt, akik 2014 márciusában töltötték ki a nyolc részből, valamint 97 itemből álló online kérdőívet. A teljes kérdőív megbízhatósága megfelelő (Cronbach- $\alpha=0,83$). A kérdőív validitásának vizsgálata során a kérdőívrészek alkalmasnak bizonyultak a faktoranalízis elvégzésére (KMO=0,78-0,88), amely az elméleti változóstruktúrát igazolta.

Az eredmények szerint a pedagógusok körében magas az Országos kompetenciamérés elfogadottsága, azonban a mérés visszajelzéseit nem minden esetben tartják hasznosnak, nézeteik szerint az eredmények nem nyújtanak megbízható képet az iskolákban folyó pedagógiai munka minőségéről. A pedagógusokra leginkább a nagy tétellel járó mérések, a mérésben érdekelték közül pedig saját belső elvárásaik és az iskolavezetés gyakorolnak nyomást. A pedagógusok 62,9%-a célzottan gyakorol a mérésre, többségük hónapokkal a mérés előtt megkezdte ezt a tevékenységet. A pedagógusok 86,1%-a szerint használják a mérés korábbi feladatait az iskolákban, és fontosnak tartják, hogy a diákok tesztmegoldó stratégiáit fejlesszék. A pedagógusok szerint munkájuk hatékonyabbá és nagyobb időigényűvé vált a mérés hatására. A pedagógusok válaszai alapján a mérés eredményeit hasznosítják és elemzik az iskolákban, de az elemzés évi 1-2 alkalomra korlátozódik, és nem terjed ki a tantestület egészére.

Az elszámoltathatósági rendszerekkel kapcsolatos nemzetközi kutatásokban megfogalmazott hatások többsége a vizsgálat eredményei alapján is igazolhatók. Az eredmények rámutatnak arra, hogy szükség van hosszú távú támogató mechanizmusokra, amelyek az Országos kompetenciamérés eredményeinek hatékony intézményi felhasználását segíthetik elő.

TANÍTÓK ÉS SZAKIRÁNYÚ MESTERI KÉPZÉS LEHETŐSÉGE

Barabási Tünde

Babes-Bolyai Tudományegyetem

tunde.barabasi@gmail.com

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Felsőoktatás, felnőttoktatás

Az erdélyi magyar felsőfokú tanítóképzés egyik alapvető teremtett értéke és egyben hozadéka a mesteri fokozat megszerzésének lehetősége. Bár a felsőfokú tanítóképzés fő profilja az alapképzés, az utóbbi években több tagozaton volt, van, illetve tervezett a szakhoz szorosan kapcsolódó mesteri képzésnek a bevezetése, amely egyben a tanügyi törvény pedagógusképzési kívánalmaival is egybecseng. Ennek megfelelően ugyanis a pedagógusok képzése akkor tekinthető teljesnek, ha mesteri végzettséggel is rendelkeznek. A román felsőoktatás változatos MA oklevél megszerzésének lehetőségét kínálja pedagógusok számára is, de nagyon szűkös a tanítói szak-specifikus mesteri képzés kínálata.

Az előadás ebben a témakörben végzett empirikus vizsgálati eredményeinket összegzi. A kutatás alapkérdését a gyakorló tanítók mesteri képzéshez való viszonyulása képezi. A vizsgálat célja ennek megfelelően gyakorló tanítók körében (N=209) feltárni a mesteri képzés iránti kereslet irányát, jellegét, motivációit. Ugyanakkor az elemzés tárgyát képezi az is, hogy a tanítóság milyen arányban rendelkezik már mesteri fokozattal, illetve ezt milyen mértékben hasznosítják nevelési tevékenységükben, és tekintik szakmaiságuk meghatározó elemének. Bemutatjuk azokat a képzésben való részvételhez társított oktatási és nem-oktatási hozadékokat is, amelyeket az érintett vizsgálati személyek kiemelnek. A vizsgálat ankét módszerére, írásbeli kikérdezésre alapszik. Az adatok feldolgozását leíró statisztikai módszerekkel valósítottuk meg. Az eredmények azt jelzik, hogy a tanítók jórészt egzisztenciális motívumok által vezérelve vesznek részt, vagy szándékoznak bekapcsolódni a képzésbe, a legmeghatározóbb motívátor a munkahely biztonságának megteremtése. Ugyanakkor a kereslet igen magas arányban a tanítói munka-specifikus szakok felé mutat. Elenyésző azon pedagógusok száma, akik más területen kívánnak inkább továbbtanulni, és MA oklevelet szerezni.

Az eredmények nem csak helyzetképet rajzolnak ki a gyakorló tanítók képzettségi szintje mentén, hanem tájékozódási alapul is szolgálhatnak - a képzési szándékok és igények felmérése által - egyetemünk mesteri szakindítási indokoltságának meghatározásában.

TANULÁSI STRATÉGIÁK ÉS MOTÍVUMOK DAGANATOS BETEGSÉGBŐL GYÓGYULT GYEREKEK ÉS OSZTÁLYTÁRSAIK KÖRÉBEN

D. Molnár Éva

SZTE Neveléstudományi Intézet
medu@edpsy.u-szeged.hu

Témakörök: Egészségnevelés, sportpedagógia; Motiváció, önszabályozás

A daganatos betegségből gyógyult gyerekekkel végzett kutatások legfontosabb célkitűzése az iskolai visszatérés lehetőségeinek és nehézségeinek feltérképezése, abból a célból, hogy támogató programok készüljenek a gyógyult gyerek és környezete számára. A nyolcvanas évekig a hangsúly a szülők támogatására helyeződött, napjainkban az iskolai beilleszkedés kérdése és vizsgálata legalább akkora hangsúlyt kap (Katz, 2007). Az iskolába való visszatérést határkőnek nevezik a gyógyulás folyamatában, hiszen az egyben a betegségtől való eltávolodást és az egészséges élethez közelítést jelenti (Hewitt, Weiner és Simone, 2003).

Jelen vizsgálat legfontosabb célkitűzése azt feltérképezni, hogy van-e különbség a gyógyult gyerekek és osztálytársaik tanulási motívumainak és tanulási stratégiáinak mintázatában és fejlettségében. Továbbá, van-e különbség köztük az iskolai eredményesség, illetve az iskolai attitűd tekintetében.

A vizsgálatban 2012 tavaszán 12-18 év közötti daganatos betegségből gyógyult gyerekek és szüleik vettek részt (N=21), továbbá kontrollcsoportként néhány, véletlenszerűen kiválasztott gyógyult gyerek egész osztálya (összesen N=87). A tanulási stratégiák és motívumok vizsgálatára Molnár (2003) önszabályozott tanulás kérdőívét használtuk (tanulási motiváció – 46 item, Cronbach- α = 0,86; tanulási stratégiák – 42 item, Cronbach- α = 0,90), illetve adatlappal mértük a különböző háttértényezőket.

Az eredmények azt mutatják, hogy a gyógyult gyerekek és osztálytársaik tanulási motívumaiban nincs különbség, és csupán egy stratégiahasználat során mutatkozik szignifikáns eltérés: a tervezés stratégiáját a gyógyult gyerekek kevésbé használják (m=39%, s= 19%, mint egészséges társaik (m=53%, s=21%; t=-2,959 p=0,01). Ugyanakkor az is kiderült, hogy az egyes motívumok és stratégiák egészen másképpen fejtik ki hatásukat az iskolai eredményességben a két részminta esetében. A gyógyult gyerekek csoportjában a motívumok és a tanulmányi átlag között erősebb összefüggések keletkeztek (r=0,47 – 0,59). Ugyanakkor erre a csoportra a pozitív irányú motívumok (elsajátítási, teljesítménykereső motívum, pozitív önhatékonyság) meghatározó szerepe a jellemző, szemben a kontrollcsoporttal, ahol a negatív irányú motívumok (szorongás, negatív önhatékonyság) is szignifikáns együttmozgást mutattak a tanulmányi átlaggal. A háttérváltozók vizsgálata alapján megmutatkozott a szülők jelentős szerepe a gyógyult gyerekek iskolai reintegrációjában. Azok a gyerekek, akiknek szülei elégedettebbek iskolai eredményükkkel, motiváltabbak a tanulásban és jobban nyomon követik tanulási folyamataikat.

Kutatásunk rámutatott arra, hogy a gyógyult gyerekek tanulás terén tapasztalt sajátosságai meghatározóak az iskolába való visszailleszkedésük során. A szülők bátorító és támogató magatartása mellett a pedagógusok és az osztálytársak szintén fontos szerepet töltenek be ebben a folyamatban.

Az első szerző a tanulmány megírása alatt Bolyai János Kutatói Ösztöndíjban részesült.

TÁRSADALMI KAPCSOLATÉPÍTÉS A GÁBOR DÉNES ELEKTRONIKAI MŰSZAKI
SZAKKÖZÉPISKOLA ÉS KOLLÉGIUMBAN MEGVALÓSULÓ HONVÉDELMI
NEVELÉS ÁLTAL

Madarász Tibor

Gábor Dénes Elektronikai Műszaki Szakközépiskola és Kollégium
madarasz.tibor78@gmail.com

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

A kutatás célja a hazánkban nemzeti tradícióikkal rendelkező katonai nevelés újraéledésének, a Gábor Dénes Elektronikai Műszaki Szakközépiskola és Kollégium honvédelmi szakközépiskolává alakulásán keresztül történő bemutatása. A kutatásban a Honvédelmi Minisztérium irányítása alá tartozó egyetlen középiskola működése által megnyilvánuló társadalmi kapcsolat kerül fókuszba.

A különböző társadalmi alrendszerek teljes társadalomra kifejtett hatására a társadalomtudományok terén már viszonylag korán felfigyeltek, a katonasággal csak jóval később, a második világháborút követően kezdtek el foglalkozni (Burk 1993). Egy adott nemzet katonai kultúrája, leginkább a katonaság és a katonai alrendszerek intézményének civil kapcsolatai által írható le. Ahol a társadalom elfogadó, tiszteletteljes attitűddel viseltet a katonasággal és a katonai kultúrával szemben, ahol a véleményformálás kölcsönösen elfogadó a civil és a katonai alrendszer között, ott a katonaság társadalmi integritása is megfelelő mértékű (Kozma 1999; Herspring 2009).

Hazánkban a sorköteleesség felfüggesztésével, a középfokú katonai szakközépiskolák és kollégiumok megszüntetésével ez a közvetlen társadalmi beágyazottság meglehetősen beszűkült. Az 1999-es NATO csatlakozás és az ezzel járó nemzetközi szerepvállalás ugyan ismét a katonaságra irányította a figyelmet, a hivatásos szervezeti forma révén a társadalomnak csak egy meglehetősen szűk rétegét érinti közvetlenül a honvédelem ügye (Varga 2012).

Ennek a rétegnek, a civil és katonai társadalom kapcsolatának szélesítésére kínál lehetőséget az országos szintű Katonaszolgálati program, illetve az országban egyedülálló módon a Gábor Dénes Elektronikai Műszaki Szakközépiskola és Kollégiumban megvalósuló honvédelmi nevelési program. Az ország legnagyobb harcoló alakulatának helyszínéül szolgáló Kossuth laktanya szomszédságában található intézmény nevelési programjába civil- és katonai nevelők együttesen vesznek részt.

A kutatás módszertani alapját az intézményben, közel 2000 órában végzett résztvevő megfigyelés és félig strukturált interjúk készítése és elemzése adja. A tapasztalatokat helyi dokumentumok, törvények, kormányrendeletek értelmezése egészíti ki.

Szakirodalmi háttérként elsősorban hazai szakfolyóiratok (Pl. Képzés és Gyakorlat, Hadtudományi szemle) hadtörténeti írásművek valamint a témához kapcsolódó szakdolgozatok és doktori értekezések szolgálnak.

A kutatás eddig elért eredményei szerint az intézményátalakulás beváltja a hozzá fűzött reményeket és kellő mértékű társadalmi és kormányzati érdeklődést és támogatást élvez. A támogatottság mellett azonban megjelennek a kezdeti nehézségek is, melyek a társadalmi integritás megszilárdítását szolgáló mechanizmusok szempontjából is éreztetik hatásukat.

TÉNYLEG SEGÍT? – ELSŐ TAPASZTALATOK AZ ÚJ TÍPUSÚ
TANTÁRGYGONDOZÓ SZAKTANÁCSADÁSRÓL

Orgoványi-Gajdos Judit – Szabó Mária

OFI

o.gajdos.judit@gmail.com

szabo.maria@ofi.hu

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Tanulás, tudás

Az egységesen magas színvonalú közoktatás megteremtéséhez kapcsolódóan az oktatási rendszer 2011 óta tartó megújulásának fontos eleme a pedagógusok szakmai munkájának, folyamatos szakmai fejlődésének személyre szabott támogatása, a szaktanácsadói rendszer megújítása. A szakmai tanulás jellegzetességeire (Berliner, 2005.) építő kutatásra alapozott, 2012 őszétől zajló fejlesztésben megszületett a pedagógusok folyamatos szakmai fejlődését személyre szabottan, de az intézményi kontextusba ágyazottan támogató új típusú, tantárgygondozó szaktanácsadás modellje. A célokat és feladatokat megalapító protokoll és eszközrendszer a 2013-14-es tanév végéig közel ezer próbalátogatás során került tesztelésre. A tapasztalatok alapján, 2014 nyarán módosult a látogatási protokoll. A 2014-15-ös tanév tapasztalatait is feldolgozva történik az eljárásrend véglegesítése.

A bemutatott vizsgálat célja a rendszer különböző szereplőinek (pedagógusok, intézményvezetők, szakmai támogatók, szaktanácsadók) az új típusú szaktanácsadással kapcsolatos tapasztalatainak felmérése, a folyamatban használt eszközök érvényességének, használhatóságának, valamint a pedagógusok erős és fejlesztendő kompetenciáinak a feltérképezése volt. Az 500 fős mintán végzett vizsgálat három pedagóguscsoportra (óvodapedagógusok, tanítók, tanárok) terjedt ki. Az adatokat a látogatáshoz kapcsolódó dokumentumokból (óra/tevékenység-látogatási adatlap, a pedagógus szakmai fejlődési terve, szaktanácsadói összegzés), és a kutatás-fejlesztés keretében az érintett pedagógusoktól, intézményvezetőktől, szakmai támogatóktól visszaérkezett kérdőívek feldolgozásából nyerte a kutatócsoport. Az eredmények a szaktanácsadási folyamat megvalósíthatóságáról, az eszközök használhatóságáról, az intézményvezetőnek a folyamathoz való viszonyáról illetve a pedagógusok szakmai fejlesztési tervével kapcsolatos tapasztalatokról szólnak.

TÉRSZEMLÉLET ÉS VIZUÁLIS KÉPZETEK KAPCSOLATRENDSZERE EGYETEMI HALLGATÓK KÖRÉBEN

Csíkos Csaba* – Kárpáti Andrea**

**SZTE Neveléstudományi Intézet*
csikoscs@edpsy.u-szeged.hu

***ELTE Természettudományi Kommunikáció és UNESCO Multimédiapedagógia Központ*
andreakarpati.elte@gmail.com

Témakörök: Kognitív fejlődés és fejlesztés; Művészeti nevelés, vizuális kultúra

A térszemlélet évtizedek óta az intelligencia egyik fontos komponenseként szerepel (Carroll, 1993), és több egyetemi szak – mint egyes mérnöki szakok vagy a rajz és vizuális kommunikáció szak – esetén a rátermettség alapvető komponense. A térszemlélet mint képességszűrő mérésének egyik feladata, hogy a rátermettség szintjéről megfelelő képet kapjunk, és más mérőeszközök bevonásával lehetőség nyílik a térszemlélet pszichikus kapcsolatainak feltárására is. Az egyik ilyen összefüggés-vizsgálat során Massa, Mayer and Bohon (2005) azt találták, hogy például a nemi szerepekre vonatkozó meggyőződések, amelyek a személyiség affektív szférájához sorolhatók, releváns összefüggést mutatnak a térszemlélet szintjével.

Kutatásunk célja az volt, hogy feltárjuk a térszemlélet és a vizuális képzetek kapcsolatrendszerét. A vizuális képzetek minőségét könnyen használható, önkitöltős kérdőív állításaival vizsgálhatjuk. Korábbi kutatási eredmények szerint a vizuális képzetekre vonatkozó tapasztalatok és preferenciák összefüggést mutatnak a térszemlélet képességszintjével. Blajenkova, Kozhevnikov and Motes (2006) szerint a mérnökök inkább sematikus képzeteket képzelik el a térbeli viszonyokat, míg a képzőművészek inkább színes, nagy felbontású képekben gondolkodnak. Kifejlesztettük egy kérdőívet (OSIQ, Object-Spatial Imagery Questionnaire), amely segíthet a magas szintű vizuális képzeteket igénylő területek megfelelő jelöltjeinek kiválasztásában.

Vizsgálatunk 114 résztvevője öt magyarországi egyetem hallgatója volt. Két mérőeszközt használtunk: (1) Az OSIQ kérdőívet, amely 30 itemes (15item a képszerű vizuális képzetek, 15 a sematikus képzetek lefedésére); (2) a Séra, Kárpáti and Gulyás (2002) által kifejlesztett térszemlélet tesztet. Az egyes mérőeszközökre, kapcsolataikra és a háttérváltozókkal vett összefüggésekre számos hipotézist dolgoztunk ki.

A mérőeszközök reliabilitása megfelelőnek bizonyult (a térszemlélet teszt két változatánál Cronbach-a 0,83 és 0,91; az OSIQ kérdőív teljes reliabilitása 0,77; a két részkérdőív 0,86 és 0,80).

A megvizsgált hipotéziseink alapján néhány fontosabb eredmény.

- A térszemlélet teszten a mérnökhallgatók szignifikánsan magasabb átlagot értek el, és ugyancsak szignifikáns különbségek adódtak az OSIQ kérdőív mindkét részterületén a képzési típus szerint
- Képzési típustól függetlenül szignifikáns összefüggés mutatkozott a térszemlélet szintje és a sematikus képzeteket vizsgáló kérdőív-rész között.
- Az OSIQ kérdőív hazai egyetemi hallgatók körében is megbízható és érvényes mérőeszköznek bizonyult, és releváns kapcsolatok mutathatók ki az általa mért pszichikus struktúrák és a térszemlélet szintje között.

TESTI NEVELÉS A FILANTROPISTÁKNÁL

Virág Irén

Eszterházy Károly Főiskola

viragi@ektf.hu

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Oktatási módszerek, szakmódszertan

A 18. sz. végén Németországban kialakult filantropizmus gyökeresen szakítani akart a tanításban uralkodó megkövesedett módszerekkel, a klasszikus nyelvek egyeduralmával, az antik szerzők munkáinak tanulmányozásával, helyette a praktikus és közhasznú ismeretekre, az élő idegen nyelvek tanulására, a szemléltetésen alapuló ismeretszerzésre, a természettel való szoros kapcsolatra helyezte a hangsúlyt. (Tenorth 2010, Schmitt 2007, Benner 2001, Szelényi 1917, Fináczy 1927, Mészáros-Németh-Pukánszky 2005, Pukánszky 2011, Mihalovicsné 2006). A filantropisták nevelési célja a hétköznapi hivatását becsületesen végző erényes polgár nevelése, amely során kiemelt szerepet szántak a testi nevelésnek.

Az előadásomban, mely a filantropizmus pedagógiai gondolatainak magyarországi megjelenését feltáró kutatásom része, arra a kérdésre keresem a választ, hogy mire helyezték a hangsúlyt a testi nevelés terén a filantropinumban, milyen korabeli munkákra támaszkodtak a tananyag kialakításakor. Ennek során bemutatom GutsMuths egy kiválasztott munkájának, a *Spiele zur Übung und Erholung des Körpers und Geistes* (1796) c. könyvének legfőbb elemeit. Vizsgálati módszerként a történeti kutatásokra jellemző forrás és dokumentumelemzést választottam. A német és magyar nyelvű szekundér irodalom feltárását követően a német nyelvű forrásokat elemeztem.

A dessau Philantropinumban folyó oktatás hangsúlyos területei az ügyesség, edzettség, szabadság, természetesség. Egyik fontos alapvetésük, hogy a lélek műveltsége és tökéletessége a testtől függ, azaz a test a lelki erők kifejlődésének és megnyilvánulásának eszköze (Frank 1922). A filantropista nevelés a gyermek életkorához igazodva előtérbe helyezte a mozgást és a testgyakorlást. Az intézetekben tevékenykedő testgyakorlás tanárok már nem csupán gyakorlatmesterek voltak, hanem olyan iskolai tanárok, akik könyveikkel [Villaur (1784), GutsMuths (1793)] megteremtették a német testnevelési irodalom alapjait. GutsMuths Salzmanna a Tübingenben található schnepfenthal filantropinumban tevékenykedett. Művei az iskolai testnevelés szakanyagának megteremtésén túlmenően a német torna és a játékok rendszerezett munkái (Grupe 1966, Kämmel 1879).

A filantropizmus hatása a korabeli magyar nevelésügyben, főként a 19. század első felében egyértelműen kimutatható, a németországi tanulmányutak, valamint a német munkák magyar fordításai következtében. Salzmanna 1784-ben alapított intézetébe 366 magyar látogatott el, köztük Brunszvik Teréz, aki élményeiről memoárjában is megemlékezik (Czeke 1938) de nem feledkezhetünk meg Tessedik Sámuelről sem, aki szarvasi iskolájában kamatoztatta németországi útja során szerzett tapasztalatait (Szelényi 1917).

A Bolyai Kutatási Ösztöndíj keretében megvalósult kutatás a filantropizmus magyarországi jelenlétének feltárását igyekszik új eredményekkel gazdagítani.

TÖRTÉNELEMTANÍTÁS, TANKÖNYVPIAC, TANKÖNYVHASZNÁLAT A KLEBELSBERGI IDŐSZAKBAN

Albert B. Gábor

Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar Neveléstudományi Tanszék
albert.gabor@ke.hu

Témakörök: Oktatási módszerek, szakmódszertan; Neveléstörténet, reformpedagógia

Az elmúlt évek tankönyvpiaci, tankönyvhasználati vizsgálatai egyértelműen igazolják, hogy az 1920-as években a fiú középiskolák történelem tankönyvválasztását három tényező együttes hatása befolyásolta: a felekezeti szempontok, a tömegoktatást jobban kiszolgáló metodikailag újszerűbb, továbbá a több évtizede forgalomban lévő ún. többgenerációs tankönyvekhez való ragaszkodás. A kutatás részeredményeiről – így a piarista, a református és az állami fiú-középiskolák tényleges történelem tankönyvhasználatáról, a tankönyvválasztás döntésmechanizmus processzusáról - konferencia-előadások és publikációk keretében számoltunk be (Albert, 2012, 2013/a,b). Jelen előadás térképlapok és diagramok segítségével a korabeli iskolai értesítőket megszólaltatva, a kutatás részeredményeire építve, az eddig nem vizsgált felekezeti fenntartású és magán/egyesületi fiú-középiskolák tényleges tankönyvhasználatáról közöl új adatokat, továbbá az eddigi eredmények mélyelemzésére vállalkozik.

Mi a magyarázata annak, hogy az állami fiú-középiskolák III. osztályában Balogh Albin bencés szerző tankönyve volt a legnépszerűbb? Mennyiben járult hozzá a bencés tanár tankönyvének sikeréhez Magyarország nyugati részén Pannonhalma aurája és miért nem választotta egyetlen egy nyugat-magyarországi állami fiú-középiskola sem a húszas évek egyik legmodernebb tankönyvét, Ember István és Dékány István munkáját?

Korábbi tankönyvjóváahagyás-történeti (Szebenyi, 1994), kiadástörténeti (Mészáros, 1998), valamint néhány átfogó történelem tanítás -és tankönyvtörténeti (Unger, 1976; Katona, 2010; Gózszy és Dévényi, 2011) szakmunka mellett az iskolai értesítők és korabeli levéltári iratanyagok jelentik a legfontosabb kutatási forrásbázist. Így pl. az evangélikus fiú-középiskolák tankönyvhasználatát az Evangélikus Országos Levéltár Egyetemes Tanügyi Bizottság iratanyagai, a bencés fiú-középiskolák történelem tankönyvhasználatát korabeli tankönyv-megállapító értekezleti jegyzőkönyvek segítségével rekonstruáljuk. Utóbbi dokumentumok a Pannonhalmi Főapátsági Levéltár Főapáti Hivatal iktatott iratai között találhatóak. Előadásunkban külön figyelmet fordítunk az egyes tankönyvszerzői életutakra is. Különösen a tankönyvírói kapcsolathálók feltérképezésére teszünk kísérletet, valamint arra, hogy megvizsgáljuk: miként befolyásolták a szerzők tankönyvpiaci jelenlétét és súlyát az első világháború viharos évei és az ezt követő rendszerváltások. Vajon a tankönyvírás területén egyre nagyobb súllyal rendelkező középiskolai tanárság – szakmai és politikai kapcsolatrendszere révén – milyen mértékben befolyásolhatta a tényleges tankönyvválasztást? A kutatás interdiszciplináris kötöttségű, hiszen vizsgálatunk nem csak a történelem tantárgy-történeti, de a neveléstörténeten belül az iskolatörténeti, továbbá az egyháztörténeti kutatások ismereteit egyaránt gazdagítja.

TREFORT ÁGOSTON MUNKÁSSÁGA – KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A SZAKKÉPZÉS MEGÚJÍTÁSÁBAN JÁTSZOTT SZEREPÉRE

Sanda István Dániel

Óbudai Egyetem Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ
sanda.daniel@tmpk.uni-obuda.hu

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Szakképzés

A XIX. századi magyar szakképzés- és szakoktatástörténet-írásban báró Eötvös József mellett háttérbe szorul a kultuszminiszteri székben utódjaként maradandót alkotó Trefort Ágoston.

E tanulmány keretében Trefort munkásságát elemzem elsősorban saját írásai és beszédei, valamint az Országgyűlési Könyvtárban és az Országos Levéltárban fellelhető korabeli dokumentumok alapján.

Bemutatom és primer források nyomán társadalomtörténeti összefüggésekbe ágyazom, miszerint a pályakezdő fiatal jogász, a mindössze 24 éves Trefort az MTA levelező tagjaként – Kossuth Lajos társaságában – választmányi tagja az 1842-ben megalakuló Iparegyesületnek. Alapítója a Magyar Kereskedelmi Társaságnak, és közgazdasági témájú írásaiban – ifjú korától élete végéig – szorgalmazza a magyar ipar fejlesztését. Az iparosítást tartotta „a leghatékonyabb eszköznek a néptömegek anyagi és erkölcsi helyzetének megjavításához”. Írásainak és beszédeinek gyakran visszatérő gondolata, hogy „a munka és a 'productio' növelése által, vagyis az ipar segítségével kell kiemelnünk a dolgozó osztályokat a szegénységből, szűkölködésből.” Miniszteri időszaka alatt létesül – számos más, fontos intézmény mellett – az Iparművészeti főiskola és a Műegyetem. Az ipari szakoktatás területén koncepciója olyan előremutató, hogy azt bizonyos fokig a modern szakmunkásképző iskola előfutárának is tekinthetjük. Miniszteri utasítására 1879-ben – hazánkban először – tanműhely létesítenek az ipari tanulók számára. Előterjesztését követően 1880-ban nyílik meg a Budapesti Állami Közép-ipartanoda (a későbbi Felső ipari iskola) építészeti, gépészeti és vegyészeti szakosztállyal. 1882-ben rendeletet ad ki a három évfolyamos iparosképző iskolákról és a tanulmányi időt 1884-től négy évre emeli. Miniszteri működése utolsó évében a VKM mintegy 44 ezer iparostanulót tartott nyilván.

Az iparitanuló-iskolák, a felső ipariskolák és a felső kereskedelmi iskolák létesítése és gyors benépesülése bizonyította Trefort koncepciójának helyességét; a szakképzés XIX. századi megújításának eredményességét.

ÚT AZ ÚJ GENERÁCIÓS DIGITÁLIS TANKÖNYVEK MEGVALÓSÍTÁSÁHOZ

Hülber László
ELTE PPK ITOK
hulber.laszlo@gmail.com

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás; Tanulás, tudás

Az információs és kommunikációs technológiák (IKT) oktatásban való megnövekedett szerepvállalása mellett természetes következmény, hogy a tanulás tartalmát rögzítő papíralapú hordozókat felváltják annak elektronikus változatai a digitális tankönyvek. Az iskolákban a 15. század óta folyamatosan jelenlévő tankönyvek modernizálása számos kérdést vet fel (1) Mit nevezhetünk digitális tankönyveknek? (2) Megváltozik-e bevezetésük által a tanulás-tanítás metódusa? (3) Hogyan lehet olyan digitális tankönyveket alkotni, amelyek fejlesztő hatást biztosítanak?

Értelmezésünkben digitális tankönyvekről akkor beszélünk, ha betöltik innovatív funkciójukat, nem pusztán a közvetítő eszköz változik meg általuk, hanem olyan digitális megoldásokkal élnek, amelyekkel könyvalapú társaik nem képesek a tanulás hatékonyságának és élvezetességének elősegítése érdekében (Kárpáti és mtsai, 2008).

Vizsgálatunkban hazai és nemzetközi kiadók digitális tankönyveit elemeztük az általunk kidolgozott értékelési rendszerrel. Az értékelési rendszerünk alapjait nemzetközi szervezetek (SODIS, BECTA), kutatók (Tracey Leacock, Robert Jones) és hazai szerzők (Kárpáti Andrea, Forgó Sándor) témára vonatkozó dokumentumai jelentették.

Célunk az volt, hogy a jó gyakorlatok feltérképezése révén megalkossuk az újgenerációs tankönyvek profilját, ajánlásokat biztosítsunk a technológiai paramétereiktől kezdve, a tananyag szervezésének módjain át a különböző tanulási hatékonyságot növelő szolgáltatásokig. A javaslatok megfogalmazásánál figyelembe vettük a magyarországi infrastrukturális jellemzőket és az azokhoz illeszthető módszertani forogatókönyveket.

Az elemzések alapján arra a következtetésre jutottunk, hogy amíg a digitális tankönyveket a papíralapú tankönyv digitalizált verziójaként, egy-két multimédiás elemmel kiegészítve képzelik el, nem várhatunk paradigmaváltást a tankönyvek új generációitól. A papír alapú fix tartalomkezeléssel szemben, a technológia alkalmazásával lehetőség van személyre szabott digitális tananyagokat kialakítani. Megfelelő mennyiségű, típusában kiegyenlített számú, pedagógiai céllal rendelkező multimédiás elemeket kell biztosítani a tanulási motiváció felkeltése és a megértés fokának növelése érdekében. A tankönyvi feladatoknak túl kell lépnie a korábbi hagyományokon és együttműködésen alapuló, IKT eszközöket felhasználó autentikus feladatokat is biztosítani kell. A technológia lehetőséget biztosít az automatizált javítási mechanizmusok révén, hogy a tanulók akár önállóan felmérjék tudásukat és a számítógép javaslata alapján határozzák meg tanulási stratégiájukat. Az osztálytermi kommunikáció kiterjesztésében számos haszonnal bír, ha a diákoknak változatos szinkron, aszinkron kommunikációs eszközök állnak rendelkezésükre társaik illetve tanáruk irányába.

A fenti IKT alapú lehetőségek beépítése megfelelő módszertani segédletek biztosításával lehetőséget biztosíthat egy olyan 21. századi taneszköz megalkotására, amely képes a tanulás-tanítás folyamatának valódi fejlesztésre.

ÜNNEPI DOKTORAVATÓ EGYETEMI KÖZGYŰLÉSEK A DEBRECENI EGYETEMEN 1914-1944

Fenyő Imre

Debreceni Egyetem Neveléstudományok Intézete
fenyoimre@gmail.com

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Felsőoktatás, felnőttoktatás

Az egyetem önmeghatározási kísérleteit elemző kutatásunk eredményeként megállapíthattuk, hogy annak egyik legalapvetőbb eleme az egyetem összetett jelenségének funkcionális analízise, mely az intézményt (1) az értelmiségi képzés, (2) a szakképzés: tanár-, lelkész-, jogász-, orvosképzés, és végül (3) a tudományos utánpótlás-képzés helyeként definiálja. A doktori fokozat megszerzése az általunk vizsgált időszakban a tipikus egyetemi kimenetek egyike, s elismerten a tudományos utánpótlásképzés első lépcsőfoka.

Előadásunkban azt kívánjuk bemutatni, hogy az egyetem miként él ebben az időszakban a doktori cím megítélésének speciális eseteivel:

1. A Sub Auspiciis Gubernatoris doktoravatások ünnepélyes pillanatai egyrészt az elismerten legkiválóbb, legmagasabb szintű teljesítményt nyújtó diákok személyében a jövő kutatóit, az egyetemi eszmény megtestesüléseit ünnepli, akik a közvetlen átmenetet testesítik meg a hallgatói és tanári univerzum között. De az oktatási rendszer önigazoló gesztusai is ezek az ünnepek, hiszen a kimagasló teljesítményt nyújtó hallgatók diák pályafutásának lezárása egyben elismerése az őket segítő oktatás minőségének is. Az egyetemi ünnepi beszédek egyéni teljesítmények elismeréséről és intézményi sikerről szólnak, természetesen változó hangsúlyokkal értelmezve a jelenséget. Ezek a beszédek így tulajdonképpen újraértelmezik a jelöltek teljesítményének apropóján az egyetem tudományos szerepét, a tudomány és a tudománypolitika állapotát, a hallgatói lét jellegzetességeit.

2. A Honoris Causa ünnepi doktoravatások alkalmával annak lehetünk megfigyelői, miképpen volt képes az egyetem a díszdoktori címek adományozásával olyan fontos gesztusok megtételére, melyek hozzájárultak társadalmi beágyazottsága növeléséhez, tudományos kapcsolatai elősegítéséhez. Elemmezve a díszdoktori avatásokat megfigyelhetjük, hogy mennyire tudatosan alkalmazott eszközzé válik a tudományos és (oktatás-)politikai kapcsolatok építése során ez a lehetőség. A díszdoktori címmel adományozottak névsora igen érdekes, a nemzeti nagypolitika személyiségei éppúgy részesülnek ebben az egyetemi gesztusban, mint a helyi politikai jelentős résztvevői, vagy a tudományos világ meghatározói.

A kutatás forrásaiul szolgáló ünnepi beszédek egy része a Debreceni Egyetem évkönyveiben lelhető fel, más részük különnyomatos formában maradt fenn, illetve kéziratos formában csatoltak néhányat a Debreceni Egyetem Egyetemi Tanácsának jegyzőkönyveihez. Ezek a források a Debreceni Egyetem Egyetemi Könyvtárban, illetve annak Kézirattári gyűjteményében lelhetők fel. A forrásokat tartalomelemzési eljárásnak vetettük alá, illetve folyamatosságuk, gyakran egymásra is reagáló beszédmódjuk azt is lehetővé tette, hogy diskurzuselemzési eljárásokat alkalmazzunk. Ennek a kettős elemzési folyamatnak köszönhetően rajzolódhat ki egy pontosabb kép a Debreceni Egyetem tudományos, illetve tudomány-politikai önmeghatározási aktusairól.

VITÁK A TÁRSADALMI MOBILITÁS ELŐSEGÍTÉSÉRŐL AZ 1930-AS ÉVEK MAGYAR FELŐOKTATÁSÁBAN

Pornói Imre

Nyíregyházi Főiskola

pornoi@nyf.hu

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Felsőoktatás, felnőttoktatás

A kutatás célja azon folyamat elemző feltárása, melynek során a társadalmi felemelkedés lehetőségeit kihasználva, az 1930-as években a társadalom alsóbb rétegeiből származók jelentek meg az elitképzést szolgáló magyar felsőoktatási intézményekben. Az 1936-os felsőoktatási kongresszus az elitképzés helyzetének egyfajta összegzésének is nevezhető. A kutatás arra keres választ, hogy a felsőoktatási intézmények és a kormányzati művelődéspolitikák, hogyan kezelték ezt a folyamatot. Felvetődött a tehetség és az ún. iskolai tehetség fogalmának, s ezeknek a különböző társadalmi csoportok közötti megoszlásának kérdése. Az elitképzés felvetette a szelekció szükségességét, s alkalmazásának időbeli, térbeli és módszertani problémáit. A kutatás során alkalmazott módszerek: levéltári és könyvészeti források és dokumentumok összehasonlító elemzése. A kutatás legfontosabb eredményei: Miután a kormányzat elhanyagoltnak látta az 1930-as éveket megelőző évtizedek nevelőgondolatát, az erkölcsi és a világnézeti nevelést, ezért a nemzeti irányú nevelés erősítésének szükségességét hangoztatta a felsőoktatásban is, az egymásra épülő iskolastruktúrával indokolva azt. Az egyetemeknek így e rendszer csúcsaként a nevelés betetőzését is el kellett volna látniuk.

A felsőoktatás szintjén a nevelőszempontok előtérbe helyezését szorgalmazók gondolatai ütköztek össze az egyetem alapvető tudományos céljait kiemelővel. A kormányzat társadalom- és nemzetpolitikája lépéshátrányba került saját deklarált céljaival, a nemzet alapjának tekintett parasztság felemelésének szükségességével. Hiszen a felsőoktatás kiszélesítése ellen – a tudomány védelmében - felszólalók éppen ezen réteg társadalmi felemelkedését gátolták. A politika társadalomátalakító válaszai nem késtek. 1938-tól a zsidó származásúak visszaszorítását célzó törvények következtében súlyos hiányok léptek fel több szolgáltatás és értelmiségi pálya területén az üldözöttek távozásával, melyeket a kormányzat népi tehetségeket mentő mozgalma a rendszer bukásáig nem tudott pótolni.

POSZTEREK

A FEJLESZTŐ ÉRTÉKELÉS ELEMEI A TANÁRKÉPZÉSBEN?

Huszár Zsuzsanna

PTE BTK NTI

huszacs@gmail.com

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés, Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A poszter vázlatos képet ad a hazai tanárképzés aktuális értékelési gyakorlatában megjelenő értékelési formákról és típusokról, ezek rendszeréről, deklarált funkcióiról, és a tanári életpálya-modell szakmai fejlődéssel kapcsolatos direkt elvárásaival is összefüggésben, kísérletet tesz a fejlesztő értékelés tanárképzési, felsőoktatás-pedagógiai meghatározására.

A szakirodalmi áttekintés, az érvényes törvényi szabályozók és a képző intézmények honlapjai értékelésre vonatkozó tartalmainak elemzése azzal a céllal történt, hogy a fejleszthetőség előfeltevéséhez kapcsolódó, és az intézményesült képzési programok által is támogatott, de facto létező fejlesztő értékelés elvi szinten is megjelenjék a tanárképzés értékelési rendszerében, és a képzés más értékelési elemeivel való kapcsolatában nyerjen kidolgozást.

Tanári értékelési portfóliók két szemeszteren át keletkezett, teljes körű intézményi dokumentumainak szakmai reflexiós szövegrészei a fejlesztő értékelés intézményi támogatásának céljával, abból a szempontból válnak elemzés tárgyává, hogy miként jelenik meg bennük szakmai önértékelés, az önértékelésre vonatkozó tartalmakat teljes egészében a képesítési követelmények határozzák-e meg, az önértékelések mennyiben pozitívak, mennyiben negatívak, van-e eltérés a nappalis és levelezős jelöltek önértékelésében, és a reflexiók mely területeken jeleznek leggyakrabban hiányzó, illetve továbbfejlesztésre szoruló készségeket, képességeket.

A tanári értékelési portfóliók a kimeneti képesítési követelményekre tekintettel, ám nem egységes követelményrendszer szerint készülnek, ezért az elemzés eredményei nem általánosíthatók. A portfólió műfajából és funkciójából adódóan az elvárt kompetenciák meglétének bizonyítás áll a középpontban. Bizonyos szakmai hiányosságok megfogalmazása korlátozottabb terjedelemben jelenik csak meg, ugyanakkor nem elhanyagolható „elvárásként” mutatkozik a „tökéletlenség” sem, amelyet akár hosszú pedagógiai gyakorlattal is illik bizonyítani. A jelölt maga a feltárt nehézségekben saját szakmai fejlődése irányát, a fejlesztő értékelés konstruktív folyamata a szakmai fejlődés nyitottságát ragadja meg.

A HAZAFISÁG MINT SZEMÉLYISÉGVONÁS KIALAKÍTÁSA FONTOSSÁGÁNAK VIZSGÁLATA AZ OPKM DOKUMENTUMGYŰJTEMÉNYÉNEK TÜKRÉBEN

Hajdicsné Varga Katalin

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Hajdicsne.Varga.Katalin@uni-nke.hu

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

A nevelés alapvető célkitűzései között – anyanyelvi, környezeti, erkölcsi, családi életre, egészséges életmódra stb. – szerepel a hazaszeretetre nevelés. A patriotizmus a szülőföld iránt érzett pozitív érzelmek összessége, a görögöktől kezdve alakították a gyermekekben, ifjakban, „történelmi korszakokon keresztül az iskola kijelölt, többé-kevésbé egyértelműen deklarált céljai között kiemelt helyen szerepelt és szerepel ma is” (Bábosik 1998). Történelmünkben a hazaszeretetet sokáig az országunkat megvédő katonák testesítették meg, ezért azonosították a hazafias nevelést a katonai neveléssel. Ugyanakkor „A történetírás tanúsítja, hogy minden időben és minden népeknél, melyek a mivelődésnek némi fokára emelkedtek, a haza neve szent volt, s még a mélyen elfajult nemzetek sem tagadták azt meg. Nincs is ember, ki magában a szív e szép érzelmét egyszer-másszor fellobogni ne tapasztalta volna. Az apai hajlék, melyben bölcsőnk rengett, hol első hangjait rebegénk az örökre kedves anyanyelvnek, ... a honi föld határát koszorúzó halmok, melyeken szemünk sokszor édes sejtések közt andalgának, ... gyermek- és ifjúkorunk kis országa egész életen át szívünk kedvenc tárgyai maradnak” (Bajza 1846).

Az 1990-es évektől a hazafiságra nevelés a nemzeti közösség fejlesztését szolgáló magatartás- és tevékenységformák kialakítására irányul, az iskolának e nevelés keretében mindenekeelőtt ezeknek a megvalósítására kell törekednie.

Hipotézisünk az volt, hogy a feladat nagyságától elmarad a vizsgálatok, elemzések száma, mélysége, az eredmények megosztása, azaz a neveléstudomány és a pedagógiai praxis is aránytalanul kisebb figyelmet szentel e területnek.

Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum online keresőrendszerében végeztük kutatásunkat. A keresést az alábbi tárgyszókra végeztük: hazafiság, hazafiságra nevelés, hazafias nevelés, hazaszeretet, hazaszeretetre nevelés, honvédelem, honvédelmi nevelés.

Összesen 203 dokumentumot listázott ki a rendszer [hazaszeretet: 14, honvédelmi nevelés: 42, hazaszeretetre nevelés: 63, hazafias nevelés: 84]. Az elsődleges elemzést a hazaszeretetre nevelés tárgyszó dokumentumaiban végeztük el. 41 tanulmányt folyóirat közölt (Óvodai nevelés 3, Tanító 3, Köznevelés 3, Módszertani közlemények 2, Iskolakultúra 5, Földrajztanítás 2 stb.), a leggyakoribb kísérő tárgyszó a hagyomány és a történelem volt, hiányosságként állapítottuk meg, hogy a témában tartott konferenciákról csupán néhány oldalban tudósítottak.

Az adekvát konstruktív szokások, példaképek-eszményképek és meggyőződések közvetítése, elfogadtatása, megerősítése a nevelés folyamán akkor sikeres, ha a neveltek magatartása, tevékenysége, aktivitása közösségfejlesztő jelleget ölt, belső indíttatásra, külső ösztönzés vagy kontroll nélkül is (Bábosik 1998).

A pedagógusoknak e feladatok sikeres megvalósításához azonban sokkal több segítséget kell kapniuk a neveléstudomány, a neveléstörténet szakembereitől, továbbá egymással gyakrabban és részletesen is meg kell osztaniuk jó gyakorlatukat.

Á KERESZTTANTERVEK SZEREPE A TANULÁSKÖZPONTÚ TANTERVI HÁLÓBAN

Suhajda Csilla Judit
PTE BTK/ SZIE GTK
csilla.suhajda@gmail.com

Témakörök: Tanulás, tudás; Oktatási módszerek, szakmódszertan

A közoktatásban a tudástartalom expanziójával párhuzamosan növekedett meg az igény arra, hogy a diákok az elsajátított ismeretanyagot minél hatékonyabban legyenek képesek a gyakorlatban is alkalmazni. Ezen funkciók ellátására és a pedagógus feladatainak támogatására azonban már nem volt megfelelő a korábbi, a tananyag primátusát hirdető szemlélet, a képességek komplex alkalmazását igénylő, kompetencia-központú megközelítés vált kívánatossá. Emiatt az 1990-es évek elejétől az oktatással kapcsolatos nemzetközi kezdeményezések (pl. OECD DeSeCo, illetve INES) is egyre inkább szorgalmazták a kompetenciák integrációját a tantervi hálóba, amelynek egyik esélye a keresztntantervek alkalmazása lehet.

A keresztntantervek tantárgyakon és műveltségi területeken átívelő közös fejlesztési feladatok, melyek interdiszciplinaritásukból adódóan elősegítik az integráltabb tananyag-elsajátítást. Hazánkban ez a megközelítés az 1995. évi Nemzeti alaptantervben (NAT) jelent meg először, és a dokumentum későbbi változataiban (2003,2007,2012) is megmaradt a koncepció, azonban az különböző verziók eltérő mélységben szánnak szerepet az egyes fejlesztési területeknek.

Kutatásunk fókuszában az életpálya-tervezési/építési kompetencia áll, mint kiemelt fejlesztési terület. Az ehhez kapcsolódó ismeretanyag elsajátítása ma már nélkülözhetetlen a sikeres élet- és karrierút befutásához, melynek megalapozása a fiatal korban a legcélravezetőbb. A pálya-munkaválasztási döntésekre való felkészülés folyamatában ezért a Nemzeti köznevelési törvény és a Nemzeti alaptanterv a pedagógusoknak kiemelt szerepet szán, azonban eszköz- és feltételrendszere nem egyértelműen biztosított. A NAT megvalósítását támogató kerettantervek is más-más minőségben és mélységben foglalkoznak a témával és különböző tantárgyak keretében számítanak a kompetencia megszerzésére.

Az előadásban a pályaaorientációt, mint az életpálya-tervezési kompetencia elsajátítását biztosító tudásanyag helyét és szerepét vizsgálom a jogszabályok és a tantervi változások függvényében. Áttekintem, hogy az egyes alaptantervek fejlesztési területei, nevelési céljai, illetve műveltségi területei között milyen módon és szerepben jelenik meg ez az ismeretanyag és a tantervek mely részkompetencia fejlesztésére helyezik a hangsúlyt.

A vizsgálat eredményei alapján, egy gyakorlati példán keresztül képet kaphatunk arról, hogy a keresztntantervi koncepció miképp jelenik meg az oktatás tartalmi szabályozó dokumentumaiban (NAT, kerettantervek), valamint, hogy a jelenlegi gyakorlat milyen lehetőséget biztosít a tanulásközpontú paradigmának a hazai közoktatási rendszerben.

A KOMPETENCIA SZEREPÉNEK VIZSGÁLATA AZ IPAR-EGYETEMI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK SORÁN A HAZAI JÁRMŰIPAR TERÜLETÉN.

Tóthné Borbély Viola

Magyar Suzuki Zrt.

vtoth@suzuki.hu

Témakörök: Tanulás, tudás; Felsőoktatás, felnőttoktatás

A tudományos fejlődés és az infokommunikáció által felgyorsult világ a gazdasági szervezetek számára kiélezett versenyhelyzetet teremt. A piacon maradáshoz folyamatosan újítani kell, a versenyben az innovatív szervezet lehet túlélő.

A szervezetet innovatívvá elsősorban a benne tevékenykedő emberi erőforrás teszi. Az új tudás elsősorban az „innováló” személy tanulásának és erőfeszítésének eredményeként születik meg. A szervezeti képzés létrejöttéhez szükséges okok közül talán a legfontosabbá a versenyelőny megszerzése és megtartása. A versenyképes, folyamatos megújulásra alkalmas tudás elsődleges forrása az oktatás és a képzés, a szakmai tudás, készségek, képességek fejlesztése szervezeten belül; elsősorban a kulcspozícióban lévő munkatársak esetén. Az innovatív emberi erőforrás felismerése és fejlesztése a szervezet alapvető feladata, mely egy speciális andragógiai feladatot jelent. Mivel a szervezet nem képes minden tudást birtokolni, egyre fontosabbá válik a nyitott rendszerek bevezetése. A folyamatos megújulás forrása az a gazdaságilag hasznosítható tudás, amely a magasan képzett munkaerő sajátja, s amelynek előállításában az egyetemek kiemelkedő szerepet játszanak. Az egyetem-ipar-kormányzat folyamatos kölcsönhatása biztosítja mindhárom szektor fejlődését. A magyar gazdaság egyik tartópillére a járműipar, mely folyamatosan igényli a magasan képzett mérnöki munkaerőt. A kutatás konkrét célja, hogy feltárja a hazai járműipar együttműködési igényeit és azok megvalósult formáit az egyetemekkel, figyelembe véve a vonatkozó kormányzati intézkedéseket.

A kutatás kérdései

- A vállalatok milyen együttműködési formákat tartanak fenn hazai egyetemekkel?
- Miért szükségesek az egyetem-vállalati együttműködések?
- Hogyan valósul meg a hálózati együttműködés, figyelembe veszik-e a másik partner igényeit, ki mit tekint az együttműködésben közös eredménynek?
- Mennyire nyitottak az egyetemek a vállalati együttműködések irányába?
- Milyen módszerekkel találják meg a kiemelkedő képességű hallgatókat?
- Hogyan készítik fel az egyetemistákat a folyamatos tanulásra?
- A szervezetek hogyan fogadják a pályakezdő mérnököket, ez jelent-e speciális beillesztési, képzési (andragógiai) feladatokat?
- Mennyire ismerik fel a vizsgált vállalatok az emberi tudás fejlesztésének fontosságát, milyen módszerekkel mérik annak megtérülését?
- Hogyan ismerik meg a vizsgált vállalatok a munkavállaló egyéni célkitűzéseit, és miképpen illesztik a szervezeti célkitűzésekhez?
- Milyen képzéseket tervez/végez a szervezet a kulcskompetenciákkal rendelkező munkatársak esetén?
- Mik azok az egyéni követelmények (kompetenciák), melyek alapkövetelmények illetve melyek kiemelkedő a magasan teljesítőket az átlag beosztottak közül?
- A mindenkori kormányok hogyan segítik/hátráltatják az egyetemi-vállalati együttműködések?

A MAGYAR NÉPISKOLÁK SZOCIÁLIS SZEREPÉNEK ERŐSÍTÉSE A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTTI MAGYARORSZÁGON

Pornói Imre

Nyíregyházi Főiskola
pornoi@nyf.hu

Témakörök: Gyermek- és ifjúságvédelem; Neveléstörténet, reformpedagógia

Az 1932-es 6 osztályos és az 1941-es 8 osztályos népiskolák számára kiadott tantervek és utasítások a népiskola feladataként a gyermek vallásos és erkölcsös polgárrá nevelését, a nemzeti művelődés szellemének megfelelő az életben való helytálláshoz szükséges általános és gyakorlati irányú alpműveltséghez juttatását határozták meg. Utóbbi ezt még kiegészítette a további tanulmányok folytatására való felkészítéssel.

Az általános műveltség középpontjában a magyar nemzeti művelődés állt, mely tartalmazta az ősök tiszteletét és a hagyományok ápolását is. Az emberek szeretetét a család és a nép szeretetével érzékeltették, egyén és közösség összekapcsolásával.

Az iskolai és családi nevelés egymást erősítő hatásának kialakításának a tanulók otthoni környezetének minél jobb tanítói ismerete mellett az iskola és a tanító törekvéseinek és szándékainak szülői ismerete is szükséges. Ezeknek voltak eszközei az iskolai ünnepélyek, a szülők iskolalátogatásai (fogadóórák), a szülői értekezletek, s a tanító családlátogatása. Utóbbival szembeni elvárások közül kiemelendő annak nevelői célt szolgáló jellege, s gyakoriságának elkerülése.

A népiskola szociális nevelése magában foglalta a lelki nemességet, a jóságot, mások bajai iránt tanúsított részvétet, mások törekvéseinek megértését. A tapintatos bánásmódot, a helyes magatartást, a figyelmességet, a társadalmat összekötő kapcsolatok tartották.

A nevelés szolgálatába állított oktatásban a szociális szempontok kiemelésének primátusa szerepel. Fontos szerepet tulajdonítottak az osztálynak, melynek egyik szociális feladata, a másokhoz való alkalmazkodás szükségességének, és az egymásra utaltság érzésének kialakítása volt.

A népiskola feladata az életre való felkészítés volt, mellyel kapcsolatban a tanítónak az osztályharc gondolatának tompítását kellett elérniük olyan légkört teremtvén, amelyben a gazdagok a nyomorúságban levők támogatására sietnek. Ehhez segítő egyesületek létrehozására volt szükség, melyekbe ugyan a szülőket is bevonták, de vezetésüket a tanulók látták el.

A tanító személyes példaadása és a tanítási anyagban megjelenő példák sora erősítette a szociális nevelést, többek között a Beszéd-és értelemgyakorlatokban, a Földrajzban, a Polgári jogok és kötelességekben, a Történelemben, a Természeti-gazdasági-és egészségi ismeretekben. Ezeket túl fontosnak tartották a gondviselővel való együttműködést, azok bevonását a népiskolában folyó oktató-nevelő munkába.

A szegénysorsú tanulók számára a népiskola kölcsönkönyvtárán keresztül ingyen biztosította a könyveket, s a befolyó bírságokat és pénzbüntetéseket az iskolába járásban akadályozottak segélyezésére kellett fordítani.

Ugyanakkor azon fogyatékkal élő tankötelesek számára, akiknek a többi tanulóval való együtt-tanulását, illetve tanulmányaikban való előhaladását állapotuk nem tette lehetővé, kisegítő iskolák és gyógyító nevelő intézetek álltak rendelkezésükre.

A MAGYAR PEDAGÓGUS ETIKAI KÓDEX ELEMZÉSE A PEDAGÓGUSOK REFLEXIÓI ALAPJÁN

Horváth Attila

Debreceni Egyetem

horatt37@hotmail.com

Témakörök: Szociális képességek, szociális tanulás; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

A kutatás megelőző fázisában áttekintettük a pedagógus etikai kódex elméleti háttérét. Megállapítottuk, hogy az elméleti háttér kidolgozatlan, zavaros, szakirodalmi bázisa igen csekély és egy szakirodalmi tételt sem találhatunk, amely - továbblépve a szakmai etika területéről - konkrétan a kódexeket helyezné fókuszába. Magyarországon jelenleg – a pedagógusok esetében - központi kódexként tekinthetünk az 1995-ben a Független Pedagógus Fórum által elfogadott pedagógus etikai kódexre. Mivel a dokumentumnak nincs kötelező ereje, így több iskolában is születtek ettől eltérő kódexek. Nem ismert azonban ezeknek a kódexeknek a gyakorlatra vonatkozatható hatása. A prezentációban ismertetjük, hogy a gyakorlatban mennyire érvényesítik a szakma résztvevői a kódex gondolatait, mennyire tekintenek hasznos eszközként rá a pedagógusok, milyen attitűd tapasztalható a kódexszel kapcsolatban. Valamint a tanárok véleménye alapján bemutatjuk, hogy a kódexek mennyire segítik elő az iskolai közösségek egységének kialakulását, működését. Ezek áttekintése után pedig ismertetünk egy általunk kidolgozott szempontrendszert, mely révén vizsgálhatóvá válnak a különböző kódexek.

A kutatás jelenlegi szakaszában elvégezzük egy kvalitatív vizsgálatot, melyben interjúkon keresztül mutatjuk be az 1995-ös etikai kódex gyakorlati realitásait. Ezek transzkribálása után a megjelent véleményeket vetjük össze az 1995-ös etikai kódexben megfogalmazott pontokkal, valamint a szaketikák lényegi elemeivel.

Az interjúk elkészítése jelenleg is zajlik. Egyik hipotézisünk, hogy a zavaros elméleti háttér következtében az elkészült kódex gyakorlatban való alkalmazása nehézkes, valamint ebből fakadóan alkalmazása esetszerű, következtelen és ezáltal nem segíti elő a tantestületek közös értékeken nyugvó egységét. Másrészt azt is feltételezzük, hogy bizonyos szempontok mentén, az iskolák szociológiai jellegű különbségeiből fakadóan egyes tantestületekben fontos a kódex ismerete, az annak megfelelő működés. A vizsgálat kezdeti fázisa egyértelművé tette, hogy a kódexeket elemző szempontrendszer felállításakor elengedhetetlen a szakma által megfogalmazott igények figyelembevétele. Így a jövőben vizsgálható, hogy mennyire felelnek meg a pedagógusok igényeinek a jelenlegi kódexek.

A NEM ÁLLAMI FENNTARTÁSÚ ISKOLÁK HELYE ÉS SZEREPE A MAGYAR KÖZOKTATÁSBAN

Nikitscher Péter

Oktatókutató és Fejlesztő Intézet
nikitscher.peter@ofi.hu

Témakörök: Alternatív pedagógiák, egyházi nevelés; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

A nem állami fenntartású nevelési-oktatási intézmények a rendszerváltást követő elmúlt szűk két és fél évtized során a köznevelési rendszer megkerülhetetlen szereplőivé váltak. Mind a nemzetközi mind pedig a hazai oktatáskutatási diskurzusban a kétezres évek folyamán újra előkerültek azok a kutatások, amelyek ezen intézmények oktatási szektoron belüli helyével, jelentőségével, szerepével foglalkoznak (Jackson 2004, Ball 2007, Imre 2004, 2005, Kozma 2005, Pusztai 2003, Tomasz 2005, 2008, 2009). Az elmúlt években végbement oktatáspolitikai változások (elsősorban a fenntartói és finanszírozási rendszer változásai), jelentős hatást gyakoroltak a közoktatási intézmények fenntartói struktúrájának átalakulására, amelyek következményeként elsősorban az egyházi fenntartású intézmények száma és aránya nőtt jelentősebb mértékben. Mindezen változások következtében a nem állami iskolák iskolarendszerben betöltött szerepe és súlya újraformálódhat.

Előadásom egy, a nem állami fenntartású köznevelési intézményekre irányuló kutatás első, elsősorban statisztikai elemzésekre támaszkodó eredményeit mutatja be. Az elemzések forrásul a hivatalos oktatási statisztikák szolgálnak (KIR-INT, KIR-STAT, valamint az Oktatási Hivatal által rendelkezésre bocsájtott érettségi, Országos kompetenciamérés és KIFIR adatbázisok).

Kutatási kérdésem, hogy az ezredforduló óta milyen változások mentek végbe a nem állami fenntartású oktatási szektoron belül, hogyan változott ezen intézmények száma, a fenntartói struktúra, a különböző fenntartók egymáshoz, illetve az állami szektor intézményeihez viszonyított aránya, valamint hogy milyen összefüggések rajzolódnak ki a változások trendjei valamint a jogszabályi változások, oktatáspolitikai irányváltások között.

Vizsgálom továbbá, hogy milyen különbségek mutatkoznak a felekezeti illetve magániskolák létszám, infrastrukturális és ellátottsági mutatói, az ott dolgozó pedagógusok statisztikailag is megragadható jellemzői (képesítés, nem, életkor, munkaviszony jellege stb.) között, valamint azt, hogy kimutatható-e statisztikai összefüggés ezen mutatók és az objektív módon mérhető tanulói eredményesség között (továbbtanulási irányok, érettségi eredmények, az Országos kompetenciamérés eredményei stb.). Mindezen eredményeket összevetem az állami szektor jellemzőivel is.

Az előadás másik fontos kutatási kérdése, hogy milyen összefüggés mutatkozik a nem állami oktatási intézmények területi sajátosságai, valamint a helyi társadalmi-gazdasági viszonyok, demográfiai trendek között.

A statisztikai adatok mélyebb rétegeinek vizsgálata során kísérletet teszek a különböző fenntartású intézmények oktatási-társadalmi szerepvállalásának körvonalazására is (például a nem nappali rendszerű oktatásban, vagy a hátrányos helyzetű tanulók oktatásában vállalt szerepek alapján), amelyeket egyes szakirodalmi adatok is alátámasztanak (pl. Pusztai 2014).

A PEDAGÓGUSKÉPZÉS FEJLŐDÉSE KÁRPÁTALJÁN (A XIX. SZ. – A XX. SZ. 40-ES ÉVEI KÖZÖTT)

Csoóri Zsófia

Munkácsi Állami Egyetem
sofiya.chovriy@mail.ru

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A probléma kutatásának időszerűségét az indokolja, hogy a kárpátaljai iskolák számára (a XIX. sz. – a XX. sz. 40-es évei között) képzett pedagógusok oktatásának történetét az ukrainai neveléstörténetben – jelenlegi ismereteink szerint – sem formai, sem tartalmi szempontból nem tanulmányozták, mindez akadályozza a nemzeti oktatás újjászületését és fejlődését a múlt pozitív tapasztalatai alapján. Munkánkkal ezt a hiányt szeretnénk pótolni.

A kutatás tárgya: a kárpátaljai tanítóképzés történeti alakulása, fejlődése (a XIX. sz. – a XX. sz. 40-es évei között).

A kutatás célja: a tanítók képzéséért felelő oktatási intézmények történetének bemutatása és elemzése (a XIX. sz. – a XX. sz. 40-es évei között).

A kutatás feladatai:

- a szociálpolitikai, közgazdasági és közművelődési tényezők hatásának vizsgálata a kárpátaljai tanítóképzés kialakulására;
- a Kárpátalján folyó tanítóképzés periódusainak és szakaszainak kijelölése és azok megindokolása;
- a kutatott periódusban végzett tanítóképzés tartalmának és didaktikai rendszerének feltárása;
- a progresszív vívmányok értékelése, melyek hasznosak lehetnek a kárpátaljai jelenlegi pedagógus oktatás reformja szempontjából.

A témából adódóan fő kutatási módszerünk forrásfeldolgozás, levéltári dokumentumelemzés és kvalitatív tartalomelemzés.

A kutatás forrásai: a Kárpátaljai Területi Állami Levéltár anyagai; az Országos Széchényi Könyvtár és az Ungvári Nemzeti Egyetem Könyvtárának gyűjteményei; Osztrák-Magyar Monarchia, Magyarország, Csehszlovákia törvényalkotó ügyiratai; tantervek, tankönyvek, évkönyvek, statisztikai kimutatók; korszerű monográfiák melyek kapcsolatban állnak a kutatás problematikájával.

A kutatás tudományos újdonsága és elméleti jelentősége:

- -elsőként valósul meg egy komplex kutatás, amely a kárpátaljai tanítóképzést vizsgálja a XIX. sz. – a XX. sz. 40-es évei között;
- -tudományosan megalapozott a Kárpátalján folyó tanítóképzés periódusainak és szakaszainak kijelölése;
- -az adott történelmi korszak pedagógusképzésével foglalkozó törvényhozásának áttekintése;
- -az adott történelmi korszak pedagógusképzésével foglalkozó új dokumentumok, tények bemutatása.

A kutatás gyakorlati jelentősége. A kárpátaljai tanítóképzés történeti kutatása elősegíti az ukrainai pedagógusképzésben a pozitív tapasztalat felhasználását (a tervek, tantárgyprogramok, tankönyvek összeállításánál).

A következtetések hitelességét biztosítja a tények, események tudományos elemzése; a módszertanilag megalapozott kutatási eredmények figyelembe vétele; a statisztikai jelentések, levéltári dokumentumok és anyagok felhasználása.

A PEDAGÓGUSOK TANTERVI ÖNÁLLÓSÁGÁNAK VÁLTOZÁSAI A ROMÁNIAI MAGYAR ELEMİ OKTATÁSBAN

Péter Lilla

Babes-Bolyai Tudományegyetem Pszichológia és Neveléstudományok Kar
peter.lilla@gmail.com

Témakörök: Összehasonlító pedagógia, határon túli oktatás; Pedagógus pálya

A romániai elemi oktatás tantervi változásai – a már két évtizede folyamatban levő romániai oktatásügyi változások – fontos területét képezik. A rendszerszintű oktatásügyi reform a közoktatás több területét is érintette, viszont ezen belül az egyik legfontosabb és legpozitívabb változásnak a tantervi reformot tartjuk. Éppen ezért kutatásunk célja: az elmúlt két évtized romániai tantervi változásain belüli főbb irányvonalak azonosítása és elemzése a romániai magyar tanítók tantervi önállóságának változásaival és aktuális lehetőségeivel szoros összefüggésben.

A pedagógusok tantervi önállóságáról akkor beszélhetünk, ha a pedagógusoknak reálisan is van lehetőségük érdemi döntések meghozatalára és megvalósítására a tananyag kiválasztásában, elrendezésében, illetve a helyi körülményekhez és igényekhez való igazításában. A pedagógusok tantervi önállóságának szükségessége nem vitatható, ugyanis minél szélesebb körű a tantervi önállóság, annál motiváltabbak és involváltabbak lesznek a pedagógusok ezen a téren. Külön kérdésként merül fel, hogy a pedagógusok tantervi önállóságának milyen előnyei és korlátai lehetnek, ugyanakkor a tantervi önállóság megfelelő érvényesítése milyen szakmai kompetenciákat igényel a pedagógusok részéről. Kutatási módszerünk a dokumentumelemzés, amellyel a tantervi dokumentumok és a vonatkozó törvényi háttér elemzését végezzük. Az eredményeink arra utalnak, hogy a romániai tantervi változások nem helyi szintekről kezdeményezett, innovációs, hanem központi szintről elindított, „hullámzásszerű” folyamatként zajlottak, amelynek különböző szakaszaiban a pedagógusok tantervi önállósága eltérő módon és hangsúllyal valósult/valósul meg.

A PSZICHOPEDAGÓGUS SZEREPE ÉS ESZKÖZEI A VISELKEDÉSZAVART MUTATÓ TANULÓK ISKOLAI NEVELÉSÉBEN, OKTATÁSÁBAN

Reményi Tamás
ETLE-BGGYK
remtomi@gmail.com

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

A kutatás célja: A pszichopedagógiai intervenció helyének, idejének, területeinek és intenzitásának meghatározása viselkedészavart mutató gyermekek esetében. A kutatás a Laborc Általános Iskola tanulóinak megfigyelésével, vizsgálatával, pszichopedagógiai ellátásuk során gyűjtött adatok elemzésével foglalkozik a 2007/2008-as tanév kezdetétől a 2013/2014-es tanév végéig terjedően.

A kutatás kérdései: Az idegrendszeri feldolgozási problémák, a megismerő funkciók zavarai esetén a jelentkező nehézségek kezelésében a pszichopedagógusnak milyen lehetőségei vannak? A pszichopedagógiai módszerek mely idegrendszeri feldolgozási zavar esetén tudnak hatékonyak lenni? Mikor és mitől tud hatékony lenni a kondicionálás, az érzelmek bekapcsolása, a motiváció és az ingerek tudatos szűrése, tudatos kiemelése, adagolása a zavarjelenségek által érintett tanulók esetében?

Alkalmazott módszerek: A kutatás során a megfigyelés, az interjú és az esettanulmányok készítésének módszerét alkalmazva a tanulók, szülők és tanárok között, a kapott adatokat, eredményeket elemezve, összegezve vontunk le következtetéseket.

A kutatás eredményei: A kutatás során alkalmazott módszerekkel kapott eredményekre alapozva általános javaslatokat teszünk, konkrét pedagógiai helyzetek kezelésére és azok megfelelő és hatékony megoldására az idegrendszeri feldolgozási zavarok tükrében. Ha megértjük, hogy mi okoz nehézséget a gyermeknek, akkor szülőként, pedagógusként megfelelően tudunk segíteni a hétköznapi helyzetekben, megelőzve a későbbi tanulási zavarok és viselkedészavarok kialakulását.

A következő kérdésekre kerestük meg a válaszokat: Hogy tudjuk a gyermek figyelmét irányítani? Hogyan segítsünk, hogy a gyermek jobban tudjon koncentrálni? Mikor kezdjük a gyermek fejlesztését? Hogyan kezdjük a fejlesztést? Hogyan növelhetjük az emlékezet kapacitását? Mit tegyünk, hogy a gyermek jobban tudjon reagálni, megfelelően tudjon viselkedni az adott helyzetben? Hogyan segíthetjük a gyermek aktivitásának szabályozását? Mit kell tenni ahhoz, hogy a tanulónál ne alakuljanak ki tanulási, és/vagy viselkedészavarok?

A REFLEKTÍV PEDAGÓGUSSZEREP KIALAKULÁSÁNAK TÁMOGATÁSA A PEDAGÓGUSOK PROFESSZIONÁLIS TANULÁSÁBAN

Czuczor Judit

Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet
czuczor.judit@ofi.hu

Témakörök: Természettudományi oktatás; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Szervezetünk az iskolai tanulószervezési forma támogatására készít oktatási programokat, amelyek a fejlesztés végén sikeres pedagógiai alternatívát kínálhatnak az iskolák eredményes működéséhez. A tervezett nevelési-oktatási programok gyakorlati megvalósításhoz többek között szükséges segítő elemek kialakítása is, úgymint a pedagógus-továbbképzés és a támogató rendszer.

Témacsoportunk a bevont partneriskolákkal együtt specifikus komplex pilot programokat készít. Ennek kiegészítésére és szakmai támogatására 2013-ban kidolgoztunk egy akkreditált pedagógus –továbbképzést, melyet 2014 év elején meg is tartottuk a fejlesztésbe bevont iskolák pedagógusainak. (Ez jelenti a kutatásunk tárgyát.)

Ennek előzménye volt a 2013-ban végzett előkutatásunk kérdőívvel és mélyinterjúkkal, amely bemutatta a pedagógusok véleményét általában a továbbképzések hatásáról. Az előkutatás feltárta a pedagógus napi gyakorlatának összetevőit a tanulási környezet öt aspektusa (Manninen és mtsai, 2007) alapján, valamint a reflektív szakember gyakorlatát. A kutatás rávilágított, hogy a továbbképzések hozzájárulnak a pedagógusok szakmai fejlődéséhez és mindezekhez elengedhetetlen a pedagógus önmotiváltsága és reflektív szemlélete. Valamint az is megállapítást nyert, hogy a segítő képzések jelentősége különösen fontos a módszertani megújuláshoz, a reflektív szemlélet kialakításához, a folyamatba ágyazott képzések és a mentorálás során.

Jelen kutatásunkban a témacsoportunk által készített és megtartott akkreditált továbbképzésünk hatásának vizsgálatára került sor a program finomítása céljából a természettudományos nevelés eredményességének támogatására. (Ennek összetevői: a továbbképzésen adott reflektív visszajelző lap, a továbbképzés végén adott elégedettségi kérdőív, a továbbképzés tartalmi megvalósulásáról kérdőív, valamint néhány résztvevő mélyinterjúja.)

Felmértük a továbbképzési tananyag hasznosulását a pedagógusok napi munkájában és ennek alapján kialakuló jó gyakorlataikat az aktív tanulás és a reflektív szemlélet gyakorlati megvalósulása szempontjából.

Számunkra fontos a programok bevezetését támogató mentori tevékenység. Arra is kerestük a választ, hogy milyennek tartják jelenleg a hálózatosodást és ezzel összefüggésben milyen támogató rendszer szükséges a jó gyakorlatok elterjesztésének elősegítésére.

Kutatási módszereink a kvalitatív (mélyinterjú) és kvantitatív (kérdőíves) felmérés, figyelemmel a kutatás témájára, a minta számára, a rendelkezésre álló időre és a vizsgálat tartományára. Éppen ezért kutatásunk nem reprezentatív, tekintettel mindezekre, viszont hiteles és egzakt válaszokat kaptunk a vizsgálatainkból.

A kutatásunk összefoglalta „A reflektív pedagógusszerep és az aktív tanulás gyakorlata” című pedagógus-továbbképzés pedagógusi tapasztalatait, mely információt nyújtott a továbbképzésünkről és arról, hogy a képzés anyagai mennyiben segítették a programok kidolgozását és megvalósítását.

A SZABADMŰVELŐDÉS KEZDETE SZATMÁRBAN

Máté Krisztina

Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola
kristina.mate.ud@gmail.com

Témakörök: Oktatási módszerek, szakmódszertan; Neveléstörténet, reformpedagógia

Előadásom célja a második világháborút követő időszak művelődéspolitikájának bemutatása a mai Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területének szatmár-beregi részén. A szabadművelődés rövid időszakából az 1945 és 1946-os évek történéseit mutatjuk be, elsősorban levéltári források elemzése nyomán. A források a sajátos történelmi helyzetet megélő térség közigazgatásának és elsősorban művelődési életének megértéséhez adtak új információt és vetettek fel újabb kérdéseket. Az elemző munka rávilágított a szabadművelődési munka országos szintű folyamatának beindulására, továbbá a helyi szinten történő megjelenésére és a folyamatot jellemző fogalomváltásra is. Az előadás 3 részre tagolódik, először a vármegye általános helyzetét ismertetem, majd a művelődési élet alakulását mutatom be, végül a szabadművelődési munka megindulásának körülményeit és jellemzőit veszem górcső alá. Megvizsgálom azt is, milyen felnőttoktatás-pedagógiai és módszertani problémákkal szembesültek a szatmári szabadművelődés irányítói, hogyan próbálták fokozni a térség társadalmának önnevelő aktivitását, és milyen személyi, valamint anyagi feltételek mellett indulhatott meg e jelentős szemléletalkító és ismeretátadó munka.

Mivel a koalíciós viszonyok között állami elv volt, hogy egyenlőséget kell biztosítani mindenfajta kulturális megmozdulásnak, a szabadművelődés viszonylag gazdag és sokszínű pedagógiai eszköztárral és csak részben szabályozott tematikával dolgozhatott. Az ismeretterjesztésben felhasznált tematika összeállításán túl az egyes ismeretkörök népszerűsítésére alkalmas formájának kidolgozása és a közös feldolgozás módszereinek kikísérletezése szintén alkalmat adott a mozgalom irányítóinak és pedagógusainak kreativitásuk bizonyítására és pedagógiai igényességük elmélyítésére. Eredményeik alakulását a térség sajátosságai (erős lokális kötődés, tradicionális vallásosság) mellett a szabadművelődés elméleti és szervezeti kereteinek helyi interpretációja is befolyásolta. Előadásomban arra törekszem, hogy a szabadművelődéssel kapcsolatos hagyományos pedagógiai hívószavakat árnyalva és a régi sztereotípiákat lebontva adjak képet a koalíciós időszak e haladó kezdeményezéséről.

A SZÜLŐI KOMPETENCIA ERŐSÍTÉSE A LITERÁCIÓS FEJLŐDÉS TÁMOGATÁSA TERÜLETÉN

Podráczky Judit – Nyitrai Ágnes

Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar

podra@t-online.hu

nyitrai.agnes4@gmail.com

Témakörök: Óvodapedagógia; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A szülőkkal való intézményes kapcsolat erősítése, a szülői bevonódás elősegítése, a szülői kompetencia fejlesztése a kisgyermeknevelők és az óvodapedagógusok alapvető feladata. Az utóbbi évtizedekben jelentős szemléleti változások történtek a szülőkkal való együttműködés tartalmi és módszertani vonatkozásait illetően, ennek ellenére a pedagógusok gyakran keveslik a szülők érdeklődését, a szülők pedig a pedagógusoktól kapott megerősítéseket, segítséget nem tartják elegendőnek (Szegeci és Rónai, 1994, Hegedűs és Podráczky, 2012, F. Lassú, 2012, Podráczky, 2013).

Az iskoláskor előtti korosztály literációs fejlődésének támogatása a bölcsődei és az óvodai nevelés egyik kiemelt feladata. A kutatási eredményekből évtizedek óta ismert, hogy azok a gyermekek, akiknek rendszeresen mesélnek a szülei, kb. 1,5 évvel előzik meg fejlettségben azokat a társaikat, akiknek ez az élmény hiányzik az életéből (Nagy, 1980, Réger, 1992, Czachesz, 2001). A gyermekek családi literációs környezete erősen különböző: míg egyes gyermekeknek folyamatos élménye a mesélés, képeskönyv-nézegetés, mások a bölcsődében, óvodában találkoznak ezzel először. A különbségek egyik fő meghatározója a szülők iskolai végzettsége (Réger, 1992, Nyitrai, 1995, Nyitrai és Darvay, 2013).

Napjainkra nyilvánvalóvá vált, hogy a hátrányos helyzet felszámolásának egyik legfontosabb eszköze az iskoláskor előtti korosztály literációs fejlődésének támogatása, mely nem csupán a bölcsődei és az óvodai nevelés módszertani kérdéseinek árnyaltabb átgondolását igényli, hanem a szülői kompetenciák megerősítésére alkalmas programok kidolgozását is magában foglalja, amely így a módszertani fejlesztőmunka céljaként is megfogalmazható, s amelyet saját munkánk vezérelveként is felfogunk.

A szülői kompetenciák megerősítését célzó programok kidolgozását megalapozó kutatómunkánk egyik szála annak feltérképezése, hogy a kisgyermeknevelők és az óvodapedagógusok hogyan vélekednek a gyermekek meséhez, képeskönyvhöz, médiához való viszonyáról, az ezt alakító tényezőkről, a saját szerepükről, lehetőségeikről, a szülőkkal való együttműködésről. Fókuszcsoportos és félig strukturált egyéni interjúkat készítettünk 30 kisgyermeknevelővel és 30 óvodapedagógussal. Eredményeink bemutatásánál törekszünk a két intézmény hasonlóságainak és különbözőségeinek hangsúlyozására, a 0-6 éves korosztállyal foglalkozó pedagógusok tapasztalatainak és ötleteinek összefoglalására, összességében az érintett korosztály literációs fejlődésének támogatását szolgáló szülői bevonási formák prezentálására.

A TANÁROK EREDMÉNYESSÉGGEL KAPCSOLATOS ATTITŰD VIZSGÁLATA ÉS A JELLEMFEJLESZTÉS LEHETŐSÉGEI A PEDAGÓGUS PÁLYÁN

Heinbach Livia* – Kiss Gábor**

**Fűrész Holding Kft.*

livia@furkeszholding.hu

***ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola - Fűrész Holding Kft*

gkiss88@gmail.com

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

A modern szemléletű tudásalapú társadalom és gazdaság megjelenése az elmúlt évtizedekben komoly kihívások elé állította a pedagógusokat és oktatás világát. Az elvárások, a tevékenységek - feladatok folyamatos változása a pedagógusok kompetenciáját, élethosszig tartó készség-képesség és ismereti fejlődése, ma sokkal hangsúlyosabb, mint húsz éve.

Azt tapasztaltuk, hogy a változások kezelésére, az eredményesség fókuszban tartására a tanári személyiség hatékony fejlesztéséhez kevés ismerettel, technikával, szokás rendszerrel rendelkeznek a pedagógusok. Kérdőíves kutatásunkban az eredményesség alapelvei szerint vizsgáltuk a pedagógusok eredményes életvezetését. A tanári személyisége (maga a tanár), mint komplex oktatási – nevelési tényező az oktatás rendszerében ugyanolyan fontos, mint a gyerek. A pedagógusok továbbképzésében hangsúlyos fejlesztendő elemnek/tényezőnek kell lenni a lelkesedést, lojalitást, bizalmat, hatékonyságot, az eredményességet a személyiségfejlesztő pedagógiai továbbképzésekben, mert ez adhat energiát, lendületet a nagy szaktudással, módszertani ismerettel, tapasztalattal rendelkező pedagógusoknak a pályán maradáshoz és motivációt a további fejlődéshez.

Ebben a kontextusban felnőtt képző intézményként látjuk, hogy nagy igény mutatkozik a tanártovábbképzés átgondolására, stratégiai újragondolására, a tanárok személyiség és jellemfejlesztő kultúrájának megújítására is. A pedagógusok aktív hozzáállásának, proaktivitásának, eredményességének kutatásával olyan képzéseket, programokat és módszereket alakítottunk ki, amelyek hatékonyan fejlesztik a munka és magánélet összeegyeztetését a pedagógusok számára. Segítik a folyamatos feltöltődést, megújulást, a kommunikációt, tervezést és időbeosztást, jellembeli-, cselekvési és befektetési döntések meghozatalát az eredményesebb pedagógiai munka és munkaszervezés, valamint a kiegyensúlyozott életvitel területén. Ezen programok hatékonyságvizsgálatát foglaltuk össze poszterformában, a képzések rövid tematikai bemutatása mellett.

A TANULÁS EGYES HÁTTÉRTÉNYEZŐINEK VIZSGÁLATA GYERMEKVÉDELEMBEN NEVELKEDŐ FIATALOKNÁL

Rausch Attila

SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola
rausch@edu.u-szeged.hu

Témakörök: Gyermek- és ifjúságvédelem; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

A gyermekvédelemből kikerülő fiatalok számos tekintetben hátrányosan kezdik meg felnőtt életüket. Sok esetben alacsony iskolai végzettség, a szakképzettség hiánya nehezíti társadalmi integrációjukat (Rácz, 2012). Jellemzően nem fejezik be az elkezdett iskolát, illetve nagykorúságukig nem végeznek középfokú tanulmányaikkal (Szikulai, 2003), tanulási motivációjuk (Kálmánchey, 2008), és énképük is kedvezőtlen (Szótsné és mtsai, 2007). Ennek következtében elengedhetetlen az iskolai teljesítményüket befolyásoló háttértényezőik tanulmányozása.

Vizsgálatunkban arra keressük a választ, hogy (1) a gyermekvédelmi gondoskodásban nevelkedő gyermekek iskolai teljesítményét milyen mértékben befolyásolja motivációjuk és énképük, valamint (2) milyen eltérések vannak a szakellátásban élő és a többségi tanulók között az elsajátítási motiváció és az énkép terén, illetve, hogy (3) vannak-e különbségek az egyes gyermekvédelmi gondozási típusok között.

Mintánkat, melynek várható elemszáma 800-1000 fő, a gyermekvédelmi szakellátás különböző gondozása típusaiban nevelkedő 10-18 éves korú gyermekek, fiatalok adják. A mintavétel során elsődleges szempont a gyermekvédelmi szakellátás gondozási formáinak (nevelőszülői elhelyezés, gyermekotthon, lakásotthon) reprezentálása. Kérdőívünkben a tanulási motiváció fejlettségének mérésére az elsajátítási motiváció kérdőívének skáláit (Józsa, 2007), az iskolai és általános énkép vizsgálatára az SDQ I. kérdőív két skáláját (Szenczi és Józsa, 2009) használjuk. Ezekon kívül a gyermekek családi hátterére, iskolai teljesítményére, továbbtanulási terveire vonatkozó adatokat is gyűjtünk. Az adaptált kérdőívskálák eredményeit összevethetjük országosan reprezentatív mérések eredményeivel.

A szakellátásban nevelkedő gyermekek motivációjának fejlettsége várhatóan alacsonyabb, mint többségi társaiké, emellett csökkenő tendenciát mutat. Az általános énkép és az iskolai énkép struktúrája feltehetően eltér a gyermekvédelemben élőkénél. Emellett összefüggést is várunk a gyermekek elsajátítási motivációja és iskolai teljesítménye, valamint énképük és továbbtanulási terveik között. Továbbá feltételezzük, hogy a különböző gondozási típusok között is különbségek lesznek a vizsgált jellemzőknél.

A tanulási motiváció, énkép meghatározóak az iskolai eredményesség tekintetében, vizsgálatukra a gyermekvédelmi szakellátásban élőkénél külön figyelmet kell fordítani. A kutatás újszerűségét adja, hogy eredményeinket országosan reprezentatív nagymintás mérések adataival tudjuk összevetni, amely segítségével pontosan azonosíthatóak az eltérések a többségi gyermekekhez képest, amely későbbiekben a célirányos beavatkozások, fejlesztőprogramok kidolgozását mozdíthatja elő.

„A kutatás az Európai Unió és Magyarország támogatásával a TÁMOP 4.2.4.A/2-11-1-2012-0001 azonosító számú „Nemzeti Kiválóság Program–Hazai hallgatói, illetve kutatói személyi támogatást biztosító rendszer kidolgozása és működtetése konvergencia program” című kiemelt projekt keretei között valósult meg.”

Á TERMÉSZETISMERET TANKÖNYVEKBEN TALÁLHATÓ SZÖVEG KÖZÉ
ILLESZTETT ÉS A SZÖVEGTŐL ELKÜLÖNÍTETT KÉPEK KÜLÖNBSÉGEINEK
SZEMMOZGÁS VIZSGÁLATA ÁLTALÁNOS ISKOLÁS TANULÓKNÁL

Maródi Ágnes* – Steklács János**

**Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola*
agimarodi@gmail.com

***Kecskeméti Főiskola Tanítóképző Főiskolai Ka*
steklacs@gmail.com

Témakörök: Természettudományi oktatás; Tanulás, tudás

A természettudományos oktatás részese az egyre fejlődő technológiáknak, melyek a tudományos fogalmakat kommunikálják. Bár az oktatásban használt technológiák sokat változtak az évek során, vannak viszonylag állandóak, például a tankönyv, ezen belül is a szöveg és a statikus grafika. A média típusától függetlenül a szöveg és a kép továbbra is elsődleges szerepet játszik a természettudományos oktatásban. Az egyik legjelentősebb grafikával kapcsolatos változás elsősorban abban jelenik meg, hogy csökkent az oktatási tananyagok előállításának költsége a megnövekedett számú kép miatt (Slykhuis, Wiebe és Annetta, 2005).

A természetismeret tankönyvek képi elemei között a fénykép a legelterjedtebb típus (Roth, Bowen and McGinn, 1999), majd a naturalista rajz, azonban keveset tudunk arról, hogy a diákok hogyan értelmezik ezeket a képeket és hogyan tanulnak belőlük (Pozzer-Ardenghi és Roth, 2005). A digitális világban a gyerekek információfeldolgozása gyorsabb, jóval több vizuális élményben van részük

A szöveg és a kép integrációja népszerű kutatási témája a szemmozgás vizsgálatoknak (például Fang, 1996; Rayner, Rotello, Steward, Keir és Duffy, 2001). A gyerekek szemmozgásának vizsgálatának kiemelt szerepe van, mivel a digitális világban az információ feldolgozása gyorsabb, jóval több vizuális élményben van részük (Gyarmathy É., 2012). Hannus és Hyönä (1999) vizsgálata is bizonyítja, hogy a tankönyvek szövegének és a képeinek integrációja nem könnyű feladat a diákok számára, amikor 10 éves tanulók körében vizsgálta a biológia tankönyvekben a képek megértését. Kutatások alapján a kép és a szöveg különböző térbeli elrendezése szignifikáns hatással van az olvasók szemmozgására. Ha a verbális és a vizuális információk fizikailag közel vannak egymáshoz, akkor könnyebb az információk feldolgozása (Cerniak, Scheiter és Gerjets, 2007). A szöveghez szorosan illeszkedő, a szövegbe integrált képek elősegítik a grafikus információk megértését, nemcsak vonzzák az olvasók figyelmét, de fenntartják az érdeklődésüket, elősegítik az anyag hosszabb és mélyebb feldolgozását, beleértve a szöveg-kép integrációját is (Holsanova, Holmberg és Holmqvist, 2005) A kutatásomban az általános iskolás 4. osztályos tanulók szemmozgását vizsgálom a természetismeret tankönyvekben, a szöveg közé integrált és a szövegtől elkülönített képek esetén. Szeretném megvizsgálni feladatok segítségével, hogy az integrált vagy a szeparált kép tartja tovább fent a diákok érdeklődését, melyik vonzza jobban a figyelmüket, a képre vagy a szövegre emlékeznek jobban.

A VALIDÁCIÓS KLASZTEREK ÁTALAKULÁSA A 21. SZÁZAD ELSŐ ÉVTIZEDÉBEN

Benkei-Kovács Balázs
ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar
benkeikovacs.balazs@ppk.elte.hu

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

Az előzetes tudás mérésének és elismerésének, a validációnak a klaszterei sokat finomodtak a 21. század első évtizedének folyamán. Az Unesco VI. Confintea Felnőttoktatási Világkonferenciájának (Belém, 2009) fontos üzenete volt, hogy a felnőttoktatási és -képzési rendszerek továbbfejlesztésének egy lehetséges hatékony útja a validációs rendszerek implementációjának további ösztönzése. A validációs modellek eredetüket és hatásukat tekintve az oktatási rendszerek bonyolult, sok feltétel által meghatározott alrendszerei, amelyek az oktatáspolitikai támogatás mellett leginkább az egymástól való kölcsönös tanulás révén fejleszthetőek-ösztönözhetőek, a komparatív elemzések és a jó gyakorlatok bemutatásán keresztül.

Az oktatáspolitikai szándék jelenlétét és állandóságát bizonyítja világszerte, hogy a felnőttképzési rendszerek fejlesztésével is foglalkozó nagy nemzetközi szervezetek mind végeztek makro-szintű kutatásokat a területen: az Európai Szakképzés-fejlesztési Központ (Cedefop) (2004-2010), az Oecd (2006-2010) és az Unesco Hamburgi Felnőttképzési Központja (2008-2012) egyaránt nagy volumenű vizsgálatokban próbálta feltárni a validáció klasztereit. Az Unesco intézet kutatásainak eredményét (Singh, 2013) felhasználva lehetőségessé válik nem csupán a fejlődő és a fejlett országok innovációs gyakorlatait összehasonlítani a validáció területén, hanem közel egy évtizedes kutatási szakasz végén a rendszerfejlesztés új szempontjait is megfigyelnünk. A Cedefop (European Inventory on validation of non-formal and informal learning, 2004, 2005, 2008 és 2010) által végzett kutatások logikája ma már nem tekinthetőek korszerűnek, az Oecd (Werquin, 2007a, 2007b és 2010) és az Unesco (Singh, 2013) kutatási eredményei perspektíva-váltásról tesznek tanúságot.

A poszter bemutató során a makro kutatások klasztereinek sajátosságait és különbségeit tárjuk fel. A bemutató során példákon keresztül rávilágítunk arra is, hogy az innovációk terjedését a validáció tekintetében világszerte nem csupán az oktatáspolitikai szándékok, és az egyes országok földrajzi elhelyezkedése befolyásolják, hanem egy adott társadalmat átszövő nyelvi-kulturális közeg, valamint a benne élő kisebbségek, és a migráció jelenléte is erősen meghatározzák.

A VÉGREHAJTÓ FUNKCIÓK FEJLŐDÉSÉNEK VIZSGÁLATA KÉT TANÍTÁSI NYELVŰ GIMNÁZIUMBA JÁRÓ 14-18 ÉVESEKNÉL

Győri-Dani Dóra* – Jámbori Szilvia**

**SZTE-BTK Neveléstudományi Doktori Iskola
doragy.d@gmail.com*

***SZTE-BTK Pszichológiai Intézet
jamborisz@gmail.com*

Témakörök: Kognitív fejlődés és fejlesztés; Idegen nyelvi oktatás

A végrehajtó funkciók gyűjtőfogalom olyan folyamatokat foglal magában, melyek a tervszerű, célorientált viselkedésért felelősek, és fontos szerepet töltenek be a kognitív működésben, a viselkedésben, az érzelmi szabályozásban és a társas interakciókban. Ezen funkciók fejlődése – más agyi mechanizmusokkal ellentétben – egészen fiatal felnőtt korig tart, így növelve annak az intervallumnak a hosszát, amiben lehetőség nyílik a fejlesztésre. Különösen fontos ez azért, mert a jobb egzekutív funkciók birtoklása olyan fontos pszichés jellemzőkkel is együtt jár, mint a depresszió vagy a szorongás kisebb mértéke, egyes személyiségzavarok ritkább előfordulása, illetve adaptívabb megküzdési módok alkalmazása. Könnyen belátható tehát, hogy ezen folyamatok hatékonyabb használata pszichés védőfaktoroként is működhet. A jobb egzekutív funkciók birtoklására több tényező is hatással lehet, ezek közül az egyik a kétnyelvűség. Számos szerző (Festman, 2010; Bialystok & Craik, 2010; Prior, 2012) azt találta, hogy bár vannak területek (pl. szókincs), ahol a kétnyelvűek gyengébben teljesítenek egynyelvű társaiknál, a végrehajtó funkciók alkalmazását igénylő feladatokon jobb teljesítményt érnek el a kétnyelvű személyek. Prior és McWhinney (2010; 2012) azzal magyarázzák hasonló eredményeiket, hogy két nyelv sikeres váltott használatához a végrehajtó funkciók fokozottabb alkalmazása szükséges, és ez vezet ahhoz ezeknél a személyeknél, hogy előnyre teygenek szert ezen folyamatok használata terén.

Mivel a kétnyelvű családi háttér mellett kétnyelvű környezetet biztosítanak a kéttannyelvű iskolák is, érdekes lehet annak feltárása, hogy hogyan befolyásolja a fiatalok végrehajtó funkcióinak fejlődését a két tanítási nyelvű oktatási formában való részvétel. A vizsgálat célcsoportja a 14-18 éves gimnáziumi tanulók, ahol minden életkorban összehasonlításra kerülnek kéttannyelvű, speciális angol és humán tagozatra járó serdülők végrehajtó funkciói a Stroop teszt, a go/no-go paradigma és a feladatváltási paradigma segítségével. Az egzekutív folyamatok és egyes pszichés jellemzők szoros kapcsolata miatt a tanulók hangulata, szorongásuk mértéke és a megküzdési mechanizmusaik és felmérésre kerülnek.

A vizsgálat hiánypótló a területen, így fontos következtetéseket vonhatunk le belőle a 14-18 évesek kognitív fejlődésére vonatkozóan, mely alapul szolgálhat fejlesztő programok megtervezéséhez. Emellett feltárásra kerülhet a kéttannyelvű oktatási forma hatása a végrehajtó funkciókra, mely folyamatok hatékonyabb birtoklása implicit előnyökkel is járhat (pl. jobb pszichés védőfaktorok megléte). A kutatás törekszik a két tanítási nyelvű oktatási forma komplex hatásának vizsgálatára, bevonva a kognitív fejlődés mellett pszichés jellemzőket is. Az így kapott eredmények nem csak a „tudós társadalom” számára lehetnek relevánsak, de hasznos információkkal szolgálhatnak a pályaválasztás előtt álló fiataloknak is.

A XVI. SZÁZADI PROTESTÁNS ÉNEKSZERZŐK TANÍTÓI SZEREPE

Boruzsné Búdi Katinka

Rajkó-Talentum Alapfokú Művészetoktatási Intézmény
katyusa88@gmail.com

Témakörök: Alternatív pedagógiák, egyházi nevelés; Művészeti nevelés, vizuális kultúra

A reformáció századának protestáns énekszerzői a sajátos magyar dallam-és szövegkincs kialakítása mellett fontos szerepet töltek be a magyarországi protestáns iskolarendszer kialakításában, így sok esetben a tanítói, rektori feladatok ellátása mellett iskolaalapítói tevékenységük is meghatározó volt. A XVI. században formálódott ki az az egyedi protestáns iskolatípus, amelyben a diákok az elemi oktatástól kezdve egészen a lelkészképzésig tanulmányokat folytathattak. Ezekhez a kollégiumokhoz vidéki résziskolák, úgynevezett partikulák tartoztak, melyeknek oktatási rendszere teljes mértékben az anyaintézményhez igazodott és a tanerő, valamint az oktatási anyag is megegyező volt.

A kutatás célja Huszár Gál két énekeskönyvének (1560/61-es, és 1574-es) széleskörű vizsgálata, melynek fő része a szerzők életének és pedagógiai munkásságának alapos elemzése. Az énekeskönyvekben szereplő 15 ismert prédikátor életével számos kutató foglalkozott, közülük Botta István Huszár Gál élete, művei és kora című művében pontos korrajzot kaphatunk, valamint Keveházi László az eddig ismert dokumentumok áttekintésével megrajzolta Sztárai Mihály életútját, beleértve pedagógiai munkásságát is. A prédikátor-énekszerzők tanítói feladatainak, szerepének átfogó vizsgálata még nem történt meg, így a kutatás hiánypótló.

Kutatásunkban arra kerestük a választ, hogy iskolaalapítási szerepkörük mennyire volt meghatározó a protestáns iskolarendszer kialakulásában, valamint, hogy énekekben miként tükröződtek pedagógiai célkitűzéseik. Vizsgálatunk kiterjedt továbbá a 15 énekszerzőnek a debreceni illetve sárospataki Református Kollégium partikularendszerében betöltött tanítói szerepének feltárására. Az énekszerzők életútjának elemzése, feldolgozása a dokumentumelemzés módszerével történt, főként levéltári dokumentumok, anyakönyvek, jegyzőkönyvek vizsgálatával.

A kutatás során láthatóvá vált számunkra az, hogy énekszerzői tevékenységük szoros kapcsolatot mutat a tanítói tevékenységükkel és a legtöbben aktív iskolaszervezők, rektorok voltak. A két vizsgált anyaintézmény és a prédikátorok tevékenysége között egyértelműen dokumentálható és csak feltételezhető kapcsolatokat mutattunk ki. Huszár Gál énekeskönyvei fontos részét képezték az iskolai énekkutatásnak. A prédikátorok munkásságának vizsgálata során egy olyan kapcsolati háló rajzolódott ki, amely egyértelműen láttatja a protestáns iskolahálózat kiépülésének kezdeti formáit, s mutatja, hogy az oktatási intézmények milyen fontos szerepet játszottak a reformáció hazai terjesztésében.

ÁLTALÁNOS ISKOLÁSOK NEMZETI SZIMBÓLUMOKKAL KAPCSOLATOS ISMERETEINEK MÉRÉSE

Dancs Katinka

SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola
katinka.dancs@gmail.com

Témakörök: Társadalomtudományi oktatás; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

A nemzeti identitás egyik lehetséges modellje lehetővé teszi a tanulók nemzeti identitásának affektív, kognitív és viselkedéses összetevőinek mérését. Ebben a modellben a kognitív dimenzió elemei közé tartozik a nemzeti szimbólumokról szerzett tudás. A tanulók a nemzeti enkulturáció során sajátítják el a szimbólumokkal kapcsolatos ismereteket, ebben az iskolának is fontos szerepe van (Barrett, 2007).

A nemzeti szimbólumok szerepe különösen fontos, ha a nemzeteket „elképzelt közösségekként” értelmezzük (Anderson, 1983). A szimbólumok elősegítik az egyének orientációját a társas világban, lehetővé teszik, hogy önmagukat is kategorizálják egy csoport tagjaként, illetve kijelölik a csoportok határait (Cohen, 1986/2001). A szakirodalom sokféle nemzeti szimbólumot különböztet meg (l. Smith, 1991; Kapitány és Kapitány, 1998; Edensor, 2002). A nemzeti szimbólumok egy jelentős részével a tanulók a tananyagba ágyazva találkozhatnak, ezért 4-6. osztályosok tudásának mérésére alkalmas tesztek fejlesztését tűztük ki célul.

Első lépésként tankönyvelemzést végeztünk a 6. osztályos történelem tankönyvekben szereplő szimbólumok feltárására. Leíró elemzésünk során összegyűjtöttük a könyvekben szereplő szimbólumokat (személyeket és helyszíneket), és ezeket csoportosítottuk. Eredményeink szerint a történelmi személyek előfordulása ($n=3498$) nagyobb hangsúlyt kap a történelmi narratívában, mint a helyszínek ($n=896$). A leggyakrabban előforduló személyek a királyok (32%), akikkel kapcsolatban a tankönyvek elsősorban belpolitikai tevékenységüket emelik ki (47%), míg a külpolitikai tevékenységük (26%) és személyes jellemvonásaik (27%) azonos súllyal szerepelnek.

Kutatásunk egy másik lépéseként 2014 márciusában 6. osztályosok ($n=116$) bizonyos nemzeti szimbólumokkal kapcsolatos ismereteinek mérésére kidolgozott tesztünk pilot mérésére került sor. A teszt elsősorban a nemzet történelmével és földrajzi jellemzőivel kapcsolatos szimbólumokat tartalmazott (l. koronázási ékszerek, főváros, folyók). Az eredmények szerint mérőeszközünk fejlesztésre szorul (Cronbach- $\alpha=0,65$). Tesztanalízis segítségével kerestük a működés javításának lehetőségeit. Az alacsony reliabilitás azzal magyarázható, hogy több olyan item is előfordul a tesztben, melyek nagyon könnyűnek bizonyultak. A 24 itemből összesen 12 esetben 0,80 felett van az itemnehézség, szórásuk 0,09 és 0,36 közötti. 4 item elkülönítésmutatója nem éri el az elfogadható, 0,20-es értéket.

A teszt működése arra utal, hogy a vizsgált nemzeti szimbólumokról szerzett tudást a tanulók már korábban elsajátítják. A tesztanalízis segítségével könnyűnek minősített itemeket ezért az alsóbb évfolyamok számára kidolgozásra kerülő tesztekben kaphatnak majd helyet. Ugyanakkor a tankönyvelemzés eredményei új itemek fejlesztéséhez szolgáltak hasznos információkat. Az elvégzett vizsgálatok mind hozzájárulnak ahhoz, hogy a továbbiakban megszülessenek azok a tesztek, amelyek a tanulók nemzeti szimbólumokkal kapcsolatos ismereteit mérik.

AZ ÁLLATASSZISZTÁLT PEDAGÓGIA ÉS TERÁPIA LEHETŐSÉGEI

Szalai Katalin

Kaposvári Egyetem
szalai.katalin@ke.hu

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

Az állat-ember kapcsolat jótékony hatásai régóta ismeretesek, ezért mind a pedagógia mind a pszichológia beépítette módszertanába az állatasszisztált tevékenységeket. Főként kutyákkal végzett vizsgálatokkal bizonyították, hogy az állat jelenléte biztonságot nyújt a kliensnek, csökkenti a stressz és a félelem érzését, erőteljesebb motivációt biztosít a feladatvégzésben, növeli az önbecsülést, segíti az önkontroll kialakulását.

Jelen vizsgálatot egy interdiszciplináris megközelítésű, ember-állat kapcsolat különböző aspektusaira koncentrálnó kutatássorozat pilotvizsgálataként végeztük 2014. márciusától júniusáig. Fókuszában 66 gyermek állatasszisztált pedagógiai foglalkozása állt. Vizsgálatunk újszerűsége többek között az, hogy a résztvevő kisállat a törpenyúl volt.

A fejlesztő foglalkozások 6-7 éves – óvodás és kisiskolás – gyermekekkel zajlottak 6 hétig, 12 alkalommal. A bevont gyermekek véletlenszerűen kerültek 3 csoportba: 22 fő a foglalkozásokat a nyúlal közvetlen kontaktusban töltötte (simogathatta, ölebe vehette az állatot), 22 fő a nyúl passzív jelenlétében dolgozott (az állat végig a ketrecben tartózkodott), 22 fő pedig nyúl jelenléte nélkül vett részt a vizsgálatban. A figyelmi és emlékezeti funkciók fejlesztését célzó feladatok egységesek voltak mindhárom csoportban.

A gyermekeket független pszichológusok tesztelték (WISC-IV. részpróbaival) a program megkezdése előtt, közvetlenül majd 6 héttel a befejezés után. A fejlesztésről, a gyermek interakcióiról a foglalkozások során jegyzőkönyv valamint hangfelvétel készült.

Az így kapott adatok értékelhetők pedagógiai-gyógypedagógiai szempontból (a gyermek fejlesztésének hatékonysága, beszédállapota) valamint pszichológiai szempontból (a gyermek viselkedése, az állat és a gyermek kapcsolatának alakulása, állattal való interakciónak minősége).

AZ ANYANYELVI KOMPETENCIA FEJLESZTÉSE AZ IDEGENNYELV- ELSAJÁTÍTÁS SEGÍTSÉGÉVEL

Bencéné Fekete Andrea
Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar
fekete.andrea@ke.hu

Témakörök: Óvodapedagógia; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Hagyományosan a felső tagozaton vagy a középiskolában kezdték a kötelező, intézményes idegennyelv-oktatást. A 20. század második felében a „kritikus periódus elmélet” (Penfield – Roberts 1959, Lennberg 1967) azonban új megvilágításba helyezte a korai idegennyelv-tanítást. A fenti elméletek megjelenése óta sok vitát váltott ki a pedagógusok körében, hogy melyik életszakaszban kell elkezdenni az idegen nyelv tanítását. A kutatók egyetértettek abban, hogy az életkorral folyamatosan változik a gyermek emocionális kötődése az idegen nyelvhez. A 70-es évektől kezdődően a figyelem az óvodás korosztály felé irányult. A korai idegen nyelvi programok célja holisztikus, nem kizárólagosan az idegen nyelv-tanulása áll a fókuszban, hanem a gyerekek személyiségének, kognitív, emocionális és társas készségeinek fejlesztése. Ennek ellenére olyan tévhitek terjednek, hogy a korai idegennyelv-tanulás gátolja az anyanyelvi fejlődést. 2010 januárjában indult a Pumukli óvoda, ahol a német nyelvi foglalkozásokon a gyerekek az őket körülvevő világgal ismerkednek meg német nyelven. A foglalkozásokon folyamatosan figyeljük a anyanyelvi és célnyelvi fejlődését, és interjú készítettünk a szülővel óvónővel az ótapszatalataikról. A kutatás célja, hogy meggyőződjünk arról, hogy milyen hatással van óvodás korban a gyermekek anyanyelvi fejlődésére a német nyelv tanulása. A foglalkozások tematikája a Gouin-módszerre épül, amely intenzív, dramatizáló, cselekedtető nyelvtanítási módszer, az anyanyelvet és a célnyelvet egyaránt alkalmazva. A német nyelvi foglalkozások mindig valós élethelyzetből indulnak ki, a gyermekek világából. A cselekvéseket, történéseket a pedagógus anyanyelven elmagyarázza, eljátssza, és közben idegen nyelven hangoztatja. A foglalkozások magyar és német nyelven folynak. Azért nem kizárólagosan célnyelven, mivel akkor nem lehetne nyomon követni, hogy a gyermekekben az adott idegen nyelvi kifejezéshez milyen magyar nyelvű képzet társul. A korai életszakaszban az anyanyelv és az idegen nyelv között szoros a kapcsolat, mivel a gyermek az anyanyelv mintájára sajátítja el az idegen nyelvet. Az előadásom során részletesen bemutatom az általunk alkalmazott módszert, a foglalkozások tematikáját és didaktikai felépítését, valamint a kutatás eredményeit. A megfigyelések azt igazolták, hogy a Gouin-módszeren alapuló foglalkozások a gyermekek anyanyelvi fejlődését nem gátolták, hanem segítették. Bővült a német foglalkozáson résztvevő gyerekek szóincse, mivel az anyanyelvi magyarázat során olyan szavakat is megtanultak, amelyekkel a hétköznapok során még nem találkoztak. Az idegennyelv-elsajátítása az anyanyelvi beszéd fejlődését is elősegítette, magasabb szintre emelte. A tárgyakhoz, képekhez és cselekvésekhez tartozó anyanyelvi magyarázat tudatosította a nyelvi formákat. Az óvodások tudatosabban, könnyedebben használják anyanyelven is az idegen nyelvi foglalkozásokon tanult szavakat és kifejezéseket.

AZ EGÉSZ NAPOS ISKOLA NEVELÉSI-OKTATÁSI PROGRAMJAINAK
RÉSZVÉTELI ALAPÚ FEJLESZTÉSE

Varga Attila – Schnellbach-Sikó Dóra – Kőpatakiné Mészáros Mária – Mayer József

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

varga.attila@ofi.hu

siko.dora@ofi.hu

kopataki.maria@ofi.hu

mayer.jozsef@ofi.hu

Témakörök: Oktatási módszerek, szakmódszertan; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

Az előadásban bemutatásra kerül az egész napos iskola nevelési-oktatási programjainak fejlesztése során használt kutatás-fejlesztési keretrendszer, mely közös platformot képez nevelési oktatási programok interdiszciplináris fejlesztéséhez.

A nevelési-oktatási programok fejlesztési keretrendszerének kidolgozása a hazai (pl. Havas 2003, Falus 2012) és a nemzetközi szakirodalom (pl. OECD 2001, Pfeifer 2008) a meglévő pedagógiai rendszerleírások (pl. kompetencia alapú programcsomagok) és korábbi fejlesztési programok (pl. Dobbantó) publikált tapasztalatok elemzésén alapul.

A keretrendszer gerincét a fejlesztésben egyenrangú fejlesztő partnerként bevonásra kerülő iskolákkal való közös munka menetének leírása alkotja. A közös fejlesztés eredményeképp létrejövő programok használhatóságáról, hatásosságáról a partnerintézmények által végzett gyakorlati kipróbálási folyamatot kísérő kutatások szolgáltatnak adatokat, melyek alapján történik a programok korrekciója és véglegesítése.

A fejlesztési folyamat lépései:

1. A kísérleti fejlesztésben résztvevő partnerintézmények kiválasztása és felkészítése a fejlesztésre és az innovációra. A felkészítés során kiemelt figyelmet kap az intézményvezetés folyamatos bevonása, felkészítése.
2. Az új nevelési-oktatási program kidolgozása a partnerintézmények bevonásával. Az intézmények felkészített pedagógusai részt vesznek az új program gyakorlati megvalósításához szükséges elemek kifejlesztésében.
3. Felkészítés a kísérleti program megvalósítására.
4. A fejlesztés eredményeinek az intézményi szintű megvalósítása, és a megvalósítás folyamatos monitorozása, a szükséges korrekciók elvégzése.
5. A kísérleti program végrehajtásának összegző értékelése, az adaptáció lehetőségeinek feltárása és a nevelési-oktatási program véglegesítése az intézményi szintű tapasztalatok alapján.

A fejlesztési folyamatot a következő fő kutatási tevékenységek alapozzák meg illetve kísérik:

- Előzetes kutatások: a program megvalósíthatóságának feltételeire, a kapcsolódó igényekről, elvárásokról képet nyújtó desktop, kérdőíves valamint fókuszcsoportos kutatások.
- Folyamatba ágyazott kutatások: kulcseleme a tanulási környezetben végzett participatív akciókutatás, mely alkalmas a tanulási környezet komplex vizsgálatára: a fejlesztés folyamatában vizsgálja a program hatását illetve több olyan tényezőt tár fel, amely a program bevalásával kapcsolatban kulcselemnek bizonyulhat. A participatív akciókutatás ilyen felhasználása része a kidolgozott nevelési programok minőségbiztosításának is.
- Útológos kutatások, amelyek fő elemei: a bemeneti és kimeneti mérésből felépülő kontrollcsoportos, mérések, fókuszcsoportos és egyéni interjúk.

A keretrendszer bemutatása mellett az előadás bepillantást nyújt a keretrendszer segítségével különböző területeken (alsó és felső tagozat-felzárkóztatás, természettudomány, ökoiskola, komplex művészeti nevelés, gyakorlati életre nevelés) fejlesztés alatt álló programok fejlesztésének tapasztataiba is.

AZ EGÉSZSÉGTUDATOSSÁG MEGJELENÉSE A NYÍREGYHÁZI FELSŐ
TAGOZATOS DIÁKOKNÁL

Fintor Gábor János* – Szabó József**

**Debreceni Egyetem Neveléstudományi Doktori Program*
fintor.gabor@gmail.com

***Debreceni Egyetem Neveléstudományok Intézete*
szabo.jozsef57@gmail.com

Témakörök: Egészségnevelés, sportpedagógia; Egészségnevelés, sportpedagógia

Az Iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása című, az Egészségügyi Világszervezettel együttműködve zajló kutatás 2010. évi vizsgálatából kiderül, hogy nemzetközi viszonylatban javítani kellene a fiatalok táplálkozási minőségén. A magyar általános iskolások körében magasabb arányban vannak a magukat túl kóvérnek gondoló diákok, mint Európa legtöbb országában (Németh 2010). A rizikómagatartások közül átlagos gyakoriságú a rendszeres dohányzás. Az alkoholt legalább heti rendszerességgel fogyasztók aránya az európai átlaghoz képest közepesnek mondható (Schmid–Fotiou, 2008). Ezzel szemben az is megállapítható, hogy a nemzetközi ajánlásokat figyelembe véve (Strong és mtsai, 2005) a magyar fiatalok nem mozognak eleget (Halmi–Németh, 2010), pedig a megfelelő fizikai aktivitás pozitívan korrelál az egészségtudatoSSsággal (Tari–Keresztes, 2009). A vizsgált (felső tagozatos) korcsoport szabadidejének nagy részét a képernyő előtt tölti (Ács-Borsos-Rétsági 2011, IPSOS 2012, Fintor 2014b).

Kutatásunk célja, hogy feltárjuk a 10-14 éves korosztály egészségmagatartási szokásait, azt, hogy a szakirodalomban említettekhez képest milyen káros magatartási szokások figyelhetők meg körükben, milyen minőségű a táplálkozásuk. Továbbá megvizsgáltuk sportolási szokásaikat és szabadidős tevékenységeiket is.

A kutatás önkitöltős kérdőíves módszer segítségével valósult meg, négy különböző fenntartói intézményben Nyíregyházán. Az adatfelvétel 2014 májusában történt, az elemszám 285 fő. Az értékelés során a keresztábra és gyakorisági vizsgálatok mellett többváltozós függvényanalízist is alkalmaztunk.

Eredményeink szerint a diákok 85,8%-a soha nem gyűjtött még rá, az alkoholfogyasztás vizsgálatánál a nem és az évfolyam esetében szignifikáns különbségek mutathatóak ki. 43,2%-uk a hét minden tanítási napján reggelizik. Zöldséget és gyümölcsöt szignifikánsan rendszeresebben fogyasztanak a lányok, mint a fiúk, ugyanakkor a rendszeres testmozgás utóbbiakra jellemző (Pearson Chi-Square=0,000). Kutatásunkban 1 óránál többet televíziózik egy átlagos napon 56,3%, ami hétvégén már 71,2%-ukra igaz. Internetezés esetében ez az arány hétköznap 54,3%, hétvégén 60%.

AZ ELEKTROMOSSÁGTAN OKTATÁSA A BSC KÉPZÉSBEN

Jarosievitz Beáta
Gábor Dénes Főiskola
jarosievitz@gdf.hu

Témakörök: Természettudományi oktatás; Elektronikus tanulási környezetek

Előzmények

A különböző hazai és nemzetközi tudásszintmérő tesztek eredményei szerint Magyarországon egyre romlik a tanulók teljesítménye a természettudományi műveltség területén (Radnóti K, 2008). A műszaki, illetve a fizika szakos képzést nyújtó felsőoktatási intézmények nagy problémája, hogy a belépő hallgatók jelentős részének fizikatudása nem éri el a hálótervekben szereplő fizika és a megfelelő szakmai tárgyak elsajátításához szükséges szintet (lásd: http://nol.hu/gazdasag/20091001-meg_kettesre_sem_tudjak_a_fizikat_a_muszakisok) A középiskolából kikerülő hallgatók többsége még a kerettantervben megfogalmazott követelményeket sem képes teljesíteni; nem a fizikát választják érettségi tárgyként, illetve nagyon kevés hallgató érettségizik fizikából, így a tárgyat gyakorlatilag alig tanulja, vagy érdektelen, nem motivált, hogy a tananyagot megtanulja. Emiatt a felsőoktatásban dolgozó oktatóknak gyakorlatilag az alapoktól kell újra megtanítaniuk a hallgatóknak a fizikát, de sajnos sokaknak a matematikát is! Így nyilvánvaló, hogy a bolognai folyamat következtében a BSC képzésben résztvevőknél a követelményszintet csökkenteni kellett.

A vizsgálni kívánt kérdés

Az előző szempontokat figyelembe véve elemezni és meg kell gondolni, hogy az alapvető hiányosságokat hogyan pótoljuk eredményesen, a felsőoktatásban.

A BSC képzésben résztvevő hallgatóknak multimédiás, SCORM kompatibilis, önálló tanulásban is jól használható, elektronikus tananyagot készítettem, felkeltve a hallgatók érdeklődését, fejlesztve a hiányzó kompetenciáikat.

A tananyag, kiemelt céljai, hogy a kurzus hallgatói:

- a fizikai jelenségek közös megfigyeléséből, kísérleti tapasztalatokból kiindulva jussanak el az átfogó összefüggésekhez, törvényszerűségek felismeréséhez,
- ismerjék meg a természet szépségeit, a fizikai ismeretek hasznosságát,
- szeressék meg az eddig esetleg nem kedvelt tárgyat,
- megismerjék az érintőleges új kutatási eredményeket,
- legyenek képesek az elméleti tudást a gyakorlatban is alkalmazni,
- a leghatékonyabban készüljenek föl az általuk választott szakma, karrier magas szintű művelésére,
- érdekes, dinamikus, tudományos, színes, informatív és látványos tartalmat ismerjenek meg.

A tananyag interaktív, a távoktatásban, egyéni tanulásban is jól alkalmazható, a hallgató az interaktív teszt kitöltését követően visszajelzést kap jelenlegi tudásáról, aminek alapján továbbfejlesztheti tudását.

Az eredmények értelmezése

A kutatás megvalósítása során arra a következtetésre jutottam, hogy a SCORM kompatibilis, ILIAS keretrendszerbe feltöltött tananyag mind a nappali illetve távoktatás sikeresen alkalmazható.

Előadásomban az elkészített tananyag részeiből mutatok be néhány példát, kiemelve azokat a lehetőségeket, amelyek segítségével a hallgatók adott kompetenciája a BSC képzésben is fejleszthető.

AZ IBST MÓDSZER MEGHONOSÍTÁSA A MAGYAR KÉMIAOKTATÁSBAN

Szalay Luca

ELTE TTK Kémiai Intézet

luca@chem.elte.hu

Témakörök: Oktatási módszerek, szakmódszertan; Természettudományi oktatás

A PISA 2006 (PISA 2006) eredményei azt mutatták, hogy a magyar diákok a saját átlagpontoszámukhoz képest gyengén teljesítettek a “Természettudományi problémák felismerése” és a “Természettudományi megismeréssel kapcsolatos ismeretek” alteszten. A legutóbbi PISA eredmények szerint a magyar diákok átlagos teljesítménye a természettudomány területén a nemzetközi átlag alá esett (PISA 2012).

A természettudományos oktatás problémái Magyarországon is a Peter Childs által leírtakhoz hasonló tüneteket produkáltak (Childs, 2009). 2008-ban az Országos Köznevelési Tanács a természettudományos közoktatás kérdéseit vizsgáló ad hoc bizottságot hozott létre. Az eredmények szerint a természettudományos tantárgyakat tanító tanárok munkakörülményei sok tekintetben kedvezőtlenek (Kertész 2009). Azóta e téren többféle változás történt, de hazánkban jelenlegi is igaz, hogy az oktatással kapcsolatos kutatások eredményeinek nagy részét a tanárok sohasem olvassák, és még kevésbé alkalmazzák (Childs, 2009).

A problémák megoldásának része lehet a vizsgálatokon alapuló természettudomány- oktatás, az “inquiry-based science teaching” (IBST) módszer meghonosítása. A szakirodalomban olvashatók az ezzel kapcsolatos kutatási eredmények (pl. Minner és mtsai., 2010). Az Európai Unió 7. keretprogramja (FP7) hatalmas összegekkel támogatta az elterjesztését. A szerző részt vett két ilyen FP7-es projektben, és a kémiatanárok számára szervezett továbbképzéseken propagálta az IBST módszert. A résztvevő (2011 óta összesen 110) tanárnak a tanfolyamok után olyan feladatlapokat és szaktanári segédleteket kell készíteni, amelyek a tanulók csoportjaitól önálló kísérlettervezést és az eredmények megvitatását várják el. 20 ilyen fájl szabadon elérhető a szerző szakmódszertani honlapján. Született egy, a módszer bevélszavizsgálataival kapcsolatos szakdolgozat is (Rákóczi, 2010). A TÁMOP-4.1.2.B2-13/1 projekt keretében jelenleg folyó empirikus kutatások célja statisztikailag értékelhető mennyiségű adat gyűjtése arról, hogy az IBST módszer alkalmazása okoz-e szignifikáns javulást a tanulók természettudományos kompetenciáinak fejlődésében.

AZ IKSZ MAGYARORSZÁGI BEVEZETÉSÉNEK TAPASZTALATAI A MÉRÉSEK ÉS TAPASZTALATOK TÜKRÉBEN AVAGY KI VISZI ÁT A DIÁKOT A TÚLSÓ PARTRA?

Bodó Márton – Kalocsai Janka

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

bodo.marton@ofi.hu

kalocsai.janka@ofi.hu

Témakörök: Szociális képességek, szociális tanulás; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

A szociális kompetenciák fejlesztése fontos célkitűzése lett a nevelési rendszereknek szerte a világon. A köznevelési rendszer egyik új eleme az Iskolai Közösségi Szolgálat, melynek célja, hogy élménypedagógiai eszközökkel segítse elő a diákok személyiségfejlődését az érzelmi intelligencia gazdagításán, a szociális kompetenciák és az aktív állampolgári kompetenciák fejlesztésén keresztül.

Vizsgálódásunk hipotézise, hogy a közösségi szolgálat alkalmas a szociális kompetenciák fejlesztésére, az érzelmi intelligencia művelésére, a szociális érzékenyítésre, amennyiben a megvalósítás szakmailag hatékony koordinációval és tartalommal kerül lebonyolításra. Hipotézisünket kvalitatív és kvantitatív módszerekkel egyaránt vizsgáltuk. A magyarországi gyakorlatot dokumentum-elemzés, illetve három különböző hagyománnyal és jellemzőkkel bíró intézményben fókuszcsoportos interjúk segítségével térképeztük fel. Vizsgálva azokat a tapasztalatokat, amelyek segíthetnek a program országos bevezetésében.

Az előadás keretein belül egy 2013-ban felvett reprezentatív pedagógusi mintán felvett kérdőív adatainak bemutatására is sor kerül, melynek eredményei alapján mutatjuk be, hogy két évvel a közösségi szolgálat bevezetése után mi mondható el a tevékenységet koordináló pedagógusokról: milyen jellemzőik vannak, hogyan gondolkodnak a témáról, feladatukról, milyen területen lenne szükségük szakmai segítségre, fejlesztésre.

Az előadást az iskolák önbevallásán alapuló kérdőíves felvétel eredményeinek bemutatásával zárjuk, ahol 949 feladatellátási helyre vonatkozóan főképp arról próbáltunk képet kapni, hogy milyen intenzitással kezdtek az iskolák a közösségi szolgálat megszervezéséhez.

A kvalitatív és kvantitatív adatfelvételek alapján olyan következtetéseket, tanulságokat fogalmazunk meg, amelyek a továbbiakban segíthetik a közösségi szolgálat bevezetésének hatékonyságát a tevékenységekre, diákokra és pedagógusokra vonatkozóan egyaránt.

AZ INQUIRY BASED LEARNING FOGALMI KERETEI EGY TERMÉSZETTUDOMÁNYOS EURÓPAI PROJEKTBEN

Tóth Szilvia – Réti Mónika

Kutató Tanárok Országos Szövetsége

veralynn0214@gmail.com

reti.monika@ofi.hu

Témakörök: Természettudományi oktatás; Oktatási módszerek, szakmódszertan

A tudomány, a technológia, a mérnöktudomány és a matematika (az angol elnevezés rövidítéséből együttesen STEM) területek oktatására egyre inkább kiemelt figyelmet fordítanak mind a kormányzatok, mind az akadémiai és a munka világának szereplői. Európa-szerte számos kezdeményezés és program irányul STEM-oktatás fejlesztésére a későbbi karrierlehetőségek támogatása érdekében, mivel úgy tekintenek a kapcsolódó tudásra és képességekre, mint a technológiai fejlődést megalapozó humán tényezőkre. (EC, 2011) Az Európai Unió kapcsolódó tantárgypedagógiai ajánlásai között az inquiry based learning (IBL) bevezetése szerepel. (Rocard és mtsai, 2007) Az IBL fogalmi rendszerét azonban a nemzetközi és hazai szakirodalomban számos különböző módon értelmezik.

Az előadás egy olyan, a felfedezettő tanulás keretrendszerében megvalósuló természettudományos nevelési-oktatási projekten keresztül mutatja be az IBL fogalom értelmezésének sajátosságait, amely 11 európai ország 13 partnerének konzorciumára épül. A projekt célja, hogy 7-18 éves fiataloknak egy olyan, az IBL alkalmazására épülő tevékenységgyűjteményt biztosítson, amely fejleszti a természettudományos kompetenciáikat, a megértésre alapozva érzékenyíti őket a természettudományos munka és a természettudományos vizsgálódás felé, és felkészíti őket arra, hogy különböző szerepekben bekapcsolódjanak az európai kutatás-fejlesztés-innovációs folyamatokba.

A konzorcium pályázatának és belső szakmai anyagainak metaelemzésével arra világítunk rá, hogy az eredetileg meghatározott fogalmi keret (de Jong, 2006), valamint a tanulási ciklusok értelmezése (Mäeots, Pedaste, & Sarapuu 2009) hogyan bővült a konzorciumi együttműködés során más koncepciókkal (Andresen, 2002, 2006; Banchi, Bell, 2008). A szakmai anyagok tartalomelemzésével példákat találtunk arra, hogyan gazdagítja a tanulási ciklusok alkalmazása a természettudományos gondolkodás fejlesztését. (Duschl, Grandy, 2012)

Megvizsgáltuk emellett a projektbe bevont magyar pedagógusok IBL-értelmezését is az általuk készített tananyagok tartalomelemzésével. Elemzésünk tanúsága szerint a szakirodalomban leírt jelenségek, például az objektivitás és a konstruktivista szemlélet feszültsége (Kintsin, 2004), a célmeghatározás problémái (Osborn, Dillon, 2008), a STEM terület értelmezésének nehézségei (Duschl, Grandy, 2008), valamint a tanulás-tanítás folyamatának újragondolása (Kali, Linn, 2009) a pedagógusok által készített anyagokban szintén tetten érhetők.

A fogalmi keretek pontosítása segítheti a gyakorlati alkalmazás eredményességét. Emellett fontos reflektálni arra a jelenségre is, hogy az IBL fogalmának értelmezése vélhetően a természettudományok helyzetének és a tanulás-tanítás folyamatának kulturális helyzetéből következően is eltéréseket mutat. Ez az IBL keretrendszerének hazai meghonosítása kapcsán is lényeges lehet.

AZ INTERNETES ESZKÖZÖK LEHETŐSÉGEI A KÖZÉPISKOLÁS KOROSZTÁLY HAZASZERETETRE NEVELÉSÉBEN

Ubornyák Attila

Nemzeti Közszolgálati Egyetem
ubornyakattila@yahoo.com

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

A 21. században a hazaszeretetre, hazafiságra nevelés új elemeket kapott, de változatlanul érzelmi és akarati nevelés. A középiskolás korosztályban a szülőföldre való kötődést így tarthatjuk ébren, a nevelést többek között megvalósíthatjuk a honismereti mozgalomban való részvétellel. „A történelemtanítással megfelelően összehangolt honismeret a nemzeti tudat formálásában meghatározó szerepet tölthet be: jobban megismerhetjük önmagunkat, mások is reálisan ismerhetnek meg bennünket” (Frideryné 1993).

A hazaszeretet indirekt úton építhető és fejleszhető a gyermekek, indirekt és a választók számára közvetlen formában a középiskolások személyiségében. Hazafias szellemben történhet a magyarság történelmi múltjának, jelenének megismerése, feltárása, a kultúrtörténet, az irodalom, az anyanyelv tanítása, annak túlzó hangoztatása nélkül. Földrajzunk, természeti tájaink gazdagsága, szépsége stb. elmélyíti és tudatosítja a hazaszeretetet. A Katonai alapismeretek szabadon választható tantárgyat tanulók mélységében ismerhetik meg a hazát szolgáló katonák életét és foglalkozásuk színterét, mégpedig úgy, hogy azok nemzetközi beágyazottságával is tisztában legyenek.

A Nemzeti Alaptantervben is megjelenő hazafias, honvédelmi nevelés nem katonai kiképzést takar, a honvédelmi identitástudat szükségességét hangsúlyozza. A cél az, hogy a gyermekek a nevelés segítségével felelős állampolgárokká váljanak, közösségi tudatuk és igényeik fejlődjenek, alakuljon ki bennük a hazaszeretet. Ehhez a neveléshez a pedagógusok segítségül hívhatnak internetes eszközöket, honlapokat: www.katonsuli.hu, www.honvedelem.hu stb.

A kutatásban arról szeretnénk képet kapni, hogy ezeket az eszközöket hány iskolában veszik igénybe, és milyen mértékben segítették a nevelést. Ötven középiskolában kérdezzük meg kérdőíves módszerrel a pedagógusok két csoportját, ahol az egyik csoportot a szaktantárgyat tanító pedagógusok, a másik csoportot pedig a tantárgy oktatásával nem foglalkozó pedagógusok alkotják.

Hipotézisünk szerint azokban az iskolákban, ahol nincs szaktantárgy, ott nem vagy alig ismerik ezeket az eszközöket. Ezért kutatásunknak célja az is, hogy felhívjuk a pedagógusok, a neveléssel foglalkozó intézmények vezetőinek figyelmét, hogy ezeknek az eszközöknek a használatával eredményesebbé válhat a nevelésük.

AZ ISKOLAI TELJESÍTMÉNY ÉS A MUNKAHELYI SIKERESSÉG VISZONYA - A BUSINESS COACH SZEMSZÖGÉBŐL

Báthory Németh Andrea
ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar
bathory.nemeth.andrea@ppk.elte.hu

Témakörök: Tanulás, tudás; Szociális képességek, szociális tanulás

Több éves business coach munkám során felfigyeltem arra a jelenségre, hogy egyre több olyan problémával keresnek az emberek business coachot (személyre szabott vezetői fejlesztés), amelyek mögött általában kompetencia hiányok jelennek meg. Feltűnt az a jelenség, hogy kiváló képességű vezetők – elsősorban nők – olyan elakadásokkal, gondokkal keresnek coachot, amelyek mögött sok esetben a gyerekkori hiányos szocializációt lehet felfedezni. Munkám során általában átfogó képet kapok az ügyfél tanulási szokásairól illetve a diákévek alatti szocializációs szokásairól. Meglepő tapasztalataim vannak arra vonatkozólag, hogy a tanulmányok szempontjából kiváló, sikeres teljesítményű nők miért keresnek coachot a munka világába érve. A disszertációmban arra keresem a választ, hogy létezik e összefüggés a nők jó vagy nagyszerű iskolai teljesítménye és a későbbi, munkahelyi kudarca között. Eddig szerzett tapasztalataim szerint ezek a nők gyermekkorukban alig szocializálódtak, szabadidős tevékenységekben alig vettek részt, délutánjaik nagy részét a másnapi órákra történő tanulás, készülés a másnapi órákra tette ki és/vagy élsportolók voltak. Így nem vettek részt a közösségformáló kötetlen gyermeki tevékenységekben, nem vettek részt (nem szakítottak időt se rá) iskolai, szabadidős sportrendezvényeken, azaz „nem voltak gyerekek, ” csak tanultak, s kitartó szorgalommal érték el sikeres tanulmányi eredményeiket.

A munkahelyre megérkezve a magukkal hozott jó bizonyítvány révén hamar kiválasztódnak vezetővé, s itt kezdenek a problémák előjönni. A gyerekkori szocializáció hiánya erőteljesen érvényesül a vezetői kompetenciák hiányában. Nem tudnak együttműködni, rossz a feladat-átadó/ delegáló képességük, türelmetlenek a beosztottakkal szemben, általános bizalmatlanságuk miatt nem mernek és nem is tudnak delegálni. Mindezt tetézi a gyerekkorból hozott megfeleléskényszer, miszerint csak jól lehet teljesíteni, „négyest nem kaphatok”. A mindig maximális teljesítményt nyújtó diák felnőttkorában nem tud váltani és óriási leterheltséggel – nagy energiavesztéssel – maximalista, sőt perfekcionista módon akarja munkáját végezni, ami hosszútávon nem működik. Mentális problémák s felsővezetői kritikák érik ezeket a vezetőket, amelyek további kudarcokat képesek okozni. Azt vizsgálom, hogy a nők mennyivel veszélyeztetettebbek ebből a szempontból, mint a férfiak s melyek azok a tipikus női szerepek, amelyek ezekhez a problémákhoz vezetnek.

A téma feldolgozása során három nagy diszciplínát használok fel. Ez a hármas terület az iskoláskori pedagógia és az iskoláskori tapasztalatszerzés, a felnőttkori, munkahelyi vezetői feladatoknál fellépő kompetenciák köre, és maga az andragógia, amely a coaching formájában jelenik meg, mint a felnőttkori tanulás egyik speciális formája.

- Az iskoláskori időszakra vonatkozóan
- Munkahelyi, vezetői tapasztalatok területén a vezetőként elvárt képességek hiánya
- A coaching, mint a felnőttkori tanulás speciális formája

AZ ÖNKÉNTESSEG IRÁNTI MOTIVÁCIÓK ÉS AZ ÖNKÉNTESSEG JELENTŐSÉGÉNEK VIZSGÁLATA KÖZÉPISKOLÁS KOROSZTÁLY KÖRÉBEN

Dorner László

Eszterházy Károly Főiskola Pszichológia Tanszék
dorner@ektf.hu

Témakörök: Motiváció, önszabályozás; Társadalomtudományi oktatás

Bevezetés: Az önkéntesség egy olyan civil részvételi forma, melynek jelentősége óriási a társadalom hatékony működése és az emberi kapcsolatok fejlődése szempontjából (Penner, 2002). A társadalmi térben megjelenő, anyagi ellenszolgáltatás nélkül végzett tevékenységek (pl. egészségügyben, környezetvédelemben) gyakran már középiskolás korban elkezdődnek és ezen korai civil aktivitások a felnőttkori társadalmi aktivitás előszobájának tekinthetők. Ezeket az önkéntes tevékenységeket világosan el kell különítenünk a kötelezően végzett, az érettségi előfeltételeként előírt ún. Iskolai Közösségi Szolgálattól.

A kutatás célja: Feltárni, milyen egyéni motivációs utak vezetnek egy serdülőkorú fiatalra arra, hogy hosszú távon elköteleződjön az önkéntes tevékenységek végzése mellett, valamint, hogy miért pont az adott típusú tevékenységet végzi, és milyen – pszichés, motivációs, szociális, stb. - hozadéka van önmaga és mások számára a saját véleménye szerint.

Módszer: Kvalitatív módszerek (félleg strukturált interjú, fókuszcsoport), melyekkel azonosíthatók az egyéni és kollektív motivációk.

Minta: Középiskolás tanulók, az önkéntességet kifejezetten támogató (pl. Vöröskereszt bázisiskola) és nem kifejezetten támogató iskolákból vizsgált mintán.

Eredmények: Az adatfelvétel jelenleg is zajlik, az ONK-n mutatjuk be az interjúk tartalomelemzéssel végzett feldolgozása után nyert eredményeit.

Kitekintés: Az önkéntesek megtartása az egyik legfontosabb feladat, ebből a szempontból a motivációs és pszichoszociális háttér jobb feltérképezése kulcsfontosságú lehet, hiszen ezáltal célzottan alkalmazhatók az ösztönzési és visszajelzési módszerek (belső és külső motiváció esetén pl. eltérő igények merülnek fel).

BEVÁLÁSMÉRÉS MODELLKÍSÉRLETKÉNT A TERMÉSZETTUDOMÁNYOS
NEVELÉS TÉMA NYOLC PARTNERINTÉZMÉNYÉBEN

Majer Anna

Oktatókutató és Fejlesztő Intézet
a.majer.anna@ofi.hu

Témakörök: Természettudományi oktatás; Oktatási módszerek, szakmódszertan

Témacsoportunk bevéalmérési modellkísérletének célja, hogy egy jól működő mérési eszközt alakítsunk ki, mellyel az általunk fejlesztett pedagógiai rendszer bevezetése esetén minél pontosabb információkhoz juthatunk annak bevéalméréséről. A bevéalmérés a nevelési-oktatási program elemei közül elsősorban az alábbiakra fókuszál: pedagógiai koncepció, tanítási-tanulási program, moduláris elemek, eszközök, értékelés.

Bevéalmérésünk négy pilléren nyugszik. Az első pillér a hagyományosnak tekinthető bemenet – kimeneti mérés. A mintavétel során a nyolc partnerintézményünkben az alsó és felső tagozatból 1-1 osztályt, és az őket tanító pedagógusokat vonjuk be. A kontrollcsoport esetén a párhuzamos mintavételt alkalmaztunk, amikor csak lehetséges volt (például ha van az intézményben párhuzamos csoport). Noha a kérdőíves felmérésekben a szülők adatai vagy a helyi közösségek jellemzői is érdekesek lennének, ezeket szándékosan nem kívánjuk figyelembe venni. A helyi közösségekkel való kapcsolatot a tanulási környezet felmérésén keresztül, közvetlen jellemzőkből kívánjuk megérteni, mely bevéalmérésünk második pillére. A sikerkritériumok feltárása, megjelenése a fejlesztő munka során a bevéalmérés harmadik pillére, amelyet a megalapozott elmélet szerint, elsősorban a gyakorló szakemberekkel és intézményvezetőkkel felvett interjúk valamint a modulok és a reflektív dokumentum elemzésével végeztük. Negyedik pillérünk a hatásvizsgálatok összesítése, melynél a participatív akciókutatás tapasztalatai adják a modulok bevéalmásával kapcsolatos megállapításaink alapját.

Modellkísérletünk eredményeit három különböző nézőpontból kívánjuk bemutatni, az intézményvezetőkre, a pedagógusokra, illetve a tanulókra fókuszálva. Kutatásaink alapján már most kijelenthető, hogy az intézményvezető elkötelezettsége, a pedagógiai programhoz fűződő attitűdjei jelentősen befolyásolják a program bevéalmását az adott intézményben. A pedagógusok szemszögéből vizsgálva a kérdést láthatjuk a szerepét a meglévő módszertani kultúrának, a nyitottságnak, az intézmény szervezeti kultúrájának. A tanulók esetében szignifikánsan nagyobb pozitív hatás mérhető a hátrányos helyzetű, illetve gyengén teljesítő tanulók körében, ahol az attitűdváltozás a többi tantárgy esetében, a hagyományos keretek között is észlelhető volt.

BIZONYTALANSÁGI TÉNYEZŐK A 2014. ÉVI MATEMATIKA ÉS TÖRTÉNELEM
TANTÁRGYAK KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI ÉRETTSÉGI FELADATLAPJAINAK
ALKALMAZÁSA KAPCSÁN

Kindrusz Pál

Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Oktatási Főosztály
kindrusz.pal@gmail.com

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Tanulás, tudás

A 2005-ben bevezetett kétszintű érettségi vizsgákat közel másfél évtizedes szakmai egyeztetés, felkészülés-felkészítés és a 2003-ban, illetve 2004-ben megszervezett „kétszintű próbaérettségi” előzte meg. Az eltelt tizenöt tavaszi- és őszi mérési időszak alatt nem készült az alkalmazott mérőeszközökről pszichometriai elemzés ami azért is meglepő, mert a további fejlesztéseket és a tesztkészítőket ez segíthette volna.

Kutatásunkban először az 2012-es, majd a 2014-es matematika, illetve történelem középszintű írásbeli feladatsorokat elemeztük azzal a céllal, hogy a mérés-értékelés szakos hallgatók „életszerű” példákön gyakorolhassák a klasszikus- és modern tesztelmélet alkalmazásának gyakorlatait.

A mérési modell tervezése, a követelmények taxonimikus felépítése, az itemek-, feladatok szerkesztése, a tesztek összeállítása, a mérésmethodikai alapelvek (validitás, reliabilitás, objektivitás, elfogultság, méltányosság) alkalmazása és végül a modell illeszkedésének vizsgálata kihagyhatatlan lépései a pedagógiai méréseknek.

A kapott vizsgálati eredmények néhány esetben elfogadható, más esetekben aggodalomra adható (pl. mérési hiba, gyenge diszkriminációs együtthatók és diszkriminációs indexek, szélsőséges UMS- és WMS értékek) eredményekkel szolgáltak. A klasszikus statisztikai eljárások alkalmazásán túl lehetőségünk adódott a modern tesztelmélet elemzési módszereit és ezen túlmenően a Bayes IRT ismert eljárásait is bemutatni.

A pszichometria tárgykörébe tartozó vizsgálatunk eredményei egyaránt jól hasznosíthatók a leendő mérési szakemberek felkészítésére, a gyakorló pedagógusok tájékoztatására illetve az újabb – remélhetőleg minőségibb – tesztek elkészítésének munkálatai során.

CSILLAGÁSZATI FOGALMAK TANULÓI ÉRTELMEZÉSEI

Szűcs Tímea – Tóth Zoltán

Debreceni Egyetem

szucstimea77@gmail.com

tothzoltandr@gmail.com

Témakörök: Természettudományi oktatás; Tanulás, tudás

A fogalmi megértés kutatása - és ennek részeként a tévképzetkutatás - közel húsz éves múltra tekint vissza Magyarországon (Korom, 1997). Az elsősorban a természettudományokhoz kötődő kutatások részeként nem nagy számban ugyan, de történtek kutatások a földrajzi fogalmakat illetően is (Korom 1997, 1999, 2002, 2005; Dudás 2008; Dudás, Farsang és Kádár 2012; Kádár és Farsang 2012; Farsang és mtsai 2012; Kluknavszky és Tóth, 2009; Szűcs és Tóth 2014).

Jelen kutatásunk célja az általános- és középiskolai tanulók csillagászati alapfogalmakkal kapcsolatos fogalmi megértésének és tévképzeteinek vizsgálata. Kismintás kutatásunkban 7-11. osztályos általános- és középiskolás tanulók (n = 191) néhány csillagászati alapfogalommal (meteor, Nap, csillag, üstökös, bolygó, hold) kapcsolatos definícióit elemeztük. A fogalmi megértés szintjét egy hatfokú skálán értékeltük (Abraham és mtsai, 1992). A fogalmi megértés vizsgálatán kívül kigyűjtöttük a tanulók jellemző tévképzeteit is.

Az eddigi vizsgálatok azt mutatják, hogy a tanulók csillagászati fogalmakkal kapcsolatos fogalmi megértésének szintje 7. és 9. osztály között enyhén nő (pl. a Nap esetén 7. o. 3,24; 9. o. 3,58), de a csillagászati tanulmányok és különösen a földrajzi tanulmányok befejeződésével jelentős csökkenés figyelhető meg (10. o. 3,32; 11. o. 2,17). Valamennyi évfolyamon a fogalmak „részleges megértése”, illetve a „részleges megértés tévképzettel” kategóriák voltak a leggyakoribbak.

A Nap kapcsán a következő tipikus tévképzetekkel találkoztunk: (a) a Nap egy bolygó (Fényt adó óriási/gázalmazállapotú bolygó); (b) a Nap a legnagyobb égitest (Egy hatalmas izzó égitest, a legnagyobb égitest); (c) a Nap a Föld körül kering (Egy égitest, ami egy ellipszis pályán kering a Föld körül).

Az előadásban a többi fogalom értékelésére kapott eredményeket is bemutatjuk.

A tanulmány alapjául szolgáló kutatást az OTKA (K-105262) támogatta.

ÉLMÉNYPEDAGÓGIA A FELSŐOKTATÁSBAN – GYAKORLATI, INNOVATÍV,
ÉLMÉNYALAPÚ MÓDSZEREK A MÉRNÖK ÉS PEDAGÓGUS SZAKOS
HALLGATÓK KÖRÉBEN

Kálmán Anikó – Molnár György

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Műszaki Pedagógia Tanszék

kalman.a@eik.bme.hu

molnar.gy@eik.bme.hu

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

A gazdasági, társadalmi, technikai viszonyok nagyiramú változásai, kulcsszerepet adott a fiatal generációk oktatása, képzése és a munka világába állás lehetősége területén. Az egyre nagyobb számú hallgatói mobilitás új kihívásokat jelent a felsőoktatás tanítási, oktatás-módszertani kultúrájában. Ez a hallgatói kör speciálisan igényli a tudás harmonizálását, a motiváló, multikulturalitáson alapuló közös csoportmunkát és egyéni feladatot egyaránt. (Baltes & Paul B., 1980; Blunt, 1988; Botkin & James W., 1990).

Az „élményalapú” nemzetközi tapasztalatokon és pedagógiai elveken felépített, oktatási módszer, mely pedagógiai szempontból a rétsztvevői, az autentikus, és az önirányított tanulási módszerekre épít (Grow G., 1996; Abdullah M., 2001; Kálmán, 2008). Különösen arra a felismerésre, hogy a hagyományos oktatási módszerek (elsősorban a szóbeli előadás) és az azt kiegészítő, ahhoz kapcsolódó elektronikus támogató eszközök és feladatok együttes alkalmazása hatékonyságát egyfajta szórakoztató keretbe való helyezés igazolt módon sokszorozza meg. A hallgatók figyelme nem lankad, az előadás lendületes, meghatározott pontjain zenei vagy vizuális betétekkel támogatott, segít a témával való emocionális azonosulásban és a tanultak felidőzésében.

Az új környezet, az új szerepek, a digitális nemzedékek attitűdje, s az állandó változás okozta kihívásokat az oktatási rendszer igyekszik követni, melyet néhány hazai közösségi fórum is jelez (Innovatív Tanárok Fóruma, Digitális pedagógusok). Ugyanakkor a sokdimenziós háttérváltozók alakulása miatt a megfelelő oktatás/tanulásmódszertani megoldások receptjei nem állnak egyértelműen rendelkezésünkre, habár számtalan hazai kutató mutatott fel eredményeket e téren (Benedek & Molnár, 2013; Forgó, 2013; Lévai, 2013, Buda 2012, Főző, 2013).

A téma empirikus vizsgálatának is terepet adva az elmúlt néhány évben a „Tanulás és életpálya” című felsőoktatási kurzus keretében számos projektfeladat adott lehetőséget a nappali tagozatos külföldi és hazai hallgatók tanulási szokásainak, tanulási stílusuk vizsgálatára, melyben a hallgatók egyéni empirikus véleményformálásuk mellett a fiatal generációk sajátosságainak jellemzői is megjelentek. Ezek disszeminációjaként elsősorban kvalitatív alapú feldolgozással kereste a kutatás a változó tanulási formák érzékelhető indikátorait, formális és informális közegekben. A vizsgált célcsoport mintaszáma elsősorban formális tanulási környezetek útján kurzusonként elérte az N=40-50 főt. A kutatás feltáró eszközeként sztenderdizált kérdőíveket használtunk fel (Önfelfedező kerék, Kolb tanulási stílus kérdőív, Cameron tanulási stílus felmérés). Az eredmények feldolgozási módszereként a szöveges és kvalitatív alapokon nyugvó grafikonos kiértékelést alkalmaztuk. A kurzusokon a hallgatókkal közösen tartott megbeszélések, számos jó gyakorlatot és új logikai összefüggést fogalmaztak meg, melyeket a felsőoktatás nemzetközivé válásának gyakorlatába beültetve a jövőben tovább formálhatóvá válik.

ENERGIATUDATOSSÁGRA NEVELÉS AZ ÖKOISKOLÁKBAN

Saly Erika – Neumayer Éva

Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

saly.erika@ofi.hu

neumayer.eva@ofi.hu

Témakörök: Környezetpedagógia; Oktatási módszerek, szakmódszertan

Az előadás az energiatudatoosságra nevelésnek az ökoiskolában betöltött szerepét az ökoiskola-nevelési-oktatási program fejlesztése során szerzett tapasztalatokon keresztül mutatja be.

Kutatásunk egyik célja volt, hogy feltárjuk a fenntarthatóságra nevelés hiányterületeit. Az ökoiskolai nevelési-oktatási program fejlesztése során a pedagógiai koncepciókban, valamint a modulokban a feltárt hiányterületekre reagálunk.

Kutatásunk során elemeztük a nemzetközi és hazai szakirodalmat, valamint 60 fenntarthatóságra nevelési nemzetközi és hazai programot és projektet, és egy 147 ökoiskola által kitöltött kérdőív alapján feltártuk az ökoiskolai jó gyakorlatokat.

A kutatás eredményeképp megállapítottuk, hogy az energetika maga nem hiányterület az ökoiskolákban, viszont komplexitása miatt több hiányterülettel való foglalkozásra is alkalmas. A téma lehetőséget biztosít a valós tanulási problémák megismerésére, a felfedező tanulásra, a konstruktív pedagógiai módszerek alkalmazására. Az ökoiskolai nevelési-oktatási program számára fejlesztett modulok által a tanulók a helyi valós környezettel kerülnek kapcsolatba, egy valós környezeti problémára reagálnak (pl. iskolaépület vizsgálata, helyi döntéshozókkal való kapcsolatfelvétel). A modulokat kipróbálás után adaptálásra, vagyis más iskolák általi használatra, továbbgondolásra készítik elő a pedagógusok.

A kifejlesztett közel 100 modul 10%-a közvetve vagy közvetlenül dolgozza fel az energia-, klímatudatoosság témát. A modulokat fejlesztő iskolák tanulói a helyi környezetükben és iskolájukban végeztek vizsgálatokat, majd elemezték a kapott adatokat. Az eredmények alapját képezték az iskolák energiatudatosítását célzó megoldási terveknek, az energiatudatosítás csökkentésének.

A modulok aktivitásra ösztönözték a tanulókat. Pl. a „Háztűznézőben” modul során a gyerekek az iskolaépület minden zegzugát feltérképezték, digitális fényképezővel, okos telefonnal lefényképezték az energiát használó eszközöket, leolvasták a mérőórákat, megvizsgálták, hogy szökik-e az energia a nyílászáróknál. Ríportot készítettek az iskola felnőtt dolgozóival, majd az adatokat táblázatba rendezték, elemezték azokat, s megoldási javaslatot fogalmaztak meg az iskola többi érintettje, valamint a fenntartó számára (pl. javításra, cserére szoruló eszközök, megelőzés). A tudatos vásárlással, a környezetbarát közlekedéssel, a hulladék újrafelhasználásával foglalkozó modulok a tudatos, megelőző viselkedés fontosságára irányítják rá a figyelmet, hangsúlyozva a takarékos energiatudatosítást.

ÉRTÉK-ALAPÚ OKTATÁS ÉS ERKÖLCSI TANULÁS VIZSGÁLATA A FELŐOKTATÁSBAN, SZAKMAI ETIKAI OKTATÁS, INTEGRITÁS ÉS ÉRZÉKENYÍTÉS A TANÁRKÉPZÉSBEN?

Barta Szilvia

Debreceni Egyetem, Neveléstudományok Intézete
szilviabarta.de@gmail.com

Témakörök: Szociális képességek, szociális tanulás; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

Az erkölcsi tanulás Piaget és Kohlberg elméleteihez kötődik, s a konstruktivizmus mutatta meg, hogy mennyire látens, dinamikus alakuló-fejlődő, sokszor tudattalan folyamatról van szó. Ugyanez fiatal felnőtteknél azonban kevésbé részletesen reprezentált a szakirodalomban. Gammie és Gammie már 2009-ben is arról írt, hogy a képzési idő vége felé közeledő egyetemisták morális ítélalkotási folyamatának vizsgálata érdekes kutatási terület, hiszen a jóról és a rosszról alkotott fogalmak kialakulása végig kíséri a formális oktatást.

Rest erkölcsi érettség modellje egy négylépcsős folyamatot vázol fel, a morális érzékenységtől, az ítélalkotási folyamaton és a morális motiváltságon át vezet el a morálisan érett személyiséghez, mely morálisan cselekszik. Az érett személyiség Horaceknél is megjelenik, aki az intellektuális érettség folyamatának három fázisát különíti el a pusztá szabálykövetéstől az internalizáláson át az intellektuális érettségig, vagyis az intellektuális-értelmiségi munkavégzéshez szükséges fegyelemig.

Rest modelljét Bok gondolta tovább, aki az erkölcsi nevelés felsőoktatásbeli szerepét hangsúlyozta, az integritás alapját képező korrekt hallgatói bánásmód, a viselkedési szabályok deklarálása és következetes felügyelete, illetve közösségi szemléletű munkavégzés mellett fontosnak tartja az alkalmazott etikai kurzusokat is. Az egyes professziók – főként a segítő szakmák – gyakorlása során felmerülő etikai és morális dilemmák irányába történő érzékenyítés, szakmai etikai szempontból is fontos, ám ezeknek kitüntetett szerepe van a tanári professzió morális dimenziója, feladatai és kihívásai terén.

Prezentációnkban egy angliai és magyarországi egyetem tanárképzésben résztvevő hallgatóinak csalással, korrupcióval és integritással kapcsolatos attitűdjeit vizsgáljuk (N=103) a fenti elméletek segítségével. Mérőeszközeink nemzetközileg validált, sztenderdizált és magas megbízhatóságú skálák. Arra vagyunk kíváncsiak, hogy a megkérdezett leendő tanárookra mennyire jellemző az erkölcsi érzékenység, s az intellektuális érettség folyamatának mely szakaszában vannak. Emellett a leendő szakmájuk során felmerülő lehetséges problémakörök felvetésével, a tanulási ciklushoz kapcsolódó problémákhoz való hozzáállást is mérjük, s így az egyetemi szakmai etikai oktatásra is következtethetünk.

Előadásunkban bemutatjuk a mintára jellemző alapvető eloszlásokat, összefüggéseket, kiemelve a magyarországi és az angliai alminták, hallgatói populációk közötti hasonlóságokat és különbségeket. Eredményeink azt mutatják, hogy az érték- és integritás-alapú szabályok nem feltétlenül részei az egyetemi tanulási-tanítási ciklusnak még a tanárszakosok körében sem, ám kiemelve ezeket a dimenziókat, melyek az integritás tartalmi elemeire építve beavatkozási pontokat kínálnak, képesek a korrupció és csalás jelenségeit oktatásügyi szempontból kezelni, s ezáltal széleskörű társadalmi változást indukálni a leendő tanárok munkavégzésén keresztül.

HARSÁNYI ISTVÁN TEHETSÉG-KIVÁLASZTÁSI MÓDSZERÉNEK TUDOMÁNYOS HÁTTERE

Kattein-Pornói Rita

Debreceni Egyetem

pornoirita@gmail.com

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Tehetséggondozás, speciális fejlesztés

Magyarországon a tehetségvédelem első nagy korszaka a századfordulótól 1931-ig, Nagy László haláláig tartott. Az ezt követő időszak Harsányi Istvánhoz köthető, aki 1935-ben rendezte meg Sárospatakon az első tehetségvizsgát. A sárospataki tehetségmentőt idézve a 30-as évek derekán életre hívott tehetségkutatás „szellemi telepítésnek” volt tekinthető.

Miért éppen a 20-as és 30-as években került sor e „szellemi telepítésre”? Dr. Révész Géza a következőképpen ad választ e kérdésre: a nemzet azon tagjait, akik tudásukkal, tehetségükkel Magyarország kulturális életének motorjai lehetnének, országunknak kötelessége támogatni, hisz a fejlődést a tehetséges emberek szaktudása szavatolja. Ez a gondolat összecsendett Klebelsberg neonacionalizmusának lényegével. Vagyis a korszak kultúrpolitikájának legfőbb célja volt a kulturális eszközök leghatékonyabb felhasználása a nemzet újbóli felemelkedéséhez.

Vizsgálatom célja feltárni, mely elméleti munkák alapozták meg a Harsányi István által felhasznált tehetség-kiválasztási vizsgafeladatok összeállítását.

A tehetséggondozás témakörét kutatva elengedhetetlen a kiválasztás mechanizmusáról teljesebb képet nyújtani, ezáltal bizonyítani, hogy a tehetségvédelmi mozgalom valóban egy komoly szelektáló procedúra után ítélte meg a gimnáziumi iskoláztatást támogató ösztöndíjat.

A felmerült kérdésekre a dokumentumelemzés módszerét felhasználva gazdag forrásbázisra támaszkodva kaptam választ. Elsősorban Nagy László és Éltes Mátyás tehetség-kiválasztási témájú munkáinak elemzésével foglalkoztam, fókuszba állítva A Gyermek és a Néptanítók Lapja hasábjain 1914 és 1931 közötti időszakban megjelent írásait.

Forrásaim második körét a Harsányi István munkásságához köthető iratanyagok alkotják: egyrészt a Harsányi István személyes hagyatékát képező dokumentumok /SRKL Tehetségkutatás 1940 Kdd. IV. 7./, illetve a Harsányi István tollából származó, 1935 és 1944 között publikált tanulmányok.

E dokumentumok igazolják, hogy a tehetségmentő mozgalom egy tudományos megalapozottsággal előkészített kezdeményezés volt.

HATODIK OSZTÁLYOS ÁLTALÁNOS ISKOLAI TANULÓK
INTERNETHASZNÁLATI SZOKÁSAI

Nagy Péter Kristóf
Nyíregyházi Főiskola
nagypkristof@gmail.com

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT; Oktatási módszerek, szakmódszertan

Az infokommunikációs technológiák fejlődése következtében kialakuló új társadalmi szerkezet leglényegesebb erőforrása az információ, rendkívül fontos tehát az információ felhasználásához kapcsolódó emberi képesség fejlesztése. (Balogh, 2006; Havass, 2000) A szülők és a pedagógusok számára nem könnyű azzal szembesülni, hogy gyermekeik/diákjaik többsége járatosabb a kibernetikus térben, mint ők maguk. (Gergó, 2004) De vajon tényleg járatosabbak? A digitális írástudás valóban automatikusan kialakul? Az internethasználat mindenképpen javítja a gyermekek iskolai teljesítményét?

A kutatásunk előző szakaszában negyedik osztályos diákoktól kapott válaszok alapján negatív irányú korrelációt mutattunk ki az internetezésre fordított idő és a tanulmányi átlag között. Varianciaelemzés felhasználásával kiderült az is, hogy azoknak a tanulóknak magasabb a tanulmányi átlaga, akiknek a szülei rendszeresen ellenőrzik az internethasználat célját. Kutatási eredményeink megmutatták, hogy azoknak a tanulóknak, akik az internetet és a könyvtárat közel azonos mértékben használják új információk keresésére magasabb a tanulmányi átlaga, mint azon társaiknak, akik az online illetve a hagyományos lehetőségek közül csak az egyiket veszik igénybe.

Jelen kutatásunkban arra keressük a választ, hogy a Magyarország legkeletibb részén élő általános iskolai tanulók tanulmányaira milyen hatással van az internet. Vizsgálatunk során húsz általános iskola 434 hatodikosztályosával töltöttünk ki kérdőívet 2014 tavaszán.

Összegzőképpen megállapítható, hogy az internetnek megfelelő szülői, pedagógusi irányítás esetén jótékony hatásai lehetnek a diákok tanulmányi eredményeire, megfelelő kontroll hiányában azonban ezek ellenkezője a valószínűbb.

HÁTRÁNYKOMPENZÁLÓ OKTATÁSI PROGRAMOK KOMPLEX ÉRTÉKELÉSE

Németh Szilvia – Lannert Judit – Máté Dezső
T-Tudok Tudásmenedzsment és Oktatókutató Központ Zrt
szilvia.nemeth@t-tudok.hu
judit.lannert@t-tudok.hu
mate.dezso@t-tudok.hu

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

Magyarországon a fejlesztési projektek értékelése több sebből is vérzik. Nagyon gyakran az értékelésnek már az gátját szabja, hogy nincs rögzítve, milyen eredményt várnak el egy projekttől, vagy ha igen, az indikátorok hiányoznak hozzá. Ha vannak is kitűzött célok, a bemeneti mérésekre a legtöbbször nem kerül sor, vagy ha igen, gyakran a kimeneti mérés marad el. Ezek okai elsősorban a projektlogika szűkös időhorizontjában és az értékeléshez szükséges pénzforrások hiányában rejlik. Még a mintaszerűnek látszó projektek esetén is, hiányzik az az egységes módszertan, ami mentén valóban elvárható, hogy az adott eredmények létrejönnek. Ha pedig van is ilyen, az értékelések ritkán kötik össze a különböző kapott adatokat a valóban zajló folyamatokkal. A belső monitoringok gyakran csak a pénzügyi ellenőrzésben merülnek ki, a külső értékelések pedig, ha nagy ritkán megtörténnek, már nem csatolódnak vissza.

A T-TUDOK több hátránykompenzáló programot is értékelt és ennek folyamán összeállított egy unortodox komplex értékelési eszköztárat. A cég végezte az FSZK megrendelésére a Dobbantó program monitoringját, a REF megrendelésére a támogatott tanodáik értékelését és jelenleg is zajlik egy nemzetközi projekt Pécsen, Kreatív Partnerség címmel, amely kiterjedt értékelési komponenst tartalmaz. Ezekon kívül két Leonardo-partnerség projekt-értékelését is végzi, méltányosság témában.

A komplex értékelés lényege, hogy a megrendelővel és a program végrehajtóival szoros együttműködésben zajlik, és egyaránt tartalmazza a belső monitoring, külső értékelés és az akciókutatás elemeit. Mindegyik program értékelésénél törekedtünk arra, hogy sor kerüljön a gyerekek valamilyen, a program által megcélzott kompetenciájának, képességének, készségének, illetve magatartásának változását detektálni alkalmas bemeneti és kimeneti mérésre, kontrollcsoporttal; a meglévő adatok és dokumentumok elemzésére; a mélységi, ok-okozati folyamatokat feltáró kvalitatív kutatásra; folyamatos monitoring tevékenységre; a szereplők adatait, véleményét feltáró on-line kutatásra; egy olyan on-line felület, eszköz kialakítására, amely lehetővé teszi a projekt megvalósítói számára, hogy visszacsatolást kapjanak az értékelőktől, egymással kommunikáljanak és a későbbiekben saját magukat tudják értékelni; az eredmények dokumentálására akár vizuális módon is; és workshopok szervezésével folyamatos információcsere és kölcsönös tanulás biztosítására.

A projektek során egy olyan monitoring valósult meg, aminek célja a tényekre alapozott valós értékelés, visszacsatolás volt és az ezekre alapozott fejlesztés az oktatási rendszer egy adott szegletében. A poszter, valós értékelési gyakorlatok tapasztalataira alapozva, szűkös korlátai mellett is módszertani összefoglalóul és például szolgálhat a ma még sajnálatosan ritka kutatásra alapozott fejlesztéseknek és értékeléseknek az alkalmazott procedúrák és eszköztár tekintetében.

INFORMÁLIS TANULÁSI SZOKÁSOK A TEMATIKUS ISMERETTERJESZTŐ FILMEK KAPCSÁN A DEBRECENI EGYETEM 100 HALLGATÓJA KÖRÉBEN

Kenyeres Attila Zoltán

Debreceni Egyetem BTK Neveléstudományok Intézete
attila.kenyeres@gmail.com

Témakörök: Elektronikus tanulási környezetek. IKT, e-learning, távoktatás

A tömegkommunikációs eszközök, köztük a televízió, jelentős szerepet játszanak a tanulásban is. McQuail a tömegmédiá négy szerepe között tartja számon az oktatást (a szórakoztatás, a politika és a reklám mellett). (McQuail, 2003) Buckingham szerint a média lényegénél fogva „oktató jellegű”, így egyfajta informális iskolarendszer (Buckingham, 2005). Benedek úgy véli, hogy az info-kommunikációs eszközök fejlődése révén létrejött egy olyan társadalmi praxis, amely jelentős hatást gyakorol a mindennapi tudásra. (Benedek, 2006). A televíziós műsorok tanulásban betöltött szerepét egy 2006-os kutatás vizsgálta Magyarországon, Forray R. Katalin és Juhász Erika vezetésével. (Forray – Juhász, 2008).

Kutatásban azt vizsgáltuk, milyen tanulási szokások jellemzik az egyetemistákat. Arra kerestük a választ, melyek azok a csatornák, amelyeken keresztül ismeretterjesztő filmekhez jutnak, milyen közegben, és milyen gyakran néznek ilyen jellegű filmeket. Arra is kerestük a választ, hogy milyen témákban szereznek ismereteket ezen műsorokból, és mennyiben motiválják őket további tanulásra, kutakodásra.

Kérdőívünket a Debreceni Egyetem 100 hallgatója töltötte ki. Az adatokat SPSS táblázatban rögzítettük, és elsősorban normális eloszlást, keresztábra elemzést, valamint variancia analízist végeztünk. A kutatás egy későbbi PhD dolgozat próbakutatása, így nem tekinthető reprezentatívnak, csak tájékoztató jellegűnek egy majdani, a Debreceni Egyetem teljes hallgatóságát reprezentáló kutatást segítve.

A televízió ilyen irányú funkciójának vizsgálata azért kiemelt fontosságú, mert a hazai és nemzetközi kutatások alapján napjainkban ezen tömegkommunikációs eszközök játsszák a legmarkánsabb szerepet az emberek szabadidejének eltöltésében. Ezért különös jelentőséggel bír ezen instrumentumok ismeretterjesztő szerepének analizálása.

INTEGRÁLÓ FELNŐTTKÉPZÉS? AZ ÁLTALÁNOS CÉLÚ FELNŐTTKÉPZÉS HELYZETE MAGYARORSZÁGON

Márkus Edina

Debreceni Egyetem

markus.edina@arts.unideb.hu

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Tanulás, tudás

Az általános célú felnőttképzés helyzete Magyarországon című kutatásunk célja a hazai iskolarendszeren kívüli általános célú felnőttképzés helyzetének és az általános felnőttképzést végző intézményeknek a vizsgálata. A kutatásunk során meglévő adatbázisok, nyilvántartások adatait másodelemeztük, ezen túl intézményvezetőkkel és szakértőkkel is interjú vizsgálatot folytattunk.

Előadásunkban a hazai általános célú felnőttképzést végző intézmények és az általános célú képzési programok adatbázisainak elemzése révén és az interjú vizsgálat alapján szerzett eredményeinkről számolunk be.

Munkánk során másodelemeztük a már meglévő hazai nyilvántartások /2013 őszi állapot szerint A Felnőttképzési akkreditált programok (8391) nyilvántartása -, a Felnőttképzési akkreditált intézmények (1566) nyilvántartása/ adatait. A másodelemzés révén a területi adatok és egyes szektorok (állami, profitorientált, civil) munkájának összevetése érdekes tanulságokkal szolgál. Érzékelhető a hátrányosabb helyzetű régiókban az általános célú képzési programok magasabb aránya. A képző intézményeik fenntartóit tekintve változatos képet kapunk, van ahol a civil szektor, van ahol az állami szektor erősebb, ennek oka lehet az adott térség humán erőforrásának, szervezeti beágyazottságának különböző alakulása.

Az interjú vizsgálatok eredményeképpen célunk az általános célú felnőttképzések tervezése és szervezése során felmerülő problémák, a képzések eredményességéhez szükséges feltételek (hálózatos működés, támogató közösségi környezet), a képzések tartalmi fejlesztésére szolgáló javaslatok, a képzéseket támogató jogi, adminisztratív és finanszírozási gyakorlatra vonatkozó vélemények megismerése volt. Az előadásban a szakértői interjúk kapcsán gyűjtött adatokat elemezzük, ennek révén próbálunk következtetéseket levonni az általános célú felnőttképzés jelenlegi helyzetére vonatkozóan, valamint fejlesztési javaslatokat tenni az egyes vizsgált területeket (jog, finanszírozás, intézményi vonatkozások, módszertani kérdések, személyi háttér) tekintve. Az interjúalanyok az általános képzés kapcsán tett javaslatai egy irányba mutatnak, határozottabb jogi szabályozottság, bizonyos célcsoportok esetében kiemelt programok kialakítása célszerű. Azonban a válaszadók szerint a kiemelt programok megvalósítása gondos tervezés, előzetes hatásvizsgálat, egységes módszertani alapelvek, kidolgozott segédanyagok, tananyagok, az egyes térségekben már a területen dolgozó szervezetek és tapasztalt szakemberek bevonásával történjen.

ISKOLAÉRETTSÉG ÉS FOGALMI STRUKTÚRA

Daru Katalin

Debreceni Egyetem/Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat
darukatalin@gmail.com

Témakörök: Tanulás, tudás; Óvodapedagógia

Az iskolakezdés optimális idejének meghatározása az óvoda és a szülői ház konszenzusán alapuló döntés, amely a gyermek fejlettségi állapotát kell, hogy szem előtt tartsa. Az óvodapedagógusok azok, akik a legtöbb időt töltik a kisgyermekkel, megfigyelve, támogatva fejlődésüket, érésüket. Saját készítésű diagnosztikai eljárásaik mellett egyre szélesebb körben alkalmazzák a DIFER tesztsomagot, amely a kritikus készségeket méri (Nagy, Józsa, Vidákovich és Fazekasné, 2004). Az ötéves korban kötelező logopédiai szűrés és az indokolt esetben elvégzett komplex logopédiai diagnosztikai vizsgálat ugyancsak adalékul szolgál az iskolaérettség megállapításához (15/2013. EMMI Rendelet). Egyetértés hiányában, illetve ha a gyermek életkora nem teszi lehetővé az óvoda általi felmentést, a pedagógiai szakszolgálatok kompetenciájába tartozik az iskolába lépéshez szükséges fejlettség megállapítása. A szakemberek (pszichológus és gyógypedagógus) csoportos és egyéni vizsgálat során alakítják ki véleményüket több évtizedes protokoll alapján, melynek felülvizsgálata a közeljövőben várható (Karczag 2005).

Jelen kutatásunkban érdeklődésünk középpontjában a gyermekek iskolakészültsége és fogalmi struktúrája közti összefüggések keresése állt. 160 iskolaérettségi vizsgálatra irányított újpesti gyermek körében használtunk szóasszociációs tesztek. A már ismert, időjárással kapcsolatos hívófogalmi lista (Daru és Tóth, 2014) mellett iskolával, óvodával kapcsolatos ingerszavakat (óvoda, iskola, tanul, játszik, okos, olvas) is alkalmaztunk a gyermekek fogalmi struktúrájának feltárására.

Hipotézisünk szerint az iskolát kezdő és óvodában maradó gyermekek szóasszociációs tesztben elért eredménye között jellemző különbségek mutatkoznak a hívószavak közötti kapcsolatok erősségében, valamint az asszociációk tartalmában és számában.

15 óvodában maradó és 15 iskolába menő gyermeket tartalmazó minta előzetes értékelése alapján nem mutatható ki szignifikáns különbség a két csoport között, sem a kapcsolatok erősségében, sem az asszociációk számában. A fogalmi struktúrát modellező kapcsolati hálóban azonban megfigyelhetünk néhány jellegzetességet: mindkét csoport esetében erős kapcsolat figyelhető meg az "iskola" és a "tanul", az "óvoda" és a "játsszik", valamint a "tanul" és az "olvas" hívófogalmak között. Az iskolába menők kapcsolati hálójában erősebb összefüggés van az "óvoda" és a "tanul", illetve az "óvoda" és az "okos" hívófogalmak között, ami azt sugallja, hogy felvértezve érzik magukat az iskolára. Ezzel szemben az óvodában maradók kapcsolati hálójában az "okos", "olvas" és "tanul" hívószavak kissé elkülönülnek, ami arra enged következtetni, hogy ezek a fogalmak még kívül állnak érdeklődési körükön.

A teljes minta elemzése, valamint a háttérváltozókkal (iskolaérettségi vizsgálaton elért eredményekkel és a szocioökonomiai státusszal) való összefüggések vizsgálata további érdekes eredményeket ígér.

A kutatást az OTKA (K-105262) támogatta.

ISKOLAI JÓ GYAKORLAT VAGY JÓ ISKOLAI GYAKORLAT? A JÓ GYAKORLATOK SZEREPE A PEDAGÓGIAI MUNKA EREDMÉNYESSÉGÉBEN

Molnár Karolina

Oktatókutató és Fejlesztő Intézet
molnar.karolina@ofi.hu

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

A bemutató a jó gyakorlatok keretrendszerét vizsgáló másfél éve tartó munkafolyamat főbb állomásait és az ebből formálódó elméleti alapvetéseket röviden összegzi, majd az elméletet próbára tevő kutatás tapasztalatait felhasználva ismerteti a jó gyakorlatok és a pedagógusi munka főbb érintkezési pontjait.

A jó gyakorlat fogalom az angol good practice /best practice fogalom fordításaként jelent meg az oktatásban, de nem a pedagógia elemeként, hanem az európai uniós pályázatok feltételrendszere kapcsán. A jó gyakorlatok leírásának és közzétételének nincs még kialakult hagyománya Magyarországon, a saját anyagok továbbadása nem része a pedagógiai kultúrának. Ha az iskola hagyományos működését nézzük, könnyen felismerhető benne a „sejtszerűség:” minden pedagógus a maga munkájáért, tanítványaiért, tantárgyáért felelős, gyakran azt sem tudja, mit csinál kollégája a másik tanórán. Az oktatási-nevelési intézményeket és a pedagógusokat érintő változások, a jó gyakorlatok tervezésének, adaptálásának igénye azonban ezt is átalakítja.

A kutatás a nemzetközi és hazai anyagok áttekintése után az adattárakban fellelhető jó gyakorlat leírások elemzését végezte el. Ennek alapján a következő hipotézisek fogalmazódtak meg: A minőségi munkát végző intézményekben vannak jó gyakorlatok, ha nem is nevezik annak őket. A (saját vagy adaptált) jó gyakorlat hatással van az iskola eredményességére. A jó gyakorlat fejlesztése és/vagy átvétele visszahat(hat) a pedagógusok és az iskola eredményességére.

Az alapvetések meghatározásához on-line kérdőívek válaszlai jelentettek segítséget. A kialakított szempontok szakmai fórumokon és gyakorlati műhelyeken kerültek tesztelésre. A pedagógiai munka minőségét érintő összefüggések kutatása jó gyakorlat-kérdőíveken, intézménylátogatásokon, óramegfigyeléseken és tanári, vezetői interjúkon alapul. Vizsgálódás tárgyát képezte például az iskolavezetés szerepe; a hozzáadott pedagógiai érték; a célmeghatározás és tervezés; a teljesítményelemzés, -értékelés és -visszacsatolás.

A kutatás tapasztalatai röviden így összegezhetők: a pedagógiai jó gyakorlatok esetében nem alkalmazhatók a „legjobb gyakorlatra” vonatkozó összevetések; bevalásukat folyamatszerűen kell igazolni. (Ön)igazolásuk alapja az eredményesség és a hasznosíthatóság, melyet a pedagógusok felől jövő kezdeményezésekben látnak az érintettek. Nem pusztán egy innovatív program kidolgozásáról és működtetéséről szó. A fejlesztés-működés-adaptálás kapcsán a pedagógusoknak nemcsak egy új tevékenységgel, feladatkörrel kell megismerkedniük, hanem más, az eddigiektől eltérő tudást és szemléletet is el kell sajátítaniuk. A jó gyakorlatok használatával kialakított új technikák pozitívan befolyásolják az iskolák mindennapi életét és alakítákszereplőinek mentalitását.

JÖVŐKÉP A DIÁK-TANÁR KAPCSOLAT VONATKOZÁSÁBAN

Nagy Zoltán* – Kálmán Anikó**

**Pestszentlőrinci Közgazdasági és Informatikai Szakközépiskola
znagy.m@gmail.com*

***Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
drkalmananiko@gmail.com*

Témakörök: Szociális képességek, szociális tanulás; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

Felvetődik a kérdés, vajon mennyire időszerű az interperszonális kapcsolatok formai és minőségi átalakulásának lehetőségeit kutatni a tanulók és a pedagógusok viszonyrendszerében? Hiszen, ahogy a vizsgálatok is alátámasztják a pozitív kapcsolat alapvetően meghatározza a tanári tevékenység sikerességét.

Statistikai adatokkal bizonyítottan a diákok a társadalmi változások hatására egyre inkább kapcsolat-deficités környezetben kénytelenek élni, ennek hátterében a családok szerkezetében és az általuk a gazdasági életben betöltött szerep jelentős átstrukturálódása húzódik meg.

Mindezekre való tekintettel a fiatalok alapvető igényük kielégítése érdekében keresik a kontaktusokat, olyan lehetőségeket próbálnak felkutatni, melyek megfelelő módon biztosítják számukra a teret a kapcsolati szinten jelentkező igényeik kibontakoztatásához. Így kézenfekvő, hogy megfelelő kölcsönös bizalmi légkörben a tanár kitüntetett szerepet tölthet be.

Az érintett felvetések bizonyítására, avagy cáfolatára 2013 őszén négy szakközépiskolában szaktanárok kérdőíves lekérdezése útján és tanulók körében végzett fókuszcsoporthoz vizsgálat segítségével került feltárára a válasz.

A kapcsolat által betöltött szerep vonatkozásában a tanárok a következő főbb területeket jelölték meg: meghatározó módon jelentkezett a motiváltságra gyakorolt pozitív hatás, mely jelentős mértékben befolyásolja az adott tantárgyhoz való viszonyt, s ezen keresztül kihat a tanulási folyamatra, az elért eredményre.

A társas kompetenciák tekintetében meghatározza az együttműködés minőségét, úgy a tanárokkal, mint az osztálytársakkal, szerepet tölt be a különböző irányokba ható elkötelezettség területén is. Befolyásolja a mélyebb emberi viszonyulást, melynek közege a bizalom, az elfogadás, az őszinteség és a személyekkel kapcsolatos hit. Igen jelentős hatást gyakorol a személyiségfejlődésre is, mivel a példakép felvétele, az érzelmi viszonyulások kialakulása és stabilitása szintén a kapcsolati forrásból táplálkozik. Ennek eredményeként alakul ki az uralkodó szabályrendszer és azok követésének formája.

Diákszemmel nézve alapvetően pozitív megnyilvánulás a tanárok részéről a segítőkészség megléte, melynek gyakorlati területei egyrészt humán vonatkozásúak, akár lelki tartalmakat is érintőek, másrészt a tanulási folyamatot hivatottak elősegíteni.

Összegzésként megállapítható, hogy tanár-diák közötti kapcsolat jelentősége a jövőben is alapvető tényezőként veendő figyelembe. Sőt sokkal erősebb, mélyebb alapokon szerveződő hatásmechanizmus szerint működő kapcsolatokat tartanának kívánatosnak a diákok.

Tehát a hierarchikus alapokon nyugvó tekintélyelvűség lebomlásának eredményeként a kapcsolatorientáció tényerése fokozatosan zajlik, melynek támogató közege a tanárral, az iskolával kapcsolatos kötődés, ezt pedig az egészséges együttműködés, és a pozitív szemléletű nevelés-oktatás serkenti.

KISEBBSÉGI STÁTUSÚ HALLGATÓK ÉLETHELYZETE ÉS TANULMÁNYI
MOBILITÁSA A HATÁRTÉRSÉGBEN

Takács Tamara

Nyíregyházi Főiskola

ttamaratakacs@gmail.com

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

Kutatásunk az európai globalizáció kontextusában készült, mely a felsőoktatásra is hatással van. A felsőoktatás globalizálódása a Bologna folyamatban manifesztálódik, amely az oktatás egységesítését, átjárhatóságát és a hallgatói mobilitás növekedését szolgálja. Magyarországra elsősorban a határon túli magyar diákok érkeznek. Egyben ők jelentik kutatásunk adatközlőit.

Vizsgálatunkban kvalitatív mélyinterjú módszerrel használtunk. 46 fővel készítettünk életútinterjút a következő megoszlásban: 21 fő a Partiumi Keresztény Egyetemen (Nagyvárad), 11 fő a Babeş-Bolyai Tudományegyetemen (Kolozsvár), 14 fő a Debreceni Egyetemen folytatta tanulmányait a megkérdezés idején. A megkérdezettek között, közös kapcsolódási pontot jelent, hogy mindannyian magyar kisebbségi létbe születtek és hogy születési helyük, vagy a felsőoktatási intézményük révén kötődnek a partiumi régióhoz.

Az alapprobléma a kisebbségi sorshoz szorosan kapcsolódó döntéshelyzetek köré csoportosul. Egy keresztmetszeti vizsgálatban szeretnénk átfogó képet kapni a továbbtanuló fiatalok személyes döntéseiről a tanulmányaik és saját jövőjük kapcsán. A vonzások és taszítások tényezőit feltárni ezen a speciális területen, a világtrendek és a kisebbségi lét ütközőzónájában élő diákoktól. A megkérdezettek különböző módon élik meg a vándorlást befolyásoló, ellentétes irányú erők hatását, saját egyedi sorsukhoz igazítva magyarázzák döntéseiket. Az empirikus vizsgálatban a diákok interjúinak tartalomelemzése által keressük a választ a felsőoktatás választásának motivációi és annak személyiség- és sorformáló hatását illetve a tanulmány alapú migráció motívumait, majd az ezekből kirajzolódó cselekvési típusok jellemzőit. Jelen prezentációban az empirikus vizsgálat összegzésére, az eredmények átfogó bemutatására vállalkozunk.

KORASZÜLÖTTEK, MINT KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ GYERMEKEK, TANULÓK A KÖZNEVELÉSBN

Gráf Rózsa

ELTE BGGYK Pszichopedagógiai Tanszék
rozsa.graf@barczy.elte.hu

Témakörök: Gyógypedagógia, sajátos nevelési igények; Személyiségfejlődés és -fejlesztés

A koraszülött gyermekek fejlődésének követése, a megfelelő időben indított pszichopedagógiai intervenció, a fejlődés menetének kontrollálása nagyrészt pszichopedagógiai kompetencia. A pszichopedagógiai diagnosztikus- és fejlesztő eljárások hatékony segítséget nyújthatnak ezeknek a gyerekeknek és családjuknak, hogy megfelelő iskolakészültséggel kerüljenek iskolába.

Ismertetem a koraszülöttség fogalmát, a koraszülöttek idegrendszeri fejlődésének sajátosságait, a modern, intenzív újszülött ellátást. A pre-, peri- és posztnatális betegségek jelentősen befolyásolják a későbbi fejlődési kimenetet. Bizonyos szerzők szerint a koraszülöttség egy pervazív kognitív képességzavar, amely megalapozza az iskolai teljesítményt, pályafutást is. Az igen kis születési testtömegű gyerekek közel 50%-ának nem megfelelő az iskolai teljesítménye vagy viselkedési problémákkal küzd. Még problémamentes korai fejlődés esetén is veszélyeztetettek a végrehajtó funkció deficit kialakulása szempontjából. A koraszülöttség nemcsak a mozgás-, értelmi- és érzékszervi fogyatékoságok szempontjából jelent fokozott rizikót, de a különféle súlyosságú tanulási- és viselkedési problémák széles körét illetően is.

Számos kutatócsoport szerint a koraszülöttek körében nagyobb valószínűséggel jelenik meg tanulási zavar, a tananyag elsajátítása nehezebb számukra, mint az időre született társaiké. Az oktatási rendszer számára új feladatot jelent ennek a folyamatosan emelkedő létszámú gyermekcsoportnak a megfelelő nevelése, oktatása. A koraszülött fiúk veszélyeztetettebbek az olvasási, számolási zavarok szempontjából. Saját kutatásunkban 8-11 éves, mérsékelt rizikójú koraszülött, diszlexiás és időre született, jól olvasó gyerekek intelligencia, olvasás, helyesírás és végrehajtó működését vizsgáltuk és hasonlítottuk össze. A koraszülött gyerekek intelligencia átlaga jelentősen alacsonyabb volt, mint a kontroll csoporté, de a normál övezeten belül helyezkedett el.

Megfelelő rendszerességgel végzett szűrővizsgálatok, a fejlődés folyamatos követése, a megfelelő pszichopedagógiai intervenció jelentős mértékben csökkenti ezeknek a gyerekeknek az iskolai teljesítmény- és viselkedésproblémáit. A pszichopedagógiai diagnosztika segítségével feltárható a részképesség struktúra eltérő alakulása (figyelem, vízuomotoros koordináció, téri orientáció) és ez alapján tervezhető a pontos beavatkozás. A köznevelés rendszerében a pszichopedagógus a korai fejlesztésben, a nevelési tanácsadásban, illetve az óvodai-, iskolai habilitációs és rehabilitációs, fejlesztő tevékenységben vehet részt az sni egyéb pszichés fejlődési zavar mindkét csoportja, valamint a beilleszkedési, tanulási, magatartási problémákkal küzdő tanulók esetében. Végezhet részképesség fejlesztést, viselkedés tréninget. A szülőkkal való munka is fontos.

MÉRNÖKTANÁROK A PEDAGÓGUS PÁLYÁN AVAGY KÉNYSZERPÁLYÁN?!

Bacsa-Bán Anetta
Dunaiújvárosi Főiskola
bana@mail.duf.hu

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Szakképzés

A pedagóguspálya vizsgálata az elmúlt évek során a figyelem középpontjába került, mind a pálya választásának (Varga, 2007), mind a pálya elhagyásának (Mihály, 2010), vagy a pályaelégedettség tekintetében (Chrappán, 2010). A vizsgálatok (Chrappán, 2012; Veroszta, 2012) fókuszba állítottak olyan pedagógus csoportokat, amelyek elégedettsége alacsony, s ezáltal pályaelhagyási aránya magas; e kutatások hívták fel a figyelmet a mérnöktanári, szakoktatói, szakmai tanári területekre a fent említett szempontok nyomán.

Vizsgálatomban a Dunaiújvárosi Főiskolán végzett mérnöktanárok pályán maradását, pályaelhagyását, azok összetevőit és jellemzőit kívánom feltárni az elmúlt 5 év adatai nyomán. A vizsgálatba kerültek valamennyien osztott tanárképzésben végzett hallgatók, az ő pályairányultságuk kettősségét szeretném korábbi kutatási eredmények (Tóth, 2011) alapján igazolni. "... a képzést olyan középiskolai tanárok választják, akik tanári végzettség nélkül, a műszaki képzésük alapján tanítnak... a képzés hallgatóinak másik körét a már több éves vagy évtizedes tapasztalattal rendelkező mérnökök adják, akik valamilyen okból pályamódosításra vállalkoznak". Kimutatható, hogy körükben kevésbé jellemző a pályaelhagyás, míg formálódik egy kis létszámú csoport, akik sem mérnöki, sem tanári tapasztalatokkal nem, vagy alig rendelkeznek, s a „több lábbon állás” vezeti őket egy újabb végzettség-képzettség megszerzésére.

A vizsgálat központi kérdése az, hogy mely tényezők által vonzó a mérnöktanári képzés és a mérnöktanári pálya; mivel e kettő jelentősen eltérhet, ezért a különbségek megragadására törekszem.

A kutatás eredményei az elvártaknak megfelelően alakult, azaz láthatóan az új típusú „Bologna-rendszer” szerint mérnöktanárképzés a pályán-maradást erősíti, a képzést választók a végzettség kényszere okán maradnak, vagy néhány esetben kerülnek a pedagógus pályára.

MILYEN SIKERKRITÉRIUMOK JELENNEK MEG AZ EGÉSZ NAPOS ISKOLA SZÁMÁRA KÉSZÜLŐ TERMÉSZETTUDOMÁNYOS MODULOKBAN?

Lénárt András

Oktatás-kutató és Fejlesztő Intézet
lenart.andras@ofi.hu

Témakörök: Természettudományi oktatás; Oktatási módszerek, szakmódszertan

Számos kutatás, különösen a tanulói attitűdök vizsgálata mutat rá arra, hogy az iskolai természettudományos nevelés során olyan ismereteket szereznek a tanulók, amelyeket nem képesek a mindennapi problémákhoz kapcsolni. Az iskolákban tanultak nem segítik őket a tudomány működésének megértésében, alkalmazási területeinek megismerésében. A természettudományok tanulását így legtöbbször idegen, elvont, haszontalan (vagy csakis az iskolai előmenetel szempontjából – korlátozottan – célszerű) tevékenységnek tartják, és emiatt általában nem kedvelik.

Ugyanakkor a természettudományos nevelés szerepének felértékelődése a nemzetközi versenyben megkérdőjelezhetetlen. Azok a közösségek, amelyek nem képesek a társadalom, azon belül is a fiatalok érdeklődését a természettudományok felé fordítani, hosszabb távon lemaradnak az innovációhoz vezető kutatások terén.

A kutatási keretrendszerünk részeként, az egész napos iskolák számára készülő természettudományos nevelési-oktatási programokhoz egy pilot-projektben részt vevő nyolc partneriskola pedagógusai által fontosnak tartott sikerkritériumok összegyűjtésére tett kísérletet a fejlesztést koordináló csapatunk. Delphi-módszer alkalmazásával, még az iskolákkal való közös munka megkezdését megelőzően, gyakorló pedagógusok, műszaki és természettudományos szakemberek, valamint a természettudományos nevelésben meghatározó szerepet betöltő civil szervezetek képviselőinek segítségével tíz sikerkritériumot határoztunk meg.

Az előadás tárgyát képező kutatás során arra voltunk kíváncsiak, hogy a partneriskoláinkban is a Delphi-módszer segítségével feltárt sikerkritériumok határozzák-e meg a természettudományos oktatást, megjelennek-e a nemzetközi fejlesztéspolitikai anyagokban jellemzően előforduló prioritások, illetve változik-e valamit a pedagógusok sikeres nevelésről, oktatásról alkotott képe a projekt előrehaladtával.

Kutatási módszerünkül a megalapozott elméletet (grounded theory) választottuk, mivel olyan kvalitatív módszert kerestünk, ami jól tűri a projektben rejlő bizonytalanságokat, lehetőséget nyújt a menet közben feltárt eredmények figyelembe vételére, adatforrásként fel tudjuk használni a projekt során keletkező anyagokat, nem terheljük a partnerintézményeinket további adatfelvételekkel, illetve nem utolsó sorban színesíti a módszertani repertoárunkat.

A fejlesztésbe vont intézmények és pedagógusok száma, illetve a rendelkezésre álló idő arra teremtett lehetőséget, hogy a vizsgált közegre vonatkozóan fogalmazzunk meg állításokat. Nem törekedtünk reprezentativitásra, az adott, egyedi jelenségek magyarázatában voltunk érdekeltek. A sikerkritériumok kutatás a kutatási keretrendszer egyik legfontosabb feladatát szem előtt tartva a reflektív pedagógusszerep kialakulásának támogatásával járul hozzá a köznevelés teljes hazai rendszerében adaptálható, magas színvonalú természettudományos modulok létrejöttéhez a partnerintézményeinkben.

„MINDENKI ELKEZDTE VALAHOL” - A MENTOR-GYAKORNOKI PROGRAM
FEJLESZTÉSI TAPASZTALATAI

Simon Gabriella

Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet
simon.gabriella@ofi.hu

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Tanulás, tudás

A tanárrá válás folyamata a tanárképzés befejezésével nem ér véget. Az európai gyakorlatban a pedagógus pálya a képzési és a bevezető szakasszal, valamint a folyamatos szakmai fejlődés időszakával együtt, összefüggő folyamatként jelenik meg (Milotay, 2004; Nagy, 2004). A pályakezdést és a pályán maradási döntően befolyásolják az első években szerzett gyakorlati tapasztalatok. Ekkor dől el, hogy a kezdő pedagógus elköteleződik a választott hivatása mellett, vagy pályaelhagyóvá válik. A szakirodalom és gyakorlati példák is alátámasztják, hogy a kezdő pedagógusok támogatása az első néhány kritikus évben döntő jelentőségű (Szivák, 1999; Falus, 2001; Berliner, 2005; McKenzie és Santiago, 2005; Kocsis és Sági, 2012). A szakszerű segítség egyrészt pozitív hatással van a pályán maradásra, másrészt a pályakezdők folyamatos szakmai fejlődésének támogatása a bevezető szakaszban a pedagógiai gyakorlat fejlődését, így a diákok eredményességét is befolyásolhatja. A segítség különböző szintereken (személyes, szakmai és közösségi), illetve különböző rendszereken keresztül valósulhat meg. Ez utóbbiak lehetnek például a mentori támogatás, a különböző szaktanácsadói támogatások, a társak támogatása, valamint az önelemzés, az önreflexiók (Stéger, 2010; Dömösödy, 2010; M. Nádasi, szerk., 2010).

A szimpózium előadásban bemutatandó pilotprogram, mely közel 70 fő részvételével zajlik, a fenti négy területből három elem megvalósítását tűzte ki céljául. A támogatás 2013 őszétől 2014 nyaráig tartó időszakában rendszerszerűvé és koherenssé vált a megvalósításba jelentkező mentor pedagógusok támogatása, illetve növekedett a támogatás intenzitása és szakszerűsége. Így, közvetetten, a mentoron keresztül hatott a program a gyakornokok szakmai identitásának formálódására és fejlődésére professzió gyakorlásában. A társak együttműködéséhez a program internetes felületet biztosított, valamint online és jelenléti műhelymunkák tették lehetővé a szakmai kapcsolatok kialakítását, a tapasztalatok és a tudás megosztását. A különböző online és offline tevékenységekre adott visszajelzések segítségével és tutori jelenléttel támogatta a projekt a résztvevők önreflexiós készségének fejlődését, tette lehetővé a mentorok és a gyakornokok kölcsönös, egymástól való tanulását, és a bekapcsolódott intézmények irányába a tudásmegosztást.

A program kutatási kérdései arra irányulnak, hogy az alkalmazott módszerek elősegítik-e a mentorok és a gyakornokok kölcsönös, egymástól való tanulását, és a résztvevő intézmények felé a tudásmegosztást.

A vizsgálat eszközeként bemeneti és kimentő kérdőívet alkalmazunk, interjúkat készítünk a résztvevőkkel, és elemezzük a program során készített tervező dokumentumaikat (szakmai fejlődési terv, óra és/vagy foglalkozástervek). A kutatással kapcsolatos adatok összegzése és elemzése folyamatos, az előadásban sor kerül az eredmények bemutatására.

MÓDSZERTANI ÚJDONSAG KIPRÓBÁLÁSÁNAK NÉHÁNY ELŐZETES TAPASZTALATA A TANÁRKÉPZÉSBEN

Karlovitz János Tibor

Miskolci Egyetem

bolkarlo@uni-miskolc.hu

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Oktatási módszerek, szakmódszertan

A Komplex Instrukciós Programot (KIP) K. Nagy Emese adaptálta a magyarországi köznevelési intézményrendszerbe (hejőkeresztúri modell). 2013 őszén kipróbáltam egy IKT-kurzus keretében, megvalósítható-e tanárképzésben résztvevő hallgatók körében. A cél az volt, hogy a szeminárium kompetencia-hálóját sikerüljön gazdagítani a módszer megismerése által, mivel az a gondolkodási műveletek és szociális készségek egész sorát aktivizálja. A másodlagos cél annak erősítése volt, hogy a hallgatók a képzésük során gyakran hallott módszert beépítsék saját szakmai-módszertani repertoárjukba.

A KIP két alappillére: az egyik az ún. státusz-kezelés, a másik pedig a nyílt végű feladatok.

A státusz-kezeléssel a marginalizálódott, háttérbe szorult, gyenge szociális kapcsolatokkal rendelkező, gyakran eleve hátrányos helyzetű tanulók vonhatók be a közösségbe: magas státusz-értékkel rendelkező pozíciókat kapnak a feladatvégzés során; ez, és a tanár nagyobb figyelménél fogva helyzetük a csoporton (osztályon, évfolyamon) belül felértékelődik.

Jelen esetben két négyfős csoportot sikerült kialakítani. A nyílt végű feladatok – amelyeknek nincs előre rögzített megoldásuk, és eredményre különféle módokon lehet eljutni – kidolgozása során tehát két feladatsort kellett összeállítani, amely egyfelől kiscsoportban végzendő feladtból, másrészt pedig egyéni feladatokból állt.

Az alkalmazás során mindkét csoport a módszer szerint dolgozott, csak míg az egyik kihasználva a módszerben rejlő lehetőségeket, eredeti meglátásokhoz, újfajta tanulási élményhez jutott – addig a másik kiscsoport a megszokott rutin szerint haladt, és „iskolás” módszerekkel kizárólag eredményekben megmutatkozó „teljesítményt” akart felmutatni. Ez sikerült ugyan, de ez a munka nem adta meg a felfedezés örömét, a tanulás élményét.

A későbbiek során vizsgálható, hogy az olyan homogén csoportokban, amilyen a felsőoktatás (tanárképzés), van-e jelentősége a státusz-kezelésnek? Vannak-e annyit együtt a hallgatók a képzés során, hogy a csoportdinamikai sajátosságok érvényesülnek körükben? Van-e ezen a szinten jelentősége a szocio-kulturális háttérnek?

Nyílt végű kiscsoportos feladatokat a legtöbb tanárképes tanegységre lehet alkalmazni, ám az egyéni feladatok kidolgozása során kérdéses, hogy adott oktató mennyire képes megismerni hallgatóinak képesség-beli tulajdonságait, tud-e mindenkire egyénre szóló feladatot szabni?

A KIP tanárképzés-beli, elterjedő alkalmazása során lényeges lesz a tudatosítás kérdése: mennyiben sikerül a pedagógusképzős hallgatókat arra ösztönözni, hogy munkájuk során építsék be ezt a módszert, mert alkalmazásával sikerélményt nyújthatnak, önbizalmat adhatnak hátrányos helyzetű tanítványaiknak.

A szóbeli kifejtés során megmutatom az alkalmazott státusz-kezelő szerepeket, a kiadott nyíltvégű feladatokat, a szupervizori konzultáció eredményét, és a kiscsoportos munka folyamatát.

MOTIVÁCIÓ, KÍSÉRLETEK, A TERMÉSZETTUDOMÁNYOK OKTATÁSÁBAN, AZAZ ALULNÉZETBEN AZ ÚJ ÖVEGES LABOROK ORSZÁGOS HÁLÓZATA

Fodor Erika

Kutatótanárok Országos Szövetsége
efodor@mail.datanet.hu

Témakörök: Természettudományi oktatás; Tehetséggondozás, speciális fejlesztés

Közismert tény, hogy természettudományos alapismeretek, még inkább gondolkozásmód nélkül, nehezen igazodunk el a világban, de még a háztartásban is. Ezen tudás hiánya bizonytalanná tesz környezeti kérdésekben, védtelenné tesz a manapság divatos áltudományok, sarlatánok ellen is. Sajnos, az is közismert, hogy ezeket a tantárgyakat utálják a legjobban a diákok. Miért alakult ki ez az attitűd? Ennek számos oka van, ebből most csak a kísérletek, azon belül is a tanulókísérletek, még inkább a felfedeztető (IBST jellegű) tapasztalat szerzés hiányát emelem ki.

A Csodák Palotája szerű játszóházak, kísérleti roadshow-k, jellegüknél fogva legtöbb esetben csak az érdeklődés felkeltésére szolgálnak, és a tanuló, az órán is ezeket a szórakoztató látványelemeket várná, de eszköz, idő hiányában kimarad az ilyen jellegű élményekből, és marad a száraz tudomány. Kellő motiváció nélkül eredményes tanulás nincs!

Ezen az ellentmondáson próbál segíteni egy TÁMOP pályázat révén országsszerte megépülő Öveges laborok hálózata. Ezek a laborok, iskolánként átlagosan 300 millióba kerülnek, és nem csak az anyaiskola diákjainak, tanárainak adnak lehetőséget, egy korszerűbb, csoportmunkán alapuló, interaktivitást feltételező ismeretszerzésre, hanem a tanárok, a pályázat keretében, szervezett, megtervezett labor-foglalkozásokat tartanak a környező közép és általános iskolák tanulóinak is. A magyar közoktatás, még soha nem kapott ennyi pénzt, ennyi lehetőséget, hogy a természettudományos oktatást, módszertanilag is modernizálja, és valóban kísérleti alapokra helyezze!

Kutatásom tárgya, ezen laborokat vizsgálja, a pályázat kiírástól. a tervezésig, megvalósulásig. Összehasonlító elemzéseket végzek, helyszíni látogatások, tanár, diák riportok, kérdőívek alapján. Néhány téma, probléma azok közül, amit körüljárók: Szükség volt-e arra, hogy minden anyaiskola, azaz, minden labor, saját munka füzeteket készítsen, azaz, kell-e 50 féle munkafüzet ugyanannak a korosztálynak? Minden iskola, azokat az eszközöket kapta-e meg, amit a megadott listából választott? Szükség volt-e minden, és főleg olyan továbbképzésre, amit a tanárok kaptak? Megfelelő minőségűek-e mindenütt a kísérleti eszközök, tényleg a 21. századot reprezentálják minden esetben? Hogyan, és mit csináltak másként azok az iskolák, ahol jól működnek a laborok, és nagyjából beváltották a reményeket? Lehet-e még az előforduló hibákat korrigálni? Mi lesz a laborokkal 5 év múlva, ha vége a pályázatnak? Ki fizeti akkor a programot, a tanárokat, eszközöket, vegyszereket stb.?

A tapasztalataim, kétségeim ellenére bizakodó vagyok, látva a kollégák lelkesedését, emberfeletti munkáját. Bízom, hogy a döccenők ellenére, egyre több gyerek kukkant be a laborba óra előtt: „Ma mit fogunk csinálni, mit fedezhetek fel, mire jöhetnek rá?”

Jó lenne, ha az Öveges laborok tapasztalatairól, az ott folyó munkáról, tehetséggondozásról évente, tanár-diák konferenciát rendeznének, a jó gyakorlatok átadására. Remélem, hogy Öveges professzor is elégedett lesz ha „lenéz”, az ott látottakkal.

NEMZETKÖZI VÁNDORLÁSBAN ÉRINTETT ÉS ABBAN AKTÍVAN RÉSZT VEVŐ
GYERMEKEK ÉS TANULÓK: TIPOLOGIA ÉS A MAGYAR PEDAGÓGIAI
SZAKNYELV

Bukus Beatrix

Interkulturális Nevelésért és Oktatásért Alapítvány

beatrix.bukus@gmail.com

Témakörök: Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás; Összehasonlító pedagógia

Az előadás címében szereplő csoportmegnevezés a "children/students in the context of migration" angol kifejezés az előadó által javasolt magyar nyelvű megfelelője. Ez a nemzetközi pedagógiai szakirodalomban újabban használt angol kifejezés megkísérel lefedni minden olyan gyermeket/tanulót, aki nemzetközi vándorlásban valamilyen módon érintett, vagy annak aktív résztvevője. Két okra vezethető vissza az, hogy egy ilyen tág fogalomra igény mutatkozik: (1) szükség van egy olyan globálisan egységes migrációs terminusra, amely egyrészt lehetővé teszi az országok és régiók összehasonlítását és az ezeket átívelő trendek tárgyalását, másrészt azonban elég tág ahhoz, hogy az ország- és régió-specifikus migrációs trendeket mind magába foglalja. (2) A másik ok, hogy a domináns vándorlási formának vélt egyirányú és egyszeri nemzetközi migráció mellett egyre több gyermek és tanuló érintett, illetve vesz részt a nemzetközi migráció más formáiban, úgy, mint például cirkuláris migrációban-, többszöri- és többirányú migrációban-, transznacionális migrációban, stb. Az említett fogalom kísérletet tesz arra, hogy nyelvi szinten rávilágítson erre a trendre. A pedagógiai szaknyelvben migrációval kapcsolatos szakkifejezések megalkotását, meghatározását és használatát az adott nyelvi közösség vándorlással kapcsolatos tapasztalatai, a migrációs témakörben legtöbbször felhasznált külföldi szakirodalom nyelvi kifejezéseinek befolyása, és a migráció valamint a pedagógia összefüggéseire irányuló tudományos kutatások mértéke befolyásolja. A magyar pedagógiai szaknyelvben bár rendelkezésre áll néhány - a nemzetközi vándorlásban érintett és abban aktívan részt vevő gyermekek és tanulók megnevezésére szolgáló fogalom - ezek azonban sok esetben nem rendelkeznek pontos meghatározással, használatuk nem következetes. Ebből a felismerésből kiindulva a kutatás célja a magyar pedagógiai szaknyelv migráció és a pedagógia összefüggésére vonatkozó szakkifejezéseinek értékelő elemzésére, kibővítésére valamint pontosítására vonatkozó javaslatok megfogalmazása. Az elemzés alapját képezi egy szisztematikus irodalmi áttekintésen alapuló tipológia bemutatása, amelyet a szerző a "children/students in the context of migration" kifejezés mentén fejlesztett ki. A tematikus előadásban a tipológia bemutatásán túl az alábbi kérdések állnak a középpontban:

(1) Hogyan tudja a magyar pedagógiai szaknyelv a gyermekek és tanulók körében is megfigyelhető legújabb migrációs trendeket nyelvi szinten pontosan és jól körülhatárolhatóan leképezni? (2) A nemzetközi szakirodalomban angol és német nyelven használt fogalmak közül melyeket érdemes a magyar nyelvbe átültetni, hogyan és mire kell ügyelni a definíció során? (3) A "children/students in the context of migration" kifejezés javasolt magyar változata használható-e a magyar pedagógiai szaknyelvben? Az előadás a magyar pedagógiai szaknyelv gazdagítását célozza, amelynek elsősorban oktatáspolitikai és oktatásstatisztikai hatása várható.

ONLINE TANULÓI KÖRNYEZETBEN ALKOTOTT ÉS MEGOSZTOTT SZÖVEGEK
MINŐSÉGE ÉS A MEGVITATÁSUK SORÁN FOLYTATOTT INTERAKCIÓK
KÖZÖTTI ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA

Molnár Pál* – Pintér Henriett**

*KRE BTK, ELTE TTK
molnar.pal.viktor@gmail.com
**MPANNI
pinterh@mail.datanet.hu

Témakörök: Tanulás, tudás; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

Az utóbbi évtizedben széleskörben elérhetővé vált online eszközök növelhetik a tanulói részvételt, az aktivitást és az elmélyülést, emellett teret adhatnak az együttműködésre és az ismeretalkotásra (Lenhart és Fox, 2006). A blog szöveg alapú, interaktív és társas publikációs környezet, amely lehetővé teszi a tanulók számára, hogy kisebb csoportokban együtt dolgozva írásaikat megosszák és megvitassák egymással.

Feltételezhető, hogy ilyen környezetben minél több visszajelzést kapnak a szövegek írói, annál többször szerkesztik szövegeiket, ez pedig ahhoz vezethet, hogy a szövegek jobb minőségűek (szerkesztettebbek) lehetnek.

Kutatásunkban egyetemi hallgatók (n=43) online környezetben, közös erőfeszítéssel, szakirodalmak önálló feldolgozásával létrehozott, megosztott és megvitatott, majd szerkesztett szövegein (n=64) és diskurzusain (n=899) végeztünk elemzéseket. Arra kerestük a választ, hogy van-e összefüggés a különböző típusú (tanító, társas és kognitív jellegű) hozzászólások gyakorisága, valamint a szerkesztések gyakorisága (hányszor szerkesztették az adott szöveget), és a szöveg minősége (a szakirodalom alapján létrehozott szöveg) között.

A konstruktivista, közös ismeretalkotásra építő tanulási elveknek megfelelő ismeretalkotó interakciók vizsgálatára a vizsgálódó közösség keretrendszer (Garrison, Anderson és Archer, 2000) alkalmaztuk. Adott társas online közegben közös produktum létrehozásához szükség van a folyamatos interakciókra: hozzászólásokra, szerkesztői észrevételekre és olvasói megtekintésekre, ugyanakkor nem mindegy, hogy ezek az interakciók milyen minőségűek. A keretrendszer, s egyben az interakciók, vagyis a diskurzusok vizsgálatának dimenziója három egymással kölcsönös függőségben lévő strukturális elemből áll, melyeket társas, kognitív és tanítási jelenlétnek neveznek. A három komponens egymásra hatása vezet el a bloghasználaton keresztüli ismeretalkotáshoz, vagyis a tanuláshoz.

A szöveg minőségének szintjeit SOLO taxonómiával (Biggs és Collis, 1982; Biggs, 2004, 2011) soroltuk be négy kategóriába: 1: egyetlen megállapítást megjelenítő (egystruktúrájú), 2: megállapítás és összefüggést megjelenítő (többstruktúrájú), 3: reflektálás és összefüggést megjelenítő (relációs), 4: a tartalmat tágabb környezetbe helyező (kiterjesztett tartalom). A szöveg négy szintje és a hozzászólások, valamint a szerkesztések gyakorisága között korrelációsábrát végeztünk, amelynek alapján azt találtuk, hogy nincs összefüggés sem a hozzászólások és a szöveg minősége, sem pedig a szerkesztések száma és a szöveg minősége között. Ennek valószínűsíthető oka lehet, hogy a szerkesztők nem a szövegek minőségére, hanem más szempontokra figyeltek. További vizsgálat szükséges ahhoz, hogy kiderítsük, a hozzászólók válaszlatai (javaslatai, instrukciói) mire is irányultak. A kutatás arra próbált rávilágítani, hogy az online tanulási környezetben jelentős szerepet játszik az önszabályozás mellett az interakciók minőségének javítása is, erre törekedni kell a tanárképzésben is.

ÓVODAPEDAGÓGUSOK ÉS ÓVODAPEDAGÓGUS HALLGATÓK
PÁLYAMOTIVÁCIÓJA

Bank Éva – Labancz Angéla – Csuvik János
SZTE-BTK Neveléstudományi Intézet, Neveléstudományi MA
evabankeva@gmail.com
angela.labancz@gmail.com
csuik.janos@gmail.com

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Óvodapedagógia

Egyre több hazai és nemzetközi kutatás hívja fel a figyelmet a koragyermekkor meghatározó szerepére a gyermekek fejlődésben (UNESCO, 2007; Nagy, 2008; Mofrad 2012). Ezzel párhuzamosan azonban kevés figyelem kíséri a kisgyermeket oktató- és nevelő pedagógusok motivációs hátterét, holott a pálya iránt elkötelezett, motivált és magasan képzett pedagógusoknak meghatározó szerepük van a megfelelő minőségű oktató-nevelő munkában (Torquati, Raikes és Huddleston-Casas, 2007).

Összehasonlító vizsgálatunkban arra kerestük a választ, hogy milyen motivációs tényezők játszanak szerepet az óvodapedagógus szak választásában, hogyan látják az óvodapedagógus hallgatók és már gyakorló óvodapedagógusok az óvodapedagógus pályát. Vizsgálatunkban 113 óvodapedagógus és 6 felsőoktatási intézmény 109 óvodapedagógus szakos hallgatója vett részt. Vizsgálatunk során saját fejlesztésű, online kérdőíveket használtunk.

Eredményeink illeszkednek a nemzetközi kutatások eredményeihez, melyek szerint a pedagóguspálya választásában meghatározó külső-, belső- és altruista jellegű motivációk közül legerősebb hajtóerő elsősorban belső jellegű motivációnak tekinthető (pl. Watt, Richardson, Klusmann, Kulter, Beyer, Trautwein és Baumert, 2012; Paulick, Retelsdorf és Möller, 2013; Mansfield és Beltman, 2014). Eredményeink szerint minden belső motivációs tényező értéke szignifikánsan nagyobb minden más külső motivációs tényező értékénél a hallgatók és a pedagógusok részmintáján egyaránt. Ugyanakkor a hallgatók pályaválasztását szignifikánsan jobban motiválják külső motivációs tényezők, mint a gyakorló pedagógusokét. Az óvodapedagógusok jelenlegi pályamotivációját és a pályaválasztási motivációját vizsgálva megállapítottuk, hogy a jelenben nagyobb hajtóerőt jelentenek a külső tényezők, mint a pályaválasztás folyamán, azonban a jelenlegi motivációs tényezők közül is szignifikánsan nagyobb erővel bírnak a belső motivációs tényezők. A hallgatók és az óvodapedagógusok pályaképét összehasonlítva különbséget találtunk az óvodapedagógus szakmát övező anyagi megbecsülésre, valamint a szakmával járó szellemi és érzelmi megterhelésre vonatkozóan.

ÖSSZEFÜGGÉSEK FELTÁRÁSA A NEMZETKÖZI MOBILITÁS ÉS A KONFLIKTUSKEZELÉS KÖZÖTT

Fekete Ilona

Eszterházy Károly Főiskola
feketeid@gmail.com

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Egyre nagyobb aktualitást kap napjainkban a fiatal felnőttek (19-23) körében a szakmai és személyes nemzetközi kapcsolatok kiépítése és feltérképezése, egymás kultúrájának megismerése, illetve az, hogy nemzetközi szakmai networkökhöz csatlakozzanak. Az Európai Felsőoktatási Térséghez való csatlakozással egyre lényegesebbé vált, hogy a hazai oktatási rendszerben részt vevő fiatalok a mobilitási programokon keresztül a képzésen túl más kompetenciák kialakításához és fejlesztéséhez támogatást kapjanak. Mindezek megvalósulása érdekében intézményünk számos kezdeményezést indított útjára a kiterjedtebb és színesebb nemzetközi kapcsolatok kiépítése érdekében. Ezekhez kapcsolódóan kiemelt fontosságú a különböző nemzetek, nemzetiségek közötti eredményes kommunikáció megléte, a tolerancia, a másokra való odafigyelés, a nemzetközi joggyakorlatok összegyűjtése és ezek beépítése hazai színtereken is. Ahhoz hogy mindezeket kamatoztassák szakmai szinten és beépítsék személyes kapcsolataik működtetésébe, elengedhetetlen, hogy megfelelő konfliktuskezelési stratégiával rendelkezzenek a nemzetközi porondon való megmérettetés közepette is. A fentieket alapul véve kutatásunkban főiskolai hallgatókat vizsgálva három feltevést fogalmaztunk meg, melyek a következők: (1) a nemzetközi mobilitáshoz való pozitív hozzáálláshoz eredményes konfliktuskezelési stratégia kapcsolható, mint például a problémamegoldó/együttműködő és kompromisszum kész. (2) Egyes esetekben a karrierépítés, szakmai presztízs szempontjából választott mobilitás összefüggésbe hozható a versengő konfliktuskezelési stratégia működtetésével. (3) Amikor nincsen nyitottság a nemzetközi mobilitás irányában, az elkerülő konfliktuskezelő stratégiát feltételezzük. Mintánk nagysága 147 fő. Kutatásunkat Survey - módszer segítségével végeztük el.

PÁLYASZOCIALIZÁCIÓS ÉRTÉKEK AZ EGÉSZSÉGTUDOMÁNYI KÉPZÉSBŐL
KILÉPŐ HALLGATÓKNÁL

Kiss-Tóth Emőke – Rucska Andrea

Miskolci Egyetem

efkemci@uni-miskolc.hu

rucska@freemail.hu

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Motiváció, önszabályozás

Változó világunkban formálódik a munka természete, mely befolyásolja a munkaerőpiac által generált kompetenciák értékét és tartalmát. A kompetencia, mint gyakorlati hasznosítható tudás a munkakörhöz szükséges cselekvésre való alkalmasságot, teljesítő képességet takarja.

A felsőoktatás feladata és felelőssége olyan hallgatók – jövőbeni munkavállalók - képzése, akik képesek a munkaerőpiaci elvárásoknak megfelelni. Az egészségügy területén szakmai ismeretek mellett a hatékony munkavégzéshez elengedhetetlen a kompetenciákon belüli szakmaspecifikus értékekre nevelés, miután a humán-segítő szakmák hatékonyságát a szakmai művelőjének személyisége is befolyásolja. Az egészség tudományi képzésben ezért nagy hangsúlyt fektetünk a hallgatók szociális képességeinek fejlesztésére, pályaezzenyítésre, a pályaszocializációra, mert a képzés célja, hogy a frissen végzett szakember készen álljon hivatásának gyakorlására.

A kutatás célkitűzése az egészség tudományi képzésben tanulmányokat folytató hallgatók pályamotivációjának, értékrendszerének, jövőképének, elvárásainak megismerése. A vizsgálat során feltárjuk, hogy a képzés a munkaerőpiaci elvárásoknak megfelelően alakítja-e a hallgatók szakmai identitásának alakulását, felmérjük a sikeres elhelyezkedést támogató szakmaspecifikus kompetenciákat, a hallgatók pályamotivációját, valamint a segítő szakmára jellemző pályaszocializációs értékek manifesztációját.

A teljes körű adatfelvétel az egészség tudományi képzésben résztvevő 2013 és 2014 júniusában végzett hallgatók körében történt. A szakmai identitás alakulás indikátoraként tekintett értékek vizsgálata során a Rokeach- és a Super-féle standard érték kérdőíveket alkalmaztuk, mert az értékek a személyiség viszonylag állandó képződményei, meghatározzák az egyén törekvéseit, befolyásolják a motivációkat.

A hallgatói kompetenciák mérése az egészség tudományi felsőoktatás területén kidolgozás alatt áll. A vizsgálatokat az általunk működtetett pályaszocializációt vizsgáló kutatóműhely már elindította - értékvizsgálatokat már több mint 10 éve folytatunk-, tehát jelen kutatás támaszkodik a korábbi vizsgálatok eredményeire, továbbá a változások méréséhez a korábbi vizsgálatokkal összehasonlító elemzések váltak lehetővé.

A kérdőívek feldolgozása SPSS statisztikai szoftverrel történt, mely alkalmas a leíró statisztika mellett az összefüggések és rejtett tartalmak feltárására is. A képzés során longitudinális méréssel nyomon követjük a pályaidentifikáció fázisait.

A kutatás eredményeinek tükrében lehetőség nyílik a képzési struktúrát olyan irányba fejleszteni, hogy a szakmai ismeretek mellett, a személyes és szociális kompetenciák (tolerancia, interperszonális rugalmasság, felelősségtudat, önfejlesztő technikák), szakmaspecifikus értékek beépülését hatékonyan támogassuk.

PEDAGÓGUSOK EREDMÉNYESSÉGRŐL ALKOTOTT KÉPÉNEK VIZSGÁLATA

Kiss Gábor

ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola - Fűrész Holding Kft.

gkiss88@gmail.com

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Felsőoktatás, felnőttoktatás

Eredményes gyereket, csak eredményes tanár tud fejleszteni. Ez a gondolat épp úgy igaz, mint hogy nem lehet aratni vetés nélkül. Ha tanárként nem vagyunk eredményesek, hogy szeretnénk elérni, hogy tanítványaink, majd eredményesek lesznek?

A tanári személyiségfejlesztő képzések a pedagógusokat abban tudják segíteni, hogy személyes kompetenciák fejlődését jelentenek a számukra, a programok tapasztalatot, technikákat, ismeretet és készséget és fejlődési lehetőséget adnak a résztvevőknek. Ilyen tanártovábbképzés nagyon kevés van. Soha nem látott gyorsasággal fejlődik a személyiségfejlesztés, a pszichológia. Ez a paradoxon: tovább képezzük a pedagógusokat szakmailag, módszertanilag, de a személyiségük fejlesztésére kevés hangsúlyt helyezünk. Az iskola környezete és maga az iskola is folyamatosan változik, ezek a változások, közöttük a pedagógus-életpályamodell bevezetése, új kihívások elé állítják a pedagógusokat. Az előadás célja elemezni a tanárok körében végzet eredményességkutatás adatait és bemutatni, hogy milyen válaszokat adtak az eredményes pedagógus életpálya témakörével kapcsolatban a tanárok. Céлом megfogalmazni azokat a kulcsterületeket, ami választ adhat arra a kérdésre, hogy hogyan lehet eredményesebb egy pedagógus?

A kutatás elméleti keretét egyrészt a pedagógusok szaktudásának és az iskolai tudásnak a vizsgálatával kapcsolatos kognitív pszichológiai és pedagógiai kutatások, másrészt a szakpedagógiai és az osztálytermi oktatás elemzésével kapcsolatos vizsgálatok adják. Az előadás foglalkozik az eredményes pedagógus attitűdjével, a fejlesztési területek kérdéskörével, és a pedagógusok személyiségfejlesztésének egy lehetséges képzési programjával.

Kutatásunk eredménye, rámutat arra, ha a pedagógusok jellemét fejlesztjük, olyan sikerdöntéseket hozhatnak, amelyek alkalmazásával és szokás-szerű művelésével, megélésével hosszú távon alapozhatják meg eredményességüket a munkában és a magánéletben is.

Az 5 Döntés a kiválóságért program a jellemfejlesztés segítségével növeli az egyéni, és az intézményi eredményességet. A képzést követően a résztvevők tudatos döntéseket tudtak hozni, hogyan fejlődnek az alábbi területeken: jellem – cselekvés – befektetés. Dönteni tudnak, mire fordítsák minőségi idejüket, figyelmüket és energiájukat.

A program olyan módszertant ad, amelynek rendszeres alkalmazásával kivételes iskolai és magánéleti eredményeket érhetnek el, fejleszthetik jellemüket. Modern tudományos eredmények, kutatás – életútelelemzés és több éves felnőttképzési tapasztalat felhasználásával ez a megoldás nemcsak a teljesítmény növelését szolgálja, de segít az elköteleződésben az eredményes élet felé. Képzés bemutatja a résztvevők számára a modern pedagógiai kompetenciák fontosságát, a módszertani változatosság eredményeit, megvilágítja a személyiségfejlődésük útját, és nagy hatással van a pedagógusok motiváltságára is (képzéseinket izgalmas tréning módszerekkel tartjuk, ami azonnali tanulást, módszerek elsajátítását jelenti).

* A kutatás a TÁMOP-3.1.4-12/2-2012-1090 azonosító számú, „Innováció a magyarhertelendi gimnáziumban: egészséges életmód, pedagógiai, módszertani megújulás” elnevezésű projektek keretében valósult meg.

PEDAGÓGUSOK KONFLIKTUSKEZELÉSI SZOKÁSAINKA VIZSGÁLATA AZ ISKOLAI SZERVEZETI KULTÚRA TÖKRÉBEN

Balázs László

Dunaiújvárosi Főiskola

balazsl@mail.duf.hu

Témakörök: Pedagógusképzés, pedagógus pálya; Szociális képességek, szociális tanulás

Előadás tartalma, kutatási kérdés

Előadásomban arra a kérdésre keresem a választ, hogy az egyes közoktatási intézmények kulturális sajátosságai és a pedagógusok konfliktuskezelési szokásai között azonosíthatóak e összefüggések.

Szakirodalmi háttér

Korábbi vizsgálatok bizonyítják, hogy az iskola által képviselt értékek és normák hatással vannak a szervezetben kialakuló konfliktusokra, a konfliktusok milyenségére. Erre az eredményre jutott SZEKSZÁRDI FERENCNÉ (1987) is egy longitudinális vizsgálat során. 1979-től 1983-ig négy, a szülők szociális rétegződésében jól elkülöníthető (értelmiségi, szellemi, szakmunkás, segédmunkás), felső tagozatos osztály jellegzetes konfliktusait kutatta az osztályfőnökök bevonásával. Emellett több kutató hívja fel a figyelmet az iskolai szervezetekben kialakuló konfliktus és a szervezeti légkör, a szervezeti jellemzők összefüggéseire, (HORVÁTH-SZABÓ 1997; GOMBOCZ 2004; NÉMETH 2011; SZŐKE-MILINTE 2006.) azonban empirikus vizsgálatára ez idáig csak részben került sor.

Hipotézis

Úgy gondolom, hogy a szervezeti kultúra által preferált konfliktuskezelési szokások markánsan megjelennek az adott szervezetben. Feltételezem, hogy a szervezeti fejlődésre (innovatív), a szervezet tagjaira fókuszáló (támogató) kultúrában a problémamegoldás és a kompromisszumkeresés jelenik meg dominánsan, az erősen szabálykövető szervezetben (szabályorientált szervezeti kultúra) az elkerülés és az alkalmazkodás, míg a célorientált szervezet (célorientált szervezeti kultúra) esetében a versengés és az elkerülés lesz a domináns mintázat. Azáltal, hogy a szervezeti kultúra előír valamilyen konfliktuskezelési mintázatot az egyén számára, befolyásolja az egyén szervezetben alkalmazott konfliktuskezelési módszereinek megválasztását. Ugyanakkor az egyén is rendelkezik preferált konfliktuskezelési mintázattal, amely alkalmazása – függetlenül attól, hogy eltér-e a szervezet által támogatott mintázattól –, hatást gyakorol a szervezeti kultúra alakulására. Úgy gondolom, hogy az egyén konfliktuskezelési szokása – a szervezeti kultúra egyénnel szembeni dominanciája miatt –, minimálisan befolyásolja a szervezeti kultúra alakulását, míg a kultúra markáns hatást fejt ki az egyén konfliktuskezelési szokásaira.

Vizsgálat módszertan, minta

A bemutatott hipotézis vizsgálatára kérdőíves adatfelvételt végeztem. A két konstruktumot három kérdőív segítségével vizsgáltam. A szervezeti kultúra vizsgálatát két kérdőív segítette. QUINN „versengő értékek” modellje az adott szervezet kultúráját tipologizálta, míg ROBBINS kultúradimenziói a további árnyalását tették lehetővé (vö. KOVÁCS és mts. 2005). Az egyén konfliktuskezelési módszereit a THOMAS–KILMANN szerzőpáros által kidolgozott konfliktuskezelő kérdőívvel vizsgáltam.

Összesen 26 iskolát vizsgáltam meg. 808 db kérdőívet osztottam ki, melyből 589-et (73%) töltöttek ki. A kutatásban való részvétel iskolánként eltérő: 13 intézményben 80% feletti, 9 intézményben 70–80% közötti, 4 intézményben pedig 70% alatti volt a részvétel.

PROGRAMOZÁSORIENTÁLT TÁBLÁZATKEZELŐI FÜGGVÉNYEK

Csernoch Mária* – Biró Piroska* – Abari Kálmán** – Máth János**

**DE IK*

csernoch.maria@inf.unideb.hu

biro.piroska@inf.unideb.hu

***DE BTK Szociál- és Munkapszichológia Tanszék*

abari.kalman@arts.unideb.hu

math.janos@arts.unideb.hu

Témakörök: Természettudományi oktatás; Elektronikus tanulási környezetek. IKT

A 2013/2014-es tanév kezdetén 4 magyar felsőoktatási intézmény 800 elsőéves informatikus hallgatóját teszteltük a tanítási éve első hetében. A hallgatók táblázatkezelői ismereteinek mérése során azt tapasztaltuk, hogy a táblázatkezelői problémák megoldását nem tekintik programozási, algoritmizálási problémának. Sokkal inkább úgy gondolják, hogy a megoldásokhoz elegendő a varázsló használata. Ezen hallgatói szemlélet kialakulásának okait kerestük. A tesztelés során vizsgáltuk, hogy a hallgatók milyen táblázatkezelési függvényeket tartanak fontosnak, valamint elemeztük a szoftveres és tankönyvi támogatottságot.

A szoftvergyártók egyáltalán nem támogatják a táblázatkezelés algoritmikus megközelítését, a grafikus felületen történő barangolásra helyezik a hangsúlyt, amely a felületi metakognitív megközelítések csoportjába tartozik, és mint ilyen nem eredményez tudást a hosszú távú memóriában. A továbbiakban a tankönyvek, valamint az érettségi és érettségire felkészítő táblázatkezelési feladatok megoldásainak függvénylistákat elemeztük és hasonlítottuk össze az algoritmikus szemléletet támogató függvénykészlettel. A hallgatók által fontosnak tartott függvények elemzése során mindösszesen 7 olyan függvényt találtunk a leggyakoribb 12 függvény között, amelyek támogatják az algoritmikus megközelítést, míg a további 5 speciális problémák megoldására létrehozott függvény. A hallgatói 7 függvény megegyezik az érettségi és próba érettségi függvényeivel, míg a tankönyvek esetében csak 5 függvéynél találtunk egyezést. A tankönyvek leggyakoribb függvényei közül hiányoznak az általános, vektoron belüli keresést támogató függvények. További tankönyvelemzések mutatják, hogy figyelembe véve az egyes tankönyvekben bevezetett függvények számát a tankönyvi támogatás és az algoritmikus megközelítés között még gyengébb kapcsolat fedezhető fel – a könyvekben szereplő függvények számát 100%-nak tekintve az algoritmikus függvények számának átlagos aránya 19,82%.

További vizsgálataink mutatják, hogy sem a tankönyvek, sem a javítókulcsok megoldásai nem támogatják a többszintű függvényeket, képleteket. Megoldásként a speciális függvényeket vagy az általános, ám problémás adatbázis függvényeket adják meg. Az adatbázis függvények vizsgálata során mindenképpen érdemes megjegyezni, hogy annak ellenére, hogy a javítókulcsok nagyban favorizálják ezeket, a hallgatók a nevükre is alig emlékeznek és használni egyáltalán nem használják. Mind a tankönyvek, mind az érettségi megoldások sokkal inkább követik a szoftvergyártó cégek filozófiáját, mint az algoritmikus megközelítést. Ezek a tények, sajnálatos módon megerősítik azt a hipotézisünket, hogy a tanulói algoritmikus készség nem megfelelő szintű fejlődésének egyik forrása a tankönyvek és a tanárok GUI-támogató szemlélete.

PROJEKTMÓDSZER ÉS INFORMÁLIS TANULÁS A KÖN PROGRAM KERETÉBEN

Újvári Edit

SZTE JGYPK Felnőttképzési intézet
ued@jgypk.u-szeged.hu

Témakörök: Felsőoktatás, felnőttoktatás; Oktatási módszerek, szakmódszertan

A kulturális mediáció MA KKK-jában meghatározott „professzionális kultúráközvetítés” valamint a „kulturális projektek tervezési, szervezési” feladatai” témakörökhöz számos, hagyományos felsőoktatási keretek között zajló kurzus kapcsolódik. Viszont az SZTE JGYPK-n folyó kulturális mediáció képzésben a Kulturális Örökség Napjai nemzetközi programsorozatba való bekapcsolódás révén az egyetemi oktatás kiegészül egy olyan szakmai gyakorlattal, amely a tantermi oktatási formák mellett egy valós, végigvitt kulturális projektet is megvalósít. Az előadás ennek bemutatására vállalkozik, kiemelve a nonformális és az informális tanulási módszerek jelentőségét.

Az egyes évfolyamok csoportként dolgozzák ki az aktuális KÖN program (egyik) konkrét szegedi tervét, forgatókönyvét, marketingstratégiáját, a megvalósítás során pedig Szeged kulturális értékeinek egy-egy tematikusan kialakított blokkját ismertetik az érdeklődő célcsoporttal. Ezáltal az épített kulturális örökségek ismertetése során az értékek tudatosításával, közvetítésével a nonformális tanulás olyan gyakorlatában tesznek szert szakmai jártasságra, amely a professziónak az egyik meghatározó oktatási módszertana, amely az iskolai kereteken túli kulturálódás, oktatás keretei között valósítható meg. Azaz, egy jelentős kulturális rendezvénybe való bekapcsolódással, annak csoportszintű, önálló megvalósításával egyszerre érvényesül a kultúráközvetítés szakmai gyakorlatában a nonformális közösségi tanulás, ugyanakkor a célcsoport felé – a lokális kulturális értékek mediálásával – az informális tanulási formák alkalmazásával a tudás, az ismeretek közvetítése, valamint a lokális kulturális identitás erősítése egyaránt megvalósul.

„Rajzold körbe Magyarországot!” A XX. században megjelent iskolai térképek változásainak neveléstörténeti aspektusai

Mészáros Attila

Széchenyi István Egyetem
meszaros@sze.hu

Témakörök: Neveléstörténet, reformpedagógia; Pedagógusképzés, pedagógus pálya

Minden változás, ami Magyarországgal történt a XX. században tökéletesen bemutatható az iskolai fal térképeken és a diákok által használt atlaszokon.

Az 1800-as évek végén született, majd később történelem, vagy földrajztanárrá lett embernek hányszor kellett újra tanulnia és másként tanítania Magyarországgal kapcsolatos hivatalos tényeket, adatokat?!

Ebben a vizsgálatban az alap és középfokú intézmények fal térképeit vizsgáltuk meg először. A térkép megnevezéseit, kiadóit és a környező országok leírásait. Kiderült, hogy a XX. században legkevesebb nyolcszor változtak radikálisan Magyarország falitérképei. A trianoni határokat a 20-as évek falitérképein csak ideiglenes állapotként jelölték és még a 30-as években is a környező országok neveit vagy nem írták le, vagy mint megszállt területként ábrázolták. A diák atlaszokban is a teljes Kárpát-medence maradt, mint tananyag. A 30-as, 40-es évek területi visszacsatolásai miatt évenként kellett a térképeket átszerkeszteni, újra nyomtatni. Különösen a vármegyék neveinek, területinek változásait volt nehéz követni.

A II. világháború után évekig ideiglenes földrajzatlászokból tanultak a diákok. Ezek a térképeken a körülöttünk lévő államok már hivatalosan megjelennek, a régi vármegyék körvonalai eltűnnek, de az elcsatolt települések nevei magyarul is megjelennek.

Fontos változás az 1950-es megyerendezés, amivel kialakul a jelenlegi megyerendszer és eltűnnek a történelmi vármegyék elhelyezkedésének utolsó emlékei. Érdekességként elmondható, hogy néhány szocialista város elnevezésének megváltozása miatt többször újra kellett nyomtatni az összes falitérképet.

A 70-es évektől figyelhető meg, hogy az iskolai közigazgatási térképeken az környező államok településeinek magyar megfelelői fokozatosan eltűnnek. Mindez az 1990-es évekig tart.

A vizsgálatunk másik része a térképek címei, kiadói, címereire irányultak. Ennek a változása és az ország területi, megyerendszerének változása miatt minden évben aktualizálni kellett egy történelem vagy földrajztanár tananyagát.

Végül a vizsgálatunk a diákatlaszokkal áttekintésével zárult. Az évenkénti változás itt is megfigyelhető volt.

A neveléstörténeti kutatásunk ezzel nem zárult le. A térképek és atlaszok változásai után ennek leképezését fogjuk vizsgálni a különböző tantervekben.

Pedagógiailag, emberileg mennyire érdekes, de mégis abszurd pedagóguspályát élt meg egy földrajzot, történelmet tanító pedagógus, aki 1910-ban kezdte a pályafutását és valahol 1960 körül ment nyugdíjba!

E munka tiszteleg az Ő erőfeszítéseik előtt is!

SZABADIDŐ-PEDAGÓGIA ÉS GYERMEKVÉDELEM

Kátainé Lusztig Iлона

Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar

kataineilona@freemail.hu

Témakörök: Gyermek- és ifjúságvédelem; Hátrányos helyzet, kisebbségi oktatás

Témakörök: gyermek- és ifjúságvédelem, szabadidő-pedagógia, nevelőszülők, hátrányos helyzet, esélyegyenlőség, társas kapcsolatok

A szabadidő általános fogalmaink szerint azt a többletől mentes időtartamot jelenti, melyben az egyén maga dönt arról, mivel tölti ezt a többnyire kötelező elfoglaltság nélküli időtartamot. Különösen fontos ez a saját családjukon kívül nevelkedő gyermekek esetében, akiknek nevelőcsaládok biztosítanak otthont nyújtó ellátást. Hazai kutatások szerint az iskolai és iskolán kívüli szabadidős tevékenység a személyiség önmegvalósításának fontos színtere.

A családjukból veszélyeztetettség miatt kiemelt gyermekek általában jelentős szocializációs és kulturális hátránnyal érkeznek új családjukba. Személyiségfejlődésük és énképük pozitív alakítása szempontjából jelentős szerepe van annak, hogyan töltik iskolai elfoglaltságaik után fennmaradó többletidejüket. A gyermekvédelmi törvény biztosítja a gyermekvédelmi gondoskodásban felnövő gyermekek számára mindazon jogokat, melyek alapján részt vehetnek érdeklődésüknek megfelelő szabadidős foglalkozásokon és tehetségszorgató programokon.

Kérdés, kapnak-e lehetőségeket, esélyeket érdeklődésük kibontakoztatásához, hátrányaik leküzdéséhez? Hipotézisünk szerint a nevelőszülői hálózatokban élő gyermekek szabadidős tevékenységei nagy változatosságot mutatnak. A nevelőcsaládban gondozott gyermekek szabadidő eltöltése nem mutat jelentős eltérést a saját családban nevelkedő gyermekek szabadidős tevékenységeihez képest.

Kutatásunkat nevelőcsaládokban élő gyermekek körében végeztük Bács-Kiskun megyében. Kontroll csoportnak két általános iskola diákjait választottuk. A vizsgált minta nagysága 162 fő gyermekvédelmi gondoskodás alatt álló, nevelőszülőnél elhelyezett gyermek és 155 fő saját családban nevelkedő általános iskolai tanuló volt. Kérdőíves módszert alkalmaztunk a tanulók körében, mellyel iskolán belüli és iskolán kívüli szabadidős szokásaikat vizsgáltuk. Félig strukturált interjúkat készítettünk továbbá 20 fő gyermekvédelmi szakemberrel és pedagógussal. A kapott eredmények feldolgozása SPSS módszerrel történt. Nemcsak a tanulók kulturális-, sport- és szabadidős tevékenységi formáira, hanem társas kapcsolataikra is kiterjedtek kérdéseink: kivel, kikkel töltik leggyakrabban szabadidejüket.

SZAKKÉPZÉSBEN RÉSZTVEVŐ TANULÓK TUDÁSÁNAK VIZSGÁLATA A MÉRTÉKEGYSÉGEKKEL KAPCSOLATBAN

Kárpáti Anikó

Vadvirág Alapítvány

kaposdynamic@yahoo.com

Témakörök: Szakképzés; Társadalomtudományi oktatás

A XXI. század pedagógiai folyamatára nagyon nagy hatással van a megváltozott munkaerőpiac igénye, ahol előtérbe került az elméleti tudás mellett a gyakorlati, használható tudás, a problémamegoldó gondolkodással együtt. Számos erre irányuló kutatás, eredménye igazolja, (OECD 2010, PISA 2013, Csapó és Molnár 2012, Csíkszentmihályi 2010) az oktatás területén a korábbi jól bevált gyakorlat és módszerek mellett innovatív megoldásokra, élményeken alapuló, sok tapasztalati cselekvésre, következtetésre épülő tanulási folyamatokat biztosító oktatásra van szükség.

A vizsgálat célja a szakmunkás tanulók, (hentes, pék, cukrász) az általuk nap mint nap használt mértékegységeket, váltószámaikat, ezek összefüggéseit milyen szinten tudják alkalmazni a gyakorlat területén.

A mérés során 9.-10. évfolyamon tanuló, szakképzésben résztvevő (n=50) diák tudását vizsgáltam. A vizsgálatra 2014 tavaszán került sor egy megyeszékhelyen működő szakképző intézményben nappali tagozaton tanuló diákok körében.

A vizsgálathoz papír alapú kérdőívet ill. a becslésekhez különböző formájú (2 db 0,5 l-es, 2db 1 l-es és 1db 2l-es) eltérő színű folyadékokat tartalmazó flakonokat használtam.

1. számú feladatban (14db) hossz, tömeg, űr valamint terület és térfogat mértékegység átváltásokat kellett végezniük. A vizsgálat fő célja, hogy az általános iskola első osztály óta folyamatos fejlesztésre kerülő mértékek és azok váltószámaival kapcsolatban milyen szintű ismeretekre tettek szert.

2. számú feladat (6db) során nap mint nap használt üdítő flakonok űrtartalmát kellett megbecsülniük. A vizsgálat fő célja, az iskolában tanult mennyiségeket, milyen mértékben tudja a gyakorlatban beazonosítani, használni.

3. feladatnál (4db) egy 1cm és egy 1dm élű kocka űrtartalmát és a kockába töltött, tiszta víz tömegét kellett meghatározniuk.

A mérés során nem csak a feladatok megoldási szintjét vizsgáltam meg, hanem ezek kapcsolatát is ami a tudás szerkezetének a feltárásához szükségesek (gyakorlati meg tapasztalás, elméleti ismeretek és ismeretek alkalmazása).

Az eredmények: 1. feladat (41%), 2. feladat (44%), 3. feladat (24%) volt a jó megoldások aránya. Azok a tanulók, akik egyaránt jól teljesítettek, az első és a második feladatban, azok nagyobb arányban tudták megoldani a harmadik feladatot. Azok a tanulók, akik a második feladat becsléseiben pontos választ adtak, nagyobb százalékban tudták megoldani a harmadik feladatot.

A kutatási eredményeim rávilágítottak arra, hogy a mértékek és azok átváltásai még a szakképzésben résztvevő tanulók számára is komoly problémát jelentenek. E korosztály számára is fontos a cselekvésekre, tapasztalatokra irányuló oktatási folyamat, ill. olyan innovatív eszközöket, módszereket előtérbe helyezése, amelyek segítik szemléltetni és meg tapasztalni a logikai összefüggéseket, ezáltal segítik e területek fejlődését.

SZÜLŐK, ISKOLÁK, FEJLESZTÉSI PROGRAMOK IMPLEMENTÁCIÓJA

Vida Júlia
ELTE PPK
jvida80@gmail.com

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Oktatáspolitikai, EU oktatásügy

Az oktatás és nevelés sikere, eredményessége mind társadalmi mind gazdasági szempontból különösen fontos egy ország számára, ezért minden olyan változót figyelembe kell venni, amelyek hatással vannak a tanulásra. Az egyik ilyen változó az iskola és a szülők kapcsolata. Alapvető, hogy a felnőttek együttműködjenek annak érdekében, hogy biztosítsák a gyerekek számára a tanuláshoz szükséges feltételeket. A nemzetközi szakirodalom a „szülők bevonása/bevonódása” (parent involvement) fogalmat használja annak leírására, hogy a szülők mennyire aktívan vannak jelen az iskola életében, „folynak bele” gyermekeik tanulásával kapcsolatos kérdésekbe. Számos kutatás bizonyítja, hogy a szülői bevontság és a tanulói eredményesség között fontos összefüggések állnak fenn. (pl.: Henderson 2002, Jeynes, 2005) Bár a szülők bevonódása egy fontos - az oktatáspolitikai számára is tanulságokat tartalmazó - terület, Magyarországon kevés vizsgált problémakör.

A 101579-es számú OTKA kutatás, európai uniós közoktatás-fejlesztési programok implementációjának hatékonyságát és fenntarthatóságát vizsgálja (www.impala.elte.hu). A kutatás empirikus részének során nyolc fejlesztési program esetében elektronikusan felvett kérdőívezést végeztünk a résztvevő iskolák teljes körében (n igazgatói≈520; n pedagógusi≈1130), az iskolák egy szűkebb körében pedig kérdezőbiztosokkal felvett papíralapú kérdést folytattunk (n igazgatói≈70; n pedagógusi≈200). Az elektronikus vezetői és pedagógusi kérdőívekben 9-9 szülővel kapcsolatos kérdést tettünk fel. A papíralapú kérdőívekben ezen túl egy külön a szülővel foglalkozó kérdésblokk is szerepelt (vezetői kérdőív: 9 kérdés, 50 item; pedagógusi kérdőív: 8 kérdés, 44 item). Az empirikus fázis lezárásaként intenzív terepmunkán alapuló esettanulmányokat végzünk.

Kérdéseim a szülők bevonódásának feltételei, típusai és hatásai feltárására irányultak. Fő feltételezésem az volt, hogy a szülők és az iskola kapcsolata, azaz a szülők bevonódásának mértéke és minősége hatással van a fejlesztések implementációjára. Az előzetes eredmények szerint a hipotézis igazolható. Az elektronikus kérdőívezésből nyert adatok szerint szignifikáns összefüggés mutatkozik a fejlesztési programok tartós és mély hatását mérő változók és a szülők bevonását mérő változók értékei közt. Kelet-európai kutatási eredmények alapján (Kovács-Cserovics et. al., 2010) szintén fontos célom volt, hogy az iskolákat elhelyezzem egy tradicionális-hierarchikus/korszerű-partnerközpontú skála mentén, ami a szülővel való kapcsolatukat illeti. Idekapcsoló előfeltevésem volt, hogy a szülők aktív bevonódásának egyik alapfeltétele a pedagógusok progresszív nevelési attitűdje. Előzetes eredményeim azt mutatják, hogy a pedagógusok progresszív nevelési filozófiáját és a szülők bevonását mérő változók között szignifikáns a korreláció. Előadásom során részletesen be fogom mutatni mind a kvantitatív mind a kvalitatív vizsgálatok szülővel kapcsolatos eredményeit.

TANÁROK STRATÉGIÁI AZ ORSZÁGOS KOMPETENCIAMÉRÉSRE VALÓ FELKÉSZÍTÉSRE

Tóth Edit* – Sipos Judit**

**MTA-SZTE Képességfejlesztés Kutatócsoport
tothedit@edpsy.u-szeged.hu*

*** ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola
siposjudit01@gmail.com*

Témakörök: Oktatáspolitikai, EU oktatásügy; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

A nemzeti értékelési programok kiépülése a fejlett államok legtöbbjében, az elmúlt másfél évtizedre tehető. Ezek az értékelési programok az intézményi elszámoltathatóság eszközeiként és az oktatás intézményi szintű fejlesztésének, a tanulás-tanítás támogatásának eszközeiként szolgálhatnak. Nemzetközi vizsgálatokból ismert, hogy az értékelési programokból származó mérési információk és az ezekhez kapcsolt ösztönzők hatással vannak a tanárok munkájára, így a tanulók teljesítményére (l. Hanushek és Raymond, 2005). Hazánk pedagógiai értékelési rendszere a kétezres évek elejétől formálódik, ugyanakkor máig kevés vizsgálat foglalkozik azzal, hogyan reagálnak a pedagógusok a mérésekre,

Kutatásunk célja annak vizsgálata, hogyan készülnek az iskolákban az Országos kompetenciamérésre. Matematika, magyar nyelv és irodalom valamint természettudományos tárgyakat oktató pedagógusok (NÁlt.isk.=268, NKözépisk.=253) kérdőívvel gyűjtött szöveges válaszait tartalomelemzéssel dolgoztuk fel. A válaszokat elemezve 18 kategóriát alakítottunk ki.

Mindkét iskolafokozaton leggyakrabban (NÁ=116, NK=103) a korábbi évek nyilvánosságra hozott feladatainak megoldását említették a pedagógusok. Ezt követi általános iskolában a „képességfejlesztés” (N=55), amely kifejezés alatt a szövegértés és a matematikai gondolkodás fejlesztését értik. Ez a szövegértés esetében jellemzően a különböző formátumú szövegek (pl. menetrend, plakát) feldolgozását jelentette; matematikai gondolkodás esetében a feladatok kontextusára helyezték a hangsúlyt (pl. életszerű feladatok, problémafeladatok; NÁ=21, NK=33). Több pedagógus (NÁ=26, NK=13) utalt arra, hogy diákjaikkal tanórán kívül, korrepetálás, délutáni foglalkozások keretében, házi versenyek szervezésével készülnek a mérésekre. Számos esetben a mérések hatására a tanári munkát szigorúbb órávezetés jellemzi, többen nagyobb hangsúlyt fektetnek szakmai fejlődésükre; gyakoribb az IKT eszközök alkalmazása, amely a tanulók motiváltságát is befolyásolja. Többen kiemelték (NÁ=16, NK=22) a tanulók motiválásának fontosságát annak érdekében, hogy a kompetenciamérést komolyan vegyék; ennek számos eszközét sorolták fel (pl. osztályzat a kompetenciamérésre, mérés céljainak megbeszélése).

Az Országos kompetenciamérés bevezetésére adott tanári reakciók vizsgálatával kapcsolatos eredményeink elsősorban a pedagógusképzésben és a továbbképzések programjainak kialakításában nyújthatnak támpontokat, de mérési-értékelési rendszerünk finomhangolásához is hozzájárulhatnak.

A kutatás egy része a TÁMOP 4.2.4.A/2-11-1-2012-0001 azonosító számú Nemzeti Kiválóság Program – Hazai hallgatói, illetve kutatói személyi támogatást biztosító rendszer kidolgozása és működtetése országos program című kiemelt projekt keretében zajlott. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

TANKÖNYVEK TESZTELÉSE - ESZKÖZFEJLESZTÉS EGY PILOTKUTATÁS TAPASZTALATAI ALAPJÁN

Ferencz Barbara – Lakatos Zsombor

Oktatóskutató és Fejlesztő Intézet

ferencz.barbara@ofi.hu

lakatos.zsombor@ofi.hu

Témakörök: Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

Kutatócsoportunk 2013 ősze óta folytat pilotkutatást a tankönyvi kipróbálás eszközrendszerének kialakítása céljából a TÁMOP 3.1.1. program II. szakasza keretében. Szűkebb értelemben véve egy tesztelési rendszer fejlesztéséről van szó, melynek célja, hogy a tankönyvek használhatósága (taníthatósága, tanulhatósága) az osztálytermi gyakorlat, és a tanári tapasztalatok figyelembevételével is értékelhető legyenek, illetve a kísérleti tankönyvek szerzői a gyakorlati tapasztalatok felhasználásával tudják a tankönyvek fejlesztését lezárni.

A kutatás fókuszába a két legfontosabb érintett csoport került, a tanárok, akik a tankönyv taníthatóságát, illetve a diákok, akik a tanulhatóságát értékelték.

A kutatás során számos kvantitatív (tanulói kérdőív, pedagógus kérdőív, valamint év végi értékelő raszter), kvalitatív módszert (interjúk a pedagógusokkal, fókuszcsoportos interjúk a diákokkal) és kvalitatív és kvantitatív elemeket is tartalmazó módszereket (tanítási naplók kitöltése a tankönyv fejezeteire vonatkozóan, óralátogatások) alkalmaztunk, hogy felmérjük eredményességüket és erőforrásigényüket. A kipróbálás tesztelése a 9. évfolyamos szakiskolai közismereti kísérleti tankönyvön történt. A 2014 májusában zárult adatfelvételbe 28 iskola több mint 120 tanárát és közel 500 diákját vontunk be.

A kutatás várható eredménye egy olyan átfogó módszertan kidolgozása, mely a különböző módszerek szintézise és összekapcsolása révén a pedagógusok és diákok szélesebb köréből merítve képes részletes, mélyreható információk feltérképezésére a tankönyv használhatóságával kapcsolatban.

Az akkreditációs folyamatba illesztett tankönyvi kipróbálás az általunk vizsgált eszközrendszerénél várhatóan szűkebb keretek között fog megvalósulni. Ezért kell jól megválasztani azokat a mérőeszközöket, melyek alkalmasak arra, hogy tankönyvek gyakorlati kipróbálását rendszerszinten működőképessé tegyék. Magyarországon ebben a témában (gyakorlati kipróbálás) még nincs olyan előzmény, ami teljes körűen kialakított volna egy ilyen modellt.

A konferencia során egy poszter bemutatásával szeretnénk ábrázolni az eszközrendszer fejlesztésének eredményeit, valamint a kutatási folyamat főbb tanulságait.

VAJDASÁGI MAGYAR KÖZÉPISKOLÁSOK KOGNITÍV SAJÁTOSSÁGAINAK VIZSGÁLATA A TANULÁSI STÍLUS NÉZŐPONTJÁBÓL

Pejić Aleksandar

Óbudai Egyetem, Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ
pejic.aleksandar@gmail.com

Témakörök: Kognitív fejlődés és fejlesztés; Tanulás, tudás

A jelen kutatás célja a vajdasági magyar középiskolások tanulási stílusának vizsgálata. Elsősorban a tanulási folyamatban preferált módszerek feltárására kerül sor, majd a kapcsolat-rendszerek vizsgálatára.

A tanulási stílusok azok a kognitív indikátorok, amelyeknek az egyén tanulási tevékenységét leginkább jellemzik (Cserné Adermann, 2008). Sarasin szerint a tanulási stílus egyéni preferencia, vagy hajlam, az információ érzékelésének és feldolgozásának egy bizonyos módjára, vagy pedig több mód kombinációjára irányul (Sarasin, 1998). A tanulási stílus meghatározására számos hazai és nemzetközi kutatás irányult már eddig is (Szitó, 1987; Honey – Mumford, 1982; Dunn – Dunn, 1996; Kolb, 1984, 1985, 2005; Felder – Silverman, 1988).

A bemutatandó kutatásban a tanulási stílus értelmezése a széleskörűen elfogadott Kolb-féle modellen alapul. A modell alkalmas a középiskolások tanulási stílusának vizsgálatára, ugyanis az LSI kérdőív (Learning Style Inventory – magyarul tanulási stílusok tárháza) olyan oktatási és nevelési kérdésköröket foglal magába, amelyek ezt a korosztályt érintik.

Az empirikus vizsgálat célja, amelyben hét vajdasági középiskola vett részt (n=292), hogy megállapítsa, milyen kognitív sajátosságokkal rendelkeznek a vajdasági magyar középiskolások, valamint, hogy feltárja az egyéni különbségeket. A vizsgálat során a következő egyéni változók lettek figyelembe véve: a Kolb-féle tanulási változók, a differenciaváltozók, valamint a négyrégiós, illetve kilencrégiós Kolb-féle tanulási stílus. Megállapítottuk az egyes tanulási változók preferencia-sorrendjét, azok iskolatípus, évfolyam és nem szerinti kapcsolatrendszerét. A vertikális longitudinális vizsgálat lehetővé tette a változók, és differencia-változók időbeli alakulásának elemzését is.

A vajdasági magyar középiskolások az információ-felvétel dimenziójában leginkább a tapasztalatszerzést, míg a feldolgozás vonatkozásában a produktív alkalmazást preferálják. Az absztrakt fogalomalkotás leginkább a gimnazistákra jellemző. A lányok inkább az aktív kísérletezést, valamint a konkrét tapasztalatszerzést, míg a fiúk az absztrakt fogalomalkotást, a gondolkodást részesítik előnyben. A négyrégiós modell alapján a vajdasági magyar középiskolásokra leginkább az akkomodáló stílus a jellemző, ezt követi a divergens, konvergens, majd az asszimiláló. A fiúk leginkább akkomodáló és asszimiláló, míg a lányok többnyire divergens és konvergens besorolásokat kaptak. Az évfolyamok között leginkább az akkomodáló és a divergens tanulók aránya változik. A kilencrégiós modellben árnyaltabb módon sikerült leírni az egyéni sajátosságokat.

A tanulmány egy úrt kíván betölteni, ugyanis ilyen jellegű kutatás a vajdasági magyar középiskolás tanulók körében még nem volt. Reményeink szerint a kutatási eredmények alkalmazhatók lesznek a tanulók jobb megismerésében, ami hozzájárulhat az oktatás hatékonyságának növeléséhez is.

VAJIDASÁGI MAGYAR KÖZÉPISKOLÁSOK TANULÁSI SZOKÁSAI, ATTITÚDJEI

Pásztor Krisztina

Óbudai Egyetem Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ
pasztor.krisztina@probitas.rs

Témakörök: Tanulás, tudás; Pedagógiai értékelés, minőségfejlesztés

A vizsgálatra először 2013 tavaszán került sor, közel 500 vajdasági magyar középiskolás részvételével. Az empirikus kutatást idén 1380 tanuló bekapcsolásával ismételtünk meg, melynek célja vertikális és horizontális longitudinális elemzések elvégzése volt. Emellett szerettünk volna pontosabb képet kapni arról, hogy a tanulók milyen tanulási sajátosságokkal, nehézségekkel küzdenek a középiskolai tanulmányuk során. A kutatásban három kutatói kérdést fogalmaztunk meg: (1) melyek a vajdasági középiskolás tanulók tanulási teljesítményét meghatározó háttértényezői, (2) melyek a tanulási szokások és attitűdök legfontosabb indikátorai, és (3) milyen indikátorai vannak a tanulási motívumoknak. A három közül jelen részeredményben bemutatjuk, hogy melyek a tanulási szokások és attitűdök legfontosabb indikátorai.

A kutatás 53 vajdasági középiskolai osztályban zajlott. A tanulók online tesztet tölthettek ki, amely SPSS program segítségével került kiértékelésre. A tanulók tanulási szokásainak feltárása 70 változó segítségével történt, amely állításokat a tanulók egy ötfokozatú Likert-skálán értékelték. Az eredmények kiértékelése során a változók összevonására a faktoranalízis módszerét alkalmaztuk. Ennek eredményeképpen megállapítható, hogy a tanulási szokások 8 faktorba vonhatóak össze (KMO=0,941; $\chi^2=31196,902$; $df=2415$; $p=0,00$): belső motiváció, problémamegoldás, szorgalom, logikus összefüggések keresése, memorizálás, gyakorlás, lényegkiemelés.

A faktorok együtt járásának elemzése alapján elmondható, hogy a tanulók belső motivációja, szignifikáns kapcsolatban van a problémamegoldás faktoralával ($p=0,003$). Azok a tanulók, akik a hiányzás során vett leckéket általában bepótolják és a gyengébb jegy arra ösztönzi őket, hogy jobban tanuljanak, a korábbi feladatok menetét jól tudják alkalmazni új feladatoknál. Amennyiben az órán vázlatot készítenek, könnyebben állítanak fel rendszereket az adott témával kapcsolatban, ily módon a memorizálás és a tanultak elmélyítése hatékonyabbá válik.

Azon tanulók, akik a feladatsor megoldása során a műveletsort könnyebben megjegyzik és újszerű feladatok megoldása sem okoz nekik problémát, a tankönyv szövegében általában felismerik a lényeget ($p=0,003$). Ilyen esetekben szintén nagy szerepet játszik az ábrák, összefoglalók készítése a tanórán.

Azokról a tanulókról, akik figyelnek az órán elmondható, hogy az új tananyagban is keresik a logikus összefüggéseket. Számukra nagyon fontos a tanultak logikai összekapcsolása ($p=0,031$). Esetükben a tanulást megkönnyíti, ha a tanóra felépítése követhető, és az új tananyag kapcsolódik a már meglévő tudáshoz.

Azok a tanulók, akik rendszeresen felkészülnek az órára, gondolataikat könnyebben ki tudják fejezni szóban és a nagyobb tananyagrészt átlátása sem jelent számukra problémát ($p=0,011$).

Az eredmények hozzásegítik a tanárokat a tanulás mélyebb összefüggéseinek megértéséhez. Ezek ismerete által elérhetővé válik a hatékonyabb oktatási módszer megválasztása, valamint a tanulási eredményesség növelése.